THEOREMATA.

MARCI ANTONII ZIMARAE

SANCTI PETRINATIS, PHILOSOPHI
solertissimi Theoremata, seu memorabilium Propositionum limitationes: cum additionibus ab ipso auctore post primam impressionem factis, quas sub hoc signo * nouiter reperies.

NVNC MVLTIS MENDIS PVRGATA, accuratiusque quam antea, emendata.

INDEX OMNIVM THEOREMATUM ac Propositionum notabilium secundum Alphabeti ordinem.

VENETIIS APVD
Hieronymum Scotum.
1550.

VT SINE TVO LABORE
QVAE IN HOC OPERE STVDIOSE

Lector propositiones habentur cognoscere valeas, Titulos earum secundum Alphabetorum ordinem apposita, necnon in qua facultate huiusmodi propositiones, quoue Libro scribantur adnotare perplacuit.

De litera A.

10.meta. ACTUS est ratio intelligendi, & cognoscendi. Propositio prima
7.meta. Actus est qui separat & distinguit. 2
7.meta. Accidentia sunt entia eo, quia talter entis. 3
8.meta. Accidentia solo numero differentia in eodem subiecto esse non possunt. 5
8.meta. Agens extrahens aliquid de potentia ad actũ nõ largitur multitudinẽ, sed perfectionẽ. 113
lib.destru. Actio agẽtis nil aliud est, q̃ extrahere rẽ de potentia ad actũ. 112
1.physi. Accidens uni alteri non est substantia. 4
2.physi. Agens, forma, & finis multoties coincidũt in unum. 93
1.cœli. Augmentatio præsupponit alterationem. 58
2.genera. Ab uno agente inquantũ unũ, immediate nõ prouenit nisi unũ. 12
1.animæ. Actus & potentia sunt differentiæ entis, quæ contingunt omnibus prædicamentis, & sunt inde oppositæ. 105
In prędicamentis. A priuatione ad habitum impossibilis regressus. 102

De litera B.

4.meta. Bonitas est passio entis. Propositio 48

De litera C.

7.meta. Conueniens fit a conuenienti. Propositio 16
9.meta. Cœlũ nihil prohibet ut sit materia, sed prohibet ut sit forma. 108
2.de gene. Calidi est rarefacere, & frigidi est condensare. 17
10.meta. Color, & sapor, & odor, sunt passiones mixti. 31
10.meta. Corruptibile, & incorruptibile genere differunt. 61
4.meteo. Contraria sunt q̃ sub eodem genere posita maxime distant. 67
Causæ contrariæ sunt contrariorum effectuum. 32
Calor concentratus fortius operatur. 65
Causa est nobilior causato, seu perfectior. 69

De litera D.

5.meta. Diuisibilitas est passio quantitatis. Propositio 98
1.animæ. Dialecticus diffinit per formam, physicus autẽ per materiam. 80
In logi. Differentiæ ultimæ rerum non recipiunt magis, & minus. 54
1.posterio. Demonstrationes non sunt de his quæ sunt per accidens. 42

De litera E.

2.meta. Eadẽ sunt principia, & causę essendi, & cognoscẽdi. Propositio 85
5.meta. Elementum est ex quo fit aliquid ut in existente indiuisibile secundum speciem in aliam speciem. 27
12.meta. Eadem sunt principia omnium prædicamentorum. 30
1.cœli. Entia oĩa, aut sunt subę, aut accidẽtia, aut uiæ ad esse istorum. 49

De litera F.

7.meta. Forma est prior materia, & eadem ratione est prior, & magis ens composito ex utroq;. Propositio 10
2.physi. Finis est causa causarum. 107
1.cœli. Forma est subiectũ unitatis, & iste est intellis cuiuslibet formę. 11
1.cœli. Finitum est cui additio fieri potest. 25
1.cœli. Frustra est illa potentia quæ non reducitur ad actum. 117
4 meteo. Frigiditas non ingreditur opus naturæ. 73

De litera G.

1.meteo. Grauissimũ est omnium quod est in medio. Propositio 26

De litera I.

3 meta. In mathematicis non est bonum neq; finis. Propositio 83
7.meta. In conceptis sine materia, aliud est quodquidest ab eo cuius est quodquidest. 39
7.meta. Idem est agens disponens materiam, & inducens formam. 114
10.meta. In omni genere est unum primum quod est metrum, & mensura omnium existentium in illo genere 13
lib.destru. Impossibile est q̃d actio, & passio ab una, & eadẽ natura procedãt. 68
3.de anima. In prima forma, essentia est quiditas eius, alię autem formæ diuersantur in quiditate, & essentia quoquo modo. 40
3.de aĩa. Intellectus omnia intelligit. 86
3 de aĩa. Intelligere diuersificatur secundũ diuersitatem rei intellectæ. 92
3.de aĩa. Intellis, & intellm, & intellectio sunt idẽ in abstractis a materia. 127
3.de aĩa. Intellectus abstrahit a materia. 99
7.physi. In specie atoma fit comparatio. 55
1.posterio. Infinitum secundum quod infinitum est ignotum. 37
1.cœli. Intelligentia & orbis uerus constituunt unum, quã sit cõpositum ex materia & forma. 82

De litera L.

1.cœli. Locus totius, & locus partis idem est. Propositio 50

De litera M.

Materia non est quid, nec quale, nec quantum. Propositio 15 7.meta.
Mathematicus non abstrahit a materia intelligibili. 81 7.meta.
Multitudo aut est ex multitudine materierum, aut ex multitudine agentium, si fuerit possibile ut formæ diuersæ habeant eandem materiam, aut ex multitudine secundarum causarum. 44 8.meta.
Materia negatione cognoscitur. 36 10.meta.
Motus cœli componitur ex duobus motoribus, quorum unus est finitæ motionis, & est anima existens in eo: alter est infinitę motionis, & est potentia quæ non est in materia. 61 12.meta.
Materia est causa pluralitatis seu numerositatis apud philosophos, & causa conuenientiæ in multitudine numerali est forma. 97 12.meta.
Mathematicus solum de causa formali considerat. 43 1.physi.
Motus specificantur a terminis. 23 5.physi.
Medium est in quod prius mutans mutat, q̃ in extremum. 72 5.physi.
Motus qui est ab extrinseco motore est uiolentus. 70 7.physi.
Mouens & motum sunt simul. 120 7.physi.
Mouens corporeum non mouet nisi motum. 94 8.physi.
Motus unus ab una natura prouenit, & una natura est principium unius motus. 12 1 cœli.
Motus natus est ignire ligna, lapides, & ferrum. 45 2.cœli.
Motus mixti est ab elemento simplici dominante. 63 1 cœli.
Media sunt composita ex extremis. 71 5.physi.
Medium est nobilius extremis. 95

De litera N.

Natura determinatur ad unum. Propositio 121 9.meta.
Non qdlibet agit in qdlibet, sed determinatũ in determinatũ. 128 1.physi.
Nullum uiolentum perpetuum. 29 2.cœli.
Nihil agit ultra suam speciem. 122 7.meta.
Nota per se probari non possunt. 64 In logi.
Nulla latitudo subito acquiritur, aut deperditur. 119 5.physi.

De litera O.

Omne ens aut est substantia, aut accidens. Propositio 118 5.meta.
Omnis potentia passiua est contradictionis. 103 9.meta.
Omne æternum caret potentia. 116 9 meta.
Omne ens omni enti cõparatum, aut est idem, aut diuersum, aut æquale, aut inæquale, aut simile, aut dissimile. 101 10.meta.
Omne compositum est nouum. 48 12.meta.
Oẽ in quo est potentia, aut est corpus, aut potentia in corpore. 66 12.meta.
Oportet principia semper manere. 29 1 physi.
Omne agens agit propter finem. 90 2 physi.
Omne quod corrumpitur a contrario corrumpitur. 91 1.physi.
Omne diminutum est diminutum ratione contrarii. 87 5 physi.
Omne compositum ex duobus extremis, si unum reperitur per se sine altero, etiam alterum erit sine altero. 104 8.physi.
Omne quod est sensibile est sensibile per materiam, & omne intelligibile est intelligibile per formam. 21 1 cœli.
Omnium natura constantium terminus est, & ratio magnitudinis, & augmenti. 6 2.de aĩa.
Omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti. 84 3.de aĩa.

De litera P.

Principia sunt tanquam locus ianuæ in domo, quem nullus ignorat. Propositio 33 2.meta.
Priora secundum naturam sunt quæcunque possunt esse sine aliis, & alia non sine ipsis. 6 5 meta.
Posterius non potest abstrahi a priori suo. 7 5.meta.
Principium in cognitione est finis in operatione, & principium operationis est finis in cognitione. 60 7.meta.
Possibile ex se non potest ab alio perpetuari. 46 12.meta.
Prius substantia est substantia. 47 12.meta.
Posteriora generatione sunt priora perfectione. 100 12.meta.
Primus intellectus solum seipsum intelligit. 83 12 meta.
Principia rerum sensibilium sunt sensibilia. 28 5 physi.
Potentia superior põt q̃cq̃d potest inferior, & nobiliori modo. 59 2.de aĩa.
Potentia quæ potest in maius, potest in minus. 110 3.de aĩa.
Priuatio cognoscitur per habitum. 56 4.meteo.
Perfectum est quod tale alterũ quale ipsum efficere potest. 106 4.meta.

De litera Q.

Quæcunq; eadem generatione generantur & eadem corruptione corrumpuntur sunt eadem realiter. Propositio 126

De litera R.

Remissio fit per admixtionem contrarii. Propositio 18 5.physi.
Rõibus dialecticis Aristo. dupliciter utitur ad exercitandũ, & sic adducit eas ante rõnes necessarias, & demõstratiuas: quãdoq; uero ad confirmandũ, & sic inducit illas post demonstratiuas. 74 1.cœli.
Regula est quód a causis quarum natura est eadem, & non differunt nisi secundum magis & minus, non prouenit nisi una natura differens secundum magis & minus. 78 3.cœli.

De litera S.

Si non essent substantiæ abstractæ, physica esset prima philoso- 6.meta.

phia. Propositio 111

6 meta. Scientia quælibet speculatiua, aut est naturalis, aut mathematica, aut diuina. 123

7. meta. Substantia est prior rõne, natura, cognitione, & tpe, accidente. 8

7. meta Substantia prima de nullo pdicatur. 34

In prologo physi. Sapiens cũ cognouerit naturã ultimæ existentẽ in substantia rerũ, tunc cupiet assimilari illi naturæ, & acquirere illam formã. 129

In prologo physi. Scientiæ speculatiuę sunt duobus modis, unus numeratur propter exercitiũ, sicut mathematica: alius propter perfectionem p quã ipsum est, & est scientia naturalis, & diuina. 89

Scientia quæ subalternatur speculatiuæ speculatiua est. 76

lib. 1. physi. Semper in uno genere est una contrarietas. 52

3. physi. Semper existimabitur aliqua species mouens. 98

2. cœli. Si unum contrariorũ fuerit in rerum natura, erit & reliquum. 35

1. de gene. Simile non patitur a simili. 79

2. de anima Sensus non decipitur circa proprium obiectum. 124

3. de anima Semper honorabilius est agens patiente, & principiũ materia. 115

3. de anima Scientia secatur, quemadmodum & res. 109

1. posterio. Scientia est necessariorum cognitio. 38

1. posterio. Subiectum in scientia debet esse notissimum. 53

1. posterio. Semper propter quod unumquodq; tale, & illud magis est. 57

De litera T.

3. physi. Totum nihil aliud est q̃ suę partes simul iunctæ. Propositio 73

De litera V.

In prophe. Vniuersalia sunt difficillima ad cognoscendum eo quód sunt a sensibus remotissima. Propositio 76

10. meta. Vni unum dicitur esse contrarium. 24

Vbi est dare maius & minus, ibi est dare æquale. 51

1 physi. Vniuersalia ordine doctrinæ præcedunt particularia. 14

In libro de suba orbis. Vnum subiectum habere nisi unam formam est impossibile. 20

VT POSSIS STVDIOSE LECTOR FACILIVS *inuenire materias in præsenti opere pertractatas, & conclusiones ac distinctiones absq; labore memoriæ mandare. Repertorium hoc secundum Alphabeticum ordinem adnotare constitui, Theorematum siue Propositionum numero in quo continentur hæc, apposito.*

ACCIDENTIA non attribuuntur substantiæ nisi in genere causæ materialis tantum. theore. 3. char. 1. in litera H

Accidentia per se & formaliter sunt entia, licet non simpliciter & principaliter. theo. 3

Accidentia ex proprijs proximis constant principijs. theo. 3. char. 1. M

Analogia non impedit quin posterius analogatum formaliter & secundum se sit analogum theo. 3. char. 2. C

Accidens dupliciter sumitur ut extraneum a quiditate, & ut distinctum contra substantiam. theo 4. char. 2. F

Actio contrarietatem requirit. theo 5. char. 1. H

Accidentia duo solo numero differentia in eodem subiecto esse possunt. theo. 13. char. 4. H

Augmentũ physice loquẽdo in infinitũ progredi põt secundũ qd, tamẽ & rõne materiæ nõ simplr & principalr. theo. 6. char. 3. A

Agentia in triplici sunt differentia. theo. 12. char. 7 L.

Agens naturale cõ modo intentione, & fine agẽdi eisdem & respectu eiusdẽ passi idem semper producit per se. theo. 12. char. 8

Agens per electionẽ plura potest producere. theo. 11. char. 8

Ab uno quo ad essentiam, & plura existente quo ad uirtutẽ plura prouenire possunt. theo. 12. char. 8

Aristo. uera & secundũ rẽ cõtradixit Plato. theo. 14. char. 9. & 10. H

Actus entitatiuus dupliciter intelligi potest. theo. 15. char. 12. G

Actus entitatiuus de mente Peripateticorum non datur. theore. 15 char 11. & 12. D

Artifex spãlis põt disputare cũ negãtibus, seu falsificãtibus sua principia nõ uniuersaliter sed aliquo modo. theo. 33. char. 21. M

Ars est habitus uniuersalis. theo. 38. char 24

Anima intellectiua quæ est ultima intelligentiarum est composita ex positiuo, & priuatiuo. theo. 26. 27. & 28

Accidentia demonstrabilia in duplici sunt differẽtia. theo. 28. & 74

Accidentia indifferenter ab agente uniuoco, & æquiuoco generari possunt. theo. 44. char. 19. D

Accidentia non habent principium intrinsecum passiuum, nec materiam ex qua theo. 46. char 31. D

Accidẽtiũ q̃dã materiã, q̃dã formã cõsequuntur. theo. 47. char. 31 L

Accidẽtia interminata a signo cognoscuntur. theo. 47. char. 31 L.

Auerroes non discrepat ab Auicena in quãtitatibus interminatis, nisi in modo ponendi theo. 47. char. 32 C

Aliqd secundũ rẽ substãtia aut accidens existẽs secũdũ rõnem, neq; substãtia, neq; accidens esse põt sed medium. theo. 40. char. 33. L

Auerro. tenens formas elementales mediare inter substantiã & accidens, & intendi, & remitti defenditur. theo. 49. char. 33 M

Anima neq; animæ potentiæ recipiunt magis, & minus nisi merito instrumentorum. theo. 54. char. 39. E

Accidẽtia terminata sunt a forma, & ab agente, diuersis tamẽ modis. theo. 54. char. 39. & 40

Augmẽtatio & diminutio trib' modis sumuntur. the. 58. char. 42. K

Augmentũ uerũ ex pluribus fit motibus theo. 58. char. 41. B

Artes practicę inquantũ sunt artes cõtinent tria. theo 60. char. 42

Analoga & diffinitionẽ, & passiones de eis demõstrabiles possunt habere, licet non sit uniuoca. theo. 62. char. 41 L

Actio & passio in duplici sunt differẽtia. theo 68. char 48 F, G

Agens & patiens sunt per se primo diuersa. theo. 68. char. 49

Actio eiusdem agentis ut principalis, & ut instrumenti specie uariatur. theo. 74. char. 52. F

Agens est duplex. theore. 81. char 51. & 56

Agens & actum in æternis & in corruptibilibus differunt. theo. 81 char. 55, & 56

Ante omnẽ transmutationẽ est transmutatio per accidens, tamen non essentialiter. theo. 83. char. 63. D.

Aliquid est principiũ essendi nõ cognoscendi. theo. 85. char. 65. M

Agentia alia necessaria, alia contingentia. theo. 90. char. 69 B

Agenti naturali duplex datur finis. theo. 90. char. 69. I

Agens naturale nõ est propter suam operationem tanquã propter finem principalem. theo. 90. char. 69

Attractio est duplex. theo. 94. char. 72. H

Animal æquiuoce dicitur de animali cœlesti, & corruptibili. theore. 95. char. 72. E.

Actio a forma proueniens, alia materialis est, alia immaterialis. theore. 98. char. 72 I

Accidens nõ est principium indiuiduationis. theo. 97. char. 73. M

Abstractionis quatuor sunt gradus. theo. 99. char. 76. E

Abstrahere dupliciter contingit. theo. 99. char. 76. A

Abstractio in scientijs dupliciter contingit. theo. 99. char. 76. B

Abstractio non qualibet est intellectus agẽtis. theo 99. char. 76

BOnitas primo est passio entis extra animam & entis in actu. theore. 48

Bonum intentũ in naturalibus est bonũ semper uerũ, licet nõ sic in uoluntarijs. theo. 48. char. 32. D. & theo. 90. char. 69

CAusa nõ semper perfectior est causato. theo. 10. char. 6. B

Cõmunicabilitas in formis cõmunibus materialibus primo est ex intrinseca ratione earum. theo. 11. char. 6 & 7

Comparationes entium in entitate, & perfectione dupliciter fieri possunt. theo. 13. char. 9. H

Conciliatio opinionum de ordine librorum in scientia naturali. theo. 14. char. 10 E

Conueniens fit a conuenienti in substantijs, uel in uirtute, uel in specie. theo. 16. char. 12

Causa & causatum non secundũ omnes dispositiones debent esse proportionata, sed secundũ aliquas. theo. 16. char. 13

Calor elemẽtalis per se habet rarefacere. theo. 17. char. 13 D

Calor naturalis & cœlestis rarefaciunt, & condensant secundõ diuersos fines. theo. 17. char. 13

Condensatio ab impulsione prouenire potest. theo. 17. char. 13

Caliditas ignis licet sit in summo, non tamen est in fine ebullitionis. theo. 18. char. 13. H

Continuitas in motu sumitur a subiecto tanquam a causa prima. theo. 23. char. 16. & 17

Causæ aliquæ quodammodo sunt naturales, quodammodo mathematicæ. theo. 25. char. 17. M

Concauum aquæ & medium mundi sunt idem subiecto, & non differunt nisi ratione. theo. 26. char. 18. F

Continuũ duas habet diffinitiones. theo. 27. char. 18. L

Cœlum elementum dici potest. theo. 27. char. 18. M

Compositum generatur non forma. theo. 29. char. 10

Causa una contrarios effectus producere potest, non tamẽ omnes per se. theo. 32. char. 23. F

Causę cõtrarię eundẽ effectũ producere possunt. the. 32. char. 21 F

Contingentium cognitio duplici modo haberi potest, quorum unus est scientia, alius non. theo. 38. char. 24. D

Cognitio completa omnes causas requirit. theo. 40. char. 25. & 26

Compositum quodlibet ex potentia contradictionis est nouum. theo. 41. char. 26, F

Cœlum alio modo producit calorem, alio modo frigus secũdum distantiam. theo. 45. char. 29

Cœlum motu & lumine tantum agit in ista inferiora, non qualitatibus occultis, aut influentijs. theo 45. char. 29

Cœlum conseruare habet elementa producendo calorem secundum talem, & tantam distantiam. theo. 45. char. 29

Cœlum concurrit tanquã causa uniuersalis respectu effectuũ quæ fiunt hic. theo. 45. char. 29

Coelũ alio modo calefacit lumine, alio mõ motu theo.45. char.29
Coelum ex intrinseca ratione non est ens possibile, licet ab intelligentia permanentiam habere dicatur. theo.46. char.31
Corruptio q̃libet nõ fit p resolonẽ usq; ad materiam primã primo ad formas substantiales, & accidẽtales. theo.47. char.31 L
Corpora q̃ realiter sunt i loco sunt corpora sensibilia. th.50. c.34 H
Corpora mathematica sunt in loco secundum imaginationem. theo 50. char.34. H
Cõtraria secũdũ mathematicos pñt eẽ eiusdẽ speciei. theo.51. & 67
Cõtrarietas dupl' sumi potest. th.52. ch.35. & 36. & th 67. c.47. & 48
Cõtrariorũ nõ semper sunt cõtrariæ causę. theo.52. char.35. & 36
Contrarietas in loco, & qualitate ęquiuoce dicitur. theo.52. char.35. & 36. & theo.67. char.47. & 48
Casus secundum mathematicos, & imaginationem non sunt admittendi in philosophia naturali. theo 55. char.40. F
Contraria quatenus cõtraria in nullo subiecto simul esse possunt, & tamẽ species contrariorum possunt. theo 56. char.40. L
Cõtraria in materia nõ oportet cõtrarian in aia. th.56. ch.40. & 46
Consilium non est de omnibus. theo 60. char.42
Corpus coeleste pro toto aggregato assimulatur animali, & dicitur animal magnum. theo.60. char.42
Coelum tripliciter sumi potest. theo.61. char.44. B
Corruptibile & incorruptibile possunt in una ratione analoga conuenire. theo.61. char.46
Caloris cõcentratio nõ quęlibet calorẽ roborat. the.65. char.47
Calor est duplex. theo.65. char.47
Contraria aut in eodem sunt genere, aut in contrarijs, aut ipsi sunt genera. theo.67. char.47. & 48
Cõtrarietas primo i eis q̃ in loco sunt reperitur. the.67. ch.47. & 48
Cõtraria nõ oia in eodẽ subiecto fieri habẽt. the.67. char.47. & 48
Complexio ponderalis non datur. theo.71. char.51. B
Calor dupliciter considerari potest. theo.73. char 52. L
Compositio est triplex seu quatruplex theo.75. char.52. I
Corpus humanum sanabile non est subiectum medicinæ, sed ut sanabile ab arte. theo.77. char.53
Causare intellectionẽ non est formal' intelligere. theo.83. char.59
Calor dupliciter sumitur. theo.84. char.64
Causa instrumentaria non semper reducitur ad genus causæ efficientis. theo 85. char.65
Causa proprie dicitur de fine. theo.85. char.57 K
Calor naturalis corrumpitur ab ipsis membris, in quibus maxima est frigiditas. theo.91. char.70. E
Cõpositũ est agens, licet forma sit principiũ quo agit. theo.96. c.72
Compositum ex materia, & forma nõ resoluitur nisi in duo secundum rationem non in actu. theo.102. char.78
Distinctio accidentiũ p subiecta est a posteriori. the.5. char.2. I
Dispositiones omnes inuentæ in composito si imperfectioni attestantur a materia sunt, si uero perfectioni a forma procedunt. theo.6. char.3. B. & theo.10. char.5 & 6
Deus gloriosus est metrũ, & mẽsura oium entiũ. theo.10. char.6
Deus immediate causat omnes intelligentias theo.12. char.7
Deus licet sit summe unus, est tamẽ plures in uirtute. the.12. char.8
Deus esto quòd sit infiniti uigoris, potest metrũ esse omnium entium, non quatenus infinitus theo.13. char.9. K
Distantia coeli largitur frigiditatem, grauitatem, & quietem, sicut propinquitas horum opposita. theo.18. char.13. & 14
Distinctio motuum in generali penes aliud attenditur quam in particulari. theo.22. char.16
Diuisibilitas in motu potius, & per prius est per subiectum tanquã per causam, quã per terminos. theo.23 char.16. M
Dignitates in triplici se habent differentia. theo.33. char.21. H
Demonstrationes & diffinitiones abstrahunt ab actuali existentia. theo.38. char.24. G
Diffinitio licet impertinentia ad quiditatem includat, non propter hoc erit ex addito. theo.39. char.24. & 25
Demonstrationum alia est uera, licet non essentialis, alia uera & essentialis. theo 42. char.27 M
Defensio Auer. de genitis ex putri materia. theo.44. char.29. D
Duę requirũtur cõditiones ut motus calefaciat. the.45. char.29 K
Distinctio motuum per subiecta est magis intrinseca quam per terminos. theo.49. char.33. M
Differentiæ prædicamentorum, licet sint contrariæ species, tamen non erunt contrariæ. theo.52. char.35. & 36
Demonstratio signi fit tribus modis. theo.53. char.37. E
Demõstratio propter quid seu causæ q̃uo fiat. theo.53. char.37 F
Demõstratio potissima seu simpliciter q̃uo fiat. the.53. cha.37. & 38
Demonstratio pp̃ quid est doctrina resolutiua. theo.60. char.42
Deus gloriosus mouet immediate coelum in genere causæ efficientes. theo.61. char.43
Deus gloriosus est finiti uigoris secũdũ Arist. & Auer. th.61. cha.44
Diffinitiones motus recti, & circularis uerificantur ut sunt motus naturales, & i corporib⁹ naturalib⁹ naturalr̃ facti. th.63. c.46. M
Digestio uniuersaliter non fit a calido. theo.65. char.47. F
Dialecticæ rationes nõ semp aggenerant opinionẽ th.64. ch.47. C
Difficultas intelligẽdi i nobis ex duob⁹ prouenire põt. th.76. ch.53
Diffõnes quiditatiuę sua propria hẽre debent theo.80. char.54. D
Diffinitiones & demõstrationes p cõmunes, & remotas causas datę dicuntur dialecticę. theo.80. char.54. E
Disputatio nõ debet extraneis, & remotis cõstare. the.80. char.54
Diffinitio p solam materiam nõ est naturalis. theo.80. & 54. & 42
Diffinitiones naturales nõ abstrahunt a principio motus, & qualificatũ sensibiliũ, licet bene a qualitatib⁹ sensibilib⁹. th. 81. ch.55. O
Deus est sub͂a intellectualis actu semp intelligẽs. the.83. cha.60. D
Dei intellectio est sua substantia. theo.83. char.60
Deus nihil aliud a se intelligit. theo.83. char 60. E
Dei intellectus est unus simpl', & simplicissimus. the.83. char.60. F
Diuinatio secundũ somnũ naturaliter est possibilis. the. 83. c.59. H
Deus intelligendo se omnia intelligere dicitur, nihil aliud a se intelligendo. theo.83. char.61
Demonstrationes a medijs specificantur. theo.92. char. 70. K
Deus non est forma informans theo.93. char.71.
Diuisio alia est entitatiua, alia quantitatiua. theo 98. char.74. E
Diuisio totius integralis quandoq; associatur diuisioni totius uniuersalis. theo.98. & 82. char.74. & 56
Diuisibilitas formis & qualitatibus per accidens competit. theo.98 & 82. char 74. & 56
ENs per se diuiditur in.10. prædicamenta. theo.3. char 2. M
Esse quodlibet a forma est. theo.10.15. & 100. char 5 & 11. & 77
Aeternũ non quodlibet perfectius est nõ æterno. theo.13. char.9
Ens diuisum per unum & multa actũ & potentiam, substantiam & accidens est unum & idem. theo.15. char.11. M
Elementum quodlibet unam sibi in summo qualitatem uẽdicat, alteram autem non. theo.18. char.13 H
Elementorum duplex consideratio haberi potest, ut in se, & in mixti compositionem ueniunt. theo.18. char 13 K
Elemẽta in mixti generatione ueniũt, ut subiectũ. the.20. cha.15. E
Elementũ multipliciter sumi & diffiniri potest. theo.27. char.18 I
Elemẽta in mixto in potẽtia esse dñr, & uiolenter the.27. c.18 & 70
Elementum quodlibet licet sit in potentia respectu rei i uius est elementum, nõ tamen omne quod est in potentia in re est eius elementum. theo.27. char.18. L
Elementa de se infigurata sunt. theo.37. char.24 A
Elemẽta rectarũ dicũtur esse dimensionẽ, & quare. the.22. c.19. A
Extrema latitudinis entium sunt prima materia, & prima forma. theo.40. char.27. B
Esse absolute non habet rationem appetibilis, sed esse actuale. theo.48. char.32 I
Esse licet naturaliter magis appetatur quam non esse, tamen quandoq; non esse præeligitur. theo.48. char.32 H
Ens multis diuisionibus diuidi potest. theo.32. & 74
Entis extra animam tres sunt diuisiones, & quælibet est prima in suo genere. theo.32. & 105. char.80
Elemẽta nõ sunt elemẽta n si per qualitates primas. the.52. char.35
Ens causatum est subiectum in meta. theo.53. char.37
Ens cuius substantię separatę sunt partes, est aliud ab eo cuius sunt principia. theo.53. char.37
Expositio uera procemij super Microthecni Galeni contra Trusianum & modernos. theo.60. char.42. B
Aeterna non sunt in prædicamento. theo.62. char.46. K
Equiuoca nõ habent p̃dicatum essentiale. theo.62. char.46. K
Aeternũ nõ q̃libet est p̃fectius quolibet corruptibili. th.69. c.49. L
Aequale ad pondus non datur. theo.72. char.51. B
Aeterna habent causam efficientem. theo.82. char.55
Entia generabilia sunt duplicia, sicut agens est duplex, & generatio duplex. theo.82. char.55
Aeternorum productio non est creatio nec subiectum requirit. theo.82. char.57
Esse sensibilium formarum gradus habet, sicut & intelligibilium. theo.83. char.59
Entia omnia adunate continentur in primo ente. theo.83. 60
Entia incorporea sunt pura scientia. theo.83. 61
Elementũ proprie dicitur de intrinsecis causis. theo. 85. char.55
Entia materialia diuersis modis intelliguntur. theo.85. char.55. L
Entia sensibilia in triplici sunt differentia. theo. 89. char.68
Ens non quodlibet quantum aut simile, aut dissimile dici debet. theo.101. char.77
Ens per participationem reducitur ad ens per essentiam. theorema 101. char.77
FInis est duplex, gratia cuius, & cui. theo.10. char.6. in line. E & theo.90. char.69. L

Finis nõ quilibet est nobilior his quæ ad finẽ. theo.20. char.5.
Formę abstractę ex intrinseca ratione habent quod statim sit ens, & unum ens in numero. theo.11. char.7.C
Forma quæ est multiplicabilis logica potentia theo.11. char.7.C
Formæ elementorum sunt mediæ inter substantiam & accidens. theo.16. char.12
Frigiditas non est alia uirtualis seu coelestis, alia elementalis. theorema.18. char.13
Forma dat esse, & unũ esse, & esse actu. the.10. c.15. & the 100. c.76
Formæ non multiplicantur realiter ad multiplicationẽ prædicatorum in eodem. theo.10. char.15
Forma corporeitatis substantialis in uia peripatetica nullo modo est debilis. theo.58. char.19
Forma prima deus gloriosus nuncupatur ab Auerro. the.28. c.19.H
Formæ naturales dupliciter cõsiderari possunt. theo.28. char.19.K
Forma ut a naturali cognoscitur relatiua cognitione cognoscitur. theo 36. char.23.K.
Formę proprię secundũ Auerro. habent materias proprias. theorema.44. char.28 B
Formæ substãtiales nõ recipiunt magis & minus. theo.51. char.37
Forma in materia infinita existens moueret in non tempore, non sic autem si separata esset. theo.61. char.43
Formę materiales & abstractę differunt. theo. 43 48 55
Finis ultimus perpetuo mouens, & existens actu est causa infinitę motionis. theo.61. char.43
Formæ est mouere. theo.68. char.48
Forma in quolibet instanti induci non potest, & sic motus quolibet instanti terminarısit possibilis. theo.71. char.50
Frigiditas nõ omnino excluditur ab operationibus naturæ. theorema.73. char.51
Felicitas & perfectio hominis est in continuatione cum intellectu agente. theo.89. char.68
Formæ intellectæ nõ sunt ęqualis abstractionis. theo.92. char.70
Forma efficiens & finis in abstractis in idem numero coincidunt non sic autem incorruptibilibus. theo.92. char.70
Formarum duplex est genus. theo.96. char.72.H
Forma est appropriatum principium assimilationis & conuenientiæ. theo.97. char.72
Forma licet sit terminus generationis per se, tamen generari non dicitur. theo.100. char.76
GRauitas & leuitas insequuntur primas qualitates. the.18. c.13
Grauitas & leuitas nõ sunt eiusdẽ rationis in mixtis, & in simplicibus, nec etiam in simplicibus inter se comparatis. theorema.18. char.13. & 18
Generatio multipliciter sumitur. theo.20. char 15 k
Grauitas licet in simplicibus sit summa intensiue, stat tamẽ mixtá plus grauitatis. theo.18. char.18.F
Generatio in esse reali duas habet causas, licet principia habeat tria. theo.29. char.20.k
Generatio naturalis non consistit in colligatione partium, quæ erant dissolutę. theo.41. char.26
Genus non sumitur ab aliqua una natura uere, sed ab uno conceptu. theo.55. char.40. & theo.75. char.52
Genus est duplex. theo.62. char.46.C
Genus generalissimum in prędicamento substantię est corpus cõpositum ex materia & forma. theo.62. char.45
Generatio alia est ab uniuoco, alia ab ęquiuoco the.93. char.71.B
Generatum per se prius est generato per accidens. the.100. cha.76
Generatio dupliciter cõsiderari habet. theo.100. char.77.G
HAbitudo accidentis ad subiectum non est causa formalis seu de eius quiditate. theo.3. char.2
Humiditas sub sanctificum esto q ęque perfectum repararetur adhuc uita hominis nõ perpetuaretur. theo.27.c.70. & 91. char.18
Hominum tria sunt genera. theo.33. char.21.M
Homo unus oõ melius discurrit, & intelligit q̃ alter ratione intellectus, sed ratione instrumentorũ. theo.54. char.39.M
INtelligibilitas non est passio entis in eo quòd ens primo competens. theo.1. char.1.B
Intelligibilitas est passio primo competens actui quiditatiuo non hypostatico, nec medio inter puram potẽtiam, & purũ actum, aut entitatiuo. theo.1. char.1
Intelligentiarũ productio fit per uiam causæ, & causati secundum quod intellectum est causa intelligentis, & quomodo fit. theorema.11. char.7.H
Intelligentijs est ordo & prius & posterius in entitate, & perfectione, non tamen in causalitate. theo.12. char.7.L
Ignis in sphęra propria existens per accidens habet motum circularem. theo.19. char 14 k
Infinitum duplex. theo.25. char.17.I
Infinitũ in duratione, & in uigore perfectionẽ dicunt. the.25. cha.18
Intelligentię sunt principia extrinseca, & remota sensibilium entiũ, & generabilium, & corruptibilium non inquantum sensibilia, sed inquantum entia. theo.29. char.20
Intellectus potest infinita in potentia intelligere. theo.37. char.24
Intelligentiæ omnes pręter primã sunt compositæ, uerum differentes propter ultimam earum. theo.40. char.25.K
Intelligentia prima est simplr perfecta, aliæ autẽ non. theo.20. c.19
In omnibus intelligentijs præter primam est intellectus possibilis, uel simile illi. theo.40. char.25.K
Intellectus possibilis est materia intelligibilium, & rectius dicitur locus. theo 41. char.26
Ignis licet sit primum calidorum non est tamen primum calefaciens. theo.45. char.29
Inter substãtiam & accidens secundũ rem nihil est medium, sed bene in modis substantiæ & accidentis. theo.49. char.34. A
In æquiuoce dictis quòd uni est substantia alteri potest esse accidens. theo.53. char. 35.L
Illud ad cuius ablationem primo, & per se aufertur substantia, est substantia. theo 53. char.35.L
Illa quorum propria sunt contraria nõ sunt semper formaliter contraria. theo.32. char.21
Iuuenis est melioris discursus cęteris pibus, q̃ senex. the.54. char.39
In sanitate producta per artem sunt duo motus, & sic in omnibus agibilibus, & factibilibus. theo.60. char.42
Infinitas uigoris insequitur corpus inquantũ corpus theo.61. c.43
Intelligentiæ omnes mouentes præter primam dicuntur motores moti. theo.61. char.43
Intelligentiæ omnes præter primam dicuntur animæ suorum orbium. theo.61. char.43
Intelligentiæ non inhærent orbibus formaliter theo.70. char.50 theo.95. char 72. & theo.104. char.79
Idẽ oĩbus modis nõ potest dici materia & forma. theo 75. char.52
Intellectus noster pro statu isto potest intelligere substantias abstractas. theo.76. char.53
Intelligibile mouet effectiue intellectum. theo.82. char.55
Intellus possibilis nõ est simplr & oĩno passiuus. theo.81. char.56
Intelligẽtiæ sunt ordinatæ in nobilitate & pfectione. theo.83. c.58
In intellectu diuino solo intellectus, & intelligibile sunt idem omnibus modis. theo 83. char.60
Intelligentiæ non cognoscunt aliquod singulare inquantum singulare. theo.83. char.61
Intellectus possibilis habens speciem unius elementi potest recipere speciem alterius. theo.84. char.64
Immaterialitas non impedit intellectum sicut materialitas. theorema.84. char.64.G
Intells hois nõ oĩa cognoscit secundũ q in re sunt. theo.86. char.66
Intellectus multipliciter sumitur. theo.99. char.75.I
LOcus terræ est concauum aquæ inquantum est mundi medium. theo.26. char.18.G
Lumen lunæ nõ est infrigidatiuum. theo.45. char 30.C
Logica dupliciter usitatur theo.49. char.33.E. & theo 57. char 42
Locus debetur corporibus ratione magnitudinis, sed locorũ differentia ratione qualitatũ sensibilium. theo.50. char.34.H
Logica & pars & instrumentũ philosophiæ dicitur. theo.89. c.68.E
MAteria secunda potest esse distinctiua aliquo modo. theorema.2. char.1 F
Mathematicę scientię purę, ut est geometria, & arithmetica magnitudinũ, & numerorũ quiditates, & passiones tantũ considerant & nihil de substantia. theo.8. char.4.C. & theo.89. char.68
Materia prima nullam prorsus efficit operationẽ. theo.10. char.5
Materia nõ potest esse prima causa multitudinis in forma, sed a signo tantum, & a posteriori. theo.11. char.6. & theo.97. char.72
Motum cordis & a uirtute naturæ, & animæ produci secundũ omnes opiniones. theo.12. char 8.A
Malum summũ & simpliciter non datur. theo.13. char.9.H
Magis & minus in bonis est p accessum, & recessum a summo bono, non sic autem in malis. theo.13. char.9.H
Materia prima & sua potentia differunt. theo.15. char.11.M
Materia est ens p se secundũ modũ loquendi Auer. theo.15. char.12
Materia est per se ens quod diuiditur in decem pdica. theo.15. c.12
Materia nihil est actu. theo.15. char 11
Motus quilibet aut naturalis, aut uiolentus, contra ponentes motum neutrum. theo.19. char.14
Materia prima & ultima formæ in uia cõpositionis mixti sunt causæ simplices tantum. theo.20. char.15
Materia habet gradus & est multiplex. theo.21. c.36. & the 86. c.47
Multa secundũ unã considerationẽ uerificantur, q̃ nõ uerificantur secundum aliam. theo.15. char.17. & theo.24. c.20. & the.52. c.14
Modus quo demonstratur esse primæ formæ, & primi finis in metaphysica. theo.28. char.19

Materia

Materia & forma appellãtur principia rei materialia.the.30. c.21.B
Materia duplex. theo.36. char.23.I
Materia duplici notione cognofcitur.theo.36. char.23.I
Materia a naturali relatiua tantum cognitione cognofcitur. theoremа.36. char.23
Medicina eft ars non fcientia. theo.38. char.24.D
Materia diuerfificat effentiam a quiditate.the.39.c.24.& th.97.c.73
Materia licet non fit quiditatis pars poni debet in diffinitione nec diffinitio erit ex addito. theo.39. char.24. & char.97
Materia non eft caufa receptionis fimpliciter, fed tantum tranfmutabilis. theo.41. char.26
Mathematicus poteft per genus caufæ materialis demõftrare, licet folam formam confideret. theo.43. char.28.F
Mathematicæ fcientiæ non femper demonftrant per demonftrationes fimpliciter. theo.43. char.28
Materie non eft in potentia ad formas artificiales,fed ad oppofitũ uel in potentia neutra. theo.44. char.28
Materia une exiftente poteft effa diuerfitas in caufatis in artificialibus. theo.44. char.29.H
Motus non quilibet calefacit. theo.45. char.29
Motus fecundum aliam,& aliam diftantiam caloris in alio,& alio gradu eft productiuus. theo.42. char.26
Motus alio modo calefacit animata, alio autem modo inanimata. theo.45. char.29
Motus cœli ex ratione intrinfeca pofsibilis dici põt.the.45.char.30
Materia in prima notione nõ eft bona.the.48.c.32. & the.101.c.77
Metaphyfica diuiditur in tres partes.theo.49. char.33
Medium dupliciter. theo.49. char.33.M. & theo.70. char.50
Motus & tranfmutatio in fe confiderata habent unum tranfcendentis conceptus. theo.49. char.33
Manenes difciplinæ quid fit. theo.53. char.37.F
Metaphyfica diuiditur in duas partes. theo.53. char.37
Metaphyfica non habet medium efficax ad probandum effe fubftantiarum abftractarum. theo.52. char.37
Magis & minus non faciunt unam formam alia deteriorem effe. theo.54. char.38
Motor primus non eft ullo modo motus, fed feparatus & purus actus. theo.61. char.43
Motor primus q mouet ut finis eft infinitæ motionis. the.61. c.43
Motus cęli perpetuatur a fine uniuerfali feu primo fine.the.61. c.45
Motor primus poteft dici anima,& motor coniunctus, tamen nõ ficut alij motores. theo.61. char.45
Motus grauium & leuium de potentia accidentali ab intrinfeco a fua forma fubftantiali fit. theo.63. char.47.A
Motu æquiuoco feu metaphorico, aliquod poteft effe mouens & motum. theo.68. char.48
Motus ab extrinfeco non quilibet eft uiolentus. theo.70. char.50
Medium apud arabes inter dicitur.theo.71. char.51.F
Medij diffinitio non fecundum unam rationem medijs cuiuslibet motus competit. theo.72. char.51.G
Motus diffinitio non uniuoce dicitur de omni motu, nec ea quæ motui infunt. theo.72. char.52.G
Medicina fimpliciter nõ fubalternatur fcientię naturali.the.77.c.53
Magis & minus quãdoq faciunt differre fpecie.theo.78. char.54.A
Magis & minus materiam & formã infequi poffunt.theo.78.c.54.B
Materia intelligibilis eft ipfa quantitas pcifa.. theo.81. char.55
Mathematicus nõ omnino abftrahit a motu.theo.81. char.55
Motus eft duplex. theo.82. char.55
Multæ artes & fcientiæ p reuelationẽ haberi poffunt.theo.83.c.59.F
Mixtum uniforme non datur. theo.83. char.60
Magnes immediate nõ mouet ferrũ. theo.94. char.71.F
Mouens corporeum localiter in mouendo mouetur,uel eodẽ modo uel alio. theo.95. char.72
Medium aliud eft fecundum magnitudinem, aliud fecundum naturam. theo.95. char.72.C
Medium animalis generabilis, & corruptibilis eft contrarium medio animalis æterni. theo.95. char.72
Materia eft appropriatũ principium plurificationis,& diftinctionis, non tamen principaliter & per fe. theo.97. char.73
Materia nõ eft diuifibilis nifi ratione quãtitatis. theo.98. char.74
Materia fenfibilis funt qualitates fenfibiles. theo.99. char.75
Mathematici nõ omnino & fecundũ omnem modum a qualitatibus fenfibilibus abftrahunt. theo.98. char.74
Materia alia motus eft fubftans,alia uniuerfali. theo.99. char.74
NOn omnis diftinctio per formas facit diftinctionem fpecificam. theo.5. char.2.I
Naturalia entia difpofitiones quãtitatiuas ac qualitatiuas terminatas habent nõ punctualiter,fed cũ latitudine. theo.6. char.2
Non omne totum fuis partibus perfectius eft.theo.10. char.5
Nulla fpecies fubftantiæ eft a cafu.theo.16. char.12
Nulli uiolentum per fe intentũ perpetuo durat. theo.19. char.14
Natura femper ab imperfectiori procedit. theo.20. char.15
Naturalis nõ poteft demonftrare effe primę formæ, & primi finis. quia non habet medium. theo.28. char.19
Nutrimentum eft mixtum. theo.31. char.21.D
Nõ femper ex diuerfis formis oriuntur pafsiões cõtrariæ.th.52. c.35
Nota duplicationis reduplicat qđlibet genus caufæ. the.57. c.41.F
Nota per fe aliquo modo & uia probari poffunt, licet non fimpliciter. theo.64. char.47
Nihil feipfum mouere poteft uere. theo 68. char.48
Natura prius dicitur de forma q̃ de materia. theo.80. char.54
Numerus eft duplex.theo.98. char.74.F
Non omne quantum eft actualiter diuifibile, theo.98. char.75
Naturæ proceffus duplex exiftit. theo.100. char.76.M
ORdo doctrinæ qd & refpectu cuius, & quõ fiat duplr contra Conciliatorẽ,Vgonẽ,& Iac. de For. theo.14. char.9.M
Operatio alicuius ut principalis agentis, & ut inftrumenti fpecie uariatur. theo.17. char.13
Operationes animalium ex femine generatorum,& ex putrefactione non funt eædem. theo.44. char.18.K
Organum tactus non omnino eft denudatum a qualitatibus primis,ficut organa ufus,& aliorum. theo.84. char.64
Ordo femper eft cum priori,& pofteriori. theo.100. char.76
Orbis cœleftis fecundum fe confideratus indifferens eft, & ad motum, & ad quietem. theo.79
PRincipia diftinctiua per alia nõ diftinguuntur.theo.2.char.1.F
Prioritas fecundum naturam non infert feparationem in effe reali,fed fecundum intellectum tantum. theo.6. char.2
Pofteriora poffunt abftrahi a prioribus, quæ non funt de quiditate eorum. theo.7. char.3
Perfectio rerum non ex operationibus primo,& principaliter attenditur. theo.10. char.5
Prioritas materiæ refpectu compofiti, alia eft a prioritate formæ refpectu materiæ.theo.10. char.5
Perfectio entium nõ ex multitudine, aut paucitate eorũ feu duratione feu locali diftantia attenditur a priori, fed penes acceffum ad primum,contra calculatores.theo.13. char.9.D
Principia fubftantiæ funt eufç principiorũ aliorũ prędicamentorũ in genere caufæ materialis, theo.30. char.21.B
Principia funt duplicia. theo.33. char.21.K
Principia fcientiarũ diuerfis modis innotefcunt.theo.33. char.22 D
Principia cõmunifsima,& fenfata nõ poffunt negari fecundũ rationem intrinfecam,fed tantum ore. theo.33. char.21.F
Principia non ita cõmunia aut non fenfata ab aliquibus negantur propter tres caufas theo.33. char.22.A
Propofitiones naturales duplici de caufa dubitabiles fiunt. theoreme.33. char.22
Prædicatio duplex. theo.34. char.22.H
Propofitiones per fe non conuertuntur in propofitiones per fe nec eiufdem modi,nec alterius. theo.34. char.21.K
Propofitiones fpecificantur e pdicatis.theo.34.c.22. & the.93 c.70
Prædicata primi modi per fe tripliciter funt. theo.34. char.22
Potentia inuenta in intelligentijs eft fecundum rationem tantum. theo.40. char.25.M
Potentia diuifiua entis,& realis. theo.40. & theo.105
Potentia duplex. theo.41. char.26.H
Primum alterans eft corpus cœlefte. theo.45. char.29
Perfectiones rerum in duplici funt differentia. theo.63. char.46
Prioritas naturæ duplex. theo.47. char.31. & theo.100. char.76
Pars non mouetur ad locum totius ratione qua eft pars totius,fed ratione qua locus eft talis. theo.50. char 34.G
Propofitiones circa quas uerfantur fcientiæ funt in triplici differentia. theo.53. char.37
Partes fubiectiuæ fubiecti poffunt quandoq in fcientia illa demonftrari. theo.53. char.37
Principia fubiecti in fcientia poffunt demonftrari.theo.53. char.37
Priuatio quandoq notior eft habitu. theo.56. char.40.L
Potentia & actus quæ funt principia omnium prædicamentorum funt principia realia. theo 62. char.46
Pars non quælibet toto imperfectior eft theo.68. char.48
Prophetæ naturaliter effe poffunt. theo.83. char.59.F
Prophetæ funt ab intelligentia. theo.83. char.59 F
Principium proprie dicitur de caufa efficiente,licet de omnibus dici pofsit.theo.85. char.65.K
Principia effendi & cognofcendi eadem funt, alio tamen, & alio modo. theo.85. char.65
Partes aliæ funt fubiectiuæ,aliæ integrales.theo.98. char.74
Partes integrales in duplici funt differentia. theo.98. char.75.C
Potentiæ pafsiuæ in duplici exiftunt differẽtia. theo.102. char.78.I
Potentia & actus funt differentiæ analogæ entis.theo.105.char.80

Qualitates primæ non sunt omnes in summo in elementis. theo.18. char.13.I
Quiditas & essentia in materialibus differũt.the.39.c.24.L
Quiditas tota a forma est. theo.39. char.25.C
Qualitates uirtuales & influentiæ non ponuntur in corpore cœlesti. theo.45. char.29
Quadratura circuli physice loquendo nõ est possibilis.th.51.c.34.L
Qualitates primæ in elementis sunt propinquiores substantiæ quã in compositis. theo.52. char.35
Qualitates in quantitate quæ sunt qualitates de quarta specie, magis & minus non recipiunt. theo 54. char.39
Quiditas & essentia in solo deo sunt idem. theo.83. char 59
Quantitas in duplici est differentia. theo.101. char.77.M
Raritas ab humiditate prouenire potest.theo.17. char.13
Remissio nõ fit semper p mixtionẽ contrarij. theo.18. char.13
Relatio primæ materiæ ad formas naturales est alia a relatione primæ materiæ ad primam formam, saltem secundum rationem. theo.28. char.9
Res operationibus distinguuntur non figura, aut alijs accidentibus cõmunibus. theo.44. char.28 L
Raritas & densitas licet per se sequantur calidum, & frigidũ, tamen caliditas potest sequi ad eas per uiam sequelæ. theo.45. char.29
Resolutio alia est naturæ alia rationis.theo.60. char.41.C
Resolutio rationis duplex est.theo.60. char.42.C
Repugnantia alia, est ex parte materiæ, alia est ex parte formæ. theo.72. char 50
Ratio eadem licet in se sit demonstratiua potest tamen alicui dialectica esse, & econtra.theo 74. char.52
Res sunt duobus modis. theo 82. char.55.K
Res artificiales post dissolutionem eædem numero redire possunt, non sic autem res naturales.theo.102. char 78.I
Resurrectio naturaliter non datur.theo.102. char.78
Res quæ sunt in prædicamento quandoq; sunt in actu, & quãdoq; in potentia.theo.105. char 79
Scientia quælibet circa subiecti quiditatem, & eius passiones uersatur.theo.8. char.4.E
Septimus & octauus metaphysicæ tractatus de substantia dicuntur. theo.9. char.5 F
Septimus & octauus metaphysicæ sunt de substantia generabili, & corruptibili. theo 9. char.5
Sensibilitas licet a materia & forma sit, tamen materiæ attribuitur, & quare. theo.21. char.16.F
Simplicitas in motu sumitur a subiecto tanquam a causa prima. theo.23. char 16
Scibilia in duplici se habent differentia. theo.37. char.23.A
Scientia nõ est rerũ existentium quatenus existentium. the.38. c.24
Scientiæ mathematicę sunt certissimę propter duo. theo.38. c.24
Substantia diuina non est numerata in tribus personis, secundum christianos. theo.41. char.26
Substantiæ imperfectæ sicut sunt elementa indifferenter possunt ab uniuoco, & æquiuoco generante generari. theo.44. c.28.L
Si substantia est ens possibile est ex principio intrinseco.the.46.c.31
Scientiæ multoties miscentur. theo.61. char.43
Subiectum & subiecti principia nõ sunt causæ accidentiũ propriorum nisi in genere causæ materialis. theo.52. char.35.K
Syllogismus hypotheticus non quilibet ad categoricum reduci potest. theo.53. char.37
Subiectũ scientia qualibet indemonstrabile existit. theo.53. char.37
Substantię abstractę possunt dici uerum subiectũ metaphysicæ in parte illa metaphysicæ in qua de eis tractatur. theo.53. char.37
Substantiæ separatæ sunt principalissimæ partes subiectiuæ entis transcendentis. theo.53. char.37
Scientia dicitur esse una non tantum unitate subiecti, sed unitate agentis, aut finis, quibus res quarum est scientia attribuuntur. theo 53. char.38
Scientia qualibet nõ utitur demonstratione quia.theo.53. char.38
Subiecta scientiarũ in duplici sunt differentia.theo.53. char 38
Species entium assimilantur numeris. theo.54. char.39
Species sumitur ab ultima differẽtia seu ultimo actu, qui uere unus est in natura. theo.55. char 40
Species contrariorum non contrariantur sicut formæ in materia. theo 56. char. 40
Solutio arduę & manifestę contradictionis in Auerro. cum retractatione authoris.theo.60. char.42.C
Sufficientia multipliciter sumitur.theo.74. char.52.C
Scientię practicæ & speculatiuæ subalternantur merito principiorũ scientiæ diuinæ. theo.77. char.53
Somnia sunt ab intelligentia.theo.81. char.59.F
Scientiæ perfectio in duobus consistit. theo.85. char.65
Scientia rei omnes causas habentis per omnes causas habetur. theore.85. char.65
Scientiæ diuisio. theo.89. char.65 E
Scientiæ speculatiuæ siue theoricę diuisio.theo.89. char.68.E
Scientię nomen per prius dicitur de speculatiua quam de practica. theo.89. char.68
Scientiæ speculatiuæ comparantur actiuis, & factiuis, sicut causa ad causatum. theo.89. char.68
Scientia de anima quoquo modo est mathematica.the 89.c.68 C
Triplex fuit opinio de genitis ex putri materia. the.44. c.28.L
Transmutatio qua transmutantur seu generantur elementa non est uera generatio.theo.49. char.33.B
Tres sunt desitiniæ secundũ Galenum per quas tota ars medicinæ sub compendio tradi potest. theo.60. char.42 B
Totum est multiplex. theo.75. char.52
Totum essentiale dicit tertiam entitatem realiter distinctam a partibus. theo.75. char.52
Totum integrale licet non dicat tertiam entitatem realiter distinctam a partibus simul iunctis, dicit tamen ratione distinctam. theore.75. char.52
Totum quod est species uel genus secundum conceptum distinguitur a partibus. theo.75. char.52
Theoricum & practicum ut diuidunt medicinam, & scientiam in comuni æquiuoce dicuntur. theo.77. char.53
Transmutatio fit in tempore. theo.91. char.70
Transmutatio æquiuoce dicitur de transmutatione uera, & de nõ uera, seu sine transmutationis. theo 91. char.70
Virtus informatiua plura operatur nõ inquantum naturaliter agens, sed ut instrumentũ intelligentiæ. theo 12. char.7.E
Via doctrinæ quid sit. theo.24. char.9.M. & theo.53. char.37.D
Vniuersalia ordine doctrinæ præcedere debent, licet non semper præcedant. theore.24. char.9.M
Voritas motus non sumitur a principio passiuo. theo.22. char.16
Veritas in propositione prius aliud attenditur quam eiusdem naturalitas. theo.34. char.22.I
Vnum alia ratione conuertitur cum ente, alia ratione est entis diuisiuum. theo.49. char.33.D. & theo.98. char.74
Vnio intelligentiarum inter se perfectior est unione intelligentiæ cum orbe. theore.82. char 55
Via motus ducit ad esse abstractorũ quantum ad esse abstractum tantum, & non quo ad reliqua. theo 82. char.56
Virtutes materiales cognoscitiuæ quanto plura cognoscunt, tanto perfectiores: non sic uirtutes immateriales theo.83. char.59
Virtus informatiua, intelligentia agens, & intellectus agens dicitur. theo.83. char.60
Visus est prior perfectione tactu, licet tactus sit prior usu generatione. theo.100. char.76

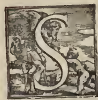
FINIS.

A MARCI ANTONII ZIMARAE D.

SANCTIPETRINATIS PHILOSOPHI

Solertissimi limitationes propositionum famosarum, siue Theoremata.

Prop. 1. *Actus est ratio intelligendi, & cognoscendi.*

SVMITVR ista propositio ex 9. primæ philosophiæ. tex. com. 20. ubi incipit textus. { intelliguntur autem diagramata actu } ubi aduerte quod cum actus & potentia, ut dicit Commen. primo de anima. commen. sexto, sint differentiæ entis ualde oppositæ, & circuant omne genus. & quia oppositorum oppositæ sunt proprietates: sicut actus est ratio cognoscendi, sic potentia est ratio occultationis, ex quo infero, quod intelligibilitas non est passio per se primo competens enti sub ratione qua ens: sicut B Contra Scotum. Scotus quandoque opinatus est: sed est passio per se primo competens enti in actu, quatenus est in actu; nam stat aliquid secundum se participare rationem entis: quod tamen secundum se non participat rationem intelligibilitatis, quod ostenditur de prima materia, quæ secundum se considerata est ens: ut clarissime deduci potest ex his quæ habet philosophus primo physi. tex. commen. 79. ubi ponit differentiam inter essentiam materiæ secundum se, & ipsam priuationem: quam differentiam ignorauit Plato: & ex hoc non distinxit inter materiam, & priuationem: nam materia est ens, & est proprie substantiam aliqualiter: sed priuatio est non ens per se. unde Commen. ibi in commen. inquit, quod priuatio non est accidens, nedum ut sit substantia. patet autem quod ibi comparatur nuda essentia materiæ ad priuationem. Et confirmatur. quia Commen. in primo capitu. de substantia orbis, ponit differentiam inter materiam, & potentiam materiæ, penes hoc quod materia est de numero entium per se: sed potentia est de numero entium ad alterum, ubi nuda essentia materiæ comparatur ad ipsam potentiam. Nec obstat si dicatur quod materia non est ens per se, sed per formam: quia licet materia non sit, nec esse possit naturaliter in effectu seu in actu sine forma: quia, ut scribit Commen. in secundo physi. commen. 12. sequeretur quod C illud quod non est in actu, esset in actu: tamen entitas formæ non est causa entitatis materiæ, sed est diuersa ab illa materia: igitur per propriam rationem includit rationem entis: tamen per propriam rationem non est primo cognoscibilis, sicut colligitur de mente Philosophi septimo meta phy. tex. com. 35 ubi habet quod materia secundum se est ignota. & primo physi. tex. com. 69. subiecta, inquit, natura scibilis est per analogiam. ubi Commen. reddit causam dicens. ista natura subiecta substantiæ, non potest intelligi per se, cum non sit aliquid in actu habens quidditatem.

Ex quibus uerbis elicitur primo quod non quilibet actus est ratio intelligendi: actus enim subsistentiæ, siue hypostaticus qui est ipsius singularis, non est prima ratio intelligibilitatis: sicut opinati sunt nominales, qui posuerunt singulare esse primo cognitum ab intellectu: quod tamen in Contra nominales. uia Peripateticorum locum non habet. nam ut recitat Commen. in tertio de anima. commen. 36. ex sententia Auempacis fuit magna difficultas utrum intellectus intelligat singulare, & Arist. in tertio de anima. tex. commen. nono, & expositores multum laborant in declarando modum, quo intellectus intelligit singulare. Similiter etiam actus entitatiuus, quem posuit Henricus de gandauo, & Scotus post ipsum, non est prima ratio intelligendi, si dabilis est talis actus: nam materia secundum ipsos per se est in actu entitatiuo: & tamen non est secundum se intelligibilis. Similiter etiam intelligibilitas non insequitur actum medium inter puram potentiam, & actum purum: nam orbis secundum Auer. in libro de substantia orbis, est quædam natura media inter puram potentiam, & actum purum: & dicitur materiam in actu, & subiectum: & tamen non est per se intelligibilis, nec habet de se rationem intellectam in actu, ut dicit Commen. primo cœli. com. 95. Orbis enim seclusa intelligentia non est natura composita ex materia & forma, nec de se est principium alicuius operationis, qua mediante cognosci possit. Actus igitur qui est forma, et quidditas, & est per se principium operationis, est ratio per se prima intelligibilitatis. forma enim, ut inquit Commen. primo cœli, est subiectum uniuersalitatis: et uniuersale secundum Aristo. secundo de anima, tex. commen. 60. est obiectum intellectus, & singulare ipsius sensus: hoc etiam habet Auer. B expresse in disputatione sexta, in libro destruc. in solutione sexti dubij, & ideo forma a Philosopho nuncupatur ratio, & quod quid erat esse rei. secundum igitur regulam Arist. in primo posteriorum analyticorum, in capi. de uni Tex. 11. uersali. illa passio primo competit alicui quæ ita se habet, quod quicunque competit ratione eius competit: & ipso primo posito ponitur, & ipso primo remoto primo remouetur. sed actus qui est quidditas posita ratione eius immediate ponitur intelligibilitas, & remota ratione eius, qualibet alia ratione remanente remouetur. sicut patuit in exemplo de prima materia, quæ cum non sit actus qui est quidditas, licet ens sit: est tamen occulta ad formam, aut ad habens formam: sicut scribit intellectus, & non potest cognosci nisi per analogiam ad formam, aut ad habens formam. sicut scribit Commen. in libro de substantia orbis, & in duodecimo metaphy. in commen. decimoquarto. quod quomodo sit intelligendum, infra declarabo, cum de materia loquar.

Propo. 11 *Actus est qui separat, & distinguit.*

PROPOSITIO est Philosophi in septimo primæ philosophiæ. tex. com. 49. uerum est principaliter: nam etiam quandoque aliqua distinguuntur non solum per formas, uerumetiam & per materias. & licet materia non sit prima ratio distinguendi potest tamen esse, ut stat sub forma esse F distinctiua. dantur enim materiæ propriæ sicut & formæ propriæ unde materia prima in se considerata non est distinctionis principium, in fundamento enim naturæ nihil est distinctum. ut patet primo metaphysicæ secundum translationem arabicam, in tex. commen. decimoseptimo. materia autem secunda potest esse distinctiua, & hoc trahit à forma si bene consideras. & pro hoc uide octauo metaphysi. tex. commen. 11. & 12. metaphy. tex. commen. 27. Amplius autem propositio uera est in suppositis. talia enim principaliter non distinguuntur nisi per formas. Principia autem distinctiua non oportet quod per alios actus, aut formas distinguantur: tunc enim esset processus in infinitum in ipsis differentijs. Vnde regula est, quod omnis distinctio rerum differentium reducitur ad aliqua primo diuersa. unde ponentes materiam cœli, & istorum inferiorum esse diuersarum rationum, habent dicere quod tales materiæ seipsis intrinsece distinguuntur, licet diuersitas suarum formarum sit causa diuersitatis earum in genere causæ finalis: sic. n. sunt materiæ diuersæ, quia sunt ordinatæ ad diuersas formas. materia enim est propter formam, non autem forma propter materiam, ut scribit Arist. 2. phy tex. com. 91.

G

Accidentia sunt entia, eo quia taliter entis.

Propõ 3. ADDitio. Vide Boe in proemio arithmeti- cæ, ubi hæc q quantitates, & qualitates, & proportiones uere sunt, sed contra sua corpo- rũ sũt mutabilia. Cõ ta sen- sum & se- quacem.

PROPOSITIO Philosophi est in 7. metaph. tex. commen. 2 satis famosa & allegata, non intelligitur, quòd accidentia sint formaliter entia ratione habitudinis ad substantiam, nã q inhærentia sit de quiditate accidentis, ut quidam asseruerunt. & Ioan. de landuno, & sequaces eius sustinent hoc de intentione Aristo. et Auer. quod quidem stare non potest: subiectum enim & habitudo ad subiectum non est forma, neq; quiditas accidentis. attributio enim accidentium ad substãtiam est in genere causæ materialis non formalis. glosa est expressa Auerrois qua to meta. in cõmen. 2. ubi istam propositionem septimi expresse declarat. nam Aristo. ibi in tex. dixerat quòd ens dicitur de entibus, sicut sanum de sanis. ubi Commẽ. ad literam hęc uerba subnectit. similiter hoc nomen ens, licet dicatur multis modis, tamen in omnibus dicitur ens, quia attribuitur primo enti, scilicet substantiæ, & istæ attributiones in unoquoq; eorũ sunt diuersæ. præ dicta enim attribuuntur substantiæ, non quia est agens, aut finis eorum, sed quia cõstituuntur per illam, & subiectũ est eorũ: et uniuersaliter non dicũtur entia nisi quia sunt dispositiones entis, & multi homines negant ea esse. albedo enim non est sed album. hæc Commentator formaliter. ubi patet quòd ipse interpretatur propositã propositionem septimi in textu secundo, & rememorat dubitationem antiquorum introductam in textu tertio ibidẽ.

H

ubi Arist. inquit. unde & dubitauit aliquis utrum uadere, & sanare, & sedere sit ens, aut non ens. & sic intelligitur dictum Commen. in commen. secundo septimi, in principio cõment. ubi inquit q Arist. intendit declarare quòd hoc nomen ens principaliter, & simpliciter significat prędicamentum substantiæ, secũdario, & determinate. s. relatiue ad substantiam alia prædicamenta accidentium, quę nõ dicuntur esse, nisi quia accidunt enti quod est ens per se, scilicet substantiæ: hoc enim si nobis fas est interpretari Auerroem per Auerroem. ueritatem non habet nisi in genere causæ materialis. Huic etiam sententiæ astipulatur authoritas Aristo. in 9. primæ philosophiæ. tex. commen. 1. ubi rememorans quæ dixerat in 7. & in 8. inquit. De primo quidem igitur ente, & ad quod aliæ categoriæ entis referuntur dictum est. uidelicet de substantia. Nam secundum substantiæ rationem alia dicuntur entia quantitas, qualitas, & alia sic dicta. omnia nanq; habebunt rationem substantiæ, ut diximus in primis sermonibus ubi Arist. seipsum declarat quomodo accidentia dicuntur entia ratione substantiæ, quia uidelicet diffiniuntur per substantiam & rationẽ substantiæ recipiunt. Manifestum est

I

autem ex his quę docuit in 7. primæ philosophiæ, q substantia in ratione accidentis non cadit tanquã forma, sed tanq̃ subiectum & materia, cadit enim ut additum, & licet dicatur in eodem septimo, tex. com. 35. q partes diffinitionis sunt formæ, intelligitur de partibus, quæ sunt de quiditate, sicut est genus & differentia. ✠ Amplius

ADDitio.

Alex. in principio libri priorum dicit q modus abstrahendi mathematicus in aliquibus deseruit naturali puta de forma. quæ est separabilis à materia sm rõnem, 2. physi. tex. cõ. 1. Et sicut est de accidentibus, quæ cũ licet sint in subiecto sm esse, sunt separabilia à subiecto sm rationẽ: quod non esset uerum si inhęrentia esset de quiditate accidẽtis. Amplius rationibus illud probari potest, non magis est de quiditate accidentis habitudo eius ad substantiam, quam sit habitudo primę materię ad formam, aut habitudo formę materialis ad materiam: sed habitudo primæ materiæ nõ est de prima notione materiæ, sicut pulchre declarauit lucidissimus Themistius, in primo physicę auscultationis in digressione de potentia, & priuatione materiæ, & etiam Cõ. primo physi. in commen. 70. & In libro de substantia orbis, et in sua media expositione super libro physicorum. ubi uult potẽtiam esse sicut proprietatem quandam materiæ, & q non sit uera differentia eius, & quandoquidẽ materia est ens absolutum, & potentia est ens ad alterũ, & idem est iudiciũ de habitudine formę materialis ad materiam propter eandẽ causam. Et confirmatur similitudo: quia formę eductę

K

de potentia materiæ dicuntur constitutæ in esse per subiectum, sicut accidentia dicuntur cõstitutę in esse per substantiam: nã æque bene essentiali dependentia dependet forma materialis à materia, sicut accidens a subiecto. ✠ Vnde Arist. in prędicamento substantiæ inuestigans propria substãtię, asserit q non esse in subiecto est cõe omni substantiæ. tunc sic: sicut non esse in subiecto est proprietas substãtię, sic esse in subiecto est ꝓprietas accidẽtis, unde illud nõ põt esse ratio cõstitutiua substãtiæ: quia effectus positiuus dicitur habere causam positiuã. sic per oppositũ esse in subiecto est proprietas accidentis, quia diuersorum entiũ diuersæ sunt proprietates. Amplius Com. primo meta. com. 31. mixtio intentionis uniuersalis substãtiæ, cũ suis particularibus est fortior mixtione accidentiũ, cum suis subiectis. Amplius Auicen. in secundo suę metaphy. expresse testatur q inhærere non constituit accidens, quẽadmodũ nõ inhærere, nec posse inhærere non cõstituit substantiã. ✠ Amplius Arist. in 5. metaphy. tex. com. 14. ubi prius diuiserat ens, in ens per se, & in ens per accidens: diuidit ens per se

ADDitio.

L

in decem prędicamenta. ✠ Et subdit Cõ ibidem. cõ. 14. quod hoc nomen ens, quòd significat essentiã rei est aliud ab ente quod significat uerũ, & ideo expositores diuersantur in quęsito simplici. s. dicere aliquid est in 2. topi. utrum collocetur in quæstionibus gñis, uel quæstionibus accidentis: qui n. intelligit de ente, id quod est cõe decem prædicamentis, dicit q collocatur in quæstionibus gñis, & qui intelligit de ente, id quod dicitur de uero, dicit q collocatur in quæstionibus de accidente, & primo physi. cõ. 27. inquit q dicere aliquid esse nõ est prædicatio per accidẽs, sicut prędicatio albedinis. Ex eandem diuisionem repetit in 6. primæ philosophię. text. com. 4. ubi Cõ. in com. expresse testatur q ens essentialiter est quod diuiditur in decem prædicamenta. & ita etiã dicit in 5. meta. q postq; Arist. diuisit modos entis per accidens, incedit declarare sm quot modos dicitur ens essentialiter. ubi expresse colligitur q accidẽtia formaliter per rationẽ propriã includũt ens, & rõnẽ entis. ✠ Amplius

ADDitio.

Cõm. 14.

ADDitio.

Arist. primo physi. cõtra Parmenidẽ tex. cõ. 25. ostẽdens rationẽ eius esse malã de materia, ut exponit Com. inquit q utebatur ente multipliciter dicto, ac si esset simpliciter dictũ. unde propositio ista est falsa, quicquid est pręter ens est non ens: si ens enim significat substantiã tm, aut quantitatẽ tm, ut inquit Com. non sequitur q quicquid est præter ens, quod est substantia, aut quantitas, sit nõ ens. ubi colligitur ens formaliter dici de oĩbus decem prędicamentis. Amplius Arist. 12. meta. text. 19. ubi mouetur illa quęstio: utrum principia decem prędicamentorum sint eadẽ uel diuersa, tandẽ per lõgum processum deciditur q sunt eadẽ proportione, & q principia proxima decem prædicamentorum sunt diuersa, licet remota sint eadem, ut patet tex. cõ. 20. 21. & 22. usq; ad 26. & Com. in com. 19. ubi Arist. facit illam rationẽ, q si substantia esset elementum omnium, omnia reliqua prędicamenta essent substantiæ, & si prędicamẽtum omnium esset relatio, omnia prędicamẽta essent relationes. quia omne cuius elemẽtum est substantia, ipsum est substãtia, & si relatio omnia essent relatiua. Commẽ. ibi in calce cõmẽti inquit. cõtingeret ut in aliqua hora dissolueretur substantia in relationẽ, aut relatio in substantiã, & subdit, & hoc contingit in genere, quod est materia, non in eo quod est forma. Nam consuetudo Auerro. est respondere ad quæstionem ante magistrum. Et quia intentio Aristo. inferius est ista, quòd substantia est principium, & elemẽtum, ad quod omnia alia habẽt resolui, & hoc in genere causę materialis non formalis, ut diximus de mẽte eius in commẽ. secũdo quarti metaphy. & ex hoc potest bene patere error,

M

Consuetu- do Auer. ẽ respõdere ad q̃ ante ma- gistrum.

A rot, tenentium habitudinem accidentis ad ſubſtantiã eſſe cauſam formalẽ accidentis. cum Auerro. ubique huic ſententiæ aduerſetur. & Ariſto. expreſſe in prædicto loco, ubi ea in lectione determinat accidentia ex proprijs cõſtare principijs ex quibus ſua forma dependet, ut a cauſa proxima: licet depẽdeat a principijs ſubſtãtiæ, tanquã a cauſa remota. Amplius Ariſto. primo topicorum. capitu. tertio, expreſſe uult quòd in omni genere eſt inuenire propriam quiditatem. Amplius Ariſtote. in duodecimo metaphy. in tex. commen. tertio quod pulchre expoſuit ibi Commen. determinat quomodo accidentia nõ ſunt entia, niſi quia entis. uolens enim Ariſtote. aliam aſſignare cauſam, quare de ſubſtantia tantum ſit conſiderandum, inquit. Et inſuper nec entia, ut ſimpliciter eſt dicere, alia: ſed qualitates & motus, aut & non album, & non rectum: dicimus enim eſſe & hoc puta eſt non album. ubi Commenta. in commento inquit. Hoc eſt alia cauſa propter quam conſiderandum eſt de ſubſtantia tantum. Nullum enim aliorum inuenitur ſimpliciter, ſed in ſubſtantia, uerbi gratia, qualitas non dicitur ens ſimpliciter, neque motus: ſed dicit̃ eſſe qualitas, & eſſe motus. Motus enim eſt motus alicuius, & qualitas eſt qualitas alicuius. Subſtantia uero non eſt ſubſtantia alicuius. Ens igitur ſimpliciter, & principaliter eſt ſubſtantia. Et quia aliquis po-

B teſt dicere quomodo alia prædicamẽta diminuuntur tantum a ſubſtantia, & hoc nomen ens dicitur de omnibus? Dixi reſpondendo ſimiliter inuenitur non album, id eſt & hoc nomen ens, quamuis dicatur de eis, tamen dicitur quòd hoc eſt album, & hoc eſt mobile, tamen hoc non datur perfecte habeant eſſe, quoniam hoc etiam dicitur ens in negando eſſe cum dixit, hoc eſt non album, & non rectum. Vbi manifeſte colligitur de mente philoſophi, & Commenta. ens formaliter dici de ſubſtantia, & de accidentibus, licet ſimpliciter, & abſolute dicatur, ut ſic de ſubſtantia tantum: quia accidentia non habent eſſe ſimpliciter ita perfectum, ſicut habet ipſa ſubſtantia, & ratio, ut inquit Ariſto. & Com. in cõ. eſt quia ſola ſubſtantia ſeparabilis eſt, quia ipſa per ſe exiſtit, aliorum autem nullum. unde ſola ſubſtantia. ut inquit ibi Commenta. in commen. eſt conſtans per ſe: ſed alia ſunt in ſubſtantia, & iſto modo accidentia dicuntur nõ entia, quia non per ſe exiſtunt ſine ſubſtantia, non tamen quod nullum eſſe formale de ſe habeant, quia habent, licet non ita perfectum ſicut eſt eſſe ſubſtantiæ. Nam creaturæ etiam nõ habent eſſe æque perfectum ſicut habet Deus, propter hoc tamen non dicimus, neque negamus creaturam eſſe ens formaliter, nec dicimus creaturam formaliter eſſe ens

C per eſſentiam habitudinem ſeu dependẽtiam, quia dependet a Deo. Nam ut ſcribit Ariſtote. quinto metaphy. tex. commen. 23. hominis multæ ſunt cauſæ, ſed quare homo ſit homo nulla eſt cauſa: ſecundum ſe enim homo eſt homo, unde non quia deus eſt deus, ideo homo eſt homo, licet a Deo ſit homo. Forte dices quod impedit analogia entis ne accidens formaliter ſit ens, quia analogice dicitur de ſubſtantia, & de accidente. Sed nec hoc ſtare poteſt. Nam ſubſtantia etiam analogice dicitur de materia, & de forma, et de ſubſtantia compoſita ex materia, & forma. ut dicitur. 7. metaphyſi. tex. commen. ſeptimo. Attamen materia ſecundum ſe eſt ſubſtantia, ſicut ſuo modo forma. Nam ut inquit Albertus cognomẽto magnus. 5. ſuæ metaphy. tracta. ſecundo, com. quarto, in ſpeciali digreſſione, quam facit declarãdo quomodo forma cauſa ſit, quod materia ſit in actu, & quæ ſit in cauſa unitatis materię, inquit in forma ſecundum ſe actus eſt, ſed forma non eſt cauſa, quare materia ſit ſubſtantia, tamen forma eſt cauſa, quare materia eſt, ſeu ſit in effectu, ſiue in actu, non tamen eſt cauſa, quare materia ſit materia. Bene uerum eſt, quòd forma eſt quę dat eſſe in actu ipſi materiæ, & non dat eſſe in actu inquantum eſt hæc forma, uel illa, ſed inquantum forma, &c. Confirmatur, quia natura etiam analogice dicitur de materia, & forma, & tamen materia eſt natura, & alia natura formæ. Am-

D plius cum accidentia ſint principiũ formale agendi, & in actione reali, ſicut corpora cœleſtia agunt mediante lumine, & motu, de quo Ariſto. dixit in principio. 8. de phyſico auditu, quod eſt tanquam uita omnibus natura ſubſiſtẽtibus. & in principio libri meteororum, inquit oportet mundum inferiorẽ ſuperioribus lationibus eſſe continuũ, ut omnis eius uirtus inde gubernetur. & in ſecundo de generatione, & corruptione, & in quarto meteororum reducit omnem alterationem, & tranſmutationem ſubſtantialem ad quatuor primas qualitates, & uirtutes elementorum, quarũ duæ ſunt actiuæ, & duæ paſſiuæ, ſunt etiã accidentia principium in actione ſpirituali iam ſenſitiua, quia obiecta ſenſuum, aut ſunt ſenſibilia propria, aut ſunt ſenſibilia communia, & talia ſunt qualitates, & accidentia ſicut patet. nã ſenſibilia propria ſunt qualitates de tertia ſpecie, quæ dicũtur paſſiones, & paſſibiles qualitates, ut inquit Ariſt. in prædicamentis, eo quia paſſionem inferunt in ſenſu: ſunt etiam principium agendi in actione ſpirituali intellectus, quia primo de anima tex. commen. undecimo, accidentia magnam partem cõferunt ad cognoſcendum quod quid eſt. Accidẽtia igitur formaliter ſunt entia per propriam & intrinſecam rationẽ. non enim quia ſubſtantia eſt ſubſtãtia, ideo accidens eſt accidens. Pro-

E *Summa totius limitationis.* poſitio igitur famoſa quę dicit, accidentia ſunt entia, quia entis, uera eſt in genere cauſæ materialis, non formalis. nota enim reduplicationis poteſt unũquodq; genus cauſę reduplicare. Tot enim modis dicitur ſm ſe, quot modis dicitur cauſa, quinto metaphy. tex. commen. 23. & ſic intelligitur dictum Auerro. in libro deſtruc. in diſputatio. 6. in ſolutione ſexti dubij. ubi inquit, radix nanq; accidentium eſt quòd ab alijs habeant ſuſtentationẽ, & quiditatem. Similiter etiam quando dicitur, accidentia non eſſe entia ſimpliciter, intelligitur quia non habent eſſe perfectum, ſicut habent ſubſtantiæ, quia eſſe ſimpliciter eſt per ſe exiſtere, & per ſe conſtare, & tale eſſe ſubſtantiarũ eſt, quia omnia accidentia fundãtur in ſubſtantiæ, & nullum ſeparari poteſt ab ipſa. ita gloſſat Commen. 12. metaphy. commen. tertio. *Accñtia nõ eſſe entia ſimplr', quo intelligitur.*

Propō. 4.

Accidens uni non poteſt alteri eſſe ſubſtantia.

FAMOSA eſt propoſitio, & elicitur ex dictis Philoſophi primo phyſicę auſcultationis tex. commen. 27. & 30. ubi dicitur, quòd uere eſt accidit nulli. Aduerte igitur, q̃ accidens apud Philoſophos ſumitur quãdoq; ut diſtinguuit contra ſubſtantiam: & qñq; ſumitur

F pro extraneo, ut diſtinguit̃ contra id quod eſt de rei quiditate, eo modo quo logici ſumunt in fallacia accidẽtis, & diuini omne id quod non eſt de quiditate rei accidens appellant. ſic dicimus q̃ homo accidit aĩali, & uniuerſaliter omnia inferiora dicuntur ſuis ſuperioribus accidere. *ADDitio.* Sic etiam Ariſto. in prędicamentis dicit, q̃ homo eſt accidens domino, & in ſecundo de anima tex. com. 65. inquit, q̃ accidit albo diari filius. ubi The. inquit quòd in more Ariſtotelico eſt ſubſtantiæ. & ſubiecto nomen accidentis aſſiſtere. & Boethius in prædicamentis ubi ſupra dicit q̃ conſuetudinis Ariſtotelice eſt, quæ ſecundo loco & extrinſecus prædicantur, dicere ſecundũ accidens prædicari. Accidens igitur ut diſtinguitur cõtra ſubſtantiam reſpectu unius, non poteſt eſſe ſubſtantia reſpectu alterius, in his quæ uniuoce participant rationẽ eius. ſic damnatur Alex. ab Auer. 8. metaphy. cõ. qui poſuit caliditatem eſſe formam ſubſtantialẽ in igne, cum tñ ſit qualitas in mixtis, & ſit eiuſdem rationis in utroq;, nã ſenſus tactus qui eſt uerus iudex qualitatũ tangibiliũ uniformiter immutat̃ a calore ignis, & a calore mixti ſine aliquo diſcrimine. Sciẽtia tñ i nobis eſt qualitas, ut patet ex ſnia Philoſophi. 7. phyſi. tex. cõ. 20. ubi probat q̃ ad primam ſpeciem qualitatis non eſt per ſe motus, quia uirtutes & ſcientiæ non acquiruntur per alterationẽ, & tamen ſcien

G tia in deo est substantia, & ratio est quia scientia nō uniuoce, sed æquiuoce dicitur de scientia nostra, & de scientia dei, sicut scribit Commen. 12. metaphysi. tex. 41. & in libro destructio. in disputatiōe sexta, in solutione 5. & 18. dubij. accidens igitur non pro extraneo, sed ut distinguitur contra substantiā respectu unius, non pōt esse substātia respectu alterius, si eadem ratione utriq; conueniat.

Propō 5 *Accidentia solo numero differentia in eodem subiecto esse non possunt.*

COLLIGITVR propositio ista ex intentione Philosophi in 5. primæ Philosophiæ, in capitulo il lo { Eadem uero dicuntur } & est in tex. com. uacā tis, post tex. com. 15. ubi Arist. modos secundū quos aliqua diuersa dicuntur pónit quinq; dicens, & quæcunq; » in eadem substantia entia differentiam habent. Vera est » propositio de accidentibus realibus eductis de potentia materiæ per uerum motum & transmutationem quæ fit, cum abiectione contrarij, nam actio est merito contrarietatis. ex primo de generatione, & corruptione, tex. com. 50. ideo Aristote. dixit in libro de sensu, & sensato, quòd ignis non agit inquantum ignis, sed inquantum calidus, quia ratione, qua calidus contrarietatem habet. Ex primo etiam de generatione, & corruptione. tex. com. 55. ha- H » bitibus præsentibus in materia nondum generatur ali- » quid, sed iam est, propter hoc agens inueniens subiectum informatum aliqua forma, non potest consimilem eiusdē rationis introducere per uerum motum, & alterationem, quia non reperit illud sub forma contraria, talis autē contrarietas est necessaria in tali actione. Fallit autem de accidentibus non eductis per ueram actionē, quæ est merito contrarietatis, sicut probatur argumento sensato de duabus candelis producentibus in eodem medio duo lumina. Nam si fuerint tres candelæ accensæ in aliquo medio posita tabula perforata tribus foraminibus causant tres umbras, quod non esset nisi ibi essent tria lumina. Fallit etiam propositio in accidentibus spiritualibus, quia in eodem intellectu possunt esse plures cognitiones numero differentes, aut saltem in eadem uirtute cogitatiua. ut inquit enim Philosophus ex pluribus sensibus fit memo- » ria, & ex pluribus memorijs fit experimentum. ex proœ- » mio metaphysicæ. Item in eodē medio possunt esse duæ species sensibiles eiusdem speciei. Item propositio uera est in accidentibus absolutis, fallit secundum aliquos in respectiuis, quia in eodem possunt esse plures paternitates.

Ista autem dicta uera sunt apud tenētes accidentia nō distingui primo per subiecta. sed qui tenent accidētia nu- I mero distingui ad distinctionē subiectorū negant omnia prædicta. unde Herueus in quolibetis, quoli. 7. q. 9. tenet duo accidentia solo numero differentia in eodem subiecto simul esse non posse, & ratio sua est, quia ut inquit. in omni actione præter illud quod facit aliquid tale effectiue, oportet ponere aliquod intrinsecū quo sit tale forma liter, ita etiam præter illud quod facit aliqua esse distincta effectiue, oportet dare ex parte facti aliquid intrinsecum quo sint distincta formaliter. Vnde impossibile est à quocunque agente fieri duos homines specie differentes quia non habent aliquid intrinsecū quo differant formaliter specie secundum quod homines. Sed duæ formæ numero non habent aliquid intrinsecum quo sint duæ: nisi uel quia sunt, uel quia natæ sunt esse in diuersis subiectis, uel in diuersis temporibus in eodem successiue ergo duæ formæ solo numero differentes non possunt esse simul in eodē subiecto. Maior uidetur plana. s. quod oportet ex parte formæ dare aliqua intrinseca quibus formaliter distinguantur. Minorem probo. quia formæ non possent distingui, nisi uel per suas rōnes formales, uel per hoc quòd natæ sunt esse in diuersis subiectis uel diuersis temporibus in eodem subiecto. Distinctio autē formarū per suas rationes formales est distinctio specifica. ergo distinctio numeralis formarum nō potest intelligi nisi per hoc

Opi. Heruei natura. lis: quoli. 7. q. 9.

ratio è mentecop... ...

K q sont, uel natæ sunt esse in diuersis subiectis, uel in eodē in diuersis temporibus, & tunc talis forma ex hoc solo q est talis habet quandam latitudinem non ad intensum & remissum, sed ad pluralitatem numeralē, excepta quantitate, quæ ex seipsa habet quandam latitudinem partium solo numero differentium. Et ita etiam tenet in quolib. 3. q. 9. qua quærit utrum in cōpositis ex materia, & forma materia sit principiū indiuiduationis, articulo. 3. ubi mouet in 4. dubio talem difficultatem, si unumquodque per essentiā numeraliter distinguitur ab alio, quare duo accidentia solo numero differentia non possunt cōcurrere in idem subiectum recipiendo suam distinctionē. Et ad hoc respondet q licet unaquæq; res non habeat distinctionē intrinsecam nisi suam essentiam: tamen istud principium in quibusdam nō sufficit saltem naturaliter sine alijs concurrētibus subiectiue, uel dispositiue. & ideo sicut impossibile est substantiam habere partes integrales sine quantitate, ita uidetur quòd impossibile est accidens plurificari in eodem subiecto, quādiu à subiecto dependet, propter hoc, quòd sibi deest illud quod natum est ipsum plurificare subiectiue. Et ista etiam est opinio beati Thomæ in 5. meta. lectione 10. ad finem. Nobis autem prima opinio rationabilior apparet, nam ut inquit Commen. in 7. meta. com. 2. indiuiduum substantiæ præcedit indiuidua aliorum prædicamentorum, & per consequēs in unoquoque prædicamento accidentiū possumus imaginari duas formas indiuiduales seipsis intrinsece differentes, nec est uerum q omnis distinctio formarum sit distinctio specifica, sed uerum est de formis quæ sunt quidditates. nā nō est dubium q Sortes, & Plato differunt ab inuicem per suas formas indiuiduales, & tamen non differunt specifice. Nec obstat quod dicit q distinctio accidentium non potest intelligi, nisi per hoc q natæ sunt esse in diuersis subiectis, uel in eodē subiecto in diuersis temporibus successiue, quia hoc contingit intellectui quando à posterioribus, & extrinsecus uenatur numerum, & distinctionem formarum, nam ut superius diximus, subiectum & habitudo ad subiectū nō est causa formalis entitatis ipsius accidentis, & unitatis eius. Sed extrinseca, & subiectiua tm̄.

Opīo bei Thomæ Cōprehensio prima opinionis. L

Propō 6. *Omnium natura constantium terminus est, & ratio magnitudinis, & augmenti.*

PHILOSOPHI est propositio in propria forma in secundo de anima. in tex. com. 41. ubi argumentatur contra Empedoclem ad probandum motū augmenti in corporibus non prouenire principaliter ab igne, sed ab ipsa anima. Ignis autem concurrit ut concausa, & instrumentum animæ, cum autem instrumentum nō moueat nisi motum à principali agente, agit secūdum quod est regulatum à forma cuius est instrumentum, terminatio autē rebus à forma proficiscitur, non a materia nec ab instrumento principaliter. Non intelligitur tn̄ propositio quod natura constantia sint terminata per formam ad certam mensuram quātitatis, aut qualitatis, punctualem. Sed cum certa latitudine, quæ inter duo extrema uagatur, sicut dicit optime Princeps de complexione humana. Nam experimento sensato cernimus non omnia indiuidua eiusdem speciei esse eiusdem præcise quantitatis, nec eiusdem complexionis. dedit enim Deus, & natura unicuiq; indiuiduo propriam complexionē, in qua aliud indiuiduum communicare est impossibile, & imaginari debes quòd est aliqua, tam magna quantitas ultra quam species humana non potest saluari & alia tam parua ultra quam humanitas non constat. Et ita intelligas etiam de qualitatibus & alijs dispositionibus. nā formæ naturales per se, & suis operationibus non solum prędicto modo limitant sibi certum terminum ex parte dimensionum: uerum etiam ex parte aliarum qualitatum dispositionum, sicut testatur Commenta. in plerisque locis in philosophia. Et præsertim in libro de substantia orbis, & in sexto physi. in commen. 91. ubi scribit omne generabile naturale

ADDitio. Nec tñ ista propositio est uera ... M naturalis maxime, & minime cōstant ... philosophi ... de motu augmenti ... in 2. figura, ut patet.

A naturale habet aliquam quantitatem naturaliter in initio generationis & fine. Et ista quantitas habet extrema, & medium, uerbi gratia, quod quantitates embryonum sunt terminatę, scilicet minimi embryonis, et maximi embryonis. Vnde impossibile est augeri in infinitum, aut minui in infinitum. nam si transierit quantitatem naturalē in diminutione, et in additione statim corrumpetur ens. Actio enim cuiuslibet entis perficitur per quantitatem, & qualitatem terminatam: sicut est dispositio in entibus artificialibus. Et ideo dixit Commenta. in tertio coeli, commen. sexto, & in tertio physi. commen. 60. quòd naturalis non conuenit cum geometra in hac propositione dicente. continuum est augmentabile in infinitum, quia ire ad augmētum est ire ad formam, attamen bene conuenit cum geometra in alia propositione dicente. continuum est diuisibile in infinitum, quia diuisio conuenit in infinitum ipsi magnitudini in se, & etiam ut est in materia. Sed tunc in hac re est maxima difficultas. Nam ex auctoritate Commenta. in tertio coeli. augmentatio nisi in infinitum proueniit à materia, ut declaratum est in physicis, ut expresse dicit in cōmen. sexto, si igitur materia de se est causā augmenti in infinitum, sicut de se causa diuisionis in infinitū. Igitur mathematicus puta geometer debet cōcordare in utraque illarum propositionum, uidelicet, tam in illa quę dicit. continuum est diuisibile in infinitum, quam etiā in ista quæ dicit. continuum est augmentabile in infinitum, quia continuum ut est in materia ratione materię, sicut est diuisibile in infinitum, sic etiam ratione eius est augmentabile in infinitum. Quod confirmatur ex præfato text. secundo, de anima., ubi Aristo. contra Empedoclem arguit quòd si argumentatio in animatis prouenirer ab igne iret in infinitum, manifestum est autem quòd ignis in mixto animato concurrit, ut materia, & ut instrumentum, & ut imperfectius respectu animæ, respectus autem imperfectioris ad perfectius, & instrumēti ad agens est respectus materiæ ad formam secundo de anima. tex. c. 24. & tertio de anima. commen. 36. & in eodem tex. 41. Philosophus concludit, quòd augmentatio potius est rationis, & formæ quam materiæ. Habetur igitur lucidissime, quòd si augmentatio prouenirer à materia quod ubi desinat non habet. Ignis enim apposito combustibili in infinitum crescit. Et est locus multum perscrutabilis sicut uides. Et solutio ista Auerro. in hoc non satisfacit. immo uidetur sibimet contradicere si bene cōsideras. Dicamus igitur cōsequenter in doctrina eius, quòd augmentatio potest separari, tam ad materiam, quam etiam ad formam, tanquam ad duo principia diuersa. Et tunc certum est, quòd

Notandā difficultatem de naturali & geometra.

B

Solutio.

C augmentatio diuersis comparata principijs, diuersa contrahit & opposita, diuersorum enim diuersæ sunt proprietates, unde finitas est à forma, & infinitas est à materia, sicut dicit Commenta. 3. Physi. commen. 60. Et uniuersaliter aduerte quòd omnes conditiones quæ sunt inuentæ in composito si attestantur imperfectioni proueniunt à materia, & competunt composito propter materiam. Et illæ quæ attestantur perfectioni proueniunt à forma, & competunt composito propter formam. augmentatio igitur quantum est merito materiæ finem non habet, quia infinitas stat per materiam, & ideo in infinitum progrederetur merito ipsius propter materiam suæ potentialitatis inuentā in substantia eius, quæ est causa infinitudinis. Et ideo bene sequitur ratio Aristote. quòd si augmentatio in uiuentibus principaliter prouenitet à uirtute elementali, tunc ubi desinat non habet, sed quia simpliciter augmentatio est de dispositionibus attestātibus perfectioni, augmētatio enim est motus de quātitate imperfecta ad quātitatem perfectam, ut dicitur in 5. physi. tex. c. 18. ideo absolute attribuitur formæ, & hic est quod dicit Commen. quòd ire ad augmentum est ire ad formam, per opposità rationem eius quod in diminutione contingit, quia ire ad diminutionem est ire ad nihil, & non esse, ut inquit, cuius causa est materia. Et propter hoc diminutio in infinitum simpliciter attribuitur materiæ, quia attestatur imperfectioni & corruptioni. Vnde naturaliter substantiæ compositæ resistunt diuidētibus causis. Et ideo Philosophus in secundo, de anima, in tex. allegato, simpliciter augmentationem attribuit animæ, quæ concurrit sicut forma, & non igni qui concurrit, ut materia, & instrumentum. ut inquit, hæc autem animæ sunt, sed nō ignis & rationis magis quam materiæ. A fine enim denominare unūquodque fas est, ut scribitur in 2. de anima, tex. com. 49. quia igitur ire ad augmentum est ire ad esse, & ad formam inde physice loquendo simpliciter, & absolute propter prædictas rationes ascribitur formæ, & quia denominationes fiunt à talibus simplr absolute loquendo, inde est quod in ista propositione geometra non dicitur cōcordare. uidelicet, continuum est augmētabile in infinitum, quia ut dicit in com. 6. tertij de coelo Auer. cum cōsiderauerit mathematicus in continuo sm additionē non erit impossibile augmentare corpus in infinitum, cum consideret in eo inquātum est abstractum à corpore naturali. Naturalis autem dicit hoc esse impossibile, quoniam inquantum est ultimum terminās corpus naturale est quasi forma. forma autem inquātum forma impossibile est augeri in infinitum. Augmentatio enim in infinitum est ex materia nō ex forma, ut determinatum, in physicis. Et ideo dicit Aristo. quod geometer debet ponere quod magnitudines augentur in infinitum, sed potest ponere magnitudines in quacunque quantitate uoluerit etc. Cum igitur augmentatio simpliciter reducatur ad formam, & non ad materiam, nisi sm quid, & denominationes fiunt ab eo quod est simpliciter non ab eo, quod est sm quid, nam homo mortuus nō est homo, & continuum, ut respicit augmentum habet rationem finis, & perfecti, & à fine unumquodque denominare iustum est, et absolute augmentatio, ut dicitur in primo de generatione, & corrup. fit per formam, nō per materiam principaliter, ut bene declarat Commen. in primo de generatione, & corrup. in tex. com. 38. hinc est quòd naturalis non concordat cum geometra in illa. cōtinuum est augmentabile in infinitum, secus autem est de illa. continuum est diuisibile in infinitū, quia diuisio in infinitum attestatur imperfectioni, & ire in diuisione est ire ad non esse, & est ire ad nihil. ut dicit. 3. physi. cōmen. 60. & talis dispositio simpliciter reducitur ad materiam: nam forma per se indiuisibilis est, & si diuiditur hoc est per accidens & secum quid, & ideo in ista simpliciter & absolute geometer concordat cum naturali, uterque igitur sermo uerus est sm diuersos respectus, nam si augmentatio comparetur materiæ, & formæ à materia habet interminationem, à forma uero finem & terminum. sed si absolute augmentatio & simpliciter consideratur, ut est motus qui à fine denominationem sumit, sic simpliciter est ipsius formæ non materiæ, & hoc expresse dicit Aristo. quòd hæc animæ est, & non ignis, & rationis magis quàm materiæ, et Commen. ibi in commento inquit, & dixit hoc, quia apparet quòd actio augmēti est cōposita ex actione ignis, & ex aliqua intentione in igne, alterare enim quod est in eo debet attribui igni, & quia est terminatum debet attribui uirtuti coniunctæ cum igne, & dat exemplum de arte, quod uide si placet.

D

E

Prop° 4

Not sig° m.

In tex. c. 41. 3. de aia in fine.

Priora secundum naturam sunt quæcunque possunt esse sine alijs, et alia non sine ipsis,

PROPOSITIO est Aristote. in quinto primæ philosophiæ in capitu. de priori, & etiam in prædicamentis. non intelligitur ista propositio quo ad separationem in esse reali, nā in hoc sensu utebatur ea Plato, ut scribit Commenta. duodecimo metaphy. cōmen. 27. nam certum est quòd motus natura præcedit tempus, & tamen non potest esse sine tempore, & subiectum natura præcedit propriam passionē, sed non potest esse in re sine ipsa, & uniuersale est prius natura singulari, sed non potest esse sine singularibus. unde Commenta. duodecimo

ADDI. Id 2. phy. c. 19. Manifestū est ex 2 figura: ut patet.

G Aliquid separatur in esse separatur ratione, & nõ conuertitur.

metaphy. cõmen. præallegato declarans quomodo singulare est prius uniuersali ex mente Alexan. inquit, quòd hic non est intelligendum secundum esse, sed secũdum intellectum, uniuersalia enim secũdum intellectũ sunt priora particularibus, quæ cum sufferuntur, auferuntur particularia, unde existimãtur uniuersalia esse ratio substantiæ, quæ uerba Commenta. asseruit propter opinionem Plato. qui utebatur diffinitione prioris secundum naturam, opinando, quòd quemadmodum uniuersalia possunt intelligi per intellectum abstracta à singularibus, sic etiam in rerũ natura subsistunt separata à singularibus, & sunt rerum substantiæ, sed Aristote. opinio fuit quòd intellectus multa potest separare, quæ natura non potest, sicut scribit Commenta. duodecimo metaphysi. commen. 39.

Et confirmatur, quia secundum omnem uiam propositiones per se primi, & secundi modi sunt simpliciter necessariæ, nam demonstrationes sunt necessariorum, & impossibilium aliter se habere. si igitur prius secundum naturam possit esse secundum rem sine posteriori, tunc sequeretur quòd conclusio demonstrationis, in qua concluditur propria passio de subiecto nõ esset simpliciter necessaria, quandoquidem subiectũ de quo demonstratur posset esse sine ipsa cum sit natura prius, & ita demonstratio

H

esset de contingentibus, & uniuersaliter de his quæ sic se aliter se habere possunt, & ita etiam cõtingeret de propositionibus per se primi modi. nã partes diffinitionis etiã natura precedunt diffinitum. unde Commenta. secundo physico. comen. eo tex. commẽ. 19. infertur contra Plat. ꝙ formæ naturales secundum rationem deberet esse separatæ à materia sensibili, quia ipse posuit, ꝙ sunt separatæ secundum esse. nam ut dedocit Commenta. manifestum est quòd quicquid separatur secundum esse, separatur ratione, sed non cõuertitur. Ecce igitur quòd ista separatio in diffinitione prioris secundum naturam non est intelligenda secundũ esse, sed secundum intellectum.

Cõtra Scotum.

Et mirum profecto mirum quomodo Scotus uir subtilis ingeniĩ, & in scientia diuina acutissimus, cum quo incedit Antonius And. & sequaces, quomodo in hac propositione defecerit, qui in hoc sensu utitur ea in secunda. q. quolibe artic. primo, ubi probat ꝙ anima intellectiua prius natura est hęc quam uniatur materia, quam prius natura terminus creationis quam infundatur, quam propositionem isto modo probat. quia illud quod sine contradictione põt esse sine alio, & nõ ecõuerso, est prius natura taliter illo hoc accipitur, ut inquit ex quinto metaphy. capitu. de priori. aliqua, inquit secundum naturam et substantiam sunt priora quæcunq; cõtingunt esse sine alijs, & illa non sine illis, & in fine capitu. ad istum modum reducit omnes modos prioris, & in septimo metaphy. tex. cõ. quarto. Esse inquit substantiæ est primum omnium,

I

& hoc probat. aliorum enim nullum est separabile à substantia, idest potens esse sine substantia. hæc autẽ substantia potest esse sine alijs quantum est de se. cõcludit ergo, ſm Philosophum separabilitas ista prioritatẽ secundum naturam: anima autem non solum ſm substantiam & essentiam, sed secundum existẽtiam, & ut terminus creationis diuinæ põt esse sine materia. ergo potest esse sine hoc ꝙ uniatur materiæ, nullo autem modo potest esse in materia, nec aliquo modo qualitercũq; nisi ipsa sit hæc propria singularitate. sequitẽ ergo ista propositio prima quæ fuit hic probãda, ubi patet ꝙ utitur illa ꝓpositione prioris ſm naturam quo ad posse separari à posteriori secundum esse quantum est merito sui. Sed si ita intelligat, sequitur contra ipsum, quia ipse tenet quòd propria passio est eadem realiter cum subiecto, sed cum subiectum possit esse quantum est merito sui sine propria passione, cum sit natura prius illa: ergo non est idem realiter illi per regulam positam per ipsummet in tertia quæstione quolibetorum artic. tertio, ubi habet, uniuersaliter enim quòd conuenit alicui, sic ꝙ omnimoda cõtradictio sit illud esse sine hoc, hoc est idẽ realiter illi, & per oppositum ubi

non est omnimoda contradictio non oportet idem esse omnino. Et mirum etiam de Ioan. de bac. in quolibetis, quolib. 1. quæstione qua quærit utrum Aristote. & Commenta. rationabiliter negauerunt creationem, ubi tenet contra Scotum, ꝙ esse & non esse sunt extrema ordine naturæ, & non solum depẽdens, & independens ex malo intellectu illius ꝓpositionis, unde in genere non potest intelligi aliquod signum in quo priuatio, aut non esse positiue competere posit. uide primo cœli in com. 115. in calce cõmenti cõtra Plato. Nec ualet si pro Scoto dicatur ꝙ subiectũ ad propriã passionem dupliciter comparari potest. uno modo secundũ essentiam, inquantum uidelicet non depẽdet ab alia. alio modo inquantum est causa necessaria respectu illius. primo quidem modo subiectum quantum est merito sui potest esse sine propria passione, sed non secundo modo, & est responsio eius septimo metaphysi. quæstione prima. Nam data ista responsione adhuc argumẽtum stat in suo uigore, quia non est omnimoda contradictio, subiectum posse esse sine propria passione, sed solũ ex parte qua est causa. Præterea Retorqueo argumentum quo ad istam rationem, quia etiam subiectum secundum, quòd est causa necessaria passionis, est natura prius ipsa passione, sed prius secundum naturã sub ratione, qua est prius potest esse sine posteriori. ergo subiectum & secundum suam essentiam absolute consideratum, & etiam sub ratione qua causa potest esse sine propria passione, & ita sequitur ꝙ demonstratio nõ est simpliciter necessariorum, & impossibilium simpliciter aliter se habere contra Aristote. & ueritatem. Sed illud quod decepit ipsum si fas est ita loqui de tanto uiro, fuit, quia non distinxit de separatione secundum esse qua utebatur ea Plato, & de separatione secundum intellectum qua utebatur ea Arist. Nec auctoritas Aristo. mouet, quam allegat ex septimo metaphysi. tex. c. quarto ubi probat substantiam esse priorem ratione, cognitione, tempore, & natura. Nam secundum expositionem diui Thomæ probatio illa, nullum enim aliorũ quæ prædicantur separabilem est, sola autem substantia separabilis. adducitur ad probandã prioritatem temporis, & non prioritatem naturæ. & secundum expositionẽ Auer. illa probatio communiter deseruit ad quãlibet prioritatem, & Aristote. secundum ipsum intellexit nullum accidentium esse separabile a substantia, quia uniuersalia accidentium diffiniuntur per esse in subiecto, & istamet est expositio Aristo. primo physico. tex. c. 14. & ita ista separatio est quantum ad intellectum, dum dicitur in diffinitione prioris, quòd potest separari ab alio, & aliud non ab ipso. Et confirmatur. quia Commenta. quarto physico. commen. 97. contra Gale. inquit quòd quia tempus non imaginatur sine motu, & motus potest imaginari extra tempus, significat hoc quòd motus præcedit tempus naturaliter, & quòd tempus accidat motui, licet consequentia se cõplete, & dicit expresse ꝙ ista fuit opinio Aristo. & non sicut intellexit Galenus. & manifeste patet ex illo loco ꝙ prioritas naturæ de motu respectu temporis probatur. quia potest abstrahi per primã operationem intellectus, cum in diffinitione motus non ponatur tempus, sed in diffinitione temporis ponit motus. non autem intellexit Commenta. motũ posse imaginari esse sine tempore, nã duodecimo metaphysi. commen. 39. expresse habet quòd impossibile est imaginari motum sine tempore. Amplius Porphyrius in communitatibus ostendit ꝙ genus est natura prius differentijs, quia substantia aiata sensibilis põt subintelligi, esto ꝙ non sit rationalis, nec irrationale. Ecce quõ illa prioritas naturæ est q̃ ad intellectũ. Aduerte tñ ꝙ in primo sensu, etiã q̃nq; utitur ea Aristote. & Cõmeta. uidelicet. quo ad separationem secundum esse. ut patet secundo de anima. texs. c. decimo septimo de sensu tactus respectu aliorum sensuum, & de uirtute motiua respectu aliarũ uirtutum, ut patet ibi, sed dico ꝙ hoc non est semper uniuersaliter uerum.

K Ad Dubium.

Euasio Scoti 7. metaphy.

Impugnatio

L

Nullum accidentium esse separabile à substantia, quia diffiniuntur per esse in subiecto.

M

Posterius

A Propō. 8.

Posterius non potest abstrahi a suo superiori.

Limitatio prima ꝓpōnis.

FAMOSA est propositio & deducitur ex eadem auctoritate Philosophi iam allegata, quia posteriora non possunt esse sine alijs, q̄ sunt natura priora illis. Intelligi' de posterioribus q̄ cōparantur ad uera priora respectu illorum, quia uidelicet, includunt illa quidditatiue. Sed non opus est ubi prius non fuerit de quiditate posterioris, quod posterius non possit intelligi sine illo. Nam certum est sm Aristo. ꝙ. mathematicæ disciplinæ abstrahunt a substantia, excepta astrologia quæ sola inter mathematicas disciplinas de substātia theoriā facit. geometria. n. solā magnitudinē cōtēplatur, & arithmetica numerum. & colligiē de mente etiam Aristo. & Cōmen. 4. primæ philosophiæ. text. cō. primi. ubi habet ꝙ scientia diuina speculatur ens inquantū ens, & quę huic insunt: aliæ autem scientiæ particulares abscindentes aliquā partē entis circa hāc speculantur ipsum accidens, uelut sciæ mathematicæ. ubi Cōmen. in cō. t. super his uerbis, inqt. Manifestum est ꝙ nō est alicuius scię sciarum particularium consideratio de ente sm quod est ens, sed tm̄ est consideratio de accidentibus, q̄ accidunt alicui parti partiū entis, accipiendo illā partē quasi distinctā ab ente, sicut faciunt

B sciæ mathematicæ, q̄ accipiunt numeros, & magnitudines distinctas ab ente, & cōsiderant de eis, & suis accidētibus essentialibus. ubi clarissime patet ꝙ istę sciæ abstrahunt a substantia manifeste. quid. n. est accipere magnitudines & numeros separatos ab ente, quā separatos a substantia? Nā diuina scia est q̄ considerat de ente. i. de substantia in eo quod ens, & in eo quod substantia, ipsa. n. est uerum ens simplr & primum, & alia non dicuntur entia nisi quia entis. Ampli⁹ Cōmen. 3. physi. cō. 60. expresse testaē ꝙ in hac ꝓpōne, continuum est diuisibile in infinitum, conuenit geometer cū naturali philosopho, sed non in hac. continuum est augmentabile in infinitum. Nam ut inquit, ꝓpōnes mathematicæ sunt fundamēta imaginationis, modo continuum in uia augmenti sm imaginationem augeri potest in infinitum, imaginatio. n. terminū non habet nec in sursum, nec in deorsum. unde Seneca ad Lucil. desideria inquit naturalia finita sunt, q̄ autē ex falsa imaginatione ꝓueniunt, ubi desinant non hn̄t. Sed quia ire naturaliter ad augmētum est ire ad formā, quæ est causa terminationis et finitudinis, omnium. n. natura constantiū determinatus est numerus magnitudinis & augmenti. 2. de anima. text. commen. 42. Ideo naturalis discrepat in hac propositione a geometra, sed in alia propositione quæ est de diuisione continui in infinitum concordāt, q̄a, ut inquit, diuisio in infinitum cōuenit cōtinuo, tam prout

C est in materia q̄ est causa in rebus physicis, interminationis, & infinitudinis, quā etiam ut est abstractum a materia. ubi expresse Cōmēta. uult, ꝙ geometer abstrahit magnitudinem a materia. & non cōsiderat ipsam nisi sm intellectum, & imaginationem, quo ad sui naturam. Et inde colligitur manifeste de intentione Cōmenta. ꝙ materia intelligibilis a qua non abstrahit mathematicus, non est substantia, sicut tenuit Scotus, & Aegidius Ro. & Alber. magnus, qui uoluerunt substantiā corporeā subiectā quantitati, esse subiectum sciarum mathematicarum. Immo materia intelligibilis subiecta mathematicis disciplinis, est ipsa quantitas, prout sm rationē abstrahit a qualitatibus sensibilibus. Nec obstat ꝙ dicit Magnus Albertus in. 5. suę metaphy. tracta. tertio, cap. 2. ubi facit digressionē declarādo esse, & naturā quātitatis. ubi inquit hæc uerba formaliter. Diximus. n. ꝙ substantia q̄ corpus est, constituitur ex materia, & forma corporeitatis tali, q̄ suscipit omnimodo mēsuram trium diametrorū. Et in hac forma, nullum corpus differt ab alio corpore, nec est maius unū corpus quā aliud. Et ex hoc patet ꝙ mensura dimensionum actualium sm quā cōparātur adinuicē sm maius, & minus, & æquale est mensura, & quātitas suscepta ab huiusmodi substantia, sm hoc ꝙ susceptibilitas per actū for-

Quod materia intelligibilis a qua nō abstrahit mathematicus nō est substātia Sco Aegidi. Ro. & Alber. Opīo Albe. 5. suę me.

D mæ substantialis est in ea. igitur quantitas q̄ mensura est inest cōposito, & non materiæ simplici, adhuc hoc habitum est supra, quod forma corporeitatis substantialis non relinquit unquam materiā, et est in ipsa ante oēm motum & mutationem, non dependens nisi ex principijs substantię simplicibus. Istæ autem dimensiones sm quas corpus cōparatur ad corpus sm maius, & minus & æquale uno corpore manente sm substantiam insunt, & non insunt, sicut patet in cera extensa & contracta, & nube contracta & dilatata, & generaliter in condensatis & rarefactis. Igitur ista insunt ex prima ratione, & nō sicut quædam pars cum consequuntur esse cōpositi. Et ex secūda ratione insunt, & non insunt eidem saluato sm esse subiecti. Oportet igitur ꝙ ista sint accidentia, & esse ipsorum est esse accidentis, hoc tn̄ Plato non dicit et plures stoicorum. Attēde igitur ꝙ quia quantitatum mensurę non insunt subiecto determinato sm aliquam specialem formam, sed sm ipsam formam corporeitatis primā. ideo in diffinitiua ratione quātitatum disciplinabilium non intrat subiectum sensibilis materiæ, nec concipiunt illud sm subiectum intellectualis, siue intelligibilis materiæ tm̄. Nec est dicēdū ꝙ concipiūt materiam imaginabilem. ipsæ. n. disciplinales quātitates sunt imaginata q̄dam, subiectum autem quod in sua ratione diffinitiua concipiūt, non est imaginatū, sed

E in intellectu conceptum per prima principia substantiæ corporeæ solum, & hoc est ualde notandum in tota ista philosophia. Ex hoc autem ꝙ subiectum nullā habet differentiam ex imaginatis circa ipsum & sensibus cōtingit ꝙ dimensiones disciplinales oēs unius sunt rationis in omni materia, quod esse nequaquā posset si subiectū imaginatum, uel sensatum concipit, quia ꝑ imaginata & sensata differunt corpora. Et si sub talibus differentijs caderent, in diffinitionibus disciplinabilium oporteret ipsa æquiuocari, qn̄ unum esset nomen, & ratio substantiæ diuersa, subiectum. n. per se, & sm ipsum cadit in passionis diffinitione. hæc ille formaliter. Ex quibus uerbis clare colligiē, ꝙ quia ipse posuit corporeitatis formam de p̄dicamento substantiæ inseparabilem a materia, imitatus in hoc Auicen. in. 1. suæ sufficientiæ, & in. 2. suę metaphy. q̄ erat forma generalis, perficiens primitus materiam. Et erat materię primę coæterna, & in tali cōposito fundabātur dimensiones interminatæ, q̄ sunt corpus de p̄dicamento quantitatis, tāquā in subiecto. unde ut inquit Auerro. in primo cap. de substātia orbis. Auicen. existimauit ꝙ eadē esset dispositio accidētium terminatorum, & interminatorum, non quia opinatus fuerit ꝙ quēadmodum accidentia terminata fundantur in cōposito ex materia, & forma spāli,

F sic interminata fundantur in cōposito ex prima materia & forma corporeitatis, q̄ sm Auicē. erat forma specialis, sicut pessime imposuit Auicē. Ioānes de Iāduno, & sequaces ꝑꝑ uerba ista Auerro. male intellecta. Nā Auicen. nullibi dixit hunc errorem, imo oppositum ut alias declaraui. & Albertus imitatus ad unguē in hoc oppositū dicit, sed pro tanto dixit Auerro. illa uerba quia sicut accidētia terminata fundantur in cōposito: ita uoluit etiam Auicen. ꝙ accidentia interminata fundarētur in composito ꝑꝑ hoc igitur uult Alber. ꝙ dimensiones istæ cū sint sicut passio in subiecto in tali corpore quod est cōpositum ex prima materia, & forma ista substātialis corporeitatis q̄ est prima forma generalis, quod tale subiectum ponitur in diffinitionibus talium entium mathematicorum. Et hoc fundamentum etiā Auicē. & Alber. imitatur Scotus in sexto suæ metaphysicæ qōne prima inquiens. Restat ergo substantia corporea cui absolute cōsideratę inest primo quātitas continua, & sm aliquos discreta. Et mediante quātitate oīa q̄ quantitatē consequuntur, ut relationis fundatę in quantitate, & qualitates quartæ speciei. Et istæ passiones sunt de ipsa cognoscibiles ex principijs notis uia sensus. Ergo ipsa potest esse, & est sciæ speculatiuæ subiectū possibilis nobis alterius a metaphysica, & hæc uocatur mathematica, q̄ licet dicatur de quanto, uel quantitate,

Opīo Scoti 6. suę meta.

G quia non multum mathematica cõparat quantitatem ad substantiam corporeã: tñ subiectũ primum uirtute continens oia est substantia corporea. hęc ille. Sed mirabile est de illis uiris qui erant in talibus scientijs exercitati, & tñ non est aliquã diffinitionem inueniř in geometria, nec in arithmetica in qua appareat tale subiectum quod est substantia corporea. Nec ualet si dicař (ut qñq; Alber. dicere cõsueuit, & sequaces istorũ) quod appareat cõfuse. Contra hoc stare non põt, quia artifex specialis debet distinctã cognitionem habere de suo subiecto sub ratione spãli qua est subiectum. Nã ut dicit Aristo. in primo posterio. unaquęq; scia est unius generis subiecti partes, & passiones ipsius demonstrans atq; considerans, & circa duo uersatur q̃libet scia. uidelicet in cognoscendo quiditatẽ ipsius subiecti per diffinitionem, & in cognoscendis ꝓprijs passionibus eius per demonstrationem. non igitur mathematica scia esset perfecta scia in suo genere, si suum subiectum in propria ratione non cognoscit. Præterea. Qũo possunt isti saluare auctoritatẽ Philosophi in duodecimo metaph. tex. cõ. 44. ubi habet, ꝙ mathematicarum nulla de substantia theoriã facit excepta astrologia? Si dicant quia ipsa distincte pertractat de substantia. Cõtra. quia distincta cognitio de substantia inquantum substantia non pertinet ad astronomum, sed ad diuinũ. Forte H dices, astronomia facit sola theoriam de substantia sensibili, quia meminit de corpore cœlesti: sed mathematicę faciũt mentionem de substantia intelligibili. sed si sic dicař ostẽdam ipsi aliquã ex diffinitionibus libri elementorũ Euclidis, uel aliquã diffinitionem arithmeticæ, in qua appareat corpus de prędicamento substantiæ, ꝑut dicit formã generalẽ. Forte dices quia geometræ utuntur demonstrationibus sensatis in puluere, & descriptis in tabula, & per consequens demr̃ationes illę ꝓsupponunt corpus de prædicamento substantiæ Sed hoc nihil mouet, quia si hoc aliquid concludit, sequereť ꝙ subiectum earum esset corpus sensibile non intelligibile, manifestum est. n. per se ꝙ qñ Geometræ descendunt ad actum deducendo aliquã demr̃ationem sicut cõiter contingit qñ per doctrinam, & disciplinam acquiruntur, ꝙ tũc utuntur corpore aliq̃ sensibili, tñ talia exẽpla non sunt necessaria ꝑꝑ scientiam in se, nec de illis uerificantur passiones demr̃atæ, sed de illis quæ per illas intelliguntur, scripsit. n. non rectam geometer rectam assumens in puluere, ut dicit Aristo. in prio posterio. unde aliud est considerare scias mathematicas in puritate suæ essentiæ, & aliud est considerare illas, ut respiciunt possibilitatem, & facilitatem intellectus nr̃i debentia illas adipisci, quẽadmodum dñ per doctrinã acqrit eas. unde credo ꝙ sciæ mathematicæ puræ, ut est geometria, & arithmetica solum rimantur quiditates magnitudinum, & numerorum, & accidentia ꝓpria ipsorum, nullam prorsus considerationem hñtes de substantia, nec in genere, nec in specie, nec cõfuse, nec distincte: sed solum considerant magnitudinem, & numerum tanquã quasdã essentias per se de nulla alia priori essentia considerantes. Nam si intellectus antiquorum potuit hoc intelligere, quare nos hoc non possumus? unde uidetur mihi ꝙ ista fuerit mẽs Aristo. in principio quarti primæ philosophię. tex. cõ. 1. qui uoluit nã dari sciam uñem, q̃ consideret ens inquãtum ens, & accidentia q̃ enti insunt inquãtum ens, aliæ autem sciæ quæ sunt particulares abscindunt quandã partem entis, circa quã speculantur ipsum accidẽs. unde ut dicit Cõmentator ibi in cõmẽ. geometer accipit magnitudinẽ, & de magnitudine considerat. & demonstrat accidentia ꝓpria. & sic arithmetica abscindit numerũ, manifestum est autẽ ꝙ si istæ sciæ haberent ꝓ subiecto substantiam corporeã, ꝙ hoc non esset abscindere partẽ entis ab ente. quia istæ considerarent de accidente, & de uero ente, quod est substantia. Vnde uidetur mihi sine ꝑiudicio meliorũ, & saniorũ sententię ꝙ arithmetica sumit numerum, non curãdo an sit substantia, aut accidens, nec utrum sit in substantia corporea, aut incorporea, sed solũ essentiam numeri per intellectum rimatur, inquantum numerus est, & sm imaginationem rimatur oia ꝓpria q̃ fluũt, a numero aliter considerato, & ita facit geometer de magnitudine. K Et confirmatur, quia considerare de numero an sit substantia, aut accidens nõ pertinet ad arithmeticũ inquãtum arithmeticus est, quia substantia, & accidens sunt de differentijs entis inquantũ ens. ut dicit Cõmẽ. 2. physi. cõmen 4. & 7. metaphy in prologo suo, & est snĩa Aristo. 5. & 6. meta. ubi diuidit ens in substantiam & accidens. Et ista fuit mens Auerro. & antiquorũ Peripateticorum sine dubio. ut colligiř ex cõmen 60. tertij physi. præcipue quia ipse non ponit formã corporeitatis substantialem coæternam primæ materiæ, ut posuit Auicẽ. Bene uerum est ꝙ istæ sciæ qñ per doctrinam traduntur, tũc (quia ut inquit Philosophus in primo priorum exẽplis utimur, non ut ita sint, sed ut audiant qui addiscunt) sm hoc utuntur ipsa substantia corporea sensata describentes figuram in puluere, uel in tabula. ne uideatur tibi mirum hoc, quia multa non sunt necessaria in scia, in natura suæ puritatis considerata, q̃ tñ expediunt & sunt utilia addiscenti, & cupienti adipisci sciam. sicut. n. inquit. Auer. in principio sui colliget. Diuisiones non sunt necię in scia, sed adducuntur ꝑꝑ debilitatem uirtutis discretiuæ scholarium, & sic de exẽplis, & multa alia sunt in scia q̃ non sunt de substantia eius, sed ad bene esse. L Quod fecit istos sublimes uiros in hoc deuenire, fuerunt tria meo iudicio. Primũ, quia posuerunt primam formam in prima materia primitus existentem, esse formam corporis de ꝓdicamento substantię. Secundũ uero, quia crediderunt ꝙ q̃titates consideratę in scientia mathematica, considerantur ut sunt ꝓprietates talis substantiæ. Tertium fuit, quia uiderunt hmõi scientias uti plerunq; ipsa substantia corporea dum traduntur ꝑ doctrinam. Sed primum non est Aristo. dictũ, nec Auer. ut alibi demonstratum est per nos. Secũdũ etiam falsum est, quia mathematicus non habet considerare quantitatem, ut est passio substantiæ, sed hoc ptinet ad artifices de substantia considerantes. nam ut sunt passiones substantiæ inquantum substantia, pertinent ad diuinum: ut autẽ sunt passiones substantiæ sensibilis transmutabilis, pertinẽt ad Philosophum naturalem, sub ratione illa generali; ut sunt substantiæ mobilis, in speciali autem ut sunt in substantia sensibili determinata, puta in cœlo ad utrunq; ad naturalem, & ad astronomum, alio tñ & alio modo. ut patet in 2. phy. tex. cõ. 17. & 18. sed sciæ mathematicæ puræ, ut geometria & arithmetica non considerant de istis, nisi ut sunt essentiæ q̃dã particulares de quibus tanquã de subiectis multa demrãnt. M Amplius ad principale ꝓpositum nostrum, ꝙ posterius per intellectum possit circũscribi a priori quod non est de quiditate eius, ostenditur ꝑ Arist. in ꝓdicamentis. qui docens modum assignandi correlatiua ꝓpria inuicẽ dat artem circũscribendo oẽs rationes aduentitias reseruãdo ꝓprias rõnes relatiuorum, si eis remanentibus circũscriptis oĩbus alijs rationibus q̃ accidunt illis inquãtum relatiua sunt, si talia inuicem referãtur, & si illis ablatis alijs positis tollatur relatio, illa sunt uera relatiua, & ita circunscribit a dño, & seruo rationem hois, & per consequens rationem quãlibet q̃ accidit dño, ut dñs relatiue dicitur ad seruum. manifestum est autem ꝙ etiam substãtia accidit dño inquãtum referť ad seruũ. Ecce igiť ꝙ in casu intellectus põt circũscribere accidens a substãtia, sicut uides, quia põt diuidere q̃ sunt coniuncta in esse.

Præterea, hoc etiam habet concedere Scotus in doctrina sua. Nã certum est ꝙ prima entitas in diuinis est essentia diuina, & est simpliciter prima, & tñ ipse circũscribit per intellectum entitatem relationis, q̃ est posterior a ratione essentię in. q. 5. quolibetorum. arti. primo, in fine. ubi q̃rit quõ sit intelligendus titulus quõnis; dum q̃riť an relatio originis in diuinis sit formaliter infinita. Inquit. n. ꝙ hoc non est quærere si relatio est eadem realiter alicui infinito, de quo non est dubium cõiter loquendo, quia realiter est eadem essentia. Nec etiã est q̃rere, si relatio sit per

Marginalia: Cõfutatio, — Ratio. — Impugnatio. — Tex. 43. — Tex. 14. — Cap. 24 in medio. — Mathematicorum opinio. — Impugnatio. — Sco. 1. q. quolib. art. 1.

A identitatem illud infinitum: sed est q̄rere si relatio formaliter, hoc est s̄m suā entitatem propriam q̄ est entitas ad alterum sit entitas infinita intensiue infinitate illius entitatis, hoc est si entitati ꝓprie huius paternitatis, ut est entitas ꝓpria huius paternitatis sit infinitas intensiua modus intrinsecus ꝑ se: l1a per se intrinsecus quod non rōne tm̄ alicuius alterius ꝙ sit realiter illi entitati idem: Sed non includendo aliquā entitatē, nisi istā, imo circūscribendo quodlibet ꝓter istam ad alterum, adhuc esset entitas illa quæ est ad alterum intensiue infinita in seipsa. Amplius scire debes, ꝙ posteri⁹ non pōt abstrahi a priori in cognitione distincta, fallit autē in cognitione confusa. colligitē hoc expresse ex mente Philosophi in primo physicę auscultationis tex. commen. quinto, ubi habet ꝙ diffinitum est prius notum quo ad nos quā partes diffinientes. Et lucidissimus Themistius primo posteriorum, in cap. secundo, inquit. Neq; enim ullum tam stupidum mancipiū est, modo eadem nobiscum lingua sit, ꝙ audiēs hominem rogari, equum adducat, aut circulum posci, caligā afferat, quid tñ res illæ sint, & quod illis esse nō nisi exercitatissimi facile traditu depeōptu q; est. Sic igitur posterius à priori, quod est de quiditate eius, & dum distincte cognoscitur per intellectū absolui non potest intellectu cōplero quietante animum, quod dico propter accidentia,

B quæ dum considerantur, ut passiones substantiæ, distincte cognosci, & diffiniri nequeunt sine proprijs subiectis licet ut essentiæ quædam in proprijs generibus dialectica diffinitione diffiniri possunt, ut tenuit egregius Aristote. in. 1. topi. tex. 7. &c.

Sectio il. uicatio. — Them. — Summa tot⁹ limitatiōis

Propos. 9. *Substantia est prior rōne, natura, cognitione, & tempore.*

VULGATA satis auctoritas est in. 7. primę philosophiæ. tex. cō. 4. & a paucis bene intellecta, sed intellectu a uerua, ni fallor est. ut scribit Cōmē. intelligēdo ipsam de q̄ditate substātię ul'is gn̄abil'. & corruptibilis Nā ut scribit ipse i ꝓlogo sup. 7. met. cū substātia alia est abstracta & separabilis, alia inseparabilis, perscrutatur in hoc tractatu, & in sequenti de substātijs inseparabilibus, id est in. 7. & 8. meta. unde ab Arist. in. 9. met. tex. cō. 1. isti duo libri appellātur tractatus de substantia, & de ente. Et per hoc, ut uides, cessant argumenta Scoti, & Anto. Andreæ de accidentibus ipsius cœli & ul'r de æternis substantijs, quia de talibus non est sermo. Substantia igitē talis est prior ratione, id est diffinitione respectu accidentium, quia in diffinitione accidentium debet poni proprium subiectum. ut docet Aristote. in text. commen. 14. & 17. Et ratio est, quia illud quod est constitutiuum alicuius debet poni in diffinitione eius: sed accidentia cō-

C stituuntur per substantiam. ergo debēt diffiniri per ipsam. substantia autem nō constituitur per accidentia. & est ratio Cōmen. in cō. 4. Accidentia. n. ut scribit Commen. 4. meta. cōstituuntur per substantiam, saltem in genere causæ materialis, sicut etiā nos superius declarauimus. Substantia etiā præcedit cognitione accidentia: nā substantia demonstrata q̄ est uerissimum ens, & manifestum, & concessum ab oībus, ut inquit Cōmen. ra. cō. 2. 3. & 5. melius notificatur per p̄dicata quiditatiua substantiæ, quam per p̄dicata ul'ia de genere accidentium. Et regula est, ꝙ ī his quæ sunt citra primum in aliquo genere, ordo eorum attēditur penes accessum maiorem, uel minorem ad primum. quia igitur in hac diuisione qua diuidit̄ hic ens in substantiam, & accidens simpl'r primum sit prima substantia, uolo. n. contra uulgares ꝙ deus, & intelligentiæ sunt principium, & causa talis entia extra aiam diuisi in substātiam, & accidens, & non sunt partes subiectiuæ. ut alias infra ostendā, & ut inquit Cōmen. in. 7. meta cō. 2. manifestū est per se, ꝙ indiuiduum p̄dicamenti substātiæ p̄cedit indiuidua aliorum p̄dicamentorum, quia igitur quiditates de p̄dicamento substantiæ sunt magis intimæ primæ substantiæ, quā sint quiditates accidētium, ideo substātia sic est cognitione prior. Nec obstat si dicatur cōtra istam

D expositionem Cōmen. quia non uidetur ad mētem Philosophi, quia conclusio ista a Philosopho in tex. ꝓponit̄, ꝙ substantia simpl'r est primum rōne, cognitione, tp̄e, & natura, & non in ordine ad substātiam primam. & hoc forte fuit in causa, ꝙ Scotus, & Antoni⁹ And. aliter formāt istā rationem ibi, uolunt. n. ꝙ Ph̄s isto mō deducat illam ad hunc sensum, ꝙ cognitio substantiæ uia perfectionis est prior. Nā cognitio ipsi⁹ quodquidest, est ꝑfectissima. ut dicitur in tex. quod ergo maxime habet quodquidest, est maxime cognoscibile, sed substantia habet perfectissime quodquidest. ergo est perfectissime cognoscibilis. Maior patet, quia etiā in his q̄ non hn̄t simpl'r quodquidest, ut sunt accidentia perfectissima, est eorum cognitio q̄ñ cognoscitur quid eorum eo mō quo habent quid. Tñ minor adhuc a Philosopho non est ꝓbata, nec est euidēs de se s̄m istam deductionem, quia nō est adhuc declaratum, an quid substātiæ sit simpl'r, & aliorum sit per additamētum. Sed quicquid sit de hoc expositio Cōmen. saluari pōt, quia ex hoc ꝙ substantia est cognitione prior accidente in ordine, ad primam substantiam, sequitur ꝙ simpliciter, & absolute sit prior. Nec est fallacia ad s̄m quid ad simpl'r, quia in his q̄ sunt citra primum ordo eorum, in illo genere simpl'r est ex rōne primi in tali ordine. Substā-

E tia etiā talis, ut tradit Cōmen. si cōparatur ad accidentia separabilia, clarum est ꝙ ista p̄cedit tp̄e talia accidentia cū non semper permaneant in illa, si uero fuerit inseparabilia, saltē sunt posteriora tp̄e materia, q̄ est pars integralis substantię demonstratæ. Nā licet ignis non est prior tēpore sua calidirate, q̄ est accidens inseparabile ab ipso, est tamen materia ignis prior, & ipsa forma ignis, & sua calidi-

Expō. Sco. 7. met. q. 2

rate. Nec oportet exponere prioritatē tp̄is, ꝓut exposuit Scotus in. 7. suæ meta. q. 2. inquit. n. ꝙ tempus hic nō accipitur, ut diffinitur. 4. phy. quia primitas tp̄is est substantiæ inquantum substantia est, sed hmōi non est esse in tēpore, quia tp̄s non est mensura, nisi motus, & quietis, & eorum q̄ sunt in motu, & in quiete. substantia autē s̄m se non est tale. nec accipitur ꝓ quacunq; duratione extensa successiua alia ab essentia rei, quia de illa eēt q̄ō, quia tūc substantia posset p̄cedere illud cum sit accidens ei, et p̄cederet illud duratione. et q̄ro de illa et sic in infinitum tūc dicitur prima tp̄e esse quod pōt separatum esse sine alio, & aliud non sine illo, quia sic dicit Philosoph⁹ in litera, isto modo oīs substātia est prior omni accidente uno mō, alio mō non est. ergo prius tp̄e est posse habere exn̄tiā actualem priorem alio, siue sine alio quantum est ex se: ita. s. q᷑ sibi non repugnat, quia in nullo ab illo alio dependet. Et hoc satis pōt dici prius natura, nihil. n. est sic pri⁹ natura,

F quod non sit sic prius, & tp̄e. Quod aūt sic possit p̄cedere ōndit̄ dupl'r: uel quia non dependet ab illo, uel quia nō est causa necessaria respectu illius. & ꝙ hoc sic uerum, patet ex oppositis eorū, quia si non potest separari, hoc est uel quia dependet ab illo uel quia non est causa necessaria respectu illius. Dico ꝙ substātia respectu accidentium separabilium est prior utroq; mō cōparata respectu passionis est separabilis, & prior uno mō, quia non depēdet, sed non inquantum cā, quia habet necessariā cām hmōi intra essentiā suā. ideo nō est separabilis illo mō s. inquātum est cā accidentis. hæc illæ.

Impugnatio.

Sed ista expō, salua reuerentia, non uidet̄ ꝙ sit de mente Philosophi ibi. tunc quia Aristo. in tex. rememorat multiplicem acceptionem prioris, & non nisi illā, quā posuit in. 5. meta. in capitulo de priori. inquit. n. quare primum ens, & nō aliquod ens, sed ens simpl'r substantia utiq; erit. Multipliciter quidem igitur dicitur primum, sed substantia omnium primum ratione, notitia, & tp̄e, & natura. Manifestum est autem ꝙ in. 5. meta. in distinctione prioris, prioritas tp̄is non sumit̄ pro prioritate naturę: imo est modus illæ distinctus. Nā ibi inquit alia sunt priora s̄m tp̄s. hoc quidē. n. eo ꝙ remotiora nunc, ut in factis. priora nāq; troica medis, quia remotiora nunc, hoc autem eo ꝙ ꝓpinquius nūc, ut in futuris. priores. n. propterea ludi Iouis ludis Apollinis esse

1. tex 16.

G dicuntur, quia ꝓpinquius nunc. oportet igitur ꝙ eodem modo utatur istis modis, sicut usus fuit in distinctione quã prememorat. Amplius esset nugatio, & superfluitas in sermone philosophi, quia dicitur ꝙ substãtia est prior tpe, & natura, ergo si per prioritatem tpis intellexit illã taliter descripiam q̃ eadẽ est cum prioritate naturæ, ut ipsemet fatetur, superfluus ergo est sermo eius. Confirmatur quia nomina synonyma non utirantur in doctrina demõstratiua, ut dicit Cõmẽta. primo physi. in cõ. t. & 1. cœli. cõ. t. Forte dices ꝙ utirantur ad exponendũ. ut dicit Cõmẽta 4. physi. cõ. 45. Sed contra hoc stare non potest, quia licet ubi nomina synonyma ita se hñt ꝙ unum sit notius altero, notius põt adduci post ignotius, ut sermo sit clarior, tñ in textu græco, & nõ adducit̃ imediate, post prius natura, patet autem ꝙ prius natura, non est notius prius tempore. Amplius nõ est cõsuetudo Philosophi in sciẽtijs uti locutionibus metaphoricis, & abusiuis, in hoc. n. ipse plerũqꝫ dãnauit Platonẽ, & in. 2. posterio. docuit nõ esse definiendum, neqꝫ disputandum in metaphoris, unde Cõmen. 1. cœli, & mundi. cõ. 10<. & 106. inquit ꝙ Arist. increpat Platonẽ & sequaces, quia aut male sentiunt, aut male doceant. accipere igitur prioritatem tẽporis ꝓ prioritate naturæ est abusiue loqui, quod non licet in scia præsertim altissima qualis est scia diuina. unde lucidissimus

H Themistius primo de aia. cap. 20. inquit sane dubitari nõ potest Platonem ex his dialogis quos scriptos reliquit, aiam esse corpus putasse. Alioquin nec Arist. contra Platonem inuehit̃, sed contra Timæum, qui siue corpus circulum crediderit, siue quõ corpus esse non crediderit crederet, ita tñ ei appellare collibuerit, certe reddere rationẽ debuit, aut cur ita sentiret, aut cur nole abuteretur, præsertim cũ non sit æquum in altissimis philosophiæ qõnibus aliud dicer̃, aliud sentire. Cũ. n. semper res digna hoie est, ne a mente uerba dissentiant, tum id maxime in rebus obscuris, & latentibus maxime obseruandum, quo ea q̃ suopte ingenio remota & condita uidentur, uerbis illustribus & quã maxime põt declarantibus uendicentur a tenebris. hæc Themistius. Amplius si Arist. sumeret prioritatem tẽporis ꝓ prioritate naturæ, incideret in foueã quã fecit, quia ipse increpat Platonem de generatione mũdi qui dixit, ꝙ partes mundi inordinate p̃cesserunt gñationem mundi, quia non distinxit Plato inter prioritatẽ naturæ, & prioritatẽ temporis, sicut dicit expresse Cõmẽ. 3. cœli cõ. 25. Sed ꝙ arguunt de substantia cœli, q̃ accidẽtia sua tẽpore non p̃cedit, nihil est, quia ut inquit Cõmẽ. primo cœli & mũdi. in cõ. 106. ꝙ innatum est inueniri in tempore, nõ habet sine tẽpore esse, & quod non est innatum inueniri in tempore, non habet prius, & posteri⁹ nisi ſm esse, quod est de lineis, cum figuris, & magis de rebus

I abstractis. quia si aliqua est generatio in rebus non temporalibus, ibi non sunt res priores nisi in esse tñ. Et hoc idem habet expresse in. 2. cap. de substantia orbis. & ut dixi Arist. loquitur de substantia generabili, in. 7. & 8. met. Amplius si subiectum ſm Scotum respectu ꝓpriæ passionis potest esse ſm se sine illa, quia non depẽdet ab illa, licet non possit esse sine ea, quia est cã, aut habet cãm intra se nec iam respectu illi⁹: tunc non esset oimoda cõtradictio, subiectum non posse esse sine propria passione, sed ſm expõnem Scoti, ut supra uisum fuit prius natura in eo ꝙ pri⁹ potest esse in re sine posteriori. ergo utroqꝫ modo subiectum posset esse sine propria passione, quod nullus unquã neqꝫ somniare potuit. Et quia nõ est nobis p̃iclosa uia ad philosophãdum, aliam expõnem do ad auctoritatem Philosophi, ꝙ concedendo id quod uerum est in se, ꝙ in. 7. & 8. agatur de substãtijs corruptibilibus. In talibus autem accidentia sint in duplici differentia separabilia, & inseparabilia: Arist. in litera ponit tempore, & natura, tunc dico ꝙ substantia ipsa separabilium accidentium cõparatione est prior tempore, respectu autem inseparabilium est prior natura, quia non credo illa duo ab re fuisse posita ab Arist. in litera, quia ut inquit Cõmen. 1. de ge

Noia synonyma quo nõ utuntur in doctrina demõstratiua.

Tex. t 1.

Themisti⁹.

expõ. ppria

K neratione, & corruptione, primus magister nunquã creditur aliquid dixisse sine ratione, & ita est de quolibet uerbo eius. Cum igitur textus habeat prioritatem temporis & naturæ, oportet igitur ꝙ non sine cã ponantur illa uerba. & mirum est q̃õ expositores non aiaduertant ad hoc. Nã textus ponit quadruplicem prioritatẽ ſm rationem, ſm cognitionem, ſm tp̃s, & ſm naturam. Si teneat̃ igitur ista expositio, non credo contra eã posse demẽtari

Forma est prior materia, & eadem ratione est prior & magis ens composito ex utrisque. Propõ. 10.

Septimo primæ philosophiæ textu commenti. 7. Cõtra modernos.

NON intelligitur ꝓpositio pria, ꝙ forma sit prior materia, quia operatio formæ, & modus operandi sit p̃stantior operatione, & mõ operandi materiæ, ut quidam somniauerunt. abusiu e. n. esset, & absurda nimis cõparatio, ac si nix, & coruus in albedine cõpareñt: qualiter. n. materia cũ forma in operationib⁹ comparari põt, cum materia de se nullã habeat operationemꝭ nam primo de generatione, & corruptio. text. cõ. 55. Materia ſm ꝙ materia passiuum. idem. 12. meta. tex. cõ. 30. unde quẽadmodũ dicit Cõ. 9. met. cõ. 2. i diffinitione cuiuscũqꝫ potẽtiæ passiuæ sumit̃ diffõ potẽtiæ primæ materiæ. ita in diffinitione cuiuslibet potentiæ actiuæ sumitur diffinitio

L actionis primæ formæ. Ista. n. sunt duo extrema latitudinis entium prima forma, et pria materia, iuxta illud Auer. duodecimo meta. cõ. 18. omnes formæ sunt in potentia in prima materia, & sunt in actu in primo motore, unde sicut in prima forma q̃ est deus gloriosus, nulla prorsus est passio, sicut scribit Cõmenta. 3. de aia in cõ. 5. in solone tertiæ qõnis, & in cõ. 14. Sic in prima materia nulla prorsus est actio. unde Cõmẽ. 10 li. destruc. dispu. 6. in solone sexti dubij, inquit. ꝙ Philosophi posuerunt signum subiecti ex passionib⁹, sicut signũ formæ ex operationib⁹. impoẽ. n. est ꝙ actio, & passio ab una, & eadem natura ꝓcedant. quapropter diffinitiue dixerunt, ꝙ oia corpora cõposita ex duabus naturis cõponuntur. s. ex agente, & patiente. s. ex materia, & forma. Nuncupatur. n. agens substantia, & quiditas, & nuncupatur patiens subiectum elementum, & materia. Et tertio de aia com. 12. nisi esset materia, non esset passio. Nec obstat dictum Cõmen. primæ cœli, & mundi. cõ. 20. ubi scribit ꝙ operatio istius potentiæ quæ est ex ea similis ei, quæ est abscisio ex acumine gladij est generatio, & corruptio. qã hoc non est uerum nisi ut subiecti. generatio n. & corruptio sunt operationes agentis generantis, & corrumpentis, quẽadmodum dicimus ꝙ motus est actus mobilis ut subiecti, tñ dicitur esse actio, & operatio motoris, & sic transmutatio substã

M tialis est act⁹ subiecti transmutabilis, tñ est actio seu operatio ipsius transmutãtis. ut bene determinatum est in. 3. physicæ auscul. Amplius perfectio entium, & formarum non attenditur penes perfectionem operationũ primo & principaliter, sed a posteriori & a signo ex nobilitate operationum arguimus perfectiones formarum.

Dicamus igitur ꝙ iuxta doctrinã Arist. in primæ philosophiæ. unũquodqꝫ est maxime tale propter quod alijs inest uniuocatio, & 10. meta. tex. cõ. 7. In omni genere est unum priorium, quod est metrum, & mensura oium in illo genere existentium, ut inquit Cõmen. sic in genere substãtiæ est unum principium primum. & istud est deus gloriosus, qui est principiũ tãquam forma, & finis oium. quia igitur deus gloriosus est actus purus, & est metrũ & mẽsura omnium entium & substantiarum quatenus entia & substantiæ sunt penes approximationem, & recessum attenditur principaliter entitas, & perfectio rerũ tãquã circa primam regulã a qua primo uenamur hmõi dẽtiam entium unde inquit Cõmen. 2. cœli & mundi cõ. 63. distantiæ entium sunt ualde diuersæ in hoc. & Arist. in. 1. cœli, & mundi, tex. cõ. 100. A primo inquit principio cõicatũ est esse, & uiuere oibus, his quidem clarius, his uero obscurius. quia igit̃ forma substantialis est imago q̃dã, & Põ 92.

A participatio primæ formę, ipsa magis participat de entita te, & prius quā ipsa materia, q ex natura sua est multum remota, & elōgata ab actualitate, et ipsa io tm̄ participat de perfectione primi principij, & actualitate eius inquan sum recipit formā, q est actus participās de perfectione, q est per essentiam in actu simplr primo. & hoc expressit solertissimus naturę rimator Arist. 1. physicę auscultatio. dum dixit, existente. n. quodam diuino & optimo & appetibili. ubi Cōmen. in cō. 81. inquit. quia priuatio accidit materiæ ex necessitate, & est hic pfecto diuina maxima, cui oia entia appetunt assimilari, & ex qua appetūt acquirere, fm q natura eorū potest recipere. dicimus oos q materia fm q accidit ei priuatio est innata appetere se assimilari primo principio fm q pōt, & hoc est appetere receptionem formæ, & pp hoc dicamus cū oibus sapientib⁹, q prima conclusio ꝓposita ostē ditor ista ratione, nā cum forma sit act⁹, & materia sit potentia, & actus simplr est prior potentia: ideo forma est magis ens, & perfecti⁹ ens quā materia, & in hac deductione cōcordat, cū Auerroe Alber. sanctus Tho. & Sco. Sed in secūda conclusione in qua dicit q eadē ratione forma est prior cōposito, est non parua difficultas. Alber. & Tho. & Scotus uidentur in hoc esse cōcordes. nā cū forma sit prior materia, q quidem materia cū sit principiū cōpositi prior est cōposito, eadē ratione forma erit prior cōposito, quia qcquid est prius priore, est prius posteriore. Sed cōtra istam deductionē arguit, quia oidet argumētū ꝓcedere ex q̄tuor terminis, nā nō est eadē prioritas materiæ respū cōpositi, q̄ ē respū formæ ad materiā. nā si materia est prior cōposito, nō est nisi quia est pricipiū & pars cōpositi. forma aūt neq principium, neq pars est ipsius materiæ. Ampli⁹ materia est prior cōposito prioritate generationis. forma autē non est prior materia ura geoetatiooīs. nā ut inquit Cōment. 7. meta. cō. 4. materia ignis est prior tēpore calidatate, & forma ignis. Et est ratio, quia materia est ingenerabilis, & incorruptibilis: forma autem q̄libet educta de potentia materię corruptibilis est. Quod si dicas forma est prior cognitione materia, & materia est prior cognitione cōposito. Hoc iterum stare non pōt, quia licet forma sit prior cognitione materia, materia tñ fm se ignota est, ut dicit Arist. 7. meta. tex. cō. 15. nec fm se est principiū cognoscendi cōpositum, nisi ut stat sub forma. Potest dices q materia est prior rōne cōposito, quia in rōne cōpositi ex materia & forma, ponit tā materia quā forma, ut patet primo de aia. tex. cō. 17. & 7. meta. tex. cō. 37. Sed contra, quia tunc forma nō est prior ratione materia: isto modo uidelicet q forma ponitur in diffinitione materiæ. & materia non ponitur in diffinitione formæ. oā materia & forma, ut sunt relatiua & a naturali cōsiderantur, mutuo se diffiniunt. unde in diffinitione aię ponitur corpus.

Cōtra deductionem Aff. Tho. & Sco.

B

Ratio.

Impugnatio.

Euasio.

Impugnatio

C

Si dicas materia est prior perfectione cōposito, quia cā est perfectior causato, & sic forma est perfectior materia. Sed hoc stare non potest, quia oec ipsi cōcedunt materiam esse perfectiorem cōposito, tum etiam quia illa ꝓpositio. cā est pefectior causato, fallit i causa materiali, si frio causa integrali eiusdem rationis, ut sunt partes quā titatiuæ respectu totius. ut dicā infra, cū de causa loquar.

Quomodo nō sit uera simpliciter Propō dicēs, q cā ē perfectior causato.

Et si dicas materia est prior natura cōposito, sic etiam forma est prior natura materia. Sed contra prioritas natura, aut est fm uiam perfectionis, aut fm uiam generationis, & quocunq dicatur nunq inuenies eadē prioritate qua materia pcedit cōpositum eadem prioritate formam esse priorem eodem modo respectu materiæ. Præterea. Neq materia potest esse sine forma, neq forma sine materia secundo physi. 20. sunt. o. relatiua. Et ideo dicamus cum Auer. quia dixit consequenter iuxta principia facta q eadem ratio, & cā qua forma et at prior, & magis ens q̄ materia, eadeo est ꝓpter quam est prior cōposito, & est actualitas ipsius. Nā cōpositum non est in actu nisi ꝓpter formam, queadmodum & ipsa materia, & ideo eadem causa & ratione forma est prior utroq: nec aliter dicit pōt. ust. n. ut dicit. Cōmen. dispō eadem inuenta in cā, & in causato. si in causato fuerit inuenta propter cām de cā dicitur simpliciter & per prius, & de causato dicitur per posterius, & fm quid. 7. meta. cō. 3. & 8. meta. cō. 7. il lud. n. est maxime tale propter quod alijs inest unīuoca. Ampli⁹ si forma non esset perfectior composito, tūc liber de aia in nobilitate subiecti non excederet sciētiā de aialibus & plantis, ut patet. Nisi dicāt q aia nō sit ibi subiectū: cuius oppositum tenet Alber. & Tho. & Cōmenta. Nec ualet ratio Scoti, & Antonij And. q cum cōpositum ultra formā contineat materiā, plus perfectionis continet cōposita substantia qoā materia. Tū quia cōpositum oēm perfectionē quā habet, habet a forma non a materia fm Peripateticos, & imperfectiones a materia contrahit. perfectio. n. insequitur actum qui est forma & quiditas: & non insequitur actum entitatiuum: unde si materia haber aliquam perfectionē habet eam, ut recipit formā: sicut scribit Arist. & expresse Cōmen. in primo physi. tex. cō. 81. Et confirmat authoritate Lin conienfia in. 2. posterio. in illo cap. { Iterum autē speculādum } ubi habet cā q est eadem rei, est eius eā for alis: quia forma rorum & uerum esse rei in se haber: & si sit forma, q non egeat materia ipsa, est uere res ipsa. Et forma quæ eget materia, si posset subsistere absq materia, esset uerior res ipsa, quā sit res monstrata: sicut si figura statuæ posset esse sine materia, esset ipsa figura uerius, & nobilius, quā sit statua monstrata. Vel dato, q aliquā perfectionem haberet, illa uniualiter, & nobiliori modo continetur in ipsa forma. unde sicut dicunt Theologi, sicut deus & creatura non dicunt plus perfectionis, quam deus solos: sic forma cū materia non dicit plus perfectionis, quam forma sola. unde etiam ipse Scotus, in. 5. q. qlibetorum arti. 2. dicit q qcunq plura bona excedunt in bonitate unū bonū, & hoc qñ in quolibet illorū plurium est equalis bonitas: sicut io imo illorum est maius bonū, quam illud unum: & ita ꝓbat q si essent plura infinita, possent excedere in bonitate unū solum infinitum, & ita illud oō esset infinitum. Et si dicas, q sic argueret q de⁹, & creatura excedūt deum, nō ualet. tum quia quodlibet illorum oon est eque bonū, cū ono illorum, & idem est, q bonitas cuiuscunq illorum alterius ab illo uno eminē ter cōtinetur in illo: & ideo ipsum eum illo ono bono acceptum, non auget, nec excessum facit super illud bonum in se. oppositum est in hypothesi: quia ibi unū bonū non continet eminenter totaliter in altero: quia hoc est cōtra rationem infiniti. hæc Scotus, & ita iuxta principia sua solui potest argumentum contra Auer. sicut uides: sed prima solutio magis est de mente eius. Sed instatur subtiliter, q cōpositum sit perfectius: quia secūdo physi. text. cō. 31. id. n. cuius gratia, optimum, et finē aliorum uult eē: sed materia, & forma sunt propter cōpositū, ut patet qa ista est intentio agentis. unde Cōmē. in. 2. de aia cō. 37. inquit, q aia, & corpus sunt ꝓpter corp⁹ aiatum. Amplius Cō. 12. met. cō. 15. dicit q cōpositum sit maioris nobilitatis, q̄ materia & forma. Ad hæc rñdetur ꝓ Auer. q finis, ut dicit Arist. in. 2. de aia. tex. cō. 35. & 37. est duplex: cuius gratia, & cui. exēpli causa. in moralibus est duplex finis. uidelicet, felicitas, & est eius gratia oia experuntur. alter finis est hō, cui patiri debet ista felicitas. sic etiam in medicina sanitas est finis, gratia cuius uocatur medic⁹, & actionum medici. alter finis est ægrotus, cui parāt sanitas. finis igitur qui est nobilior ordinatis ad finem, est finis cuius gratia. Non autem habet locum de fine cui pcipue, qñ ordinatum ad talem finem, ordinatur ad perficiendum illud, & non ut perficiatur ab illo: ita forma et materia sunt pp substātiā cōpositā, tanq ꝓpter finem, nō cuius gratia, sed cui. & ita dicit expresse Cōmenta. in tali ꝓposito, q aia & corpus sunt ꝓpter corpus aiatū: & forma non ordinatur ad cōpositum, ut perficiat a cōposito, sed ut perficiat illud, & ideo est perfectior illo. Sed dicens: imo forma uidetur perfici a cōposito: quia ultra pro-

D

ADDI.

Rō Sco.

1 solutio.

ADDI.

E

2 solutio.

F

Instatia pro thesi cōtra Auer.

Dubitatio.

G

prium esse, est esse cōpositi, quod cōicatur formæ & materiæ, q̄ dicuntur generari, & existere ad existētiā, & generationem cōpositi. & ita male dictū fuit, φ forma nullā perfectionem recipit a cōposito. Dicimus nos φ non oportet multiplicare entia sine necessitate apud peripateticos, p̄sertim qui studuerunt quo ad eius fieri potuit, p̄ferre paucitatem multitudini, ubi apparentia saluari pñt. sic enim Arist. 1. phy. p̄posuit opionē Empedoclis ponentis principia finita, opinioni Anaxagoræ ponenti principia infinita: ut patet tex. cō. 50. Dico, ut inquit diuinus Boethius in libro, de unitate & uno, omne esse in rebus creatis est a forma: quod etiam describētes Philosophi dixerunt, esse est existentia formę in materia, & ista fuit opio omnium antiquorum Peripateticorū: unde infinities Themistius, Alexan. & Cōmen. dicunt: a forma est esse, & unum esse. Dico igitur, φ esse actu quod habet tam materia quā substantia cōposita, est ab ipsa forma, cui debetur tale esse per essentiam: sed materiæ & cōposito debetur p participationem, unde sicut non alio calore calet calor, si calere dici potest, & lignum calidum, sed eodem: sed ipsi calori per essentiam cōpetit. nā rectius dicitur, calor est calor, quā calor calet, sic non alio esse existit cōpositum, & alio forma, sed uno et eodem. unde falsa est imaginatio, φ alio esse existat compositum per se ab illo, quod habet a forma: nec alio esse distincto ab esse formæ compositum, terminat generationē, sed est unum & idem, licet non sit eadem entitas, sicut etiam de materia, q̄ licet sit diuersa entitas ab entitate formę: non tñ habet esse actuale nisi a forma. uolo igitur φ istarum trium substantiarū unum sit eē tñ formæ est per essentiā: aliis autem competit per ipsam. & mirum est de uiris illustribus, quō non uiderunt hoc: & p̄sertim in uia Com. & ita bene intelligis modo demrationem Arist. qualiter eadem ratione qua forma est prior materia, eadē ratione est prior substantia composita: quia omne esse actuale, quod competit materiæ & composito, est a forma: sed quia uiderunt denoīationem istam dici de composito, & non de forma: quia compositū dicitur per se existere: ideo crediderunt aliud esse habere compositū, ab esse quod recipit a forma. Sed non uiderunt φ tale eē nobiliori modo competit formæ: quia denoīationes propriæ fiunt in participatiue habentibus formam: non autē in his q̄ sunt per essentiā. unde rectius Deus dicitur quiditas, alia autem dicuntur habere quiditatem. ut dicit Commen. in sexta dispu. contra Algazelem in solutione. 13. dubii. Forma itaq; non dicitur recte existens, sed existentia: est. n. quo omne existens existit, in his materialibus. Ad auctoritatem dico ut patet. Commē. ibi loquitur ex mēte Alexan. & si quāq; inuenitur Commenta. dixisse compositum esse magis ens, debet intelligi quātum ad famositatem, non quantum ad rei ueritatem, unde ut dicitur in. 7. meta. text. com. 8. non est manifestum per se formam esse substantiam, antiqui enim materiam solum dicebant esse substantiam ex ratione ibi adducta. unde concludit Philosophus ibi ex his ergo speculantibus accidit substantiā esse materiam. & Com. in. 2. physi. commē. 9. hoc idem asserit ex intentione Alexā. unde Com. dicit in. 7. meta. cō. 2. φ indiuiduum substātię est prius indiuiduis aliorū p̄dicamentorum: & hoc est manifestum per se. & in cō. 5 eiusdem inquit: qm̄ indiuidua substantiæ sunt substantiæ, est manifestum per se, & nullus dubitat in hoc. & ista est glossa amplius Com. expresse in. 2. de aīa. ubi Arist. diuidit substātiam in materiam, formam, & in substantiam compositā. Com. deinde in cō. 3. continuando ita exordit. cū demrauit nobis numerū substantiarum incepit declarare nobis q̄ earum est magis digna, ut habeat hoc nomen. & dixit

» φ corpora composita, hñt hoc nomen substantia, magis
» p̄prie, sm̄ φ est magis famosum. Ne uideatur tibi mirum
» hoc, quia in simili etiā Com. dixit in secūdo meta. cō. 16.
» φ generabilia, & corruptibilia sunt magis naturalia sm̄ fa
» mositatem, q̄ corpora æterna. Et si instes quia Arist. in
» p̄dicamentis dicit primā substantiam esse p̄prie, principaliter, & maxime substantiam. Rñdetur φ in p̄dicamentis non comparauit substātiam compositam ad formam, sed ad substantias secūdas. unde ut inquit beatus Tho. in. 7. meta. in lectione secunda, super tex. com. 7. de quiditate. Arist. non meminit in p̄dicamentis, quia talis non ponitur

» in ordine p̄dicamentorum, nisi sicut pricipium, quia non
» est genus, neq; species, neq; indiuiduum, sed horū oium
» formale principium. dicitur etiā ibi substantia prima maxime substantia, quia oia alia a pria substantia, aut de prima dicuntur, aut in prima sunt, maxime. n. substat. Si ulterius instetur φ respectus totius ad partes est respectus formę ad materiam, & respectus partium ad totum est respectus materię ad formam, sic. n. partes dicunt priores toto, & totum prius respectu partium. ut scribit Com. in 7. meta. com. 35. ergo tota substantia composita præcedit perfectione formam & materiā. Rñdetur φ ibi loquitur Philosophus de toto integrali ex partibus eiusdem rationis, sicut sunt partes quantitatiuę, & non loquitur de toto essentiali seu integrali resultante ex partibus integralibus diuersarum rationum, sicut sunt materia & forma.

K

Et aduerte p argumento Scoti, φ refert dicere compositum continere plus de essentia q̄ forma, & dicere φ continer plus de quiditate, aut de perfectione. essentia. n. & quiditas in conceptis cū materia distinguunt. ut dicit Philosophus. 7. meta. tex. com. 41. substantia composita quo ad essentiam dicitur importare plus quàm sola forma, sed non quo ad perfectionem, quia perfectio primo non insequitur essentiam, sed primo insequitur quiditatem, & si reperitur in essentiam est propter quiditatem.

L

ADDI. Vide p hoc l. 1. physi. cō. 74. & Tho. ibid.

Propō.

Forma est subiectum uniuersalitatis: & iste est intellectus cuiuslibet formæ.

PROPOSITIO ista est Philosophi in prio cœli & mundi. & elicit eam Com. ibi in p̄pria forma in tex. com. 92. Glossaui eam alias, de formis communibus, & de formis constitutis in esse per materiā, sicut sunt foræ materiales. primū apposui pp formas indiuiduales.

ADDI.

Simplicius autem primo cœli, facit obiectionem, qa tunc forma Socratis, ita erit φ in ea aliud est forma & aliud congregatū, & ita erit cōicabilis. & soluendo dicit negando assumptum, quia sortes non est nisi aggregatum. & ideo Arist. ut inquit ibi in exēplis, non adduxit noia aliquorum indiuiduorū, sed cōium, quia loquitur de sphæra cōi, & circulo, nō de sphæra Saturni, aut circulo zodiaco. Sed ista solutio nulla est, qa in eodē text. Aristo. ponit casum de circulo, φ si unus esset circulus, adhuc in eo aliud est species, & aliud cōgregatum. Amplius ibidem ponit casum de simo, & carne, & de homine in. 94. & patet, φ dato φ unus esset nasus simus, & unus homo, adhuc differt species, & congregatū. Amplius eadem est forma specifica, & indiuidualis sm̄ rem, & non differunt nisi ratione, quia ut est abstracta, & increata, est uñis, ut est in materia est singularis. 1. meta. 27. esse formarū duplex imaginatio & scientia. & Boethius dicit φ singulare est dum sentitur, & uniuersale dum intelligitur. Et ex hoc patet etiā error aliorum, asserentiū ex ista p̄pōne formam non posse esse principium indiuiduationis, quia est subiectum uñitatis, sed non aīaduertūt φ forma in esse abstractionis est subiectum uñitatis, sed in re est subiectū singularitatis, oē. n. φ est unum & continuum, est unum per suam formam, & non p suam materiam uidelicet principaliter. Sed dices & forma a quo habet in re φ sit una? Rñdetur ab agente effectiue. a materia subiectiue a se formaliter. unde. 3. phy. cō. 68. omnis res est una per suam formam, & forma est indiuisibilis per se. unde Cōmen. 1. meta. cō. 27. expresse dicit φ uñe non habet esse nisi sm̄ φ est scia. i. sm̄ φ est in anima. & primo de anima cō. 18. intellectus est qui facit uñitatem in rebus. Et sm̄ apposui, sm̄ Phōa pp formas abstractas a materia, in quibus non est nisi unum suppositum in una specie. tales. n. ex sua intrinseca rōne hñt,

M

quod

Solutio.

ADDI. Nota tamē φ Simpl. 1. physi. tex pōne te c. 70 & 1 t. phy in expōne te. 4. ulli subalā sti pilo dicit e cōposito 2. de forā, & materia & allegat auctoritatem 7. meta aliter uidetur quia si forma est prior materia eadē rōne cōposi-

H

tū ex utrisque prius erit. & ita legit Argyropylus & tunc intelligit φ cōpositū ex utrisque est prius uidelicet unumquodque uidelicet materia & forma: sed mō dicimus φ litera greca quę cōiter inuenitur ē sicut litera ista, & dato φ ita esset ut d. adhuc

I

non habet inconueniens: quia sensus ē φ cōpositū ex utrisque eadem rōne prius ē materia sicut forma est prior materia, ita φ sequitur ad eandem rōnem quia forma ē prior materia quia est in actu sic cōpositum quia est in actu ē prius materia quę ē in potentia. Cōpositū est magis ens quō debet intelligi.

A quod statim sint ens, & unum ens numero, ut testat ex ptesse Aris. in.7.meta.in tex.cō.ulti. Vnde male quidam opinati sunt, q abstracta ex hoc hñt primo q non sunt cōicabilia in plura numero differentia in eadem specie, quia carent materia, quia licet in eis sit carentia materiæ, tñ cum talis carentia sit pura priuatio, non potest esse ratio prima suæ unitatis numeralis. effectus.n. positiuus per se habet cām positiuam. & ideo bene dixit Aris. ubi supra q simplicia se ipsis sunt ens & unū. & per oppositū ratio propter quā forā cōis materialis est, cōicabilis est ex sua ratione intrinseca principaliter, & non est primo ista cōicabilitas in ea ex materia, quia materia nō potest esse prima causa multitudinis in forma, in uia Aris. sed est cā secūdaria. ubi.p enim locorum Aris. dicit materiā esse propter formā, & diuersitatem in materia prouenire ex diuersitate formæ, potius quàm econuerso. unde Cōmen.2. de aīa cō.53. membra ceruui non differunt a membris leonis, nisi quia anima differt ab aīa. & .2. de anima cō.60. melius est existimare q diuersitas formæ est causa diuersitatis materiæ, quàm econuerso. Vnde si forma a sim est multiplicabilis: hoc est ex sua intrinseca natura principaliter, & est

B ex materia tanquā a causa secundaria, & quasi cōcomitātet. & per oppositum forma solis, si non multiplicatur in plura supposita, hoc non est principaliter propter defectum materię, quia dato q forma solis ex sua ratione intrinseca est multiplicabilis in plures soles, & tñ quod nō potest ista aptitudo reduci ad actum propter defectū materiæ, sequitur igitur quòd sit otiosa in natura cōtra Philosophum primo cœli tex.cō.32. ubi habet, quòd Deus & natura nihil frustra faciūt. Cōfirmat quia natura nunquam deficit in necessarijs. unde Philosophus.2.cœli, & mundi.tex.cō.50. probat, quòd si natura dedisset astris potentiam, respectu motus progressiui utiq tribuisset sibi organa necessaria. & eodem modo in proposito si natura posuisset aptitudinem naturalem in forma solis, ad multiplicationem tribuisset utiq opportunitatem ex parte materierum, & cum in æternis non differat posse ab esse, de facto essent plures soles. Nec ualet dicere, quòd ipsa bene est realiter multiplicabilis, sed impedimentū prouenit a materia, sic enim dicere nihil est dicere, quia eodē modo ratio Aristo. solueret. Amplius quicquid est possibile ex parte forę, est possibile ex parte materiæ, & ecōtra. potentia.n. passiua diffinitur per actiuā & econtra, ut patet.9.meta.tex.cō.2. Sed dices, quare ergo Aris. primo cœli & mundi tex.cō.93. isto modo soluit q̄stionē ibi inductam, inquiens quod mundus, quia cōstat ex tota sua materia, ideo unus est? Rñdet, q Aris. & sui sequaces, ui

Dubitatio

Solutio.

C dentes istā indiuiduorū multiplicationem nō cōtingere nisi in formis materialibus, in quib⁹ tota speciei perfectio non poterat in uno saluari supposito, perpetuo tempore, ppter q solicitudo diuina miseria, dedit modum per quem possint saluari in specie, ideo dixerunt hanc multitudinē prouenire a materia. sed qui in libro qui dicitur Timæus, perscrutatus fuerit, inueniet illud quod nos diximus sine dubio. Sed dices Auer. & Aris. absolute uidenē enunciare quālibet formā esse plurificabilem, quia Cōmen. dicit, & iste est intellect⁹ cuiuslibet formæ. Rñdetur q Auer. glossat Aris. debet sua glossa ire iuxta textū, manifestum est autem, q textus Aris. loquitur de formis existentibus in materia, siue sint naturales, siue artificiales. uel si uſr intelligatur. glosso sic (quia est mihi data glossandi licētia) q forma q̄libet inquantum forma, est multiplicabilis in plura supposita, sed ista est potentia logica, non physica. Differentia autem magna ualde est, inter utranq potentiam, ut alias declarauı. quia potentia logica. non dicit aliquid reale, sed dicit solam non repugnātiam, causatam ex rationibus terminorum inquantum non repugnant, & de tali potentia multæ ppōnes uerificantur in philosophia naturali, sicut illa in.6.phy. tex.cō.15. de motu qu inquātū motus uelocitabilis infinitū. & illa.5. phy. tex.cō.45. mot⁹, q̄libet inq̄tū mot⁹ pōt eē irregularis. & illa Auer.7.

Formā inquantū formam est multiplicabilē i plura supposita quō glossari debet.

De potētia logica, uide infra in ppōne 41.

D phy.cō.2. ubi hēt q cœlū inquātū corp⁹, pōt quiescere & mille cōsimiles, quę tñ potentia physica, & reali non possunt uerificari, alioquin aliquid reale frustraretur in natura. unde de tali potētia physica loquēs Auer. primo cœli, in c.20. inquit, q si aliqua materia fuerit, cuius potentia nunquā exit ad actum, ista potentia esset ociosa, & superflua. sic igitur uulgata Arist. propō, & Cōmen. uſr intellecta, habet ueritatem de potentia logica. unde ibidem Cō. dicit, q ideo dicitur in diffinitione uſis quod est aptū dici de pluribus. forma enim est subiectum uſitatis. ecce quō, fm logicam considerationem, habet ueritatē allegata authoritas. Et ex hoc patet quō argumentū Scoti, in secūdo sententiarum. distin.3.q.ulti. de multiplicatione angelorū in eadem specie, quod innititur huic propositioni uidelicet, q omnis quiditas est de se multiplicabilis, non procedit. quia si propositio intelligat illam multiplicabilitatē esse ex natura rei. sic negatur a Philosophis. Si autē intelligat secundum logicam cōsiderationem, tunc non habet intētum suum ibi. Nota tamen q Cōmen. primo cœli & mundi. cō.96. inquit. demonstrationem illam qua Aris demonstrauit mundum esse unum, ex hoc quod constat ex tota sua materia, esse demonstrationē propter quid, & per cau

Frustra est potentia q̄ nūquā exit ad actū de qua potētia intelligat.

E sam. Quare igitur si materia est causa multiplicationis indiuiduorum in eadem specie. Auer. dixit formam esse subiectum uſitatis, & dixit istum esse intellectum cuiuslibet formæ, nisi esset q cōparando in istis quæ multiplicātur, in eadem specie formam, & materiam, forma ueriori modo est causa cōmunicabilitatis, cōmunitas enim quæ est ex materia, est secundum q intelligitur, & est in anima tātum, quia non intelligitur nisi per priuationem omnium formarum. materia enim negatione cognoscitur.10. met. tex.cō.24. sed cōmunitas ipsius foræ uniuersalis, est extra animam in potentia. Ampli⁹ autem ut inquit Cōmē. materia non habet aliquam intentionē, intellectā in actu de se, secundum quam esse possit p̄dicabile, & uniuersale aliquod. Vnde Alexan. scripsit demonstratiue, q materia non est genus. materia etiā est causa multiplicationis merito dimensionum, a quib⁹ recipit diuisionem in suis partibus, ut dicit Cōmen. in lib. de substantia orbis. & ideo demonstratio illa est a priori, & per causam. Sed aduerte, & considera q ratio prima ex forma mundi proficiscitur, & sic sunt una causa cōpleta, ne uideatur tibi mirum hic. nam uide in tex. cō.100. in eodem primo de cœlo in simili. ubi. Aris facit demonstrationem propter quid, respectu æternitatis motus. Cōmen. dicit in cō. q illa demonstratio non est per causam completam, sed solū procedit

F secundum necessitatem materiæ istius corporis, quia natura eius non est innata moueri uiolenter, nec naturaliter, tamen causa completa & principalis, est natura intelligētię, quæ est abstracta a materia, & non cadit labor, aut fatigatio in ea. Sed quod decipit multos in hoc, est dictū uulgatum apud Peripateticos, qui consueuerūt dicere frequenter multiplicationē indiuiduorum in eadem. specie, a materia prouenire. Vnde Cōmen. in.7.meta.cō.28. multiplicatio indiuiduorum in eadem specie, ab uno generāte, prouenit propter multitudinē materierū in quas agit idē in lib. destruct. in disp. prima, in solōne.7. dubij. inquit. q ponere plures animas separatas numero a materia, est opinio non cōcessa ab oibus philosophis. Causa enim pluralitatis, siue numeralitatis, est materia apud philosophos. Et causa cōuenientiæ in multitudine numerali, est forma. hoc idē asseuerat lucidissim⁹ Themisti⁹ plerisq locis, ut 1. de anima. cap.14. & in.3. de aīa. ca.32. & Alexā. & plēs alij, sed hic ideo contingit, quia ut supra dictū est huiōi multiplicatio nō inuenit nisi in formis exñtib⁹ i materia. & sic p oppositū dixerūt talē cōuenientiā eorū q̄ sunt i eadē spē, eē a fora iuxta illud Porp mrj. pticipatiōe spēi plēs hoies sunt un⁹ hō, sic in sīli dixerūt sensibilitatē puenire a mā, et itelligibilitatē a fora q̄ solū res i mā exñtes, sunt sēsibiles. et q̄a mā ppinq̄, ē p se sensibilis, sed fora nō ē sēsibilis nisi mediāte sua opatiōe, et dixerūt q illa cōprehēdit

In cap. de specie.

G ab intellectu, ut dicit Cōmē. in. 12. meta. in cō. 14. sic pariformiter, quia multiplicatio in eadē specie non prouenit, nec inuenit̃ ſm Philoſophos, niſi in reb⁹ materialibus, nō aūt in rebus abſtractis a materia, quia nihil natura ſuperfluū opraẽ, ideo dixerunt, cōitet multiplicationē terū numero differētiū, prouentre a materia. Sed cū Peripatetici interrogati fuerint de forma & materia in iſtis materialib⁹, utrū quia materia eſt primo cōicabilis, ideo forma eſt cōicabilis, an quia primo forma eſt cōicabilis, ideo fuit materia cōicabilis? Rñdebunt ſine dubio in hoc, q̄ poti⁹ cōicabilitas formę coegit multiplicari materiā, q̄ ecōtra. In hoc enim ue inquit Cōmē. in. 2. phyſicæ auſc. ul. in cō. 87. Ariſt. reſiſtit, & aduerſaẽ antiquis. Nā ipſi opinabanẽ, q̄ formæ ſequunẽ de neceſſitate naturā materiæ. et quod diuerſitas earū, eſt ex diuerſitate materiæ. Et ipſe intendit deſtruere hoc, qm̄ ipſe opinaẽ ecōtrario. ſ. q̄ materia ſeqtur formā. unde Ariſ. ibidē in tex. cō. 91. inquit. & utraq̄ quidē phyſico dicendę ſunt cauſæ, magis aūt ea cui⁹ gratia. cā. n. hæc materiæ eſt, ſed nō hæc, ipſi⁹ finis. ✱ Et. 7.

ADDI. meta. tex. cō. 39. nō ſolū. n. de materia oportet ſcire phyſicū, ſed & de ea q̄ ſm rōnē, & magis, ubi Cōmē. naturalis non debet pſcrutari de ſubſtantia q̄ eſt materia, qa

H materia eſt propria entibus naturalib⁹, ſed & de ſubſtātia qua eſt forma, ſed tñ ad terminū notū, et pſcrutaẽ de hac ſubſtātia magis, q̄ de ſubſtātia q̄ eſt p materiā, & hoc declaratū eſt i. 2. phy. uidelicet. tex. cō. 91. Et in prio de phyſico auditu tex. cō. 55. ubi adducit diſcordiā inter Platonē, & alios antiquiores, quia illi ponebāt duo ex parte formæ, & unū ex parte materiæ. Plato aūt opinabatur ecōtrario, q̄ duo erant ex parte materiæ. ſ. magnū, & paruū, & unū ex parte formæ, q̄ erat idea ſm ipſum. Ariſ. aūt in tex. cō. 56. uideẽ magis fauere priorib⁹ in hoc, & diſcrepat a Platone, quia ad pariēdū inquit, ſufficit unū & ita Ariſ. opinaẽ q̄ in rebus hñtib⁹ multitudinē, nō eſt prima rō multitudinis à principio paſſiuo, ſed poti⁹ à forma, licet materia ſit cauſa ſecunda, cōparata ad formam, & iſta non poſſunt (per uitā meā) negari ab homine exercitato in uia Peripateticorum, & pauci peruenerunt ad hoc.

Propō 12. *Ab uno agēte, inquātū unū, immediate nō pũenit niſi unū,*

FAMOSA Nimis eſt ppō, et colligi pōt ex dictis Philoſophi, i. 1. de generatione, & corruptione i tex. cō. 16. & habeẽ ab Auerroi, cōtra Auicē. in. 12. meta. in cō. 44. & in lib. deſtructio deſtruct. in diſpu. 3. i ſolōne 21. dubĳ. inquit magn⁹ Alber. in cōmē. ſup libro de cauſis. q̄ iſta ppō ab oibus fuit cōceſſa philoſophis, excepto Auicebron, q̄ negat eā in lib. fontis uitæ. Iſta ppō male intellecta deduxit plures ſapiētes pcipites in graues errores. Et Auicē. eſt unus de illis, qui fundās ſuā intētionē ſuper hoc in. 9. ſuæ primæ phię. ca. 4. de pductione intelligētiarū, poſuit pũentū, & cōſequutionē, quia prima intelligentia, cū ſit maxime una, & maxime ſimplex, imediate ſolū unū pducit, & erat eſſentia ſe. ūdę intelligētię, q̄ eſt primū cauſatū primæ, & eſt deficiens ſimplicitate, & unitate primæ. unde in natura eius eſt multitudo. unde ſi ab uno ſimplici, imediate poſſent plura pũenire, tūc non eſſet aliqua ratio diſtinctionis in eis. ſi. n. cā eſt una, oib⁹ modis reſpectu eorū, tūc illa eſſent eadem. oīs. n. diſtictio q̄ eſt in cātis, debet reduci ad aliquā diſtinctionem in cā. Sed in prima cā, nulla prorſus eſt diſtinctio, quia eſt in fine unitatis, & ſimplicitatis, ut teſtanẽ omnes. oportet igiẽ q̄ unū imediate a prima cā proueniat, & tale nō pōt eſſe aliquod materiale, quia tunc aliqua multitudo, & cōpō, & nouitas eſſet in prima cā igiẽ eſt abſtracta ſubſtantia, & ita dixit ſecūdā producere tertiā, & ſic deinceps Sed iſta opio eſt imaginaria, & falſa, ut inquit Cōmen. in locis pdictis, quia tunc eſſet aliqua pluralitas ſine cā, quia Auicen in illa ſecūda intelligentia, q̄ eſt primū cātū, poſuit aliquā multitudinē. & ſic uidebaẽ Auicen. dicere duo repugnantia. Nā ſi ab uno nō pũenit niſi unū, & in. 2. dicto aſſerebat Auicē. q̄ in tali uno erat aliqua pluralitas, ergo illa eſt ſine cā. Subtilis etiā doctor in hac materia uideẽ defeciſſe. Nā in. 4. ſniarū diſti. 1. q 1. in riſione ad rationes Auicen. inquit, q̄ ſi illa ppō ab uno inquātū unū, intelligaẽ de oino uno in re, q̄d nō poſſunt imediate plura pũenire, falſa eſt. Sufficit. n. in agente p intellm̃, & uoluntatem, diſtinctio cognitorum, ſiue diſtincta cognitio pluriū, ad hoc q̄ plura imediate pũeniāt. Et uideẽ prima facie iſta eſſe cñtio Auer 12. meta. in Cōmen. 44. ubi inqt. q̄ non eſt impoſſe, ut illud quod eſt p ſe intelligentia, & intellẽ, ſit cā pluriū entiū, ſm q̄ ex eo intelliguntur multi modi. Sed iſta poſitio non poteſt ſtare in uia Peripateticorū. nec eſt de mente Auer. quia ipſi ponūt, q̄ pria intelligentia non ſolū in re eſt oibus modis una, & ſimplex: uerūetiā & in cognitione. etenim uolunt q̄ unū ſolū diſtincte intelligit, & eſt ſua eſſentia. non. n. intelligit aliud extra ſe, quia oia intelligentia intelligens aliud, eſt cauſata ſm ipſos. ut dicit Cōmen. in lib deſtruct. in diſpu. 3 in ſolutione. 18. dubĳ. et iſta eſt pō eorū in. 12. meta. in tex. cō. 51.

Oplo Sco. 4. ſniarū diſt. 1. q. 1.

Impugnatio.

Ioānes Baccho etiā in hoc uideẽ defeciſſe. nā in. 2. ſniarū diſtin. 1. q. 1. artl. 2. dicit de mente Ariſ. & Cōmen. q̄ De⁹ inquantū intelligit ſeipſum in rōne finis diuerſimode immutabilem, ſiue attingibilem ab aliĳs intelligentĳs, q̄ ab ipſo dependent, ut a fine p uiā reſultationis deriuaẽ illa multitudo in ipſis, & non per uiā efficientiæ. Et ita etiā poſuit Greg. Ariminen in eodem loco quaſi, q̄ non inconueniẽt unū eſſe finem pluriū imediate, licet inconueniat de efficiente. Sed iſta opio ſtare non poteſt in uia iſtorū, quia cognitio Dei eſt abſoluta, & non relatiua. In hoc. n. Cō. arguit Themiſtiū in. 12. meta. quia dicebat q̄ De⁹ cognoſcit entia inquantum cognoſcit ſe eſſe cām oium entium. Amplius finis ſignificat agens ſignificatione uera, ut dicit Cōmen. in lib. de ſubſtātia orbis. ca. 1. Si igiẽ aliquid imediate non poteſt terminare dependentiā pluriū in rōne efficientis non poterit etiā terminare imediate in rōne finis, qa finis eſt pp quē agēs agit. Dicam⁹ igiẽ pdiſtiguẽtes multiplicitatem ppoſiti Theoremata. Nā ut inquit Ariſ. in primo cœli, & mundi. in tex. cō. 110. ubi eſt multiplicitas, et ęquiuocatio ſemper eſt confuſio apud intellm̃.

Oplo Baccho. in. 2. ſniarū diſt. 1. q. 1. artl. 2. Et Greg. Ariminen.

L

Impugnatio.

Propō ppoſiti.

Aduerte igiẽ ut inquit Auer. in lib. deſtruct. in diſpu 3. in ſolutione primi dubĳ. Agentia ſunt duobus modis, imo tribus modis. Primus modus agentiū eſt eorū, quorū ſua actio eſt una tm̄ per ſe, ſicut calor agit calorem tm̄ per ſe, & frigiditas frigiditatem, & talia agentia uocanẽ naturalia. Secundus uero modus eſt, quādo aliquod agens quādā interdū agit actionem & interdū eius contrariū, & talia agentia a philoſophis uocantur uolentia, & eligentia, & quodcunq̄ agens fuerit hmōi agit ſine dubio, cū deliberatione, et meditatione. Et ſubdit tertiū modū agentiū, dū inquit, unde primū agens benedictū nequid aliq̄ iſtorū modorū denoiari agere, eo mō q̄ generabile, & corruptibile agere denoianẽ. Nā ut ipſe ſcribit in. 11. diſpu. in ſolutione primi dubĳ, dicunt Peripatetici loquentes ſm ueritatem q̄ entia pcedunt ab eo mō altiori q̄ ſit natura, et quàm humana uoluntas, & iſte modus clare non poteſt cōprehendi niſi ab ipſo. Si igiẽ loquamur de agente naturali, dicendū eſt, q̄ ab uno per ſe (ut gloſſat Auer.) non poteſt pũenire niſi unū, quia per accidens poſſunt plura prouenire Nā calidū per ſe calefacit, ſed per accidens infrigidat, & ſic frigidū p ſe infrigidat, & per accidens calefacit. propter q̄ uentres hyeme, & ṽe calidiſſimi ſunt natura, ut dixit Hyppo. in prima particula ſeparatorū ſermonū. In talibus etiam requiritur q̄ ſit agens eodem modo diſpoſitum, & q̄ ſit idem finis, & intentio agendi, & modus agendi conſimilis, & q̄ actio naturalis agentis ſit reſpectu eiuſdem paſſi propter primum dicim⁹ q̄ idem ſol per diuerſas ſui diſpoſitiones acceſſus & elōgatiōis operatur contraria. uidelicet, generationem, & corruptionem. & natura per præſentiam eſt cauſa ſalutis nauis, & p abſentiam ſubmerſionis. ſic enim idem erit cauſa contrariorum ſecundo phyſi. tex. cō. 30. Similiter quando aliquid agit, ut inſtrumentum aliud agit, quam dum operatur, ut

M

Albertus magnus.

Oplo Auicē. 9. ſuę met. cap. 4.

I

agens

A agens principale, ut dicam in ꝓpria propõne de hoc. Sicut idem aer in sphæra ignis existens descendit, in sphæra autem aquæ ascendit, propter diuersos fines, et intentiones, quia quod est graue respectu alicuius in simplicib⁹ debet esse sub illo, & ꝙ est leue respectu alicuius debet esse supra aliud. Similiter tepidum infrigidat calidum, & tamen frigidum calefacit ꝓpter diuersitatem passorum, & quia cõparatione calidioris tepidum est frigidum, respectu uero frigidioris est calidum. Et similiter ignis liquefacit ceram, & lutum condensat. Similiter ab eodẽ agente naturaliter possunt ꝓuenire diuersi modi agendi quorũ unus est realis, alter intentionalis, ut clarum est.

ADDI. • In agẽtib⁹ etiam naturalibus ab eodem agente ſm diuersas mensuras possunt in idem passum plura ꝓduci, ut calor ignis per calorem excedẽtem, uel conuertit in salsum saporẽ, per ampliorem adhuc in amarum, sed ultimate adhuc intensus calor generat in ipsum acutum saporem, ut dicit Isaach in diætis particularibus cap. 14. in agentibus etiam naturalib⁹ diuersimode dispositis ex materia una habente etiam in se diuersas dispositiones possunt plura prouenire, ut idem calor naturalis ſm medicos, ſm diuersas mensuras ex eodem chylo, qui tametsi uniformis apparet ex natura rei, tñ est difformis, generat quatuor humores. nam calor naturalis si sit remissus generat phlegma, si tẽperatus generat sanguinem, si excedẽs cholerã, si adurens melancholiam. ita chylus habet diuersas substãtias, uidelicet, aquã ex qua phlegma. unctuosum ex qua sanguis, subtilem ex qua cholera, grossum ex qua melancholia.

B Sed est dubium de motu cordis, qui est dilatationis & constrictionis. Nam talis motus nõ uidetur esse motus insequens cognitionem animæ, neq; electionẽ uoluntatis, quia istæ semper est in nobis, & si est a uirtute naturali q̃ro ab agente naturali proueniunt motus contrarij? Forte propter hoc Arist. in libro de morte, & uita huiusmõi motum attribuit quãtum ad dilatationem spirituificationi sanguinis, quæ fit a calore naturali ipsius cordis, & ideo in tali spirituificatione intumescit, & tarefit ad magnam extensionem, & sic contingit fieri eleuationẽ in ipso corde. Constrictio autem fit ab alia natura. s. a grauitate ꝓpria mẽbri uim passi, & concurrit cum hoc frigiditas aeris occurrens, qui per anhelitum attrahitur ꝑ pulmonem, & ita motus isti contrarij ſm Philosophum non ab una, & eadem natura proficiscuntur, sed a duabus distinctis.

Difficultas de motu cordis. Opio Arist. i li. de morte & uita.

Verum ista positio Arist. non placuit posterioribus. & Auer. in hoc discrepat in secundo colliget. Et beatus Thomas in speciali opusculo de motu cordis. & oẽs medici tenẽtes huiusmõi mot⁹ a uirtute ꝓcedere, et in hac uia oportet dicere ꝙ ꝓueniunt a uirtute animæ sine cognitione operante, & non inconuenit ꝙ oppositi motus proueniant ab eadem uirtute, q̃ ad instar naturalis agentis operatur propter diuersos fines, & necessitates, maxime quia non simul imediate ambo ꝓducuntur, cum inter eos mediat quies. ꝓbatum est. n. in. 8. physicorum, ꝙ duo motus oppositi insimul continuari non possunt, ut patet tex. cõ. 62. & sic intelligis q̃do propositio ꝓcedat de agente naturaliter.

Opio medicorũ Auer. et bti Tho. in opu suo.

C Sed tunc iterum est una difficultas de uirtute informatiua existente in semine, q̃ est naturaliter agens, & tamen ab ipsa plura ꝓcedunt. Nisi esset ꝙ talem diuersitatem ipsa non operatur nisi inquantum rememoratur a superioribus causis, & ab ipsa intelligentia. opus. n. naturæ est opus intelligentiæ non errantis, ut dicit Cõmen. 12. meta in cõ. 18. unde cum duo sint principia agentia, natura, uidelicet, & intellectus, nec plura, natura autem sit ad unum, relinquitur ꝙ omnis diuersitas sit ab itellectu, nec ab alio potest esse principio, & ita uirtus informatiua non ratione qua forma est, aut natura, sed inquantum est exẽplar, uel instrumẽtum intelligentiæ plura operatur. Ita nobiliter scribit Alber. magn⁹ in libro de causis. tract. 2. ca. ultimo.

Dubiũ de uirtute informa. Solutio.

Quomodo in agẽtib⁹ cum cognitione, & ele

In agentibus autẽ cum cognitione, & electione locum non habet ꝓposita enuntiatio, quia a talibus possunt prouenire opposita esse.⁹ Nã ut scribit Philosoph⁹ in nono primæ philosophię. tex. cõ. 10. sunt oppositorũ. unde Scotus in primo sentẽtiarum. distin. 39. q. prima inquit, uoluntas inquantum est actus primus libera est ad oppositos actus contrarie ut uelle, & nolle, uel amare, & odire, & ad oppositos actus contradictorie, ut uelle, & nõ uelle, & mediãtibus illis actib⁹ oppositis libera, ad opposita obiecta ad quæ tendit. Et ista est glossa etiã Auer. in disputatione. 3 in lib. destructionum. in solutione primi dubij.

D Fallit etiam illa ꝓpositio ut in animalibus, q̃ sunt hic in quibus ꝓueniunt plures motus, licet illud sit per accidens, ut declarat Cõmen. in. 8. phy. in cõ. 51. ubi inquit. non est opinandum ꝙ primus motor in illis mouet pluribus motibus ex se. unus enim motor non mouet essentialiter nisi uno motu. Et hoc quod inuenitur in istis motis scilicet habentibus animas, ꝙ unus motor in istis mouet pluribus motibus est per accidens, & patum infra subdit ab uno. n. motore essentialiter nõ prouenit nisi unum motũ, sed multa intrant ipsum per accidẽs. Pro quo debes scire, ꝙ istius motoris sunt moti. Nã anima talium mouetur ab appetibili quod concurrit, ut primus motor in motu animalium, & ideo uidem⁹ animalia plures motus exercere, ut declarat Philosophus, & Cõmen. in 8. physicorum in tex. cõmen. 20. & in. 3. de anima.

ctione locũ nõ hẽat ꝓpositio ista.

E Radicalis autem, & pręcipua causa huius est cõpositio inuẽta in eis, quia sunt formæ in materia, sicut per oppositum causa unitatis, & simplicitatis motus ꝓuenientis in abstractis est simplicitas sua, sicut declarat Cõmen. & Arist. in. 8. physicorum. tex. cõ. 53. & etiam Auer. in libro de substantia orbis.

Sed uideamus in tertio modo agentium, q̃ uidelicet nõ agunt naturaliter, neq; agunt uoluntate noua, sicut est in nobis. utrum in talib⁹ ab eodem plura possunt prouenire. Et ſm quod recitat Auer. ista propositio secundũ Algazelẽ, & Auicẽ. ab uno nõ ꝓuenit nisi unum, non habet ueritatem in formis materialib⁹, sed in formis abstractis a materia, ut est uidere in tertia disputatione in solutione dubij. 10. unde super hac ꝓpositione Auicen. fundauit suã positionem de ꝓuentu intelligentiarum, & consecutione earum, sicut supra diximus.

Quomodo locũ hẽat ꝓpõ in intelligẽtiis.

Sed ista opinio non est uera. nam ut inquit Cõmen. in. 12. meta. cõ. 44. in intelligentijs non est actio ꝓprie loquendo, neq; cõsecutio, ita ꝙ unum cõmitetur unum. sed tñ est illic causa, & causatum, ſm ꝙ intellectum est causa intelligentijs. ubi patet ꝙ in actione spirituali, quæ non est uerus motus nisi ęquiuoce, ut dicit Cõmen. in. 8. phy. in cõ. 40. qualis est intellectio, et uolitio. intelligentiæ enim de uirtutibus animæ non habent nisi intellectum, & uirtutẽ desideratiuã per q̃ mouent in loco, ut dicit Cõmen. in. 11. meta. in cõ. 36. unde non inconuenit in tali actione idem intelligibile, & idem appetibile

F imediate mouere plures intelligentes, & plures appetẽtes sicut manifeste uidemus in cognitione sensitiua, q̃ est uilior intellectiua, ubi idem obiectũ sensibile põt imediate mouere plura media, & plures sentiẽtes. Et hoc est quod dicit pulchre Cõmẽ. ꝙ non est inconueniens, ꝙ illud q̃d est per se intelligentia et intellectũ sit causa pluriũ ſm de eo ꝙ intelliguntur multi modi, quod non est intelligendũ ꝙ primus intellectus, ex hoc ꝙ plures modos intelligendi, aut quia plura distincte intelligit ꝓducat plura, sed est pro quanto ipse causat diuersas intellectiones in diuersis, & sunt ipse essentiæ intelligentiarum. & hoc est quod dicit Cõmen. ibi in cõ. illud. n. quod intelligit motor corporis cœlestis, de primo motore, & est causa in anima cœli est aliud quod intelligit ab eo motor Saturni. Et animaduerte ꝙ Auer. ĩ hoc loco uidetur sentire ꝙ duplex est actio, uera & metaphorica. uera est quando per actionẽ agentis res extrahitur de potẽtia ad actũ, & de tali, uera est propositio, ꝙ una actio sequitur unũ agẽs, unde dicit ꝙ ista ꝓpõ est imaginabilis. unde dicit ꝙ ibi non est agẽs, neq; ꝓuẽtus, neq; cõsecutio. & paruꝫ infra dicit ꝙ mos modernorum i dicẽdo, ꝙ a tali motorẽ ꝓuenit talis motor, aut cõsequitur, aut ꝓcedit, aut talia ṽba nõ uere intelliguntur de istis pricipijs abstractis oĩa enim ista sunt dispositiones agẽtiũ su-

G perficietenus. nam uere ab agente non ꝓuenit nisi extrahere rem de potentia ad actum. unde in tali actione est unũ agens, & una materia, & una forma respectu unius. Vnde 12. meta. tex. cõ. 27. aliud est mouens, & materia tua, & mea, & species, tua, & mea, est etiam alia ꝓductio p̃ modũ causæ, & causati sm̃ ꝙ intellectum est causa intelligentis & in tali unum potest esse causa plurium, sm̃ ꝙ de eo intelligũtur multi modi. & hoc habet ipse in simili in tertia disputatione in solutione. 18. dubĳ. ubi habet ꝙ in talibus ab uno potest ꝓuenire pluralitas in exẽplo pulcherrimo in quo cõparat uniuersum aiali, quod etiã a Philosopho in 8. physi. tex. cõ. 17. dicitur Microcosmos. unde quẽadmodum in uno animali est una aia a qua ꝓuenit motus localis qui assimilatur motui cœli, & motus aliorum orbium sub orbe stellato assimilantur particularibus motibus existentibus in cæteris membris: & in tali animali est una uirtus a qua ꝓueniunt omnes uirtutes, q̃ coadunatæ tendũt ad unum finem qui est consecutio ipsius aialis: multo magis oportet imaginari hoc esse in aiali maiori. uidelicet in uniuerso, unde concludit ꝙ est una uirtus spiritualis, quę connectit oẽs uirtutes spirituales, & corporeas, & est uni genea in toto orbe, & in toto uniuerso, & non sequitur ex

H extensione unius uirtutis in pluribus rebus, quod sit in ipsa uirtute pluralitas, & concludit. patet igitur ex istis ꝙ pluralitas potest ꝓuenire ab uno. ubi patet sm̃ mentem Auer. in tali agente quod non agit, sicut agens naturale extrahendo rem de potentia ad actũ. Sed agit altiori modo q̃ natura, & humana uoluntas, ꝙ & si sit in summa simplicitate, & unitate quod ab eo possunt plura ꝓuenire & causari. Nec ualet si dicatur ꝙ hoc habet ueritatem in genere causæ finalis. Nã Cõmen. infra parum ibidem loquens qualiter entia intellectualia sint a primo principio

In fine 18. dubit.

inquit hæc uerba formaliter. Amplius declaratum est a philosophis ꝙ id quod dat entium separatorum a materia finẽ, est illud quod dat eis esse. forma n. & finis sunt idem in hac specie entium. ergo illud quod dat finẽ huic esse est agens. apparet idcirco ꝙ primum principium est omnium istorum principium. s. agens & forma & finis.

Cõtra Gregorium de Arimino.

Ex quibus uerbis bene patet quantum deuiauerit Gregorius Ariminensis & alĳ in uia Auer. ubi etiam ponit modũ tactum in. 12. meta. in cõ. 44. ꝙ in eis solum est causa, & causatum sm̃ ꝙ intellectum est causa intelligentis. Nam tertio de anima. tex. cõ. 54. obiectum mouet intelligẽtem & est causa eius efficiens sub ratione qua est intelligens. Vnde Commenta. quinto metaphysi. dicit ꝙ intelligẽs constituitur per intellectum & non econtra, ut patet cõ. 20. & inquit, rursus ex aliorum principiorum separatorum esse constat in eo ꝙ imaginantur de primo principio, & non est impossibile ꝙ ab una, & eadem resumanẽ diuersæ

I imaginationes, sicut non est impoẽ ꝙ ex aliqua pluralitate sumatur una imaginatio. iam igitur inuenimus uiam quõ intelligentiæ sunt a prima, & est quia intellectus diuinus est obiectum intelligibile a quo ꝓducuntur multę intellectiones in diuersis intelligentibus sm̃ suæ naturę capacitatem. unde cũ intellectio, & scientia Dei, & res intellecta sint oibus modis eadem, & scientia Dei est causa entium: sic dicimus ꝙ sicut intellectum mouet plures intelligentes, sic scia Dei est causa omnium. talis igitur pluralitas per uiam intelligibilis potest ꝓuenire ab uno sine aliq inconuenienti, sicut ab una & eadem re sumuntur diuersæ imaginationes. Et aduerte ꝙ non est opinandũ ꝙ intellectus intelligentiarum p̃supponatur huic actioni, imo talis actio est ipsa ꝓductio qua ꝓducuntur, & conseruanẽ perpetuo ab ipso primo triplici causalitate. Et aiaduerte bene, & considera ꝙ licet a tali agẽte plura imediate ꝓcedant, non tñ æquali ꝓcessione ꝓueniunt. nã entia sunt sicut numeri, unde quẽadmodum oẽs numeri proueniũt ab unitate simplici ordine quodã seruato nam unitas geminata constituit binarium, & eadem triplicata ternarium, & eadem quater sumpta quaternarium, ita ꝙ omnis multitudo numerorum causatur in uirtute unitatis inferentis

modo predicto. & si bene, & subtiliter contemplatus fueris, inuenies ꝙ numerus prior sm̃ propriam formam non est causa posterioris, quia est ibi prioritas naturæ sine causalitate. nã ut scribit Arist. 5. meta. tex. cõ. 19. substãtia cuiuslibet quod semel uel ipsorum sex non quæ bis, aut ter sunt, sed quæ semel, sex enim semel sunt sex & Auicẽna dixit in tertio tracta. suæ meta. cõ. 5. ꝙ decem non sunt nouem, & unũ, aut quinq;, & quinq;. apparet igitur ꝙ multitudo in numeris est in uirtute unitatis inferentis, non in uirtute numeri sub propria forma, quia licet Euclides dicat in. 4. elemẽtorum, in septima cõclusione, ꝙ omnis numerus minor est pars maioris, hoc locum habet quo ad materiale. Nam unus numerus sm̃ propriam formam non est pars, neq; causa alterius. Ita pariformiter imaginare in entibus, ꝙ a prima entitate, & unitate oia numeri, & pluralitas entium imediate ꝓcedit tanquã a causa efficiente finali, & formali, sed non æquali ꝓcessione, sed sm̃ ordinẽ inuentum in eis, ex suis rationibus formalibus. Non enim omnia entia æqualiter possunt participare esse diuinam, & hoc est quod clarissime enunciauit solertissimus naturæ & Dei imitator Aris. in primo cœli & mundi, ꝙ a prio cõicatum est esse, & uiuere omnibus, ĳs quidem clarius, ĳs uero obscurius, ut patet tex. cõ. 100. sic intelligas ꝙ omnes intelligentiæ dependent imediate quantum ad rõnẽ triplicis causalitatis, a prima quæ simpliciter est incausata, et licet hmõi intelligentiæ ab eadem causa procedant, non tñ æquali processione, quia una plus appropinquat in participando perfectiones primi quam altera, sicut unus numerus plus appropinquat unitati, q̃ alius numerus. distantiæ enim entium in hoc sunt ualde diuersæ, & sicut in numeris inter se cõparatis erat ordo prioris, & posterioris per accessum, & recessum ad unum. sine tñ causalitate prioris ad posterius in propria forma, & omnis pluralitas inuenta in numeris erat a uirtute unitatis inferentis, pariformiter crede ꝙ in intelligentĳs est ordo prioris, & posterioris sm̃ perfectionem in intelligendo primum, & in participando perfectionem primi. Et hoc pulchre declarat Auer. in tertia disputatione, in libro destructionũ in solutione. 18. dubĳ. ubi inquit, amplius ꝙ dictæ intelligẽtiæ inter se differunt in nobilitate sm̃ statũ quem hñt de primo principio, in ꝓpinquitate, & longitudine. unde primus intellectus, non intelligit nisi seipsum, & intelligens seipsum omnia entia intelligit, sed in nobiliori esse, & ordine qui esse potest, substantia tñ dicti intellectus primi posterioris, est id quod intelligit de formis, & ordinibus in primo intellectu existentibus, & dictæ separatę intelligẽtię abinuicem differunt in hoc puncto. unde sequitur in hoc ꝙ nullus infimorum intelligit de nobiliori illo quod ille nobilior intelligit de seipso, neq; conuerso. i. ꝙ quælibet intelligẽtiarum entia intelligit in uno & eodem gradu: si enim ita esset sequeretur quod essent unũ & idem, & non differrent in numero. Et hoc dixit etiam in. 12. met. in cõ. 44 & aliud est quod intelligit de primo motore, motor Saturni, & cætera q̃ sequuntur, sicut etiam in numeris, numerus prior non est causa in ꝓpria forma posterioris, sic prima intelligentia causata non est causa sequentis, & posterioris in perfectione omnes. n. sunt a prima tanquam a cã, non tanquã ab agente causante per uerã actionẽ quę fit extrahẽdo aliquid de potẽtia ad actũ; quia hæc actio est agentium superficietenus. i. agentium corporaliũ, quæ agunt per contactum, sed talis actio est imaterialis, & est eo modo quo intellectum est causa intelligẽtis. & iste fuit error Auicẽ. quia credidit intelligentiã primę in nobilitate ꝓpinquiorem esse causam posterioris, & non uidit ꝙ omnes sunt imediate a prima tanquã a causa, licet non inæquali perfectione causantur. & hoc uoluit Auer iudicio meo occulte dicere in eadẽ disputatione tertia in solo. 25. dubĳ. ubi finaliter concludit ꝙ si uera est propositio dicens, ꝙ ab uno non prouenit nisi unum, etiam erit uera propositio dicens, ꝙ ab uno ꝓcedit pluralitas. nam dicit hoc declaratum fuisse in fine. 12. meta. & est locus allegatus

Oẽs numerus minor est pars maioris, sed qua ratione habet locũ.

Oẽs intelligentiæ dependent imediate a prima, quo intelligant

K

L

M

A tus in.12. Auer.super.12. Arist.in tex.cõ. 44. & aiaduerte q causa intrinseca illius multitudinis inuentę in intelligẽtijs est ex suis rationibus intrinsecis,& ꝓpter naturã potẽtiæ inuenię in eis,ut dicit Cõmen.in.3.de aia in cõ.5.i solutione tertiæ.q.& in cõ.14.licet causa efficiens,& finalis sit primum principium.& ita cessat ratio Auicẽ.dicentis, q si oẽs imediate procederent a prima, tunc cum illa sit una simpliciter, nulla esset ratio distinctionis in eis,immo ratio distinctionis in eis est ex rationibus intrinsecis earũ. quia.n.intelligentia Saturni est talis, & intelligentia Iouis talis,ideo hæc non est illa,licet oium eadem sit causa. & potest dari exemplum in re difficili de sole.sol.n.est lucidus per essentiam. & illuminat oia in instanti.2. de aia. tex.cõ.70.tam cœlestia corpora quàm elementa, tñ lux ista non æqualiter participatur ab istis, & a sole:quia sol ex se lucet,& differenter etiam est in stellis, & in ipsis elementis,quia nobiliori modo sunt lucidæ stellę quàm sint elementa,quia sunt nobilioris naturæ, & differenter lux ista reperitur in elementis, quia nobiliori modo participatur ab igne,qui est formalissimum inter omnia, licet non luceat nobis in propria sphæra propter suam maximam raritatem, ut dicit Cõmen.in. 4.cœli & mundi in cõ.12. & nobiliori modo est in aere, quàm in aqua, & in aqua
B quàm in terra,propter eandem rationem.unde sic conside ra de sole intelligibili,qui Deus est, q ille est qui omnem lucem producit intelligentiarum sm q natura earũ requirit.& sic dici potest,q licet deus in se consideratus sit maxime simplex, & maxime unus, tñ in uirtute est plures quia potest plura producere. Vnde sm istum intellectum dixit Cõmen.in libro destruct.in dispu.3.in solõne.17 dubij,quod potest dici q non est summe unus nisi alio modo probetur.& Alber.magn⁹ in coæuis coæuo.4.q.qua q̃rit an angeli distinguantur numero, uel specie inquit,q licet deus in se sit simpliciter unus, tñ inquantum creans est quodammodo plures inquantum habet in se,& ꝑhabet multas ideatorum ideas.nam alia ratione conditus est homo, & alia rõne conditus est equus,ut inquit beatus August.in lib.83.qõnum.q.46.& tunc proposita ꝓpositio aliam glossam recipit,sicut uides q a simpliciter uno quo ad essentiam,& quo ad uirtutem non potest nisi unũ prouenire,sed ab uno simpliciter quantum ad essentiam, multiplici autem quo ad potentiam,& uirtutem,possunt immediate plura prouenire.

glosa

Prop. 13. *In omni genere est unum primum quod est metrum, & mensura omnium existentium in illo genere.*

C PROPOSITIO uulgata & ab oibus passim allegata extrahit ex mente Philosophi.in.10.meta. in tex.cõ.7.ubi datur exemplum in coloribus,ex q̃ etiã colligitur ex mente Philosophi,q in genere entium est inuenire unum primum penes quod tanquam penes mensuram omnia entia possunt mensurari in entitate, & perfectione,& illud est primum principium quod est forma liberata ab omni materia,& ab omni imperfectione, sicut bene notat ibi Com.in cõ. Ex hoc collige q prima mensura ad cognoscendum perfectiones rerum est per cõparationem ad summum,unde male opinati sunt, rerum perfectionem attendi penes multitudinem,aut paucitatẽ.Vnde lucidissimus Themistius inquit in.3.de anima,ꝑfectio rerum non numero.aut multitudine corrogatur,sed pondere.ubi etiam dicit capite.45. q qui non plura intelligit pluris est,sed qui meliora,& nobiliora. Vnde intellectus agens nõ intelligit,ut inquit,priuationes, nec aliquid eorum q̃ sunt hic,ut asserit etiam Cõmen.3.de aia.cõ.19.& tñ est longe pręstantior intellectu possibili.agens.n.semper existimabitur nobili⁹ passo, ut ait Arist. ibidẽ Ampli⁹ sm Philosophum intellectus primi principij tñ unũ intelligit,tñ in nobilitate, & ꝑfectione excedit oẽm intellectũ, cum sit ens simplr perfectum 5.meta.cõ.21.Non etiã attẽditur rerum perfectio principaliter penes durationẽ,alioquin elementa, & mineralia essent perfectiora plantis,&

Themisti⁹

D aialibus, contra Philosophum in primo de generatione aialium cap.1. & contra beatum Augu.in primo de trinitate,uiuentia non uiuentibus,intelligentia non intelligentibus,beata miseris ꝑferenda iudicamus. tũc etiã materia esset perfectior forma, quia illa est permanentior cum sit æterna.Forma autem corruptibilis est,cuius tñ oppositũ habet Arif.7.&.8.primæ philosophiæ utrobiq;. tex.cõ.7. licet.n.perfectũ ratiõne, natura, & tẽpore sit prius imperfecto, & incorruptibile corruptibili, ut asserit Arif.in.8. physicæ auscul.tex.cõ.75.non tñ quodlibet æternũ perfectius est ipso corruptibili.hoc.n. fuit causa erroris antiquorum in opinando materiam esse solam substantiã, & naturam,ut habetur in secũdo de physico auditu.in tex. cõ.10.& in.8.primę philosophiæ.in tex.cõ.8.contingeret etiam hominem non esse perfectissimum aialium contra sententiam Arif. in.2. libro de partibus aialium.c.16. ubi habet,q solus homo ex aialibus nobis cognitis diuinitatis particeps est,aut omnium maxime.nã uita hominis naturalis nõ est nisi usq; ad.70.annos, si uera est opinio medicorum,q tẽpus iuuentutis sit usq; ad.35. annos, & ipsius profectus, & iuuentutis est æquale tempori defectus & senij, & magister dixit (uidelicet Arif.) q uita est media inter.70 annos,& 90.ut recitat Cõmen in.2.de generatione & corruptione in tex.cõ.58.attamẽ elephas, ut scribit
E Arif. in libro.8.de natura animalium.cõ.8.sm aliquos ducentos annos,sm uero alios trecentos uiuere perhibetur.

Nota

Nec perfectio entium attenditur circa multitudinẽ indiuiduorum in eadem specie.nã in mineralibus,& lapidibus uidem⁹ plerunq; rariora esse in nobilioribus naturis, q̃ quã in uilioribus. Et longe plures sunt fœminę q̃ mares,ut d.Cõmẽ.7.meta.cõ.31.sic etiã in aialibus,et plantis,longe plures.n.sunt lapilli in littore maris,q̃ hyacinti, aut topazij.& longe plures sunt ficus,aut nuces,quàm pini cupressus,& palmæ. Nec perfectio entium principaliter attenditur penes localem distantiam, nam licet uerũ sit q nobiliori enti debetur nobilior locus.unde Aristote. primo cœli & mundi. text. commen. 22. inquit, omnes gentes, & græci, & barbari, eum qui sursum est locus,Deo attribuunt,utpote imortale imortali coaptatum sit,impossi.n.aliter. Tñ non est ista prima ratio,ex qua rerum ꝑfectio uenatur, alioquin pisces qui degũt in aqua, & aues in aere,essent hoibus perfectiores. Amplius autem contingeret terram sursum locatam nobiliorem euadere igne deorsum existente. Vnde etiam beatus Dionysius in libro cœlestis hierarchiæ, & etiam in suis epistolis expresse testatur,q beatæ mentes in sua perfectione non mensurantur penes localem distantiam.Si.n. angelus su-
F premi ordinis locaretur in loco infimi ordinis,& angelus infimi in ordine supremo, adhuc angelus iste sic sursum locatus esset distantior in perfectione. Et beatus Grego. inquit. q diabolus ubicunq; fuerit semper in inferno est. unde licet Cõmen.12.meta.cõ.44.contra Ptolemæũ ponat ordinem in intelligentijs, & orbib⁹ uniformiter attendi in nobilitate, & ignobilitate.ista tñ non est prima ratio,sed est a signo non per causam.non.n.ignis est terra nobilior,quia locus ignis est nobilior loco terræ,sed quia ignis est terra nobilior. ideo natura tribuit ignem esse in nobiliori loco,quandoquidem natura rerum nobiliorum maiorem gerit solicitudinem. Nõ etiã eadem ratione ꝑfectio rerum principaliter ex operationibus potest uenari, quia operationes sunt signa operãtiũ causam. Nec ex multitudine,aut paucitatem actionũ simplr, & absolute unũ ens alio ꝑfecti⁹ iudicari põt,licet.n. in caducis,& mortalib⁹,q plẽs actiones hẽt ꝑfecti⁹ sit,& q^{d} pauciores ẽ imperfectius. Vnde testantur hoc elementa q̃ sunt imperfectissima omnium,et hñt pauciores actiones q̃ mineralia, & mineralia pauciora uegetantibus, & uegetantia pauciora brutis, & bruta hominibus. In ęternis tñ sm mentẽ Auer.in.2.cœli & mundi.in tex.cõ.63.oppositum contingit,hoc tñ in illis est signum non causa,sicut intuenti patet. Dicamus igitur q prima mensura entium in entita

ADDI.

Dionysius de cœlesti hierar.

Prop. ꝑpria.

G te, & perfectione inquantum entia sunt, & inquantum perfecta sunt, est primum in entitate, et perfectione quod est Deus gloriosus, qui est prima causa entitatis, & ueritatis, & omnis perfectionis secundo primæ philosophiæ. tex. cō. 4. unūquodq; est maxime tale pp quod aliis inest uniuocatio, & ideo penes accessum, & recessum ad primum rerum perfectiones, a priori uenantur. unde. 4. primæ philosophię tex. cō. 18. illud est uerius quod est primo uero „ propinquius, & primo cœli. tex. cō. 100. a primo quidem „ principio cōicatum est esse, & uiuere oibus, hīs quidē cla „ rius hīs uero obscurius. & 2. cœli, semper id melius quod „ est optimo propinquius. & Cōmen. in cō. 64. inquit distantiæ entium sunt ualde diuersę in hoc. & p hoc facit authoritas eiusdem. 12. meta. tex. cō. 44. Amplius in p̄dicamentis docuit substantias secundas, q̄ sunt species, magis dici' substantias per appropinquare primis magis q̄ sunt maxime substantiæ. Amplius. 10. ethico. c. 4. secundum unūquodq; optima est operatio optime; dispositi, ad potentissimum eorum, q̄ sunt sub ipsa, hoc est circa optimum obiectum talis operationis. Ampli⁹. 1. posterio documentum per cōparationem ad prima principia, q̄ sunt prima in certitudine, & cognitione uenari p̄stantiam demrōnū in scientiīs. nā q̄ procedunt ex pximioribus primis principiis sunt maioris certitudinis, & nobilitatis. & 1. phys. H auscul. tex. cō. 54. p̄ponit opionē antiquorum qui posuerunt p principio materiali aliquod medium, opinionibus illorum qui posuerunt unum ex extremis elementis: & opinionem eorum qui posuerunt aerem, p̄ponit opinioni eorum qui posuerunt aquam. & causa, ut inquit ibi Com. non est nisi quia tales cōparationes fiunt ad uerum subiectum, quod est prima materia, q̄ omnino latet propter eius esse ens in potentia. nam qualitates, & contrarietates sunt minus sensibiles in mediīs, quàm in extremis, & qualitates aeris sunt minus sensibiles qualitatibus ipsius aquæ. Amplius in. 6 ethi. cap. 1 hoc p̄cipit. inquit. n. in oibus dictis habitibus quēadmodum & in aliīs est quoddam li- „ gnum ad quod inspiciens rationem hīs intendit, & remit-

ADDI. „ {tit. Amplius pro hoc facit authoritas Philosophi, & {Auer. 7. phy. tex. cō. 17. de pulchritudine, et fortitudine.

Amplius attestantur ueritatem ppositę, p̄pōnis omnes medici, qui ponunt corpus tēperatum esse metrum, & mē suram respectu oium aliorum. unde Galen. in. 1. paruæ artis asserit, q̄ est sicut statua Polycleti. Aduerte tñ q̄ hoc intelligit in bonis qd p accessum, ad summū debet fieri cōparatio. Fallit autem in malis, quia non datur summū malum, sicut quidam opinati sunt, qui posuerunt unum Deum boni, & alium mali. non. n. datur malum simpliciter, ut pbat Aris. in. 4. meta. & Dionysius in libro de diuinis noibus in cap. 4. sed in talibus magis, & minus attenduntur penes distantiam a bono simpliciter, ut illud magis malum dicatur, q̄ a summo bono magis remouetur.

I

Nō datur malū simpliciter.

Aduerte tñ q̄ cōparatio entium in perfectione, & entitate dupliciter fieri potest. Vno mō sub rationibus transcēdentibus. uidelicet inquantum entia sunt, & inquantū substantiæ sunt, & isto modo fit per cōparationem, ad primum ens simplr quod est primum in genere entiū inquātum entia, & tale est deus sublimis qui est prima forma, & primus finis entium inquantum entia, & hoc est q̄ largitur nobis prima philosophia, & iste est finis ultim⁹ quē promittit nobis illa scientia, ut asserit Cōmen. & Alexā. in plerisq; locis. p̄sertim. 12. met. cō. 5. & 6. & in suo plogo super illo libro. & in. 7 met in cō. 5. & 9. Alio modo cōparationes entium possunt attendi sm spāles considerationes, & tunc fiunt per cōparationem ad primum in tali in genere sic consideratorum, & istæ considerationes spectant ad scientias speciales, & ad artifices speciales, et sic ueritatem habet ppositum Theorema, quod in oi genere est unum primum quod est metrum, & mensura omnium in illo genere existentium. Et ex hoc patere pōt quantum deuiauerint a ueritate sophistæ, & calculatores uolentes intensionem, & remissionem in formis attendi

Cōparatio entiū i pfectione et entitate dupl̄r fieri potest.

Contra sophistas & calculatores.

penes recessum a non gradu, & multa alia q̄ longe intellectum impediunt, & a ueritate diuertūt. Sed hic est una difficultas ppter quam quidam conati sunt negare ppositam ueritatem. nam inquiunt cū Deus gloriosus sit infiniti uigoris, oēs igitur creaturæ æquali distabunt distātia ab ipso, quia finiti ad infinitum nulla est pportio, sicut habet Aris. in. 3. phy. & 1. cœli. ubi de infinito pertractat, et istud uidetur esse unū de potissimis fundamentis asserentium perfectionem in entibus non attēdi penes accessum ad summum, sed penes recessum a non gradu. Sed hoc argumentum nullius est roboris apud Philosophos antiquiores. nam ut scribit. Cōmen. in plerisq; locis, finitas uigoris sm philosophos contingit formis inquantum formę, licet finitas durationis competat formis inquantum sunt in materia, ut patet. 2. cœli. in cō. 38. & in cō. 70. & 10. 3. cap. de substantia orbis, tñ ne uideamur eorum captiones euitare, & subterfugere, concesso (sicut est rei ueritas) q̄ Deus gloriosus sit infiniti uigoris, non propter hoc tollitur quin esse possit metrum, mensura omnium entium sub ratione assignata. Nam licet perfectio Dei in se considerata sit formaliter infinita, tñ ut est imitabilis, & participabilis a creaturis non est infinita sub tali ratione, quia nulla creatura potest participare perfectionem infinitam sub ratione qua infinita est. sic autem est mensura creaturarum, ut imitabilis est a creaturis, unde inquit beatus Augusti. q̄ alia ratione conditus est homo, & alia ratione conditus est equus, & ideo ut sic potest habere rationem mensuræ omnia mensurantis penes accessum, & recessum ad ipsum, quia non omnia in ęquali gradu entitatis, & perfectionis participant, & imitantur diuinam perfectionem sicut supra dictum est.

K

difficultas.

Solutio.

L

Deus Aug.

Vniuersalia ordine doctrinæ præcedunt particularia.

Propō 14.

ARISTOTELIS est ppositio, in primo physicę auscultationis. 10 tex. cō. 4. & passim allegatur ab omnibus. Ordo doctrinæ non est aliquod genus demrātionis, aut aliqua disciplinę manenes, sicut quidam suspicantur. tunc. n. uia doctrinæ non differret a doctrinæ ordine, contra omnes antiquos expositores, & cōtra Themistiū, Alexan. & Auer. qui posuerūt inter illa 8. capita q̄ in principiīs librorum apponi solent, aliud esse uiam doctrinę in scientiīs, aliud autem doctrinæ ordinē.

Via enim doctrinæ est triplex gen⁹ demrātionis, uidelicet demrō signi, demrō causæ tm, & demrō causæ, & esse. Sed ordo doctrinæ est dispositio illa, q̄ est inter scibilia scia sm prius, & posterius, q̄ in considerandis attēdit, nam ut inquit Auer. in. 5. met. in cap. de priori ordo est respectu primi positi, aut intellecti. unde cum ois scia rei habētis causas non potest haberi nisi cognitis causis, & pprietatibus cognoscendis per illas cās, cum unius, & eiusdem rei contingat plures causas esse, quarum qdam sunt uliores, qdā minus ules, qdā uero sunt particulares, & pxime, ita etiam contingit accidentia qdā esse cōia, et ulia pluribus, qdā uero appropriata quibusdā. Merito igitur inter ista insurgit difficultas, an incipiendum sit in sciētia ab inquisitione causarum remotarum, & maxime uliū in tali genere spectantium, an a cognitione, & inquisitione eārum particularium. & penes hoc attendit ordo doctrinæ scientificus, & eodem modo est circa demrānda accidentia de ipsis reb⁹, sicut in philosophia naturali pulchre dat exēpla Auer. in suo prologo super libro physicæ auscultationis, et Aris. uult in pposito Theoremate, q̄ ab ulibus ad particularia sit pcedendum, cuius tres causas adduxit Auer. in suo plogo, & etiam primo phy. tex. cō. 57. Tum quia ulia sunt notiora nobis: tum etiam ne contigat reiteratio in scia. tum ut demrōnes procedant ex primis, & imediatis, quas etiam causas hinc inde colligit ex mente Arist. hic, & in primo de partibus aialiū, & in posterioribus analyticis. Et pp hoc doctrina ordinata, ut inquit ipse primo phy. li. cō. 1. innata est incipere a cognitione causarum primarum rei cognoscendæ perfecte, deinde intendere

Quid sit uia doctrinæ.

Quid ordo doctrinæ.

M

dere

A Cōtra Cōciliatorē, et Vgonē Senensem, & loc. de Forliuio.

dere in cognitionem aliarum causarum remotarum secundum ordinem, donec deueniamus ad causas propinquas existentes in re. Vbi patet quantum errauerit Cōciliator in differētia octaua. & Vgo Senensis, in primo techni, et sequacea eorum uolentea Auer. per hoc uoluisse scientias ordinariaa procedere per demonstrationē propter quid, quæ fit incipiendo, & demonstrando per causas remotiores, & demum per causas propinquas. Non aduertentes demonstrationem per causas remotas non esse de numero demonstrationū propter quid: immo sunt de numero signorum & demonstrationum quia, ut notat expresse Arist. in primo poste. quod non aduertit ille bonus Iacobus de Forliuio, dum asserit de mente plusquam Commētatoris demonstrationē propter quid in uia resolutiua incipere, & fieri per causas remotas, cum falso sibi illud imponat, ut manifestant exempla eius. Nec animaduerterūt Auer authoritatem eandem esse, cum illa Aristo. in qua iubet ab uniuersalibus esse incipiendum, & proficiscendum ad particularia. ubi fm omnes expositores illud de ordine doctrinæ intelligitur fuisse dictum. Manifestum est aūt q causæ primæ entium sensibilium in naturali philosophia non inuestigantur per demōstrationem propter quid, sed per demonstrationem signi, sicut est prima materia, & primus motor.

Contra Iac. de Forliuio.

B Causa erroris.

Sed qd' decepit ipsos fuit, quia non distinxerunt inter ordinem doctrinæ, & uiā doctrinæ, unde falsus est sermo eorum. Nam doctrinæ ordo nō est nisi habitudo. & essentialis dependentia in scibilibus scientię, fm prius & posterius, ut considerationi subijciātur, & talis est, ut a remotioribus, & uniuersalioribus procedamus, quod in plerisque locis obseruat Arist. unde in libro physi. prius proponuntur considerandæ, & inuestigandæ causæ & principia uniuersalium terum sensibiliū & cōmunia accidentia omnibus, sicut tempus, motus, & locus, deinde in sequentibus libris descēdit naturalis, fm ordinem ad causas magis particulares.

Coarctatio propositionis.

Propositio autē propositio ueritatem habet in uniuersalibus per uniuocationem dictis. fallit autem in cōmunibus communitate analogiæ, quia in talibus ordo doctrinæ incipit a priori analogato sub illo, in quo simpliciter & absolute saluaē natura eius: in alio autem fm quid, & secundū respectū. Quo argumēto est processus Arist. in scientia diuina ubi posita diuisione entis in substantiam, & accidens incipit in septimo meta. pertractare prius de substantia in qua simpliciter, & absolute, & primo saluatur natura entis, et deinde de accidente in quo saluatur secundum quid, & secundum respectum. Et ita prius occurrit in ordine doctrinæ cognitio substantiæ, quam cognitio entis, aut accidentis. unde Arist. in 4. meta. tex. commen. 2. ubi dixerat, q ens dicitur de entibus, sicut sanum de sanis, inquit Palam ergo quia & entia unius est scientiæ speculari in quā tum entia, ubiq; uero ꝑptie primi est scientia, & ex quo alia pendent, & propter quod dicūtur. ergo si hoc est substantia, substantiarum oportet principia, & causas habere Philosophum. Et 7. primę philosophiæ ubi dixerat, q substātia est simpliciter primum ens ratione, cognitione, tempore, & natura, respectu accidentiū, concludit in tex. com. 5. Quapropter nobis maxime, & primum, & solum, ut est dicere de sic ente speculandum. Et in principio 12. metaphy. hoc idem asseuerat ubi habet, q de substantia theoria est, quia substantiarum principia, & causæ quæruntur. & probat ibi per rationes, quare de substantia dicitur esse cōsideratio, ut poteris uidere inter 2 & 3. Etiā animaduerte, & considera diligenter q non inuenies in scientia diuina, quæ est de substantia, & ente Arist. prius determinasse de ente, & demōstrando proprietates de ipso in propria forma, & deinde de substātia, ita q ex entis cognitione deducat nos ad cognitionem substantiæ, sed potius econtra, quia natura entis saluaē in substantia principaliter, & ex eius cognitione deducit intellectus ad cognitionem entis, & accidentium, licet fm rationem passiones ille cōpetant substantiæ ratione entis, & ista est opinio ponentium entis analogiam.

C

Et Albertus magnus lōge ante nos istam limitationem posuit dicens. q in multiplicitet dictis incipiendū est ab eo quod principalius est, quia cognitio eo de quo per prius dicię natura illius cōmunis redditē manifesta.

D Albert ma.

ADDI. Vide si cō tra Alber. Aue pri. si aia cō. 7. et pri. coeli Arist de alg diffinitionibus.

* Licet Auer. in secūdo phy. com. 3. oppositū teneat. inquit enim q definitio naturæ non dicitur uniuoce, nec equiuoce, sed secundum prius & posterius, & in talibus incipiendū est a cōibus, & ut ostendit ad propria, sicut fecit in definitione motus, & loci. & ad instantiā Alberti, de ente secundū istam uiā, dico q propter eius claritatem despicitur a scientia, & hoc potest esse, ut patet primo poste. Mihi tamen uidetur q ista propositio famosa, sicut multæ aliæ istius generis ueritatem habet ut in pluribus.

Opio propria.

Nam quandoq; inuenimus oppositum obseruasse Aristo. nam primo cœli prius determinat q cœlum nō est generabile neq; corruptibile: deinde autem generaliter inquirit, utrum omne ingenerabile sit incorruptibile, ut manifeste fatet Arif. ibi in tex. com. 109. ubi habet ad quoa naturaliter quidem de cœlo dictum est, uniuersaliter autem de oībus speculabilibus erit, & de hoc manifestum. ubi manifeste fatetur sæpius disputasse in particulari contra Plato. argumento cœli in particulari, quod non est genarabile, neq; corruptibile, & deinde uniuersali. ubi probatur omne æternum a parte ante, esse æternum, a parte post, & econuerso ❧ Et in 3. phy si. tex. cō. 45. usq; ad tex. 48. prius disputat in speciali, contra ponentes aliquod corpus sensibile infinitum extra mundum, & contra ponentes unum ex elementis esse infinitum. deinde uero per rationes cōmunes utriq; opinioni arguit generaliter, q uniuersaliter nullum corpus sensibile potest esse infinitum, sicut etiam testatur Arist. & Com. expresse in principio cō. 48. ibidem.

B ADDI.

Causa difficult.

Et ut sciaa quid est quod facit difficultatem in hoc est, quia ordo doctrinæ in scientijs præsertim, quę non procedit ex notioribus naturæ, & nobis, quales sunt mathematicæ, quandoq; attenditur secundum naturas scibilium, & quandoq; attenditur penes habiliorem tradendi modum, ut talis scientia a nobis haberi potest.

Ordo doctrinæ duplicitet.

Et ideo ordo scientiæ ex natura scibilium debet a prioribus, & cōmunioribus, & uniuersalioribus proficisci, sed non semper sic procedit, quando artifex tradēs illam respicit modum quo facilius, & expeditius potest tradi per doctrinam nobis. & hoc ego collige de intentione Philosophi, & Com. Auer. in 5. meta. tex com. 1. ubi inquit principium doctrinæ non est semper principium rei, sed unde quia facillime addiscens erit aliquando, ubi Commen. in com. 5. habet ista uerba, principium doctrinæ in scientijs, est aliud ab eo quod est in rei ueritate principium, sicut fecit Arist. in multis libris.

F

Cōciliatio eiom opinionum.

Et ex hoc patet quomodo toc, & tantæ altercationes inchoatæ post Arist. in principio libri meteororum. Et motæ per Auicen. in 6. naturalium, & per Auer. in lib. meteororū, Et per latinos nostros in lib. de anima, conciliari possunt in se, licet nō ad 1 quod de facto obseruaust Arist. Auicē. enim & Auer. & Mag. Albert. & Diuus Thomas et latinis in hoc sunt concordes, & multi alij, quod in ordine doctrinæ scientia de uegetabilibus, & de plantis debet præordinari lib. de animalibus. Nam procedunt super proposito fundamēto q uniuersaliora fm ordinem doctrinę præcedunt minus uniuersalia: anima autem uegetatiua cōmunior est anima sensitiua, & natura prior in mortalibus. Et cum hoc mei fundamēto processit Arist in. t. de anima. in tex. com. 34. ubi inquit, quare primo de alimento, & generatione dicendū est. uegetatiua enim anima & alijs inest prima, & maxime communia potentia est animæ, secundum quam inest uiuere omnibus super quibus uerbis notat Commen. hæc uerba. Et innuit q propter proprietatem, & eius uniuersalitatem oportet præponi in consideratione. uniuersale. n. est notiua apud nos, quam proprium, ut dictum est alibi. Et tamen Arist. de facto in prin. lib. meteororum hunc ordinem penes huiusmodi fundamentū considerando præ-

G

ADDitio. Animaduerte hic dictam itē usq; à to tū pcessisse, & inter totum integrale, quia ut plurimum ex toto usq; ad ptes pcedimus, sed de toto integrali secus est. quia cognitio partium secundū ordinem doctrinæ præcedere debet cognitionem totius integralis. uide Boe. in secunda ed.

termittit. Nam ut inquit Alexā. Aphrodisieus in commē to illius libri Arist. in illo loco est tanquam arbiter, & tanquam in medio maris philosophiæ constitutus. Nam cum in præcedentibus libris de quorum ordine nullus unquā adhuc dubitauit. s. in libro de principijs, & de motu. uidelicet in libris octo physi. & de cœlo & mundo, & de generatione, & corruptione pertractauerit sufficienter. nunc meteorologica secundum ordinem scibilium aggreditur, & hic decernit quo uelit dirigere intentionem suā, ut ad terminum nauigationis attingat. Manifestant autē uerba eius quod ipse præordinat librum de animalibus libro de plantis. Inquit enim, pertrāseuntes autem de his speculabimur, si quid possumus sm inductū modum assignare de animalibus, & plantis, & uniuersaliter, & sigillatim ✻ Ad rationem autē Alberti uolentis scientiā de anima præcedere scientiam animatorū, quia unūquodque cognoscitur per suam formam. respondetur, iterum est a priori, sed ordo doctrinæ non semper est à priori, secundum naturā, sed quandoq; quo ad nos, et composita quo ad nos sunt notiora suis causis primo physi. tex. com. 3. unde etiam in secundo physi. text. com. 80. ubi naturam agere propter formam probat, primo incepit, ab animalibus, in quibus est dicit est maxime manifestum, et demū à plantis in quibus magis latet, ut etiā fatetur Commen. ibi. & hoc etiā fatetur Philosophus expresse ibidem, & Them in tex. com. 83. Et in principio libri de sensu, & sensato. inquit. qm̄ autem de aia sm seipsam determinatum est prius, & de uirtute qualibet ex parte ipsius, consequens est facere consideratione de animalibus, & uitam habentibus omnibus. Et in fine libri de causis lōgitudinis & breuitatis uitæ expresse inquit. Sed de his in his quæ de plantis determinabitur nunc autem de alijs animalibus dicta est causa de magnitudine uitæ, & breuitate uitæ. reliquum autem nobis considerare de iuuentute, & senectute, & uita, & morte, his enim determinatis finem utique habebit de animalibus methodus. ubi de facto Arist. uult librum de animalibus præcedere librum de plantis. Nam hic ordo doctrinæ attenditur penes aliam causam. uidelicet penes illud, unde quis facillime potest addiscere. Facilior autem traditu est scientia de animalibus, quam scientia de uegetabilibus, & plantis, tā quo ad organa, q̄ etiam quo ad operationes, & proprietates, unde Commen. in 2. de anima inquit. & Arist. in text. cō. 6. Organa autem & plantarum sunt partea, sed penitus simplices, ut folium fructiferi coopertmentū, ubi Cōmen. Et cum narrauit q̄ omne corpus uiuum est organicum. & hoc fuit manifestum in animalibus, sed latuit in plantis: incepit demonstrare quod organa existāt in plantis. operatiōes etiam & proprietates animalium sunt magis manifestæ, & sensatæ, q̄ operationes, & proprietates plantarum, et plures sunt, quā in plantis, quia sortita sunt nobiliorem formam. & ut inquit Commen. in 2. cœli, & mundi. in cōmen. 65. In rebus mortalibus quāto aliquid nobilius est, tanto pluribus actionibus cōsequitur finem suum, & suam perfectionem, secus autem est in rebus separatis à materia. Et sic etiam fecit in 2. de anima. ubi de sensibus prius incipit a uisu, qui est posterior tactu sm naturam. Nam tactus est primus inter omnes, & cōis omnibus animalibus, sed uisus non est nisi in perfectis tātum.

H

tibe supra primo peri her. sup. 1. ca. ubi ait simplex enunciatio etc.

ADDitio. Vide pro his quæ di ni de lib. de āialibus in 3. de partibus āialiū cap. 10.

I

ADDitio. ✻ In primo cœli locuturus de partibus mundi incepit à nobiliori. unde Com. primo cœli, com. 5. idem in tractatu de infinito ibidē com. 35. Vnde etiā Ioan. Gram. in secundo poste. in principio quærit quare prius determinauit Philosophus de quæstionibus compositis, q̄ simplicibus. Respōdet hoc q̄ hoc ideo est. quia uoluit respicere ad nostram cognitionem, nam quo ad nos cōposita sunt notiora simplicioribus, & in secūdo de aia Arist. Est tū hic difficultas utrum uniuersalia sint priora natura singularibus, & uidetur q̄ non, quia primæ substantiæ sunt priores secundis q̄ sunt uniuersales. Ex aduerso autem uidetur oppositum, qa destructis secundis primę destruuntur & non econtra. Boethius in prędicamentis ita soluit, primo quidem quia in una prima substantia non tota natura simpliciter continet, sed in omnibus simul iunctis. sed hoc non satisfacit, quia ut dicit Porphyrius in communitatibus, genus est natura prius speciebus, nam & si oēs species animalis destruātur, tamen ratio animalis potest remanere, ita à pari dicam q̄ & si omnes primæ substātiæ auferantur, tamen ratio speciei potest intelligi secunda solutio eius est q̄ primæ substātiæ sunt sensibus proximę, ideo sibi priua nomen substantiæ fuit impositum, sed hoc non soluit utrum dicantur priores natura, an posteriores. Ideo aliter soluo & est solutio quæ elicitur authoritate Alexandri ut recitat Cōmen 12. meta com. 27. q̄ uniuersalia quoad intellectum sunt priora natura singularibus, sed in esse singularia sunt priora, & isto modo Arist. loquitur in prædicamentis. dum dixit, ablatis primis substantijs impossibile est aliquid aliorum remanere. & illo modo animal uniuersale, aut nihil est aut posterius est primo de anima. 8.

Vnō uīs sint priora nā singularibus.

K

Solu. ppria

Nō igitur ordo scientię semper à communioribus ad particularia proficiscitur, immo uariat iste ordo, quandoque respiciendo etiam capacitatem addiscentis, secundum quem facillime potest addiscere. Auicen. autem. in 6. naturalium noluit respicere hoc, sed ordinem naturæ scibilium, & ita prius incepit à tactu, & ultimo deuenit ad uisum, nam tactus est prior uia generationis, & uia uniuersalitatis, licet uisus sit prior uia perfectionis. Et mirum est de uiris istis illustribus, quomodo tantam uim in illa quæstione faciant. fundātes suas positiones super ppositiones, quæ uniuersaliter uerificari non possunt. ut quod communiora debent esse priora, & simpliciora compositis, & forma materia. & per uitam meā multoties uiri magni decepti sunt ex hoc quia credunt famosas propositiones in philosophia, & in scientia diuina semper ueras esse, cū tamen plures sint ueræ sicut frequēter. Nam sicut ea quæ a natura sunt, quædā sunt semper, & quædam sunt frequenter: sic propositiones naturales, quædam sunt ueræ semper, & quædam sunt frequenter. nam sicut res se habet ad esse sic, & ad ueritatem, ex eo enim quod res est, uel nō est redditur oratio uera, aut falsa. & si bene cōsideras longe plures sunt propositiones in scientijs de rebus in materia uariabili existētib⁹ quæ sunt tales ut plurimum, q̄ illæ quę sunt semper tales. Cuius argumentum potissimum est q̄ demonstrationes simpliciter dantes causam, & esse in talibus sunt rarissime, & ita est de propositionibus medicinę, & in consimilibus sine dubio, & multi ex hoc sunt decepti. Dicamus igitur ad eorum concordiam, q̄ si ordo doctrinę attenditur penes scibilia, liber de plantis debet præcedere librum de animalibus, ut respexit Auic. quem omnes ferè latini sequūtur, & Auer. in libro meteoro. Si uero consideretur quò ad faciliorem modum traditionis, oppositū contingit, & hoc obseruauit Aristo. ad hoc, & omnes græci expositores. Concludamus igitur q̄ ordo doctrinæ non semper a cōmunioribus proficiscitur. & hoc considerans Auic. dixit in principio lib. sexti naturalium, placet autem mihi ponere ipsum sextum in ordine. Et qui uoluerit aliter ponere non prohibeo ipsum.

L

Cō errauerunt uiri in scientia.

In prędicamentis m. s. cap. de substantia Cōciliatio eorum illorum.

M

Materia non est quid, nec quale, nec aliud aliorum, quibus ens est determinatum.

Propō 15

PROPOSITIO ista est Philosophi in septimo primæ philosophiæ. in tex. com. 8. & uolunt aliqui illam non esse de mente Arist. sed de mente antiquorum, quorum opinionem recitat ibi uolentium solam materiam esse substantiam, & hoc uidentur prima facie persuadere, ex epilogo Philosophi in illo tex. ingt enim. Ex his ergo speculantibus accidit substātiam esse materiam, sed impossibile, etenim separabile, & hoc aliquid inesse uidetur maxime substantiæ, quapropter species, & quod ex ambobus substantia uidetur esse magis, q̄ materia. Sed

Scot. in 7. sup. meta. q. 1. & An to. And. q. 7.

A

ista positio stare non potest. Tū quia antiqui cōtra quos arguit Philosophus, non loquebantur de prima materia, quæ uere est in potentia ad omnia prædicamenta, quia illa non fuit cognita usque ad tempora Platonis, & Arist. ut dicit Commen. in primo phy. immo solus Arist. potuit uere pertingere ad ueram materiæ primæ notitiam, quia Plato nō distinxit inter materiā & priuationem, ut patet primo phys. tex. com. 79. immo ut recitat Arist. in principio. 2. libri de generatione, & corrup. tex. com. 2. et patet etiam per longū processum in erroribus primi physico. quod antiqui loquebanť de principio materiali, quæ erat substantia quædam in actu, & erat corpus, licet illi fuerint diuersificati, qa nōnulli dixerūt illud eē aquā, nonnulli aerem, & sic de aliis. Amplius tex. dicit. Dico autem materiam quæ secundum se nullatenus est, neque quid, neque quantitas. Consuetudo autem Aristo. est ubi habet consimilem modum loquendi quod loquitur ex mente propria, sicut notant in simili expositores græci in libro priorum. ubi Arist. inquit. terminum autem uoco in quem resoluitur propositio, & super librum de interpretatione de nomine, & de uerbo infinito idem notāt. Amplius Commen. in com. dicit illam descriptionem esse de mente Philosophi. nam epilogando secundum expositionem suam Auer. illas rationes antiquorum una cum conclusione, quæ sequebatur ex illis. Dicit deinde incepit declarare qualis materia est ista, & dicit. Et dico materiam, id est intelligo materiam illud quod est existens per se. i. ens absolutum, iste enim est modus loquendi Auer. in primo cap. de substantia orbis. dum loquitur de prima materia ponēdo differentiā inter ipsam, & suam potentiam. inquit enim. sed posse quo sustētatur hoc subiectum, differt etiam à natura subiecti quod substantiatur per hoc posse in hoc, quod posse dicitur respectu formæ. Hoc autē est subiectum elementum unum æternū existentium per se, quorum substantia est in posse. Vult dicere q natura materiæ est una substantia æterna, & per consequens est ens quoddam absolutum in quo fundatur potētia quæ est relatio. Et breuiter Cōmen. dicit. q materia nō est substantia nec accidens, sed est in potentia ad omnia decem prædicamenta, ut declaratum est in physicis, ubi patet ipsum uelle illam declarationem esse de mente Aristo. & ita sequitur etiam Alber. cognomēto magnus, & Diuus Tho.

Impugnatio.

Cap. 1.

B

Amplius Arist. 10. meta. ex mente propria dixit materiam negatione cognosci, ut patet tex com. 24. Alii autē qui uolunt concordare illos qui uolunt esse discordes, dicunt q ista propositio est de mente Arist. & est etiam de mente Platonis, & dicunt q ens sumitur bifariam. Vno modo ut distinguitur cōtra nihil. Alio modo pro ente q diuiditur in decem prædicamenta. Et tunc dicunt Arist. dum dixit hic materiam non esse quid, neq̧ q̄tum manifeste negat ipsam esse ens isto modo quo determinať per decem prædicamenta, unde isto modo dicitur nō ens, sed sumendo non ens, quod est idē quod nihil, sic materia dicitur ens, & isto modo dicunt Platonem etiam dixisse materiam esse non ens, ut distinguitur non ens contra ens, q diuiditur in decem prędicamenta, sed non est non ens, q est idem quod nihil, immo isto modo materia est ens.

C

Opinio modernorum.

Sed ista positio nullo pacto stare potest, quia certum est q Arist. in 6. metaphy. tex. com. 4. & in principio septimi diuidit ens extra animā, in decem prædicamenta, proposita autē multiplici seu quadruplici acceptione substātiæ, substantia in quarta significatione diuisit in materiā & formam, & in substantiam compositam ex materia & forma. Manifestum est autem q substātia talis est sub ente, quod diuiditur in decē prędicamenta. ut arguatur sic, Materia est substantia, & substātia est ens. ergo materia est ens, per regulam maximam in logica, quādo alterum de altero prædicatur, quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur & de subiecto, unde quærēdū est ab istis, an substantia quæ est unum de condiuidentibus ens prędicatur de materia, aut nō. Si prædicatur. ergo quicquid prędicatur de prędicato, ut supra deducatur. Si dicas nō prędicatur talis substantia, sed est alia substantia quæ est inferior ad ens, quod distinguitur cōtra nihil, & ita oportet etiam dicere de accidente quod erit unū accidens qđ condiuidit ens cum tali substantia quod diuiditur contra nihil, & ita erunt duæ diuisiones entis in substantiam, & accidens. Et ita Arist. fuisset diminutus in prima philosophia. Amplius hoc est contra Aristo. in principio. 2. de anima qui diuidit ens in decem prędicamenta. & substātiam deinde diuidit in materiam, formam, et in substantiā compositam ex materia & forma & Commen. ibi. & lucidissimus Them. fatentur hoc, & probāt q tam forma, q̄ materia sunt substātię, quia substātia nō fit ex nō substantiis. Amplius Aristo. 7. meta. tex. com. 8. uolēs probare diuersitatē materiæ ab aliis ostēdit id per hoc, quod omnia alia prędicamenta accidentium dicuntur de substantia. Substantia autē dicitur de materia. igitur substātia quæ est unum de condiuidentibus ens prędicatur de materia. ergo & ens tale prædicatur.

Impugnatio.

D

In prędicamentis ca. 3

Pręterea Quęrendum est ab istis, cū omne ens, aut sit reale, aut sit rationis, aut in anima, aut extra animā, istud ens, quod distinguiť contra nihil, quid est, aut est extra animam, aut in anima, uel sub aliis uerbis ens reale, uel ens causatum ab opere animæ. Si dicas quod est ens reale, tunc sic ens extra animam diuiditur per substantiam & accidens. ergo materia isto modo erit ens extra animā, & continebitur sub ente quod diuiditur in decem prædicamenta. Si autem dicas, q tale ens nō est aliquid reale, sed rationis. ergo materia est ens rationis. Et per consequens subiectum transmutationis substantialis, & pars substantiæ compositæ realis est aliquid ens rationis.

E

Præterea. Aristo. reprehendit Platonem in primo physicę auscultationis. in text. com. 79. quia non distinxit Plato inter materiā, & priuationē. Et ipse ostendit talem differētiam s̄m rationem, quia priuatio, ut inquit per se non est ens, sed materiam nō esse secundum accidens. & materia est prope substantiam aliqualiter priuatio autē nullatenus. Tunc priuatio est per se non ens, materia non est per se nō ens. ergo priuatio distinguitur a materia ratione. Tunc arguo sic. quando nō ens per se dicitur de priuatione in quo sensu sumitur, aut pro eo quod est nihil, aut pro eo quod diuidiť contra decem prædicamēta. si primum, tunc uera est maior, sed minor erit hoc modo falsa, quia materia nō est pēr accidens non ens, quod distinguitur contra nihil. quia est ens per quod diuiditur contra nihil, modo in prędicatis quę per se dicunť, uel in primo modo, uel in secūdo modo dicendi p se de aliquo, quia quę p se insunt, necessario insunt opposita illorum prædicatorum non possunt inesse nec per se, nec per accidens, sicut si rationale per se dicitur de homine, irrationale nullo pacto, nec per se, nec per accidens dici potest de illo. Si autem dicas priuationem esse per se non ens quod distinguitur contra ens, quod diuiditur in decem prædicamēta, hoc est falsum, quia priuatio est nō ens per se. ut est idē quod nihil, sed aliud est hoc nō ens, & illud secundum uos, quare.

F

Pręterea. Dato q maior illo modo uera sit, tunc minor secundū uos est falsa quia sumendo non ens quod opponitur enti, quod diuiditur in decem prædicamenta, materia per se est non ens illo modo, & non per accidens. si autē sumatur non ens alio modo in maiori, & alio modo in minori. tunc argumentum Philosophi erit in quatuor terminis. Amplius idem est ens extra animam quod diuiditur per substantiam & accidens, & quod diuiditur per potētiā & actum. Et quod diuiditur per unum, & multa, ut dicit Cōmē. in prologo paruo super 7. primę philosophię. sed Aristo. 12. meta. uolens inuestigare cuiusmodi esse, sit esse materię, ideo pręposuit diuisionē entis qua diuiditur per potentiā, & actū in omnibus prędicamentis, & ista etiam est opinio Alex. ibidem. unde Aristo ibi in tex. com. 8. proposita diuisione entis quam posuerat in nono de potentia, & actu, ostendit ibi quomodo materia cōprehenditur sub altero mem

G bro illius diuisionis,uidelicet quod esse ens in potētia. Sed tale ens ut diximus diuisum per potentiam & actum, est ens quod diuiditur per decem prædicamenta, nam ut inquit Commen.primo de anima.commen.6. actus & potentia sunt differentiæ entis ualde oppositæ, & circuunt omne prædicamentum. Et confirmatur quia Arist.12. meta.inquit per longum processum an principia decem prædicamentorum sint eadem,uel diuersa. Et tandē concludit q sunt eadem proportione,quia actus & potentia sunt in unoquoque prędicamēto proportionabiliter, & ostēdit q principia proxima decem prædicamentorum sunt diuersa,principia autem remota sunt eadem, ut patet ibi in tex.cōmen.22. Talia autē sunt principia prædicamenti substantiæ,scilicet potentia actus,sed potētia in prędicamento substantiæ reducitur ad materiam, & actus ad formam,ut dicit Cōmen.expresse in 12.meta. in com.26. igitur sub ente quod diuiditur in decē prædicamenta cōprehenditur ipsa materia sm sententiam Aristo.unde non est credendum,de tanto philosopho q in scientijs speculatiuis,quarum finis est ueritas aliud dixerit,& aliud senserit,quomodo enim primo physi.tex.com.79. inquit de Platone. Tangentes igitur & alij quidam fuerūt ipsam. sed non sufficienter. in quo enim uel ad quid reprehendit Platonē si illamet fuit eius opinio? Cōfirmaē quia Plotinus in tract.quem facit de materia cap.13.expresse testatur Aristo.à Platone in hoc dissentire, & nititur soluere argumenta Arist. contra Platonē ostendendo materiam nullo modo distingui a priuatione, qui tamen præcipuus inter sectatores Platonis. Sed quid causæ fuit q aliqui decepti sunt.est quia cum Arist. fuerit discipulus Platonis,quem.24. annos audierat non possunt suspicari illum potuisse secundum rem contradicere magistro. Et mirabile est de multis illustribus doctoribus, qui uolunt cōcordare illos,qui uolunt esse discordes, & Boethius quando que promittit se facturum hoc. Sed uideant isti Aristo. cœli.tex.com.101. ubi disputaturus contra Platonem an mundus sit generatus præmittit, q disputatio debet esse remota ab amore,& odio, & Cōmen. in com.reddit causam.quia maxima causa diuersitatis est amor, & odium, & tertio cœli.tex.com.61.reddens causam ob quā in pluribus errauerit Plato in naturalibus inquit hoc fuisse propter amorē magistri & geometriæ,unde plerunque ipsum appellat iuniorem Socratem. Et primo ethi.ca.7.inquit de quęstione illa de ideis, quod illa quæstio perardua est, ob amicos qui ideas introduxerint. Sed pro defensione ueritatis,etiam propria impugnare oportere, præsertim Philosophos magis forsan existimandum est. Nam cum ambo sint amici, pium est ueritatem in honore præferre. & hoc multum accidit Conciliatori,& medicis,uolentibus Arist.cum Gal concordare,cum tamen Gal.de composito contra Arist. in illis quæstionibus uelit esse discors.

Causa erroris. *Boet.in 2. editione in libro de interpretatione.* *Solutio.* *Cōmentis Conciliatoris.*

I Et non est mirum, si hac nostra tempestate sit multitudo errorū in omni scientia,quia expositores faciunt quandam confusionem ex diuersis scientijs,ex quibus non potest prouenire unus actus,sic damnauit Auer.Aui. quia sermo eius semper inuenitur medius inter Peripateticos, & loquentes. deus sit dator auxilij in tanta confusione.

Opīo propria. Reuertamur igiī ad propositū Theorema,& dicamus materiam secundum se nō esse quid.i.quidditatem in actu, nec quantitatem, nec aliquod ex alijs accidentibus, per quæ diuiditur ipsum ens.bone deus, quomodo hallucinātur ingenia in re notissima?ubi enim locū manifestum habemus,in ipsomet Arist.in quo seipsum declarat,manifestum est enim de mente eius in primo physicę auscultationis,soluens rationes antiquorum,negantium generationē propter rationem illam,quæ famosa erat apud eos,quod si generatio esset,aut esset ex ente,aut ex non ente:non ex ente,quia ens non generatur,neque ex non ente, quia ex non ente nihil fit, posita prima solutione. deinde ponit secundam in tex.com 78.inquiens.unus quidem igitur modus hic est,alius autem, quod contingit eadem dicere secundum potentiam & actum,hoc autem determinatum est in alijs,cum diligētia magis, ubi patet quod uult materiam non esse ens in actu, quæ est subiectum generationis,nec esse nō ens per se,& simpliciter,sed est ens mediū inter actum & purum nihil,uidelicet est ens in potentia, & ideo quando Arist.dicit materiam non esse quid, non intelligitur quod nullo modo sit substantia, neque diuisum est ens,una cum accidente,sed intellexit quod nō est substantia in actu, hoc autem nō est inferre ipsam nō ens esse,& negare entis rationem,quod in decem prædicamētis determinatum est,sicut isti inferebant. Sed obijcies. nam Commē.in primo meta.in com.17.inquit quod materia non habet aliquam dispositionem, neque substantialem,neque accidentalem,& per consequens uidetur q nō sit,neque substātia.neque accidens. Nisi esset,q pro tanto dixit illud, quia nullam habet formam in actu de se sibi propriam neque etiam priuationem, ut dicit expresse Philosophus in meta.in tex.cō.8. quia ut inquit Cōmē.si haberet aliquam sibi propriā, nō esset igitur in potentia ad omnem formā.

K *Materiam nō esse quid quo modo.* *Obiectio.* *Solutio.*

ADDITIO. { Vnde Psellus inquit, materia est res quædam,ac si aliquis dicat immaterialia,quæ non potest sensu, sed tantū consideratione & intelligentia percipi despicatissima rerum,quoniam in formis est, atque in ordinata essentia,non existens substantia,non subsistēs,& si daretur a corporibus posse seiungi separarique id quod est quantum,aut quale,aut respectus,aut habitus,aut egressiones,motusue, aut alterationes,atque permutationes,omne aliud quodcūque remaneret,plane posset dici materia. Item ut dicit in libro de substantia orbis.nullam aliā posset recipere,nisi illa corrupta, quia nō potest subiectum habere,nisi unam formam,& ita si esset aliqua forma substātialis coæterna materię,omnis transmutatio esset in accidentibus,sicut deducit Commen.primo physi.in com.63.& 69. Et in libro de substantia orbis. Sed adhuc remanet alia difficultas,quia si materia dicitur ens in potentia,ita q nullum habeat actum, tunc igitur materia nihil esset. Et confirmatur.nam Auer.tertio cœli et mūdi,in com.29.inquit. quod ens in potentia, fundaē in ente i actu. ergo materia prius est aliqua actualitas in se,& deinde fundatur potētia in actualitate eius.

L *Difficultas.*

Et confirmatur etiam per lucidissimum Themistium, in primo physicæ auscultationis,ubi expresse testatur, q materia in sua prima notione considerata est quoddā ens actu. Cōfirmatur.quia certum est,q si materia dicitur esse in potentia ad omnia, non intelligitur quod sit in potentia ad seipsam.nihil enim potest respectu suimet esse in potentia, unde prius materia secundum naturam est actu materia,deinde est potētia ad alia. Et cōfirmatur,quia certum est,q materia cum sit ingenerabilis,& incorruptibilis,præcedit uia generationis omnem formam quomodo igitur intelligunt Peripatetici dum dicunt materiam non esse quid,nec quantum,aut quale. sed esse eos in potentia? Et præterea ens in potentia, non est ens nisi sm quid,ut dicitur in 5.meta.tex.cō.7. quia sunt entia in anima,aut cogitatiua,aut appetitiua:sed ens in aīa est ens diminutum.6.metaphy.tex.com.ultimo. & ideo si materia est ens in potentia.ergo non est ens, aliter arguendo esset fallacia secundum quid,ad simpliciter, & ita iterum uidetur sequi,q materia sit nō ens. Forte propter ista motiua,Henricus de Gandauo,& Scotus,coacti sunt ponere actum entitatiuum, distinctum ab actu formali: unde Scotus in 7.meta.q.5.& in 2.sententiarum dist.12.q.2.& ante ipsum Hērt.de Gādauo in quolibetis. uidelicet quolibe.4.q.16. in qua quærit utrum angelus sit compositus ex materia & forma.in fine illius quęstionis, expresse habet ista uerba. Et quod assumiē quod distinctio, siue differentia,est per actum, uel per formam qualem nō habet aliquam materiam,de se. Dicendum q licet materia non habeat de se actum formæ,habet tamen actum suæ essentiæ,& existentiæ,inquantum est effectus dei, nō existens pure nihil. Sed aliquid in sua essentia, & inexistentia sua

M *Scot.in 7. meta q.5. & in 2.sen. di.12.q.2. Opīo Henrici. quolibe. 4.q.16. & Gre. de Arimin.*

A differens à formæ existētia, & ab eius essentia, licet incō-positio super actum suę existentię nata sit recipere actum formæ, inquantum forma est actus compositi, & materię incomposito, hæc ille. Et Grego. de Arimi. idem sequitur in secundo sententiarum, in præallegata distin. 12. q. 2. artic. 3.

Propria opinio. Definitio de duplici actu entitatiuo.

Dicimus nos, ne sint cōtentiones de nominibus, si per actum entitatiuum ipsi intelligant gradum entitatis, ut idem sit dicere aliquid esse in actu entitatiuo, quod est participare entitatem, ita q̄ tale sit quædam entitas, aut natura. Tunc sine dubio non est negandum materiā esse actum entitatiuum. quia est quædam entitas, & alia entitas, & alia natura, & alia substantia quam forma aut substantia cōposita ex materia, & talis actus entitatiuus, specialiter dicitur materia. nam materia, actu est materia, non enim materia dicitur esse in potētia ad omnia simpliciter, ita quòd intelligamus ipsam esse in potentia ad seipsam, nam tunc omnino nihil esset materia igitur, ex sua intrinseca ratiōe, est materia, sicut forma est forma, & ideo

ADDitio.

materia non est forma. * Hoc confirmaē auctoritate Commen. in 3. de anima. com. 5. in solutione. q. 3. ubi dicit q̄ propositio dicens recipiens debet esse denudatum a natura recepti, non intelligitur sic, q̄ recipiens omnino nihil sit actu, sed respectu eorū quę recipit. & ita materia prima, ex quo recipit oēs formas, sequitur

B quòd non habet de se aliquam primam, propter hoc tamen non tollitur, quin ipsa materia aliquid sit actu, quia materia est actu materia, licet sit potentia ad alia a se. Sed sic materia actu materia, ente est in secunda sui notionē potentia ad alia, puta ad omnē formā, tam substantialem q̄ accidētalem, ita pulchre declarat lucidissimus

Themist.

Them. in 1. physicæ auscultationis, in digressione de potentia, & priuatione materiæ, quia inquit q̄ materia in se considerata, est quædam substantia absoluta, et est quoddam ens actu, non intelligas quod habet de se actum existendi sed est quædam entitas, & quædam entitas materię. nam materia est substātia quędam quę nō est forma, nec habens formā, & sic ut alias declaraui, ista consideratio pertinet ad primum Philosophum. in tali autem substantia materiæ, insurgit potentia ad omnem formam, & hoc sibi contingit, dum consideratur in secūda sui notione, quando. uidelicet comparatur ad alia. & sic intelligūt

Materia est in potētia ad oia quo intelligitur. Intellectus in quo Sco. ponit actū entitatiuū.

Peripatetici, dum dicunt materiam esse in potētia ad oīa, uidelicet quæ est in potentia ad alia a se, non quia materia sit potentia materia, hoc enim intellectus non capit, si bene consideras. Alius intellectus esse potest, q̄ per actū entitatiuum intelligamus actū existendi, in quo sensu ipsi capiunt, quia ponūt actum entitatiuum opponi potentiæ obiectiuæ, & actum formalem opponi potentiæ subiectiuæ, nam istę potentiæ separantur. quia alicubi est potentia obiectiua, ubi non est potentia subiectiua, sicut in

C creatione mundi ubi ante sui creationem erat in potentia obiectiua, & nullum tamē erat subiectum, ex quo fieri posset. Sed quia erat in uirtute actiua creatoris, inquantum poterat esse terminus creationis, sic erat in potentia obiectiua. Et etiā distinguuntur istæ potentiæ alia ratione, quia potentia subiectiua nō multiplicatur ad multiplicationē formarum, sicut obiectiua, & etiam potētia obiectiua nō est subiectum transmutationis, sed terminus, sed potentia subiectiua bene est subiectum transmutationis. & ita omne quod est extra causam, & intellectum, sm istos est in actu entitatiuo, ita quod est idem quod actus existentię, & ita ponūt triplicem actum entitatiuum in composito.

Impugnatio ponentis actum entitatiuū, ut Sco. posuit.

uidelicet unum respectu materiæ, alium proprie formæ, alium respectu tertiæ entitatis, & ista est uia istorum sine dubio. Dicamus nos, q̄ huiusmodi intellectus nō fuit de mente Peripateticorum, ut alias declaraui. Nam secūdum ipsos quicquid est possibile ex parte agēts, est possibile ex parte passi, unde ipsi. 9. met. in tex. com. 2. diffiniunt potentiam passiuam per actiuam, & actiuam per passiuam, alterū enim sequeretur aliquam potentiam frustrari in natura, quod ipsi multum abhorrent. unde Arist.

D in secundo cœli & mundi. in tex. com. 50 inquit, q̄ si natura tribuisset astris uirtutē respectu motus progressiui, utique tribuisset sibi pedes & organa, quia deus & natura, nihil frustra faciunt primo cœli & mundi. text com. 12. & ideo in quolibet subiecto transmutationis naturalis, est respectus & ad subiectum & ad ipsum agens. unde omnes formæ sunt in potentia passiua materię, per respectum ad potentiam actiuam primi motoris 12. meta. commē. 18. & secundū ipsos actus existēdi a forma est, quia forma est, per quā est hoc aliquid & in actu, & quod uere est, actus est, ex. 2. de aīa. tex. com. 7. sic itaq; materia prima de se non existit, nec existere potest sine forma, & isto modo nullū habet actum, unde Commē. 5. physico. com. 8. ubi Arist. ponit differentiam inter generationem, & motū penes subiecta, quia quod generatur non est, sed quod mouetur est. inquit, quod in esse primę materiæ nō admiscetur actus omnino. & ideo impossibile est ut moueatur. et hoc dicit diuinus Boe. in libro de unitate & uno, q̄ omne esse in rebus creatis est a forma, quod etiam Philosophi describentes dixerunt, quod esse est existentia formæ in

Impugnatio.

materia. Nec ualet responsio, & glossa istorum, q̄ intelligitur solum de esse specifico, immo loquitur uniuersaliter de actu & esse existendi, sicut patet inspicienti uerba eius. unde dicimus nos. q̄ Deus gloriosus cū sit actus

E purus, cui nulla est permixta potentia, ideo est per essentiam, unde ut inquit etiam Damascenus, uidetur quidem principalius omniū, quę de Deo dicuntur nominum, esse qui est, totum enim in se comprehendit esse, uelut quoddam pelagus substantiæ infinitum, & interminatum. sic etiam per oppositā rationē in nuda essentia materię, nulla est actio, unde actum istum existēdi, recipit ex pręsentia formæ in ea, & sic intelligitur dictum Auer. in lib. de substantia orbis. ubi habet q̄ natura materiæ substantiaē per posse, quia de se nullum habet existere in effectu, sed a forma. unde licet forma non sit causa q̄ materia sit materia, est tamen causa, q̄ materia sit in effectu. Nam ut inquit Arist. in 2. de aīa. tex. cō. 7. unum. n. & esse cū multipliciter dicaē, quod ꝓprie est, actus est, unde Themistius ibidē, & Commē a forma est esse, & unū esse. Amplius in uia Peripateticorum non oportet multiplicare entia sine necessitate, si igitur possumus saluare materiam, & substantiam compositā, unomet esse existētię existere, quod acquirunt a forma cui per essentiā competit existere, materiæ autem, & compositæ substantię per participationē ideo Philosophus bene dixit, q̄ illud quod uere est, actus est. unde forma rectius dicitur existētia, q̄ existēs, sicut albedo dicitur albedo, non alba per formam. igitur est, in

F actu materia, & per formam est in actu compositum, & sic conclusit Arist. 7. & 8. met. utrobiq; tex. commē. 7. q̄ forma est magis ens, quam materia, & quam substantia composita, ex utrisq;, & ideo non oportet addere aliud proprium existere materiæ ab illo quod habet a forma: Et cōfirmatur. quia Commē. dicit in 2. de anima. com. 7. q̄ materia non differt a forma in composito, nisi potentia & compositum non est in actu, nisi per formam, & tunc cōpositum nō dicitur unū, nisi quia sua forma est una, & ideo Commē. animaduertēs ad id quod modo dixi, quod actus existēdi quilibet a forma est, intulit in 2. phy. quod si materia existeret sine omni forma, tunc quod non est in actu esset in actu. nā manifeste autem patet, quod nunquam ista consequentia potest deduci, nisi innitatur huic medio, uidelicet quod omnis actus existēdi a forma proficiscitur.

Contra ponentes actū entitatiuū uia Aristo. & Com.

Vnde mirum est, quomodo aliqui in uia Peripateticorum, & præcipue in uia Auer. nituntur tenere actū existentiæ, non semper esse a forma, quia tribuunt primæ materiæ actum entitatiuū, in sensu quo illi Theologi attribuunt, cum hoc sit ualde remotum, in doctrina eius, & sui magistri, unde Arist. 8. meta. tex. com. 15. nullam aliam assignat causam, quare ex materia & forma fiat p se unū, nisi quia materia est potentia, & forma est actus, & ideo inquit. in 2. de aīa. q̄ non oportet quęrere si unum est ani-

G ma & corpus, sicut neque cera & figura, neque omnino uniuscuiusque materia, & id cuius est materia, unum enim & esse, cum multipliciter dicantur, quod uere est, actus est Et ibidem in principio diuisit substantiam, in materiam & formam, & in substantiam compositam, & describendo materiam, inquit. quod materia est quę secundum se quidem, nõ est hoc aliquid: ubi Commẽ inquit. quod materia nõ est forma, nec aliquid per se in actu, ut dictum est in primo phy si. & immorari amplius in hoc, est superfluum. Ad

Resp ad auctoritatem Commen. auctoritatem igitur Cõmẽ. in 3. cœli & mundi. in cõ. 29. dico quod noluit Cõmẽ. dicere. quod ens in potentia, fundetur in ente in actu, per ens actu intelligẽs actum entitatiuũ, eo modo quo ipse exponit uidelicet in actu existentiæ, quæ sit ipsius materiæ. Sed fundaẽ in ente in actu existentię, ipsius cõpositi, quia non põt materia esse, nisi in composito quod existit per se, per formam, & ista est mẽs eius, dicit. n. ens in potentia non inuenitur nisi in ente in actu, & si separaretẽ, esset ens. Differentia inter non esse, & esse in potentia, est quia non esse non est in actu ens, neque in aliquo in actu non distinctũ ab eo, & hoc intendimus, cũ diximus in hoc loco de prima materia, quod non est in actu, et ens est in ente in actu, non distincto ab eo, & hęc est intẽtio mei sermonis, quod est in eo in potẽtia: Et hoc

H clare etiam colligitur ex mente Auer. in com. 31. ibidem. ubi ostendit, quõ elementũ æquiuoce dicitur de primis elemẽtis. s. de prima materia, & forma, de quib⁹ egit Arist. in lib. phy. & de elemẽtis quæ sunt corpora, quia ut asserit, qñ cõpositum corrũpitur, nõ existunt in actu, forma enim corrũpitur, & materia induit aliam formam, pro hoc uide clarissime ipsum i 3. phy. tex. cõ. 65. ubi iuenies quõ materia semper inuenitẽ in alio, & quõ differt in hoc ab accidẽtibus & formis & quod inuenitur semper in composito, quod est per formã, inuenitur semper cũ aliquo. i. cũ forma. Et ad auctoritatem Themistij dico, ut supra dixi, quod materia est quoddam ens actu, isto modo, quia secundum se considerata, est quædam entitas. & quædam substantia, & deinde competit sibi potẽtia, quia secundum primam eius notionem, prius natura dicitur esse ens, & substãtia, quã quod dicatur esse in potentia ad formam. sed non est in actu existentię, quia illũ habet in cõposito, cuius est pars, & hoc ratione formæ.

Summa totius propositionis Sic igitur propositum Theorematis de mente Aristo. intelligitur materiam non esse quid, nec accidens, quia non est quiditas, nec quiditatẽ habẽat in actu, nec substantialem, nec accidentalem, sed est entitas quædã in potentia, ad oẽm formã. similiter esse ens in potentia, non distrahit intellectum materiæ, quia materia in secunda sui notione. constituitur per potentiam, ut di-

I cit Commen. in libro de substantia orbis, & Themistius in primo physicorum.

Conueniens fit a conuenienti.

Propõ 16. VULGATA est propositio, & habetur in 7. primæ philosophię. tex. cõ. 28. & glossatur per Auer. 12. met. in cõ. 13. ubi per alia residua exponit accidẽtia, & uult quod in accidentibus ueritatem nõ habet, sed in substantijs, & pariformiter dixit iuxta hoc in 2. cœli et mundi in com. 42. Sed est instantia de igne, quia ignis

Instantia. generatur a motu. Amplius si in substantijs habet locũ, quod simile fit à simili, aut hoc est secundum specię, & tunc uniuersaliter uera non est nisi in substãtijs genitis ex semine: aut intelligitur à simili, & conuenienti, quãtum ad uirtutem, & tũc uniuersaliter uidetur esse uera in omnibus. Qui-

Põ modernorum. dam autem in uia Auer. dicunt ad primum de generatione ignis, quod simile fit à simili. uel quo ad speciem, uel a simili in gradu predicamenti. & tunc dicunt quod ignis non generatur a motu dispositiue, sed generatẽ a ferro, lapide, & principaliter, & quia ista sunt substantiæ, sic est similitudo in gradu prædicamenti substantiæ. Quod si

Replica ipsorum. replices, quia ita erit etiam de accidentibus, quia possunt semper dici, quod generantur a simili, dant tñ merẽt diuersitatis, quia accidentia non semper ab accidentibus generantur, immo qñque generantur a substantia, quæ non est eiusdem prædicamẽti, & ideo est ratio diuersitatis. Sed K

Solutio eorum. ista solutio stare nõ potest, in uia Cõmẽ. quia 7. meta. cõtra Auicen. cõ. 31. inquit. quod idem est agens disponens materiam & inducens formam, nã inter alia motiua quæ mouerunt Auicen. in ponendo datorẽ formarũ, fuit illud

Impugnatio põnis. de motu gñante ignẽ, quia dicebat quod motus cũ sit accidens, non põt generare substantiã, & uoluit quod agẽs materiale solum, disponebat materiam, & agens separatũ largiebatẽ formã, sed Auer. ibi obuiet illi, quia tunc sequeretur quod generatum non esset unũ ens in actu, si aliud est alterans, & aliud generãs. Amplius ista solutio manifeste contradicit Auer. 12. meta. in com. 18. ubi expresse dicit, quod ignis generatur ab ipso motu, sicut gñatur ab igne, patet aũt quod ab igne non generatur dispositiue.

Amplius si ferrum, & lapis generant ignẽ principaliter, aut hoc est in genere causæ materialis, aut hoc est in genere causę efficientis. si primum ergo uniuocatio erit penes materiam, nõ penes agens, quod est contra oẽs. Si penes efficiens. Tunc igiẽ unius effectus numero, erunt duæ efficientes causæ, in eodem genere causæ, æque primo cõcurrentes ad eundem effectum numero, cuius oppositum asserit Arist. 12. meta in tex. cõ. 27. Amplius in genitis ex

L putri materia, quõ secundum istã glossam locũ habet, quod fiãt a simili in gñe prædicamentiẽ cum talia generẽtur a uirtute caloris cœlestis, & stellarum, diffusa in aere & aqua, ut

Põ propria uult Cõmen. 12. meta. in cõmẽn. 18. Dicamus igitur, quod illud quod mouit Auer. ad ponendũ hoc, fuit, quia tenuit nullam speciem in genere substantiæ esse a casu, & ideo dixit illud ueritatem habere in substantijs, nõ aũt in accidentibus, unde tales sunt per se intentę a natura. nã si quę substantiæ a casu essent, maxime essent animalia, & plantæ, quæ ex putri materia generantur: & tñ non sunt à casu, quia habent ordinem, & habent causas determinatas, ita quod fiunt in certis temporibus determinatis, & in locis determinatis, unde Them. recitat primo de aĩa. ca. 24. quod in Ægypto ex putri materia generantur mures, & in nostro cœlo uermes, & locustæ. Amplius habẽt determinatas materias, nam ex cadauere equi generanẽ uespæ, et ex cadauere bouis, generantur apes. Talia aũt non cõpetunt rebus factis a casu, uel a fortuna, ut inquit Cõmen. 12. met. cõ. 13. & 18. & 8. phy. cõ. 46. & 7. meta. com. 31. & propter hoc quia substantiæ sunt entia perfecta, & requirunt determinatas causas, sic in substantijs conueniẽs

Limitatio põnis secundum Cõmen. fit a conuenienti. Tamen limitat eam Com. 12. meta. cõ. 18. quod non est oibus modis ista cõueniẽtia, sed oportet ut ista conuenientia sit isto modo, ut agens sit tale in potentia, & uirtute, quale est effectus in actu. Nã operatio

M agentis, nihil aliud est quam extrahere rem de potẽtia ad actum, & ideo dixit Cõmẽ. 12. meta. cõ. 14. quod primus motor, est oẽs formæ quoquo modo. Nã in calce. cõ. 18. dixit quod oẽs formę sunt in potentia in materia. Et sunt in actu in primo motore. pro quãto igitur in qualibet generatione substantiæ, inter suã causam, & effectũ ipsum requiritur determinatũ agens, in cuius uirtute possit extrahi de potentia ad actũ, talis intelligitur esse cõuenientia, & similitudo, quæ currit in gñatione substãtię, inter causam & effectum, et nõ oportet quod currat quantum ad oĩa, & quod similitudo sit oibus modis. Nã ut inquit Com. domus in materia gñatione conuenienti, & uniuoca fit a forma domus, existente in aĩa artificis, & tñ non est omnimoda similitudo, inter formã domus in anima, et domũ in materia, quia illa est in potentia, & ista est in actu. Sed in accidentibus propter imperfectionem suæ naturæ, nõ sequitur unũ certũ agens determinatũ, quia talia possunt primo uenire ex diuersis causis agẽtibus, & diuersis modis, & ista est mens Auer. sine dubio. Si autẽ uelis ulterius intelligere, similitudinem quo ad speciem inter generans & genitum, oportet tunc recurrere ad illas tres conditiones positas ab Auer. in 12. meta. in cõ. 14. ex mente Alexan. uidelicet quod agẽs debet esse principale, non

instrumentum,

A instrumentum,& quod sit agens propinquum,& nõ temotum,& quod sit agens per se,non per accidens,& in hoc discrepat Auer.ab Alexan. ut patet ibi.& clare ponitur alia conditio in com.28.7.meta. in his quæ generãtur generatione actuali, idest non cessabili propter generationem multi,ut notat etiam Arist.in tex. Et per hoc patet solutio ad argumentum de igne,nam secundum mentem Auer.formæ elementales,quia sunt multum propinquæ materiæ,non sunt ueræ substantiæ,nec uere accidentia,sed mediant inter substantiam & accidens. quia possunt quod intenduntur, & remittuntur sicut accidentia, & sic uidentur sapere naturam accidentis,& ideo quando Commen.glossauit propositum Theorema, quod simile fit à simili,&dixit quod habet ueritatem in substantijs,per substantias intellexit ueras substantias, sicut sunt substantiæ perfectæ, quæ non recipiunt intensionem & remissionem, ignis igitur quia est de numero formarum imperfectarum, quæ sunt ualde propinquæ materiæ,potuit generari tam a motu,quã etiam ab igne. Ad aliud respondetur,ut supra dictum est,nanque uniuersaliter intellecta propositio, habet locum in substantijs quod conueniens fit a conuenienti, pro quanto non quodlibet fit ex quolibet,sed determinatum, ex determinato, tamen non oportet quod ista cõuenientia sit omnibus modis. Sed sit

Prop 16 nõ habet veritatem in olbus substã. sed in perfectis.

B requiris conuenientiam secundum speciem,inter generãs & genitum tunc oportet quod concurrant illæ tres conditiones,positæ ex mente Alexan.12.meta. in cõmen.24. Adde etiam, quod ut inquit Arist.primo de generatione,& corruptione.tex.commen.30. generatur aliquid ab aliquo ente i actu,aut homogenos,aut homoidos. Igois enim generatur ab igne, qui eiusdẽ speciei,& sic sunt homoidea,sed durum generatur a non duro,puta dum gene ratur a frigido,talia sunt homogenea, quia semper generans est in actu,& quatenus est in actu, generat,& genitum est in actu,& sic conueniunt in genere actus,qui est genus ambiguum secũdum Peripateticos. & sic dicit ibi litera. Et sic generatio tanæ a sole,licet non fit ab homoideo,est ab homogeneo sub tali ratione generis, multiplicitet dicti. Considera etiã, quod si propositio locum habet de similitudine quantum ad speciẽ, fallit in qualitatibus præsertim,quia Commen. dicit in septimo metaphy. in commen.32.aliqua qualitas generatur a sibi simili in specie.Et alia est, cuius generatio sequitur formã mixtionis primatum qualitatum. Fallit illo modo in causa materiali, quia quod generatur non generatur ex materia sibi simili in specie, immo requiritur quod materia ex qua aliquid generetur, habeat dispositiones oppositas generando. Et uniuersaliter propositio dicens etiam quod causa & causatũ debent esse proportionata,intelligitur quo ad uniuersale,& particulare quo ad per se,et per accidẽs, quo ad potentiam. & actum, quæ sunt diuisiones per modos causarum,ut patet 2.phy. sic enim dicimus quod effectuum uniuersalium causæ sunt uniuersales, & particularium causæ sunt particulares,& effectuum in potentia, causæ sunt in potentia, & effectũ in actu causæ sunt in actu,& effectũ per se,causæ sunt per se. Alber. uero magnus super 12.met.tra.t.cap.8. uult quod omne quod sit, fit ab uniuoco, uel formaliter, uel to uirtute, & ita dicit etiam in cap.11.ibidem.

Aliquid generari ab aliquo dupliciter.

C

Albe.mag.

Calidi est rarefacere, & frigidi est condensare.

Prop 17.

PROPOSITIO famosa est, & est de mẽte Aristo.in secundo de generatione & corrupt. & quarto meteoro.& est Auer.in propria forma in 7.phy.si. in com.15.ubi habet dẽsitas & raritas sunt apud rerum qualitates,insequentes calidũ & frigidum. Prima pars de calore,intelligitur de calore elemẽtali præsertim in sua natura cõsideratio, fallit aũt de calore naturali regulato ab aia,& de calore cœlesti,nam calidum naturale in gñatione,& digestione,& in alijs operationibus aiæ calor agit. prout est cõcausa,& instrumẽtum 2.aia tex.com.24.cõ-

Limitatio propõnis.

D tra Empedoclem, & agit ut est ordinatum ad diuersos fines, sm exigentiam animæ, pro suis actibus exercendis, unde sic plerunque condensat,sicut dum ex sanguine menstruo generat ossa,& mẽbra solida,similiter digestio quæ ab innato,& naturali calido procedit, quarto meteo.ingrossando procedit calidum etiam elementale, licet per se rarefaciat, per accidens tamen quandoque cõdensat,sicut consumptis humiditatibus existentibus in poris, ut de mus quod accidit cõstipatio,sicut uidemus in rebus quæ assantur ab igne,quod teste Philosopho in 4.meteo.habẽt interiora humidiora, quam elixata, exteriora uero magis sicca,conclusi enim ut inquit exterioribus poris, non põt se gregari intus existens humidum.Sed includi, cũ pori reclusi fuerint,et ideo princeps medicorũ Gal.i 7.de inge. sanit. cap.6. ubi tractat de cura malæ cõplexionis siccæ sine materia,præcipit ægrum non debere poni in aqua frigidiori temperata,quia latentem frigiditatẽ in imbecillibus corporibus operatur. Nec etiam in calidiori tempe rata,quia cogit et stringit poros,& dẽsat.sed aqua debet esse eucrata.i.tẽperata,quia illa dilatat. nõ igit,ut uides, calidas sm omnem mensurã rarefacit,nec quodcunque.un de Auic.dicit,quod natura sagax est,& distribuit calidũ quod est naturæ instrumentum, & carnẽ quidẽ complet per calidum,& humidum,et ossa per calidum & siccũ,& char tilaginem per medium,unde cum epsesis,&opresis fiãt a natura,generatio ossium erit per optesim, quæ fit a calido sicco,& ita calidum inducit duritiẽ, & densitatem in hoc casu. Vnde animaduerte,& considera, quod actio alicuius agentis,dum ipsum fit instrumentum,potest habere operationes specie differentes,ab operationibus quæ sibi cõpetebant,in ratione principalis agentis.unde sicut scribit Com.in.2.de anima.ignis seu calor eius,quatenus igneus est,habet mollificare ferrũ,ad faciendum aliquod instrumentum,sed inquantum illa mollificatio progreditur,ad certum terminum notum, in unoquoque instrumento sic attribuit uirtuti artis, a qua regulatur. Nota etiã hic,quod non omne densum est graue, licet frigiditas operetur dẽsitatem,grauitatẽ,& quietẽ, nã nubes sunt densæ,& tñ sunt leues. Simili non omne rarum est leue,licet caliditas operetur modõ & raritatẽ, nam lapis diaphanus est grauis,& tñ est rarus,ita dicit Cõmẽ.in 3.cœli cõm.10. Animaduerte etiã, quod raritas põr prouenire ab humiditate, sicut patet in conuersione terræ in aquam.Et Auicẽna in prima Fen primi,in cap. de elemẽtis,inquit.quod humidum largitur sicco extensionẽ. Vide igitur, quomodo raritas cum sit accidens, a pluribus agentibus potest prouenire,quia in accidentibus,ut dixit Auer.superius,locũ non habet uniuersaliter, quod omne quod fit,fiat a suo simili. Secunda uero propositio, quod frigiditas condensat,uera est, tamen ut supra declaraui,põt etiã a calore prouenire,regulato ab agente, quod agit sm exigentiam finis.& ideo eesset admiratio quorundam,quærentium propter quid mares cũ sint fœminis calidiores, nonnulla tamen mẽbra in mulieribus sunt latiora,& maiora,quod sint in utris,ut mammillæ & instrumenta urinæ. Nam audiant Galenum dicẽtem,quod compositio insequitur complexionẽ & tem diuinã.i. uirtutem informatiuã, de qua ipse dubitauit,ut inquit Cõmẽ.in 7.meta.an esset Deus,aut creatura.unde uirtus informatiua,directa ab intelligentia non errante, propter finem largitur unicuique membro accidentia terminata,ut expediunt ipsis mẽbris, in ordine ad actus. Et propter hoc etiã prouenit,quod licet digestio perficiatur calido & humido, uirtutes tamen puerorũ non digerunt res duras, sicut contingit in iuuenibus quia ut Auic.dicit in prima Fen primi,doc. 6.in summa de uirtutibus in cap.4.de uirtutibus natura libus ministrantibus,nõ enim pueris prouenit nõ posse illud,& iuuenibus posse,ppter hoc,sed propter homogenea, & homogeneæ elõgatione,quod enim ex reb9 durũ existit,cõplexioni puerorum nõ est homogeneum, Cõdensatio etiam potest prouenire ab impulsione, ut in-

Gal.i 7.de inge.sãi.c.6

E

ADDitio.

Auicen.

F

Solu. ge.p positi The orematis.

Solu dissi. cultatis ex.

Gales gl.

ADDitio.

Theorema. C

quit Arist. in primo meteo. q in Aegypto flantibus uentis etesijs impellentibus aerem & uapores ad Arabicum montes, aer ex tali impulsione constipatur, & in aquā cõuertitur, & hoc etiā apparet experimento sensato in balneo, in quo uapor eleuatus usq; ad tectum balnei, a quo repercutitur, uidemus eū ipsum in aquam conuerti, q̃n. n. aer uenit ad tantā paruitatem, cum qua saluari nequit, necesse est ut corrumpatur, quia res naturæ terminū habent, & fm qualitatem, & fm quantitatem.

Prop. 18. *Remissio fit per admixtionem contrarij.*

FAMOSA est propositio, & colligit ex mente Philosophi in 5. phy. tex. c. 9. & 2. coeli tex. cõ. 37. uera tñ est in habentibus cõtrarium, nā in cõtrarietate carentibus, locum non habet, lumen enim intenditur, & remittitur, propter uirtutem, aut debilitatem agētis. In habentibus etiam cõtrarium uerũ, etiam locum nõ habet, nā in simplicibus in sua puritate consideratis, unum elementum in una qualitate est remissum, respectu alterius. Et ut detur esse intentio Arist. in 2. de generatione, & corrup. in tex. cõ. 22. & 23. ubi habet, q ignis est plus calidꝰ, q̃ sicci, & aer plus humidi, q̃ calidi, tñ caliditas aeris nõ est remissa, ppter admixtionē frigiditatis, ut dixit Iaco. de Forliuio, & multi iuniores. nam tunc Aristo. non sufficienter uenatus fuisset in 2. de gñatione & corruptione, ex combinationibus quatuor qualitatum primarum sufficienter numerum quaternariũ elementorũ, cũ in quolibet elemēto sint fm illos tres qualitates, & nõ duę, sic Philosophꝰ ibi testatꝰ. Et Alex. Aphrodisieus in cõ. suo super lib. 4. meteo. inquit cap. 4. Magis quidē frigida est aqua terra, sed nõ mixtura alicuius caliditatis terra, est minus frigida q̃ aqua, & magis sicca quidem est terra, q̃ ignis, sed non mixtura alicuius humiditatis ignis, est minus sicca quam terra. Et aer quidē magis humidus est aqua, sed non mixtura alicuius solidi aqua est minus humida q̃ aer: non. n. utiq; aliquod simplicium corporũ esset. hæc ille. Bene uerum est, q elementa dum miscenꝰ, tunc remittunꝰ in suis qualitatibus, per actionē inuentā in eis, merito cõtrarietatis. illa igitur remissio in altera qualitate in elementis, non est per admixtionē aliquā cũ cõtraria qualitate, sed insequitur debilitatē uirtutis agentis. natura propinquitas motui cœli, largitur caliditatem, leuitatem & motum Et remotio a motu. cœli, largitur frigiditatē, grauitatem, & quietē. 2. cœli & mundi. cõ. 94. Et ista etiā fuit opinio Auic. in suo libro de cœlo & mũdo. cap. ulti. unde etiam Commen. 4. cœli & mundi. cõ. 39. inquit. aeris grauitas, est maior q̃ leuitas, quia causa leuitatis in eo est calor, et causa grauitatis in eo est humiditas, & oēs cõueniunt in hoc, quod humiditas in eo est maior q̃ caliditas, cũ uideatur esse humidior elemētis, ex diffinitione humiditatis, ut declaratum est in lib. perigeneseos. Arist. etiā 4. meteo. tex. cõ. 10. dicit q aqua est magis frigida, q̃ aer sit calidus. Et ex illo loco manifeste patet, de mēte Philosophorum, & eius, fuisse quod non oēs qualitates sunt in summo in elementis. Et istam opinionem imitatur etiā Cõm. in 4. meteo. in cõ. 10. licet alibi cõtrariam sentire uideat.

H

Ale. aphro dis.

Cõtra Iac. de Fori. & alios.

Confutatio oppon.

I

Qualitates prīę nõ sunt oēs in summo in elementis.

Et collige ex illa auctoritate grauitatem, & leuitatem, in elemētis insequi qualitates primas, quarũ duæ sunt actiuę, & duæ passiuę. Et tunc est difficultas. quia si in simplicibus summa leuitas insequitur summam caliditatem, sic summa grauitas insequitur summā frigiditatē, sed summa frigiditas, iuxta illā uiam, est ipsius aquæ: igitur aqua est grauior terra. cuius oppositum habet Philosophus in libro 1. meteo. Grauissimum autem omniũ terra, quæ est in medio. Et tunc terra esset magis frigidi, q̃ licci, cõtra Arist. in secundo de generatione & corrup. in tex. cõ. 23.

Obiectio.

Solutio.

Nisi esset, quod ut inquit Cõm. grauitas & leuitas nõ sunt eiusdē rationis in mixtis, & in simplicibus, nec etiā in simplicibus omnibus modis, sunt idem 3. cœli commē. 9. unde dici potest, q; licet summa leuitas in simplicibus insequatur summā caliditatem, summa tamen grauitas in simplicibus, insequitur summā siccitatē, & non summam frigiditatē. Et ratio est, quia caliditas & frigiditas non sunt æqualiter actiuæ, nā formalior est caliditas ipsa frigiditate, & ideo nõ sequitur, si summa caliditas est causa summæ leuitatis, igitur summa frigiditas erit causa summæ grauitatis, licet enim cõtrariæ causæ sint contrariorum effectuum, tamen non oportet quod hoc sit inæqualitate graduum, præsertim ubi cõtrariæ causæ non sunt æqualis uirtutis, nec adæquatę causę. Dico igitur summā grauitatē insequi summā terræ siccitatē. in aere autē, qui cõtrariatur terræ in ambabus qualitatibus, insequitur humiditatem. Sed dices quid causę fuit, quod cum grauitas in simplicibus insequatur humiditatē, & siccitatem, cur cum aer ita sit primo humidi, sicut terra est primo sicci, non potius ista summa grauitas, insequitur humidũ aeris, sicut siccum terræ? Nisi esset, quod non sunt cetera paria, tũ ratione distantiæ maioris à motu cœli, quæ largitur grauitatē, tum quia humiditas aeris coniuncta est caliditati, a qua prouenit rarefactio, & in terra est comãcta frigiditati, & ita nõ sunt cætera paria, si bene cõsideras. Quod aer sit summe humidus, ostēditur ex diffinitione humidi, in 2. de generatione, & corrup. tex. cõ. 8. quia est id quod est male terminabile, termino alieno, modo hoc magis cõpetit aeri q̃ aquæ, ut dicit Ioan. Grāma. & q unũ elementũ primo, unā sibi qualitatē approprict, uide tex. 19. 7. phy. uide etiā in 4. meteo. in c. 1. ubi Cõm. scribit, q siccitas & humiditas aliter suæ definitiones uerificātur in cõpositis, & aliter in simplicibus. Ex istis igiꝰ patet, quod grauitas & leuitas in simplicibus ita se habēt, quod grauitas ex diuersis causis potest, puenire, quia q̃nq; insequiꝰ humiditatē, & q̃nq; siccitatē, in mixtis aũt est alia ratio, ut dicit Cõm. in 3. cœli. cõ. 9. & in primo canticæ, cõ. 13. inquit. quod qualitates primę aliter attribuuntur elementis, & aliter aīalibus, & tempori, & loco, & tunc iuxta istũ dicendi modũ, sicut leuitas in igne insequitur caliditatē, sic grauitas in aqua insequitur frigiditatē. nam oēs conueniunt in hoc, quod aqua est magis grauis, quam leuis, & quod aqua est magis frigidi, quam humidi, unde inquit Cõm. in 1. cœli & mundi. cõm. 17. quod aqua est magis grauis, quā leuis, quia descendit in duobus elemētis. s. igne & aere, & ascēdit in uno tantũ, nam si esset in cētro mundi, id est in loco naturali terræ, moueretur ad concauum aeris. Aduertere igitur, quod in elemētis cõtrarietatē habētibus, in ambabus qualitatibus, sicut ignis & aqua, grauitas & leuitas, insequuntur contrarias causas, uidelicet calidistatem, & frigiditatē: in habentibus autem symbolum secus est, nam grauitas in aere, qui symbolũ habet cum igne in caliditate, & cũ aqua in humiditate, grauitas insequitur humiditatem aeris, in aqua uero frigiditatē. & in terra siccitatem, ut bene demonstrat ratio. & ratio totius est, quia elementa non sunt eiusdē rationis inter se, nec cõpositis comparata, ut dicit Cõm. loco prællegato. Et ita dicendum est de leuitate, quia in elementis contrarijs in ambabus, qualitatibus insequitur contrarias causas. nā in igne est leuitas merito caloris, & quia caliditas est summa in igne, ideo est summa leuitas, in aqua autem grauitas insequitur frigiditatem, non humiditatē, quia ad humiditatē sequebatur in aere. & quia aqua est plus frigida, quā humida, ideo est plus grauis, quā leuis. Sed dices q aqua sit summe frigida, igitur debuit esse summe grauis. Negatur consequentia. tum quia nõ sequitur, summa caliditas est causa summæ leuitatis, igitur summa frigiditas est causa summæ grauitatis, quia frigiditas non est tantæ formalitatis, quantæ est caliditas, sed solum sequitur, quod summa frigiditas est causa grauitatis. Tum etiam quia summa leuitas insequitur summā caliditatē, cum tanta distantia, & nõ absolute, ut dicit Cõm. in prima disputa. ad xi. & causa grauitatis terræ, est maxima distantia, & ideo minor frigiditas intenditur est sufficiēs. Tum etiā quia nõ sunt cętera paria, quia frigiditas aquę, est uincta humiditati,

K

Dubitatio

Solutio.

ADDitio.

L

M

Dubitatio

Solutio

A humiditati, quę habet rarificare aliquo modo, & ex consequenti impedit summam grauitatem. Ideo dicimus grauitatem summam insequi summā siccitatē, sicut illā quæ est in terra, præsertim cum illa sit associata frigiditati.

Dubium. Sed dices, cū aqua sit grauior aere. igitur aqua est humidior aere. Patet qđ consequentia nulla est, quia grauitas

Solutio. in aqua nō ꝓuenit ab humiditate, sed a frigiditate. Sicut in igne quod est elementum contrariū, leuitas prouenit a

Replica. caliditate. Si autem replicetur, summus effectus prouenit a summa causa, sed leuitas in ultimo, prouenit a caliditate in ultimo. igitur grauitas in ultimo, proueniet a fri-

Solutio gniditate in ultimo, sic enim cōtrariorū effectū erūt cōtrariæ causæ. Soluit quod uera est propositio, qđ effect⁹ in ultimo prouenit a causa in ultimo: sed tunc dico, qđ in simplicibus grauitas in ultimo. ꝓuenit a distātia, & sicci tate ī ultimo ꝗ debet ipsi terrę, unde Com in primo cāti. cantic. Auic. inquit terra est siccior igne, & aer est humidior aqua. sic itaq; effectus intensus in summo, insequit summam causam, unde qn̄ causæ contrariæ aliquorū effectuum, non sunt æquæ potētes, nec sunt causæ adequatæ illorum effectuum contrariorum, qui sunt intensi in ultimo, non oportet quod habeāt, ut sic, attribui contrarijs causis sub tali gradu summo, quod sufficit eo modo, quo potest esse. modo grauitas & leuitas in simplicibus nō so-

B lum actiuas qualitates insequi possunt, uerūetiam passiuas, ut uidisti. Et ista uidetur esse uerior opinio, quæ teneri potest in hoc, in uia Arist. & Com. in uarijs & diuersis locis. & non mihi innotuit, nisi in longo tēpore, & nō

Dubitatio. sine maximo labore uitæ meæ. Et si obijciatur contra istam opinionem, per auctoritatē. Com. in 3. cœli & mundi. in commē. 67. ubi habet quod ignis in actu, habet ca-

Solutio. liditatem, & siccitatem in summo. Possum dupliciter respondere. primo quidem quia arguit ad hominem. nam

Auicen. Auicen. contra quē arguit, ibi tenebat ꝙ ignis habet ambas qualitates in summo, ut est uidere in libro de cœlo ipsius Auic. cap. ultimo. ubi ponit modum gn̄ationis ignis, ex motu cœli, ubi expresse ponit calorem, & siccitatem ignis, esse in summo. Etenim ipsemet Com. oppositū tenuit in alijs locis, ut in 4. meteo. com. 10. & in cō. 15. super primo cantice canticorū. Auic. ubi habet quod aer est humidior aqua, sed aqua est potentior ad humectandū cor-

ADDitio. pora, & ibidē dicit, ꝙ terra est siccior igne. ✠ Et istius oppositionis etiam fuit magnus Basilius, in examero, super primo uerbo. & uocauit Deus aridam terram, ubi reddens rationem illius nomenclaturæ asseruit, quod siccitas est proprietas terræ. & uult ꝙ unumquodq; elementum in sua simplicitate consideratum, habet unam

C qualitatem sibi propriam, ut terra siccitatem, aqua frigiditatem, aer humiditatem, & ignis caliditatē, & hoc ratione cognoscitur, quia elementa inexistentia rerum considerata, sunt permixta adinuicē, sed simplicitas eorum, ratione capitur solum. Et ista uidetur fuisse sententia Arist. in 2. de generatione, & corrup. in tex. cōmē. 22. & 23. ubi Arist. unicuiq; elemento uidetur attribuere unā qualitatem in summo, propter naturā iustitiæ distributiuæ inuentam in entibus. credendum enim est, cum elementa sint de partibus quę sunt de integritate uniuersi, quod maximo ordine inuicem connexa sunt, iuxta illud diuini Boethij in tertio de Philosophica consolatione. Tu nume-

Scda solo. ris elementa ligas. Aut aliter dici potest, ꝙ Auer. uult ibi ponere differentiam inter elementa existētia in suis locis, ubi dicuntur habere esse in actu, uel esse liberum, & ut sunt in mixto, in quo dicuntur habere esse ligatum, & cōfusum. nā in mixto sunt refracta, & qualitates eorū sunt ambæ remissæ a contrarijs. Sed in proprijs locis, habent qualitates in summo. i. non remissas per contrariū. noluit autem dicere propter hoc, quod elemētum habet ambas qualitates in summo id est in ultimo gradu, quia oppositum dicit in plerisq; locis. Et ideo una unicuiq; elemēto in summo debetur, altera uero est remissa, nō tamē est per admixtionem cum contrario. nō enim semper remis-

sio fit per contrarium, ut Alexand. dixit in multis locis, D
ut scribit Com. secundo cœli & mundi. com. 15. quod dicit, quia in cœlo est differentia secūdum magis & minus in nobilitate, quia una pars est nobilior alia. nā stella est nobilior pars sui orbis, & propter hoc non sequitur, ut sit Cō erroris
cœlum compositum ex cōtrarijs uirtutibus. Quod aūt multi decepti sunt in credendo oppositum, & quod terra sit summe frigida, propter maximam remotionem cœli, quę largitur frigiditatem & grauitatem & quietem, ut ADDitio.
dicit Com. 2. cœli & mundi com. 94 nihil est. quia actus Nō unicui
actiuorum fiunt in patiēte disposito, & potest aliquis ef- que corpi
fectus ex diuersis causis uariari, unde terra non est capax simplici debet una q.
summæ frigiditatis, quia illa fuit præoccupata ab aqua, litas ut alex
quæ non potuit habere summam humiditatem, quia illa appropria-
fuit præoccupata ab aere, qui nō potuit habere summam ta.
caliditatem, quia ignis pręuenit aerē in hoc, natura enim est causa ordinis & tribuit unicuiq; quod suū est. Amplius illa distantia non sufficit, quia est causa priuatiua, et si inuenitur locus in quo Arist. & Com. asserat terram es- Terrā esse
se frigidissimam, ut in primo meteo. glossa ad intellectū frigidissimā
datum, quia uidelicet frigiditas eius non est admixta ca- quo glossa
lori, non tamen in gradu frigiditas terrę est maior frigidi ri debet.
tate aquę. immo aqua est illo modo primum frigidorum & ista fuit sine dubio mens Arist. & Auer. in 2. de gn̄atio- E
ne & corruptione. & Alex. Aphrodisiei in cō. super libro meteo. Et quod dicit Auic. in hoc non est sufficiēs, qui respiciens ad solam distantiam a motu, dixit terram esse Cōtra Aui.
frigidissimam, & non insequitur consequenter Auicen. sua principia. nā ipse tenuit in prima Fen primi, doctrina prima. in cap. de complexionib⁹ humorū quod frigidius qđ est ī corpore nostro est phlegma, et tū attribuit aquę a prædominio, & melancholia attribuitur terræ à prædo-
minio. Similiter etiam quod dixit Diuus Thomas ibi, Opīo diui
quod ignis est siccior terra, propter caliditatem cōsumen- Thomæ.
tem & adurentem humiditatem, nam motus cœli, est causa caloris in eo quod potest calefieri, & ideo necesse est, quòd in illa materia maxime profundet, quę semper est iuxta uelocissimum motum. unde hęc est materia ignis, unde ignis est calidissimum omnium calidorum, ut dicetur secundo meta. & ideo potentior est caliditas ignis ad consumendum humidum quam terræ frigiditas, & ideo
concludit, quòd ignis est siccior terra. Sed cum reuerē- Contra S.
tia hoc non mouet, quia caliditas illa ignis, non est in Tho.
actu, ut dicit Alexan. & Com. ex mente eius in commento allegato super lib. canticę. & in quarto cœli commen. 32. ibi enim est maxima raritas, & nō est caliditas illa cōbustiua. sicut est caliditas istius ignis, qui est in extranea
materia, iste enim est, qui est in fine ebullitionis, & feruo- F
ris, ut dicit Com. in secundo de generatione & corrupti. in com. 21. ubi expresse inquit. & Alexan. dicit quòd hoc non inuenitur nisi in igne, qui est hic. ignis aūt qui est hic in ultimo continentis, non est in fine caliditatis, & ebullitionis. Et hoc ut alias declaraui, intelligiē quantū ad Quomodo
actum secundum, qui non summe calefacit ille ignis pro- caliditas sit
pter maximam raritatem, nam ut inquit Com. 2. de aīa. in summo
commē. 97. maxima dimensio quā recipit materia, est ra- in igne, & quo non.
ritas cū qua stat forma ignis, tū bene caliditas illa, quantum ad actum primum illo igne, est summa in gradu. & ideo Com. ibi dicit, & in hoc est quæstio de qua perscrutabimur. Dico igitur, ꝙ illa caliditas ignis, licet sit sufficiens ad consumendum omnem humiditatem, tū non est sufficiens ad largiendum summā siccitatē, quia illius nō est capax materia ignis, sed materia quæ stat sub forma terræ, unde in gradu, terra est siccior igne, licet siccitas ignis non sit permixtione alicuius humiditatis, facta remissior. unde imaginari debemus, cœlū & naturā largiri ordine quodā hmōi formas & qualitates, quia bonū uni- ADDitio.
uersi consistit in ordine. ✠ Ista in ueritate uidetur esse principalis causa quod formæ proueniunt ab agente, eo modo quo apte sunt peruenire, unde sicut dicūt Medici & Gale. cōpositio insequit cōplexionē et tū in di-

G
ninam, mulier habet instrumēta urinæ latiora marib⁹, & ubera maiora, & tñ mas est calidior fœmina, natura enim cum minori instrumēto, põt ſm exigentiam finis producere in materia perfectiorē effectum, & ita quia formæ elementorum sunt diversæ, & requirunt diversas ꝓprietates emanare a corpore cœlesti, sicut sua natura requirit, & ita qualitates primæ nõ uidentur esse causa adæquata grauitatis & leuitatis, & Cõmen. in 4. cœli dicit illam rationē esse a signo, de aere ꝙ sit grauior ꝙ leuior, quia uidit quod nõ est causa adequata in ueritate.

Aegidius
Et qd' dixit etiam dñs Aegidius Ro. in illa quæstione distinguēdo de duplici frigiditate īuēta in elementis uirtuali, uidelicet seu cœleste & elementari. Non uidet cum suppostatione dictum rōnabile in uia Peripateticorum, præsertim ponentium corpora cœlestia agere lumine & motu, ut declarauit Cõmen. egregie in 2. cœli, & mundi. in cõ. 41. tum etiā quia non oportet multiplicare entia sine necessitate, in uia ipsorum, unde ipsi omnē alterationem in substantia in istis inferioribus, reducunt ad quatuor primas uirtutes, seu qualitates elementorum, ut est uidere a Philosopho in 2. de gñatione & corrup. & in 4. meteo.

Contra Aegid.
Et similiter non sufficiēter ex cõbinationib⁹ uirtutum istarū, Philosophus uenatus fuisset numerum quaternarium elementorum, unde rationes istorum respicientium ad distantiā cœli, in hac materia uidētur peccare per fallaciā cõsequētis, si bene cõsideras.

H
Præterea. Etiam sensus tactus de qualitatibus tangibilibus, est uerus iudex, & non uidemus aliquā differentiam inter frigiditatē, quā Aegidius nuncupat cœlestē, & illā quæ est elementalis.

Difficultas cõtra decisionem.
Sed remanet una difficultas, cõtra istam decisionem, quia Aristo. in 4. meteo. in tex. cõ. 39. inquit. dicuntur autem elementorum propriissime, sicci quidem terra, humidi uero aqua & ita uidetur quod aqua erit primū humidorū.

Solu. prima.
Nisi esset quod Arist. loquif ibi de istis elementis, ut ueniunt ad compositionem mixti. in mixtis enim uſr residentibus circa mediū ista duo elementa quātum ad molem dñanē terra & aqua. unde memoriæ manda hoc, qd' secus est de elementis in se consideratis, & secus ut sunt in mixto, unde similem solutionem dat Com. in 4. meteo. in cõ. 1. de qualitatibus primis, cum tamen dicantur a Philosophis omnes esse actiuæ, & tñ ibi dicitur ꝙ duæ sunt actiuæ, & duæ sunt passiuæ, inquit enim ꝙ licet quatuor qualitates in se cõsideratæ, sint actiuæ, quia sicut calor generat calorem, & frigus generat frigus, sic humiditas generat humiditatem, & siccitas siccitatē, tñ si considerētur in gñatione mixti, quia duæ istarum inueniuntur dñari & obtinere, duæ uero dñatæ.

Duplex cõsideratio d' elmēis habēri põe.
[illegible]
„
„

I
Vnde Arist. ibi diffiniens mixti generationē dicit tex. commen. 2. Est autem simplex & naturalis generatio permutatio ab his uirtutibus, cum habeant rationē ex subiecta materia uniuscuiꝗ naturæ in se igitur aer est humidior aqua, tñ in ordine ad mixtū, plus operatur humidū aqueum, & siccū terreum, quo ad molem.

Solu. alia.
Aut aliter solui potest, ꝙ quo ad sensum aquæ humidum est manifestius. plus enim humectat aqua, quam aer in se, tamen aer est humidior, & ita etiā dicit Com. in prædictis locis. Prima tamen solutio, est de mēte Philosophi, ut patet ipsum inspiciēti ibi, quia inquit ꝙ aqua, & terra materia sunt corporum compositorum, passiuę autem qualitates sunt aquæ humiditas, & terræ siccitas, quia ista quo ad molē in mixtis dominātur, præsertim perfectis, & residētibus circa mediū. Sic igitur intellexisti, quomodo non est semper uniuersaliter uerum, remissionem fieri per admixtionem cõtrarij, quia non omnia contrarietatem habēt. Nec uniuersaliter res habens contrarium, remittitur per suum contrarium, nisi ubi adinuicem miscentur, & agunt inuicem.

Propō 19.

Nullum uiolentum perpetuum.

Glossa Cõciliatoris I diffa. 14.

VVLGATA nimis est propositio, & scribitur in 1. cœli & mundi. in tex. cõ. 18. Glossant non nulli istā propositionē, ut Conciliator in differētia 14. & sequaces, dummodo causam nõ habuerit sempiternam, & hoc addunt propter motū perpetuū ignis circularem, & aeris in propria sphæra, & propter fluxum & refluxum maris, & propter mediā aeris regionem, quæ perpetua frigiditate affecta est. Similr etiam propter terram, quæ contra ꝓpriam naturā, detecta est in sui cõuexo.

K
Et hoc, ut aiunt, cõtingit ꝓpter stellas quasdā, quæ sunt extra çodiacū prohibentes oceanum, & sunt in polo septentrionali, quæ quidem omnia uiolēta sunt & perpetua, quia causam habent sempiternam.

Auer. opīo
Auer. autem in 3. cœli & mundi in cõ. 20. & in 2. meteo. aliter sentire uidetur, uult enim huiꝰ motus in talibus elementis inuentos non esse naturales, qñ quidem non sunt a principio intrinseco, quia fieri non põe, ut duo motus naturales uni corpori simplici debeātur. Sed dicit istos motus etiam uiolētos non esse, cū sint perpetui, & sic imaginatus est dicere, ꝙ tales motus sunt neutri.

Opīo beati Thomæ.
„
„
„
„
In consimilē solutionē deuenit beatus Thom. in 1. cœli & mūdi. in lectiõe quarta. dicit enim ꝙ ille motus non est naturalis, neꝗ uiolētus, sed est quodā modo supra naturā, quia talis motus est ex impressiõe superioris agentis, puta corporis cœlestis. Et quia aliquis obijcere posset ꝙ tunc igitˢ talis motus esset uiolētus, cū sit ab extrinseco motore, ideo subdit ꝙ talis motus uiolētus non est, quia talia corpora apta nata sunt moueri, scd̃m suam naturam a superiore corpore.

L
Contra Auer. & diuum Thomā
Sed cõtra istos uiros, nobis occurrit multiplex dubitatio. Primo quidē quia nullibi apud Arist. legimus dari aliquē motum simplicē, perfectum, qui neꝗ naturalis sit, neꝗ uiolētus. nā 7. de physico auditu, omne qd' mouet, aut mouet ab intrinseco, aut mouet ab extrinseco. Si ab intrinseco, patet quod ille motus sit naturalis, quia natura est principiū motus eius, in quo est per se, & nõ ſm accidens. Si autem talis motus fuerit ab extrinseco, tunc talis motus est uiolentus. unde ibi diuidit species motuum uiolētorum, ut pulsio uertigo, tractio, uectio, & expulsio, sicut patet tex. com. 10. unde in motoribus & motis corporeis, de quibus loqui uidet ibi, sequitur, ꝙ omne corpus quod ab extrinseco motore mouetur, quod tale uiolenter moueatur. & ita uidetur sequi, ꝙ si talia corpora a motore extrinseco perpetuo mouentur, quod uiolenter moueantur. Nec uidetur dictū sancti Thomæ, salua pace, satisfacere in hoc, dum dicit, ꝙ talia corpora sunt apta nata moueri a superiori corpore. nam quæramus ab ipso, talis aptitudo in eis inuēta, ut sic moueantur, aut est ex parte materiæ, aut ex parte formæ, aut est ex parte coniuncti. non primum, neque secundū dari posset, quia tūc talis motus esset naturalis, quia esset a principio aliquo intrinseco. unde dicimus ꝙ elemēta naturaliter alterantur, licet non habeant principiū intrinsecum suæ alterationis actiuū, ut dicit Themistius, & Commen. in principio secundi physicorum. quia tamen habent principium intrinsecum passiuum, ideo natura dicimus talia alterari, non uiolentia. & præterea sequeretur, uni corpori simplici, duos motus simplices a natura competere.

M
N. H. [illegible]
Si autē talis aptitudo non est ex parte principiorum intrinsecorum, sed est merito compositi, tūc ista rectius dicitur potentia, quam aptitudo sicut dicimus, quod lapis potest moueri sursum, licet non sit aptus illuc moueri. Patet autem, quod omnia potentia existens in aliquo mobili, si reducatur ad actum ab extrinseco motore, ad aliquam formam, ad quam ab intrinseco inclinationem non habet, dicitur reduci per uiolentiam, unde etiam motus ferri ad magnetē, simpliciter est uiolentus, & secundū quid naturalis dici potest. Amplius contra Commen. & diuum Thomam data illa responsione, quod dabilis est motus, qui non est naturalis neque uiolentus, tunc solaretur ratio Aristo. in primo de cœlo & mundo. in tex. commen. 76. & 77. & infra, ubi demonstrat quod non potest esse alius mundus. Nam unum de suppositis, & præcipuis fundamētis illius demonstrationis est illud, quod omnia quæ mouent, aut natura mouentur, aut uiolentia mouentur. unde inquit. ꝙ

. si esset

A si esset alius mundus, esset alia terra, & tunc illa, aut moueretur ad medium istius mundi naturaliter, aut uiolẽter. & quodcũq; datum fuerit, semper sequitur incõueniẽs, ut deducit. modo dicam sibi illam rationem procedere ex insufficienti. & per consequens peccat per fallaciam cõsequentis, quia non assumit omnes causas ueritatis. Nam talis terra potest moueri motu, qui nõ est naturalis, neq; uiolentus, sed motu neutro. ut loquitur Auer. uel motu supra naturã, ut loquitur diuus Thomas. Nisi uelint dicere illam rationem non demonstrare simpliciter, sed ad hominem, quia procedit ex datis, ꝙ nullus unquam ex expositoribus dixit, imo illa ratio innitit super principia data, & concessa in philosophia Aristo. tam in libris de motu, quam etiã in libro cœli & mundi. Et ideo aliter mihi occurrit dicere in hoc, quod propositio proposita locũ habet per se, sed potest cõtingere oppositum per accidẽs, unde nulla causa naturalis per se, producit effectũ uiolenter perpetuo duraturum. Sed si euenit, est per accidẽs. unde quia corpus cœleste per se mouetur motu circulari, cui accidit, inquantũ sic mouetur. quod ignis locetur sub eo, inde prouenit quod ignis locatus perpetuo mouetur tali motu, unde etiam ignis per accidens sic mouetur, quia non ratione sui habet illum motum, sed quia est sub cœlo

B locatus, & similiter cœlo inquantum circulo mouetur accidit, ut sic quod sub eo sit corpus tectarum dimensionũ locatum sub illo, & ideo glossa Conciliatoris, & aliorum non procedit, quia illi imaginantur aliquam causam per se intendere aliquod uiolentum perpetuo duraturum, sed hoc non est uerum. Vnde Arist. ratio in secundo cœli sic procedit secundum uiam nostram. nam ibi probat, quod neque cœlum, neq; cœli pars aliqua uiolẽter potest quiescere, quia tunc non posset esse sempiternus motus. loquitur enim in his quę sunt per se, nõ per accidens, quia per se in omni moto circulari requiritur aliquod per se quiescens in medio. Nam multa per accidens intenta a natura perpetuo durãt. Nam corruptio perpetuo durat, tñ per accidens est intenta a natura, & gñatio per se, ad ea autẽ quæ sunt simpliciter uiolenta non potest esse per se naturæ intentio. Natura enim semper rei melioris, quo ad eius fieri potest authrix est, ut sæpe dixit Arist. Nã si quid uiolentum per se perpetuari posset, tunc aliqua potentia frustra esset in natura, quia si aliqua natura habet appetitum naturalem ad aliquam formam, qui appetitus nunquã reduceretur ad actum. tunc igitur Deus & natura frustra illũ appetitum indidit illi rei. Cuius oppositum dicunt Philosophi. nã primo cœli. tex. cõ. 32. Deus & natura nihil frustra faciunt. Pro complemento tamẽ, & pro excludendis

C multis obiectionibus, quæ fieri possent contra nos. iuxta istam uiam, aduerte ꝙ talia elemẽta, licet in proprijs sphęris per accidens uiolenter moueantur, tamen quãdo sunt extra sua propria loca, mouẽtur suo motu naturali, qui rectus est. ❧. Vbi aduerte, ꝙ sicut anima in animalibus & plantis, est illa quæ dat terminũ in motu augmenti nõ ignis, quia ipse apposito combustibili augetur in infinitum, sed in hoc regulatur ab aĩa, ita est in uniuerso, ꝙ Deus gloriosus est forma cõis & uniuersalis, imponens terminum et legem corporibus cœlestibus & elementis, quia sunt partes primariæ uniuersi, & ideo scriptura dicit ꝙ sapientia Dei, legẽ ponebat aquis, ne transirent fines suos. Et sic etiam dicimus de terra, ꝙ licet sm aliquam sui partem, non sit naturaliter locata, quia hoc præcipue est ratione finis & Dei, disponentis propter habitationem, tñ pro maiori sui parte, non caret sua dispositione naturali. Pro hoc faciat auctoritas Commen. in 2. cœli & mundi, cõmẽ. 108. ubi habet ꝙ omnis res semper aut pluries inuenitur in sua dispositione naturali, nõ uiolenta, & forte ita est de figura terræ, quæ est separabilis a parte, nõ a toto, sicut est de generatiõe. unde Philosophi nullum uiolentum per se, & simpliciter, & sm totum negarunt posse perpetuari, tamen secundum quid, & per accidens, illud inconuenit. Nec uideatur tibi nouum hoc,

D quia multę sunt propositiones per se uerę in scientia naturali, quæ tamen sunt falsæ per accidens, sicut dicit Commen. in sexto physi. in commen. 15.

Vnum subiectam habere nisi unam formam, est impossibile.

PROPOSITIO est Auer. in libro de substantia orbis. Ratio est. quia unius rei est unum esse. Nam id quod est unum. est unum per suam formam unicam, quia est unum per id quod est, sed habet esse per formam suã, quia si non daretur una forma non daretur per quod esset unum. nisi per aliquod posterius ad suũ esse, quod est ipsa materia. ista est probatio Cõmen. in 3. de partibus aĩalium in cap. de corde. Intelligit aũt ꝓpositio de forma substantiali, quia per formã substantialẽ, res est hoc aliquid, & in actu. 2. de anima. tex. com. 2. Et ideo quicquid aduenit enti in actu est accidens. unde Cõm. 1. phy. com. 63. & 69. inquit si materia haberet aliquam formã substantialem sibi propriã, nullam aliã posset recipere illa remanẽte, & tota transmutatio esset in accidentibus. & gñatio esset alteratio. Sed est instantia in uia eius, de elementis quæ sm ipsum in 3. cœli & mundi. in com. 67. sunt mixto formaliter. Ad hoc aũt dupliciter responderi potest. primo quidẽ, ꝙ tales formæ in mixto sunt quasi in esse medio, inter substantiam & accidens, sed propositio allegata, locum habet de formis, quæ sunt uerę substantiæ. quæ uidelicet, non intenduntur nec remittuntur quoad esse substantiale, & cũ hac glossa processit Burlæus in 1. physi. in expositione tex. cõ. 69. & multi præclari Auerroistę post ipsum, unde formæ elementales, cũ sm Auer. sint multum imperfectæ, & intendantur, & remittantur, possunt esse in una & eadem parte materiæ. secunda autem est de formis completis, & perfectis, & istum modum dicendi, nos etiam imitati sumus in plerisque locis. Nunc tñ occurrit mihi subtilior dicendi modus, & est ꝙ semper unum subiectum non habet nisi unam formam. et ad argumentum de mixto, dico ꝙ subiectum receptiuum formæ mixti, quod est unum, nõ habet nisi unam formã. tale autem subiectũ non est nisi prima materia informata per quatuor formas elementales. nã elementa cõcurrunt ut subiectum, & forma sola mixti, concurrit in rationem formæ. & ista est uera mens Auer. in 3. cœli & mundi. cõ. 67. si bene aduertis. Nam ibi mouet dubiũ contra se, quõ fieri potest, ꝙ materia habens formas elementarias, possit recipere ulteriorẽ formam, cũ recipiens debeat esse denudatũ a natura recepti. Et soluendo dicit, glossando propositionem illã, si subiectũ fuerit receptiuũ omnium formarum oportet tale subiectum esse denudatum ab omni

E forma. sicut est prima materia, quę sm sui naturã est receptiua oĩum formarum, & ideo nullam habet formam de se, sed est in potentia ad omnem formã. Si aũt subiectum non fuerit receptiuũ omnium formarum, sed alicuius non oportet ipsum denudatum esse ab omni forma sed solum modo à forma, respectu cuius est in potentia receptiuum, sicut dicimus de organo tactus, quod non oportet ipsum esse denudatũ simpliciter a qualitatibus tangibilibus, sed respectu illarum, respectu quarũ est in potẽtia, ideo enim æqualiter calida, & æqualiter frigida nõ sentimus, ut patet. 2. de anima tex. com. 118. Elementa autem, ut inquit, sunt subiectum receptiuũ, non oĩum formarũ simpliciter, sed respectu mixti, ideo nõ oportet ꝙ sint denudata simpliciter ab omni forma. sed a forma mixti tantum. in hac. igitur solutione concedit elementa esse subiectum mixti, & sic semper unum subiectum recipit unam formam. ❧Cõfirmaĩ, quia natura, ut dicit lucidissimus Them. in 3. de anima. cap. 27. semper imperfectioribus utitur loco materiæ, respectu perfectorum, & semper utitur perfectioribus loco formarũ, respectu imperfectorum, & ideo dicit intellectum agẽtem esse supremam hominis formam. deforis tamen perficientem & dantem esse, & est forma formarum, ut dicit. Et confirmatur quia cer-

Marginal notes: Ratio. — Opio propria. — ADDitio. — Propõ 20 — Rõ & pbõ propõnis. — Limitatio propõnis. — Instãtiam. — Solutio. 1. & aliorum — Solutio ppria. — ADDitio.

G tum est q mixtum componitur ex quatuor elemētis, nō tanquam ex partibus ſm quantitatem, ſed ſm qualitatē. Non enim mixta, ut inquit Commē. in 2. de generatione & corruptio. cō. 48. ſunt in elemētis in potentia ſicut, partes in continuo, quę ſunt in potentia, ſicut partes quouſque diuidātur, & fiant partes in actu. Sed differunt, quia

ADDitio. iſtæ ſunt partes in q̄titate, & illæ i qualitate. ✱ Amplius Commen. 3. de anima com. 36. oīa quorum ſubiectum eſt unū, & quorū unū eſt perfectius altero, ſemper reſpect⁹ perfectioris ad imperfectius, eſt reſpectus formæ ad materiā, ſed formę mixti & formæ elemētariꝫ eſt ſubiectū unū, quia materia recipit utrūq ordine quodā. 12. meta. cō. 11. & 3. cœli. 67. & forma elementi eſt imperfectior forma mixti. igit̄ forma elemēti reſpectu mixti, cōcurrit ut materia. & forma mixti ut forma reſpectu eius. Amplius Com. 1. phy. cō. 82. ponit conuenientiam & differētiam inter ſubiectū primum & ſecundū. dicēs q ſubiectū ſecundū, & primū. cōueniunt in hoc, quia q gn̄atū ex eis inuenitur p ſe, ſed differūt quia primum eſt in potētia pura, & ſecūdū in actu, aut modo medio, & p conſequēs mixtū cū gn̄etur ex pluribus uno ſubiecto, ut dicit ibidē primo, & ſecundo ex utriſq per ſe generari dicitur, licet unum ſit remotum, & aliud propinquū.

H

Cōtra modernos. Quod aūt moderni dicere uoluerunt elementa in mixto non concurrere in rōne ſubiecti deriſio eſt, quia dicunt q cōcurrunt ut diſpoſitiones ſubiecti. nā apertę contradicunt Auer. in ſolutione prędictę dubitatiōis. Nam illa ſolutio manifeſte declarat elemēta eſſe uerum ſubiectū reſpectu mixti, ſicut patet recte pōderanti uerba eius.

Cā erroris. Sed cauſa erroris eorū fuit, quia Ariſt. in primo de gn̄atione & corrup. aperte dicit i tex. cō. 24. gn̄atio & tranſmutatio totius in totum, nullo ſenſibili remanēte, ut ſubiecto modo ſi elemēta in mixti gn̄atione, ut aſſerunt, remanerent ut ſubiectum, tunc quandō mixtum corrūpitur, tunc in tali trāſmutatione remaneret aliquod ſenſibile, ut ſubiectum elemēta, enim ſunt ſenſibilia corpora.

Solo modi ui eorum. Sed hoc dictū eorum nullum eſt. nam mixtio non eſt generatio ibi diffinita, ſicut clare teſtatur Ariſt. in fine primi de generatione & corruptione. in tex. cōm. 83. nam mixtio eſt miſcibiliū alteratorū unio, unde mixtioni non opponit̄ corruptio, ſed diſſolutio: generationi uero oppoſita eſt corruptio. & hoc etiam expreſſe teſtatur Commē. in 2. de generatione, & corruptione. in com 48. Vnde æquiuocatio decepit eos. Nam generatio diffinita in lib. de generatione, & de corrup. eſt alia a generatione

Aequiuocatio i in I diffinitionibus generationis. diffinita in quarto meteo. ubi dicitur. Eſt autem ſimplex & naturalis generatio, permutatio ab his uirtutibus, cum habeant rōnem ex ſubiecta materia unicuiq naturæ, & alia eſt diffinitio generatiōis, data in libro de morte & uita ab Ariſto. in qua dicitur gn̄atio eſt prima participatio aiæ, in calido naturali, & uita eſt eius permanſio.
„ Manifeſtū eſt enim, quod diffinitio prima data in libro de ge-
„ neratione & corrup. cōperit gn̄ationi, in qua unum fit ex uno, quia ibi agitur principaliter de gn̄atiōe, & modo generationis elementorum, ſicut bene notauit Ioan. Gram. in primo illius libri, & ſicut eſt rei ueritas. unde Ariſt. librum illum in ſecundo de anima appellat librum de elementis, ut patet in tex. cōmen. 37. ut exponit ibi Com. et Them. in tali autem gn̄atione unius ex uno fit tranſmutatio totius in totū, nullo ſenſibili remanēte ut ſubiecto. Et ratio eſt, quia ut teſtatur Commētator in pleriſque locis, elementa non diuiduntur, niſi in primam materiam et in formam. unde Commētator tertio cœli & mundi cō. 31. inquit quod elementum æquiuoce dicitur de elemētis ſimplicibus ſcilicet de prima materia & forma de quibus Ariſt. egit in phyſicis, & de elementis quæ ſunt corpora, quia dum compoſitum diuiditur, non remanēt, ſed forma corrumpitur, & materia induit aliam formam. ſecus autē eſt de elementis, quæ ſunt corpora, quia quando mixtū diuiditur talia remanēt. Generatio autē diffinita in quarto meteororum eſt illa, in qua unum generatur ex pluribus, & illa eſt idē ſubiecto cum mixtione, & in tali eſt neceſſarium, quod aliquid ſit ſenſibile, quod cōcurrebat in

K

ratione ſubiecti. Dicas igitur, quod omne corpus & ſubſtantia compoſita, aut eſt de numero ſimplicium, aut eſt mixtum. ſi fuerit ſimplex, ut ſunt quatuor elementa, tunc prima materia dimenſionibus interminatis, & qualitatiuis diſpoſitionibus prædiſpoſita, nō habet niſi unam formam a qua ipſum elementum fit hoc aliquid & in actu. ſi uero fuerit mixtum, tunc ſubiectum eſt totum, reſultās ex materia & quatuor formis elemētorum ibi refractis, & ibi eſt una forma ſola, uidelicet forma mixti.

Difficultas Sed dubium pulchrum eſt de homine in quo eſt anima cogitatiua, & anima intellectiua. quæ ſunt formæ ſubſtantiales, perfectæ, & ſunt diſtinctæ ſecundum perfidum Auer.

Solo cōtra alqnos. Dicimus nos. quod illi qui ponunt de mēte eius animā intellectiuam, habēt maximam difficultatem, dicēdo ipſam dare eſſe formaliter homini & oporteret iſtos dicere conſequenter quod totum aggregatum ex elementis. & anima cogitatiua, ſit uere ſubiectum, & anima intellectiua ſit ſola forma hominis. ſic enim unum ſubiectum habebit ſemper unam formam, tamen illi habent uarias reſpōſiones, & extraneas a mente iſtius hominis, ut alias pbaui.

Sc ſcppi L Nobis autem tenentibus mentem eius fuiſſe animam intellectiuam eſſe poſtremam hominis perfectionē, ſicut nauta nauis, nullum inconueniens cōtingit nam homo habet eſſe per unam formam, quæ eſt anima A forma autē quæ non eſt anima, ſed intellectiua, aut ſi eſt, eſt aliud genus animæ, habet ſolū operari. Vnius igitur rei, eſt forma perficiens, quia eſt unum eſſe.

ADDitio. ✱ Quod autem anima intellectiua ſecundum Auer non ſit uera forma homini dans eſſe deducitur, quia nullum corruptibile eſt uera materia æterni, gloſſa eſt Commen. tertio de anima. commē. 36. licet corruptibile reſpectu æterni, poſſit habere reſpectum, & propoſitionem naturæ, ſed nō uere, ſic enim Commen. ibi ſoluit inſtantiam de intellectu in habitu, & prima propoſitionibus & intellectu agente, ut patet intuēti, & in eodem commento dicit, quod poſtrema forma quæ eſt in nobis, eſt compoſita ex intellectu in habitu, & intellectu agēte p quā creamus intellecta, & intelligimus, ea, & eſt opinio Alex. & ut inquit Com. etiam eſt opinio Ariſto.

Dubia Et ſi arguatur contra hoc. nam Commen. primo phyſico. commen. primo. inquit quæcunq ſunt præter primam materiam, & ultimam formam cuiuslibet rerum naturalium,
„ ſunt materiæ compoſitæ, & formæ compoſitæ. Am-
„ plius primo metaphy. com. 17. inquit. q prima materia non habet aliquam formam in actu, & ex eis quæ recipit nullam habet formam omnino, neq uniuerſalem, neque particularem, ſed primo recipit formam uniuerſalem, & poſtea mediāte forma uniuerſali, recipit formas alias, uſque ad indiuiduales. M

Solutio ad primum. Dicimus q prima materia, quæ eſt prima in uia compoſitionis, & ultima forma in uia compoſitionis. iſtæ dicuntur cauſæ ſimplices ipſius mixti. elementa autem in mixto remanentia, ſunt materiæ compoſitæ, & formæ compoſitæ, quia talia nō ſunt naturæ, ſed naturata, ideo nuncupantur per Auerroem talia materiæ compoſitæ, & formæ compoſitę, quia non ſunt materia, neq forma, ſed ſunt materia cōpoſita cum forma, & ſunt forma compoſita cum materia. unde materia prima in ſe conſiderata, eſt materia ſimplex, & cauſa ſimplex, & forma ultima in uia compoſitionis, quę perficit & dat eſſe, etiam eſt forma ſimplex ſed elemēta media quæ ſunt proximum ſubiectum formæ mixti, ſunt materia compoſita cum forma, & ſunt forma compoſita cum materia, Vnde
„ Comment. 3. cœli commen. 29. ens in potentia non inue-
„ nitur niſi in ente actu. 3. phyſi. commen. 65. ſcribit decla-
„ rando hoc. & debes intelligere hic per delatum, nō illud
„ quod dicit̄ in ſubiecto, aut de ſubiecto, materia, enim nō
„ dicitur de ſubiecto, nec in ſubiecto: ſed delatum accipiē
„ hic, loco eius quod non inuenitur niſi in alio, & hæc eſt
„ diſpoſitio materiæ, & diſpoſitio accidentium, & forma-

tum,

249

A rum, sed accidentia & formę differũt a materia in hoc q̃d sunt in subiecto, aut de subiecto. materia autem est ipsum subiectum. intẽdebat igitur per delatum illud, in quo materia conuenit cum accidentibus, & formis. Et quod non inuenitur per se, sed in aliquo. s. in cõposito, & cum aliq. s. cum forma. & ista est melior expositio, quæ dari potest super illa auctoritate, quicquid dixerit Burlæus Et alij ibi.

ADDI.

* Sed in expositione mea remanet difficultas, quia propositio Cõmen. est uĩis respectu cuiuslibet rei naturalis, ut dicit, modo expositio saluat dictum Cõmen. in mixtis tantum. Respondetur, q̃ sic debet intelligi, q̃ forma simplex in omni habente formam, est illa quæ dat esse, & talis in elementis est forma ipsa, unde in elementis nõ est aliquid preter naturam primam, & ultimã formam, quia sunt simplicia, sed mixta inter primam materiam, & ultimam formam, habent materias cõpositas, & formas cõpositas modo prædicto. in saluãdo igitur Auer. sufficit q̃ ultima forma est illa quæ perficit. Ad secũdum dico, q̃ non fuit mens Auer. q̃ formæ multiplicatæ sint realiter in rerum natura sicut sunt prædicata quidditatiua, quæ plura sunt, & de uno dicuntur, ut uoluit Ioannes de Gandauo. Nam non per aliam formam homo est uiuens, & per aliam est animal. uegetatiuum. n. est in sensitiuo, sicut trigonum in tetragono. ex. 2. de anima in text. cõ. 31. nec per aliam formam sortes est sortes, & per aliã est homo. Nam ut colligitur ex. 7. ex primę philosophiæ. tex. cõ. tr. quęcunq; per se quidditatiue prædicatur de aliquo, illa sunt eiusdem naturæ, et eiusdem rei, quia nõ oportet q̃ entia multiplicentur sine necessitate, in uia Philosophorum, quia natura nihil frustra operatur. sed per eandẽ formam realiter loquendo, idem reponitur in genere generalissimo, & in genere subalterno, & proximo, & in specie, tamen forma illa s̃m naturam, quæ non facit saltum, nec progreditur de extremo ad extremum, sine medio & est causa ordinis, prius intelligitur efficere materiam & informare illam, sub gradu abstractiori, quam sub gradu minus abstracto donec deueniat ad ultimum gradum completum, quia ordo naturę s̃m uiam generationis attẽditur isto modo uidelicet q̃ imperfectiora in tali ordine, pręcedunt perfectiora. uidemus enim q̃ natura prius dat uiuentibus quantitatem imperfectam, quam perfectam. Vnde Aris. 9. primæ philosophię tex. cõ. 15. loquendo de tali ordine, dixit, q̃ puer est prior uiro. & etiam in primo de generatione animalium dixit, q̃ homo prius uiuit uita plantæ, quam uita animalis, & prius uita animalis, quam uita hominis, quia prius uidemus ipsum uegetare, quam sentire, sicut in embryonibus & in pueris sunt magis sensatæ operationes, uirtutis uegetabilis, quam operationes uirtutis animalis, unde uirtutes naturales in pueris secundum Medicos sunt multipotentes. unde Hippocrates in prima particula separatorum sermonum scribit, qui crescunt, plurimum habent calorem innatum. plurimo igitur indigent nutrimento. Similiter prius apparent opera uirtutis sensitiuæ in homine, q̃ intelligere quod est opus intellectus, ut elatum est. sic igitur Philosophi ex sensatis cognouerunt naturam uia generationis procedere ab imperfectioribus ad perfectiora, & quia forma materialis, quãto est uniuersalior, tanto est ĩperfectior, ideo materia pri⁹ dicitur recipere formam sub gradu uniuersaliori, quã sub gradu minus uniuersali, non tñ q̃ istę formæ in eodem sint realiter distinctæ, sed sunt unum in re, & non distinguuntur nisi ratione, & ista est uia uera Auer. & Aris. sine dubio, quia ipsi multum abhorrent multitudinem entium & principiorum. ubi paucitas est sufficiens ad saluanda apparentia, sicut patet exercitatis in doctrina eorum. Et Commen. 7. meta. tex. commen. tr. inquit prædicata substantialia aduniantur cum subiectis, & adunantur inter se. unde infert ibi, q̃ si nouem prædicamenta accidentium per se, & essentialiter dicerentur de substantia, tunc essent eiusdem naturæ, cum ipsa substantia. idem habet. 7. meta. cõ. 17. de genere & differentia.

Solutio ad secũdã contra Ioan. de Gandauo.

B

C

D

Propõ 51.

Omne quod est sensibile, est sensibile per materiam, & omne intelligibile, est intelligibile per formam.

ELICITVR propositio ista ex mente Philosophi primo cœli. tex cõ 92. ubi dicit, q̃ qui dicit cœlum dicit formam, quæ ut dicit Cõmẽ. ibi in cõ. est subiectum uĩtatis. Qui autem dicit cœlum hoc, dicit materiam, quæ est subiectum sensibilitatis, ut colligit̃ de intentione Cõ. 12. meta. cõ. 14. ubi inquit. materia est illud ad quod innuitur s̃m sensum. forma enim non comprehenditur s̃m sensum, sed s̃m suam actionem. & ideo non comprehenditur nisi ab intellectu.

ADDI.

* Caueant qui tenent intelligentiam dare esse orbi formaliter, quia tunc cœlũ per idem esset sensibile & intelligibile, quia non est sensibile nisi inquantum est in actu, & per te est in actu p̃ intelligentiam, & per illam etiam intelligitur. igitur p̃ idem sentitur, & intelligitur. si dicatur sentire inquantum materia cœli est actuata per intelligẽtiam. Cõtra, quia sic etiam intelligitur, sic arguit Cõmẽ. 3. cœli. cõ. 28. contra illos qui dicunt elementum moueri per se passiue, & moueri per se actiue. quia dicunt inquãtum est materia elementi informata forma, sic est subiectũ motus, quia subiectum motus est in actu. & mouetur actiue a forma, contra inquit ibi Cõmen. tunc idem est rõ per se motionis passiue, & actiue, si argumentum hoc ualet pro Cõmẽ. etiam & hoc ualet. Amplius Com. primo cœli. 92. dicit cœlum sentiri per materiam, & intelligi per formam. sic enim probat ipsum esse compositum.

Cõtra illos qui tenent intelligẽtiã dare esse formaliter orbi.

B

Obiectio.

Sed est instãtia manifesta, quia materia s̃m se est insensibilis, sed si efficitur sensibilis, hoc est p̃ aliud, quia hoc non habet nisi per formam, per quam est in actu. & ideo uidetur q̃ id quod secundum se insensibile est, nullius sensibilitatis ratio est uidetur. unde Aris in. 2 de partibus animalium. cap. 7. dicit cerebrum nullam habere continuitatem, cum reliquis particulis sentientibus, quæ sensu caret. Nisi esset, quod ut scribit Cõmen. in ulti. cap. de substantia orbis. materia habet grad⁹. multiplex est enim materia, quædam enim est sensibilium & quædam intelligibilium, sicut enim scribit Cõmen. tertio de aĩa. in cõ. 5. in solutio. 3. q. intellectus possibilis est materia intelligibilium. materia etiam rerũ sensibilium, gradus habet, quia quædam est in potentia ad esse, & quædam est in potẽtia ad ubi. Sumitur etiam materia apud Philosophos, in rebus sensibilibus, pro proprietatibus insequentibus materiã, & pro appẽdicijs materiæ, sicut est quantitas. nam primum de accidentibus receptis in substantia materiæ est quantitas, ut dicit Cõmen. in libro de substãtia orbis. sic etiam qualitates sensibiles materia sensibilis nuncupantur. sensibilitas igitur non prouenit a materia prima, quæ est in potentia ad esse, nisi tanquam a causa remota in generabilibus & corruptibilibus. nam talis cum sit ens in pura potẽtia, de se ignota est, quacunq; cognitione. & sic intelligit̃ dictum Cõmen. 12 met. cõ. 14. ubi dicit q̃ materia est hoc s̃m q̃ uidetur. Materia autẽ quæ est in potentia ad ubi, est illa per quam aliquid constituitur in esse mobili. & de hac locutus fuit Aris. in. 2. meta. in tex. com. 12. ubi scribit. oportet imaginari materiam in re mota, & sic orbis cœlestis dicitur materia in actu, seu subiectum, ut uult Auer. 8. met. cõ 12. & in. 2. cap. de substãtia orbis. Sumendo autem materiam ultimo modo, sic illa est per quam aliquid efficitur sensibile, & talia sunt accidentia terminata, ut quantitas, & qualitates sensibiles, talia autem sunt tam in rebus habentibus materiam, quę est in potentia ad esse, ut sunt generabilia & corruptibilia, q̃ etiam in rebus in quibus est materia quæ est in potentia ad tantum, ut corpora cœlestia. & sic intelligitur rem esse sensibilem a materia.

Solutio.

Materia habet gradus

F

Inquisitio.

Sed est pulchrum uidere, cur contingit q̃ ad hoc q̃d res sit sensibilis cum duo concurrant. nã oportet id quod sensu capi possit sit in actu, ut patet. 9. meta. text. cõ. 7. & 20. & etiam requiritur q̃ tale sit signatum. cũ autem primum habeat a forma, quia forma est per quam est hoc

G aliquid & in actu.2.de anima.tex.cõ.2.& 7. esse autẽ signatum est a quantitate; quæ est de consequentibus materiam propter quid igitur Philosophi sensibilitatem simpliciter attribuunt materiæ, & intelligibilitatem simpliciter formæ attribuerunt? Nisi esset, q ratio adæquata ipsius intelligibilitatis est ipsa forma, quæ est quiditas, sicut supra dictum est. Ratio autẽ formę cõis, est in abstractis

Solutio 1. & sensibilibus. nã formę liberatæ a materia sunt intellectæ in actu in rebus etiam sensibilibus, quæ sunt intellectæ in potentia, forma est tota quiditas sensibilitas autẽ non inuenitur nisi in rebus corporeis, & inexistentibus in materia. Et hoc, ut mi.i uidetur, fuit in causa quare Philosophi attribuunt sensibilitatem ipsi materiæ, intelligibilitas autem iure merito attribuitur formæ, quia ipsa est sub iectum uilitatis, & ulte est obiectum intell's. ideo Arabes, intelligere appellant formare per intellectum. Unde Cõ. 1.cœli & mundi.cõ 92.dixit q ille est intellectus uniuersaliter forma, sed si istæ duæ causæ adinuicem comparẽtur, in re quę sentitur, uidelicet materia & forma, utique talis tes quantum ad hoc magis dependet a forma, per q̃ est

Solutio 2. in actu, q̃ a materia p q̃ est in potentia. Aut aliter dici potest, iuxta doctrinam Auer.t..met.cõ.14. in secũda sua

H expositione, quę fuit tertia illarum quæ fuerunt adductæ per Alexan. q materia quæ est pri se sensibilis est materia propinqua, non remota, sed forma est per se intelligibilis. Forma enim non sentitur per se, sed medio suæ operationis, ideo appropriate forma dicitur intelligibilis, & materia sensibilis, & hoc intelligitur de materia propinqua, non de remota.

Propõ. 12 *Motus unus ab una natura prouenit, & una natura est principium unius motus.*

COLLIGUNTUR istæ propositiones ex primo cœli & mundi.in tex.cõ.7.& 8. declarat in cõ. 18. Cõmen.in primo cœli de motu uno in specie debere intelligi, inquit enim, motus unius speciei est unius corporis in specie. Sed est dubium de motu aeris, & ignis,

Dubium. qui sunt mot⁹ ad superius, et uidetur esse unus motus spẽ,

Solo alior & tñ insequuntur diuersas naturas specie differentes, & est obiectio Ioan. Grãmatici, ut dicit Cõmẽ.ibi in cõ.8.

Obiectio cõtra solutionẽ. & uult q illi motus differunt specie, quia prouenẽt a naturis specie differentibus, mouentibus a loca specie differentia. & ista est solutio Auer.in cõ. Sed nec ipse satisfacit in hnc, quia quid dicimu de motu aeris, ut est in sphæra ignis, & de motu eiusdẽ, ut est in sphæra aquæ? in igne enim aer descendit, & in aqua positus ascendit. ascensus

I autem et descensus sunt motus specie differentes, ut patet

Solutio. ex.5.phy.nã sunt contrarij motus, sunt enim ex cõtrarijs

Obiectio. & ad contraria. Soluitur quod isti motus sunt eiusdem speciei, ratione eiusdem termini. Sed contra nã appolita non possunt esse in eodem natura, modo ascensus et descẽ

Solo alia aliorum. sus sunt motus oppositi. Alij aliter dicunt, q non inconuenit q aliqui motus fm unam rationem sint diuersarum

Solo ppria rationum, & fm aliam rõnem sint eiusdẽ. Dicimus nos, q Aris.in 5 phy.de motu generaliter loquutus est, cõsiderando ea quæ cõpetunt motui inquãtum motus, non applicando ad aliquam specialem naturam mobilis nec motoris, & illa ratione ulr, dicit motus quoslibet qui sunt ex contrarijs terminis, in contrarios, esse contrarios. & isto modo quilibet ascensus contrarius est cuilibet descensui. In libro aut cœli & mundi, & in alijs particularibus libris, unitas specifica motus, attenditur particulariter penes unitatem principij actiui, naturaliter mouẽtis ad unũ finem intentum, & ad unum terminum naturaliter intentum. Et quia aer, siue in igne, siue in aqua, uel in alio quis loco constitutus, extra suum locum naturalem semper appetit ad illũ reuerti cum semper illo modo sit præter propriam dispositionem naturalem dispoit⁹, ideo per eandẽ formam descendit ab igne, & per eandem etiam ascendit semper eundem terminum appetendo, licet igitur ascẽsus fm rationem cõem opponatur specie cuilibet descensui, non tñ quilibet ascẽsus determinatus specie opponiẽ cui- K libet descensui determinato. Multa.n. uerificantur ratione generis, quæ non uerificantur ratione speciei. Et hãc

Brũs. Tho. nostram sniam adiuuat dictum sancti Thomæ in 1. cœli & mundi super expositione tex.cõ.20. prope finem. ugt enim ad id autem quod dicitur de aere, dicendũ q contradictio quę includitur in oibus oppositis habet in sua ratione q fit, & fm idem & ad idem, & respectu eiusdẽ.mo tus autem naturalis aeris sursum, & deorsum nõ sit respe A ctu eiusdem, sed est sursum quidem respectu aquæ & terræ, deorsum autem est respectu ignis. unde hmõi motus non sunt contrarij, quia non sunt ad contraria loca, sed ad eundem locũ qui.s. supereminet aquæ, & subsidet igni.

Et ex hoc pulchre colligi potest, q simplicitas motus, & unitas, non attenditur penes principium passiuum, q̃d

Prima qđ actiōal unitas & simplicitas motus contra Ioan. non habet naturalem aptitudinem, ut moueatur cõtrario motu ab illo, qui naturaliter mouetur, ut dicit Ioã. de Ianduno. Sed intelliguur penes unitatem formæ, mouentis fm speciem in ordine ad unum finem. Et ita licet distinctio motuum in genere, attendatur penes distinctionem terminorum in particulari, tñ attenditur penes formas mouentes species distinctas, ut mouent ad terminos specie distinctos, aliter motus ignis, & aeris essent eiusdem speciei contra Commen. & ueritatem. Et si motus ascensus aeris existentis in aqua, & descensus eiusdem existentis in igne, essent specie distincti, cum ambo sint naturales ipsi aeri, sequeretur igitur quod uni corpori simplici, naturaliter inessent duo motus simplices, specie distincti, qđ est contra Philosophum & ueritatem, primo cœli locis adductis. ✱ Amplius.6. phy.tex.cõ.39. ubi inuestigauit tam omnem diuisibilitatis motus causam, siue sit ex

ADDI. parte moti, siue tpis, finaliter concludit, secutũ sũt maxime hoc diuidi oia, ab eo q mutaẽ.i.a subiectũ q mutaẽ, nã moti diuisibilitas ĩfert ulr diuisibilitatẽ, in reliqs aut p se, aut per accidẽs, ut dicit Cõmẽ.ibi. Et aduerte hic,

Vide t. 6. phy te cõ. 49. & cõ 66. q diuersitas partium motuum, non facit diuersitatem formarum specificarum, in corporibus cœlestib⁹, sicut in animalibus, q̃ sunt hic, ut dextrum, & sinistrum, etiam talem diuersitatem non efficit, sed bene diuersitas centrorũ facit diuersitatem in corporibus simplicib⁹, ut diuersitas ignis & aeris, sicut.d.Cõmẽ.2.cœli & mundi.cõ.49.

Motus specificatur a terminis.

Propõ 13 PROPOSITIO ista elicitur de mẽte Phi.5.phy. tex.cõ 21. intelligo q non in oibus dispositionibus

Limitatio propõnis. mot⁹ principaliter insequitur naturam terminorum, sed solum quo ad illas dispositiones, q̃ primo insequũtur

ADDI. ipsos terminos. ✱ Ampli⁹,p opinione mea facit. tex.70.

M in.4.phy. ubi Aris.dicit q infinitum non eodem modo reperitur in motu tpe, & magnitudine, sed tps est infinitum, ppter motum, & motus propter magnitudinem, & dicit quia prius est in magnitudine in qua mouetur, aut alteratur, aut augmentatur. unde lucidissimus Them.ibi exponit subiectum motus, omnis.n. motus, siue localis, siue augmenti, siue alterationis, in magnitudine q corp⁹ est tãquã in subiecto fundatur, & ita exponit etiã Cõ. li.n.intelligatur de termino, falsum est, alterationem esse in magnitudine. Amplius stat motum esse continuum, licet spatiũ super q̃ fit, sit interruptum, ut patet ex sentẽtia Philosophi in.5.phy.tex.cõ.21. ubi habet. continue autem mouetur, q nihil aut paucissimum deficit rei, & non tempori, ubi (ut notat ibi lucidissimus Themistius) Continuitas motus, non omnis hinc prouenit uidelicet ex spatio, nam illo quidem modo, decursus equorum in stadio, lacessitus erit, & dissitus nũ igitur rectius fuerit continuationem motus, ex serie temporis accipi. ita ut his uideatur cõtinuus, qui nihil tẽporis interceperit, nã rei quidem, per quã fit motus hiatẽ aliquid, atqꝫ intermitti posse pars uidetur, & tñ nihilominus tegis & cõtinuus motus, intelligitur. Nã continuitas, & diuisibilitas, in infinitum cõpetit motui, intimius per subiectũ mo-

250

A

Mot⁹ q̃ ſit diuiſibil' primo hēt a ſubiecto

tus quã ratione terminorum, ſicut colligitur de mẽte philoſophi.6.de phyſico auditu.tex cõ.39.ubi dicitur.ſequutum eſt autem maxime hoc, diuidi oia, & infinita eſſe, ab eo quod mutatur.i.ab ipſo ſubiecto, quod mutaẽ. unde licet motus, poſſit dici diuiſibilis, ratione terminorũ, tñ hoc primo non habet motus a terminis, ſed a ſubiecto, quod oſtenditur, quia quilibet motus, inquãtum motus eſt, habet ſubiectum diuiſibile nã quod mouetur, partes habet, ut demõſtratum eſt.6. phy.tex.cõ.32. Indiuiſibile.n. nullo modo motus p ſe moueri põt. Non tñ quilibet mot⁹ eſt ad terminos, per ſe diuiſibiles. Nam licet termini mot⁹ ad quantitatem, & ad locum ſint diuiſibiles per ſe, mot⁹ tñ alterationis terminatur ad qualitates, q̃ non diuidunẽ niſi per accidens, ut dicit Ariſt.i.6.phyſi.tex.cõ.37. Et Cõ.3. cœli cõ.8.ubi uult q diuiſibilitas competit qualitati per aſſimilationem, & quantitati eſſentialiter. Et eodem modo ſimplicitas motus, licet cõpetat motui, & ratione ſubiecti, & ratione termini ſiue ſpatij, intimius tñ cõpetit ꝓpter ſubiectum, q̃ propter ſpatium, ut recte opinantur Auer. & magnus Alber.ſuper.i cœli, & mundi.tex.cõ.6. Licet beatus Thomas oppoſitum teneat ibi, propter propoſitam ꝓpõnem, quæ dicit, q motus ſpecificatur a terminis, motus.n. ut dicit Cõmẽ.in.5.phyſi.tex.cõ.9.nõ differt a termino motus, niſi ſicut perfectũ a diminuto. Amplius uidetur eſſe mens Ariſ.in.5.meta.tex.cõ.18. & eſt capitulum de quanto. ubi Ariſ. declarando q̃o motus & tempus dicuntur continua, & quanta. Dicit, alia uero ut tempus, & motus etenim hmõi quædam quanta dicunẽ, & continua, eo quod illa diuiſibilia ſunt, quorũ ſunt hæ paſſiones. Dico autem, non quod mouetur, ſed per quod motum eſt. ubi expreſſe determinat ꝓ opinionẽ diui Thomæ. Et licet iſtud problema ſit ſatis arduum, et difficile. Nã ubi eſt diſcordia in philoſophia, inter Auerroem & Thomam, difficile eſt uidere ueritatem. præſertim cõcurrente ſententia Alberti, qui fuit re, & cognomẽto magn⁹. Tñ dicã id quod mihi uideẽ in tã ardua q̃ſtione, pro ueritate perſcrutanda, ſicut eſt natura Philoſophi.2. met.tex. cõ.15. Ariſ.enim in.2.de generatio.& corruptiõ.ſuper tex. cõ. 62.de cõpoſito mouet hãc q̃ſtionem, de motu dicẽs:

ADDI. Vide p hoc Auer in prīo de aīa hc.38 ubi uult q....

B

Opio beati Thõ.

Opio ppria & ꝓpria

" Continuus autem motus, utrum quia quod moueẽ continuum eſt, aut in quo mouetur, uelut locũ. Dico autẽ paſſionem, & ſoluendo inquit. Manifeſtum autem utiq, quia in eo quidem, quod id quod moueẽ, q̃o.n. paſſio continua eſt, niſi quia res cui accidit, continua eſt? Si autẽ & hoc, eo quod in quo ſolo loco exiſtit. magnitudinẽ enim aliquã habet, hu⁹ autem, quod circulo ſolum continuũ, quo circa idem ſibi ipſi ſemper continuum. hoc igitur eſt quod facit continuum motum, quod in circuitu corp⁹ fertur. motus autem tp̃s. Et beatus Doctor ibi exponendo, expreſſe dicit, quod manifeſtum eſt, quod mot⁹ cœleſtis eſt continuus, quia id quod mouetur, eſt continuum, & non quia locus in quo eſt motus, eſt continuus, quia primus orbis non eſt in loco per ſe, nec eſt motus continuus ab eo loco, in quo mouetur, motus.n.in genere nõ habet continuitatem ab eo, in quo mouetur, quia aliq̃n eſt motus in paſſione, q̃ non eſt continua, niſi per accidens, quia id cui accidit eſt continuum. Si autem aliquis motus habet continuitatem ab eo in quo mouetur, hoc ſolũ habet motus localis, quia loc⁹ habet aliquam magnitudinem, ſed nec omnis motus localis, ſed circularis, quia quod mouetur circulariter eſt idem ſemper, & ſeipſo continuum. & ideo facit motum ſempiternum, & continuum, & motus ſempiternus facit tp̃s ſempiternum. Et ita etiam dicit Cõmen.ibi in cõmento. Et Albertus, & oẽs. Et ideo bene dixit Cõmen. & Alber. in primo cœli. ſuper tex.cõ.5. quod ſimplicitas motus, principaliter cauſatur ex ſimplicitate magnitudinum motorum, ut quia magnitudines ſimplices motæ ſunt duæ, ideo mot⁹ ſimplices ſunt duo. Amplius motus etiã diſtinguitur a mutatione, & per ſubiectum, & per terminos. per ſubiectum quidem, quia ſubiectum motus eſt in actu: ſubiectum autem mutationis

C

eſt in potentia, quia quod moueẽ eſt, & quod generatur non eſt.5.phy.tex.cõ.8. per terminos autem, quia motus eſt de affirmato in affirmatum, ſed mutatio eſt de affirmato in negatum, aut econtra. ſunt.n. primi termini mutationis oppoſiti ſm affirmationem, & negationem, & tñ magis per ſe & intima cauſa diſtinctionis, inter generationẽ & motum, eſt illa q̃ ſumitur ex ſubiectis, quã illa quæ ſumitur ex terminis, quia q̃d generatio ſit ex ſubiecto ente in potentia, hoc per ſe cõpetit ſibi: ſed quod ſit ex nõ ente, hoc eſt per accidẽs. Nã.i.phy. priuatio eſt principium generationis, per accidens. materia autem, & forma, ſunt prĩcipia generationis per ſe. Et hoc tenet Cõmen.5.phy. cõ.8. licet Scotus, & ſequaces oppoſitum teneãt in hoc. D

• Amplius Cõmen.7. phy. cõ.29. dicit q ſimplicitas motus non attenditur principaliter in motu, quia ſit per breuiorem lineam ad medium mundi, uel a medio, quia large dicitur lineam rectam eſſe breuiſſimam, nam linea recta & curua, non ſunt comparabiles, quia ſunt diuerſarum ſpecierum. Amplius Cõmen.in.4.cœli.cõ.32. dicit q ſi terra moueretur ad mediũ, ſm q mediũ eſt extremum lineæ rectæ, & interim grauis eſſet, id quod mouetur ſm lineam rectam, poſſibile eſſet inuenire corpus grauius ipſa, deſcendens ſub ea. ADDI.

Amplius etiam mot⁹ prius, quãtum ad denoĩationem, attribuitur mobili, q̃ terminis, aut motori. unde Cõmen.5.phy.cõ.3. inquit. mot⁹ in ſua ſubſtantia ex iſtis tribus integratur, uidelicet ſubiecto, termino a quo, & termino ad quem. & primum quod diſponitur per motum, ex iſtis tribus eſt ſubiectũ. deinde terminus ad quem & poſtremo terminus a quo. unde nõ oportet q omnes diſpõnes competentes motui, prius cõpetant motui per terminos, q̃ per ſubiectum, ſed ſolum illæ quæ primo inſequuntur motum, merito terminorũ. Et ideo uidetur mihi, q magis intima, & prima cã continuitatis motus, & diuiſibilitatis, & ſimiliter ſimplicitatis generaliter, ſumi debet ex ſubiectis, quàm ex terminis, quia non quilibet per ſe terminus motus, eſt per ſe diuiſibilis, ſed bene quodlibet ſubiectum cuiuslibet motus eſt per ſe diuiſibile ſm naturales. Vnde Ariſ.in.2.de generatione, & corruptione.tex.cõ 12.dicit q magis naturaliter loquuti ſunt, qui aſſignauerũt principium materiale generationis, quàm illi qui aſſignauerunt formam. & Cõmen. ibi reddit cauſam, quia forma cum inuenitur, ceſſat trãſmutatio. E

• Confirmatur. quia motus materialiter ſumptus, pertinet ad naturalem, formaliter autem ad logicum.3.phy. cõ.4. & .5.phy.cõ.9. Vnde Ariſ.in primo de anima te.cõ. 16.uult diffinitiones naturales, dari per materiam, & diffinitiones datas per formam, appellat dialecticas, quia dialecticus diffinit per formam. qui igitur inueſtigant ſimplicitatem, & cõitatem a terminis, magis dialectice loquuti ſunt. Et qui ſcrutantur iſta ex ſubiectis, magis phyſicæ. ADDI. F

Ad auctoritates aũt Philoſophi.5. meta.ca. de quanto. reſpondeo, q ibi loquitur de motu, pro quanto eſt in prædicamento quantitatis, & ſic uerum eſt, q per ſe habet hoc a termino, nõ a ſubiecto. Nam.3. phy.tex.cõ.4. quot ſunt ſpecies entis, totidem & motus. Solutio ad auctoritatẽ Philoſophi in.5.met.

Vni unum dicitur eſſe contrarium. Propõ.14

PROPOSITIO iſta eſt philoſophi.10.me.tex. cõ.14.ubi iſta ꝓpoſitio demonſtraẽ, ut uult ibi Cõ. licet Ariſ. utatur ea, ut ſuppoſitione in primo cœli, & mundi.tex.cõ.10. Nam non inconueniens, q id quod demonſtratur in ſcia diuina, ſit ſuppoſitio i naturali philoſophia, ſicut etiam eſſe ſubſtantiarum ſeparatarum, demonſtratur in ſcia naturali, & eſt ſuppoſitum in ſcia diuina. Propoſita tñ propoſitio, ab Auer. duab⁹ conditionibus limitatur, in.8.phy.in cõ.62.prima quidem, q ſit maxima diſtantia, unde maxima diſtantia, unum contrariatur uni tantum, ut albedo nigredini. talis autem eſt extremi ad extremum. & iſta uidetur ratio Philoſophi ibi. Nihil tñ propter hoc prohibet, q uni & idem plura ſint contraria, ſed unum erit contrarium ut extremum, & aliud ut medium. auaritiæ enim Limitatio propoſitionis

G aduersatur liberalitas, & etiam prodigalitas. medium enim inter extrema, licet sit unum secundum subiectum, tamen pro quanto comparatum ad unum extremorum, subit rationem alterius, sic quodammodo est duo, & contrariari potest duobus.

Secunda conditio est, quod uni unum est contrarium, secundum unum modum, tamen diuersis modis unum potest plura habere contraria. Nam motui contrariatur motus, & contrariatur etiam quies, tamen alius modus oppositionis inter motum & mo-

ADDI. tum, & alius inter motum, & quietem. ❧ Genitum opponitur corruptibili contrarie, & ingenito contradictorie, primo coeli Simplicius in tex. unde etiam Alexan. in 2. topi. in cap. 20. in loco qui est ex coniugationibus contrariorum, ubi Philosophus infert. Palam autem, quoniam eidem simul contraria accidit fieri, nam & ei quod est amicis benefacere, et quod inimicis benefacere, & id quod est amicis male, contrarium est. ubi Alexan. dicit, quod quando hoc sumitur simpliciter, sic uni unum est contrarium, sed quando non intelligitur simpliciter, non inconuenit, uni plura esse contraria, nam aliquid secundum aliud & aliud, licet numero sit idem, potest plura habere contraria. nam eadem nix numero, alba & frigida est, & habet calorem, & nigritiam contraria, respectu alterius, & alterius, sic & in coniugationibus contrariorum, secundum aliud huic, amicis est benefaciendum, contrariatur ista, amicis

H est malefaciendum: & secundum aliud ista, inimicis est benefaciendum. nam in prima est contrarietas prædicatorum contrariorum, respectu unius, in secunda uero coniugatione est, quia contrarijs subiectis attribuitur idem prædicatum.

Propo. 25

Finitum est, cui potest fieri additio.

Propo non est ubique uera

VVLGATA nimis est propositio, sed non est uere uera. non enim omni finito additio fieri potest. Nam circulus, figura finita est, non tamen sibi additio fieri potest, primo coeli tex. com. 12. & 2. coeli tex. com. 21. quod autem circulus sit figura finita, manifestum est. quia est uno contenta termino. Sed est obiectio. nam Arist. primo coeli, ubi supra, probat quod nulla linea recta, perfecta est. nam si infinita fuerit, caret fine, & per consequens perfectione si autem fuerit finita, imperfecta est, quia recipit additionem. Nisi esset, quod illa non procedit ex ratione formali finitatis, inquantum finitas est, quia tunc quodlibet finitum, esset imperfectum: sed procedit, ut concernit materiam, puta magnitudinem iunctam rectitudini, talis enim est, cui additio fieri potest. Sed tunc iterum est difficultas, quia si infinitum, quatenus infinitum imperfectum, cum motus coeli circularis sit infinitus, tunc igitur esset imperfectus. Dixerunt quandoque quidam ad hoc, ex amicis nostris, quod motus coeli non dicitur esse perfectus ea ratione qua est infinitus, sed alia ratione, quia coniungit finem cum suo principio. & ista uidetur esse ratio Arist. in 8. physi. & in 12. meta. Sed ista solutio stare non potest. nam licet uera sit ratio illa adducta per Philosophum, nihilominus nunquam Arist. fateretur motum coeli esse imperfectum, ex parte qua caret fine: immo ista est alia ratio, ad eandem conclusionem, ut est uidere tex. com. 75. ubi habet textus. Amplius autem prior est, quem contingit perpetuum esse, non contingente, & ut inquit ibidem. prius autem, & natura, & ratione, & tempore, est perfectum imperfecto, corruptibili autem incorruptibile unde ista est sine dubio, alia ratio a prædicta. nam ex hoc, quod motus circularis coeli, potest esse perpetuus. i. infinitus in duratione est perfectior quocunque non contingente. i. non potente habere perpetuitatem. Et ratio est, quia perpetuum natura, ratione, & tempore prius est non perpetuo, & corruptibile, incorruptibili. Et ideo dic resolute in hac materia, dum quæritur an infinitum ratione, qua infinitum sit imperfectum distinguendo. nam qui quæstionem multiplicem, ut unam interrogat, aut male interrogat, aut captiose interrogat. Dico quod duplex est infinitas, quædam enim est ex materia, & quædam est a forma. licet Arist. uideatur dicere 3. phy. tex. com. 60. & 65. quod materia est infinitatis, & forma est causa finitudinis. Vbi aduerte, quod infinitas in diuisione magnitudinis, physice loquendo, est a materia. & ideo Com. inquit in 3. phy. quod naturalis conuenit cum geometra, in hac propositione, dicente continuum est diuisibile in infinitum, quia diuisibilitas in infinitum, competit magnitudini, siue sit in materia, quemadmodum contingit dum a physico consideratur, siue abstrahat a materia, sicut accidit, dum a geometra speculatur. Sed non conuenit in hac propositione, quæ dicit, continuum est augmentabile infinitum. quia ire ad augmentum, est ire ad formam. & a forma est finitudo & terminatio. infinitas igitur contingens magnitudini permanenti, est a materia, & attestatur imperfectioni. & finitas est a forma, & attestatur perfectioni. Quædam autem est infinitas insequens formam, & ista potest dici infinitas actionis, in duratione, & talis prouenit a forma liberata a materia, & ista arguit perfectionem. nam quod operatio alicuius formæ sit finita in duratione, hoc prouenit merito, quæ est forma in materia cui. n. sic accidit, quod sit constituta in esse per subiectum. Vnde Comm. in 1. coeli & mundi. in com. 32. causam abscissionis esse continuitatis, & æternitatis, est materia. Non enim est dignum, ut inquit Auicen. ut forma quæ est in materia, perpetua sit. unde Commen. 12. meta. com. 41. uult quod æternitas, & infinitas motus coeli, est a motore tantum. nam in coelo, ut inquit, nulla alia est potentia, nisi ad quietem. & ideo coeli motus de se est possibilis, & aliunde consequitur suam necessitatem, & perpetuitatem essendi, uidelicet ab ipsa intelligentia mouente, quæ non est constituta in esse per suum subiectum. K

L Sed si instes Arist. isto modo arguere uidetur, quod linea recta, quia finita est, potest recipere additionem, & ideo est imperfecta: linea uero infinita, quia caret fine, caret perfectione, ergo omne infinitum, quatenus infinitum, imperfectum est. Et etiam ex hoc sequi uidetur, quod omni finito quatenus finitum est, potest sibi additio fieri. Nisi esset, quod rationes illæ Philosophi procedunt secundum mathematicam rationem. nam licet Commen. dixerit in 2. coeli, & mundi. com. 59. quod demonstrationes doctrinales non sunt innatæ poni in scientia naturali. & est etiam doctrina Arist. in 1. posteriorum analyticorum, quod non licet demonstrantem transcendere de genere in genus. nam ut inquit Com. 4. coeli. com. 20. demonstrationes naturales debent esse ex causis naturalibus. unde in hoc plerunque taxantur antiqui, & Plato ab Arist. quia uoluerunt reddere causas rerum sensibilium, ex rebus & causis mathematicis, & intelligibilibus. Tamen aduerte, quod sunt aliquæ causæ, quæ quodammodo sunt naturales, quodammodo sunt mathematicæ. accidit enim causis mathematicis. s. propinquis in mathesi, ut sint causæ primæ plurium rerum naturalium, sicut accidit scientijs subalternantibus cum subalternatis, sicut arithmetica cum musica, & geometria cum perspectiua, sicut testatur Comm. in 8. phy. in com. 76. & in 3. coeli, & mundi. com. 6. unde etiam in casu nostro diuus Tho. in 1. coeli super expositione tex. com. 2. & clarius in lectione tertia in expositione tex. com. 5. inquit respondendo ad obiectionem factam contra Arist. qui probauit duos esse motus simplices, quia solum duæ sunt magnitudines simplices, cum hoc medium sit mathematicum, inquit. Sed dicendum quod scientia quæ se habet additione ad aliam, utitur principijs eius, sicut geometra utitur principijs arithmeticæ. Magnitudo. n. se habet per additionem supra numerum. unde punctus dicitur esse unitas posita, similiter corpus naturale addit materiam sensibilem, ultra magnitudinem mathematicam, & non est inconueniens, si naturalis in sui demonstrationibus utatur principijs mathematicorum. non. n. est omnino aliud genus, sed quodammodo sub illo continetur. Quod dictum diui Thomæ moderandum est, nam certum est, quod scientiæ naturales non sunt subalternatæ mathematicis, ut patet ex 6. primæ philosophiæ. tex. com. 2. sunt. n. tres scientiæ speculatiuæ. diuina, naturalis, & mathematica, non subalternatim positæ, sed distinctæ penes distinctos modos abstrahendi, & diffiniendi. sed debet intelligi sicut dixit Auer. in illis. ubi contingit quod causæ propinquæ in mathesi sunt causæ primæ. i. remotæ respectu eorum quæ sunt in naturali philosophia, quia eodem subiecto sunt lineæ naturales, & mathematicæ, sed alia ratione formali considerantur in naturali philosophia, et alia in mathematicis. ❧ Sed definitio lineæ quæ est longitudo sine latitudine, est secundum geometricam imaginationem, sed non est ita in

Marginalia: Obiectio · Solutio. · Dubium · Solo aliorum · I Impugnatio. · Solo propria · Duplex est infinitas. · Impugnatio. (L) · Solutio. · M Diuus Tho. · Contradictio dicti Tho. secundum Commen. · ADDI.

A sensu.ita dicit Philosophus et Cō.in.1.priorū.tex.cō.24.

Quo ad accidentia igitur insequētia magnitudines,cōicant istæ sciæ,& quia talia prius fluunt ſm naturā a magnitudine simplici,q̄ a magnitudine,ut est in materia. sic enim entia naturalia,& magnitudo naturalis se hñt p additionē,ad magnitudinē mathematicā. unde Cō.1. cœli & mundi.cō.6.inquit in fine cō.q cū diuisionis qualitatū,est quātitas in eo q quātitas,& ita mathematicus dicit q magnitudo recta est imperfecta,quia est,aut finita. & sic recipit additionē,uel infinita,& sic caret fine. Figura autē,& magnitudo rotunda,est perfecta,quia coniungit finē suo principio. Non tñ ſm naturalē considerationem ol finito potest fieri additio,ſm rē ipsam,quia res naturales ex hoc sunt finitæ,quod hñt formam,& ab ea est terminatio.unde ut bene notauit Cōmē.in hac ppositione naturalis non concordat cū geometra,q continuū est augmentabile in infinitū,quia ire ad augmētum,est ire ad Notabile. formā a qua est terminatio,& finis. Nec uideaẽ tibi mirū hoc,quia multa uerificanẽ ſm unam considerationem, in aliqua scia,q̄ tamen in alia scia q̄ procedit ſm aliud genus abstractionis, non uerificanẽ de eodem.nā dum ens diuidiẽ ſm diuisionē demēatiuā,non inconuenit ut una & eadē res ingrediaẽ duas,aut plures artes,ut colligiẽ de mēte Philosophi.2.phy.tex.cō.18.& est etiam ſnia Auer.in

B 2 phy.in cō.61.naturalis dicit.q motui circulari null⁹ motus potest esse contrarius , & tñ mathematici in motibus circularibus imaginarijs factis super eisdem polis & eodem axe,sub oppositis modis ponunt contrarietatē, quia se impediunt,ut expresse dicit Cōmen.in.1.cœli & mūdi,

ADDI. in cō.32. ✠ Silr dici potest,q rectū & rotundū sunt cōtraria,ut dicit Arist.1.phy.41.in figura, licet.3.cæli. 75. dicaẽ contrarium,& licet Cōmen.dicat q illud est ſm famā,& in prio aspectu. & Them.dicit q illud est ad hoiem,quia Democritus talia p contrarijs accipiebat. potest tñ dici,q illud est mathematice,licet physice rotundo nihil sit contrarium. Silr mathematici imaginā tur corpus sphæricū,motum super plano,cōtangere illud in puncto,sed naturalis negat contactum corporū fieri in puncto,ut patet primo de aia.tex.cō.12. Et silr Logicus dicit quantitati non esse contrarietatem. Et tñ naturalis, qui dicit motū esse de contrario in contrariū ponit in p̄dicamento quantitatis esse contrarietatem,& uerū non cōtradicit uero. sed hoc est ſm diuersas rationes, & abstractiones. Silr mathematici insequentes imaginationem, quæ est fundamētum suarū propositionū , dicunt,q ubi datur maius,& minus,ibi dat æquale,& tñ,hoc naturalis

C dicit non habere ueritatem ulr,quia daẽ corpus in natura minus luna,& datur corpus maius , & tñ non daẽ æquale.Sic igitur in simili non cuilibet finito additio fieri pōt, naturaliter loquendo, nec quodlibet tale imperfectū est.

Ex his igiẽ modo intelligere potuisti,quō infinitas in duratione perfectioni,attestaẽ & non imperfectioni, quia insequitur uim formæ,non uim materiæ , qualis erat infini-

Dubium. tas in magnitudine. Sed est difficultas de finitate,& infinitate uigoris,an talia attestenẽ perfectioni,aut imperfectioni,& utrū cuilibet finito,ut sic,possit fieri additio , & an quodlibet tale sic finitū,imperfectū sit.Et p̄sertim hoc difficultatem habet in intelligentijs apud Philosophum.

Solutio Et ad hoc qsiq; Auer. conatus est cito aufugere difficultatem,innuendo in 8.physico.cō.79.q in talibus non est finitum , nec infinitum . finitum.n. & infinitum solum de corporibus dici pñt.Ratio autem est, quia.1 phy.tex.cō.

Impugna. 15.ratio finiti & infiniti, soli quātitati congruit. Sed illa solutio est una fuga.nā certum est in uia Arist. q species entium sunt inæquales,in perfectione & uigore.nā sunt sicut numeri,ut dicit ex mente etiā Platonis in.7.met.tex.cō.10.& ſm ipsum.10.met.tex.com.7.in oī genere est unū primum,quod est metrum & mensura oīum , quę sunt in illo genere.& in.2.primæ philosophiæ.te. com.4.unumquodq; est maxime tale, ppter quod alijs inest uniuocatio,silr indiuidua in eadem specie ſm Arist. sunt æqualis

D perfectionis.unde.3.meta.tex.com.11.in indiuiduis eiusdē speciei,non est hoc prius,& illud posterius.unde non negaret Arist. quin in abstractis substantijs, sit inæqualitas in perfectione. & hoc testaẽ etiā Com. 12.met.cō.44. & in.3.de aia.cō.19.& in lib.destruc.destruc.dispu.3.in solutione 18.dub.Immo etiā ipse Auer.ab ipsa tādem ueritate coact⁹ mutauit rñsionem ad illam obiectionem motam, in.8.phy. & distinguit finitatem,& infinitatem,in duratione a finitate,& infinitate uigoris, ut patet in.3.c.de substantia orbis. & in.2.cæli.in cōmē.71.expresse testatur in consimili dubio,q qñ non fuerit facta talis distictio,tūc

ADDI. accidit ista perplexio. ✠ Si quis aūt sustinendo illā solutionem Auer.in.8.phy.c.79.dicat illam esse ex mente Philosophi in.1.phy.tex.cō.35. ubi arguit contra antiquos.q non potest esse aliqua substantia infinita,separata a sensibilibus quia finitū & infinitum sunt passiones numeri,aut magnitudinis , dic q arguit ad hoiem, quia antiqui & ipse,ut patet in illo tex.loquunẽ de infinito,ut est impertransibile. Concessa igitur ista distinctione,quicquid asserant Philosophi de altero mēbro,uidelicet,de infinito in uigore.dico q entia finita in uigore, quæ sunt citra primum,non possunt recipere additionem ſm rem in propria natura,quia unumquodq; ens emanat

E a primo principio,ſm q est aptum natū emanare,& non aliter.unde distantiæ entium in hoc sunt ualde diuersæ.ut scribit Cōmen.in.2.cæli & mundi.in cō. 61. & ideo talia sunt perfecta in genere,sed non sunt perfecta simplr,quia perfectio simpliciter nō competit nisi Deo glorioso,sicut dicit Cōmen.5.meta.in cap.de perfecto. tale autē est ens infinitum in uigore,quicquid in hoc senserint Philosophi, non nobis curæ de hoc. Sic igitur infinitum in duratione,non arguit imperfectionem,nec pprie loquendo diciẽ ex priuatione finis,qui est perfectio , sed potius ex priuatione ultimi.unde.2.phy.tex.cō.23. derisorię apposuit dicere hunc finem,cuius quidem causa factus est.uult.n.nō omne ultimum esse finem, sed optimum , sed infinitum in magnitudine,dicitur ex priuatione finis,qui est perfectio, quia tale insequiẽ potentialitatem materiæ,ab illa.n.progreditur,ut patet.3.phy.tex.cō.61. infinitum etiā in uigore ſm theologos,& ueritatē nullā potētialitatē insequiẽ, qa est pprietas,uel mod⁹ priæ cōæ,q̄ est De⁹ sublimis.

Grauissimum omnium,quod est in medio. Prop.16

PROPOSITIO Ista est Philosophi in primo meteororum.terra.n.est graue simplr , quia residet sub omni corpore,ut patet.4.cæli & mundi.tex. cō. 26.

F Intellectus pp̄ōnis. Intelligitur inter corpora simplicia,sed fallit comparando eam ad corpora mixta , quia datur aliquod mixtum, grauius ipsa terra,ut plumbum.Glossa est Auer.in.3.cæli, & mundi. in cō.9.ubi inquit, q simplicia non sunt eiusdem naturę adinuicem,nec simplicia cū compositis,sicut nec ipsa composita inuicem comparata.nā quantitas minor terræ,grauior est,& plus ponderat aliqua majori aq̄, & aliqua pars minor plumbi,plus ponderat maiori terrę , & aurum plus ponderat plumbo. ita etiam scribit Auer.in suo tracta.de theriaca.Nā grauitas aquæ,est grauitas comparatiua,sed grauitas terræ,est grauitas absoluta. Et similiter grauitas plumbi est alterius naturæ a grauitate terræ,quia illa est grauitas compositi, sed grauitas terræ est grauitas simplicis.plumbum.n.ex mixtione aq̄ terræ et grauitas simplicis... rit maiorem grauitatem,q̄ sit in ipsa terra,quia habet grauitatē terræ & aq̄. Vel ex mixtione multa resultāt,q̄ nō sunt in insensibilibus.unde theriaca habet multas nobiles operationes,quas non habent simplicia ex quibus cōponitur.Auer.etiam in.1.canticæ.cō.13.inquit,q priæ qualitates,aliter attribuuntur elementis, & aliter aialibus, &

Dubium. tpi,& loco. Sed dices,si mixta mouenẽ ab elemento dominante,& propter q unumquodq; tale,& illud magis, uidetur igitur q ipsa elementa sunt maioris grauitatis, q̄

Solutio.1. mixta,& ita plumbum non erit grauius ipsa terra. Nisi

G esset q̃ in mixto residente circa mediũ dñanť quo ad mo lẽ terra, & aqua, ut testať Aris. i. 4. meteo. & sic ex utroq; fit una cã totalis, & ita grauitas terræ est minor illa quæ est in plũbo. Solutio. 2. Aut aĩt grauitas terræ, & simplicium, diciť summa intensiue, & quia est pricipium grauitatis. In alĳs tñ, non plus semper grauitat terra cæteris paribus, quàm mixtum. unde aqua est intensiue frigidior, opio, tñ pl⁹ infrigidat opium, quàm aqua, & flãma est calidior intensiue ferro ignito, non tñ plus calefacit. Actio. n. insequitur multitudinẽ formæ, q̃ pluris est in pluri materia. grauissimum ergo omnium est inter simplicia elementum terræ, qm̃ dum est extra locũ suum mouetur ad concauũ aquę, non sm̃ q̃ est finis aquæ, sed inquãtum est mediũ totius. nã nisi ita esset, sequeretur q̃ in quacunq; distantia esset aqua, terra moueretť ad aquã, sicut ferrũ ad magnetẽ, q̃d tñ nõ uidemus, ut scribit Cõ. 4. phy. cõ. 42. Ratio autem est, quia superficies concaua aquę, non est locus formalis terræ, absolute considerata, sed ut concernit talẽ & tantã distãtiam a cœlo, & a polis mundi. unde si aqua esset in loco in quo est aer, terra non posset locari sub concaua superficie eius, nec partes terrę mouerenť ad totũ, ut dicit in simeli Aris. i. 4. cœli, & mundi. in tex. cõ. 22. q̃ si terra esset sub luna, partes non mouerentur ad totum. nam si

H partes terræ mouerentur ad totam terram, nõn mouerentur ad totum ratione qua totum, sed ratione loci, in quo totum est locatum nãliter. nã idem, est locus conserua tiuus totius, & partis. Et aduerte q̃ Cõ. 4. cœli, & mundi. cõ. 22. dicit q̃ Aris. uocauit ultimã superficiem aquam, quæ est locus terræ, medium mundi, & concauum lunæ, quod est locus naturalis ignis, appellauit illud ultimum siue extremum. nã tex. habet extremum, & mediũ. ubi habes q̃ concauũ aquæ & medium mundi sunt idem subiecto, & non differunt nisi ratione. nam tale nõ locat terrã, ratione qua concauum, sed ratione qua est medium toti⁹, & per hoc multas argutias euitabis, de loco terre.

Propõ. 17

Elementum est ex quo fit aliquid, ut in exsistente induisibile secundum speciem in aliam speciem.

ADVERTE q̃ ista descriptio ponitur ab Aris. 5. meta. tex. cõ. 4. Extat etiã alia descriptio elemẽti, posita ab eodẽ. 7. meta. tex. cõ. ult. ubi diciť. elementum esse in quod diuiditur, inexistens, ut in materiã, utputa » syllabę, ut quod, B, & A. Extat etiã alia descriptio elemẽ » ti, posita ab Aris. in. 3. cœli, in tex. cõ. 31 ubi scribit. sit itaq; » elementum illud corporũ, in quod alia corpora diuiduntť, Elemẽta in actu duplicia. quod inest potentia, aut actu. hoc. n. utro mõ, adhuc ambiguũ est. Aduerte igiť, q̃ ubi est multiplicitas, ibi est confusio apud intellectũ, ut scribit Philosophus in. 1. cœli, &

I mundi. tex. cõ. 110. Scias igiť, q̃ elementa rerũ existẽtium in actu, q̃dã sunt in actu, & q̃dam sunt in potentia, ut scribit Cõ. i. 12. met. cõ. 20. illa elẽta dñr in actu, q̃ dissoluto cõposito remanẽt in actu, sicut dissoluto mixto, dicunť remanere quatuor corpora simplicia sm̃ Auicẽ. & Auer. unde mixtioni non opponiť corruptio, sed dissolutio, ut dicit Cõmen. in. 2. de generatione, & corruptio. in cõ. 48. mixtio. n. non est generatio, sed est miscibiliũ alteratorũ unio, ut scribitur in fine primi de generatione, & corruptio. Elementa autẽ in potentia, dicuntur illa q̃ corrupto cõposito non remanent actu abinuicẽ separata, sed sic se hñt, sicut sunt elementa ex quibus cõponunť corpora simplicia, uidelicet, prima materia & forma, quia in talibus forma corrũpitur, & materia, induit aliam formam, unde Cõmen. in. 3. cœli. cõ. 31. inquit, quod elementum æquiuoce diciť de elementis corporum simplicium, q̃ non sunt corpora, ut prima materia, & forma simplex, & de elemẽtis q̃ sunt Differẽtia inter principium cãm & elementum. corpora, q̃ sunt elementa mixtorum corporũ. Nota etiã, q̃ ut scribit Cõ. 5. meta. cõ. 4. elemẽtũ, principium, & causa differunt, quia elementũ solum diciť de causis intrinsecis, & dignius diciť de materia, principium autẽ de causis extrinsecis. causa autẽ est minoris ambitus, q̃ principium, quia omnis cã est pricipiũ, non autem omne principium

K est causa, quia principiũ etiã dicitur de priuatione, quæ est principiũ trãsmutationis, & etiam dicitur de quatuor causis, elemẽtum autẽ ideo sm̃ Auer. digniori modo diciť de materia. quia elementũ diffiniť p esse, id ex quo fit aliquid, famosior aũt ex sigñationib⁹ est, ut testať Cõmẽ. 5. meta. cõ. 29. est q̃ñ diciť de causa materiali, unde etiã materia. 2. phy. tex. cõ. 31. isto mõ describiť, uidelicet, materia est id ex quo fit aliquid inexistente, & aduerte q̃ materia prima, sicut est prima in uia cõpõnis, ita est ultima uia resolutionis, ideo definitio illa data. 5. meta. te. cõ. 4. pcipue uerificať de prima mã in uia cõpositionis, quia est id ex q̃ fit aliquid, ut inexistente & cætera, sed quia in uia resolutionis foña corrũpiť, & materia remanet, tũc diffinitio elementi posita. 7. meta. tex. cõ. ult. q̃ dicit. elementũ est in quod diuidiť inexistens, ut in materiã, non. n. isto mõ cõpositũ in uia resolutionis diuidiť in formã, ut in principiũ inexistens, quia in resolutione forma corrũpiť, & materia remanet, licet sub alia foña, unde alio, & alio mõ diffiniť elemẽtum sm̃ quod diuersimode apprehendiť ab intellectu, uel in uia resolutionis, uel in uia cõpõnis. sicut in simili duę dãtur diffõnes de continuo, una est illa q̃ dať in pdicamentis, cõtinuum est cuius partes copulãtur ad unum terminũ, & ista est, considerando continuum in uia cõpositionis, & talis diffõ est dialectica, quia dať per formam.

L unitas. n. continui, est quasi forma totiua, nã. 5. meta. text. cõ. 19. substantia cuiuslibet quod semel, ut sex semel sex, unitas. n. attestať formæ, quia forma est esse unũ esse. Alia [illegible] aũt diffinitio dať de continuo, in uia resolutionis, & dať per materiã, & ideo est naturalis, quia primo de aĩa. te. cõ. 16. physicus diffinit p materiã, & dialecticus p formam, & poniť. 1. cœli, & mundi. te. cõ. 1. cõtinuum est, quod est diuisibile in sp diuisibilia, nã talis diffõ dať p partes q̃. 2. phy. te. cõ. 31. reducunť ad materiã. & Cõ. 7. meta. cõ. 31. inquit, prioritas partium ad totum, est prioritas materiæ ad formã. Tertia aũt diffõ elemẽti, est respectu elementorum q̃ sunt corpora, & illa dať ab Aris. 3. cœli & mũdi te. cõ. 31. ubi dicit. sit itaq; elemẽtum illud corporũ, in q̃d alia corpora diuidunť, quod inest potentia, aut actu. hoc Cœlũ põt dici elemẽ. enim utero modo, adhuc ambiguũ est. Et aduerte q̃ cœlũ potest dici elementum isto mõ, quia licet nõ ingrediať formaliter cõpositionẽ corporis mixti, tñ est de partibus q̃ sunt integritate uniuersi, unde Aris. in pricipio tertĳ de cœlo, & mundo nuncupat ipsum primũ elementũ, est. n. Elemẽta dñr esse i potẽtia in mixto. principalissima pars q̃ est de integritate uniuersi. Et aduerte q̃ elementa q̃ sunt in mixto q̃ñ q̃ a Phĩs dñr esse in potentia, p quanto non sunt in esse libero in pprĳs locis, sed sunt in esse ligato, unde appetunt ire ad sua loca, ut patet. 2. cœli, & mundi. tex. cõ. 37. ubi Cõ. scribit q̃ elemẽta

M pp contrarietatẽ quã hñt inuicẽ in mixto trãsmutanť inuicem, & quia non sunt in suis locis appetũt separationem, & reuerti ad sua loca. Et ex illo loco patet error Thomę Contra Thom. de Garbo in sua summa, & multos medicos. de garbo, in summa sua, & multoꝝ medicoꝝ asserentium q̃ si humido substantificũ æq̃ perfectum reparari posset assidue quod tũc uita hoĩs posset pperuari, peccat quidẽ, sicut uides ratio p fallaciã cõsequentis, quia esset adhuc aliæ cãæ suæ corruptionis. nã elementa sunt in mixto uiolenter, & appetitu naturali, appetunt continue separationem, & reuerti ad sua loca naturalia. mõ nullum uiolentũ perpetuum, ex. 2. cœli. text. cõmen. 18. & nullus appetitus naturalis est ociosus in natura, quia Deus & natura nihil frustra faciunt, & ideo sub illa ratione dñt esse in potẽtia, quia sunt ligata. Tũ etiã quia sunt refracta, aut in qualitatibus tm̃ ut tenuit Auicẽ. aut in qualitatibus, et substãtĳs, ut tenuit Cõ. 2. cęli cõ. 37. non tñ conuertiť ista, q̃ licet oẽ elementũ sit in potentia in re, cuius est elementum q̃ omne quod est in potentia in aliquo sit elementum illius, est enim locus consequentis, quia uñia affirmatiua ex primo priorum non conuertitur in terminis, sed in partẽ, est. n. instantia ultra hoc, nã fex est in potẽtia in oleo & uino. nõ tñ dicimus q̃ est elementum eorũ. glossa est Auic. in 2. colliget. ca. 1. Et aduerte etiã q̃ talia elementa, q̃ sunt in

mixtia

A mixtis dr̄ habere figurā accidētalr̄, sed corpora cœlestia habent figuram essentialiter, ut scribit Cōmen. primo. cœli. cō. 82. & reddit causam quia esse elementorum est uicinum primæ materię, & est causa occulta sicut uides. Sed aduerte ꝙ semper in his caducis potentialitates imperfectiones, & defectus a materia trahunt originē, & quia ipsa de se est informis & infigurata, ideo cum primæ formæ quæ in materia recipiuntur sint formæ elementales, ut testatur Cōmen. in. 3. cœli cō. 67. & 12. meta. cōmen. 11. ideo contrahunt istas imperfectiones, quod sunt de se infigurata, & sunt propter potentialitatem acquisitā a prima materia propter uicinitatem in potentia ad omnem figuram, & ideo nullam de se habent figuram, sed figurantur ad figuram continentis, unde si acquirunt figuram rotundam est, ut scribit Cōmen. in secundo cœli cō. 24. quia sunt in rotundo, & quia uacuum non est. Quia autem cœlum est, ut scribit Cōmen. in libro de substantia orbis. cap. secundo materia animalium cœlestium, & est perfectior modo tum materiæ, quia in eo non est potentia ad esse, sed ad ubi tantum, & quia motus intelligentiæ est motus animę, uidelicet, circularis, ideo cœlum sortitum necessario est figuram sphæricam ex necessitate finis, intelligentia enim est illa quę constituit ipsum in dispositionib⁹ necessarijs, sicut est in corpore hominis factu propter finem.

Difficultas. Solutio.

B Sed est difficultas, cur si elementa de se nullam figuram habent, tamen communiter appellantur corpora rectarum dimensionum, & dicuntur moueri motu recto, & unde hoc fuit deriuatum. Nisi esset ꝙ Aristo. primo cœli. tex. cōmen. 5. per mathematicam rationem ostendit duos esse motus simplices, quia duę sunt figuræ simplices, & magnitudines simplices, uidelicet, recta & circularis, & quia prima figura ex simplicibus est circularis, & prima figura simplex debetur primo corpori simplici, tale autem cœlum relinquitur quod alia figura recta debeatur cæteris corporibus, unde Cōmen. in secundo cœli, & mundi cōmen. 22. declarans hoc inquit. propositio autem dicens ꝙ prima figura debetur primo corpori est manifesta cum posuimus quod prius secundum substantiam est pri⁹, & debet esse prius secundum accidentia essentialia propria scilicet accidentibus eius quod est posterius, sicut est prius per substantiam corporis. & cum posuimus ꝙ figura est accidens quod sequitur ad substantiam corporis, necesse est, ut figura cœli sit prior alijs figuris, quoniam figura cœli non est in eo accidentaliter sicut in elementis in quibus intendebatur receptio multarum figurarum, cum esse elementorum sit propinquius ad esse materiæ ꝗ ad esse formæ, corpus autem cœleste econtrario, quoniam suum esse

C est uicinum formis. Cognouerunt etiam naturales hoc ex motu, nam mixta quæ mouentur ad motum elementi dominantis determinant sibi ad motum rectum magis figuram rectam, ut ignis flamma quę determinat sibi figuram pyramidalem, & quia mouentur a medio, & ad medium qui sunt motus recti. moueri enim circa medium est motus corporis circularis. Et aduerte ꝙ est alia etiam diuersitas inter cœlum, & talia elementa, nam quanto elementa magis inuicem congregantur seu ad maiorem spissitudinem reducuntur, tanto minus luminosa sunt, & minoris actiuitatis, unde terra est fex elementorum, & est opaca, & paruæ actiuitatis, sed in corporibus cœlestib⁹, secus est quia quanto ibi fuerit maior congregatio, tanto ibi est maior luminositas, & maior actiuitas, unde stella quæ est densior pars sui orbis, secundo cœli tex. cō. 41. & 2. ca. de substantia orbis, magis lucet, & magis actiua est, alias autem differentias require in libro de cœlo & mundo. & in libro de substantia orbis, nos enim multum a proposito diuertimus non sine causa, quia multos uidimus in his ualde errare.

Propō. 59

Principia rerum sensibilium sunt sensibilia.

Co. Auer.

PROPOSITIO ista est Aristo. 3. cœli & mundi. tex. cōmen. 61. & glossatur per Auer. ibidem de principijs propinquis, non autem habet ueritatem. ut inquit, pro

D positio de principijs remotis, quia principia remota rerum sensibilium, non sunt sensibilia, ut prima forma, & prima materia.

Contra ponentes formā corporeitatis.

Quidam autem illum locum perscrutantes dixerunt istam primam formam esse formam corporeitatis de prędicamento substantiæ, quæ est coæterna primę materiæ, & ista est prima de principijs generationis in genere causæ formalis. Sed ista opinio est purus error, nam Auer. in primo physicæ auscultationis. cō. 63. reprehendit Auicen. ponentem huiusmodi corporeitatem substantialem, sed expresse uult ꝙ corporeitas coæterna materię sit accidens, & in libro de substantia orbis, ubi declarauit ꝙ natura materiæ substantiatur per posse, ita ꝙ potentia est differentia substantialis materiæ uult ꝙ prima forma quę in mā primę⁹ recipitr̄ est trina dimēsio.

Ratio.

Nec ualet sicut alij qui dn̄t, ꝙ Aui. posuit illā tāꝗ specificā, & Cō. posuit eā tāꝗ genericā, & in hoc asserūt esse differentiā inter Aui. & Auer. cum hoc tamen sit purum mēdacium, immo oppositum reperitur de mente Auicen. in primo suæ sufficientiæ. & in secundo suæ meta. quia posuit illam esse formā confusam & generalē, & Linconiensis, & Alber. qui imitati sunt Aui. in hoc isto mō ponūt eā.

Impugna.

Præterea. Argumenta quæ facit Auer. in primo cap. de substantia orbis, æque bene procedunt si ista forma ponatur specifica esse,

E siue ponatur generica, immo maiora inconuenientia sunt si ponatur generica secundum quod seqnr̄ ex uerbis eius qd̄ ostēdit. inquit. n. unde putauit Aui. ꝙ dispō triū dimēsionū exn̄tiū, in materia simplr̄. i. non terminatarum est dispositio dimensionū terminatarū in ea, quapropter dixit necesse est primam formam existere in prima materia antequam dimensiones existant in ea. Ex quo accidunt ei impossibilia, quorum unum est, formam non diuidi ad diuisionem subiecti, quapropter non recipiet diuisionem, et ipsam esse æternam non diuisibilem, per diuisionem sui subiecti, & ipsam non habere contrarium succedens sibi in eodem subiecto. quòd si ita esset tunc materia non reciperet aliam formam præter istam sibi primam. Manifestum est autem ꝙ si forma ista secundum ipsum etiam recipitur in materia prius natura, quàm trina dimēsio quod ipsa remanet indiuisibilis, quia secundum ipsum extensio quæ est in formis est per subiectum extensum merito dimensionum. Maius autem incōueniens est ponere aliquā formam genericam substantialem esse indiuisibilem, & æternam, & remotam a contrarietate quam aliquam formam specificam. testatur hoc experimentum, quia quanto aliqua forma est magis eleuata a materia, & magis elōgata a potentialitate, tanto magis recedit a contrarietate & diuisibilitate, & accedit ad unitatem, & actualitatem.

F unde formæ elementales propter maximam propinquitatem ad materiam sunt imperfectissimæ, & sic ascendendo per ordinem ad mineralia, et a mineralibus ad plantas, & a plantis in animalibus. in quibus etiam sunt gradus, nam animalia imperfecta ita se habent ꝙ partes eorū decisæ uiuunt, habent enim animam unam in actu, & plures in potentia, sicut in plantis, sicut testatur Arist. in. 2. de aīa tex. cō. 20. & uniuersaliter ita est his quæ Græci zoophyta appellant. i. ancipitis naturæ inter plantas, & animalia. Illa autem quæ sunt perfecta hoc non patiūtur, quia partes illorum decisæ non uiuunt, unde quidam ex magnis tenuerunt animas animalium pfectorū esse indiuisibiles. Et ita patet quod longe incōueniētius est dicere dari aliqꝗ formam substātialē generalē cōsistere in indiuisibili quā specialem, propter genus magis assimilari materiæ, & differentiam formæ, teste Porphyrio in cap. de differentia.

Amplius autem magis inconueniens propter eandē causam aliquam formam generalem esse remotam a cōtrarietate, ꝗ formam specificam. unde forma & complexio humana secūdum omnes sapientes est magis remota a contrarietate, & magis appropinquat naturæ cœli, in ꝗ nulla prorsus est cōtrarietas, ut testanr̄ etiā medici, & Auicē. in prīa Fen primi. in doctrina prima. cap. de cōplexionib⁹. et

Theorema. D

G Arist. 1. de anima, in tract. de olfactu, & est in tex. cõ. 94. Amplius. quõ naturalis resolueret usq; ad primam materiam si habet formam corporeitatis sibi coæternam, nã nulla uia potest cognosci cõpositio ex materia, & forma, nisi per transmutationem substantialẽ, ut inquit Cõmen. primo. phy. cõ. ultĩ. & primo phy. cõ. 51. inquit, alteratio contrariorum inuicem coegit oẽs credere quod oĩa corpora sunt composita non simplicia, & quod in eis sunt aliqua plura uno, & maxime prima corpora. s. quatuor elementa. In talibus sicut ipse testatur. 4. phy. Cõ. 71. & 8. phy. cõ. 30. & 4. cœli. 22. non est nisi prima materia, et forma elementi, & ideo non diuidunt in partem per se motã & mouentem, & ꝓpter hoc si in uacuo ponerent non possent moueri, & 12. meta. cõ. 14. expresse habet ꝙ materia non habet aliquã formam cõem, & ideo dicit quod non est genus. & dixit Alexan. scripsisse demõstratiue materiam non esse genus. Amplius autem quõ Arist. solus uidit naturam primæ materię, & Plato fuit ꝓpinquus, sed non perfecte attingit, quia non distinxit inter ipsam, & priuationem, ut dictẽ. 1. phy tex. cõ. 79. Manifestum est. n. ꝙ antiqui posuerunt unum principium corporale omniũ, & multi fuerunt, qui illud non specificauerunt aliqua forma & contrarietate, sed dixerũt illud esse separabile, quorum opinionem expresse damnat Arist. in principio secũdi de generatione & corruptione in tex. cõ. 1. & 3. ubi inqt.

H sed facientes quidẽ unam materiã extra ꝓdicta, hanc autẽ separabilem, & corpoream, peccant. impossibile enim sine contrarietate esse corpus hoc sensibile, aut. n. leue, aut graue, aut calidũ, aut frigidũ, necesse eẽ infinitum hoc quod quidã dicunt esse principium, patet autem quod pro tãto illud infinitum asserebant, ut bene notauit Ægidi⁹ Roma. ibi quia posuerunt illud non habere formã aliquã specialem, sed generalẽ. Amplius error istius opinionis deprehenditur ex his q̃ Arist. docuit primo de generatione, & corruptione, ubi docuit generationem esse transmutationem totius in totum nullo sensibili remanẽte, ut subiecto. manifestum est autem si materia informata corporeitate substantiali sibi coęterna, cum impossibile sit reperire corpus sine contrarietate, in mixtis generabilibus, remaneret igitur in corruptione simplicium aliquod sensibile subiectum, hoc autem falsum est, ut inquit Arist. et etiã Cõmẽ. in. 3. cœli. cõ. 31. inquit, quod in talib⁹ forma corrumpitur, & materia induit aliã formã, & immorari contra istos amplius in hoc est superfluum. Dicam⁹ igitur ꝙ per primã formam Auer. nõ intellexit formam aliquam naturalem, & a naturali considerabilẽ. sed intellexit Deũ gloriosum, nam. 12. meta. cõ. 5. & 6. prima forma, primus motor, & primus finis, sunt idem subiecto, sed differunt s̃m modũ, & alias declaraui in contradictionibus Auer. qualiter in unoquoq; genere causæ est status. ut ꝓbatur in. 2. primæ philosophiæ, & est deuenire ad primum in quolibet genere, & dixi ꝙ licet naturalis considerat oẽs causas, non tamen considerat omnia prima causarum genera, sed tantũ duo, uidelicet, primam materiam & primum mouens. diuinus autem considerat duo reliqua, uidelicet, primum finẽ & primam formam, unde. 7. meta. inquit cõ. 5. assignãdo differentiam inter inquisitionem quam facit naturalis de principijs substantiæ sensibilis, & inter inquisitionẽ quam facit diuinus. Et ista q̃stio differt ab illa q̃ est in scientia naturali, qm̃ ista q̃stio inducit ad sciendum primã formã omnium entium & ultimum finem, et prima quęstio, quã incepit in scientia naturali inducit ad sciendum primã materiam & formas naturales & primum motorem, ubi loquitur in plurali numero de formis, et non dicit ad primã formã. Et mirum est de istis qui pręedicant se esse doctiores Auer. & Arist. quõ adhuc non habent terminos in uia istorum uideant q̃so Arist. hoc aperta uoce asserentem in fine primi libri de physica auscultatione. ubi sic scribit, de principio quidem s̃m speciem utrum unum aut plura, aut quot, aut q̃ sunt, per certitudinẽ primæ philosophiæ opus est determinare. ergo in illud tempus apponatur. De physicis autem & corruptibilibus speciebus in posterius demonstrandis dicemus. Nam quia in 1. phy. inuestigãs principia generationis sensibilium substantiarum iam determinauerat de prima materia. posset quispiã opinari, quod ordo requirit ut de prima forma pertractet, & ipse dicit istã considerationem pertinere ad diuinum, sed naturalis solũ habet determinare de physicis & corruptibilibus speciebus. & hoc erat quod dixit Auer. in ꝓfata authoritate, & etiã in eodẽ. 1. phy. cõ. 69. in calce cõmenti. inquit. quod entia habent aliud principiũ a subiecto & est forma, sed primum principium in hoc genere non potuit sciri in hac scientia, sicut primum subiectum, ubi patet ꝙ primum in genere causæ formalis non potest sciri in scientia naturali, quod uerũ non esset si prima forma esset corporeitas substantialis, & ista est opinio eius in tertio meta. in cõ. 3. & 12. meta. cõ. 5. & . 6. & fuit opinio etiam Alexandri, ut scribit ibi Cõmẽ.

K

Vera interpretatio.

I

Opinio difficultas.

Sed hic est ardua difficultas, propter quid naturalis sicut considerat de prima materia, ita etiam non considerat de prima forma, & sicut considerat de primo motore, cur non considerat de primo fine. Et quod auget difficultatem est, quia si ista sunt eadem subiecto, & scientia. 1. de anima. tex. cõ. 18. secaẽ quẽadmodum et res. considerans igitur de primo mouente uidet̃ posse considerare de prima forma, & de primo fine & econtra. & tãto magis augetur difficultas, quia tunc opinio Auic. stabit in suo robore, dum dixit, primum Philosophum posse demonstrare primum principium esse, quia dicet quod non demonstrat ipsum esse in quantum est primus motor, sed altiori modo, uidelicet, in quantum est prima forma & primus finis, & ita ruunt rationes Auer. contra ipsum. 1. phy. cõ. ult. & . 12. meta. cõ. 5. & a talibus dubijs (per uitã mea) non nisi solers ingenium euadere potest.

L

Solutio

Ad primum tamen uidetur respondere Cõmẽ. in. 7. primæ philosophię. cõ. 9. & inquit, quod illa ex quibus peruenit̃ ad cognitionem essentiæ rerum ignoratæ sunt actiones earum ꝓprię; & actio materiæ est transmutatio, uult dicere ꝙ naturalis habet medium ad deueniendum ad notitiam primæ materiæ, & tale medium est transmutatio substantialis. Nõ autem naturalis habet medium ad inuestigandum primam formam omnium entium.

Replica.

Sed replicabis, sicut ex transmutatione cõi inuenta in generabilibus naturalis demonstrat esse primæ materiæ, quia transmutatio est actio materiæ, ut ipse dicit pariformiter ex operatione q̃ est actio formarum poterit naturalis demõstrare esse primæ formæ.

Solutio

Ad hoc ipse respondet, ꝙ est ratio diuersitatis. Nã formæ naturales non conueniunt in una actione ꝓpria, sicut generabilia conueniunt in trãsmutatione ꝓp naturã materię in eis inuentã. Nam diuersarũ formarũ diuersæ sunt operationes, unde prima materia participat̃ a generabilibus & corruptibilibus, & est intrinseca pars cõpositionis eorum. Non sic autem prima forma q̃ liberata est ab omni materia & ab omni potentia & cõpositione & cõponibilitate cũ istis. Et ideo ex operationibus formarum sensibilium non potuit declarari primã formã esse. Et subdit ꝙ illud quod fuit declaratũ de istis. illic. s. in nãli philosophia fuit, quod actiones formarum ꝑueniunt ad actionem primæ formæ, quæ non est in materia & est primus motor.

M

Formæ naturales dupliciter considerari possunt.

Pro quo debes scire ꝙ formæ nãles dupliciter considerari possunt. uno modo ut naturales sunt uidelicet, ut sunt termini motus, & ut sic ex actionibus ipsarũ ꝑuenit naturalis ad cognitionem primæ formæ quæ non est in materia sub ratione qua est primus motor, non sub ratione qua est prima forma. nam in. 8. phy. ostenditur quod omnẽ motum nouũ præcessit motus. & quod in mouentibus & motis est deuenire ad unũ motũ ex se sempiternũ, quod mouet̃ a motore qui non est corpus nec uirtus in corpore, ex hoc mouet sempiterno tp̃e, ut patet tex. cõ. 78. & . 79. & ita naturalis ex cognitione formarũ ex suis actionibus q̃ depẽdent a primo motu, agnoscit primũ motorẽ. Alio modo formę naturales pñt cõsiderari inquãtũ sunt sub̃æ, et isto mõ cõsiderant̃ i scia diuina, & ex ista cõsideratiõe diuin⁹

ascẽdit

A ascendit ad cognitionē primæ formæ & primi finis, sicut dicit ibi. *Pulchra & notabilis difficultas.* Sed tunc est magna difficultas quō ex ista consideratione cognoscit prima forma & primus finis, nā ipse non declarauit hoc nec aliquis alter expresse dicit aliquid de hoc. *Solutio.* Dicamus igitur, ut inquit Auer. in.3. dispu. contra Algazelem in lib. destruc. destruc. in solutione.18. dubij. quod esse sensibilium plures gradus habet, quorum uilior est in materia, nobilior uero illo est esse quod habēt in humano intellectu, & nobilior isto est esse quod habent in separatis intelligentijs, deinde in dictis separatis intelligentijs dictę formæ gradus habent adinuicem differentes, secundum q differunt illę intelligentiæ adinuicem, & per consequens nobilissimū esse quod habēt formæ, est esse quod hñt in prima intelligētia, q̄ est purissima forma liberata ab omni potentia & imperfectione, q̄ est forma formarū. Et prima & cōis omniū ut dicit Cōmen. 12. meta. cō. 44. *Obiectio.* Sed dices tunc sm istā declarationē pōt forma dici exēplar primę formæ aut ideæ eius existentis in intellectu primę formæ, & ita credit opinio ponētium ideas in mente diuina, cū tamen declaratū sit in.12. primę philosophiæ quod diuinus intellectus solum unum intelligit, uidelicet, suā essentiam, ut patet.12. meta. cō. 51. *Solutio.* Ad hoc respondet q quęlibet forma inquantum est participatio primæ formæ in certo & determinato gradu actualitatis & pfectionis, quia species entium sunt sicut numeri, potest isto modo dici exēplar, non autem sicut ponētes ideas.

B *Themist.* Vnde lucidissimus Them. in.2. physicæ auscul. sup expositione tex.28. forma apud Arist. dicitur nonnūquam exemplar, non eo modo quo hi qui ideas separatas posuere species quasdā nullo materiæ inexitu subsidentes, sed ppterea quia diffinita pscriptaq3 est eorum omnium forma, q̄ a natura pueniunt, hois, equi, bouis, fici, oleæ, platani. Et hoc etiā asseuerat Cōmē. 12. meta. cō. 18. dū dicit, q hæ sunt ideæ quas cōminiscit Plato. Et ppter hoc noti qui etiā peripatetici nuncupant formā lumē seu radium, inquantū participatio est primi luminis. sic igit intelligis modo quō diuinus ex forma considerata, ut substantia, et ut ens ascēdit ad cognitionē primæ formæ, quia talis forma nobilissimo modo continet in prima forma, cuius ista est participatio & exemplar inquātum participat de perfectione primæ, put est capax. *Quomodo de uenitur in cognitione primi finis.* Sed quō ascendit ad cognitionem primi finis uideamus. Debes scire q deus sublimis est optimum omniū, & sic habet rationē finis, & mouet omnia in ratione amati & desiderati, & oīa entia hñt appetitum naturalem in participando bonitatem primi, secundum quod possunt. Et quia appetitus naturalis in entibus non potest frustrari, qñquidem De⁹ & natura nihil

C frustra faciunt, primo cœli & mundi tex. cō. 32. ideo oīa participant bonitatem secundum quod pñt, intantū q͛d etiam prima materia appetendo formam sic participat de bonitate. ut dicitur. 1. phy. tex. cō. 81. existente quodam diuino & optimo, ista autem est ratio finis optimū esse. Nā 2. phy. tex. cō. 31. Quod autem est cuius causa potissimum est & finis aliorum uolunt esse, bonum autē est quod oīa appetunt primo ethi. unde.12. primæ philosophię tex. cō. 36. demonstratur quod mouet sicut appetibile & intelligibile, & per consequens in ratione amati & desiderati & ista est motio finis. Ex entibus igitur & formis, ut sunt substantiæ & entia participantia bonitatem, prouehit intellectus in scia diuina ad cognitionē summi boni, quod naturaliter mouet oīa ut amatum & desideratum. nā omne ens per participationem habet reduci ad ens p essentiam. Sic igitur colligendo fragmenta ne pereant, naturalis bene inquantum naturalis cognoscit primam materiā, quia *Summa dictorum.* habet pprium mediū, per quod demrātione signi potest *Not* demrāre ipsam esse, tale autem est transmutatio substātialis, quia ista est actio ppria materiæ, ut subiecti, sicut motus est actus mobilis. 8. meta. cō. 11. Similiter potest demonstrare primū motorem esse, quia medium pprium ad illud est motus, & nullū aliud efficaciā habet ad uere demonstrādum esse abstractorum, ut inquit Cō. 1. phy. sico. cō. ulti. & .12. meta. cō. 5. unde Auicē. peccauit peccato manifesto qui dixit primum Philosophum demrāre primū principium esse, quia certior illorum sermonum non pertransit ordinem sermonum pbabilium, ut declarauit Cō. in dispu. 4. in lib. destructionum, in solutione quinti dubij.

D primam autem formā & primum finē naturalis non cognoscit, quia non habet mediū ad illa, & diuinus est qui de illis loquitur. Sed aiaduerte, ut inquit Cō. 12. meta. in cō. 5. & .6. q diuinus postquā accepit p constanti a naturali abstractas substantias esse, tunc declarat q mouens æternam substantiam est substantia & est forma & finis. nam scientia diuina est ultima uia seu ordine doctrinæ, licet sit prima uia naturæ & pfectionis. 6. meta. cō. 1. & .7. meta. cō. 19. Et quō declaret iam uidisti modū quē pauci intelligunt. Et ita patet solutio ad obiectionem, quia licet primus motor, prima forma, & primus finis sint eadē subiecto, sunt tñ tria in ratione, ut dicit Cō. 12. meta. cō. 6. modo qñ ens diuiditur sm diuisionē demrātiuā non incōuenit, ut una natura ingrediat diuersas artes, ut scribitur p Auer. in. 2. phy. cōmen. 71. *Intellectus proportio Aristo.* Propositio etiā Philosophi tertio de aia. tex. cō. 38. scientia secat quēadmodū & res, Intelligitur quo ad diuisionem q̄ fit per potentiā & actū, & ista est intentio Philosophi ibi, ut intuenti patet, unde illa ppositio solet allegari extra ppositū ex illo loco sicut inquā pluribus alijs euenit, dicit. n. tex. secat igitur scietia

E & sensus in res q̄ quidem potentia est in ea q̄ sunt potentiā: q̄ uero actu in ea q̄ sunt actu. unde Cō. ibi in cō. ingeres n. quarum differentiæ sunt eædem, ipsæ sunt eędem in illo modo sm quem hñt easdem differentias, intellectus igitur est intellectum, & sensus est sensatum. bene autem uolo q distinctæ scientiæ sunt de distinctis rebus formaliter consideratis, sed non de distinctis sm subiectū, quia secundo physic. tex. cō 18. de eisdem negotiat magnitudinibus naturalis & mathematicus. sed tñ sm diuersas rationes formales. *Obiectio.* Sed est replica, nam. 2. phy. text. cō. 26. materia & forma dicuntur relatiue, & considerans unum correlatiuum debet considerare de reliquo, ut ibi dicit, cū igitur pria materia dicatur correlatiue ad primā formam, considerās de pria materia debet considerare de pria forma, similiter. 2. cap de substātia orbis. finis significat agēs significatione necessaria. igitur considerans de primo fine, debet considerare de primo mouente. *Solutio.* Et ad hæc dici potest q licet materia & forma, ut a naturali considerantur, in relatione consistant quadā ut alias demōstraui: non tamen sm esse primum relatiua sunt, & ideo materia, ut a naturali cōsiderat habet habitudinem ad formas naturales, & ideo naturalis considerat primā materiā & formas naturales, ut dicit Cōmen. in cō 9. & .7. meta. & Phs primo

F phy. tex. ult. *Replicatio fortis.* Quod si replicetur q prima materia etiam relatiue dicitur ad primā formā, quod extrahi potest ex dictis Arist. & Cōmen. 9. primę philosophiæ. text. cō. 2. ubi diffinit potentiam actiuam per passiuam, & econtra. Auer. ibi in cō. 2. loquit, in diffinitione. n. omnis potentiæ passiuæ accipit potētia primæ materiæ: & similiter in diffinitione omnis potentiæ actiuæ accipit diffinitio actionis primæ formę, q̄ est diffinitio primę formæ q̄ est absoluta a materia. & ita adhuc sicut uides remanet eadē difficultas, quia prima materia non solum dicit relatiue ad primam formam, & tunc ratio Arist. si ualet in. 2. phy. q considerans de materia debet considerare de forma, quia relatiue materia dicit ad formas naturales, pariformiter cū prima materia dicat relatiue ad primā formam, debet naturalis considerare de prima forma, quia considerans unū correlatiuorū debet cōsiderare & reliquū. *Solutio.* Dicimus nos q materia relatiue dicit ad formas naturales, & etiam ad primam formam, ut bene demrāt ratio: tñ aduerte q alia est relatio primæ materiæ ad formas naturales sm rōnem saltē, & alia ad primā formā. quia primus respectus est, ut subiecti & ut potētiæ ad actū. Secūdus aūt est respectus moti ad motorē. et iō sp uerū ē q cōsiderās unū relatiuū debet cōsiderar̄ et reliquū, uerū ē sub illa rōne q̄ sunt corre-

G latiua. sic enim considerans de sensu considerat de omni sensibili, & considerãs de intellectu considerat de oĩ intelligibili, ut dicit Aristo. in principio libri de partibus animalium. prima igitur materia, ut subiectum, & ut potẽtia respicit formas naturales, & sic considerat formae inquãtum sunt perfectiones & actua perficientes materiam. unde qlibet forma quantumcunque perfecta describitur isto modo, ut dicitur esse actus suę materiæ. dicitur.n. in diffinitione animæ, q anima est actus corporis organici physici potẽtia uitã habẽtis. sed prima materia, ut potentia passiua refertur ad primã formam, ut est potentia actiua, & sic formaliter dicitur primus motor, & sic naturalis etiam considerat utrunq; sicut diximus, unde Cõmen. 12. meta. cõ. 18. inquit. omnes formæ sunt in potentia in prima materia, & sunt in actu in primo motore, & ibidem cõ. 24. inquit, forma primi mouentis est quodãmodo omnes formæ. materia igitur prima, ut a naturali consideratur dicit relatiue ad formas naturales inquantum naturales sunt, et ideo de utrisq; considerat: tñ ut a naturali consideraẽ dicitur relatiue ad id quod est prima forma, non tñ ut sic, sed inquãtum est primus motor & potentia actiua, quia licet ista sint una res numero, sunt tñ plura sm rationes formales. Siñr patet quod finis, ut terminat motũ, pertinet ad illum qui considerat agẽs per motum. sed finis ultimus cognoscitur altiori medio q̃ sit uia motus, sic dixim⁹. Et ita
H mihi uidetur in tanta difficultate dicere, & si alij melius possunt dicere, dent laudem & gloriam deo.

Propõ. 19 *Oportet principia semper manere.*

SCRIBITVR Ista propositio in primo physicæ auscul. tex. cõ. 50. Intelligitur tñ isto modo, sicut glossat eã Cõmen. uidelicet, q principia non debent esse
Glo. Auer. transmutabilia & generabilia ex alijs. Nã sicut patet ponderanti ad hunc sensum uadit intẽtio Philosophi ibi, uult enim ibi ostendere quod nedum principia non sunt infinita, imo etiam quod nec quæcunq; contraria sunt principia. Nã contrariorum qdam sunt prima & qdam posteriora: q̃ autem posteriora sunt non possunt esse principia, quia facta sunt ex primis. De ratione autem principiorum est quod sp permaneant, hoc est dictu, ut permaneant in ratione primi, nã. 5. meta. tex. cõ. primi. De ratione principij est primũ esse. & primo posteriorum, idem dico primũ & principium. unde loquiẽ ibi textus de albo, & nigro, & dulci, & amaro, q̃ sunt extrema contraria, ex quib⁹ media generantur. Manifestum est autem q sicut seminat in pmissis, sic debet colligere in conclusione. si igiẽ intendit pbare quod non oĩa contraria sunt principia, quia principia oportet manere, sed contraria posteriora non permanent, quia fiunt ex alijs, ideo non sunt principia. Si p permanentiam Philosophus intellexisset permanentiam sempiternam sm genus, uel sm speciem, patet quod contraria
I etiam posteriora illo modo semper permanent stante æternitate mundi oportet igitur per permanentiam, ut intelligat id quod diximus. Ex quo patet quod non pter istã authoritatem oportet ponerẽ aliquã formã coæternam in prima materia, nec aliquã priuationem, sicut quidam conati sunt dicere. Nam materia non habet aliquã formam nec aliquã priuationem sibi propriã, sed est in potẽtia indifferenter se hñs ad quãlibet formã & ad quãlibet priuationem. materia. n. non est quid, nec quale, nec quãtum, nec aliquid eorum quibus ens est determinatũ, sed ut inquit Cõmen. ibidem. 7. meta. tex. cõ. 8. materia est in potẽtia ad omnia decem pdicamenta, & ad omnes priuationes eorum, & in sui substantia nullã habet, neq; formam, nec formæ priuationem, sicut etiam superius ostendimus contra fingentes corpus de pdicamento substãtiæ coæternum in prima materia. Et aduerte q ut dicitur prio physicorum principia generationis sunt tria, materia, forma, & priuatio: & hoc intellige uñr respectu cuiuslibet generationis, siue sit generatio simpliciter queadmodum est in substantijs: siue sit generatio sm quid, sicut est generatio

Contra ponentes formã corporeitatis.

Diffa inter cãs & principia generationis.

K in accidentibus. Nam Aristo. ibi tex. cõ. 51. pponit se inuestigaturum principia generationis in communi. ubi lucidissimus Themistius & Auer. in cõmento exponunt per generationem in cõmuni tam illam q̃ est in substãtia q̃ illam q̃ est in accidentibus, & aduerte q est differentia magna inter causas generationis, & inter pricipia generationis. Nã causæ reales generationis sunt duæ tantum, uidelicet, materia, & agens seu motor. Sed principia generationis sunt tria, materia, forma, & priuatio: in plus. n. est principium q̃ causa, ut dicitur. 5. meta. te. cõ. 1. Nam omnis causa principium, non omne autem principium causa. Nã priuatio principium est. sed non causa. Vnde scire debes q forma etiam dicitur generationis principium, pprie loquendo, non tñ causa, ut ostendam. primum probaẽ, quia generatio ut est quidam mot⁹ seu mutatio requirit terminos duos oppositos, & requirit subiectũ, quia transmutatio est actua transmutabilis inquãtum transmutabile, tale autem materia est. termini autem sunt priuatio & forma, quia generatio est transmutatio de non esse ad esse. p quãto igitur generatio in sui intellectu, ex istis tribus intrinsece componitur, sicut & motus, qui teste Auer. 1. phy. cõ. 5. ex istis tribus in sua substantia componitur, uidelicet, subiecto & termino a quo, & termino ad quem, non loquendo de causis extrinsecis, sicut est motor & tempus. sic forma erit generationis principium. Secundum dictũ ostenditur, q forma non est generationis causa, quia causa est ad cuius esse sequitur aliud, modo ad esse formæ in materia, cessat generatio. primo. n. de generatione, & corrupt. te. cõ. 55 habitibus pñtibus in materia, nondũ generaẽ aliquid, sed iam est. Et hoc confirmatur pulchra authoritate Philosophi, & Cõmen. in. 2. de generatione, & corrup. in te. cõ. 51. quod dicentes cãm generationis materialem, rectius dicunt, cum dant causam transmutationis, inquantum est transmutationis principium. Alij autem non dãt principium conueniens transmutationis. Forma. n. cum inuenitur, quiescit transmutatio. q̃o igiẽ potest esse causa transmutationis? unde in eẽ reali istæ duæ sunt ueræ causæ generationis. uidelicet, materia, & motor, ut potes colligere ex. 2. phy. te. cõ 72. & 1. de generatio. te. cõ. 14. unde. 8. phy. super hoc fundamento Arist. & Cõmẽ. arguunt q si mobile semper fuit, & motor semper fuit, quare igiẽ motus non fuit semper. patet añt q si alia causa esset realiter necessaria, ad causandum motum, quã mobile & motor, quod tunc argumẽtum eorum pcederet ab insufficiẽti. Forma aũt, & finis, non sunt causa realis respectu generationis loquẽdo de fine generationis, nisi metaphorice, ut fatetur Arist. in primo de generatione, & corrup. te. cõ. 51. sic igitur intelligis, q̃o principia cuiuslibet generationis oportet semper permanere. Et q̃o pricipia cuiuslibet generationis sunt tria, materia, forma, & priuatio, quia in intellectu cuiuslibet gñationis, cadunt termini & subiectũ: & cum hoc causæ reales cuiuslibet gñationis sunt materia, & agens seu motor. & ita uolo itelligi dicta mea, quãtum ad hoc, super his q̃ dixi, dum essem iunior in concordantijs Auer. in. 1. de gñatione, & corrup super cõ. 14. & in. 2. de gñatione, in commẽ. 52. ubi occulte tetigi istam solutionem, ubi dixi, quicquid sit de principijs generationis in esse rationis, duæ tñ sunt causæ in esse reali. nũc autem declarando mentem meam, dico secus est de pricipijs generationis loqui, secus de causis. principia tria sunt, causę uero duæ, quia sumo causam, ad cuius esse sequitur aliud, non autem sumo causam, metahphorice causantem. Pro hoc uide te. com. 14. 12. meta. Et aduerte etiam q pposita propositio q̃ dicit quod principia oportet manerẽ, quia non fiunt ex alijs, nec ex alterutris, & quęcũq; fiunt, fiũt ex eis, ut dicitur. 1. phy. te. commen. 42. intelligitur in genere causæ materialis, & intrinsece, & per hoc tollitur instantia, de intelligentijs, quæ sunt principia extrinseca, & remota, sicut diximus respectu sensibilium generabilium, & corruptibilium, principia autem q̃ inuestigant de generatione, in communi rerũ naturalium, in physicis sunt prin

L

M

cipia

A cipia intrinseca existentia in re, ut patet primo phy. te. cõ. 6. & 7. & 57. intelligentiæ aũt sunt principia entium sensibilium, non inquãtum sensibilia sunt, sed inquãtũ entia, & inquantum substãtiæ sunt in genere causæ efficientis, & finalis. ut dicit Cõmẽ. 12. meta. cõ. 36. & etiã formalia quoquo modo sicut rex dicit forma serui. 12. meta. cõ. 37.

Dubium. Sed dices tunc igitur forma non esset principium, qa fit ex materia, & de ratione principiorum est quod non fiant ex alterutris. Rñdet negando assumptũ, quia forma nõ fit, sed cõpositũ ex mã, & forma, per se fit, ut dicit, 7. me.

Solutio. te. cõ. 27. & Cõ. ibi dicit notabiliter in cõ. agẽs nõ facit in alio aliud, sed ex alio aliud, non. n. facit in mã formã, sed facit ex materia formatũ. & 12. meta. cõ. 18. inquit. Imaginatio super creationes formarum, fecit existimare ideas esse, et datorem formarum. & 7. meta. cõ. 31. consimilem sententiam habet, unde Aris. in hoc pcipue aduersat Platoni, quod nõ fit per se forma, nec materia, sed synolon. i. simul totũ. i. cõpositũ, act⁹. n. & generationes sunt suppositorũ.

Propõ. 30. *Eadem sunt principia omnium prædicamentorum.*

Intellectus propõnis. PROPOSITIO Ista scribit. 12. primæ phĩę, ubi fuit longe uentilata a tex. cõ. 19. usq; ad text. cõ. 27. Et tandem intelligit q̧ sunt eadem ꝓportione, in oĩ enim pdicamento est aliquid simile materiæ, & aliquid

B simile formæ, & aliquid simile priuationi. Similiter etiã ueritatem habet de principijs remotis, falsit de proximis. glossa est Auer. ibidem cõ. 22. Nam pricipia ꝓxima uniuscuiusq; pdicamenti sunt diuersa a principijs ꝓximis alterius, nã teste Themistio. coordinationes decem pdicamen

Cap. de speciebus. torum sunt ipermixtæ. sunt. n. (ut inquit Porphyrius) decem genera generalissima, tanq̃ decem rerum prima principia, tñ principia remota omnium sunt eadem, quia principia substantiæ sunt principia omniũ aliorũ, ut dicit etiã Cõ. in. 1 phy. cõ. 36. Aduerte tñ, q̧ si q̃ratur in quo genere causæ principia substãtiæ sunt causæ pricipiorum aliorum pdicamentorum, dicendum puto, in genere causę materialis. substantia. n. ut dicit Cõmẽ. 4. meta. cõ. 1. est causa accidentium, non sm agens, neq; sm finẽ, sed quia est subiectum eorum, & constituunt per illam. & hoc uidet uelle

» etiã Philosophus. 1. phy. tex. cõ. 80. ubi inquit. quod subie

» cta quidem materia, cũ forma, causa est omnium eorum quæ fiunt, sicut mater. patet autem q̧ uñr loquitur de omnibus generatis, mater autem concurrit, tanq̃ materia in generatione prolis, ut est sñia Philosophi, in lib. de generatione aialium primo, unde materia, & forma, appellantur principia materialia generatorũ, quia sunt inexistentia ge-

C neratis, unde ꝓprie elementa dicuntur. elementum. n. proprie dicitur de causis intrinsecis, existentibus in re, ut dicit Cõmẽ. 1. phy. cõ. 1. licet ab antiquis minus usitate loquẽtibus, dicantur principia. sicut testat Philosophus. 1. phy. tex. cõ. 48. inquit. n. oẽs. n. elemẽta et ab ipsis uocata principia, & quãuis sine ratione, ponentes, tñ contraria dicũt tanq̃ ab ipsa ueritate coacti. & ibidem tex. cõ. 57. epilo-

» gans inquit. ex pdictis patere elemẽta non esse unum, ubi Cõmẽ. per elementa exponit principia existentia in re, & idem dicit primo phy. cõ. 6. & 7.

Propõ. 31. *Color, & sapor, & odor sunt passiones mixti corporis.*

VVLGATA satis est propositio. Tñ sic intelligitur; q̧ tales qualitates secũdæ cũ causent ex actione primarũ, sunt ꝓprium mixti quia competunt soli mixto, sicut homini esse medicum, non tñ omni mixto hæc insunt, sunt nanq; mixta q̃ colore carent & sunt mixta quæ carent sapore, & quæ odore. Nam organum uisus quodcunq; ponatur esse, uel pupilla, uel humor crystallinus, uel nerui optici, colore carent. oportet enim organum uisus abscolor esse, ut patet. 2. de anima. tex. cõ. 71. & ibi dicitur q̧ susceptiuum omnium colorũ debet esse abscolor, & receptiuum soni debet esse absonum, & ibidem cõ. 118.

» inquit Cõmen. & intelligo q̧ sensus tactus impossibile

» est, ut careat simpliciter calido, & frigido, & sicco, & humido, sicut fuit in uisu colore, & in auditu carere sono, & »

D

ideo isti sensus comprehendunt sua sensibilia secundum to »

tum: sensus autem tactus, solum extrema comprehendit, »

& idem dicit in cõmen. sequenti ibidem et in tertio de ani »

ma. cõmen 66. Amplius medicorum sñia datur urina sine colore, ut testatur Auicen. in secũda Fen primi, doctri. tertia, & est illa quæ est tenuis translucens, & translucẽtia pro certo non est nisi omnium colorum priuatio. & est in promptu ratio, quia color secundum Aristo. in libro de sensu & sensato, est extremitas perspicui terminati, modo nullum translucẽs est terminatum, & tñ tale est mixtum, datur ergo mixtum sine omni colore. Et idem dicendum puto, de sapore, & odore, & sono. Vnde Commen. 2. de anima. cõ. 31. inquit. q̧ sunt animalia quædã quę nutriuntur ex rebus carentibus sapore, ut spongia maris, quæ nutritur ex radicibus. Manifestum est autem. q̧ nutrimentum est corpus mixtum, simplex enim, & purum elementum, uere nutrire non potest, ex eisdem enim nutriuntur mixta, ex quibus constant, ut dicit Philosophus in secundo de generatione, & corrup. tex. cõ 50. Nam ut inquit. quæ uno solo uidentur nutriri, ut aqua plantæ multæ nutriuntur, mixta est enim aquæ terra, ideo rustici tentãt miscentes irrigare. Amplius Auer. 5. colliget. ca. 27. inquit. non est necesse ut omne mixtum saporẽ habeat, ut est de- E monstratum in naturali philosophia Si quis autem cõtra pdicta de colore instare uoluerit, authoritate Philosophi in libro de sensu & sensato. ubi inquit. omnia corpora colore participant, sciat ibi colorẽ sumi cõmuniter pro qualiber qualitate uisibili, in quo sensu nos nõ loquimur, sed sermo noster uerus est de colore proprie dicto, qui est extremitas perspicui terminati.

Causæ contrariæ sunt contrariorum effectuum. Propõ. 32

PROPOSITIO uulgata nimis, & est Aris. in. 4. meteo. in tex. cõ. 40. intelligitur autẽ per se. nã idem per se non erit eidem causa contrarij, ut ipsemet Arist. testatur ibidem in tex. cõmen. 35. per accidens autem non inconuenit, q̧ causa eadem faciat contrarios effectus, sed unus erit per se, reliquus autem erit per accidens. Nam caliditas per se calefacit, sed per accidens infrigidat, sic enim eadem erit causa contrariorum. ut dicit Aristo. in secundo physicæ auscultationis tex. cõmẽ. 30. Et datur exemplum de nauta, qui sui præsentia est causa salutis nauis, & sui absentia est causa summersionis. manifestũ est autẽ quod absentia nautę non est causa per se submersionis nauis, qa effectus per se positiuus requirit aliquam causam per se positiuam, talis autem causa sunt uenti. Similiter ea- ADDitio dem causa sub contrarijs dispositionibus existens, est

F causa contrariorum, sed non eodẽ modo. propter illud Aristo. in. 2. de generatione, & corruptione. tex. cõ. 56. idem autem & similiter se habens, semper aptum natũ est facere idem. sic natura per absentiam, et præsentiam est causa contrariorum, sic dicit in simili primo physi. tex. cõ. 68. sufficiens est alterum contrariorũ facere absentia, & præsentia mutationem, quia forma sui præsentia, est causa generationis, sui absentia uero est causa corruptionis. Similiter etiam locum habet in eadẽ natura, et in his quæ sunt eiusdem rationis. quis stat quod a causis contrarijs ꝓueniat unus & idem effectus, in his quæ sunt diuersarum rationum, & naturarum. nam contigit sine motu suo fini, comperit terræ in istis inferioribus, ex sui imperfectione, & hoc quidem competit abstractis substantijs, ex sui nobilitate, & perfectione. sententia est Philosophi, & Cõmen. in. 2. cœli & mundi, in tex. cõ. 66. ubi ponunt entia esse in quatuor ordinibus, & primus, & quartus ordo, est illorum entium quę coniunguntur suo fini, sine motu, & operatione, ex causis contrarijs, ut notat ibi Commenta. quod nota, quia si bene considerabis in simili multa inuenies. Similiter aduerte, q̧ licet causæ p se contrariæ, sint contrariorũ effectuum ꝓductiuæ, tñ non est necessarium ut ab illis uniformiter se hñtibus, ꝓueniãt. nã Aui-

G cē.inquit in secunda Fen primi, doctri.secunda cap.4.de naturis temporum.q̃libet caliditas exiccat, sed nõ q̃libet frigiditas humectat.& in eodẽ loco dicit, cõuersio ad infrigidãdum est leuis, & conuersio ad humectãdum nõ est tã facilis, unde facilius est calefactum infrigidare, q̃ exiccatum humectare. Et sĩr facilius est repletum inanire, q̃ inanitum replere, & facilius est pinguem macrum facere, quã macrum efficere pinguẽ. Sĩr causæ contrariæ sunt cõtrariorum effectuũ. uera est ꝓpositio de causis imediatis, & ꝓximis. fallit in causis mediatis & remotis. unde indigestiõ est cã tenuitatis, & grossitiei in urina, ut dicunt medici, quia est cã remota, & cõis. Amplius aũt motus cæli, & lumen, sunt cã oĩum q̃ sunt hic, nã.8.phy.motus cæli est tanquã uita omnium natura constãtium. de lumine & motu sĩl, uide ĩ.2.cæli ĩ cõ.42.& in.2.c.de sub̃a orbis.

Propõ 35 *Principia sunt tanq̃ locus ianuæ in domo, q̃ nullus ignorat.*

PROPOSITIO ista in ꝓpria forã elicit̃ ex.2. primæ phĩę ꝑ Auer.in cõ.1.ubi etiã tex.aperte dicit, in foribus n.quis delinquit? Aiaduerte, q̃ alia sunt principia cognitionis, alia autẽ sunt principia, cognitionis & esse, sicut colligit̃ ex mẽte Cõ. in.1.phy.cõ.8.ꝓpositio igitur locũ habet de principijs cognitionis, sicut sunt maximæ, seu dignitates, & cões animi conceptiones. Aduertẽ tñ q̃ hmõi dignitates sunt in triplici drĩa, q̃dã.n.sunt cõissimæ, sicut, de quolibet dẽ esse, uel non esse: &, non contingit idem simul esse, & non esse. & dñr a Them.1. posterio.ca.5. uagæ, quia oĩbus scientijs sunt cões aliquę uero sunt cões pluribus scientijs, sed non oĩbus, sicut in mathematicis, q̃ sunt de quãtitate, ut est ista, oẽ totum est maius sua parte, & si ab æqualibus æqualia demas, q̃ remanent sunt ęqualia.tales.n.sunt cões geometrię, q̃ est de quãtitate continua, & arithmeticæ q̃ est de quantitate discreta: q̃dã uero sunt uni sciæ ꝓpriæ, sicut motũ esse, & sicut diffõ naturæ in scia naturali. Aduerte etiã quod ut inquit diuinus Boethius in lib. de hebdomadib⁹, cõis animi conceptio, est enuntiatio, quã quisq; ꝓbat auditã, & harum duplex est modus. est nanq; una ita cõis, ut oĩum sit hoĩum, ueluti si hanc ꝓponas, si ab æqualibus æqualia demas, q̃ remanent sunt æqualia alia est doctorũ tm̃, ut, q̃ incorporea sunt, in loco non esse, talis.n. non nisi a sapiẽtibus conceditur.nã.4.phy.in principio habet, q̃ antiqui asserebant quod oĩa entia sunt in loco, quia non entia nusq̃ sunt. Proposita igit̃ ꝓpositio, locũ hẽt de principijs cõissimis, uã principia aliqua in aliqua scia ✱ Propria, q̃ non sunt tãtæ euidentiæ, qñq; indigent aliqua suadela.nã aliqua principia alicuius sciæ specialis inductione inotescũt, aliqua uero consuetudine, aliqua uero sensu, aliqua uero per alias uias, ut scribit Aris.1.ethico.ca.10. ubi Auer.per consuetudinẽ, exponit experimentum, & ꝑ alias uias exponit interpretationẽ sermonum exponentium, & uiã diuisionis, & q̃ simulant̃ illi, sicut est uia exẽpli, sicut est syllogismus hypotheticus per naturã, sicut est cõis hominũ consensus.recte.n.dubitauit Plato, utrũ a principijs, uel a principia uia sit, ut dicit Aristo.1.ethico.cap.5.non.n.oĩa principia sciarũ eadem uia innotescunt, q̃dã.n.experimento, sicut sunt principia sciarum naturalium, & sicut sunt principia artium, ut sunt principia medicinæ, nã Arist.6. ethico.inquit.q̃ iuuenes quidem & geometræ, & mathematici fiunt &, sapientes in hmõi scientijs, ad prudentes fieri non possunt. cã autẽ huius est, quod in singularibus prudentia fit, que ea q̃ experientiã nobis innotescunt, iuuenis autem non est expertus: longitudo.n.epi t experientiã facit.nã & de illo quis dubitabit, quare fit quod puer mathematicus quidem fieri potest, sapiens aũt, uel physicus non potest.hæc Arist.ubi supra cap.9.ubi clare colligitur sciẽ mathematicę principia nõ innotescere experimento, sciæ autem naturalis principia, indigere experimẽto.unde Aris.in.1.de generatione, & corruptione, in tex.cõ.7.adducendo cãm erroris Platonis in naturalibus inquit.causa autem quare minus possunt confessa uidere, ea experiẽ

Alia sunt pricipia cognitionis, alia cognitionis et eẽ. Dignitates triplices.

H

Boethius.

Nota q̃õ pricipia diuersis modis innotescũt.

ADDI. Qũe uaria se.ãm denoiant̃ pas. 1 sionesq̃ dignitates: ut notat Ioan Gal I.posterio.

K tia est.ideo quicunq; magis insudarunt naturalibus, magis possunt supponere talia principia, quibus possunt multa cõplicare qui autem ex multis sermonibus eorum qui existunt, indocti sunt, & ad pauca respicientes facilius enuntiant.& Alber.cognomento magnus in.7.priæ philosophiæ.tracta.1.ca.6.assignans cãm quare in mathematicis ꝓcedimus a notioribus naturę, & nobis aliter quam in alijs scientijs, inquit hoc euenire, quia illa non ab experientia sumant generationem.licet de hoc Diuus Tho.aliter sentiat, de q̃ modo nolo loqui.in scientijs etiã factiuis, clarũ est, sicut est medicina, q̃ño principia eius experimento sunt ꝓ maiori sui parte cognita: unde Aris.in ꝓœmio priæ philosophiæ inquit, experientia fecit artẽ, sed inexperiẽtia casum. Possum⁹ etiã dicere, q̃ principia aliquarũ sciarũ, nota fiunt consuetudine, non exponendo consuetudinem pro experimento: sed ꝑ consuetudine uera, qua consueuimus aliquid agere, & hoc locũ habet de principijs sciarũ actiuarum, sicut sunt ꝓ maiori parte principia legum, & sciarũ legalium: unde de istis loquit̃ Aris.in.2.primæ philosophiæ.te.cõ.14.ubi habet quãtã autem uim habeat cõsuetudo, leges ostendunt, in quibus fabularia, & puerilia, magis quidem ualent cognitione de eis, ꝑꝑ cõsuetudinẽ. Sunt etiã q̃dã principia, & ꝓpõnis imediate cognitæ ꝑ sensum.unde Them.1.posterio.ca.5.inquit sunt nonnullæ ꝓpõnes imediatæ q̃ ex sensilib⁹ nectunt̃, nã tunicam esse

L cãdidã, ꝓpositio imediata est, sĩr Auer.in 1 cæli & mundi.in cõ.15.inquit ꝓpõnes aliq̃ sunt quibus nullus sensus, neq; ratio contradicit.& istæ sunt de quibus dixit Albumazar, q̃ non inducunt ad primæ certitudinis ordinẽ, tales autem sunt ſm ipsum propõnes de inesse simplr̃, ut oĩs coruus est niger, & oĩs nix est alba: & drĩa est inter istas, & ꝓpositiones necias, ut inquit ipse in primo priorum tradigressione ultima, in mixtione contingentis, & inesse quia in talibus potest cogitari oppositum in futuro tpe, sed in

ADDI. necĩjs nequaquã hoc uenire põt. ✱ Aduerte etiã ut dicit Boe.in secunda editione lib.Peri herm̃. q̃ in ꝓpõne necia requirit̃ q̃ ꝑdicatum sꝑ insit subiecto, & q̃ subiectum sit sempiternum, & ideo ista, ignis est calidus, non est necessaria, ꝓpterea quia substantia ignis extingui potest, sed ista, cælum mouet̃, est necia, quia ibi utraq; cõ concurrit. Sic igit̃ aliqua principia imediata innotescunt sensu, & aliqua consuetudine, & ꝓpter hoc Aris.1.topi.dixit.cap.4.qui dubitant, utrum deos uenerari oporteat, uel parentes amare, uel non, pœna indigent qui uero, utrũ nix sit alba, aut non, indigent sensu.cultus.n.dei, & amor parentũ, sunt principia in lege, roborata consuetudine, & tõ a legislatorib⁹, posita est pœna corporis afflictiua. niuem autem cãdidam esse, cognitum est sensu, & motum esse, etiã patet ad sensum.unde Aris.8.physicæ auscul.tex.cõ.

M 22.contra Zenonem negãtem motũ inquit.oĩa igit̃ quiescere, & huius rationem q̃rere, dimittentes sensum, infirmitas q̃dã est intellc̃s. Aduerte igitur, q̃ principia cõmunissima q̃ habent euidentiã ex terminis, & principia cognita ꝑ sensum, per rationem intrinsecã, negari non possunt, sed solum ore, ut dicit Aris.4.meta te.cõ.9.alia etiã pricipia minus cõia, & q̃ nõ sunt per sensum cognita, a multis hoĩb⁹ non recipiunt̃, & hoc ut inquit Cõ.1.cæli, & mundi.cõ. 22.contingit aut ꝓpter diminutionem contingentem in natura, aut ꝓpter paucitatem exercitationis, aut propter pessimã consuetudinem, q̃ radicata est in eis consimile dicit ĩ.2.phy.cõ.6.& 2.meta.te.cõ.15. Prima cã ꝓuenit ex impedimento naturæ, quia aliqui hñt cogitatiuam praue dispositã, q̃ est ministra itellc̃s, sine qua nihil intelligit aĩa, ut dicit Aris.3.de aĩa.te.cõ.20. & ideo non est uera ex toto sñia Senecæ dicentis. si pulcher es, lauda naturã: si diues es, lauda fortunã: si sapiẽs es, lauda teipsum. imo si sapiens es, pricipalr̃ lauda nãm: nã ut inquit Victorinus, natura facit habilẽ, aĩa facilẽ, usus ũo potentem. & 1.ethic. ca.5.auctoritate Hesiodi, sunt tria genera hoĩum, quidam enim ex temperãtia cõplexionis oĩa ex seipsis noscerẽ põt: alij ũo nõ, ex se, sed ab alijs. nõnulli ũo sunt adeo inepti,

Nota cãm ꝓpter quã multi nõ assentiũt principijs sciarum

Cõtra Senecam.

Tria genera hoium.

quod

A quod nec ex se, nec ab aliȷs possunt addiscere. unde Aris. in secundo de aīa. tex. cō. 94. dum carne inepti mēte, molles autem carne bene apti mēte. Secunda causa est propter modicam exercitationem, & hoc uel in logica, sicut contingit antiquis, de quibus loquitur Arist. primo phy. tex. com. 71. & Commen. in com. inquit. antiquis contingit ista. q. & non potuerunt eam dissoluere, propter paucitatē exercitatiōis in dialectica, & Boe. super Porphyrio, de eisdem loquens. inquit. quare necesse erat eos falli, qui abiecta differendi scientia, & rerum ueritate perquirerent. ubi animaduerte, ꝙ circa principia scientiarum, per syllogismum falsigraphum, qui peccat cōtra formā syllogismi, possunt errores multi contingere, ex logicæ ignorātia. similiter potest cōtingere hoc ex modica exercitatione in aliqua scientia speciali, quod homo non recipit principia illius scientiæ, & per cōsequens multum errat in illa scientia, quia paruus error in principiȷs, fit maximus in fine, ut dixit Aristo. in primo cœli, & mundi in tex. com. 33. ibi etiam dicitur. si quidē qui modicū transgressus fuerit a ueritate discedens, fit longe plus decies millies, & Commē. dat exemplum de iter agente, qui errauit in principio itineris, & ideo quāto magis pergit tanto magis i errore perseuerat, et ideo iubebat Plato, quod

B prolixus sermo haberetur de principiȷs. ut inquit Cōmē. tertio de anima com. 4. unde Auer. 3. cœli com. 67. contra Auicen. inquit. paucitas exercitationis istius uiri in philosophia, & bona confidentia in proprio ingenio, deduxerunt ipsum ad manifestos errores. ita ex parua exercitatione, in naturalibus damnatur Plato ab Aristo. in primo de generatione. sicut supra dictum est, nā Plato multum uersabatur in scientiȷs mathematicis, & ex causis intelligibilium uolebat assignare causas sensibiliū, unde tertio cœli tex. cōmen. 61. amor geometriæ, & magistri, fuerūt causæ erroris Platonis. Tertia causa propter quam nō recipiuntur principia huiusmodi, est consuetudo, de qua uide Aristo. in 2. meta. tex. com. 14. & Auer. plerunq; de hoc loquitur. Sed dices cum scientiarum principia nō

Obiectio. Solutio

demonstrentur in scientia, quomodo igitur ex ignorantia logicæ potest aliquis non obedire principiȷs alicuius sciētiæ? Nisi esset, quod hoc est ex malo intellectu principiorum, intellectus enim sic per accidēs, potest errare circa principia, quia non intelliget illa eo modo quo debent intelligi, & talis error est post principia, & artifex specialis potest soluere rationē illam quæ procedit ex malo intellectu principiorum, factā per syllogismū falsigraphū, ostendendo quomodo sint intelligenda, licet non possit

C soluere rationem, quę aperte procedit ex oppositis primorum principiorū in illa scientia, sicut colligitur expresse ab Arist. in primo physicę auscultatiōis. in tex. cō. 11. ubi inquit, simul aut neq; conuenit omnia soluere, sed quæcunq; ex principiȷs aliquis demonstrans mentitur. quęcunq; uero, nō minime. & ideo propter malum intellectū principiorum in aliqua scientia, ex ignorantia logicæ, potest aliquis non assentire principiȷs illius scientiæ, & errare multū in illa scientia. unde aliqui in philosophia naturali negauerunt generationem, nō intelligentes qualiter ex non ente aliquid fieri potest, ut dicit Arist. ꝑpter ęquiuocationem latitantem inter non ens simpliciter, & non ens secundum quid, & propter etiam multiplicitatem inter fieri ex non ente, uel ente, aliquid per se, aut per accidens, ut patet primo physi. tex. com. 71. usq; ad text. cō. 78. Aduerte etiam unum speciale, de principiȷs sciētiæ naturalis, quod ut inquit Commen. primo cœli. com. 90. propositiōes naturales duplici de causa dubitabiles fiūt, uel quia aliqui enutriti in opinionibus falsis non possunt assentire principiȷs ueris philosophiæ: uel quia aliqui existimant ꝙ principia eius debēt esse tantæ certitudinis, sicut principia geometriæ. contra quos Aristo in 2. primæ philosophiæ. tex. com. 16. inquit acribologia mathematica, non in omnibus est expetenda. nam ut scribit Philosophus in primo ethi. ca. 2. eius qui eruditus interest in uno

D quoq; genere, eatenus certitudinē exigere quatenus eius natura rei recipit simile. qppe uiderꝰ a mathematico persuasionem recipere, & ab oratore demōstrationem requirere, ita etiā inquit Boe. in primo de trini. Disciplinati hominis est in unoquoq; gn̄e certitudinē quærere, sm quod natura subiecta postulat. Dicamus igitur, principia illa esse tāquam locum ianuæ in domo, quem nullus ignorat, quæ sunt principia cognitionis communissima, quæ solum ex notitia terminorum communissimorum, euidentiam habent, ut de quolibet dicitur esse, uel non esse, & sicut sunt principia, quæ ex ipso sensus testimonio, habent euidētiam, licet motum esse, et multitudinem entium esse in naturali philosophia, sunt enim ista in illa scientia principia cognitionis, ut patet ab Auer. primo physi. cōmē. 11. fallit autem in aliȷs principiȷs scientiarum specialium, quæ indigent aliqua innuitione, & superficiali declaratione, quemadmodum est diffinitio naturæ, quæ est de principiȷs positis in naturali philosophia. quæ licet nō demōstrari possit, quia non est de numero propositionum, quæ sunt ignotæ naturaliter, nec de numero illorū principiorum, quæ ex sola notitia terminorum euidentiam habent: sed est de numero eorum, quę indigent aliqua innuitione, seu suadela, & ita declaratur per syllogismum hypotheticum, per naturam in quo, ut inquit Auer. in libro primo priorum in speciali digressiōe, q̄ facit de syllogismo hypothetico. antecedens est per se notum & consequens est notum, & tota illatio est nota, et sua natura est, ut assumatur in declaratione illarum propositionum, quæ sunt latentiores primis cognitionibus, & apertiores primis quæstionibus, modo loquendi Auer. in primo cœli & mundi. in com. 2. & in 2. physi. com. 3. & 6. physi. com. 41. & ita etiam dicit in libro priorum, in loco præallegato. Similiter etiam ex nihilo nihil fieri, est de numero istorum principiorum, quæ indigent aliqua innuitione, q̄ diffuse prosequutus est Lucretius in primo libro, sicut etiam est contingentiam esse, quæ ab Arist. persuadetur aliquibus rationibus hypotheticis, ducentibus ad incōueniens, quia nisi dareꝰ contingentia in entibus, periret, sicut asserit cōsilium & non oporteret consiliari de futuris, nec negotiari, et multa in simili deducit, tales autem persuasiones nō simpliciter deducūt ad aliquid, quod ex natura rei sit magis impossibile, q̄ fuerit hypothesis data ꝑ aduersariū, sed solum deducunt ad aliquid impossibilium, quod est manifestius quo ad nos, uel quo ad hominem, cōtra quē adducuntur, & ideo non probant simpliciter, sed faciūt aliquam fidem, uel innuitionem, nō enim omnium est demonstratio: ut dicit Arist. primo posterio. & 4. meta. tex. com. 7. ineruditi est nō cognoscere, quorum oportet quęrere demonstrationem, & quorum nō oportet, & tale genus hominum: ut inquit Auer. in 2. phy. com. 6. nunquā potuit philosophari, nec poterit, non. n. quilibet est aptus ad philosophandum, & ut est in prouerbio. non cuiuis licet nauigare Corinthum. ¶ Sed tunc est difficultas, quia scribit Cōmen. in 3. de anima. com. 36. ꝙ nescimus quando, & unde, & quomodo adueniat nobis cognitio primorum principiorum, male igitur dicitur ꝙ sunt sicut locus ianuæ, quē nullus ignorat. Nisi esset, ꝙ hoc intelligitur in prima cognitione naturali, nam ut scribit Aristo. in calce. 2. poste. in tex. 27. nō acquiritur cognitio uniuersalis in nobis, ꝙ est principium artis, & scientiæ, nisi ꝑ inductionē, cuius assumptionis affirmat sensus, & ut inquit lucidissimus Themi. intercedit magnū temporis interuallum, ut id quod in singularibus diffusum, atq; dispersum est, intellectus, cuius officium est, ut inquit Plato, infinibilia fini cōiungere, ad unum colligere potest. & ideo non aduertimus quando talis natura principiorum fiat in nobis. & exemplum pulchrū Themi. de intellectu ibi, ꝙ est sicut est de homine, qui in infantia non potest gradi, & paulatim perficitur. & tu uide ibi, & cōsidera de exemplo sicut nostri, quia uidetur esse etiam sententia Aristo. in problematibus.

Summa totius limitationis.

In primo perihermenias.

ADDI.

G
Propõ 34

Substantia prima de nulla prędicatur.

PROPOSITIO est Philosophi in 7.metaph.in tex.com.7.ubi dicitur,subiectũ uero dicitur, de quo alia dicuntur,& illud ipsum non adhuc de alio, ubi Commen. & alij expositores intellexerunt per subiectũ, substantiam primã,quia eadem est descriptio,q̃ etiam de dit in prędicamentis, ibi enim dicitur quod a prima substantia nulla est prædicatio, sed omnia dicuntur de illa. Limitat autem beatus Tho. istam propositionem ibi, sic quod indirecte nihil prohibet,& per accidens,substantiã primã prædicari de alijs,ut homo est sortes,& album est sortes,aut animal est sortes,quia id quod est animal, aut homo,aut album est sortes,& subdit ꝙ prima substantia per se de alio non prædicatur, tamẽ bene per se de se ipsa prędicatur,ut sortes est sortes,& ita etiam dicit Porphyrius,ꝙ indiuiduũ de uno solo prędicatur, & uidetur etiã esse sententia Boethij dicentis,ꝙ nulla est uerior propositio,quã illa in qua idem seipso dicitur. Tamen salua reuerentia,non uidetur ista sententia uera esse, nam Peripatetici antiqui,distinguunt de prædicationibus,& dicũt ꝙ aliqua est naturalis ꝑdicatio,& aliqua est nõ naturalis, sicut scribit Commen.in 7.meta.commen.59. Naturalis autem prædicatio est quando in propositione subijcitur, id quod debet subijci,& prędicatur id quod debet prędicari. Non naturalis uero, est opposito modo, uidelicet, quando in propositione id quod debet prędicari,subijcitur, & id quod deberet subijci, prędicatur. Pro quo debes scire,ꝙ subiectũ in propositionibus, habet modũ materiæ,& prędicatum habet modũ formæ. nam propositiones a prędicatis specificantur, & quia respectus inferiorum ad superiora,& respectus subiectorum ad accidẽtia,est respectus materiæ ad formam.nam superiora continent,& inferiora continentur: respectus autem contiñẽtis ad cõtra, est respectus formæ ad materiam: ut dicitur in 4.physi.tex.commen.49.& 4.cœli & mundi, tex.cõ. 34.& 35.& primo de generatione, & corruptio. tex.cõ. 50.respectus etiam subiecti ad accidẽtia,est respectus materiæ ad formam,sicut scribit Com.in 4.meta. com.2. & ideo quotiescunque prædicantur superiora de inferioribus,aut accidẽtia,uel propria uel cõmunia, de subiectis, ille prędicationes sunt naturales,& propositum,quoties prędicantur inferiora de superioribus,aut subiecta de accidentibus,ille prędicationes sunt non naturales,sed sunt indirectæ,& per accidens. & ideo Porphyrius dixit,semper enim superiora de inferioribus prædicãtur,aut æqua de æquis, inferiora uero de superioribus non conuertuntur,non solum quia conuertibiliter non uerificãtur,quia licet omnis homo sit animal,non omne tamen aial est homo,tamen una etiam uera,& naturalis prędicatio.alia autem non naturalis.& licet uniuersalis affirmatiua conuertatur in partem, tamen una est ſm naturalem prædicationẽ,alia uero est non naturalis.& similiter quãdo propositio secundi modi conuertitur,non conuertitur in propositionem per se, nec in eodem modo nec in alio modo perseitatis, quia propositiones per se, non conuertuntur ex primo posterio.in illo capi.de statu prędicamentorũ. non loquendo de conuersione quę est passio propositionis,sed de conuersione in per se. unde ista, homo est risibilis,est per se in secundo modo, sed conuersa risibile est homo,non est nec in secundo, nec in primo, quia homo cadit tanquam additum in diffinitione risibilis, & non est de substãtia eius,sicut sunt prędicata primi modi,unde Commẽ.in secũdo. de anima com.67.ponens differẽtiam inter primum modum dicendi per se,& secundũ inquit,ꝙ in primo modo prædicatum est causa subiecti in secundo modo, subiectum est causa prædicati. Si igitur propositio per secundi modi conuerteretur in propositionem per se primi modi,accideret idẽ per se respectu unius & eiusdem esse per se causam,& effectum,quod non capit intellectus. Nec ualet, si dicatur ꝙ non inconueniẽ ꝙ idem respectu eiusdem sit causa & causatum in diuersis generibus causarum,& secundum diuersos modos,quia hoc non iuuat in casu nostro,quia sumo istam, homo est risibilis,ista est secundi modi.& secũdum Auer. subiectũ est causa prędicati,& patet ꝙ non est nisi in genere causę materialis.nam ut dicit substantia non est causa accidentis,neq; ſm agens neq; ſm finem, sed quia constituuntur per illam,& est subiectum eorum:tunc igitur sumo istam, risibile est homo,ista parte est primi modi,& prędicatum in propositione primi modi, est causa subiecti, quæro in quo genere causę si dicas formalis hoc falsum est, quia subiectum non est forma accidẽtis, prędicata autem primi modi,si sunt causę subiectorum, maxime sunt in ratione formę,quia.2.physi.tex.com.28.partes quę sunt in ratione,sunt in forma.ubi Commen.inquit.ꝙ diffinitiones componuntur ex forma uniuersali, quæ est genus, & ex forma propria,quæ est differẽtia.&.7.meta.tex.com.35. partes diffinitionis sunt formæ tantum. cum igitur subiectum non sit forma accidentis, non prędicatur igitur per se in primo modo de sua propria passione. quod si dicas, ꝙ subiectum adhuc dum prędicatur de propria passione,est causa ut materia respectu propriæ passionis, sicut erat dum propria passio prædicabatur in 2. modo de ipso,tunc igitur perit differentia posita per Auer.inter primum modum,& secundum,quia eadem remanet habitudo. Et confirmatur quia propositiones per se primi,& secundi modi,per se, sunt solũ quę ingrediuntur in demõstratione simpliciter. nam quę neutraliter insunt,accidentia sunt,& per cõsequens oportet ꝙ tales propositiones, cum deseruiant demonstrationi, simpliciter debent esse naturalis prædicationis, in quibus cogitatio hominis cadit per naturam.nam si quarta figura fuit omissa ab Aristo.in libro priorum,ubi traditur ars syllogizandi simpliciter,quia humana cogitatio in ea naturaliter non discurrit,quanto magis omnia quę sunt præter naturę ordinẽ, in discursu debent remoueri a discursu demõstratiuo, per quem paratur scientia in nobis. Confirmatur,quia Cõmen.4.physi.com.33. reddit causam pulchri problematis in logica,propter quid in materia conuertibili cum syllogismi facti,ex ambabus affirmatiuis ĩ 2.figura fieri possint de forma, in prima figura per conuersionem maioris propositionis in terminis,Arist.has rationes plerunq; nõ adducit in figura prima,cui ex forma syllogizandi,competit ex ambabus uniuersalibus affirmatiuis syllogizare sed adducit eas in figura.2. cui non datum est ex forma, sed ex materia tantum,& soluendo inquit.qñ cum tales propositiones componuntur in figura prima: tunc maior propositio erit prędicabilis,non ſm naturam, & ideo cõponuntur in 2. figura. & ita patet quia impossibile est in talibus propositionibus per se, dum conuertuntur remanere naturalitatem in utraq; quia si conuersa est naturalis,conuertens non est naturalis & sine dubio,istæ propositiones secundi modi dicendi per se, non conuertũtur in alias quę sunt per se,nec in eodẽ modo,nec in alio,ut probatum est. Pręterea. Ad principale Commẽ. in primo priorũ in digressiõe de 4. figura cõtra Gal.infert,ꝙ si daretur.4.figura, sequeretur ꝙ idẽ prædicaretur de seipso, quod est in fine abominationis,& 10.met.com.8. contra Auic.habet ꝙ in propositione in qua idem prędicatur de seipso,non est subiectum,neq; prędicatum,& est nugatoria ꝙ idẽ.4.meta.cõ.1.Et ideo ad authoritatẽ Porphyrij dicentis indiuiduum de uno solo prædicari.dico ꝙ uerũ est,tamen non dixit Porphyrius, ꝙ naturaliter & per se indiuiduum de se ipso prędicatur. ꝙ Cõfirmatur.ex expressa sententia Philosophi in primo poste.36.ubi expresse dicit. Amplius autem si non est hoc huius qualitas,& illud huius,neq; qualitatis est qualitas,impossibile est retrouersum prędicari inter se sic,sed uerum quidem contingit dicere,retrouersum prędicare,non contingit uere, ubi expresse dicit, ꝙ aliqua prędicatio est uera licet non sit propria, & naturalis, ut inductiue in

Beat. Thome limitatio.

Ca. de sub.

Impugnatio

Prędicatio duplex.

H

ADDI. Vide pulchre ꝑ hac diuisione lucidissimũ Themi. in primo posteri. cap. 18 ubi d. ꝙ ꝑdicatio alia ſm naturã, alia ſm non naturã, & illa q̃ est ꝑter naturã non meret appellari ꝑdicatio.

Ca. de spe.

I

Ratio.

K

L

ADDitio. Vide Boe. phũs in sua la. maxia. Diuersorũ generũ, & non subalternatim positorum &c.

Na. solutiõ pulchri problematis in logica.

M

ADDitio.

A multis declarat Ioan. Gramma. ibi, & ibi signanter dicit q̄ ista, risibile est homo, est uera, sed nō est propria nec naturalis prædicatio, & per consequens nō est per se in aliquo modo, nam tales excluduntur a demonstratione, ut patet p̄ Philosophū illo ca. ubi ostendit statum in prædicatis. Ad authoritatem Boetij, respondetur q̄ penes aliud attenditur ueritas propositionis, & penes aliud naturalitas prædicationis. nam per Arist. in libro perihermenias, & in prædicamentis, ex eo q̄ res est, aut non est, redditur oratio uera, aut falsa, unde dicimus q̄ ueritas propositionis affirmatiuę, attēditur penes idētitatem prędicati ad subiectum, & quia uera, & maxima identitas est eiusdem ad seipsum. propter hoc dixit Boe. q̄ uerissima est propositio, in qua idem de seipso dicitur: tamen ista prædicatio, non est naturalis, quia idem respectu sui met non potest habere s̄m naturam, respectum materiæ ad formam, & recepti, & receptibilis, quia ista sunt primo diuersa s̄m naturā, & in fine remotiōis: ideo Auer. uult q̄ sit in fine abominationis, ut idem de seipso prædicetur. & ideo Aristo. Animaduertens ad hoc, dixit in prędicamentis, q̄ a prima substantia nulla est prædicatio, uidelicet per se & naturalis. uerum autem indirecte, & per accidens contingat ut aliquo modo prędicari possit, hoc est, q̄ non curat ars, neq; scientia, quia ista sunt extranea

Penes aliud attenditur ueritas propositionis & penes aliud naturalitas prędicationis.

B a prima scientia intentione. ❧ Primo priorum in cap. de inuentione medij, habet q̄ singulare, p̄ accidens prædicatur solum, ut hoc album est callias. Sed est obiectio contra prædicta. nam Arist. 5. meta. cap. de secundū quod. & est tex. com. 23 ubi dicitur q̄ homo secundū se est homo. Ad hoc respondetur, q̄ ille modus non est per se prædicandi alterū de altero, quia tales sunt primus, & secundus modus dicendi per se, de quibus ibidem meminit. & etiam in primo poste. in cap. de per se sed talis modus dicitur per se, per negationem alterius causę. unde litera ibi dicit, hominis multę sunt causę: animal, bipes, ac tamen homo secundū se est homo. Et ideo opinio formalizantium in hoc non est tenenda, qui uolunt q̄ propositio in qua idem prędicātur de seipso, sit in primo modo dicendi per se, quia uolunt, q̄ propositiones primi modi sunt in quatuor gradibus constitutæ. In primo gradu sunt propositiones in quibus superius in quid prędicatur de suo inferiori, ut genus de specie: uel sicut ens de Deo, et creatura. In 2. gradu, sunt propositiones in quibus prędicantur quidditatiua prædicata in quale, sicut quando prędicatur differentia de specie. In 3. quando tota diffinitio prædicatur de diffinito. In 4. quādo idem prædicatur de seipso. Auer. autem & antiqui Peripatetici, uolunt prædicata primi modi dicendi per se, esse solum tribus modis.

Obiectio

Solutio

Contra formalizantes.

C unde Commen. 7. meta. com. 11. inquit q̄ primus modus prędicabilium essentialiter, continet ista, genus, & differētiam, & totam diffinitionem, quæ diffinitio est idē cum substantia rei, & uniuersaliter prædicabilia substantialia sunt illa quæ adunantur cum subiecto, & adunantur ad inuicem, & accidentalia ecōuerso, & immorari in hoc amplius est superfluum. ❧ Sed est instantia nam Aristo. in fine. 2. libri periher. inquit. q̄ ista, bonū est bonum, est uera per se, sed ista, bonum non est malum, est uera per accidens. & per consequēs propositio in qua idem prędicatur de se ipso, est per se, & nō nisi in primo modo, quare &c. Respondetur q̄ ly, per se sumitur ibi, ut distinguitur contra per accidens, ut ly, per accidens, ibi stat pro illo, quòd secundo loco est tale, ut bene notat ibi Boe. nam principaliter per naturam propriam primo, bonum est bonum, & secundo, bonum est malum quia omnis negatio uera est, propter aliquam affirmationē priorem, quæ uera est. nam quia homo est homo, ideo homo non est asinus. non sumitur igitur per se, & per accidens, ut sunt notæ determinantes inhærentiam prædicati in subiecto, ut in libro posteriorum sed ut dicunt aliquid, primo & secundo loco, tale, aut tale esse.

ADDitio.

Si unum contrariorum fuerit in rerum natura, erit & reliquum.

D *Prop. 55*

PROPOSITIO ista est Arist. in 2. cœli & mundi in tex. cō. 18. Aduerte q̄ cōtrarietas quādoq; sumitur cōmuniter, & sic se extendit ad opposita secundum priuationem. & habitum, quādoq; sumitur proprie, & sic est inter formas positiuas. distinctio est Auer. in 1. phy. com. 41. dico tunc q̄ non habet locum propositio Philosophi in cōtrarijs communiter dictis, sicut sunt habitus, & priuatio, quia non oportet si sanum sit, quod infirmum sit, & si est plenum, non oportet q̄ sit uacuum, sed intelligitur in contrarijs proprie dictis. nam talia sunt ad perfectionem uniuersi, & uniuersum perfectum est, & ideo si unum contrariorum fuerit in rerum natura, oportet quod sit reliquum. Habet etiam ueritatem secundum physicam considerationem. fallit autem propositio, secū dum logicam considerationem. nam Aristo. in prædicamentis. inquit. in sermone de oppositis, nō oportet si unū cōtrariorum fuerit, quod sit reliquum. nam si omnes homines sint albi, nigrum non erit. nam hoc est s̄m diuersas considerationes. naturalis enim sequitur naturas rerum, & perfectionem uniuersi considerat. & sic uerum dicit, quia quælibet forma contraria, positiua, est de perfectione uniuersi, & ideo una existente, debet esse altera: sed logicus sequitur imaginationem rationis, secundum possibilitatem logicam, quę est res habens latitudinē satis amplam, & sic dicit non implicare cōtradictionem, uno existente de numero contrariorum, aliud non existere, & in multis consimilibus, aliter dicit artifex rationalis, & artifex realis. nam Aristo. in prædicamentis. in cap. de quantitate considerans quantitatem secundum simplicem cōsiderationem, dixit quantitati nihil contrariari: sed naturalis qui considerat quantitatem, ut est terminus motus, dicit in ea esse contrarietatem s̄m perfectum, & imperfectum: ut patet 5. physi. tex. commen. 18. & unusquisq; uerum dicit secundum suam cōsiderationem. & hoc etiam inuenitur in alijs scientijs, nam naturalis dicit motui circulari non inesse contrarium, & geometer imaginatur in motibus circularibus contrarietatē, ut patet primo cœli & mundi. com. 32. & multa consimilia inueniens, in quibus diuersæ scientiæ secundum diuersas abstractiones, diuersa dicunt. ❧ Immo etiam scientię rationales in plerisque dissentiunt, nam secundum logicum teste Philosopho in secundo periher. transposita nomina, & uerba, idem significant, sed secundum oratores, & poetas, transpositio nominum & uerborum, maximam uarietatem causat: ut notat ibi Boe. Amplius nomina synonyma apud oratores usui sunt, non autem apud demōstratores primo physico. com. primo ita etiam de metaphoris. 3. de anima. com. 5. & 2. posteriorum.

E

ADDitio.

F

Materia negatione cognoscitur.

Prop. 56

PROPOSITIO Arist. est in 10. primæ philosophię. tex. com. 24. Aduerte igitur, q̄ materia duplex est. prima & secunda materia, prima est natura, sed materia secunda est naturatum, siue habens naturam. prima enim materia est substantia simplex, sed secunda est substantia composita ex materia & forma, siue sit materia alterationis tātum, siue sit materia alterationis, & cōpositionis simul. propositio igitur ueritatem habet de prima materia principaliter, ut dicam. Sed est difficultas, quia Aristo. primo phy. tex. com. 69. inquit. subiecta quidem natura scibilis est per analogiā ad formam, quomodo igitur materia negatione cognoscitur? Nisi esset q̄ duplex est notio materiæ: Una quā dat prima nostra cognitio naturalis, quæ a sensatis & nobis notioribus proficiscitur. iuxta illud Arist. in primo phy. tex. cō. 2. innata est nobis uia a notioribus nobis, ad notiora naturæ, & quia transmutatio substantialis, est operatio materiæ ut subiecti, ut inquit Com. 1. cœli com. 20. & etiam 7. meta.

Difficultas

Solutio.

G com.9.et 8.meta.cō.12.ideo naturalis, cognoscendo materiam per transmutationem substantialem, per analogiā cognoscit eam ad formam, uel ad habens formam, unde 7.meta.tex.com.7.dicitur, q materiam est ueluti æa. nā sicut se habet æs respectu statuæ, & uniuersaliter materia rerum artificialium ad formas artificiales, ita se habet materia.i.ad formas naturales. unde materia i hac prima cognitione & primo occursu de se cognosci non potest. unde Aristo.in 7.meta.tex.com.35. materia secundum se, est ignota. & reddit causam Cōmen.de hoc in 1.phy. cō. 69.dicens, q quia prima materia non habet quidditatem, in actu intellectam ab ea, ideo non est nota de se nam sicut supra dictum est, actus qui est quiditas est ratio propter quā aliquid est primo intelligibile. sed quia materia est primo diuersa a forma, quæ est quidditas, quia nō est forma, nec habens formam, ideo de se est ignota, & non cognoscitur in prima cognitione naturali, nisi per formā, uel in habitudine ad habens formam. Et talem cognitionem habet naturalis de materia. nam ut a naturali materia cōsideratur, dicitur relatiue ad formā, sed post quā materia sic innotuit in naturali philosophia, scientia diuina habita ista cognitione a naturali, quia ut inquit Cō. primo physi.cō.ulti.& 7. meta.cō.9.esse primæ materię
H non nisi uia transmutationis substantialis, & per consequens medio naturali potest innotescere, tūc diuinus cōsiderat ipsam in se, ut est ens, & ut est substantia, quæ nō est forma nec habens formam, & est sic concepta per negationem cuiuscunque formæ, & cuiuscunque priuationis. sic enim materia negatione cognoscitur. unde Commen. ibi in cō.inquit.materia negatione cognoscitur, cum dicitur, materia est priuatio formę.intellectus enim ut scribit Commen.12.meta.c.39. innatus est diuidere adunata in esse, sicut diuidit materiam a forma, & isto modo materia intelligitur esse una numero, unitate numerali, priuatiue, nō positiue: sicut sortes positiue, dicitur unus numero, ab una forma dante sibi unitatem, sed per carentiam formæ dātis talem unitatem, dicitur materia una numero. & ista cōsideratio de materia, ut inquit Cō.pertinet ad primū Philosophum, & isto modo materia non habet esse, nisi in aia. nam manifeste patet, q materia extra animam nō inuenitur cum priuatione omnium formarum, quia tunc quod non est in actu, esset in actu secūdo physi. com.12. sed intellectus potest intelligere materia, per priuationē omnium formarum, quia intellectu est altior uirtus, q sit natura, & multa potest diuidere, quæ natura non potest. & hoc dicit Commen.12. meta.c.14. sicut distinctissime deinde repetit in libro de substantia orbis. non est autem
I intelligendum per illa uerba, quòd materia de se ens non sit, aut essentiam sed per formam, ut quidam male interpretati sunt. nam licet materia non sit in effectu, aut in actu, nisi per formam, tū essentia materiæ, est alia ab essentia formæ. non enim forma causa est, q materia sit materia, licet forma sit causa propter quam materia existit, unde Boe.in lib.de unitate & uno, omne esse est a forma. quod Philosophi describentes dixerūt, esse est existentia formæ in materia. Et adutere, ut alias dixi, q omnis cognitio quā habet naturalis de materia, est relatiua.sic.n. Arist.dixit in 2.phy.tex.c.26. materia relatiue dicitur ad formam. Sed contra hoc quidā dubitauerunt. nam ista materia, est materia, & naturalis. nam si ista pertineret ad diuinum, tunc diuinus cognosceret essentias rerum in particulari. Amplius Cōmen.expresse 7.meta.cō.9.dicit q naturalis considerat de prima materia, ut materia est. Nisi esset, quod ut dicit lucidissimus Themi.in digressione de potentia & priuatione materiæ primo phy.nomen materiæ, relatiue dicit. nā materia est ex quo fit aliquid, ut in existente, & ut dicit, nomen materiæ respicit futura, sed nomen subiecti respicit præsentia, materia enim qualitatibus sensibilibus informata, ex materia, auctoritate Boethij, transit in subiectū. nā æs ex quo statua fieri potest, materia dicitur statuæ, ut autem stat sub forma statuæ, dicitur subiectū, & ideo bene materia, ut materia, pertinet ad naturalem, quia est adhuc materia formæ, & dicit adhuc relationem ad forma. Unde Cōmen. in eodē cō.9. 7.meta. paulo infra declarās quomodo prima materia cognoscitur à naturali, inquit, quod materia cognoscitur a naturali, ut est principium transmutationis. Patet autem, q ista est cōsideratio relatiua, sed diuinus est, qui solus potest cognoscere materiam sub rationibus absolutis, & transcendentibus, dum considerat ipsam inquantū ens, inquantum substantia etiam, cōsiderat ipsam inquantum est in potentia, ut dicit ibidem. nam potētia, & actus, sunt de differentijs entis, ut patet.9.meta. tex.cō.1.tamē naturalis cōsiderat ipsam magis limitate, ut est ens in potentia per transmutationē, nam cum materia secundum esse reale quod habet extra animam, cum habeat entitatem diminutam, & potentialem, sm quam nō potest per se existere proprius, & adæquatus conceptus eius. est ille quem habet naturalis, licet in relatione cōsistat, licet entitas materiæ in sua prima notione sit ens per se.i.absolutum, quia est substantia, & sic pertinet ad diuinū, ut dicit Cōm.2.phy.com.4.& 21.& in plerisque alijs locis. Sed est dubium de forma, an ut a naturali consideratur, semper relatiue consideretur, & uidetur per auctoritatē Philosophi in 2.phy.tex.c.26. q sic. Amplius est auctoritas Cōmē.4.phy.cō.16. scire quiditates ultimorum principiorum, est difficile, & scire materiā sine forma, aut formam sine materia, est impossibile. Ex aduerso autē est auctoritas Commen.7.primæ philosophiæ.cō.8. in calce cō ubi inquit. & cum induxit ratiocinationes, ex quibus apparet q materia est magis substantia, & dixit, sed impossibile est, ut materia sola sit substantia, cum opinatur q intentiones separabiles in intellectu.s.quæ non intelliguntur in respectu aliorū, sed quæ intelliguntur per se, sunt magis substantiæ, & ideo existimatur q forma sit etiam substantia, cū sit quiditas quā significat diffinitio. ubi patet, q forma est de numero eorū quæ intelligūtur p se & non in habitudine ad aliud. Et licet magnus Albertus hoc derelinquat sub dubio, tamen uidetur mihi, q idem sit utriusque iudicium in hoc, quia forma non cōsideratur a naturali, inquantum substātia, nec inquantū ens, ut patet 12.meta 5.& 6. cō. sed consideratur ut est principium, aut terminus transmutationis, & per cōsequens relatiue concipitur, nec diffiniri potest sine materia, forma naturalis, ut dicit Cōmen.1.de anima cō.16. & patet manifeste in diffinitione animæ, in qua ponitur corpus organicū. Ad auctoritatē igitur Cōm. dico q substantia formæ est magis independens, quam substantię materiæ. nā materia est propter formā, et intelligitur propter formā, non sic autem est de forma. materia enim est propter formam, non forma propter materiam 2.physi.tex.c.91. unde Auic.5.suæ meta.dicit.materia est materia formæ, sed non est causa formæ licet Auer.illud quandoque concedere uideatur, ut patet primo phy.cō.71.& 2.phy.cō.30.et forma dicitur relatiue ad materiam, quia materia dicitur relatiue ad formam. idem enim est iudiciū, sicut de potentia & actu, ut patet. 9.meta.tex. cō.13. nam potentia refertur ad materiam. & actus ad formam, ut dicit Commen.duodecimo metaphy.c.26.

Additio. Hoc idem habet ex sententia Auer. in 1. phys. c. 67. [illegible]

Dubium.

Solutio.

Difficultas

L

Solutio.

K

M

Infinitum secundum quod infinitum, est ignotum. Propō 37

PROPOSITIO est Philosophi primo poste. & 2.meta.tex. com.13. nota. tū q infinitum in actu intelligi non potest, tamen bene potest infinitum in potentia intelligi. nam Auer.3.de aia.tex.cō.19.uult q intellectus possibilis in propositione uniuersali, intelligit infinita in potentia. glossa ista est Cōmen.2. meta.cō.13. & 12.meta.cō.14.et 51.unde Cō.2.meta.11.cō.sup illis uerbis Philosophi, non est intelligere non statuētem inquit, impossibile est nos intelligere lineam infinitā, nisi quādo accepimus eam finitam, & iterando eam infinities. nā finitum finities sumptum, reddit infinitum isto modo: finita

A

Instantia

uero finities sumpta, reddunt aliquid finitū: ut dicit Aris. in 1. poste. Sed est instantia. nam intellectus humanus potest habere naturale desiderium ad cognoscendas species omnes numerorum, quæ tamen sunt infinitæ, sed desiderium naturale nō est ociosum, nec est impossibilium. igitur sequi uidetur, q intellectus potest intelligere infinitum in actu.

ADDitio.

Scotus quandoq; negauit species numerorum, aut figuratum esse infinitas, quia in essentialiter ordinatis, est status, & ideo dicit numerum habere unitatem speciei specialissime, & ex consequenti non sunt numeri species, ternarius, & quaternarius, sed indiuidua, sed hoc est cōtra Boethium libro diuisionum, qui habet, quod species figurarum sunt infinitæ.

Solutio

Nisi esset q scibilium quædam sunt per se, & essentialiter ordinata, sicut principia & conclusiones, & in talibus non est processus in infinitum, ut testatur Philosophus in 1. poste. ubi statuit statum in scibilibus, quia ex infinitis nō contingit scire, ut dicitur in 2. meta. tex. com. 11. Alia uero sunt accidentaliter ordinata, ita q unum nō scitur per alterum, unum est ratio scienti alterum, & sic est in numeris inquantum scibiles sunt, nam ut sic sunt accidentaliter ordinati, quia accidit speciei numeri prioris, ut addatur unitas nona ad hoc, q fiat noua species numeri, & numerus

B

prior, non est ratio, propter quā scitur, aut intelligitur numerus posterior. & in talibus non contingit scire ex aliquo ultimo aut ex aliquo primo scibili in suo gñe, & propter illud omnia alia sciantur, quia nullum tale assignari potest.

Limitatio theore.

Diuini autem in nostra lege propositam propositionem intelligunt ueritatem habere, de intellectu creato, qui finitus est, sed fallit de intellectu dei, qui infinitus est, & actus suæ comprehensionis est infinitus, talis enim potest comprehendere infinitum.

Propō 38

Scientia est necessariorum cognitio.

NON intelligitur q conditio scientiæ, simpliciter diffinitæ, in primo poste. sit q' sit de obiecto simpliciter necessario: sicut notat Scotus in prologo primi sententiarum in q. 3. ista enim fuit imaginatio Platonis, propter quam posuit ideas pro saluanda sciētia de istis singularibus corruptibilibus, ut dicitur in 7. meta. tex. cō. 20. & 22. unde Scotus assentiens illi fundamento de necessitate obiecti, propter hoc, inquit, theologiā quoad ueritates contingentium nō esse scientiam, eo modo quo scire simpliciter diffinitur in primo poste. quia cognoscere contingens ut necessarium, non est cognoscere contingens in eo q contingens, sed est scientia eo modo quo lo-

Scoti opinio in 1. sna.

C

quitur Arist. de scientia in 6. ethico. prout uidelicet distinguitur contra opinionem, quia est habitus, quo uerum dicimus.

Impugnatio.

Sed sm hoc sequitur q Aristo. non sufficienter enumerasset omnes habitus intellectuales. nam scientia diffinita in libro poste. non est dubiū, q sit de habitibus intellectus. Amplius est cōtra Auer. ibi in cō. qui uult q sciētia de qua agit Arist. in 6. ethico. ut distinguitur cōtra artem. & alios habitus, & stat pro scientia speculatiua. Amplius sufficit q scibile quod est ipsum quæsitum, quod postea fit conclusio demonstrationis, sit necessarium, ita q in eo sit essentialis, & necessaria habitudo, inter prædicatū & subiectū. quæsita enim sunt æqualia numero, his quæ sciuntur. ut dicitur in 2. poste. in tali autem quæsito, aut quæritur propria passio de subiecto, aut diffinitio de diffinito. manifeste autem patet q conclusiones in quibus demonstrātur passiones de subiectis, sunt ꝑpositiones per se secundi mūdi, & per consequens sunt necessariæ. conclusiones autem in quibus demōstratur diffinitio de diffinito, ut quando demonstratur diffinitio materialis per formalem, tanq̄ per medium, sunt in primo modo dicendi per se, & per consequens etiam tales sunt simpliciter necessariæ. Pro quo aiaduerte, q cognitio de contingentibus dupliciter haberi potest. Vno modo sm rationes uniuersales, & sic talis cognitio ad eādem animæ partem pertinet, ad quā pertinet scientificū,

Scotus nō loquit præter d' obiecto incōplexo q dicat el necessariū simplr. q̄m procul dubio negaret eē scientias omnes eas cognitiones quę nō sunt de cōplexis, sed loquit de obiecto cōplexo q necessariū eē debet at que ea 16.

quæ est cognitio necessariorum, ut ait Arist. in 6. ethico. Alio modo talis cognosci potest considerari in particulari, & sic talia sunt uariabilia, nec super ea cadit intellect⁹, nisi mediantibus uiribus sensitiuis. unde inter uirtutes sensitiuas, cogitatiua ponitur, quæ dicitur ratio particularis, & isto modo cadunt contingentia sub operatione, & cōsilio, & sic cognitio talium dicitur esse in potentia animæ ratiocinatiua, siue cōciliatiua, & sic sunt in intellectu particulari, qui est uirtus hominis cogitatiua, & potest dici intellectus practicus in particulari.

D

ne negat cognitionē de cōtingētibus esse sciam ut diffinitur prio posterio.

Cognitio de cōtingētibus depēdet habitū potest.

Primum istorum dictorum manifestum est, quia non est dubium, q scientia naturalis est tam respectu corruptibilium corporum quā etiam respectu sempiternorum. nā ut dicit Arist. 4. meta. tex. com. 22. de rebus mobilibus possunt formari propositiones, immobilis ueritatis, & sempiternæ. Et ex hoc patet quō Plusq; cōmen. male sensit in primo tegni com. 7. qui uoluit artē esse in intellectu particulari. cum tñ Arist. 6. ethi. cap̄. 4. enumerat artem, & prudentiam. inter habitus intellectuales, quibus anima semper uerum dicit. Patet autem q per habitum particularem anima semper nō potest uerum dicere.

Error plusquam commentato.

Amplius Arist. in fine primi ethi. separat uirtutes intellectuales a moralibus, & inter morales enumerat fortitudinem, & temperantiam, & inter intellectuales enumerat sapientiam, intellectum, & prudētiam. modo idem est iudicium de prudentia, & arte; quia sicut prudentia est recta ratio agibilium, sic ars est recta ratio factibiliū, & ideo non recte dixit, q medicina sumpta pro habitu uniuersali, non est ars, sed est scientia. sed sumpta pro habitu particulari, resultante ex illo uniuersali in uirtute cogitatiua, & etiam prout est ex assuefactione, sic est ars. Et tamen totum oppositum est uerum, quātum ad medicinam sumptam pro habitu uniuersali, quia uerū genus eius est ars. Nā ex prooemio meta. ars est uniuersalium collectio. Sed scientia proprie prout accipitur in sexto ethi sumit pro scientia speculatiua, ut dicit Cōm. in com unde uerū genus medicinę, est ars non scientia, ut dicit Com. 5. meta. cō. 20. unde medicina proprie est ars. scientia autem est (cōiter sumendo nomen scientiæ, non proprie) ut bene notauit Gale. ibi q nomen scientiæ cōiter & nonꝑprie audire oportet. Nā sciētia cōiter sumpta diuiditur in theoricā, in actiuam, et in factiuā, ut patet in 6. primæ philosophiæ. tex. cō 1. scientia autē factiua, idē est q ars. Manifestum est autem, q medicina uerissime est ars, sumendo autem medicinam pro habitu particulari in itellectu practico, particulari. i. in uirtute cogitatiua, ille habitus non est ars, sed est habitus particularis ex assuefactione aggeneratus, & nō est ars, sed est habitus experimentalis, distinctus ab arte. Nam differentia est inter experimētum, & artem, ut patet in prooemio meta. fit n. ars cum ex multis experimentalibus conceptionibus, una fit, ueluti de similibus uniuersalis acceptio. Acceptionē quidem habere q Calliæ, & Socrati hac ægritudine laborantibus, hoc contulit, & ita multis singularium experimenti est. quod aūt omnibus huiusmodi secundum unā speciem determinatis, hac ægritudine laborantibus contulit, ut phlegmaticis, aut cholericis, aut æstu febricitantibus, artis est.

E

F

Nec ualet responsio illorum, qui dicunt q alio modo sumitur ars in prooemio meta. et alio modo in sexto ethico. Nam in prooemio meta. sumitur ars pro cognitione factibiliū in uniuersali, & sic est habitus uniuersalis in intellectu possibili subiectiue existens, sed in sexto ethi. sumitur pro habitu particulari in uirtute cogitatiua existente. Nam ut supra patuit, hoc est cōtra intentionem Arist. ibi, qui artem, & prudentiam enumerat inter habitus intellectuales, quibus anima semper uerū dicit, qui sunt habitus uniuersales. & ista est mens Auer. ibidem. & diui Tho. Nam ut inquit Diuus Tho. licet cognitio contingētium in particulari sit in intellectu practico. particulari, tñ cognitio istorū in uli, est in intellectu possibili, unde hęc est ueritas sine dubio. Reuertamur igitur, & dicamus q scientia pro tanto dicitur necessariorum,

Error aliorum.

G pro quanto conclusiones scientiæ sunt ueræ necessario, & scientiæ per propositiones ueras, & necessarias. Nam est habitudo & dependentia necessaria, inter præmissas, & conclusionem scitam per ipsas. nam sunt causa utroque modo. & in essendo, & in inferēdo: ut dicit Arist. in primo poste.

Error Ioã. de Gãda.

Ex hoc patet error illorum, qui asserunt q demonstrationes sunt de existētibus, inquantum existunt, & quod ad esse demonstrationis, requiritur permanentia sempiterna secundum speciem. Nã licet uerũ sit secundum physicam cõsiderationem, q species rerum quæ sunt ad perfectionē uniuersi, sit semper i actu, quia uniuersum semper est perfectum. Nam licet in regione nostra, tempore hyemis non reperiantur rosæ, tñ in alia regione in qua tunc est uer, & temperies, reperiuntur rosæ, tñ istud esse actualis existentiæ, accidit demonstrationi inquantum demonstratio est. Nam demonstrationes sunt de uniuersalibus, quæ sunt cognita per intellectum: talia autem abstrahũt ab hic, & tunc. unde lucidissimus Them. 1. poste. c. 19. super illo tex. Eorum quæ sæpe fiunt, ubi Arist. dicit in tex. manifestũ est aũt, q sm quod hmõi sunt, semper sunt inquit, sed facilis & absoluta defensio est earũ rerũ, quę certis interuallis redire in suos orbes uidenẽ. Forma tñ cõis in demonstrationē uenit. nec enim de uno aliquo defectu

Vtrum demonstrationes requirant actualē uel essẽ cassũ.

H hoc uel illo, qui hac, uel illa hora compareat, demonstratio accipitur, sed de omni quem ex talibus causis prouenire necessarium, & perpetuum est. Amplius Aristo. 7. meta. tex. cõ. 55 uult q de indiuiduis sempiternis, ut est Sol, & Luna, neq diffinitio, neq scientia p demonstrationem haberi potest, immo ultra est unus de erroribus cõtingentibus, circa uſe, ut patet. 1 poste. in illo cap. Oportet autem nõ latere, q qñ sub aliquo uniuersali, nõ est nisi unum solum singulare, intellectus opinatur q proprietas quæ ex natura rei primo est ipsius uniuersalis, quod sit primo ipsius singularis, cũ nel sit accipere extra ipsum uſe, nisi illud singulare. manifestum est aũt, q si subiectũ demonstrationis requireret actualem existentiam, & permanentiam sempiternam in effectu, cum nulla sit uerior q̃ illa quæ est sm indiuiduum, ut scribit Cõmen. in 2. de gene & corrup. tex. cõ. 59. ubi dicit, q ens est melius q̃ non ens, & ens uerum, q̃ non uerũ, & ens sm indiuiduũ, q̃ ens sm speciem. Et 12. meta. cõ. 27. scribit q uerius respectus, est entis particularis. Accideret igitur sm illam uiam, quod singularium sempiternorum, essent ueræ diffinitiones, & ueræ demonstrationes. Amplius cum res existens, sit aggregatum per accidens, quo igitur poterit esse subiectum demonstrationis, & scientiæ, non uideo.

I Et ex hoc patet etiam error aliorum, asserentium scientias mathematicas ideo esse certissimas, quia sunt obiectorum necessariorum. Nam manifestum est, easdem esse lineas mathematicas, & naturales, teste Aristo. in 2. physi. in tex. cõ. 18. Sed ratio uera est, quia propositiones formatę de ipsis, ut abstrahũt a materia sensibili sunt sempiternæ ueritatis, & principia talium demonstrationum innotescunt nobis, nõ per experimentum, sed ex notitia terminorum, & sunt notiora nobis & naturæ. Sed principia & propositiones formatæ de eisdem, ut concernunt materiam sensibilem, & uariabilem, sunt ueræ, ut in pluribus, & raro contingit quòd sint semper ueræ, & innotescunt nobis per experimentum: ut patet. 6. ethi. & sic scientiæ, & demonstrationes mathematicę dñe aggenerare in aia stantem & firmum habitum, quia sunt demonstrationes simpliciter dantes causam, & esse. Sed demõstrationes naturales, sunt ut in plurib⁹ de numero signorum, aut demõstrationes causæ tñ. rarissime aũt sunt, quæ dant causam, & esse, sicut dicit Com. in suo prologo super 1. physi. & etiam primo phy. cõ. 1. & 2. meta. com. 16.

Error quorundam

Vera solu-

Quibebẽ sola mathematicę certissimæ.

In conceptis cum materia, aliud est quod quidest, ab eo cuius est, quod quidest.

NIMIS uulgata ppositio, & scribitur in 7. primæ philosophię in tex. c. 41. Scotus aũt in 7. suę meta. in q. 16. & in 3. senten. dist. 22. & Antonius And. in q. 7. in 7. meta. ubi quærit. utrum quodquidest, sit idem cũ eo cuius est, quod quidest, nolunt, q cum materia dicatur relatiue ad formam, ex 2. phys. tex. cõ. 26. Forma aũt est duplex. s. forma partis, quæ est altera pars compositi, & forma totius, exemplũ primi, ut aia hominis, ita materia sumitur dupliciter. Primo pro materia partis, & ista est altera pars essentialis totius, quia cum forma cõstituit unũ per se, de gñe substantię. Alio modo dicitur materia, quæ correspondet formæ totius, cõtrahens quiditatem ad esse hoc, & hæc est pprietas indiuidualis, q̃ cum ipsa quiditate specifica, constituit ipsum indiuiduum speciei, quod est unum ens per se. Et tunc dicunt, qđ quidest ipsius speciei, est idem per se, primo cum ipsa specie cuius est quod quidest, & est ipsius indiuidui per se non primo. unde dicũt propositam propositionem, ueritatē habere de ipsis indiuiduis, quæ sunt concepta cum materia, quæ est dña indiuidualis, quia in talibus non est idem quodquidest, cũ eo cuius est qđ quid, per se primo, sed per se secundo. nã quod quid est primo ipsius speciei, & est per se non primo ipsius indiuidui. & isto modo etiam glossant auctoritatem Philosophi, in 3. de anima. tex. cõmen. 9. ubi dicitur, quòd in quibusdam idem est caro, & carni esse, in quibusdam autem aliud est caro, & carni esse. nã semper quod quidest, est uniformiter idem cũ eo cuius est quod quidest, si per se primo. per se primo, si per non primo, per se non primo. Si secundum quid, & secundum accidens, secundum quid, & secundum accidens. Iuxta illud Arist. in 7. meta. tex. cõ. 20. singulum enim non uidetur aliud a suimet substantia. Sed ista positio, non uidetur esse de mente Arist. in 7. meta. quia intentio eius est in illo loco destruere positionem idearũ, Plato aũt, propter duo fundamenta præcipue conabatur ostendere necessarias esse ideas Primũ quidē erat, propter sciētiam quæ debet esse de inuariabili, & necessario obiecto. Secundum aũt erat propter gñationem saluandam, in qua generãs, debet assimilari genito. Arist. aũt primo in illo cap. quod incipit. Verum aũt idem est, aut alterũ quodquiderat esse, ab eo cuius est quodquiderat esse, & est tex. cõ. 20. usq ad 21. destruit illam positionem, quantum ad primam causam. In illo aũt cap. quod incipit. Eorum aũt quæ fiunt quędam a natura fiunt, & est tex. cõ. 22. destruit positionem idearum quo ad secundã causam, oportet igitur q Arist. si cõtradicit in hoc Platoni, qui ponebat quiditatem hominis, in specie separatam a singularibus substantijs, ad hoc ut de singularibus habeatur scientia. & ad hoc ut saluentur gñationes quod Arist. inquirat, utrum talis quiditas quæ per diffinitionem exprimitur, sit idem cum substantia prima singulari, aut sit separata in actu, ut asserebat Plato, & nõ est quærere an diffinitio per se primo sit speciei, aut non per se primo. de hoc enim nõ est lis, neq aliqua discordia, inter Plato. & Aristo. Nam auctoritate Porphy. in cap. de specie. indiuidua aũt quæ sunt post specialissima, infinita sunt, quapropter usq ad specialissima a generalissimis descendentem, iubet Plato quiescere. descendere aũt per media diuidentes specificis differentijs. Infinita inquit relinquenda sunt. neq enim eorum posse fieri disciplinam Et per consequens propter scientiã oftẽdit Arist. non esse necessarias ideas, inferendo istã cõclusionem, quodquidest esse idem cũ eo cuius est quodquid est, conclusio erit in hoc sensu, quod quiditas expressa p diffinitionē non est separata, & distincta in actu a substantia prima, cuius illa est quiditas. unde in fine illius capitulo, isto modo epilogat, quo quidē quodquiderat esse idē, & quo non idē, unicuiq dictũ est. Et confirmatur, nã Commẽ. 7. meta. in com. 20. introducẽs intentionē Arist. circa hoc in illo ca. loquit. Cum declarauit, q quiditates simplices non inueniuntur nisi in substantijs, & quod p illas sunt substantiæ, uult hic perscrutari, utrum ista substantia, quę est quiditas, & substantia singularis. s. indiuiduum substãtiæ, sint idem: ita q quiditas quæ est substã tia

K

L

Impugnatio.

M

A tia eius, sit quiditas singularis. & illud singulare est substãtia, per istam quiditatẽ, aut quid quiditas rei sit aliud a re in actu, & subdit immediate Commen. causam istius inquisitionis, dicens, & quæstiuit hoc ꝓpter formas quas dicit Plato: qm̃ fm̃ illã opinionẽ erant quiditates primarum substantiarũ, aliæ a primis substantijs, quia sunt primæ substantiæ etiam existens per se. Et isto modo introducit illũ textum. unde dicit, & dixit perscrutemur.i. cũ sit declaratum, ꝙ quiditates sunt substantiarum singularum, perscrutemur, utrum substantia quæ est quiditas, & substantia singularis, sunt idem, aut non, ante ꝙ perscrutemur de substãtia, quam significat diffinitio, quid sit, et inspicienti totum illud capitulum, ad istam intentionem loquitur Arist. & ista est expositio Com. sine dubio usq; in finem capituli. unde in calce com. 21. inquit. D. d. Manifestum est igitur, ꝙ in rebus primis, quę dicuntur per se essentia essentia cuiuslibet singularium rerum, & omne singulare, sunt idem, & unum, & sunt uerba translationis arabicæ, ubi Cõmen. inquit. i. manifestum est igitur, ꝙ quęlibet primarum substantiarum, est idem cum sua quiditate. Et ita sine dubio Philosophi intentio est ibi, ꝙ quiditas, quæ per diffinitionem exprimitur, est idem cum singularibus, quorum est quiditas. Nam ut inquit Boe. species specialissima est tota quiditas indiuiduorũ. Vnde

B scire debes, ꝙ ut scribit Com. 1. meta. cõ. 27. ista insensibilia habent duos modos comprehensionis: modũ qui non est scientia eorum, sed imaginatio, & modum qui est sciẽtia eorum: & sunt intellecta uniuersalia. Iuxta illud Boethij, uniuersale est dum intelligitur, & singulare est dum sentitur. Et ideo fm̃ sententiam Aristo. quiditas hominis, quę per diffinitionem explicatur, non est aliud quid a singularibus hominibus, quorũ est quiditas. Et tunc melius est dicere iuxta uiam antiquam Peripateticorũ, quã ubiq; locorum sequitur Cõmen. quod in conceptis cum materia. i. in istis gñabilibus, & corruptibilibus, aliud est quiditas, & aliud est essentia unde 3. de anima. com. 9. super illis uerbis textus, in quibusdam idem est caro & carnis esse, inquit, causa propter quam hæ duæ intentiones non inueniũtur in omnibus entibus est, ꝙ quiditas & essentia in entibus simplicibus est idem uerbi gratia ꝙ esse carnis est idem cum carne: quia intentio carnis in eis non est in materia. Pro quo debes scire ꝙ in rebus compositis ex materia & forma, ipsa forma est tota quiditas, quã ipsa est obiectum intellectus, nam uniuersale est obiectũ intellectus, forma autem est subiectum uniuersalitatis ut dicit Commẽ. 1. cœli. com. 92. & idem Philosophus formam appellat rõnem, & quod quid erat esse. Et per op

C positũ quia prima materia est primo diuersa a forma, quia non est forma, nec habens formã. ideo ut inquit Com. 12. meta. com. 14. non habet aliquam intentionẽ alicuius uniuersalis intellectam ab ea, & ideo fm̃ se ignota est: ut dicit Arist. in 7. primæ philosophię. tex. com. 15. & propter hoc nõ est quiditas, nec pars quiditatis: iñ bene materia prima est quædam essentia, alia ab essentia formæ: sicut dicit Com. 1. cœli. cõ. 92. & 98. meta. cõ. 8. & 8. phy. tex. cõ. 3. & ibidẽ cõ. 12. & isto modo materia est pars essentiæ subæ cõpositæ, unde materia & forma, sunt partes essentiales substantiæ cõpositæ, & appellanĩ ab Auer. partes fm̃ qualitatem, ut patet primo physi. com. 5. Et hoc dicit expresse Com. 7. meta. com. 34. inquit enim declarando quõ materia se habet respectu substãtię cõpositæ. Si igitur hoc nomen substantia dicitur simpliciter de materia substantię cõpositę ex materia & forma, & de forma eius, & de composito, tunc forma substantię dicetur esse substantia rei eo ipsa declarat essentiã eius: materia uero dicitur fm̃ cõsiderationem ad substantiam compositã ex materia & forma esse pars substantię, fm̃ considerationẽ uero ad substantiã declarãtem essentiam rei, non dicitur esse pars substantiæ, sed esse apparens deferens formam in suam diffinitionem, illud igitur quod diuersificat essentiam a quiditate in substantijs compositis, ex materia &

D forma, est materia, sicut uides: & quia in causis præcisis, & adæquatis, sicut affirmatio est causa affirmationis, sic negatio est causa negationis, ut patet ex primo posterio. inde prouenit, ꝙ in substantijs abstractis a materia quiditas & essentia sunt idem. Sed contra istam opinionẽ, Scotus argumentatur in 7. meta. q. 16. auctoritatibus et rationibus. nam Arist. 7. meta. tex. com. 13. incisio nõ pertinet ad diffinitionem, sed quæ syllabæ ad eam, quæ sunt elementorum, sed elemẽta pertinent ad materiam. q. d. si syllaba diffinitur per elementa, ex quibus cõponitur: elementa autem respectu syllabarum reducuntur ad genus causæ materialis, ut patet secundo physi. tex. com. 31. & ita uidetur ꝙ materia sit de quiditate diffiniti. Itẽ ibidem, si anima non est animal, tunc dicendũ, ꝙ anima nõ est tota quiditas. ita enim intelligitur solutio sua. Itẽ contra Platonem parabola Platonis non bene se habet, quia non est simile de circulo & homine superfluum, est enim auferre materiam a quiditate rerum, quia quædam sunt hoc in hoc. i. forma in materia, sicut in naturalibus. Item 8. meta. tex. com. 6. laudat illos, qui in diffinitionibus ponunt tam materiam ꝙ formã etiam. Item ibidem tex. com. 9. habet ꝙ omnis diffinitio habet quid, & quale, & oportet hoc esse ut materiam, illud uero ut formã. nisi ergo materia pertineret ad quiditatem, non haberet cõtra Plato., ꝙ idea non est diffinibilis, quia est sola forma, ergo quod diffinitur, uere habet materiam, & formam, & utrumq; pertinet ad diffinitionẽ. Item 7. meta. tex. cõ.

E 33. ratio omnis partes habet, & sicut partes rationis ad rationem, sic partes rei ad rem. sicut ergo omnes partes rei exprimunt totam rem, ita omnes partes rationis totam rationem rei. Item ibidem tex. com. 4. quando cognoscitur unũquodq; quid ipsum sit, sed impossibile est cognoscere perfecte rem nõ cognita materia eius. Ergo forma non est tota quiditas eius, quod habet materiam. probatio minoris. Philosophus. 2. meta. tex. cõ. 13. si species causarum essent infinitæ, nihil esset cognoscibile: quia infinita non possunt cognosci: ergo ad cognitionem rei perfecte oportet cognoscere omnes causas. Itẽ 8. meta. tex. com. 11. ibi de materiali autem substantia hoc idem plane colligitur. Preterea. Substantia habet diffinitionẽ simpliciter non ex additione: ut patet 7. meta. tex. com. 17. ergo quicquid ponitur in diffinitione substãtię pertinet ad quiditatem ipsius: sed 6. meta. tex. cõ. 2. in diffinitione rei materialis, debet poni materia, & si non esset de ratione diffinitionis, diffinitio esset ex additione. Itẽ quodquid est, est illius quod est primo ens. & cuius est primo esse: sed quod primo est, est compositũ. nam 8. meta. tex. cõ. 3.

F ubi distinguit substantiam: dicit quod substantia composita est simpliciter hoc aliquid, & separabile primo per se existens. si ergo hoc uerum est, ergo quod quid est cõpositi ex materia & forma: hæc Scotus & sequaces contra Auer. Pro defensione tamen ueritatis, animaduerte quod ut supra dictũ est, refert multum apud Peripateticos dicere aliquid esse essentiam alicuius rei, & dicere illud esse illius rei quiditatem in gñabilibus, & corruptibilibus. Vnde Commen. in 7. meta. in com. 21. inquit. soluẽdo quæstionem sophistarum querentiũ, utrum quiditas hois, sit eadem cũ hoie, aut aliud ab hoie, inquit. & solutio est, qm̃ quiditas hominis, est homo uno modo, & nõ est homo alio modo, & est forma hominis: & non est homo qui est cõgregatus ex prima materia & forma. Vnde sumẽdo hoiem pro hois quiditate, forma hois est homo, sed sumendo hoiem ꝑ essentia illa, quæ est qd cõgregatũ, seu compositũ ex materia, & forma, sic quiditas hois non est homo. Et aduerte ulterius, ꝙ licet fm̃ Com. materia non sit pars quiditatis, tamen debet poni in diffinitione substantię, cõpositæ ex materia, & forma, physicus enim diffinit per materiam, & dialecticus per formã, ut dicit Arist. in 1. de aĩa, in tex. cõ. 16. ubi Commẽ. in com. habet quæ diffinitionibus ponit materiam, & dimittit formã, diminute accipit, sed ꝙ ponit formã, & dimittit ma-

Op. Auer.

Defensio Auer.

G tertiam, uidetur dimittere aliquod nõ necessarium, sed nõ est ita, quia forma debet accipi ĩ diffinitionib⁹, ẜm dispositiones, in quibus existit. Nec ualet ratio adducta per Scotum, quia tunc diffinitio substantiæ compositæ, esset per additamentum, quia materia non est de quiditate, quia restricto argũ. certum est, ꝙ corpus non est de quiditate animæ, & tamen ponitur in diffinitione quiditatiua animę, quia Aristo. 2. de anima, tex. com. 5. diffinit animã dicens, ꝙ anima est actus corporis organici, habentis uitã in potentia, sed dicimus nos, illam diffinitionem (cum sit substantiæ) non esse ex additione, licet detur per aliquid, quod nõ sit de quiditate diffiniti, tñ est necessarium pro completo intellectu eius, quia forma dicitur relatiue ad materiam, ut a naturali consideratur, & ideo est diffinibilis per illam, sed quia ex materia, & forma fit unũ per se, & sunt eiusdem generis. ideo quoties forma diffinit̃ per materiam, aut materia per formam, non dicuntur istæ diffinitiones esse ex additione. Sed diffinitiones accidentiũ copulatorum quæ dantur per propria subiecta, sunt ex additione, quia subiectum est in alio genere, & quia ex subiecta, & accidente, non fit per se unum & hoc est qd' pulchre notauit Com. in 7 primæ philosophiæ. in cõ. 17. inquit enim, ꝙ talia accidentia, aut non habent quiditatem ueram, & diffinitionẽ uerã, aut si habent, habent alio

H modo secundario, & hoc est iis qm̃ subiecta talium accidentium, non sunt, sicut gña differentiarum, sunt enim diuersa ẜm genus, & ẜm naturam, quod nõ contingit in genere, & differentia. Neq; illud quod congregatur ex eis, & ex subiecto, est unum in actu, sicut illud quod congregatur ex gñe, & differẽtia, & ita etiam est de materia cũ forma, si bene aduertis. Præterea. Restricto argũ adductũ ex 8. meta. tex. com. 11. et 12. Nam ibi expresse colligitur, ꝙ in diffinitione substantiæ materialis, habentis oẽs causas, debent poni oẽs causę, ita ꝙ efficiẽs, & finis, ultra materiam, & formã, sed per te efficiens, & finis, non sunt de quiditate, quia sunt causæ extrinsecæ. ergo tales diffinitiones sunt ex additione, ubi datur ibi exemplum de homine, qui habet quatuor gña causarum, & ille est locus clarus contra Burlæũ, & sequaces, qui uolunt ꝙ ad habendam cognitionem perfectam simpliciter per diffinitionem non oportet cognoscere omnes causas, sed solũ causas intrinsecas, cum tamen idem dicatur esse iudiciũ de cognitione complexa, habita per demonstrationem, & diffinitionem. nam omnis diffinitio, aut est demonstrationis principium, aut est demonstrationis conclusio, aut est solo situ uariata a demõstratione, ut dicit̃ in lib. poste. analyticorum, quia igitur non distinxerunt Scotistæ inter essentiam, & quiditatem, ideo deuenerunt ad hoc, & ita ad omnia argumenta probantia, ꝙ in diffinitione substantiæ compositæ ex materia & forma, debet poni forma, & materia concedenda sunt, tñ materia nõ ponitur, quia sit pars quiditatis, sed ponitur in diffinitione, tanq̃ uehiculum deferens quiditatem, quæ est forma, quia ista ut a naturali considerata in quadam relatione consistunt. unde Com. in 4. phy. com. 16. inquit ꝙ scire quiditates ultimorũ principiorũ difficile est, & scire materiã sine forma aut formã sine materia, impossibile. & sic etiã Commentator bene concedit, ꝙ illa quæ diffiniunt̃ uere sunt cõpositæ substantię, ut patet. 7. meta. cõ. 40. Et concedit ꝙ diffinitio substantiæ compositę, est composita ex materia, & forma. unde. 7. meta. 37. homo in cõmuni diffinitur per carnes & ossa in cõmuni, tamen alia ratione ponitur materia, & alia forma, ut ex dictis patet, & ita etiam patet quõ aĩa nõ est animal uno modo & tñ alio modo, animal ipsa anima dici potest. Reuocemus igitur sermonem eo unde diuertimus, & dicamus ꝙ in conceptis cũ materia, aliud est quodquidest, ab eo cuius est quodquid est. i. aliud ad quiditas, & indiuiduum, seu aliud est essentia, aliud quiditas, in abstractis autem a materia, idẽ sunt quiditas & essentia, & præsertim in prima intelligentia, sicut statim dicam in sequenti Theoremate.

In prima forma, essentia eius, est quiditas eius; aliæ autem formæ, diuersantur in quiditate, & essentia quoquo modo.

K Propo. 46

PROPOSITIO Est Commẽ. Auer. 3. de aĩa in solutione. 3. q. in cõ. 5. & in libro destructio destruct. in disputatione 6. in solu. 6. dub. ubi inquit. ꝙ prima causa est quiditas absoluta, & omnia alia a prædicta quiditate, quiditatem habẽt. Pro cuius intellectione, aiaduerte unum quod scribit Auer. in præalleg. loco. 3. de aĩa ꝙ sicut esse sensibile diuiditur in materiã et formã. sic esse intelligibile diuiditur in aliquid cõsimile materię, & in aliquod consimile formæ. Nam ut supra notaui tibi, ista sunt duo extrema latitudinis entium, prima forma. & prima materia. Et sicut prima forma (q̃ est deus gloriosus) retinet supremum gradum, in genere actus: sic prima materia, retinet supremum gradum in gñe potentiæ. Nam ut scribit Com. in fine libri de substantia orbis, potentia habet gradus, & materia habet gradus, & quia actus, & potentia sunt differẽtiæ oppositæ, ut patet nono primę philosophiæ. tex. com. 1. sic etiam actus, habet gradus, & forma habet gradus. Vnde sicut materia est sub̃a, quę est in pura potentia, quia non est actus, nec habens actũ, quia nõ est forma, nec formatũ, sic prima forma est pu⁹ act⁹, ita ꝙ nõ est potentia, nec habens potentiã, loquor aũt de potentia quæ passiua est, & attestatur materiæ, & imperfectioni. Vnde Com. in nono. p. philosophię. cõ. 2. inquit ꝙ sicut in diffinitione cuiuslibet potentiæ passiuæ, sumitur diffinitio potentiæ passiuę. primę materię, sic in diffinitione cuiuslibet potentiæ actiuę. sumit̃ diffinitio actionis primæ formæ. ista enim sunt duo extrema, iuxta illud etiam beati Aug. in 12. libro cõfessionũ. Duo dñe fecisti, unum prope te, & aliud prope nihil. necesse est autem, ꝙ oĩa media inter purũ actum, & puram potentiã, participent naturã extremorũ, & quod sint composita ex actu, & potẽtia, sed diuersis modis, sicut diuersa est natura istorum mediorum. nam distãtię entium sunt ualde diuersæ ut asserit Com. in 2. cœli & mundi. in com. 63. unde in oĩbus intelligẽtijs, citra primam est aliquid simile materię, & hoc est potentia, quę dicit priuationem alicuius actualitatis, & perfectionis. Nulla enim intelligẽtia, præter primam, cõtinet totam perfectionem, possibilem reperiri in habitu entis, licet quęlibet contineat tantam, quanta est sibi competens, quia in ęternis, nõ differe posse ab esse ẜm Philosophos, & ideo dicit Com. 5. meta. in ca. de ꝑfecto, ꝙ solũ primũ principiũ, qd' est deus gl̃osus, est ens simpliciter perfectũ, quia nulla ꝑfectio sibi deficit, nec ut tale ens: nec ut simpl'r ens, sed alię intelligentię, sunt entia ꝑfecta in gñe, quia unaquæq; habet tm̃ de perfectione, prout natura sua est capax. Et licet itelligẽtia Saturni (ut a-lis) omnem perfectionem quam potuit consequi in propria forma, ab ęterno habuerit, & ut sic dicatur esse perfecta, ratione qua talis, si tamẽ considerata fuerit ut ens, reperit̃ priuata aliquo gradu perfectionis. licet enim sit perfecta in suo proprio gñe, non tamen est perfectissimum ens, quia non habet tantam perfectionem, quantam habet prima a qua dependet, & sic in suo esse inuenitur composita ex actu & potentia, non tanquam ex positiuo, & positiuo. sed tanquam ex positiuo, & priuatiuo, sicut bene dixit in hoc. Henricus de gãdauo, in quibusdam quęstionibus formatis ab ipso, de simplicitate dei. & in quolibetis quolibeto. 4. q. 16. & post ipsum Scotus in 8. dist. primi. q. 2. unde talis potentia in abstractis inuenta, non dicit aliquid reale, quia nihil in eis est uere possibile, ut dicit Com. in 2. cœli & mundi. com. 34. Nam possibile in æternis est necessarium, & hoc fuit etiam de mente Philosophi. in 9. primæ philosophię tex. commen. 17. ubi habet. est aũt nihil potentia sempiternum, sed ista potentia est logica, & est ens rationis, quia dicit solam non repugnantiam. quia intelligentiæ Saturni inquãtum ęns, non

L

M

Deus retinet. 1 gradũ ꝑfectũ. simpl' gñe actus, materia uero in gñe potentiæ.

Cõpõ in intelligentijs ex potẽtia & actu nõ ẽ ex positiuo, sed ex positiuo & priuatiuo. Henr. de gã da. & Sco.

A repugnat quod sit perfectior, q̃ est, sicut dicim⁹ q̃ talpa inquantum animal, potest uidere, cum tñ talis potentia in talpa, nihil reale ponat, sed solam non repugnãtiã, & est potentia talis logica, quę nihil aliud est, q̃ respectus quidam, causatus a ratione, ex nõ repugnantia terminorum, inquantum non repugnant. unde non posuerunt Philosophi aliquã realẽ cõpositionẽ, in talibus intelligentijs, nisi forte in aia intellectiua, propter ipsam esse ultimã in gñe abstractorũ, ut testatur Com. in 3. de aia. in cõ. 19. & 12. meta. cõ. 17. & uidetur esse snia Aris. in 3. de aia. sine dubio in tex. c. 17. ubi uult q̃ in omni natura in qua est unum, quod est oia fieri. oportet esse alterum, quod est oia facere. Et aduerte ex hoc, q̃ potentia illa, quæ inuenitur in alijs intelligentijs, citra primam, nõ est potentia illa quæ cum actu diuidit ens inquantum ens. ut subtiliter deduci potest. nã certum est, quod ens quod diuiditur in 9. meta. per potentiam, & actum, est ens extra aiam. nã Arist. in si 6. primę philosophię abiecit a consideratione diuini, ens per accidens: quia non habet causam terminatam, & ens in aia, quia est ens diminutum, & per consequens ens fm se, & extra aiam retinuit, quod diuisit per tres primas diuisiones, uidelicet in substantiam, & accidens, & de ista pertractat in 7. & 8. primæ philosophiæ. Et scda diuisio fuit, per potentiã, & actum. & hanc psecutus est in 9. primę philosophię. Et tertia diuisio est, per unum, & multa. & istam prosequitur in 10. primæ philosophię. & hoc expressit Com. succincte i prologo. 7. meta. & ita potẽtia, & actus, sunt drīæ, diuidẽtes ens extra aiam, quod descẽdit in 10. pdicamenta. actus. n. talis, & potẽtia sunt principia. 10. prædicamẽtorum, quia res cuiuslibet prędicamẽti qñq; est potẽtia, et qñq; in actu, ut patet. 12. meta. cõ. 26. Ideo Com. tenuit nullum ęternũ esse in pdicamẽto, & ita fm Philosophos, cũ potentia ista in alijs intelligentijs nihil reale ponat, sequit̃ q̃ ista cõpositio in eis, sit fm rõnem, & sunt ex actu & potentia, tanq̃ ex positiuo & priuatiuo, priuatio aũt fm Philosophos, nõ dicit aliquod reale, sed solum est ens rõnis. unde Com. 1. phys. cõ. 79. priuatio non est accidens, nedum ut sit substantia, & in hoc discrepo a Diuo Thoma, qui tenuit omnẽ creaturã esse compositã ex actu & potentia, tanquã ex positiuo, & positiuo, stando in principijs Arist. quia in æternis nõ est potentia uere, & si dicatur, q̃ hoc est contra Arist. in 9. primæ philosophiæ. tex. cõ. 1. ubi habet q̃ potentia, & actus, sunt in plus q̃ eorũ, quæ dicuntur fm motũ solũ. Dico q̃ uerum est, sed uide quid sequitur in tex. seq. ubi uult, q̃ licet in immobilibus ut in mathematicis reperiatẽ potentia, tñ ut inquit, illa potẽtia est metaphoricę dicta, & excludit eã a cõsideratione sua, & per consequẽs uult, q̃ potẽtia illa de qua loquit̃, ut de drīa entis, sit potẽtia realis, & talis secluditur ab ipso ibidem. tex. cõ. 17 a sempiternis. si loquamur igitur de alijs intelligentijs, citra primã excepta aia intellectiua, in qua pono pręsertim in uia Auer. ueram cõpositionẽ, ex intellectu possibili, & agente, ut declaraui in 12. meta. super cõ. 17. in speciali quadã quæstione mea, contra modernos, ponentes intellectum agentem, esse deum. Dico q̃ in talibus, est compositio ex actu & priuatiõe, & hoc in simili legit̃ in sacris eloquijs, adud Esaiam prophetã dicentem, & in angelis suis reperit prauitatem. Si uero loquamur de gñabilibus, & corruptibilibus, in quibus est compositio uera, ex materia, & forma, in talibus est compositio ex potentia, & actu, tanquam ex positiuo, & positiuo, & ubi ista inuenitur, inuenitur prima, sed non econtra in uia Arist. ut patet bene speculanti in hoc. unde potentia, in istis, quæ sunt, hic, licet importet priuationem, iuxta illud Com. 9. meta. com. 3. dicere aliquid esse in potẽtia, est dicere aliquem modũ priuationis, tamen non potentia ultra priuationem, ponit aliquid ex natura rei, quod est substantia, & entitas quędam. Vnde Commẽ. primo physi. com. 79. inquit. ens in potentia est cui accidit priuatio, & non est in substantia eius. impossibile enim est composita compositione reali, non constare ex principijs componẽtibus realibus. unde Philosophi probauerũt tam formam, quam materiã, esse substantias, quia sunt partes substantię cõpositæ, & substantię non componitur ex non substantijs. Sed dices, propter quid ista quæ sunt hic, sunt cõposita ex potentia, & actu, tanquam ex positiuo, & positiuo, intelligẽtiæ autem citra primam, & ultimam, sunt cõpositæ ex potentia & actu, sicut ex positiuo & priuatiuo: ultima autẽ, inter abstractas intelligẽtias, est composita etiam ex potentia & actu, tanquam ex positiuo & positiuo. pręterea ista cõpositio si secundum rem est in anima intellectiua, quomodo diuersa est ab illa quæ est in istis generabilibus (nam ut inquit Cõmen. 12. meta. in com. 39. omne compositum est nouum. Ad hęc respondetur, q̃ a primo principio oia emanant, fm q̃ apta nata sunt emanare, fm proprias rationes formales. unde. primo cœli. tex. com. 100. A primo cõmunicatum est esse, & uiuere oibus, his quidẽ clarius, his uero obscurius. latitudo. n. entium, in participando hanc intentionem, est res ampla ualde. Ad aliud dico, ut inquit Cõmen. q̃ compositio animæ intellectiuæ, quæ est in medio abstractorum, & corporaliũ: est enim in confinio æternitatis, & temporis: habet cõpositionem ex materia intelligibilium, quæ est alia a materia sensibilium, quia materia sensibilium recipit formas diuersas, & istas, sed intellectus possibilis, qui est materia intelligibilium, recipit formas uniuersales, & recipit spiritualiter, ut dicit ipse in 3. de anima, in com 5. & 28. compositio autem istorum, quę sunt hic, est alterius rõnis, & multæ sunt alię drīæ, quas breuitatis causa omitto. Redeamus igit̃ ad propositum Theorema, et dicamus q̃ illud quod in istis generabilibus, & corruptibilibus, diuersificauit essẽtiã a quiditate, fuit uera materia. in abstractis autem a materia, cum in omnibus, citra primam sit potẽtia, potentia autem habet reduci ad materiam, ut dicit Com. 12. meta. cõ. 26. & quia materia alia est sensibilium, alia intelligibiliũ, materię aũt intelligibilium, est intellectus possibilis: ideo illa potentia in intelligẽtijs, reducit̃ ad intellectum possibilem, & ideo Com. dicit 3. de anima. in solutione tertię q. & in com. 14. q̃ in omnibus citra primam intelligentiam, est natura intellectus possibilis, modo declarato. sicut igitur uera materia, diuersificauit uere quiditatem ab essentia, in istis quæ sunt hic, sic illud quod est simile materiæ, in intelligentijs, diuersificauit quoquo modo in omnibus, citra primam quiditatem ab essentia. in prima autem, quia est actus purissimus, cui omnino nulla est admixta potentia. non enim est in ea materia, nec simile materiæ. Sic igitur intelligis, quomodo in prima forma quiditas eius, est essentia eius, omnibus modis. in alijs autem, citra primã, quiditas differt ab essentia, quoquo modo, quia in eis est compositio aliqua, & quia nõ est secundũ rem, sed secundum rationem, sic quoquo modo differt in talibus quiditas ab essentia. quia secundum rationẽ. quomodo autem omne compositum sit nouum in sequenti Theoremate dicam statim.

Margin notes: Potẽtia logica. — In oibus intelligentijs præter aiam intellectiuã non est realis compõ ex potẽtia & actu. — B — Opio diui Thomæ. 1. parte sum. q. 3. arti. 4 & in 2. cõ. gen. gẽt. c. 49. — C — D — E — Declaratio theorematis succincte. — In oibus citra primã intelligẽtiã ẽ natura intellectus possibilis. — F

Omne compositum est nouum.

PROPOSITIO ista est Auer. 12. meta cõ. 39. et in libro destructionum in dispu. 3. in solu. 19. dub. ubi dicit q̃ omne causatum possibile. Dicunt quidã, q̃ intelligitur uel quo ad substantiam, uel quo ad accidẽtia, unde composita generabilia, sunt noua quo ad substãtiam, & quo ad accidentia. Cõposita autem æterna, sunt noua quo ad accidentia tantum. unde dicunt, q̃ in corporibus cœlestibus, in quibus est aliqua compositio, est nouitas quo ad accidẽtia, sic etiã in aia intellectiua in qua est compositio, ex intellectu agente, & possibili, est nouitas, quo ad intellectionem. Sed ista positio, nisi aliud dicatur stare non potest, quia ut supra patuit, in alijs intelligentijs citra primam, & citra animã intellectiuã, est aliqua cõpositio ex potentia, & actu, & tñ in talibus nulla prorsus est nouitas nec quo ad substantiam (hoc clarum

Margin notes: Opi. aliorũ — Impugnatio.

G

Positio Ioannis. est)nec quo ad accidētia, quia in talibus nullum accidēs est:ut scribit Com.12.meta cō.25. Ioan. autem de Gandauo, dixit q̃n q̃ glossando nouitatem, pro dependentia, ita q̃ oē compositum est nouum.i. est dependens. Sed

Impugnatio. hoc est abuti uocabulis.nam potest esse dependentia,sine nouitate.ut patet ex 2.cap̄.de substātia orbis.& 1.meteo. ad principium.ubi dicit Philosophus, quod oportet mūdum istum inferiorem, superioribus lationibus esse continuum,ut omnis eius uirtus inde gubernetur.& 12. primæ philosophiæ.tex.cō.38.loquēs de deo inquit:ex tali principio cœlum & natura dependet. Amplius illa glossa, non est ad mentem,nec ad propositū Cōm.ibi(ut declarauit)& sicut cuilibet speculāti,patere potest. Amplius Commen.dicit omne cōpositū esse possibile,ubi aliquando dicit,omne compositum nouum esse. nunquam autē dixit compositum sumi pro dependente, licet uerum sit, omne compositum dependere a principijs componentibus

Modernorū positio. Moderni autem, declarantes hoc in disputatione tertia,in libro destruc.In solutiōe.19.dub. inuenerūt duas uias.Prima uia est, q̃ duplex est uniuersale uidelicet per essentiam,sicut est intellectus agens,& quælibet abstracta substātia,quia talia non sunt abstracta à materia. quia mens auferat ea a materia, & a conditionibus materiæ, aliud uero est uniuersale participatiue,sicut sunt formę

H

rerum naturaliū,quæ s̄m esse,sunt singulares: attamen participando lumē intellectus agentis,sunt s̄m modum,uniuersalia separata ab hic,& nunc,& reliquis conditionib⁹ materiæ,& tunc dicunt,q̃ uniuersale participatiue est minus abstractum,q̃ uniuersale per essentiam,quia suam abstractionem non habet,nisi ab uniuersali per essentiā,cōstat autē, q̃ tale uniuersale participatiue,in nullo potest esse subiecto,nec uniuersali,nec particulari,nisi eo modo, quo cognitū est i cognoscēte,& ideo multo magis oportet dicere,q̃ intellectus, non unitur agēs,possibili subiectiue,sicut forma materiæ,sicut uīa s̄m modum s. materialia,non possunt uniri ei,nec alicui subiectiue, propter eorum uītatem,& abstractionem,quam habent ab intellectu agente,& sic asserunt apparere peccatum Ioannis, asserentis animam intellectiuā, compositam esse ex intellectu agente,& possibili.& ideo dicunt,q̃ omne compositum est particulare,ex actu particulari, & potentia indiuidua,& ideo omne tale est nouum,generabile, & corruptibile. Potuisset confirmari hoc, satis ad propositum, per auctoritatem Auer.12.meta.cō.17.ubi scrib t,& ideo intellectus de intelligētia agente,& eius loco,& prosperitate eius,ex ipsa quæ est potentia, est quasi locus huius intellectus,non quasi materia. Sed ista prima uia,stare

I

Impugnatio primæ uię. non pōt,quia Cōm.in 3.de aia.cō.14.inquit.q̃ ista noīa, potentia,& receptio,& perfectio, modo æquiuoco dicūtur in abstractis,& in rebus materialibus,diuersitas enim istius intentionis.s.receptionis,quæ est in intellectu,a receptione quæ est in rebus materialibus,res est, ad quam ducit ratio.unde non est opinandum, q̃ ipsa materia est causa receptionis,sed causa receptionis trāsmutabilis, et est receptio huius singularis, causa autē receptionis simpliciter,est ista natura.& ex hoc modo fuit possibile, q̃ corpora cœlestia reciperent formas abstractas,& intelligerent eas,& fuit possibile, ut intelligētiæ abstractę perficerentur per se adinuicem,& si nō, nō esset possibile ut illic Intelligeretur recipiēs,& receptibile, unde quod est liberatum ab hac natura,est primum intelligens. Amplius.2.cœli,cō.3.inquit.loquēs de corpore cœlesti,& forma eius.recipiens aūt istam formā,quod adunatur cū ea, est corpus cœleste,incorruptibile,ad quod sequuntur dimensiones corporales, & alia accidentia quæ in eo inueniuntur,& ideo in eo forma & formatū,sunt idem numero:sed s̄m dispositionem magis diminutā,quā sit adunatio recipiētis, & recepti,in forma abstracta,& causa istius adunationis,inter istā formam, & suā materiā est, q̃a nō cohæret suæ materiæ,mediantibus dimensionibus, sicut formę gñabiles,& corruptibiles. Ex quibus uerbis clare

K

colligitur,q̃ licet in intelligentijs nō sit receptio,quæ fit per materiam,quæ est causa receptionis signatę, sicut est materia rerum sensibilium, est tamen ibi receptio,quæ fit per intellectū possibilem, qui est materia intelligibiliū: nam ut scribit Com.3.de anima.com.5.in solutione.3.q.sicut esse sensibile diuiditur in duo uidelicet, in materiā & formam sic esse intelligibile diuiditur in duo, uidelicet in aliquid simile materiæ, & in aliquid simile formæ, & ut inquit Commen.illa adunatio est longe perfectior, quā sit illa quę est inter orbem, & ipsam intelligentiam,quia maior unitas resultat ex compositione, qua unus intellectus inferior recepit superiorem,quam sit illa, in qua cœlum recipit intelligentiā, maior enim est affinitas intellectus cum intellectu, & rei incorporeæ cū re incorporea, quam corporis cum intellectu, & ad auctoritatē Auer. 12.meta.com.17.dico, q̃ pro quanto intellectus possibilis non recepit agentem,sicut materia quę est hic,recipit formam,rectius dicit̄ locus,quā materia: nā forma quæ est hic,educitur de potentia materiæ, & est constituta in esse p̄ materiā,quia cohęret materiæ,mediantibus dimensionibus interminatis,& recipitur per consequens signate,quę tamen non sunt in receptione intellectus possibilis,respectu intellectus agentis,& sic quo ad hoc,recti⁹

L

dr̄ locus,quā materia,est intellectus possibilis bene recipit intellectum agentē, sicut perfectibile recipit suā perfectionē,& ex tali adunatione resultat uerius unum,quā ex materia & forma, in omni enim cōpositione deuenire oportet ad aliquam unitatem. Secunda expositio eius,

Secūda modernorum expositio. est,quam dicunt esse de mēte Philosophi in 12.meta. Nā omne factum,& causatum,fit & causatur s̄m modum sui esse Effectus enim,nō pullulat, nisi sicut est possibilis in natura entis,in hoc enim differt simplex a cōposito, q̃a simplex statim est id quod est,ut patet in fine 8.meta. cōpositum autem habet esse in unione partium, & colligatione mutuam,& ideo oportet quod modus sui esse,sit secundum colligationē earum mutuam, ideo causans compositum, debet colligare partes mutuē, aliter factio eius, nō differret a factione rei simplicis.modo apparet,q̄d nō ligantur nisi illa quæ in sui natura non sunt ligata, & unita,quoniā aliter agens esset ociosum ergo oportet q̃ natura partium sit non de se in colligatione consistens,modo partes,quæ in suis naturis non cōsistunt in colligatione earum,sine dubio possunt esse in opposito colligationis.s.sub diuisione,& separatiōe:& ex his sequit̄,q̃ omne cōpositum,est solubile in sui natura, q̄m partes eius sunt solubiles, & in suis naturis nō consistentes in colligatione, & tunc formant rationē in forma sic,omne compositum colligatum ex partibus, in quarū natura non est col

M

ligatio, & cōpositio,est solubile,& colligabile,& oē cōpositū tam uīr,q̃ particulariter, est cōpositū ex partib⁹, in quarū natura non est colligatio,& cōpositio. ergo oē cōpositū est solubile,& colligabile:tunc ultra,oē cōpositum colligabile,et solubile,est gñabile,et corruptibile(ut est manifestū p̄ se & oē cōpositū est solubile,et colligabile(ut dictū est)ergo oē cōpositum simpl'r, est nouum, gñabile,& corruptibile,ideo omne compositum,est nouū(ut dicunt)& est uia firmissima,& demonstratiua, & est Arist.in prędicto loco,& resumētes suam opinionem dicunt,q̃ omne compositum ex diuersis rebus,est sine dubio nouum, uerum compositum ex duobus modis quoddam ex diuersis rebus realiter distinctis,quoddā uero, ex perfectione,et priuatione quadam maioris perfectionis, sicut reperitur in omnibus citra primam,tunc dicunt q̄d omne compositū est dependens,& habet causam,et hęc est uniuersalis, tam in composito primo modo,q̃ in composito secundo modo, sed loquendo de cōposito primo modo,omne cōpositū est nouum simpl'r,& ad argumentum de anima intellectiua,dicit se dixisse in libro de intellectu,quod in ea nullo est cōpositio.nisi sc̄do modo,non primo modo:nā intellectus agens,& possibilis,non sunt duæ res,sed duę operationes. Sed ista secunda uia,tāto

magis

A Impugnatio secundæ explicationis.

magis increpanda occurrit, quanto quod errorem quem in se continet, ascribit Arist. Nos enim non descendimus in contradicēdo sermonibus istius uiri, nisi propter amorem ueritatis, sicut Philosophum decet: nam multos tempore meo, scripta istius hominis in graues errores, & manifestissimos detruserunt, suum enim studium est in contradicendo patribus antiquis, & scribere, quicquid in buccā uenerit. iuxta illud Arist. in primo de gñatione, & corrup. tex. com. 7. Qui autē ex multis sermonibus indocti, existentiā entis intuentes, & ad pauca respiciētes, de facili enunciant. Dicimus nos ꝙ Arist. ibi argumentatur contra antiquos, ponentes entia mathematica separata secūdum esse a sensibilibus, & inquit. ꝙ impossibile est tales naturas separatas esse a sensibilibus, si enim erunt separata solida, præter sensibilia, ab his altera, & priora sensibilibus palam, & præter superficies alteras, necessarium est separatas superficies, & puncta, & lineas, eiusdem esse rationis: si autem hic palam præter solidi mathematici superficies, & lineas, aliæ separatæ. priora enim compositis sunt incōposita, & cætera quæ sequuntur. unde ad imaginationem antiquorum, ponētium mathematica corpora separata, secundum esse a sensibilibus, sequuntur illa inconuenientia, sed non fuit intentio Arist. ſm mentem pro-

B priam, ꝙ generationes naturales fiāt illo modo, sicut fingit iste bonus uir, quod agēs naturale colligit partes quarū natura consistit, in non colligatione: hoc enim est imaginari. quod gnerationes substantiales ab agente naturali proficiscantur. quemadmodum generationes rerum artificialium fiunt ab artifice, ubi una tabula in arte nauifactiua, quæ erat separata ab altera, colligatur cum altera tabula, mediante clauo, & ista imaginatio est uana: nam materia prima, cum sit ens in pura potentia, non inuenitur in esse, quod habet extra animā, separata a forma. unde Commen. 3. coeli & mundi. com. 29. inquit. ens in potentia, non inuenitur nisi in ente in actu, & si separaretur, esset ens & differentia inter esse in potentia, & non esse, est quia nō esse, nū est in actu ens, neq; in aliquo in actu non distincto ab eo, & hoc intendimus in hoc loco, cum diximus de prima materia, quod nō est ens in actu, & est ens in ente in actu, nō distincto ab eo. similiter etiam forma materialis, secūdū suam rationem, non inuenitur. separata a materia, quia separatio eius a materia, est eius corruptio: unde Com̄. 3. coeli. cō. 31. ostendens differentiam inter elemēta quæ sunt corpora, ex quibus constant mixta, inter & elementa, quę nō sunt corpora, ut prima materia & forma. inquit. & debes scire, ꝙ elementa hæc de quibus perscrutatur, sunt alia ab uniuersalibus, de quib⁹

C perscrutatus fuit in primo physi. illic enim declarauit elementa uniuersalia corporum simplicium, & compositorum. s. primam materiam, & formam: hic autem declarare intendit, elementa corporum compositorum tantum, quæ ęquiuoce dicuntur elementa cum illis, quoniam cū compositum diuiditur, non existunt in actu, forma enim corrumpitur, & materia induit aliam formā. Amplius Com̄. 12. diuinorum. com. 18. inquit agēs non congregat inter duo, in rei ueritate: sed est extrahēs illud quod est in potentia, ad actum, & quasi congregat inter potentiam & actum, scilicet inter materiam, & formam, secundum quod extrahit potentiam ad actum, non destruēdo subiectum recipiens potentiam, & tunc efficiuntur in compositio duo. s. materia, & forma: unde intentio Aristo. cōtra Platonem. 7 meta. tex. com. 27. & infra est ꝙ illud qd per se generatur, & per se fit, est synolon. i. simul totum uidelicet, compositum, & materia, & forma non generantur, nec fiunt nisi per accidens: unde Cōmen. ibidem cō. 26. super illis uerbis, in tex. & hoc non est aliud. inquit. i. & non facit aliquod nouum in aliquo. uerbi gratia formā in subiecto, quoniam manifestum est, ꝙ si facit, facit ex alio aliud, non aliud in alio, facit enim ex materia formatum, non in materia formam, non fuit igitur opinio Arist. ꝙ gñatio naturalis, fiat ab agente naturali, quia colligat

D naturas, quarum ratio consistit in esse non ligato. & quarum ratio consistit in esse separato, & dissoluto, quia hoc facit credere gñationes naturales, assimulari artificialib⁹, quod est maximum inconueniens: unde Com̄. 12. meta. com̄. 2. super illis uerbis tex. etenim si totum quoddā omne substantia est, prima pars. & si eo quod est cōsequenter, & ita primum substantia, deinde qualitas, aut quantitas, recitans expositionem Them. inquit. sed ipse intellexit de uniuerso tres modos, aut uniuersum cōpositum ex partibus consimilibus, adunatis adinuicē, aut contangentibus se ut corpora artificialia, aut segregatis, ut pars ciuitatis, & exercitus, & reprehendens ipsum in hac expositione inquit, & hæc additio est superflua, nullus enim existimat, ꝙ partes entis quę sunt decē prędicamēta, sint contangentes se, aut segregatæ in loco, & ita ego dico, ꝙ nullus Peripateticorū imaginatur quod gñatio naturalis, ab agēte naturali fit, quia materia & forma q̄ sunt solutæ, ligentur, & copulētur adinuicem, nulla. n. est ligatura, nullū gluten, nullū denique uinculum, inter materiā, & formā. nam ut scribit Aristo. 8. meta. tex. cō. 15. ideo ex materia & forma, fit per se unum, quia illud est potentia, & hoc est actus, et huius nulla est ratio intrinseca, a rationibus intrinsecis istorū simpliciū. unde ut concludit quare nulla alia causa, nisi ut q̄si mouēs, ex potētia ad actū.

E Amplius in eo ꝙ dicit, qđ omne cōpositū ex diuersis rebus, est simpliciter nouum, falsum est: nam ſm Auer. in principio libri de substantia orbis, corpora cœlestia sunt composita ex duabus naturis, uidelicet ex natura agente motum, & ex natura recipiente motū, sicut corpora gñabilia, & corruptibilia, cōponunt, & tñ corpora cœlestia non sunt simpliciter noua. Amplius ꝙ dicit de anima intellectiua, quod nō sit uera cōposita ex duabus substātijs, realiter distinctis, falsum est & cōtra Arist. & Com̄. 3. de anima. commen. 17. ubi uolunt quod in omni natura sunt tria, scilicet agens, & patiens, & factum, & Cōmē. 12. meta. cōmē. 17. expresse dicit. ubi recitauit opinionem Alexan. & Themistij, de intellectu agente materiali, & intellectu in habitu, nos autem iam perscrutati sumus de istis duabus opinionibus, in libro de anima, & diximus, quod intellectus agens est quasi forma in intellectu materiali, & quod ipsa agit intellecta, & recipit ea secūdum intellectum materialē, & ꝙ intellectus materialis non est generabilis, neq; corruptibilis, & declarauimus illic, qđ hæc est sñia Arist. & ꝙ intellectus in habitu. i. speculatiuus, habet partem gñabilem, & corruptibilem, illud aūt quod corrumpitur, est actio eius, in se aūt nō corrūpitur, & ꝙ ex extrinseco intrat nos. Amplius Com̄. 3. de aia.

F com. 4. mouens obiectionē contra Philosophum. ꝙ aia intellectiua sit actiua, & nō passiua, quia obiecta extrinseca non mouēt ipsam nisi postquā mēs aufert, uel abstrahit ea a materia, soluendo dicit. ſm igitur quod intellecta mouent eā, est passiua, & sc̄dm quod mouentur ab ea. est passiua. & ideo dicit Arist. post. 1. in tex. com. 17. quod necesse est ponere in animali has duas drīas. s. uirtutē actionis, & uirtutem passionis, & dicit aperte ꝙ utraq; pars non est gñabilis, neq; corruptibilis, ut post apparebit. & est in tex. cō. 19. ubi expresse Aristo. dicit intellectū agentem esse abstractū, & Com̄. per longū processum, ostendit eadem rōne intellectum materialē esse abstractum, et ꝙ isti sunt realiter distincti: nam ut inquit. ibi Commen. quemadmodū nō scimus multitudinem intellectuum abstractorum, nisi per diuersitatem actionum eorū: ita etiā non scimus diuersitatē istius intellectus materialis, ab intellectu agente, nisi per diuersitatem suarum actionum.

Amplius in quo differt opinio Auer. ab opinione Themistij, & Theophrasti, nisi ita ponat ut diximus? nam ut scribit. 3. de anima. cō. 5. & 20. Themist & Theophrastus uoluerunt (ut sibi ascribit ipse) ꝙ intellectus agens & intellectus materialis, & intellectus in habitu, sunt unus intellectus subiecto, & ꝙ actio, & receptio, intelliguntur secūdum similitudinem, sed ipse uult animam intellecti-

G nam cōponi, ex intellectu possibili, & ex intellectu agente, tanquam ex duabus partibus essentialibus realiter distinctis, & q recipiat species intelligibiles per intellectū possibilem, & q agat, & abstrahat per intellectum agentem. unde patet error illorum, qui posuerunt intellectum agentem esse deum, cum Arist. & Com. appellant ipsum animæ nostræ partem, sed de his diffuse uide quæ scripsi in speciali quęstione de hoc in 12. meta. super expositiōe. tex. cō. 17.

Positio ppria.

Dicamus igitur nos, q si propositio dicēs, omne compositum nouum esse, & per nouum intelligatur dependens, nulla difficultas cōtingit, quia omne cōpositum, dependet a suis principijs cōponētibus. Sed si per nouum intelligatur possibile, & gn̄abile, tunc opus est distinctione, pro quo animaduerte quod in quolibet composito necesse est ut unum concurrat ut actus, & reliquum ut potentia, ut patuit ex auctoritate supra allegata ex. 8. meta. tex. c. 15. unde secūdo de anima. tex. com. 7. non oportet quærere si unum est anima, & corpus, sicut neq; cera, & figura, neq; omnino uniuscuiusq; materia, et id cuius est materia: unum enim, & esse (cum multipliciter dicantur) quod uere est, actus est, potentia autem, pro nunc est in duplici drīa, quędā est potentia simplex, quę uidelicet est ad unum, quædam uero est potentia multiplex, appello autem multiplicem potentiam, quæ est ad opposita, sicut est potentia contradictionis, sicut est potentia quæ est in prima materia, nam per talem potentiā, res potest esse, & nō esse, ut patet 7. meta. tex. cō. 22. et 53. & talis dicitur potentia in substātia, uel ad esse s̄m Auer. in libro de substantia orbis. dicit enim iuxta principium secundi capi. q omne in quo non est potētia, nisi ad duo cōtradictoria est potētia, quæ est in substantia, de ista. n. intelligitur dictū Philosophi in 9. meta. tex. com. 17. uidelicet, q oīs potentia passiua, est potentia cōtradictionis, & ideo dum quæritur utrum omne cōpositū est nouum, intelligendo per nouū possibile, quod uidelicet potest esse, & non esse, distinguendum est de cōposito, quia si cōpositum fuerit ex potentia passiua, quæ est potentia contradictionis, sicut sunt ista gn̄abilia, & corruptibilia, in quibus talis potentia est causa suæ possibilitatis, & gn̄abilitatis, sicut dicit Com. in 1. ca. de substantia orbis. & in secundo declaratum est. q causa corruptionis entium, & factionis eorū, est contrarietas existens in suis formis, & cōe subiectum, quod nullā habet ꝓpriā formā, sed est in potentia ad omnē formā, & in 2. cap. ponēs drīam inter corpora gn̄abilia, & cœlestia, dicit q corpora gn̄abilia, cōponuntur ex substantia, in potētia, & ex dimensionib⁹ in potētia. sic igit oē tale cōpositum, isto modo est nouū, & possibile.

Potentia duplex.

H

I Si aūt loquamur de cōposito ex substantia in actu, & ex dimēsionibus in actu, sicut sunt corpora cœlestia, quæ cōponuntur ex orbe qui est materia in actu, & rectus dr̄ subiectum, q̄ꝫ materia, ut dicit Com in 8. meta. cō. 12. & in 2. cap. de substantia orbis. nam in tali orbe, non est potentia nisi ad ubi tantum, non est potentia ad esse, & nō esse, sicut est in prima materia, sic tale cōpositum non est nouū, sed antiquū seu ęternū s̄m Philosophos, & eodem modo aīa intellectiua, quæ est cōposita ex intellectu possibili, & ex intellectu agēte, quia ibi nō est potentia ad substantiā. nam intellectus possibilis, est materia intelligibiliū, & recipit alio modo, q̄ꝫ recipiat materia, ibi talis cōpositio stat cum æternitate in sub̄a, & similiter cōpositio ex actu, & potētia in reliquis intelligētijs, citra primam, stat cū ęternitate, & cū necessitate essendi.

Ardua difficultas

Sed tunc est ardua difficultas, q̄ūo s̄m istā glos. Com. habebit intentum suum, contra illos qui ponebāt trinitatem in diuinis, & cōtra Mauros. Nā manifeste patet, q illi nō posuerunt ibi cōpositionē ex tali potentia, quæ est potētia cōtradictionis.

Solutio

Nisi esset, quod prima uia antiquorum ponebat trinitatem numeratā in sub̄a, & cum hoc ponebant unum deū, quę quidem non est opinio christianorum (ut quidā male autumant ibi) nā nos non ponimus sub̄am diuinam esse numeratam in tribus personis, immo substantia diuina est una numero, sine distinctione, & diuisione sui cōicata tribus suppositis. tunc igitur argm̄ Com. est ad hominem ibi, quia numeratio in substantia, non fit nisi per materiā, ut patet primo cœli. tex. com. 92. & 1. cap. de substantia orbis, & in lib. destructio destru. in dispu. prima. in folio. 7. dubij, ubi inquit. causa. n. pluralitatis, seu numeralitatis, est materia apud Philosophos, & ideo si trinitas esset numerata in substantia, tunc sequitur, q in ea esset cōpositio ex tali potētia, quę infert nouitatem in substantia, si bene aiaduertis. Similiter opinio Maurorum, ponebat trinitatē per dispositiones superadditas essentiæ, id est per qualitates modo ubi est numeratio per qualitates, & accidētia, ibi est compositio ex materia, & forma, quia in totaliter abstractis a materia non est reperire qualitates & accidētia, ut dicit Cōmen. 12. meta. com. 25. Nec hoc etiā dicit lex nostra, quia relationes originis in diuinis non determinat essentiam, nec multiplicant essentiam, sed constituunt, & plurificāt personas, ut dicit Damasce. & ideo utriq; opinioni contra quam arguit ibi secundum fundamenta philosophiæ contingit quòd in diuinis sit talis compositio ex tali potentia, quæ infert ueram nouitatem, & ueram possibilitatem, & contingentiam: unde infert nisi dicant quod aliqua componuntur per se, & si ita esset, tunc aliqua extraherent se de potentia ad actū sine causa agente, ecce quomodo ista deductio est de compositione qua aliquid extrahitur de potentia ad actum, manifestum est autem q̄d hoc nō nisi generabilibus, & corruptibilibus attribui potest, nā in æternis nō est possibilitas quę pręcedat actū, quia possibile in rebus æternis est necessariū: ut dicit Cōmen. in secūdo cœli & mundi. cō. 34. & sic argumentum, Auer. concludit ad hominem. omne igitur cōpositum ex potentia passiua contradictionis, & ex actu est nouum, & possibile, & de hoc non est dubium.

K

L

Demonstrationes non sunt de his quæ sunt per accidens.

Propō 42

PROPOSITIO Est Aristo. in primo poste. & glossatur per Cōmē. quarto physicę ausculationis cōmen. 20. de his quæ sunt per accidentis raro, falsit aūt de his quę sunt per accidēs semper: nā de his quæ sunt per accidēs semper, possunt fieri demōstrationes uere, non essentiales, quæ dicuntur demonstrationes dialecticę.

Glossa Auerro.

Vbi animaduerte q per demonstrationes ueras, & non essentiales, non debes intelligere demonstrationē quæ fuit diffinita in libro posterio. quia ibi ostēsum fuit, q demonstratio ꝓcedit ex his quę sunt per se, & necessaria, & q omne necessariū, ex quo fit demōstratio, est per se, sed per demonstrationes ueras, non essentiales, quæ dicuntur dialecticę intelligas rationes quæ procedunt ex ueris & necessarijs, non tamen ex his quæ sunt per se, & istę appellantur rationes logicæ, & non dicūtur proprie demōstrationes unde lucidissimus Themistius. 2. poste. ca. 30. dicit. q potest fieri reciprocatio in rationibus a causa ad euentum, & ab euentis ad causam, sed primus processus ab euentis ad causam, est logicus syllogismus, secūdus uero a causa supra euentum, est absoluta demonstratio, & hoc nō intellexit Burlęus nec Paulus Venetus ibi.

Quid demō. uera & non essentialis.

M

Themist.

Cōtra Burlæū & Pa. Venetum.

Sed tunc iterum est difficultas, quia sciētia uidetur cōsiderare multa, quæ sunt per accidens, sicut quod qualitates & formę sunt diuisibiles per accidens. Ad hanc obiectionem respondet Cōmen. 3. cœli & mundi in cō. 7. dicens. dicamus respondendo q accidentia de quibus artifex cōsiderat, quædā sunt quæ existunt in suo subiecto essentiali, & primo, ut par, & impar in numero, & quędā existunt sub similitudine ad accidentia, existentia in subiecto alterius scientię, naturaliter, ut arithmeticus considerat de numeris superficialib⁹, & solidis, & cōsiderat geometra de superficiebus, & lineis & corporibus cōicantibus, & plus de hoc est consideratio tm̄ inferioris scientię in accidentibus contingentibus suo subiecto, ꝓpter subie-

Accidētia cōsiderabilia duplā.

ctum

A ctum altioris sciæ, ut pdictū est, & cū tu inspexeris cōsiderationē naturalis, in diuisione continui inuenies ipsam esse in consideratione demonstrata his duobus modis, qs diximus. s. modo p assimilationē, & modo p cām, cum diuisio qualitatis sit similis diuisioni quantitatis, & cā diuisionis earū, est diuisio quantitatis in eo quod quantitas, uult dicere sniam Aris. in. 1. posterio. analyticorū. in illo ca. non est ergo ex alio genere transcēdentē demrare, & est tex. cō. 21. ubi habet. non est. n. arithmetica demrōnē accōmodare in magnitudinib⁹ accidētia, nisi magnitudines numeri sint, ibi. n. colligit pdicta distinctio posita p Auer. quod sunt aliqua accidētia p se primo cōpetētia uni subiecto, quæ tamen per similitudinem competunt alteri subiecto, & hoc non contingit nisi inquātū unum subiectum subijt rōnem alterius, ut par, & impar, quod est accidens essentiali numeri, nā ei p se primo cōpetit, & tñ fm similitudinē transferri potest ad magnitudines, inquantum induunt rationem numeri, quia magnitudo ut numerabilia est, est aut par, aut impar, & hoc erat quod dicebat Phs in pfata auctoritate, quod accidētia numeri de quibus p se primo cōsiderat arithmetica, p demrōnē accōmodari nō possunt ad magnitudines, de quib⁹ est geometria, nisi magnitudines numeri sint. Ex quibus uerbis elicio aliā limitationem,

B super pposita ppōne, quod de his q cōpetunt p accidēs isto modo, uidelicet p assimilationē, possunt fieri demrōnes, unde diuisibilitas p se primo, et essentialiter, & p cām est quantitatis in eo quod quantitas: sed qualitatibus cōpetit p assimilationē, quia formæ & qualitates sunt diuisibiles, sicut quantitas, p quanto qualitas fit quāta, iuxta illud Aris. in pdicamētis, quanta superficies fuerit, tātam albedinē fore dices, sicut. n. passiones numeri possunt demrari de magnitudine, ut magnitudo est numerabilis, sic passio p se primo quantitati cōpetens, pōt demonstrari de qualitate inquantū qualitas subit quātitationē, & ista est opinio Aris. & Cō. nullus me arguat de superfluitate auctoritatū, quia (ut inquit Auer. in lib. colliget) multoties homo p cribrum imensam arenæ quātitatē uentilando, rimaf, ut inueniat paruam gemmam.

Propō. 4 Opi. aliorum

Mathematicus solum de causa formali considerat.

PROPOSITIO ista scribitur ab Auer. 2. phy. auscultationis in cō. 2. Aliqui hac auctoritate moti, absolute dicere consueuerunt, mathematicas demrōnes omnes pcedere p genus causæ formalis. Sed ista opio stare non potest, nā sciæ mathematicæ in suo genere demonstrant, qñqz per mediū quod est cā materialis in illo genere, ut in geometria demrāt quod angulus est rectus, ex eo quod est medietas duorū rectorū. manifestū est aūt, quod tale mediū in hac demrōne non est cā nisi in genere causæ materialis, quia pportio partis, seu dimidij ad totū, est pportio materiæ ad formā, pportio aūt totius ad partes, est pportio formæ ad materiā, ut dicit Cō. in. 7. meta. in cō. 35 unde Aris. in. 2. posterio. uolēs exēplificare in tex. cō. 11. i oi genere cāæ, qūo demrō fieri possit, adducit istud exēplum in mathematicis, q pcedit p genus cāæ materialis, & ista uia est Ægidij Romani, in loco allegato de tali exēplo, tñ hoc non placet Auer. in cō. dicit. n. sed acceptio quidē causæ q est fm uiā formæ, termini medij, est sicut quod dicif. quare fit angulus trianguli, factus supra diametrū imediate circūferentiæ rectus, & dicif qm̄ ipse est medietas anguli, q est sup cētro, & angulus qui est super cētro, cā est trianguli, fm hanc dispōnē sunt æquales duobus rectis, & exēplū acceptionis cāæ, q est fm uiam hylæ medij termini, ut dicaf quare corrūpif hō, & dicaf qm̄ est cōpositus ex contrarijs, ubi patet expresse, qūo demonstratio illa fm ipsum, est in genere causæ formalis, & non materialis, ut dixit Ægidius Ro. in illo loco, & Paulus Venetus ibi. Cōciliari autē possunt iste opiones, isto modo, quod in pdicta geometrica demrōne, est exēplum tā causæ formalis, q etiā materialis, exēplū autē est hoc, omnis angulus super arcum in semicirculo consistens, est

Impugna.

C

Opio Aegi. de Roma. opio Auer.

Cōcordia super opio Aegidij, & Auer.

D rectus, & pbatio huius est in tertio Euclidis, quod angulus sup arcum consistēs, diuidif in duos angulos, p lineā ductā ad cētrum, & ultra ptractā, quorū angulorū uterque est medietas extrinseci, ad cētrum existis, et ita illi duo, simul sunt unū mediū duorum rectorū, angulus aūt qui est medietas duorū rectorū, rectus est: ergo angulus super arcū in semicirculo consistens, rectus est, potest igitur sic formari sylls, omnis angulus sup arcū in semicirculo consistens, est mediū duorū angulorū rectorū: oē mediū duorum angulorū rectorū est angulus rectus: ergo ois angulus sup arcū in semicirculo consistēs, est angulus rectus, iste aūt sylls nondum factus est ex imediatis, habet. n. maior ppō mediū, quo demrāf. s. diffōnē formalē anguli recti, q ponif inter pricipia geometriæ, erit itaqz sylls ex imediatis, talis, ois angulus æqualis angulo sibi alternato cōiuncto, super aliquā linearū continentiū ipsum directe, ptractā, est angulus rectus, ois angulus qui est mediū duorum rectorū, est æqualis angulo alternato sibi coniuncto, & cætera. ergo ois angulus qui est mediū duorū rectorū angulorū, est angulus rectus. mediū in hoc syllō est diffō formalis anguli recti, in priori sūt, fuit diffō materialis anguli recti mediū. Et ita dicit ad literā Robertus Linconiēsis in. 2. posterio. in illo cap. qm̄ aūt scire opinamur, cum sciamus cām. Ex quib⁹ manifeste patet, qūo in sciētijs mathematicis, demrari potest aliquid p genus cāæ materia-

E lis nā licet sciæ mathematicæ abstrahāt a materia sensibili, non tñ abstrahūt a materia intelligibili, ut dr in. 7. met. tex. cō. 35. Dicamus igif q p tanto mathematicus dicif considerare formā tm̄, quia non considerat materiā sensibilē, neqz agēs, neqz finē concernentē motum, sed solū considerat formā uīem, declarātem quiditatē, partes. n. diffinitionis dñt formæ, ut patet in. 2. phy. tex. cō. 28. ubi Cō. inquit. in cōmē. quod diffō cōponif ex forma uli quæ est gen⁹, & ex forma ppria q est differētia. & 7. meta. te. cō. 35. partes diffōnis sunt duplices, quantitatiuæ uidelicet, & istæ sunt materiales: & diffinitiuæ, & istæ sunt formales. mathematicus igif bene aliquā demrōnē formare potest, p materiā intelligibilē, in ratione medij, quod est causa ut materia, ut declarauimus in pposita demrōne, sed nō demrāt p materiā sensibilē, quia illa ptinet ad naturalem. nā naturalis se hñt p additionē ad entia mathematica, habent se. n. ad illa, sicut simū ad concauum, ut dē in. 6. primæ philosophiæ, in tex. cō. 2. Aliud igif est solā formā considerare, & aliud est p solū gen⁹ cāæ formalis demrare, unde bene mathematicus solā formā considerat, quia nō solum abstrahit ab hic & nunc, sicut est abstractio qua uīe

F abstrahif a particulari, quia cū scia sit de uīib⁹, istud gen⁹ abstractionis, est cōe oib⁹ sciētijs, uerū etiā abstrahit quiditatē & formā a materia sensibili, ad drīam Philophi naturalis, qui diffinit p materiā sensibilē. Simr etiā non est dubium, q demrōnes mathematicæ sunt demrōnes simplr dantes cām & esse pcedētes a notiorib⁹ naturæ & nobis simplr, in tali aūt demrōne mediū, est cā utroqz mō, & in essendo, & inferēdo, respectu cōclusionis, ut patet ex diffinitione demrōnis. 1. posterio. unde Linconiēsis ibi dicit. q scia pmissarū gignit sciam conclusionis in aīa, & quia illæ demrōnes simul & semel dant inuētionē, & inuētionis cām, a notiorib⁹ naturæ, & nobis pcedēdo. ideo dñt esse in primo ordine certitudinis, ut scribit Cō. in. 2. meta. in cō. 16. Non ualet igif ista sequela, mathematicus solam formā considerat. igif p solū genus cāæ formalis demonstrat. nā illud ideo dicif, quia mathematicus non considerat materiā sensibilē. sed abstrahit ab illa: nam cum eadā sit linea naturalis, & mathematica, ut patet. 2. phy. tex cō. 18 Linea autē naturalis, est forma in materia sensibili, mathematicus solā quiditatē lineæ considerat, non curando de materia sensibili, quia non cōsiderat lineā terrestri, aut cœlesti, sicut naturalis, sed solū naturā lineæ inquātum linea est, cōtēplaf. Et aduerte unū singulare, contra multos, q sciæ mathematicæ non sp demrōnib⁹ simplr utuntur, absolute loquendo, quia ut alias declaraui, scia duplr

Pō. ppria.

ADDI. Vide t. c. 1 2 phy. t. cō. in e. o. g. ubi d. q. cū q. mathema cōsiderant de formis, nō cāç illone sc cāū formā

Scia dupl.

G consideraẽ. Vno modo in sua puritate, ſm ppriã sui naturã, non respiciendo aliquo pacto ad aliquid extrinsecum. Alio mõ consideraẽ, ut occurrit addiscẽda a nobis. & primo quidẽ mõ sciæ mathematicæ pcedunt p demõrationes simplr q̃ procedunt ex notioribꝰ naturæ & nobis: sed secundo mõ consideratæ, descẽdunt qñq; ad aliquas exemplares manuductiões, & aliquas pbões, q̃ non sunt simpliciter demõões imo aliq̃ ut sic, fundanẽ super locis extrinsecis, sicut in geometria pbatur ex pportione diametroꝛ, pportio quadratoꝝ, et silr sphærarũ et circulorum, cũ tñ notum sit, quod pportio diametroꝝ, non sit cã proportionis circulorũ, aut quadratorũ. Et hoc nõ uidit Iac. de Forliuio in.1.poster in.q.1.in solone.2.argumenti principalis. qui occasione istius argumẽti, coactus fuit aliquã ponere demõnẽ, quę non est quia, neq; propter quid, nec simpliciter.

Contra Iac. de Forliuio

ADDI. ◆ Vnde dicit Alexan. in principio lib. topi. q dialectica, & rhetorica, circa oẽs scias pñt ea cõibus medijs formare rationes pbabiles, unde in geometria, ex cõibꝰ potest dialecticus facere rationes dialecticas, & in pħia naturali, & in medicina, non tñ ex ppria istarum sciarum, unde dũ diciẽ q rationes mathematicæ sunt demõratiuæ, intelligiẽ de illis q̃ procedunt ex pprijs illi sciæ, sed si pcedunt ex cõibꝰ, non erũt demõnes mathematicæ, sed erunt rationes dialecticæ. sic.n. dãnat Brysonẽ philosophus in.1. posterio. de quadratura circuli. Vnde Alexã. in.1. topi. c.3. inquit, q q̃cunque pblemata in q̃libet scia indigẽt argumentationibus, ex cõibꝰ sunt dialectica, sed q̃cunq; indigent maiori indagine, q̃ ista cadont a ratione pblematũ dialecticorum, sicut illa q̃ probões ex pprijs uerius. p sciæ ex petune & est sermo philosophi in calce illiꝰ ca.3.

H Et silr patet potest solutio ad pblema quod consueuit q̃ri a multis, quõ demõnes mathematicæ sunt simplr, cũ oẽs fere illæ demõnes sint deducẽtes ad ipoẽ, & tñ demõnes ducẽtes ad inconueniẽs, sunt de numero signorũ: ut dicit Cõ. in.2. coeli & mundi in cõ.95. patet solutio ad hoc ex prędictis: unde multa sunt in scia, q̃ non sont necia ex parte sciæ, in se consideratæ, sicut sunt diuisiones, & subdiuisiones, quæ teste Auer. in principio sui colliget, non sunt neciæ in scia pp se, sed adducunẽ pp debilitatẽ intellectus discentium scholarũ, & sicut sunt exẽpla, quibus utunẽ in scia, non in ita fini, sed ut audiant qui addiscunt, ut dicit Aris. in.2. priorũ. & Cõ. in.2. de aia. in cõ.67. ubi habet quod de exẽplo nõ requirit uerificatio, sed sola manifestatio, unde non est dubiũ, q mathematica ut nobis addiscẽda occurrit. descẽdit etiã usq; ad sensibiles manuductiones, in materia sensibili;

I sicut manifeste testaẽ Aris. in.1. posterio. ubi in tex. cõ.25. in illo cap. Ois.n. demõratiua scia, circa tria est, & q̃cunq; esse ponuntur. inquit. Neq; geometra falsa supponit sicut, quidã affirmant dicẽtes, quod non oportet falso uti geometrã, aut mentiri dicẽtẽ unius pedis esse nõ unius pedis, aut rectã scriptã, non rectã exñtẽ. Sed geometra nihil concludit in eo quod est hæc linea, quã ipse dixit, sed q̃ p hęc. oñdunẽ. Et si allegeẽ contra hoc auctoritas Aris. in primo ethi. c.2. ubi inquit silr q pe uideẽ a mathematico persuasionẽ accipere, & ab oratore demõnẽ requirere. eodẽ mõ glossandũ est, quod hoc intelligiẽ ex natura scibiliũ, & ex natura sciæ in se cõsideratæ. nã hoc uult sibi habere, quod sermones fiunt secũdum naturam materię subiectę. Et imorari in hoc amplius est superfluum.

Multitudo aut est ex multitudine materiæ, aut ex multitudine agentis: si fuerit possibile ut formæ diuersæ habeant eandem materiam, aut ex multitudine duarum causarum.

i. q generatꝰ ex putri mã: et q generatꝰ ex semine differunt specie specifica

SCRIBITVR ista ppositio in 8. primæ philosophiæ. in tex. cõ.11. licet tota formalr non sit in tex. sed Cõ. habet eã in cõ. in ppria forma. Tres partes habet ppositio ppolita, prima autem, & ultima sunt absolute, p̃lãte, & secunda est cũ conditione. Aiaduerte igr̃, pro intellectione eius, quod ut scribit Cõ. in.1. phy. ſi. in cõ.6, quod ois multitudo est, aut rerũ differẽtium ſm formam, K aut est rerum differentium, ſm quantitatem. Et ideo dicẽ q prima pars pponis, intelligiẽ de multitudine numerali in eadẽ specie. rerum naturalium puenientẽ, de tali.n. loquitur Cõ. in.7. primæ pħiæ. in cõ.28 Dũ scribit multiplicatio indiuiduorũ in eadẽ specie, ab uno generante, puenit a multitudine materierũ in quas agit, loquiẽ.n. ibi de silibꝰ in forma: ut Aris. etiã ibidẽ in tex. Et hoc idẽ asserit Cõ. in lib. destruc. in solone.7. dubij. in dispu. prima. inquit.n. cã pluralitatis seu numeralitatis est materia apud Pħos, & cã conuenientiæ in multitudine numerali, est forma, & hoc idẽ colligitur ex primo coeli. tex. cõ. 90. Tertia uero pars pponis, ueritatẽ habet de diuersitate specifica. Ibi.n. & materiæ sunt specie diuersæ, & formæ agẽtes, sunt specie etiã differẽtes, sic.n. loquiẽ Aris. & Cõmẽ. in.8 meta. tex. cõ. 11. & Cõ. in.8. phy. in cõ.46. ubi inquit qñ materię sunt specie differentes, etiã formæ sunt specie differentes. Secunda uero pars, ppositi theorematis, ut mihi datẽ cernere, solum locum habet in rebꝰ artificialibus, sistẽdo pcipue mẽti Auer. uidelicet. quod stante idẽtitate materiæ, potest esse multiplicatio, & diuersitas formarum, ex parte agentis. nã ut dr̃ in tex. idẽ artifex ex eodem ligno potest facere scãnũ, & lectulũ: nã alia est forma scãni in aia artificis, & alia est forma lectuli: nã ut scribiẽ in.7. primæ pħiæ. tex. cõ. 19. forma domus in materia, fit uniuoce a forma domus in aia artificis. unde artifex p plures formas ideales, quas habet in aia, ex eadẽ materia potest diuersa specie efficere, ut clarum est. Et quia hoc non habet ueritatẽ in naturalibꝰ, sed solum in artificialibꝰ, pcipue quia in substantijs naturalibus, ipse tenet q nulla species est a casu, tenuit, a. in.8. phy. cõ.46. quod genita ex materia putri, et genita ex semine, sunt diuersarum specierũ unde uult quod materiæ ipsorũ sunt specie differẽtes, & formæ etiã quæ danẽ materiæ ppriæ, sicut danẽ formæ ppriæ. Non.n. q̃dlibet ex q̃libet indiscriminatim fieri potest. Verũ ista opinio posterioribus non placuit. unde Scotus in.2. sentẽ. dist.2. q.7. & Antonius Andreas in.7. suæ meta. q.8. tenet oppositũ, sunt.n. in hoc q̃sito tres opiones, duę sunt extremæ, & una media. Auicẽ.n. ut sibi imponit Cõ. in.2. me. in cõ.25. uir asserebat quod q̃cunq; indifferenter generari possunt ex putrefactione, qñtũcũq; perfecta, q̃ ex semine uidemus generari, ut hõ & equus: unde inquit Auicẽ, cũ tota sua famositate in pħia, dicit hoiem posse esse generari ex terra, sicut murẽ. Auer. autẽ tenuit aliud extremũ, q nihil quod generaẽ ex semine, potest idẽ ſm speciẽ generari, ex putri materia. Via autẽ Latinorũ ut diui Thomæ, Scoti, & Cõciliatoris est media. uidelicet quod aialia sunt in triplici differentia, & silr plantæ: Quædam sunt entia multũ perfecta in suo genere, & talia solũ ex semine generari possunt. Quædã sunt adeo imperfecta, quod solum ex putri materia generanẽ. Quędã uero sunt medium obtinẽtia gradum inter ista extrema, q̃ uidelicet eadem ex semine, & sine semine generari possunt, & ista uideẽ fuisse sententia Aris. sine dubio in.7. meta. in tex. cõ.13. ubi expresse dicit tex. postquã in fine. tex. 12. dixerat. generationes, autem aliæ dñr factiones. oẽs autem factiones sunt ab arte, aut a p̃tãte, aut a mente: harum autem q̃dã fiunt a casu, & a fortuna, silr & in factis a natura: unde in principio tex.13. inquit., continuando sermonẽ suum, cum fine text. pcedẽtis, q̃dã. o. & illic eadem ex spermate fiunt, & sine spermate, licet litera translationis arabicæ ista uerba non habeat, & forte hoc fuit in cã quod Auer. ad illã deuenerit opionẽ. Cõtra quẽ tales rationes inducunt, tum quia uidemus aialia genita ex putri materia generare alia similia his q̃ generanẽ ex semine, ut dicunt patere in apibus, & in muribus, & in alijs hmõi, & hoc aperte inuenitur in plantis, q̃ genitæ ex putri materia, generant semen, ex q̃ generanẽ aliæ similes his, q̃ ex semine generãtur. Ampliꝰ ut dicunt Cõ. sibimet contradicit, quia in.2. coeli. cõ.42. & in.2. ca. de substantia orbis. uult q calor æquiuoce generaẽ a motu, & potest uniuoce generari a calore. &.7.

Opinio Sco. & rõnes contra Auer.

L

M

A meta.cõ.31.&.12.meta.cõ.18.dicit ꝙ ignis generaẽ a motu,quẽadmodũ generaẽ ab igne. Amplius talia assimilantur in figura,in motu ꝓgressiuo,& ab eisdẽ conseruantur, & ab eisdem corrũpunẽ,modo ex unitate motus Philosophus arguit.1.cœli & mundi,unitatẽ naturæ. Et cõfirmãt hoc ex.1.de aĩa.cõ.52. Mẽbra cerui non differunt a membris leonis,nisi quia aĩa differt ab aĩa,patet aũt, qd' mus genitus ex putri materia,& genit⁹ ex semine, hñt eadem mẽbra,& eiusdem speciei,ita ꝙ generaliter q̃cunq; arguere possunt unitatẽ speciei, reperiunẽ in talib⁹. Ampli⁹ cõtradicit sibi expresse magister suus Aristo.in tex.cõ.22.& 23.ut iã allegatum fuit,& sine dubio illa uideẽ fuisse opĩo Arist.in.7.meta.& in suis ꝓblematib⁹. Moderni autẽ, dicunt ꝙ ista positio falso imponiẽ Auer. ab exteris, & ab oĩb⁹ modernis: nã.12.meta.cõ.18. laudat Themistiũ qui dixit eadem aĩalia posse generatione, & putrefactione fieri,ut apes,& uespæ,& ita dicunt etiã apparere ex.7.met. cõ.31. Amplius Cõ.admiraẽ de Auicẽ.qui dicit hominẽ fieri in putrefactione sicut murẽ. Et sic uelle uideẽ eundẽ murem ẽm speciem,posse fieri semine,& sine semine,aliter admiratio nulla esset. Præterea.Ioã. Gandauensis curiosus in doctrina Auer. expresse ait Arist. & Auer. tenuisse mediũ,& ita dicũt quod exteri inique se habuerunt contra Auer. Siñ etiam in solone argumẽtorum cõtra Auer.

Opĩo modernorum.

B dicunt falso imponi Auer.hoc fundamẽtum põnis er⁹ fuisse,quod unius naturæ,est unus modus cõicandi,dicit.n.se nunq̃ legisse hoc uerbũ in Auer.& si illud uolunt legi,debet intelligi de hoĩe,& de aĩalib⁹ perfectis,& isto modo nitũ soluere oĩa argumenta. Sed ista põ est purus error: nã Auer.12.meta.non laudat Themistium,in hoc qd dixerit aĩalia eadẽ ẽm speciem fieri ex semine.et sine semine, nã hęc sunt uerba eius. Themistius aũt dicit hunc sermonem esse sufficientẽ,sed dixit ipsum esse oblitũ aĩaliũ,quę fiunt ex non similibus,uespæ.n. uidenẽ fieri ex corporib⁹ equorũ mortuorum,& apes ex corporib⁹ uaccarum mortuarũ,& ranę ex putrefactione aquæ, & muscilliones ex uino corrupto, Natura.n. non facit ista ex similib⁹ in forma,ubi patet nullibi legi i Auer.laudasse Themistiũ,quod dixerit eadẽ aĩalia ẽm speciẽ gñari ex semĩe,et sine semine, nec in.7.meta.cõ.31. hoc inueniẽ, ut patet inuenti uerba illius cõmenti. De illo autẽ ꝙ dicit Auer.admirari,t'ideẽ quod Cõ.in. 2.meta cõ.15. dicit. ꝙ aliqui non recipiunt principia ꝑ se nota,nisi fuerit famosa,& si acciderit quod contraria illorum principiorum sint famosa,negabunt ea, sicut accidit loquentib⁹,qui negabant ipoẽ esse magnitudinẽ ex nõ magnitudine,ita ꝙ uidi,ut inquit,multos homines dantes se philosophiæ, qui negabant illã ꝓpõnem

Impugna.

C esse primã. Et siñ negabant formas specificas esse ꝓprias materiis necio, Adeo ꝙ Auicẽ.cum sua famositate in philosophia,dicit hominẽ generari ex terra,sicut murẽ. Auer. enim uult ꝙ formæ ꝓpriæ hñt materias ꝓprias, & quod hoc est unum de principiis in philosophia naturali positis & concessis,nã non quodlibet fit ex q̃libet, sed determinatũ ex determinato,& Auicẽ.dicẽs hominẽ posse generari ex terra, sicut generaẽ mus: negat hoc principiũ sicut manifeste sequiẽ ex opĩone eius,quia tunc menstruũ mulieris non esse ꝓpria materia hominis. Ampli⁹ quod dicunt Ioã.de Ianduno tenuisse hoc de mente Auer.hoc est purũ mendacium:nã Ioã.expresse in.7. met.suæ.q.15.ubi ex intentione q̃rit,an aĩalia genita ex semine,& sine semine,sunt eiusdem speciei,tenet oppositũ manifeste de mente Arist.& Cõ.& tenet ꝙ talia aĩalia,& sine semine,nõ sunt a casu,& quod differunt specie a consimilibus genitis ex ꝓpagatione,sed quod dixerit opĩonem Arist. & Cõ.esse mediã, penes aliud referẽ illud dictũ, ut poteris uidere ab ipso in.q.14. Quod autem dicit,ꝙ illa ꝓpõ quod uni⁹ formæ ẽm speciem est unus ꝑ se modus cõicandi,non legi in Auer.falsum est,quia qñ infert,quod tunc non esset respectus cãrũ ad causata,& sic auferreẽ natura necessariũ,patet ꝙ hmõi deductio apparentiã non habet,si illa ꝓpõ nõ esset uera, & in cõ.eius in lib.de diuinatione q̃ est ẽm gentem,in illa parte uersus finem, qua q̃rit an sciæ speculatiuæ possint acqri in somno,ita ꝙ sine demone. hoc idem expresse colligitur sicut poteris uidere. Dicamus igitur nos, ꝓ Auer.quia hodiernis tpib⁹ multum inualuit secta Auerroistarũ,propter exercitum intellũ,dando unũ ex fundamentis eius,qũo potest dici in uia eius ad rationes istorum. Scias igitur quod ipse aliter inquiẽ in accidentibus, & aliter loquiẽ in substãtiis, nã in accidentib⁹ indifferenter aliquid potest generari ab uniuoco, & ab æquiuoco, ut calor generatur a motu, ut patet.2.cœli. &.1. meteo.et etiam calor generaẽ a calore,& est glossa eius.12.met.cõ. 13.&.18.&.7.met.cõ.31. & est uia Aris.in hoc sine dubio. In substantiis etiã imperfectis sicut sunt elementa, q̃ ẽm ipsum.3.cœli & mundi ꝓpter sui imperfectionem intendũtur,& remittunẽ,sicut & qualitates,intãtum quod ẽm ipsum,dñr quodãmodo mediate inter substãtias et accidentia,uniformiter loquiẽ sicut de accidentibus.unde expresse dicit,ꝙ ignis generaẽ a motu, sicut ab igne, sed in substantiis ꝑfectis,sicut sunt plãtæ, & aĩalia uult ꝙ generationes istorum non sunt a casu,sed hñt cãs terminatas, & sicut materia putredinalis & materia seminalis sunt specie differentes, sic & formæ suæ, sunt specie differentes.

D

Defensio Auer.

Ad rationes igitur eorum, dicendum est ꝑ interemptionem.uidelicet quod eædem sunt operationes aĩalium, & plantarum, ex putri materia, & ex semine generatorum. Nã si sic esset,ꝓculdubio essent eiusdem speciei.unde dicit Auer.in lib.destruc.in dispu.6.in solutione.6.dubii,& inuenimus ueritatem harũ denoĩationum, q̃ in indicantibus reperiunẽ ab operibus cuiuslibet ipsorum, & eodem modo cõprehenderunt formas brutorũ.uidelicet.ex uirtutib⁹, & actionib⁹ ipsorũ propriis in eis. unde inquit, quod Philosophi posuerunt signũ subiecti ex passionib⁹, sicut signũ formæ reperiunt ex actionib⁹, impossibile.n. est ꝙ actio, & passio ab una, & eadem natura ꝓcedant, unde si qua planta uidetur nobis ex putri materia genita, generare similem plantam in spe plãtæ genitæ ex ꝓpagatione.diceret Cõ.ꝙ ubi hoc contingeret, illa planta non fuit genita ex putredie,sed ex semine quod fuit ibi ab aue, uel ab alia causa proiectũ a casu, in tali loco,ubi generaẽ similis planta,& ita diceret de mure generante alium murem in naui, quod ille non fuit genitus ex putri materia, sed fuit uectus cũ aliis rebus in naui,& erat de illis qui ex semine generanẽ:unde Arist.etiã in.1.de genera. aĩa.uideẽ sentire ꝙ mus genitus ex putri mã,uel nõ gñat,uł si gñat generat aliud quod non est, neq; mas,ne q; fœmina. Nam si alius genitus generaret, ut inquit, in infinitum generatio talium ẽm speciem ꝓcederet, & facit ille locus multum pro opinione Auer.& impossibile uideẽ aliter sequela illa posse deduci. nisi stet uia Auer. in hoc quod quorũ materiæ sunt specie differentes,et q̃ ex specie differentib⁹ procreantur, specie differunt, ut patet subtiliter considerantí,& ita pariformiter diceretur de plãtis genitis ex materia putri,quod uel non generant, uel si generãt, generãt aliud quod non est mas,neq; fœmina. Et ideo non habẽt easdem operationes aĩalia genita ex semine, & animalia genita ex putri materia. Vnde solertissimus naturæ rimator Arist.in.2.de aĩa. uideẽ a talib⁹ op⁹ generationis procul remouere,inquit.n.in tex.cõ.34. Naturalissimum opus uiuentibus est q̃cunq; non orbata,sed perfecta, aut generationem spõtaneam,hñt facere tale alterũ quale ipsum, animal quidem aĩal,planta autem plantam,quatenus ipso semper,& diuino participent,ẽm quod possunt,ubi loquitur uł de oĩbus uiuentib⁹,siue sint plantæ, siue aĩalia in quibus apponit illas tres conditiones,ut aliquid generare possit,inter quae una est,ut non sint spontaneam generationem habentia,sicut q̃ ex putri materia ꝓdeũt. Ad alia autem de accidentib⁹,ut de figura,& magnitudine,et colore,patet ꝙ talia accidentia sunt cõia,& multis specie differentibus contingere possunt, unde uidemus plantas specie differentes in colore,sapore,figura,& magnitudine assimilari,quæ tamen specie differunt. Nec ualet ra

E

F

G tio ipsorum, q membra q̃ eandem retinent figurã, eandẽ obtinent operationem, famosa est propositio, sed est falsa apud Peripateticos, res.n. operationib⁹ distinguunt, non figura, nã collum matricis in mulieribus, est sicut uirga in uiris, & tñ non habet eãdem operationẽ, & fm Gale. mãmillę in uiris non sunt ꝑpter lac, sed alterius rei gratia, in mulieribus uero sunt gratia lactis. ita notabiliter scribit Auer. in. 2. de genera. aia. qñ soluit rationes Gale. in. q. illa qua q̃rit utrum mulier habet uerũ semẽ. Ad illud de unitate motus, quod ꝓuenit ab unitate naturæ, dicẽdum est, q secus est in simplicibus, secus est in aialib⁹, & plantis: quia simplicis corporis est simplex motus, tamẽ in talib⁹ sunt uarĳ, & diuersi motus, in istis. n. quæ sunt hic, ut dicit Cõ. in. 2. coeli & mundi. in cõ. 64. Quãto aliquid est ꝑfectius, tanto pluribus actionib⁹, & pluribus motib⁹, fungũtur suo fini: & quãto simpliciora, & imperfectiora fuerit, tanto pauciorib⁹, ut sunt elementa, q̃ propter esse propinquissima naturæ materię, paucas actiones hñt. Non est igitur in hoc assentiendũ, q eædẽ operationes sunt utroruq; licet eadem illa accidentia cõia contingant, talia. n. faciunt alteratũ solum. ut dicit Porphyrius. Ad authoritatẽ Philosophi. 7. primæ philosophiæ, q̃ re uera in trãs-

H latione arabica non est, diceret Cõ. & ad oẽa consimiles auctoritates, hinc inde adduci consuetas, & ex ꝓblematibus, quod talia q̃ generant ex semine, & sine semine, sunt eadem, non specie specialissima, sed subalterna, aut genere generalissimo, unde uidetur esse fallacia cõsequentis, sunt eadem. ergo sunt specie specialissima, eadem possunt etiã esse eadem accidẽte, & similitudine, non tñ propter hoc sequitur quod sint eadem forma. Et ita defendi potest subtiliter una uia sicut uides. Et apud me est ratio multum

Rõ ꝓ Cõ. apparens, in oia Philosophi, nã certũ est, quod a ꝑfectionibus causis, & q̃ non differunt ꝑ magis, & minus, sed essentialiter differunt, debent ꝑduci effectus specie differentes, manifestum est autem, q perfectiores, et plures causę, concurrunt ad aialia ex semine, quã ad illa q̃ sine semine: quõ igit̃ possunt isti effectus esse æque ꝑfecti essentialiter, & habere easdem operationes ꝑfectas æqualiter? natura. n. non abundat in superfluis, nec deficit in necẽ̃rĳs, si aial ęque ꝑfectum generari potest ex putri materia, sicut ex semine, cum pauciora concurrãt ad hanc generationẽ, quam ad illam. uidetur igitur alter modus esse superuacu⁹ in natura, quod est absurdũ. nam ordo certus, & ratus, q̃ est oium natura constantium, ut dicit Aristo. in. 8. phy. in cõ. & tex. 15. Reuertamur igitur eo, unde deuenimus, & q̃ramus causam ꝑpter quid est, quod in rebus artificialibus, una existente materia, ex sola tñ diuersitate agentiũ

I formarum, potest esse diuersitas specifica in causatis, in naturalibus autem, & perfectis substãtĳs apud Philosophũ

Solo pulchri pble. maris. hoc minime contingere potest. Nisi esset, quod formę artificiales, non sunt in potentia materię, sed sunt ab extrinseco motore, ut tenet Cõ. in. 7. meta. in cõ. 28. & 29. & in 3. de aia. cõ. 18. unde materia non habet aliquã inclinationem naturalem, ad aliquã formã, quæ introducit per artẽ in subiecto, nã uel se habet ad oppositũ, ꝑsertim cum plures formæ artificiales introducũtur ꝑ diuisionem, & ablationem partium, a subiecto q̃ attestãtur corruptioni ipsius subiecti, ipsum subiectum inclinatur ad oppositum, quia unũquodq; naturaliter resistit suo corrũpenti. Aut saltẽ se habet in potentia neutra, ipsum subiectũ sicut sunt formæ artis, q̃ inducuntur sine diminutione subiecti, sed respectu formarum naturalium, ipsum subiectum habet potentiam, & appetitum naturalem, qui ut scribit Cõ. 1. phy. in cõ. 11. Nihil aliud est nisi illud quod habet de motu materia, ad recipiendũ formã. Et ita in artificialibus (sicut uides) propter allegatam causam nihil cooperatur ad distinctionem specificã effectuum, ipsa materia sicut in reb⁹ naturalibus, nam licet uerum sit quod non q̃libet forma artificialis, ex qualibet materia, aut in qualibet induci possit, forma. n. serræ non potest induci in materia ceræ, qa ęqui uoce diceretur serra cerea, quia caderet a suo proprio fine, qui est secare dura, sicut oculus lapide⁹, æquiuoce diceretur

K oculus; tñ (ut supra dictum est) una existente materia, possunt fieri artificialibus specie distincta, propter solam diuersitatem formarum agentium, non sic autem in substãtĳs perfectis, propter assignatam causam.

Propõ 45 *Motus natus est ignire ligna, lapides, & ferrum.*

Due cõditiões requiruntur ut motus calefaciat.

PROPOSITIO Est Arist. in. 2. coeli & mundi in tex. cõ. 41. & in 1. meteo. Aduerte tñ, q duæ conditiones requiruntur circa hoc, ut motus calefaciat ꝑcipue. Prima, quod sit uelox, ita q corpus calefactibile distrahat plusquã fm propriam naturam est distrahibile. Nam rarefactio, est dispositio ad calorẽ, & sic motus rarefaciendo corpus motum, calefacit, & si quæras quare corpus rarefactum, cum non sit formaliter calidum, producit calorem: dic, q qñ est aliqua dispositio, q̃ ultimate disponit materiã ad aliquã formam, illa non educitur de potentia materiæ, nisi ea mediãte, & ita est de raritate respectu caliditatis ex materiali ordine taliũ qualitatum, qui ordo insequitur naturas earum. Secunda autem est, ut motus sit in magno mobili, & propinquo, & has duas causas, uidetur assignare Aris. in. 1. meteo. inqt. n. uelocem. n. oportet, & non longe oportet esse, q̃ quidem

L astrorũ latio uelox quidem, longe autem, lunæ autem deorsum quidem, tarda autem, q̃ autem solis, ambo, simul habet sufficienter. Arist. etiam in. 5. particula problematum, problemate. 36. uidetur dicere, q non ois motus calefacit, uerum quidã infrigidat, ut patet in cellis feruentib⁹, quo ties eas afflamus, aut uersamus. Vnde ibi etiam redditur ratio ꝑpter quid est, q sub sole stantes, magis incalescimus q̃ dum mouemur, quod etiã contingit aquæ stanti q̃ calidior est seipsa mota. Solutio autem Arist. ibi est q̃ hoc ideo contingit, quia dum stamus, calor magis imprimit, quia corpus nostrum assidue per poros emittit uaporem calidum, qui ꝓximum aerem calefacit, sicut uino. Et ideo nobis quiescentib⁹, aer circuens ob prædictam causam, calidus redditur: sed cum mouemur, flatus excitatur, qui nos potest refrigerare. Flatus nanq; quisq; frigidus est. Aduerte tñ, q motus coeli in alia, & alia distãtia, est productiuus caloris in alio, & alio gradu. Nã Cõ. in. 2. coeli, & mundi. in cõ. 94. inquit ꝓpinquitas motus coeli largitur caliditatem, mobilitatem, leuitatem, & raritatem. Distantia uero largitur frigiditatem, quietem grauitatem, & densitatem, unde ignis intensiue calidior est aer, nã 2. meta. in cõ. 4. unũquodq; est maxime tale per quod alĳs inest uniuocatio, puta ignis calidissim⁹, etenim est causa alĳs hoc caloris, & 2. de generatione, et corrup. tex. cõ. 22. ignis est

M magis calidi q̃ sicci, et ob eandem causam ignis est rarior aere, unde Cõ. in. 2 de aia. cõ. 97. maxima dimensionum quam materia recipit est dimensio ignis, & minima est dimensio terræ. Silr leuitas ignis propter ꝑdictam causam, est leuitas simpliciter, ut patet. 4. coeli & mundi. in cõ. & tex. 38. & in lib. destruc. destruc. in dispu. 1 in solutione. 11. dubĳ, inquit, sed Philosophi tñ dicunt, q probatum est demõ̃stratiue, q mundus ex quinq; corporibus constat, uidelicet, ex corpore supercoelesti, quod non est graue, neq; leue. Et quatuor corporibus elementarib⁹, quorum quoddam sit graue absolute, ut terra, quæ centrum est omnium orbium. Et quoddã leue absolute (ut ignis) & causa grauitatis terræ est, quia est in maxima distantia a motu orbium, & per contrariam causam, ignis est in summa leuitate. Et quia alia duo elementa, sunt interposita inter ignem, & terram, ideo mixta existunt de duabus prædictis naturis.

Et aduerte unum, q licet ignis sit primum calidorũ, quę sunt hic. Non tñ propter hoc est primum calefaciens. Nã ut scribit Cõ. 2. cap. de substantia orbis, sicut in mouentibus, & motis corporeis. oportet uenire ad unum primum motum ex se. quod mouetur a motore in mobili, sic in alterantibus & alteratis, oportet deuenirẽ ad unum primum alterans, quod in alterando non alteratur, & hoc est corpus coeleste, illud. n. calefacit motus fm ꝑdictum modũ

A ut declarauimus de mente Arist. & calefacit etiã alia causa, posita ab expositoribus, uidelicet mediante lumine, lumen.n. inquantũ reflectitur, calefacere habet. Et considera bene, q̃ cum calor, & frigus sunt cõtraria, & frigus est caloris priuatio, quod aliter prouenit calor a cœlo, & aliter frigus, quia cœlum mediante ꝓpinquitate motus, largit calorem. largitur autem frigus mediante motus distantia, sicut dixit in simili Philosophus in.2. de generatione & corruptione, q̃ motus solis in obliquo circolo, per sui accessum, est cã generationis, & per sui recessum, est cã corruptionis idem.n. manens idem uniformiter, aptum natum est semper idem facere, & per consequens opposita & cõtraria, aut proueniunt ab oppositis, & contrarijs causis, aut proueniunt ab eadẽ causa sub oppositis, & contrarijs dispõnib⁹ se hñte, sic.n. idem erit contrariorum cã, absentia enim naut ę est causa submersionis nauis, cuius ꝑsentia erat caosa salutis. ut dicitur in.2. phy. in tex. cõmẽ. 40. sic Auer. tenuit in.2. cœli & mundi. in cõ. 42. quod corpora cœlestia per se, non operãtur nisi caliditatẽ, & non operãtur frigiditatem.

Diui Tho. rõnes contra Auer.

Huic autẽ opinioni aduersaẽ diuus Thomas in.2. cœli in loco ꝑalleg. illud.n. ut inquit, uidetur eẽ per accidens, quod non p̃ se ꝓducitur ab agente. Corpora autem cœlestia, sunt actiua respectu eorum. q̃ sunt hic.

B si igitur non per se agerent frigiditatem, & humiditatem, & alia hmõi, sequeret q̃ ista essent per accidens ab agente in uniuerso. Itẽ cum omnes formæ substantiales, inferiorum corporum, sunt ex uirtute cœlestium corporum, consequens est, quod ex eorum uirtute sint etiã qualitates consequentes species, seu formas elementorum, q̃ sunt calidum, frigidum, humidum, & siccum, & alia hmõi.

Opio Diui Tho & mathematicorum.

Et ideo inquit. dicẽdum est ergo q̃ omnia corpora cœlestia ſm cõem uirtutem luminis, hñt calefacere, sed ſm alias ꝓprias uirtutes, singulis corporibus attributas, hñt non solũ calefacere, & infrigidare, sed etiã omnes alios effect⁹ corporales, hic efficere in istis inferioribus.

Damasc.

Et ista fuit etiam opinio Platonis, inquit.n. Damascen⁹ in lib. de cõsolatione medicinarum. dotatũ est unũquodq; (ut inquit Plato) duplici uirtute, cœlesti, & elementari. Et istã opinionẽ insequuntur oẽs mathematici, ut scribit Cõmẽ. in.2. cap. de substantia orbis. inquit.n. considerantes aũt actiones stellarũ, in antico tp̃e uere dicunt, quod q̃dã largiant caliditatẽ, & siccitatem, q̃dã caliditatem, & humiditatẽ, quædã frigiditatem, & humiditatem, & q̃dã frigiditatem, & siccitatem, & sic quatuor qualitates cões corporib⁹ cœlestibus, & quatuor elementis dicuntur æquiuoce, aut secundum prius, & posteri⁹. Et hãc oplonem maxima pars

C Latinorũ insequiẽ, q̃ corpora cœlestia non solum agũt lumine & motu, uerumetiam influentia.

Arist. opio.

Aristo. autem uia & Paripateticorum hoc non patitur, ut multiplicentur entia sine necessitate, quia natura non abundat in superfluis, uult autem Arist. in principio. 8. libri de physico auditu. quod motus cœli, sit tanquã uita omnibus natura subsistentibus, & in principio libri meteororum dicit oportet mundum istum superioribus lationibus esse continuũ, ut omnis eius uirtus inde gubernetẽ, ita q̃ motus est qui conseruat, & saluat, omnia in esse principaliter, & ista est causa caloris, ut patuit. Ab expositorib⁹ etiã ponitẽ alia causa, & est lumen quod inquãtum reflectitur, est cã caloris.

Cõ rationes.

Non.n. est uerũ q̃ dicunt mathematici, quod lumen lunæ sit infrigidatiuum. Nã experimẽtum sermonum uerorum est ut concordent sensatis, ut dicit Cõmẽ. in.8. phy. in cõ.22. manifestum est autem, quod in ęstate noctes plenilunij lunę calidiores, ut asserit Arist. in.4. de partib⁹ animalium. cap.5. uidemus etiam tunc tp̃is, animalia exanguia diminuti caloris, pinguiora, et cõchylia, & echinos, & id genus animalium magis plena esse in plenilunio, q̃ in decremento luminis in luna, quod non contingit, quia nocturno tempore plus cibi assumant ratione lucis, quia talia etiam cõtingũt animalibus uisu priuatis: sed est, quia calor eorum uigoratur a calore continentis, qui multiplicatur in eo ratione maioris, & intẽsioris luminis, q̃ñ quidem digestio naturalis, a calore naturali proficiscitur, unde etiam eadem ratione animalia thesaurizantia tempore ueris, & æstatis, melius digerunt, q̃ tempore hyemis, quia calor naturalis in hyeme a superfluo frigido obtundiẽ, cũ debilis sit, non autem roboratur, sicut in animalibus sanguine, & calore plus participãtibus, sicut optime notauit Galenus in prima particula separatorum sermonũ.

D Nec ualet, q̃ quidam asserunt quod omnia corpora cœlestia recipiunt lumen a sole, & illud ex diuersitate subiectorum recipit diuersas uirtutes, & ita aliquod lumen dicitur esse frigefactiuum.

Opio Alb. mag.

Sed hoc quidem stare non potest, licet Alber. in.2. cœli, & plusquã cõ. etiam illud dicere uideantur, nam melius est existimare quod diuersitas formarum sit cã diuersitatis materierum, q̃ econtra. ut dicit Cõmen. in.2. de anima. in cõ.60 nã in hoc Arist. ꝑcipue contradicit antiquis, quia ipsi uolebãt quod formæ sequantur materiam, unde Plato asserebat, q̃ formæ dabantur ſm merita materiæ. sed Aris. opinabatur contrarium, uidelicet, q̃d materiæ sunt ꝓpter formas, sicut notabiliter dicit Auer. in 2. phy. auscul. c.87.

Cõtra ponẽtes influẽtias.

Opinio aũt, ponẽtes qualitates uitiuales in cœlo, quã sequuntur astrologi, & Diuus Thomas habet etiam rationem contra se, quia nõ oportet (ut supra dictum est) multiplicare entia sine necessitate. Forte dices, quod ponitur influentia ꝑcipue ꝓ conseruatione elementorum.

B Sed contra, omnis qualitas conseruãs aliq̃d, aut est disponẽs materiam, pro conseruanda forma, aut est ꝓhibens corrũpens ipsam formam, sed propter neutrum oportet ultra motum, & lumen, ponere influentiã pro cõseruandis elementis in suis locis, nã frigiditas, & siccitas, sufficienter uidẽtur conseruare formam terræ, in materia. Nec etiam propter ſm, quia omnis resistentia est merito contrarietatis si igiẽ influentia dicitur resistere corrũpenti ipsam terrã, illud igitur corrũpens terrã, erit contrarium illi influentiæ. sit uer. gra. illud corrũpens terrã ignis, tunc igitur igni contrariabitur illa influentia, & igni etiam contrariatur terra, q̃ debet corrumpi ab igne, & ita uni plura erunt cõtraria.

Replica.

Sed dices, nisi daretur influẽtia in medio, quodlibet elementũ indifferenter posset moueri ad quẽlibet locũ, ita.n. arguit Aris. in lib.4. physicæ auscul. te. cõ. 66. in trac. de uacuo, quia cũ uacuum sit uniforme, corpora posita in uacuo possunt moueri ad qoãlibet differẽtiã positionis.

Solutio.

Rñdeẽ dando rationem diuersitatis, nam in uacuo esset uniformitas per totum, nos autem dicimus, q̃ corpora cœlestia mediante calore cœlesti, producto mediante lumine, & motu, hñt conseruare, cum tali & tanta distantia elementa in suis locis naturalibus, & conuenientibus, & ille calor est intensior in sphęra ignis, ratione maioris propinquitatis, & est remissior in centro mundi, ubi est terra, & in medijs in regionibus est medio modo se habẽs, cum latitudine quadã. ſm igitur aliã, & aliam mensurã, est conseruatiuus alterius, & alterius elementi, in alio

F & alio situ. ſm.n. approximationem maiorem, & minorẽ, causantur istæ diuersę mẽsuræ caloris, ut scribit Cõmen. in.2. cœli. in cõ.94. & ideo bene dixit in fundamẽtis Arist. q̃ corpora cœlestia in rei ueritate non agunt frigiditates, sed calores similes unicuiq; elementorum, & si Aui dicit. q̃ operatur frigiditatem, hoc est ſm comparationem, pro quanto, uidelicet producunt q̃ñq; remissam caliditatem, unde licet cœlum agat mediante lumine, & motu, non sequitur quod cum semper moueatur, & luceat, quod semper uniformiter calefaciat, quia corpus luminosum non semper ęqualiter respicit ista inferiora, aliter enim se habet in hyeme, & aliter in ęstate, quia radij rõne approximationis supra zenith, capitum nostrorum ꝑpendiculariter multiplicantur in æstate, & ideo magis calefaciunt ex modo diuerso suæ reflexionis. Nec iterũ sequiẽ, q̃ omnes hyemes, & omnes æstates deberent esse æquales in calore, & frigore, quia alij aspectus, & coniunctiones stellarum sunt in uno anno, & aliæ in alio, & ideo uidemus quod multiplicatum lumen in uno anno ex coniunctionibus planetarum, plus caloris operatur, q̃ in alio

G Solo ad rationes diui Tho.

Et per hoc patet solutio ad cõnes Diui Thomæ. Ad primam dico, q corpora cœlestia sunt causa uls, & remota oium effectuũ quæ sunt hic, & ita oẽs qualitates, q̃ sunt hic, dependẽt a cœlo tãquam a cã uli, non tñ ad omnem effectum, qui hic existit, corpora cœlestia per aliquã specialem qualitatem concurrunt, sicut ad determinatũ effectum, determinata cã. Nã uidem⁹ naturas rerum, esse multum distantes adinuicẽ in perfectione, entia enim sunt sicut numeri. aialia.n. perfecta fiũt a cœlo, & ab agẽte particulari, iuxta illud Arist. in.2. physicæ auscul. tex. cõ.26. Sol & hõ generant hominem, secus autẽ est de animalib⁹ genitis ex putri materia, nã sufficit ibi calor cœlestis, diffusus in terra, & aqua ut dicit Cõmẽ.12. meta in cõ.18. eodem mõ cum calor sit pfectior frigiditate, frigus.n. est q̃si caloris priuatio, principaliori intentione pducit̃ a motu, & lumine, quã ipsa frigiditas. lumen.n. et motus sunt p se caloris pductiua, modis assignatis, & sic cœlũ uidet̃ esse cã positiua caloris, sed respectu frigiditatis, est cã priuatiua, p quanto uidelicet, p sui distantiã, talis motus operat̃ remissam caliditatẽ.

Replica. Et si dicat̃ contra, quia effectus positiuus debet haber̃ cãm positiuã, mõ frigiditas, licet caloris cõparatione dici posset quodãmodo caloris priuatio, (semper.n. ultius contrariorum est) sicut priuatio respectu pfectioris, ut dicit̃ in.10. meta. in tex. cõ.15. tñ in se est ipsa frigiditas, q̃dã fora positiua.

H Solutio. Dico q cã positiua, est causa particularis, generans, sicut sunt uenti, uel uapores eleuati ab aqua, & a terra, & sicut sunt agentia particularia generantia ista elementa frigida, quia ſm partẽ generari, & corrũpi pñt. & sic patet solutio ad scd̃m motiuũ Diui Thomæ, quia qualitates & formæ sunt a cœlo modo uli, & non oportet q oia uniformiter, & æque primo inde dependeant, unde cœlum p propinquitatẽ operat̃ calorem, per distantiam operatur frigiditatem, quia operat̃ remissam caliditatem, & distantia est ueluti ratio priuatiua, & ppinquitas est ueluti ratio positiua. & sic ni fallor, intelligunt Peripatetici, q corpora cœlestia sunt causa caloris, & non sunt cã frigiditatis.

ADDitio. Dubitat̃ si motus cœli est causa caloris, quo elementa conseruant̃, q̃o calore illo existente, aqua potest habere summã frigiditatẽ nisi esset, q calor ille est cœlestis, & ut sic habet conseruare ſm diuersas mensuras res, quarum natura est frigida, sicut frigiditas pseruat corpora calida a putredine. unde sicut calor naturalis hominis conseruat ſm diuersas mensuras sanitatẽ, diuersorũ membrorum, quorũ cõpulsiones sunt contrariæ, multo magis calor cœlestis, qui est uiuificus, generatiuus, & conseruatiuus entium. & nota q ad argumẽtum Tho. bene rñdet̃ in uia Cõ. asserendo q respectu aquæ, & terræ, ſm suas totalitates, non oportet q̃rere cãm per se efficientẽ, q̃a ſm totũ

I non generant̃, neq corrũpuntur: sed bñ oportet quærere, ut sit, cãm conseruantem, sic.n. dicit in simili Cõ. in.2. cæli cõ.102. q mediũ, non est cã quietis terræ p se, quia terra ſm se totã, non generatur, sed bene est causa conseruans quietẽ, q̃ agens, sed si consideraẽ, ut ſm partem generatur, sic bñ habet cãm per se, & est agens particulare, & hoc bene tetigi occulte, dũ dixi, q agentia particularia generantia, sunt causa frigiditatis. si dicas sic est respectu caloris. Rñdet̃ concedendo totum. sed est differentia, quia cælum mediante motu per se pducit caliditatẽ, & absolute, sed frigiditatẽ non pducit absolute, sed cõparatiue, ut uidelicet pducit remissam caliditatem, cũ tali distantia &c. uide pro illa solutione cõmentum primũ. quarti de cœlo. unde motus cæli, ut dicit Cõmẽ.2. cæli.c.42. inquãtum est principiũ caloris cælestis, est tanq̃ uita omnium natura cõstantium, ut dicit Arist. in principio.8. phy. & in principio libri meteororũ. Aduerte tñ. q in aialib⁹, motus est cã calo-

Quomodo in aialibus mot⁹ sit cã caloris Auicen.

ris inquantũ per ipsum motum expanditur calor naturalis, & spiritus, de centro ad circumferentiã, et maxime q̃n est uelox, & cũ certa mensura, quia si fuerit superfluus, accidit spirituum, & calorem, resolui, & sic infrigidat, unde Auic. in.3. Fen primi, doctrina.2. in ca.14. de his q̃ proueniunt ex motu, & quiete. inquit, motus operationes in corpore humano diuersificãtur, ideo quod est fortis aut debilis, aut paucus, aut multus. Et pptẽ illud q̃d ei ex gente admiscet̃. Et istud quidẽ apud sapientes, est diuisio per se. Et ppter illud quod exercẽt homines, ex materiis. Et motus quidẽ fortis, & multus, & paucus, & cũ quiete mixtus, omnes conueniunt in hoc, ut calorẽ efficiant fortiorem. Sed fortis, non multus differt a multo non forti. & a multo quieti admixto, q̃m ipse uehementer calefacit corpus, & si resoluit, parũ resoluit. Multus uero paulatim resoluit, plus q̃ calefaciat. Et cũ quisq eorũ multus extiterit, infrigidat. Propterea quod uehemẽter calorẽ resoluit naturalem, & etiã exiccat, &c.

K Vides igitur q̃o motus sit aptus ignire, & calefacere corpora, & q̃o diuersimode hoc operat̃ in reb⁹ animatis, et diuersimode inanimatis. Nã in reb⁹ inanimatis, hoc opat̃ distrahẽdo, & rarefaciendo, partes mobilis, unde raritas est dispõ ad caliditatẽ, licet.n. raritas, & densitas, ut inquit Auer. in.7. physicę auscul. sint rerum qualitates, insequentes calidũ, & frigidũ. ut patet in cõ.15. tñ caliditas etiã per uiam sequelę potest sequi ad raritatẽ, quia non inconueniens, ut una per se sequat̃ ad aliã, alia aũt per uiã sequelæ sequatur, ad illam, unde raritas p se, sequitur ad caliditatẽ, modo quo declarauim⁹ superi⁹,

L sed caliditas sequitur ad raritatem, tanquã ad dispõnem præuiam, per uiã sequelę, sed per se est ab agente extrahẽte ipsam de potentia ad actum, tale aũt est motus, unde motus dũ uelox fuerit, & sufficiẽter approximatus in subiecto apto nato, per se aptus natus est producere calorem, & non per accidens, ut quidam tenuerunt. Non.n. omnis causa, q̃ corpori aduenit, in ipsum operatur, immo pter hæc, tria requiruntur necessaria, fortitudo.s. suæ uirtutis agentis, & fortitudo uirtutis corporis pparatiuæ Et possibilitas permittendi unum tangere aliud, tãto tẽpore, ut in tali quale, illud possit puenire operatio in aliud, sicut pulchre notauit Princeps in.2. Fen primi doctri.2. cap.1. Sed sermones in demẽtatiuis, sunt intelligẽdi per se, & nõ per accidens, unde Arist. tex. cõ.4?. in.2. cæli & mundi, inquit, quod natus est motus ignire, & ligna, & lapides, & ferrum, aptitudo autem per se dicitur de suo subiecto, & Cõmẽ. in cõ. dicit, & putatur ex hoc q cælũ est calefaciens per se, motu, & lumine. & 12. meta. cõ.18. inquit, quod ignis fit a motu, sicut ab igne, si igitur ignis qui est substantia, fit a motu, sicut ab igne, ab igne autẽ per se fit, per se igitur fiet a motu, idem.n. est agens per se, disponẽs materiam, & inducens formam. 7. meta. cõ.31. multo igitur magis per se, caliditas potest fieri ab ipso motu, sicut p se fit a calore.

M Vnde uidetur, quod motus distrahẽdo, & rarefaciendo partes mobilis, in rebus inanimatis per se, est productiuus caloris, unde Auer. dicit in primo meteororum cap.2. q stellæ comatæ, non hñt caliditatem, sed igniunt̃ ex motu. Nec ualet, si dicatur q oẽ quod per se fit, fit a suo simili, ita calor per se, non uidet̃ fieri nisi a calido. nam ut dicit Cõmẽ. illa ppõ per se locum habet in substantiis, non autem in accidentibus. 2. cæli. cõ.42. & 12. meta. cõ.1. Nec sequitur, ut omne faciens aliquod accidens, disponat̃ per illud. uer. gra. q̃m non oẽ quod mouet, debet moueri, neq omne quod nigrificat debet esse nigrũ, ut dicit idem Auer. in.2. ca. de substãtia orbis, uersus finẽ. Sic igitur motus uelociter factus, & cum debita approximatione in subiecto apto nato, cũ debita mora, habet per se calefacere, sed per accidens habet infrigidare, sicut in ollis feruentib⁹ per exclusionem uaporis calidi, qui detruditur per motum, & sicut aer calefactus ex psentia uaporis trãspirantis, per motũ remouetur, & alius frigidior nobis occurrit æstiuo tẽpore, per motum flabelli, q̃o etiam aialia calefaciat, & eadem infrigidet, dictum est.

ADDI. Sed est cõtradictio an calor, & lumen, calefaciant per se, uel per accidẽs, & Cõ. in cõ.42. in.2. cæli q̃n q dicit p se, q̃n q p accidẽs, soluit̃ si p se sumit̃ p uniuoce, sic nõ per se, sed per accidens, si uero sumitur per se, ut distinguitur cõtra

id q̃d

A id quod est per accidens, ut idem sit, q id qd est sm naturã, opponit ad id quod non sm naturam, sic per se, & non per accidẽs. aut dic si per se distinguitur contra id qd est cũ aliis conditionib⁹, ut sit idem per se, q solitarie, sic motus, et lumen, non per se calefaciunt, quia motus per se.i. solitarie, & absolute, non calefacit, sed cum illis conditionibus, uidelicet, ut sit uelox, & in magno mobili, & silr lumen per se.i absolute non calefacit, sed inquãtum reflectitur. si uero per se sit idem q sm naturalem ꝓprietatem, q tñ ad hoc, ut exeat in actũ, requirit certae dispositiones, sic lumen, & motus, apta sunt calefacere. Albertus tñ in.2. cœli.tract.3.ca.3.habet q

Dubium. lumẽ non essentialiter ꝓducit calorẽ. Sed remanet una difficultas. nã si corpora cœlestia calefaciunt mediante lumine, & motu. Propinquitas autẽ, motui cœli largit caliditatem, & remotio frigiditatem, ut dicit Cõmẽ.in.2.cœli & mũdi. in cõ.94.ꝓpter qd ergo corpora ꝓpinquiora cœlo, non ita calefiunt ex lumine, sicut calefiũt ex motu?

Solutio. Nisi esset, quia cœlũ per sui motum est causa caloris per attritionem, sicut dicit Arist.in.2. cœli & mundi.text.cõ.42.& in.1.metheo. lumen aũt non calefacit, nisi inquantum reflectit. talis aũt reflexio in partibus superioribus, est magis dispersa, q in partib⁹ inferiorib⁹, & distãtioribus. & B ita differenter motus, & lumen sunt causæ caloris. nã quę calefiunt ex motu, quãto sunt cœlo ꝓpinquiora, tãto sunt calidiora. unde ignis est calidior aere, et aeris suprema pars, est calidior reliquis, sed quæ ex lumine cœli incalescunt, quanto magis sunt distãtiora a cœlo, tãto magis calefiũt.

Prop. 46. *Possibile ex se, non potest ab alio perpetuari.*

VERA Est propositio ut glossat Cõmẽ.in.12.primæ philosophię in substãtiis, sed fallit in accidentib⁹, ut patet in cõ.41. Instantia.n. est in prõptu, ut asserit de motu cœli, qui ex se possit esse non esse, cũ habeat contrariam quietem, & tñ ꝑpetuat ab intelligentia. unde.9.meta.tex.

Instantia. cõ 17. scribit non est timendũ cœlum quiescere. Sed est instantia maxima cõtra Cõ. quia Arist.in.1.cœli & mũdi. in tex.cõ.120.ꝓbat q nullum æternũ est corruptibile, qa posito in esse, quod non sit, est põ falsa poss, sed ex falso possibili non sequit falsum imposs. si igit æternũ qñq nõ sit, sequit q simul sit, & non sit, sed hoc est impossibile simplr, quia implicat cõtradictionẽ, ergo nõ sequit ex põne illi⁹ possibile, de inesse, quia illa erat falsa poss, sed ex falso poss, nõ sequit falsum imposs, ut demrãtũ est in.2. priorũ. ergo C illud imposs, sequit ex hypothesi data, q erat, q aliquid æternũ sit corruptibile. manifestũ est aũt, q consimilis rõ retorqueri põt contra Auer. asserentem motũ cœli esse de facto ęternũ, cum tñ de poss, possit non esse, quia positio illo in esse quod non sit, sequit q simul sit, & non sit, & illa positio est falsa possibilis, ut patet. et ideo nõnulli uisi te

Solutio. nuerunt forte ista ratione moti, tã in substãtiis, q etiam in accidentib⁹, locũ habere ꝓpositã ꝓpõnẽ. Nos aũt in uia eius, dam⁹ rationẽ diuersitatis, quare pot⁹ sit ꝓpõ ista uera in substantiis, non aũt in accidẽtibus. nã si qua substantia ex se esset ens, poss hoc haberet ratione principii intrinseci passiui, quod est materia. Nã.7.meta.tex.22.& 43. materia est p quã res potest esse, & non esse. tali aũt potentię passiuæ, necesse est q in natura correspõdeat potẽtia actiua. nã ut inquit Arist. in 3. de aĩa.tex.cõ.17. In oĩ natura in qua est dare principiũ, quod est oĩa fieri, est dare etiã principiũ, quod est oĩa facere. sic.n. ꝓbat necessario intelligentiã agentem. unde Cõmẽ. ex hoc fundamẽto dixit in.12. primæ philosophię. cõ.18. q oẽs formæ sunt in potentia passiua, primæ materiæ, & sunt in actu in primo motore, quia sunt in potentia actiua eius. unde.9. primæ philosophiæ.tex.cõ.2. potentia passiua diffinit per actiuã, & ideo si aliqua substantia haberet potentiã ad non esse, si illa potentia non deduceret ad actum. tunc frustra esset illa potentia ibi. ut pulchre deducit Cõmẽ.1.cœli.i cõ.20. inquit enim q si esset forma in materia sine contrario, tunc natura ociose ageret, cũ ista materia non sit i ea aliqua potẽtia oĩno. in materia.n. non est potentia nisi apud separationẽ D eius, a forma. Si igit substãtia materiæ, est in potentia, & fuerit aliqua materia, cuius potentia nunquã exit ad actũ. ista potentia est ociosa, & superflua, & si non esset generatio, & corruptio, non staret operatio istius uirtutis.s. potẽtiæ, operatio.n. isti⁹ potentiæ q est ex ea, similis ei q est abscisio ex acumine gladii, est generatio, & corruptio. Si ergo ista potentia esset sine generatione, & corruptione, contingeret, ut aliquod ens esset sine actione. ꝓp quã fuit ens, quod est impossibile. potẽtia.n. passiua primæ materię, est contradictionis, quia per illam res põt esse, & non esse, indifferenter, & talẽ confestim consequit contrarietas, ut dicit Arist. in lib. de longitudine, & breuitate uitę. & ut inquit Cõ. in lib. de substãtia orbis ca.1. declaratũ est, q cã corruptionis entiũ, & factionis eorũ, est contrarietas existens in suis formis, & cõmune subiectũ, q nullã habet ꝓpriã formã, sed est in potentia recipiens numerũ sm formas diuersas numero, & q sunt sm magis, & minus. possibilitas igit in substãtiis cõpositis est ex necessitate hylæ, ut dicit Cõmẽ. in ꝓlogo suo sup lib. phy. de morte, & corruptione, & talis impediri non potest, ꝓp ꝓdictã cãm. Motus aũt cœli, cũ sit accidens successiuũ, non habet principiũ intrinsecũ passiuũ, per quod possit non esse, quia accidentia sunt formæ simplices, & non hñt materiã ex qua constant, sed solũ hñt materiã in qua.s. ipsum subiectum, E sed possibilitas ipsius motus, est ex extrinseco, quia habet cõtrarium ipsam quietẽ. quia motui inquãtũ motus, contrariat quies, & ideo quia mot⁹ cũ sit accidẽs successiuũ, totũ suũ esse dependet ab ipso motore, & quia motor est intelligẽtia, q inuariabiliter, et sempiterne mouet, ideo motui largit ipsa intelligentia, permanẽtiam. Ad argumẽtũ

Sol. ad ar. igit adductũ, do rõnẽ diuersitatis. nã Arist. ibi arguit cõtra Plato. de mũdo quem dicebat genitũ fuisse, sed asserebat ipsum non esse corruptibilẽ. & in Timæo dixit, aliquod corruptibile de se posse ab alio perpetuari, in illa authoritate q passim allegari solet, dii deorũ, qrũ opifex pr̃, quę ego &c. & ita dico q rõ Arist. cõtra Platonẽ.in.1. cœli est de substãtia. unde si aliqua substãtia æterna est potẽs nõ esse, ista potentia est per principiũ intrinsecũ passiuũ, & si ponat in esse, esto q positio sit falsa, est tñ poss, & ex falso poss non debet sequi falsum ipossibile, sicut sequit in casu. sed de motu sec⁹ est. nã mot⁹ formalr ex se, nõ est necesse esse, ut sequat ex hoc ipsum de se sp esse, sed sua necessitas est aliũde.s. ab extrinseco motore, & ideo ex illa põne nõ sequit, ut id esse simul sit, & nõ sit. Si substãtia aũt aliqua F æterna esset, hoc non esset, nisi ꝓp carentiam materiæ, & ideo illa simplr esset, & formalr ens necessariũ, & si esset corruptibilis sequeret, q haberet in se materiã. & ita ex illo posito in esse, sequit, ut idẽ sil sit, & nõ sit. Et cõsidera etiã quia ens simplr neciũ, nulli est incõposs simplr. mot⁹ aũt cœli, nõ est ens simplr necium, & ideo ex sui rõne, nõ oĩ tpe est, & ꝓp hoc, si ponat ipsum qñq non eẽ, non sequit q simul esset, & non esset. Si aũt aliqua substantia æterna, corrũpi posset ex parte, qua esset ęterna, sp esset, quia talis æternitas, est ex rõne sui p carẽtiã principii potentialis, & ex parte qua corruptibile ponit, & illa potẽtia ponit in esse, non est, sed sp erat, unde erat ęterna. & ita bñ (ut uides) sequit q idẽ simul sit, & nõ sit ad hoiem, & gratia materiæ, in qua adducit rõ. Sed hic est ardua re-

Ardua replica. plica. quia Auer. in.2.cap. de substãtia orbis, uult q cœlũ queadmodũ neciõ depẽdet ab ipsa intelligẽtia quãtũ ad motũ, ita etiã depẽdet quãtũ ad substãtiã. inquit.n. & debes scire, q istud corp⁹ cœleste nõ indiget uirtute mouẽte in loco sp tñ, sed largiente uirtute in se, & in sua substãtia, ꝑmanẽtiã æternã, qm etsi sit simplex, non habet in se potẽtiam ad corruptionẽ, tñ est finitæ actionis neciõ, quia est finitarũ dimẽsionũ, & terminatarum, a superficie continente ipsum, & omne tale, cum intellect⁹ posuerit ipsum existens per se, absq eo q aliud largiat ipsi permanẽtiam, & ęternitatem, necesse est, ut ita sit de finitate suæ perma-

G pentiæ, sicut est de finitate suę actionis, et ideo necesse est in intellectu esse potētiā, largientē ipsi pmanētiā æternā, quēadmodum largiť sibi motum pprium æternum. Patet autem manifeste ex dicta authoritate, φ cœlum quo ad suum esse, in eodem genere cāæ dependet, in q̄ dependet motus eius, nā si intelligentia non esset, ut inquit, idem est iudicium de orbe, & de motu. Patet autē φ si intelligētia non est, non est motus. igiť neq; orbis, & ideo cœlū indiget intelligentia largiente sibi pmanentiam, sicut indiget etiā motus tali uirtute. & ita idem uideť esse iudicium, ut possē ppetueť in substātia sicut in accidentib⁹. Et mirum pfecto mirum est quō Greg. ille Ariminensis hallucinatus fuerit in illo loco asserens in.2. sniarū. dist. 1. q. 1. Arist. & Auer opionē fuisse substātiam cœli, & aliarū intelligētiarū non dependere a deo in genere causæ efficientis. sed solū hoc habet ueritatē de motu cœli. cū tñ Auer in pfato loco ex intentione, dānet opionē istā eorū, qui dicebāt cœlū non habere cām, nisi mouentem, & non agentē, sic patet ibi. et declaratū fuit p nos, in speciali qōe, de hoc.

Breve Grego. de Arimino.

Solutio. Dico igitur in uia eius, φ licet cœlū dependet in triplici genere cāæ, ab ipsa intelligētia, est tñ adhuc dr̄ia inter cœlū, & cœli motū, quo ad ppetuitatē essendi. nā motus ex ratione sui, cū contrarium habeat, potest ex se formaliter dici, & p intrinsecam rationē, φ sit ens possē, cœlū autem, H cum sit substātia, carens materia, & contrarietate, non est ens possibile, per intrinsecū principiū, quia tale in substantijs, est materia, & q̄ ad hoc non indiget in suo esse forma, sicut est corp⁹ aialis, quod cū sit intrinsece cōpositum ex contrarijs, indiget in suo esse forma dante esse formaliter, & conseruante. unde uidemus manifeste, φ separata anima aut corrupta in animalibus, statim illud resoluitur in elementa, ex quibus constabat. unde Aristote. & Commenta. in primo de anima. in tex. cō. 90. increpant antiquos, ponentes corpus continere aiam, imo contrariū est magis uerū, uidelicet, aiam continere corpus. egrediente enim, spirat, & marcescit. nā ut inquit ibi Cōm. oē φ est unū, & continuū non est, pp suā materiā, sed per suā formā, & ideo cœlū formaliter est necessariū, qa est simplex corpus, non cōpositū ex materia q̄ est in potentia ad esse, neq; subiecta contrarietati, et pp istā rōnē, non indiget in suo esse forma, contra chimerizantes in uia ei⁹. ita. n. sentit expresse in. 2. et in. 3. cap. de substātia orbis. tñ in talib⁹ æternis substātijs, est essentialis depēdentia in genere causæ efficientis. oīa. n. dependent a primo principio. nā de⁹ est cā entitatis, & ueritatis, in oib⁹ entib⁹. ut dicit Cōmē. I in. 2. meta. in cō. 4. & illr dr̄ finis oium, & diciť prima forma oium, non quia sit forma inhærens, imo est forma p se subsistens, & liberata ab omni materia. non. n. ois forā informat, ut quidā meo tpe in uia Peripatetica contendere conanť, in uia Arist. nā si ita eēt ad quid igiť posita aiæ diffinitione in. 2. de aia. tex. cō. 5. dicente aia est actus corporis organici physici potentia uitā hñtis, demū in te. cō. 11. inquit. Amplius aūt imanifestū est, si sit corporis anima actus, sicut nauta nauis. & est expressa snia Auer. 12. met. cō. 17. ex mente Alexā. inquit. n. perfectionum. n. propter quas moueť perfectū, q̄dā sunt qualitates quib⁹ perficiť illud quod moueť, ut illud quod moueť pptei sanitatē, & q̄dam sunt substātiæ extrinsecæ a re, q̄ mouetur ad eas, ut assimileť eis, ut inueniuntur oēs actiones seruorū, quomā sunt erga genera intentioū dñi sui. igiť dicuntur esse pp dñm. & sīr oia entia, cū hoc primo principio, ubi patet quō prima intelligentia sit cā in genere cāæ formalis, respectu oium. licet igiť cœlū cū non habeat principium intrinsecū, per quod possit non esse, quia non habet cōtrariū, neq; materiā, tñ adhuc dependet ab intelligētia in triplici genere cāæ & efficientis, & finalis, & formalis. sicut dñs est forma serui, sed motus in se possis est, quia motui inquātum motus contrariatur quies, licet motui cœli, ut est ab intelligentia, nihil sit contrarium. & ita stat adhuc dr̄ia inter motū cœli, & ipsum orbē. & si potes tu subtili⁹ dicere, dicas sat fuerit mihi pmouisse, & excitasse itellm.

Cōtra modernos.

Prius substantia est substantia.

K PROPOSITIO Ista est Arist. in. 12. met. te. cō. 43. ubi oñdit motores planetarū esse substātias. nam cū motor sit natura prior mobili, ut dr̄ in. 3. de aia. in tex. cō. 19, cū planetę sint corpora sempiterna, & substātiæ sempiternæ, multo magis igiť motores eorū erūt substātiæ. Eadem ratione etiā probauit in. 2. cœli & mundi. in tex. cō. 36. φ cū cœlū. quod moueť est ingenitū, & incorruptibile, & intrāsmutabile, neq; utiq; mouens transmutabiť, incorporale exñs. Sed instātia est in hac ppōne contra Auer. ponentē dimēsiones interminatas, q̄ sunt accidentia coæterna primę materiæ. tunc. n. sequitur, φ non substātia p̄cedit substantiā, quia materia primitus recepit illas dimensiones, q̄ formā substātialem. accideret igitur, ut cōpō fm quid, & per accidens p̄cedat cōpōnē simplr, & per se, contra Arist. & est unū de p̄cipuis motiuis sancti Tho. in trac. de dimensionib⁹ interminatis, & de natura materiæ. Dicim⁹ nos, φ propō pposita habet ueritatem de prioritate naturæ, fm perfectionē. Fallit aūt, de eo φ est prius natura, uia gñationis. duplex est. n. naturæ prioritas, ut scribiť in. 9. primæ philosophiæ. in te. cō. 15. ubi dr̄, q̄ generatione posteriora specie, & substātia sunt priora, ut uir pueto, & hō spermate. & sic pcedit ratio Philosophi adducta. nā motor est prior mobili, prioritate pfectionis. semper. n. agens existimabiť nobilius passo, & motor mobili. 3. de aia. tex. cō. 19. quātitates aūt interminatæ, & qualitatiuæ dispōnes p̄cedunt uia gñationis, formā substātialem, & hoc non inconuenit. Quod si replicatū fuerit, per authoritatē Philosophi in. 7. meta. te. cō. 4. ubi diciť φ substātia p̄cedit accidens diffinitione, cognitione, tpe, & natura. & ita uia gñonis non debet accidens aliq̄ modo p̄cedere formā substātialē, quę simplr est pfectior, & magis ens, q̄ materia, & cōpositū, ut diciť. 7. meta. tex. cō. 7. Ad hoc dico, φ accidentiū q̄dam sunt, q̄ accidunt ex substantia rei. Sunt. n. q̄dam q̄ consequunť materiā, ut nigredo æthiopis, & cicatrices uulnerū, & extensio staturæ. Sunt etiā quędā q̄ consequunť formā, ut spes, & gaudiū, & potentia ridendi, & cætera in hoibus, ut dicit Aui. in. 1. suæ sufficientiæ. ca. 6. & est etiā snia Auer. in libro de substātia orbis. cap. 1, unde accidentia, q̄ cōcomitātur materiā, & p̄cedunt formā, sunt accidentia interminata, & a signo cognoscunť isto modo, quia q̄cunq; eadē manēt in corrupto, q̄ erant ingenito, interminata dr̄r. nā insequūtur materiā, q̄ remanet eadem in genito, & corrupto, siue in uiuente, & mortuo, sicut est de cicatrice, & de nigredine æthiopis, & de alijs consimilibus, non. n. oportet dicere, φ corruptio q̄libet fiat per resolutionem, usq; ad primā materiā q̄ ad formas substātiales, & accidētales, sicut tenuit beatus Doctor. quia illa diffinitio gñonis substātialis, data p Philosophū in. 1. de generatio. & corrup. te. cō. 23. generatio est transmutatio totius in totū, nullo sensibili remanente, ut subiecto, locum habet in generatione simplici, in qua unū generatur ex uno, quia p̄cipua intentio Arist. in illo lib. est ptractare de gñone, & modo generationis elementorum inuicem. unde liber de generatione, et corrupt. ab Arist. qñq; liber de elementis nūcupatus est, ut patet in. 2. de anima, in tex. cō. 117. non enim sensatis cōcordat, dicere aliam esse nūmero cicatricem in mortuo, et uiuente corpore, & nouiter genitam ab agente introducente formam cadaueris. Dico igitur, φ dimensiones interminatæ. sunt de accidentibus consequentib⁹ primam materiam, & sunt coæternæ illi, secundum uiam Cōmē. in libro de substantia orbis, propositio aūt Philosophi in. 7. meta. te. cō. 4. in qua diciť substantiā tempore præcedere accidentia, ueritatem habet, secundum uiam Cō. ut supra diximus de accidentibus fundatis in substātijs cōpositis, quę sunt generabiles, & corruptibiles. nam de talibus loquitur Arist. in. 7. meta. & in. 8. secūdum mentem eius, ibi in suo plogo. Aut fm nostrā expōnem, cū accidentia insequentia substātiam, q̄dam sint separabilia, & q̄dam inseparabilia, dicimus φ substātia p̄cedit accidētia separabilia,

Propō. 47

Instantia.

Solutio.

L

Replica.

Solutio.

Accidētia duplicia.

M

A lia tp̃e, sed accidentia inseparabilia, p̃cedit natura tm̃, non natura & tẽpore simul, sicut est respectu separabiliũ. nam in illic allegata authoritate, ponit quadruplex prioritas, ut supra dictũ fuit, quia sic habet in litera græca. manifeste uidelicet substãtia est prior diffõne, cognitione, tẽpore, & natura. unde nõ ab re ponit prioritas naturæ, ultra prioritatẽ tẽporis, quia prim⁹ magister, nihil unquã dixit sine ratione, ut dicit Cõmẽ. in. 1. de generatio. & corrup. in cõ. 38. & ita est de q̃libet u̾bo eius, ut dicit idẽ Cõmẽ. de eodẽ. 1. phy. cõ. 35. Incidẽraliter autẽ hic cadit cõtradictio in Auer. nã per p̃adductã Auicẽ. authoritatem accidentia sunt in duplici dr̃ia. quædã uidelicet interminata, & ista p̃cedunt formã: aliqua u̾o sunt terminata, et ista sunt post formã saltẽ natura, ut glossat etiã ipse Cõmẽ. in. 1. cap. de substãtia orbis, & talia a signo cognoscer̃ poteris isto modo, quia talia non remanẽt in corrupto, sed corrũpuntur, quia talia fundãtur in cõposito, & insequunt formam, & ideo destructa forma ad destructionẽ compositi corrumpuntur etiã ipsa, & si ita est, igit̃ de opiõne Auic. ad quid ergo sibi imponit oppositũ Auer. in. 1. cap. de substãtia orbis? dũ dixit. unde putauit Auic. q̃ dispõ trium dimensionũ existẽtium in materia simpliciter. s. non terminatarum, est dispositio dimẽsionũ terminatarum, in ea. Ad hoc respondetur, q̃ Auer. dãnat Auicẽ. præcipue in illo loco de

B dimensionib⁹ interminatis, quia opinat⁹ est Auic. q̃ subiectum cuiuscunq; accidentis, debet esse substãtia cõposita ex materia & forma siue sit accidẽs terminatũ, siue sit accidens interminatum sm̃ q̃ fundamẽtũ coactus fuit Aui. ponere primã formã informantẽ materiã, esse corporeitatem substãtialem, & illã asserebat esse materię coæternã, & in illo cõposito æterno, ex p̃ria materia & forma substantiali, corporeitatis fundabat, ut in subiecto corpus de p̃dicamento quãtitatis, quod est trina dimẽsio. unde post allegata uerba Auer. imediate subiũgit, quapropter dixit, necesse est primã formam existere in prima materia, anteq̃ dimensiones existãt in ea. Ex quo accidunt ei multa impossibilia. quorum unum est formã non diuidi per diuisionem materiæ, quapropter non recipiet diuisionẽ, & ipsam esse æternã non diuisibilem per diuisionẽ sui subiecti, et ipsam non habere cõtrarium sibi succedẽs, in eodẽ subiecto, q̄d si ita esset, tunc materia nullã reciperet formã, præter istã sibi primã. discordia igit̃ inter Auic. & Auer. non cõsistit in illa diuisione accidentium, uidelicet, q̃ quædã sunt interminata, & q̃dam terminata, sed est penes subiectũ, & penes modũ ponendi, quia Auicen. uult q̃ in corpore de p̃dicamẽto substantiæ, fundet̃ dimensio interminata quæ est corpus de p̃dicamẽto quãtitatis. unde iste est ordo secundum naturam in sñia Auicẽ. primo est prima materia,

C deinde est forma generalis, uidelicet corporeitas substantialis, deinde est dimensio interminata, & alia accidentia interminata, præparantia, & disponentia, ut sunt qualitates p̃gũiæ, deinde erat forma specifica completa, ultimo erant accidentia terminata, in sequentia formã. sed Auer. in omnibus concordat cum eo, præterquam quod ipse negat corporeitatem præcedere dimensiones interminatas, immo uult q̃ nuda essentia materiæ, imediate recipit corpus, istud quod est trina dimẽsio, & est accidens, & non substantia, prima enim forma (ut asserit) q̃ primitus recipitur in materia, est dimẽsio interminata, & ista est proculdubio uia eius. quicquid dicat Ioannes de Gandauo, & moderni in hoc. Reuertamur igitur, & dicamus propositum Theorema. prius substantia esse substantiam, ueritatem habere de priori, q̃ natura & perfectione præcedit substantiam, esse de necessitate substantiam, quantuncunque si bene consideras, semper accidens præsupponit substantiam, quia accidentis intellectus non est separabilis a substantia, quia accidens diffinit̃ per esse in subiecto.

Prima similitudinis.

Bonitas est passio entis.

Prop6. 48

NIMIS allegata, & uulgata authoritas, & colligi potest ex sñia Ph̃i in. 4. priæ ph̃iæ. tex. c. 6. ubi dicitur, quõd non est geometrę speculari quid contrarium, aut p̃fectũ, aut unũ, aut ens. Intelligit̃ tñ propõ de ente extra aiam, & de ente in actu, quia tali primo cõpetit, nã 6. priæ philosophiæ. tex. cõ. ulti. bonũ & malũ sunt in rebus, & uerũ & falsum sunt in aia. unde Cõm. inquit ibi. natura primorũ oppositorum in intellectu. s. ueri & falsi, non est natura primorũ oppositorũ extra aiam. s. boni & mali, uerũtñ uerũ & falsum sunt in cognitione, & bonũ, & malũ, est in materia. Dixi tñ notabiliter q̃ bonitas est passio talis entis extra aiam, quia entia in aia sunt entia diminuta, & ideo excludũtur a consideratione diuinæ sciæ q̃ est scia realis, unde bonitas nõ insequit̃ ens diminutum, sed ens p̃fectũ. unde Cõ. aiaduertẽs ad hoc q̃ mõ dixi in 12. priæ ph̃iæ. in cõ. 36. inquit, balneũ in aia mouet, ut efficiẽs, sed balneũ extra aiam mouet, ut finis potissimum. n. aliorũ uoluit esse, & optimũ id cui⁹ grã est, & finis est, ut patet. 2. phy. te. cõ. 31. unde bonitatẽ quã habet balneum inquãtũ est bonũ utile, & expediẽs ad sanitatẽ habet inquãtũ est extra aiam nõ prout est in aia, et si auarus appetit aurũ sub rõne boni ẽ inq̃tũ aurũ hẽt eẽ extra aiam, nõ inquãtũ est in mẽte. sic. n. quilibet facile ditari posset ex sola auri imaginatione. Addidi etiã q̃ bonitas est passio p̃ se primo entis in actu. nã cuicũq; bonitas & p̃fectio cõpetit. illud aũt act⁹, aut habẽs actu, ita q̃ rõne actualitatis est participatio bonitatis. unde cũ prim⁹ act⁹ in q̃ nulla p̃rsus est admixta potẽtia sit summũ bonũ. utm̃. n. entia sunt p̃fecta & bona, inquãtũ participãt bonitatẽ primi actus sm̃ q̃ pñt. & ista est sñia expressa Aris. in 1. phy. auscul. in tex. c. 81. ubi scribit. Exñte. n. q̃dã diuino & optimo &c. ubi Cõ. in cõ. inquit, q̃ cũ hic sit p̃fectio diuina maxia cui oia appetũt assimilari sm̃ q̃ pñt. & ita oñdit materiã primã participare bonitatẽ inquantũ habet nãlẽ appetitũ ad recipiẽdũ formã quæ est participatio q̃dã diuini esse, & hoc colligit̃ de intẽtione Philosophi, in. 1. coeli & mundi. in tex. cõ. 100. ubi habet a p̃io quidẽ principio cõicatũ est esse, & uiuere oib⁹ his quidẽ clari⁹, his u̾o obscuri⁹, licet. n. oia entia bona sint, et bonitate participẽt: tñ hoc est inquãtũ, aut sunt act⁹, uel inquãtũ participant rõnẽ act⁹. unde uidetur mihi q̃ p̃ria mã in illo priori in q̃ p̃cedit formã, licet ens sit, tñ in illo priori bona nõ est, q̃a bonitas & p̃fectio cõtingit ei ex receptione formæ, et ideo deus indidit sibi naturale desideriũ ad ipsam formã, nam alia uia boni capax nõ erat. * Aduerte hic q̃ licet unaquæq; creatura ex sua bonitate sit admirabilis. nã ut dicit Aris. in lib. de partib⁹ aialiũ. Nulla res natura cõstãs est adeo despicatissimæ cõditionis in qua nõ liceat aliquid diuinũ admirari, tñ adhuc admirabilior redduntur res p̃io, ut ad se inuicẽ cõsiderant̃, ut ex eis sit un⁹ act⁹, unde æther in se cõsideratus admirabilis est, sed lõge admirabilior, ut cõiungit̃ aeri, & aer aq̃, & humidũ sicco, unde sm̃ Ph̃m. 12. diuinorũ bonũ uniuersi cõsistit in ordine, & ideo in sacris literis legit̃ q̃ in p̃ria mũdi cõditura facta q̃libet creatura dr̃, q̃ uidit de⁹ q̃ erat bonũ, sed postq̃ de⁹ uidit cũcta q̃ fecerat dicit q̃ erat ualde bonũ, ita etiã dicit Grego. Naziãzeo⁹ theologus in s̃mone de natiuitate dñi. Plotin⁹ etiã inquit nõ in eo q̃ q̃litatem habeat mala cẽset numero ex eo poti⁹ q̃ nullã habeat qualitatem, ergo recte non qualis dicetur simul & mala, sed Proclus in eo quod extrema entium est, & a bonis remota nõ bonam esse existimauit uerum in eo quod sp̃ se præbet effectioni in bonis censuit esse ponẽdam, quare mediam esse dixit inter bonum & malum, item dixit eam neq; animũ, neq; intellectũ, neq; aliquid aliud q̃ secundum se uiuat, tudẽ quoque informamq; infinitam, & mutabilem, & uere non ens, sed appetitionẽ quãdam subsistentiæ, non tamen consistentem in statu, sed potius apparentem, & modo quid parui, modo magni, quodque fiat semper & antequã moueat, præterea mentientem quia non præstat q̃ pollicetur item fingentem non in locum, sed in nõ ens, quapropter imagines quæ in ea apparẽt: insunt quasi in speculo in quo q̃ alibi sitũ

D

ADDitio. Ex uerbis Aris. q̃ bonitas sit passio entis in actu.

E

ADDitio.

F

G est apparet, & ipsum speculum plenum esse uidetur, & habere omnia cũ nihil habeat. Pythagoras autem dicit Deum monadem esse, sylua̅ uero dualitatem: a quo dogma Platonis non discrepat. unde asserũt primum Deum bonum esse, & principium bonorum, sylua̅ uero malorum, nec huic aduersa̅ Arist. qui contingentiam, errorem, mortem, & defectus oẽs ad materiam reduxit. Scias aũt q̃ in pruna sui nouatione materia neque bona, neq̃ mala, sed in secunda qua habet forma̅ sic capax bonitatis: pro quanto uero capit priuationem est capax mali, sic enim est turpis per accidẽs. ut dicit Philosoph⁹ in prio phy. in fine, facit etiam pro hac mea uia Arist. in. 12. priæ philosophiæ iuxta finem: ubi arguens de insufficiẽtia illos qui posuerunt bonum esse principium, inquit quod dimi nute dixerunt quia non determinauerũt utrum bonum sit causa ut mouens, aut ut species, aut ut finis, non meminit autem de materia. quia uidit quod in materia nulla est bonitas ratione sui, & fuit bene notatũ ibi p̃ diuũ Tho. bona̅ ut potest cõpetere trib⁹ causis, q̃a ut amatũ cõpetit fini. 12. meta. tex. cõ. 36. ut largiens cõpetit efficienti. 3. phy. 11. ut aũt est uniuocũ habet rationem forç. 7. meta. 28. & 4. met. te. cõ. 4. unde lucidissim⁹ The. in. 1.

Themistius sapientia H

physicæ auscul. sup tex. 81. inq̃t loquẽs de prima materia, sed cut suscipit uelibus formas, quia apperens est diuinitatis & despiciens boni, uoco aũt diuinũ, & bonũ primam formam, & prima̅ ca̅m quo essesũtur omnia, & cui quæque res tendit fieri quam simillima quãtum põt, potest autem quantum natura concedit. ea uero appetitio quonam mõ est in materia, pfecto uerissimũ puto q̃ dicitur pudentiam fuisse, q̃ & turpi desideriũ honestatis, & egenti opulentiæ quãtũ sit satia intecent. eandem ferme sniam habet Aris. in. 2. de aĩa. in tex. cõ. 34. ubi scribit. Naturalissimũ. n. op⁹ uiuentib⁹ est q̃cunq̃ pfecta & non orbata, aut generatione spontaneam habentia facere tale alterũ quale ipsum, aial quidẽ animal, planta uit pla̅ta̅, & reddit ca̅m quatenus ipso sempiterno, & diuino esse participent fm q̃ p̃nt, oia. n. illud appetunt, & illi⁹ ca̅a agũt omnia q̃cunq̃ agunt fm natura̅. unde non est esse absolute quod habet ratione̅ appetibilis, sed esse actuale, & diuinũ, na̅ tale habet rationem boni unde ut inquit Aristo. in principio libri ethi. Bene oñderunt bonũ esse quod, omnia appetunt. nihil aũt refert, ut inquit Philosophus in. 2. physicæ auscul. in tex. cõ. 31. aliquid bonũ esse uel uideri bonũ. n. ut inquit Cõm. ibi in cõ. dixit hoc ut descriptio sit cõis reb⁹ uoluntarijs, & naturalib⁹, q̃m ultimũ intentum in reb⁹ uoluntarijs multoties uidetur bonũ, & nõ est in rei ueritate. intentum uero in reb⁹ naturalib⁹ est bonum

I

uerum. & ratio hui⁹ ut mihi uidetur q̃ ideo semper bonũ intentum a natura est bonũ. uerũ quia ubi scribit Cõme. in. 12. primæ philosophiæ, in cõ. 18. op⁹ naturæ dirigit ab intelligentia non errante, licet in se non cognoscat agens naturale, tñ dirigit ad finem suum ab intelligentia non errante, sicut. n. sagitta tendit in signũ præfixum, licet non cognoscat, dirigitur tñ ad illud ab ipso p̃iciẽte, sed agẽs uoluntarium dirigitur a ratione cui plerunq̃ potest eõtingere, imo cui de facto ut plurimũ error permisceẽ, ideo bonum tale est q̃nq̃ in apparentia, & non in existentia. nam ut Poeta inquit. perpauci sunt qui possunt dignoscere uera bona, atq̃ illis mulrũ diuersa remota erroris nebula. & p̃pter hoc igitur contingit q̃ appetitus naturalis semp est respectu boni ueri, quia dirigit in intelligentia, & prudentia Dei qui falli non potest. & ideo dicit Arist. in. 2. cœli, & mundi. in tex. cõ. 34. q̃ natura semper de possibilib⁹ facit quod melius est omne igitur quod mouet appetitum bonum est, aut uerum, aut apparens bonum. unde Arist. 3. de anima. tex. cõ. 51. inquit semper quidem mouet appetibile, sed hoc est bonũ, aut apparens bonũ, non aut e̅ omne sed actuale bonum, actuale enim est contingẽs, & aliter se habere. Et ex his patere põt solutio. q. q̃ plerunq̃ agitari consueuit, an non esse potest appeti ab aliquo appetitu a ratione regulato in q̃ magis eligere quis habeat

Quõ sola in appetitus naturalis sp sit ueri boni. electiuus uero ut plm nõ sit.

Solo pulchre qõnis. Opio Hieri

non esse, q̃ miserum esse, & est. q. mota per Henricum de Gãdauo in quolibeto primo. q. 10. & tandem distinguit de duplici malo pœnæ, & culpæ, & inquit. iuxta doctrina̅ Augustini in lib. 3. de libero arbitrio, q̃ uoluntas põt considerari, ut natura, & ut sic non potest magis appetere non esse quàm miserũ esse miseria pœnæ, quia nõ esse simpliciter non habet rationem appetibilis. unde inquit, imo esse solũmodo qualecunq̃ sit etiã si sit penale magis appetit quàm nõ esse. licet n. unũ esse magis appetat quàm aliud e̅e, q̃ pœnale nõ e̅e, tñ nũquã oĩno eligit. non. n. odit esse pœnale nisi p̃pter naturale desiderium quietis, q̃ non nihil est, sed aliquid est. & ideo dicit, si quis dixerit non esse, quàm miserũ esse, se malle, responde bo, mentiris, quia cũ miser esse nolis, esse uis tñ. Si uero uoluntas eligat aliquid ut deliberatiua, tũc subdistinguit, aut. n. uoluntas est regula a ratione recta, aut falso errore decepta. primo modo distingui potest de non esse, q̃a ipsum de non esse p̃positum, aut est non esse simplr: & sic adhuc non potest plus eligere non esse, qua̅ esse pœnale, q̃a ut dictũ e̅ ipsum non esse simplr nihil habet in se eligibilis: recta ratio nihil eligit nisi fm se eligibile. Aut est nõ esse in uno statu p̃pter esse melius quod expectat in alio statu fm q̃ Apostolus cupiebat dissolui, & esse cũ Christo, magis eligens non esse in uita ista, quàm esse propter bonum quod expectabat in alia uita, sicut e conuerso. mali magis eligunt esse hic in miseria quam nõ esse quia maiorem miseriam timent incurrere in alia uita. Si aũt uoluntas fuerit falso errore decepta, & hoc circa ipsum non esse tanquã eligibile a ratione acceptum, hoc contingit dupliciter, aut. n. ista deceptio contingit circa nõ esse in uno statu propter esse melius in alio statu, sicut contingit de illis. ut inquit Augu. qui urgente miseria sese interimunt eo q̃ confugiunt ut melius sibi fore putauerint. aut contingit circa ipsum non esse simplr putãdo non esse, eẽ quod dã eligibile plus ipso esse pœnali, & hoc propter ipsius rationis obnubilationẽ ex pœnæ perturbatione, qui. n. ut dicit Augu. urgente malitia pœnali sese interimunt, si nullũ se futurum esse oimode crediderint, falsa est electio nihil eligentis. nã si eligit non esse profecto si nihil eligere, & si nolit respondere conuinentur hoc modo, Cato impatiens subiẽci Cæsari seipsum occidit, & multa alia q̃ in hoc cõsistunt. loquendo igit̃ de non eẽ absolute. non est magis eligendum a uolũtate a ratione recta regulata quàm miserum esse. Tñ. beatus doctor in. 4. sntiarũ, et in tertia parte summæ. q. 98. de uolũtate & intellectu dãnatorũ arti. 3. ubi q̃rit utrum dãnati recta ratione uellẽt non esse. Respõdẽdo inquit, q̃ non esse dupliciter cõsiderari põt. Vno modo fm se, & sic nullo modo est appetibile cũ non habeat rationem boni, sed sit boni pura priuatio. Alio modo potest considerari inquantũ est ablatiuũ pœnali⁹ uitæ seu alicuius miseriæ, & sic non esse accipit rationem boni, carere. n. malo est quoddam bonum, ut dicit Arist. in. 5. ethic. & per hunc modũ melius est dãnatis nõ esse quàm miseros esse. Vnde Matthæi. 26. bonum erat ei si natus nõ fuisset homo ille. & Hieremiæ. 20. super illud, Maledicta dies in qua natus sum. dicit glossa Hiero. Melius est non esse quàm male. per se autem non esse nõ est eligibile, sed per accidens, inquãtum est miseriæ terminatiuum. Quod enim dicitur q̃ esse, & uiuere ab omnibus appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quãtum ad mala̅ uitam, & corrupta̅, & ca̅m q̃ est in tristitijs ut dicit Philosophus in. 9. ethico. c. 11. inquit enim. Viuere aũt diffiniunt animalibus quidem potentia sensus, hominibus uero sensus, & intellectus. potentia uero ad operationẽ refertur, sed principale in operatione est. uidetur autem uiuere principale esse sentire, uel intelligere. uiuere aũt per seipsum bonum est ac iocũdũ. determinatũ uero natura est bonũ. quod autẽ natura bonũ est id & bono uiro, quapropter uidetur oib⁹ esse iocũdũ, nec ꝓ accipere oportet praua̅ uita̅ neque corrupta̅, neq̃ in dolorib⁹ posita̅. ubi manifeste fm Philosophum non quælibet uita est expetibilis, sed q̃ est

K ci de Gãdauo, & bti Augu.

Opio diui Thom.

M

A fine tristitia & dolore. Vnde aiaduerte & considera q̃ aliud est loqui de esse & bono simplr, & generaliter, & aliud est loqui de tale esse quod unicuiq; ꝓprium est. unde non est dubiũ q̃ esse simplr est melius q̃ non esse. ut di citur in.2. de generatio. & corrup. te cõ.59. & non est dubiũ q̃ loquẽdo de appetitu naturali quod eẽ naturaliter appetitur, quia tale est participatio prima entib⁹ cõicata a primo principio, ut dicit author de causis. & sensa Philosophi primo cœli, & mundi. tex. cõ. 100. Si loquamur aũt de appetitu intellectiuo regulato a ratione recta ꝑ se. iste fertur in esse perfectũ ſm propriã rõnem conuenientẽ suę naturæ. nullus. n. tali appetitu appetit per se uitã prauam, aut in dolorib⁹, & tristitijs constitutã, imo per accidens potest, ut sic appetere non esse inquantum est terminatiuum miseriæ, & tristitię, quia cũ proprium uniuscuiusq; nostrum esse necessario sit terminatum. nã mors ut inquit Cõ. in ꝓlogo primi phy. accidit ex necessitate hylæ siue materiæ, ꝓstat uiuere per paruum tẽps ſm perfectiã unam quæ debet homini ſm uirtutem, q̃ uiuere per longũ tẽpus in tristitia, & in miseria, sicut cõtingit hominib⁹ otiosam, & prauam uitã agentib⁹. uita. n. istis data est in suppliciũ, nec male facientib⁹ potest uerum gaudium, aut delectatio uera contingere. unde Salomo sapiẽtissim⁹ inquit. Cognoui q̃ nõ est homini meli⁹, quàm bñ facere & gaudeꝛ

B in uita sua, posuit aũt pri⁹ bñ facere, quia male uiuenti nõ contingit gaudiũ. nõ. n. curat sapiẽs a ratione recta regulatus quãta futura sit uita sed de sola qualitate considerat. Reuertamur igiꝛ & dicamus q̃ bonitas, & perfectio est passio per se entis extra aiam existẽtis in actu. nam entia tm̃ aĩ participant de bonitate inquãtum participãt de actualitate. (Sũma tlmi. canonis.) Subtilis doctor qñq; dixit q̃ bonitas seu quditas uniuoalis non conuenit nisi entitati quidiatiuæ, & qñq; dixit q̃ non cõpetit nisi entitati absolutæ. hoc autẽ facit pro nobis quãtum ad illud quod diximus q̃ bonitas primo non fluit a ratione ꝑcisa entis, licet omne ens bonũ sit, sed a ratione entis in actu inquãtum in actu, & (Sco. l. r. q. quolibeta. et in fine.)

(ADDitio.) hoc teneo. ✠ Adde pro hoc authoritatẽ Philosophi. 2. phy. tex. cõ. 74. ubi etiã Cõmen. inquit q̃ nobilitas nõ accidit formæ inquantum formã sequitur nobilitas entis, sed inquãtum forma est finis.

Prop͠o 49

Entia omnia aut sunt substantiæ, aut accidentia, aut uie ad esse istorum, & sunt uniuersaliter transmutatio.

PROPOSITIO ista est Auer. primo cœli. cõ. 1. ubi aduerte quod ut inquit Cõmẽ. in. 2. physicæ auscul. cõ. 4. substãtia & accidens sunt de differẽtijs entis. ubi scire debes q̃ Aristo. postea quã in. 5. meta. diuisit ens in ens ſm se, & in ens ſm accidẽs, & io ens in aia, & in ens extra animam. deinde ens ſm se, & extra animã diuisit in decẽ prædicamẽta. ut patet in tex. cõ. 13. & 14. Et in. 6. primæ philosophiæ postea quam abiecit a sua consideratione ens per accidens, quia non habet cãs terminatas ꝑ quas scia de ipso haberi possit, & abiecit ens in anima, quia est diminutum. iterum tale ens ꝑ se, & extra animam diuisit in decẽ ꝑdicamẽta, sicut patet in text. cõ. 4. ibidẽ. & in principio. 7. Et ꝓpter æquiuocationẽ q̃ est cã confusionis, & erroris, aiaduerte q̃ ens multis modis diuidi potest ſm uarias apprehensiones, & modos diuersos concipiẽdi. nã qñq; ens diuidiꝛ, ut diciꝛ de omnib⁹ quomodocunq; & qualitercunq; ita q̃ dicitur tã de entib⁹ in anima, q̃ de entib⁹ extra animam, & de substãtia, & de accidente, & de priuationib⁹, & negationib⁹, & ista diuisio est entis trãscendẽtissime sumpti, & in hac significatione diuisit ens Aris. in. 4. primæ phiæ. in te. cõ. 2. unde Cõmẽ. uult ibi in cõ. quod dicaꝛ etiam de. 2. intellectis. i. de secundis intentionib⁹ q̃ sunt res logicæ. nã Arist. ibi uult q̃ dicaꝛ indifferenter tam de affirmationib⁹, quã etiam de negationibus, & priuationib⁹ intantum q̃ aliqui ausi sunt dicere q̃ ens in illa maxima cõitate sit subiectũ adæquatum in metaphysica, quod quidem nullo pacto stare põt, (Ens multis modis diuĩdi potest.)

D quia ut scribit Auer. in. 7. primæ philosophiæ. in cõ. 15. nomina q̃ dicuntur de affirmatione, & negatione dicuntur pure æquiuoce. manifestũ est autem q̃ nullum pure ęquiuocum est subiectum in aliqua scia, & ideo dicim⁹ nos q̃ illa diuisio quą ens diuiditur in ens in aia, & in ens extra animam, & in affirmationẽ, & negationem est diuisio uocis æquiuocæ in sua æquiuocata. enti. n. in anima, & enti extra animam non correspondet conceptus per se unus, nec uniuoce, nec analogice dictus, quicquid dicat Franciscus de Mayrone super hoc. Sunt iterum aliquæ diuisiones entis, secundum q̃ ens cadit sub opere animæ, & sic ens prima sui diuisione diuidiꝛ in res quæ sunt nostra opera, & in res quæ non sunt nostra opera. Vnde Auicen. dixit in principio suæ logicæ, & in pricipio suæ metaphysicæ, q̃ res absolute sumpta diuiditur in substantiam, & accidens sicut & ens, sed res ut de ea habetur scientia prima sui diuisione diuiditur in res quæ sunt nostra opera de quib⁹ sunt scientiæ actiuæ, & in res quæ nõ sunt nostra opera, ut sunt scientiæ speculatiuæ. & hoc etiam est de mente Auer. in. 2. physicæ auscultationis. in cõ. 71. inquit enim cum ens diuiditur secundum considerationem demonstratiuam intrabit una natura in duas artes dãdo intelligere aliquas esse diuisiones entis secundum q̃ de ente scientia q̃ demrõnem haberi potest. (ADDitio. Hec uide habet Cõ 1 phy c 4 q̃ substantia, & a. solũ sunt diffe entis secundum q̃ ens)

E Similiter etiam ens ut cadit sub opere animæ diuiditur in ens per se, & in ens per accidẽs, quia ista est diuisio logicalis penes modos ꝑdicandi per se, uel per accidẽs. quædã enim ꝑdicata per se dicuntur de subiectis, ut ꝑdicata primi, & secundi modi dicendi per se. Et q̃dam dicuntur per accidens. nam quæcunq; neutraliter insunt, accidentia sunt. ut patet primo poste. licet enim hmõi diuisio ponatur in metaphysica. est tñ logicalis, appropriata tñ metaphy. Nam ut scribit Commen. primo physi. com. 35. logica usitatur in scientijs duobus modis, aut secundum q̃ est instrumentũ distinguens: uerum a falso, & hic est modus proprius. aut secundum q̃ declarata in ea accipiuntur ꝓ maximis in destruendo, aut construendo aliquid. & ista cõsideratio cũ usitatur in artib⁹ particularibus est non ꝓprie, m arte autem uli. s. in prima philosophia est propria, q̃ pro tanto dixit logicam secundo modo sumptam dum usitatur in scientia diuina esse propriam illi, quia istæ scientię communicant in uniuersalitate considerationum. nam circa idẽ uersatur dialecticus metaphysicus & sophista: patet 4. meta tex. c. 5. & ista est opinio eius etiam in. 7. metaphy. com. 2. Et candem sententiam habet in. 3. metaphy. cõ. primo ubi dat causam quare omnes quæstiones examinabiles per rationes dialecticas ad utranq; partem in sciẽtia diuina fuerunt in una parte illius scientiæ introductæ. (Logica du. plr usitatur.)

F uidelicet in. 3. metaphysi. non sic autem contingit in alijs scientijs, & dicit q̃ hoc fuit, ideo quia cõmunicat in uniuersalitate considerationis cum scientia dialecticali, & ideo debuit esse pars illius scientiæ. & ita dicit in simili in 5. metaphy. in com. 1. & animaduerte q̃ hoc est multum difficile in scientia obseruare huiusmodi mixturas. nam scientiæ sunt mixtim traditæ, unde alia sine dubio est diuisio entis in substantiam & accidens, & alia est qua diuidiuę ens in ens secundum se, & in ens secundum accidens. nam prima est diuisio entis extra animam absolute sumpti, sed secũda est diuisio entis: ut cadit sub opere animæ penes alium, & alium modum ꝑdicandi. Et similiter est diuisio entis in ens complexum & in ens incomplexum, & multę consimiles quę per se, & directe pertinẽt ad artificem rationalem, licet etiam appropriari possunt in scientia diuina propter uniuersalitatẽ considerationis si cut prędictum est. Sed diuisiones entis realis & ad artificem realem per se spectantes, ut est diuinus, sunt tres Prima est qua diuiditur in substantiam & accidens. Secũda est qua diuiditur per potentiam & actum. Tertia est qua diuiditur per unũ & multa, & iuxta istas tres primas entis diuisiones scientia diuina prima sui diuisione diuidiꝛ in tres partes. In prima agit de pria diuisione entis in substã (Tres entis realis diuisiones prĩę.) (Metaphisice diuisio.)

G tiam & accidens, & ista absoluitur in.7.&.8. primæ phi-
losophiæ unde isti libri appellantur tractatus de substan
tia & de ente: ut patet per Philosophum in principio.9.
primæ philosophiæ. Secũda uero pars tractat de diui-
sione entis prima, q̃ est per potentiam & actũ, & ista ab
soluit in.9.primæ philosophiæ. Tertia uero pars tractat
de prima diuisione entis q̃ est per unum & multa, & ista
absoluitur in.10.primæ philosophiæ. & ista est sñia Auer.
in suo ꝓlogo super.7. meta.ita ꝙ uult oẽs alios libros an
te septimum esse ꝑparatorios. Et nota ꝙ oẽs iste tres di-
uisiones sunt entis extra aiam. & oẽs sunt primæ in suo
genere. nã sicut alias dixi queadmodũ sunt decẽ genera
generalissima, tãquam decem prima rerũ principia, ut in-
quit Porphyrius in cap. de specie. & unũquod ꝗ genera-
lissimũ est primũ in suo genere, sic unaquæꝗ ex istis diui
sionib⁹ entis est prima in suo ordine. unde loquẽdo de pri
ma diuisione entis q̃ est per quidditates. ista est prima qua
diuidit ens extra animam in substãtiam & accidens. unde
ista est diuisio entis absolute sumpti, & nõ cadit sub operẽ
animæ, ut dicit Auic. nã omne ens extra aiam aut est sub
stantia, aut est accidens. Diuisio aũt entis per potẽtiam
& actum est prima inter diuisiones entis q̃ dantur per re
latiue opposita. sic.n. actus & potentia sunt primæ entis
H differentiæ, & sunt ualde opposite, & circuunt oẽ genus:
opponunt n. relatiue, ut patet.9.primæ phiæ in te.cõ.11.
unde omne ens extra aiam, aut est substantia, aut accidẽs,
& omnis substãtia uel accidens aut est actu, aut est potẽ
Diuisiones entis multiplices. tia. Diuisio autem entis per unũ & multa est prima inter
diuisiones q̃ dantur ꝑ priuatiue opposita. Pro q̃ aiaduer
te ꝙ diuisiones entis sunt multiplices, aliq̃.n. sunt per dif-
ferentias substantiales intelligendo per differentias sub-
stantiales quidditates seu partes subiectiuas, in quas diui
dit ens, sicut est substantia & accidens. sic loquitur Auer.
in.2.phy.cõ.4. dum dixit ꝙ substantia & accidens sunt
de primis differentijs entis, aliquæ uero sunt ꝑ relationes,
aliquæ per priuationes & habitus, ut testatur Cõmen. in
3.dispu.in lib. destructionum in solutione.14. dubij. unde
unum & multa opponunt priuatiue ſm Cõ.10.meta.cõ.
8. Nam unũ non superaddit nisi in diuisionẽ supra ipsum
ens, ut dicit etiã.4.meta.cõ.3. unde cũ omnia cõtraria ha
beant reduci ad priuatiue opposita. semper.n. unũ contra
riorum se habet ut habit⁹, & reliquum ut priuatio: ut di-
cit.10.meta.te.cõ.15. ꝓ hoc facit authoritas Philosophi 10
4 meta.in te.cõ.4. ubi Arist. habet in tex. fere autem tere
runt ut oĩa contraria ad principium illud. s. ad unũ quod
bñ etiã ponderauit beatus Thomas in.4. meta. in lectio-
ne.2. super expositione tex.cõ.4 unde significatio unitatis
I entis est significatio priuatiua: ut dicit Auer. in locis addu
ctis. unum.n. cũ consequatur ens & addat modũ qui est
priuatio diuisionis rõne talis modi opponitur multitudi-
ni, & illi non opponitur ens, & sic unũ diuidit ipsum ens,
sed alia & alia ratione. nã ut significat naturã eandem sic
conuertitur cum ente & adæquatur illi: sed ut addit mo-
Quomodo unũ diuidit ens & conuertit cum ente. dũ in diuisionis sic opponit multitudini, & sic sit entis di
uisiuũ, sicut bene notauit magnus Alber.4. meta.trac.pri
mo cap.5. Redeam⁹ igit ad declarationẽ ꝓpositi Theo-
rematis, & dicam⁹ ꝙ omnia entia uidelicet extra aiam,
aut substantiæ, aut sunt accidentia, aut sunt uia ad eẽ isto-
rum, & uia sunt transmutatio. ubi aiaduerte unum quod
est subtile ualde, ꝙ licet ſm rem non detur mediũ inter sub
stantia & accidẽs, tñ bñ potest dari mediũ ſm rationem
formaliter loquendo, quia uia ad substantiam formaliter
loquendo, non est substãtia, nec uia ad accidens formali-
ter est accidens. unde Cõ.5.phy.cõ.4. scribit, ꝙ motus li-
cet dum considerat inquãtum non differt a perfectione
ad quã uadit nisi ſm magis & minus, necesse est ut sit de
genere illius perfectionis. motus.n. nihil aliud est quàm
generatio partis, post aliã illius perfectionis ad quam in-
tendit motus, donec perficiatur & sit in actu. unde neces-
se est ut mot⁹ qui est in substantia inueniat in genere sub
stantiæ, & motus qui est in quantitate in genere quãtita-

tis. Et similiter qui est in ubi & qualitate, tñ motus ſm ꝙ K
est uia ad perfectionem q̃ est alia ab ipsa perfectione, ne-
cesse est ut sit genus per se. uia.n. ad rem est aliud ab ipsa
re formaliter loquẽdo, sic.n. sedatur contradictio in cõ.
9.5.phy. ubi uidetur dicere oppositũ, ut alias declarauit.
sic igitur licet ſm rem nihil mediet inter substãtiam & ac
cidens, potest tñ aliquid mediare ſm rationem formalẽ. Albertus.
& hoc etiam affirmat Albertus cognomento magn⁹ su-
per.5.phy. in expõne tex.cõ.1. ubi dicit ꝙ aliud est dum
considerantur res oppositæ q̃ sunt substantia & accidens,
& per se, & per accidens, & aliud dũ considerant modi
substantiæ, & modi accidentis, & modi eius quod est per
se, & modi eius quod est per accidens. in rebus.o. nihil est
mediũ, sed in modis accidentis, & eius quod est per acci-
dens nihil prohibet aliquid esse uicini⁹ substantiæ, & in
modis substantiæ aliquid esse uicinius accidẽti. unde etiã
differentia substantialis licet ſm rem sit substantia, habet
tñ modum qualitatis. nam inter alias acceptiones qualis
enumerat differentia substãtialis, ut patet in.5.primæ phi
losophiæ. in cap. de quali & genera accidentium licet se-
cundum rem sint accidentia, hñt tñ modum substantiæ,
quia ꝑdicantur in quid & per modũ per se stantis. unde
Arist. primo topi.cap.7. scribit, qñ colore albo posito di-
xerit ꝙ positum est album, uel colorẽ quid est dicit, &
quale significat. similiter aũt & si bicubitali magnitudi-
ne posita dixerit, ꝙ positum est bicubitalem magnitudi-
nem esse, & quid est dicit & quãtũ significat. Et ex hoc Rõnes diui Tho. aduer sus Auer.
incidentaliter defendere possum⁹ Auer. ab argumentis di
ui Thom. de formis elementalib⁹, de quibus tenuit.3. cœ-
li & mundi.cõ.67. ꝙ intenduntur & remittuntur in sub-
stantijs suis nedum in suis qualitatib⁹, & quod sunt me-
diæ inter substantiã & accidens. sunt enim imperfectissi-
mæ utpote primæ materiæ ꝓpinquissimæ, sed inquit diu⁹
Tho. in primo de genera. & corrup. in expõne & digres-
sione super tex.cõ.4. ꝙ ista opinio est impossibilis. Pri-
mo quidem quia esse aliquid medium inter substantiam
& accidens est oĩno impossibile. esset.n. aliquid medium
inter affirmationem & negationem. proprium.n. acciden
tis est in subiecto esse. substantiæ uero in subiecto non es
se formæ quidem substantiales sunt in materia, sed nõ in
subiecto. nã subiectum est hoc aliquid. forma autem sub
stantialis est q̃ facit hoc aliquid, non autem ꝑsupponit ip
sum. Ampli⁹ ridiculũ est dicere mediũ esse inter ea quæ
non sunt unius generis, ut ꝓbatur in.10. meta. medium.n.
& extrema ex eodem genere esse oportet: nihil ergo me-
dium esse potest inter substãtiam & accidens. unde impos
sibile est formas elemẽtorũ suscipere magis & minus. om M
nis.n. forma recipiẽs magis & minus est diuisibilis per ac
cidens inquantum subiectũ potest eã participare uel ma-
gis uel minus ſm aũt id quo eẽ diuisibile, uel per accidẽs,
uel per se contingit esse motũ continuũ ut patet in.6.phy.
si igit formæ substantiales elemẽtorũ suscipiunt magis et
minus, tã generatio quàm corruptio erit mot⁹ continu⁹,
quod est ĩpossibile. nã motus continuus non est nisi in tribus Defensio Auer.
ꝑdicamẽtis. s. in quãtitate, qualitate, & ubi. Dicim⁹ nos
ꝓ defensione Auer. ꝙ formæ elemẽtales ſm rẽ sunt sub-
stantiæ, tñ participant modũ aliquẽ accidentis, sicut dif
ferentia substantialis ſm rem est substantia, tñ participat
modũ qualitatis, quia in quale ꝑdicaẽ. inter res igit quæ
sunt substantia & accidens nihil mediat, quia oẽ eos ex-
tra aiam, aut est substantia, aut accidens, tñ in modis sub
stantiæ aliquid esse potest uicinius accidenti, sicut in mo
dis accidẽtis aliquid est uicinius substantiæ. multa.n. ueri
ficantur ſm rationẽ abstrahentẽ in qua non est mẽdaciũ.
2. physicæ auscul. tex.c.18. q̃ tñ non sunt diuisa in esse. nã
ut scribit. Auer.12. diuinorum commen.39. intellectus na
tus est diuidere ea quæ sunt adunata in esse. Nec illo mo-
do sequitur dari medium inter affirmationem & negatio-
nem, quia negatio inhærendi non constituit intellectum
substãtiæ, nec affirmatio intellectũ accidentis quãtum ad
inhærere. ut scribit Auic. in secũdo suæ primæ philosophiæ.

Amplius

A — Mediū duplex.

Amplius autem mediū apud Philosophos est duobus modis secundum cōparationem, & secundum compositionem ex extremis. sic enim primo modo dicimus aerem & aquā esse media inter graue simpliciter, & leue simpliciter non secundū compositionem, sicut rubeum est medium inter album & nigrum: accideret enim ut aqua & aer componantur ex igne & terra, sed hoc intelligendū ut scribit in quarto cœli & mundi in com. 26. ubi innuit istam diuisionem de duplici medio, ꝙ duę potentiæ existunt in eis secundum comparationem, ex quo non sequitur ut sint composita. Aqua enim non dicitur leuis nisi in comparatione ad locum terræ. Et grauis secundum comparationem ad aerem. unde ipsa in se habet unam naturā simplicem, quemadmodum de aliqua re dicitur ipsam esse dextram & sinistram in respectu diuersorum, & ipsa in se habet unam naturam simplicem & non compositam. Media uero quę nō dicuntur secundum comparationem sunt composita ex extremis contrarijs. Et per hanc distinctionem patet solutio ad obiectionem primam Sancti Thomæ, quia formę elementales sunt media secundū similitudinem inter substantiam & accidens, quia in aliquibus assimilātur accidentibus propter sui imperfectionem. uidelicet pro quanto intenduntur & remittūtur in gradu suæ substantialitatis, licet sm rem sint substantiæ.

B

Et per hoc patet etiam ad aliud, quādo enim dicitur ꝙ media sunt eiusdem generis cum extremis, hoc habet ueritatem de medijs quę sine comparatione dicūtur, immo sunt formaliter composita ex extremis, & ita argumentū peccat per fallaciam æquiuocationis, si bene aduertis.

Ad illud autem in quo dicit ꝙ in forma elementali esset uerus motus & continuus si talis forma est diuisibilis & partibilis. Respondeē ꝙ argumētū peccat per fallaciā cōsequentis, quia ad hoc ꝙ in aliqua forma sit per se motus continuus nō sufficit ꝙ illa sit diuisibilis, sed oportet ꝙ subiectum transmutationis per quā acquiritur illa forma sit ens in actu: ut dicitur in 5. phy. tex. com. 8. unde licet motus distinguatur a mutatione & per terminos & ꝑ subiecta quia primi termini motus sunt affirmati, sed primi termini gñationis sunt priuatio & forma. subiectum uero motus est in actu, sed subiectum gñationis est in potentia, quia quod mouetur est, & ꝙ gñatur non est, distinctio tamen per subiecta sm doctrinam Auer. in loco præallegato. 5. physi. est magis per intrinseca quàm quę est ex parte terminorum, licet Scotus in hoc dissentiat & beatus Thomas in primo cœli & mundi. quia igitur subiectum transmutationis substantialis elementorū est prima materia, ut dicit Arist. in primo de gñatione, & corruptione. in tex. com. 24. quæ secūdum se est in potentia ad quamlibet formā: ideo non sequitur ꝙ illa transmutatio sit uerus & continuus motus: immo stat aliquam formā per se diuisibilem non acquiri per motum continuum, sicut patet de motu augmēti, ut declarat Auer. in 3. physi. com. 6. & in 8. physi. com. 33.

C — subtile dictum.

Et animaduerte ꝙ in uia eius consequenter loquendo sicut dicimus formas elemētales esse medias inter substantiam & accidens, pariformiter dicere debemus ꝙ modus ille transmutationis quo acquiruntur non est uera generatio substantialis nec uerus motus, sed est quasi medius inter generationē & motum, quia idem est iudicium de uia & de termino, ut dicit Commen. in 5. phy. com. 9. sic igitur intellexisti quomodo inter substantiam & accidens datur mediū.

Expō modernorū.

Quod autem moderni dicere uoluerunt super hoc quod substantia & accidens dupliciter sumi possunt transcendenter, uidelicet prędicamentaliter, & tunc dicunt ꝙ inter substantiam & accidēs prędicamētaliter sumpta motus est medium, quia non est substantia neq; accidēs, sed est uia ad utrunq; hoc quidem dicūt Auer. intellexisse in proposita propositione. Si uero sumantur substātia & accidēs transcendēter sic sunt opposita immediata, & transmutatio est accidens illo modo.

Impugnatio.

Sed ista solutio non est de mente Auer. quia tunc sequeretur sm istam glossam, ꝙ formæ non sunt in prędicamēto nisi inquantum sunt habitus quiescentes & cum motus non potest esse species quiescentis, sic motus formaliter non erit in prędicamento, sed si dicitur esse in prædicamēto erit solummodo ratione materię & termini motus. & ista erat opinio Auic. quę late impugnatur per Auer. in 5. phy. com. 9.

D — Propō propria.

Dicas igitur ꝙ licet secundum rem quicquid est, est aut substantia, aut accidens, tamen secundum modum & rōnem pōt inueniri mediū, quia aliquid secundū rem existens substātia potest habere & participare aliquē modum accidentis, & ut possis bene hoc capere, manuducā intellectum tuum per quoddā simile. certum est ꝙ secundū rem sanitas & ęgritudo sunt contraria immediata, ut dicit Arist. in prędicamentis, & tamen ut concipiuntur ab arte medicinę, sic datur medium quod est neutralitas. ueritas autē non cōtradicit ueritati, ut dicit Arist. in primo ethico. ca. 8. sic in proposito omnis transmutatio secundum rem ipsam, aut est substantia, aut est accidens. nam transmutatio si in substantia fuerit est substantia, & si transmutatio fuerit in accidente erit accidens, quia in eodē prędicamēto ꝑ se est uia & terminus uię, seu motus & terminus motus, ut dicit Cōm. in 5. phy. cō. 9. & nō differūt nisi sicut diminutū a ꝑfecto, tñ trāsmutatio sm suam transcendentiam non est substātia neq; accidēs, quia ratio multa potest pręscindere quę nō potest diuidere natura. nā aīal secundum rationem abstrahentē, neq; rōnale, neq; irrationale est, & tñ omne animal in re ipsa aut est rationale, aut est irrationale.

E

Vnde subtiliter rimare & sistere gradum hic, quod inuenies motum & transmutationem in se consideratum habere uim transcendentis conceptus. nā Aristo. sic imaginatus est in tertio physi. ubi tex. com. 4. dicit tot esse species motus quot sunt species entis: unde diffinitionem motus uenatur per diuisiones transcendentes potentiæ & actus, & per diuisionem entis in decem prędicamenta si bene aduertis: sic igitur ratio inuenit medium quod non potest habere natura. ens enim quod diuiditur in substantiam & accidens: est ens extra animam absolute sumptum, & sic omne extra animā ens aut substantia aut accidens: tñ aīa potest considerare aliquid secundum rationem formalem ut non est formaliter substantia, neq; formaliter accidens, sed est uia ad utrūq;: & hoc colligitur ex proposito Theoremate ex mēte Auer.

Locus totius & locus partis idem est. — Propō 50

PROPOSITIO ista est Arist. in 1. cœli & mūdi in tex. cō. 19. 77. & in 2. cœli. 35. 92. 102. & 105. Glossat aūt Cōm. istam propositionem in 3. physi. in com. 52. de loco secundū specię non de loco secundū numerū, quia maior est locus totius quàm locus partis.

F — ADDitio.

Ista etiam est glossa Themist. ibi. Sed aduerte ꝙ oppositum scribitur 1. cœli. tex. com. 84. & Cōm. in com. dicit ꝙ idem numero est locus totius & partis nisi esset ꝙ hoc est uerum de loco cōi non de loco cōmuni nō de loco proprio, quia locus proprius est ęqualis locato & pars non est æqualis toti, etiam locus in actu est unus numero qui primo est totius, partes enim locātur locatione totius. Et aduerte ꝙ cum unitate specifica stat unitas numeralis, sicut sol est unꝰ specie & unus numero, locus igitur terrę totius & partis unus numero est, & quia maior unitas infert numerationem etiam unus est specie, sed nō ulr est unus specię, igitur plures numero.

Habet etiam ueritatē ꝓpositio qñ pars est separata a suo toto, quia tunc ad eundem locū mouetur pars ad quē mouetur totum, aut moueretur totum si esset separatum uel extra suum locum. Nam partibus non separatis a toto non debetur locus per se, sed per accidens. Animaduerte tamen hic diligenter ꝙ pars non mouetur ad locū totius, ratione qua est pars totius, quia tunc ubicunq; poneretur totum mouerentur partes sicut ferrū ad magnetem, quod tamen falsum est, sed mouetur ad locū naturalem totius qui in tali & tanta distantia habet qua

G sitatem conseruatiuam totius & cuiuslibet partis eius. unde si totus aer poneretur in loco aquę hoc casu pars aeris non moueretur ad suum totum. Colligo hoc ex mẽte Philosophi & Auer. in 4. physicæ auscultatiõis. in tex. com. 43. ubi Auer. in cõ inquit. super illis uerbis textus, q uero graue deorsum est, quod quid est ad medium cõtinẽs deorsum est, & ipsum mediũ. Et dixit medium: qm̃ graue non quærit hunc finem. s. finem aquę nisi ſm q est medium totius, non secundum q est finis aquæ, & si nõ tunc terra moueretur ad aquam ubi esset finis eius, sicut ferrum mouetur ad magnetem ubicunq fuerit, & hoc nõ fentitur de aqua, hoc idem confirmat Aristo. in 4. cœli & mundi. in tex. com. 22. q si terra esset sub luna partes non mouerentur ad totum. nam si partes terræ mouerẽtur ad totam terram, non mouerentur ad totum ratione qua totum, sed ratione loci in quo totum naturaliter est locatũ.

Habet etiam ueritatem propositio in his quæ sunt homogenea: ut glossat Cõm. primo cœli com. 19. Nam quę habent eandem diffinitionem habent eandem formã, & quæ habent eandem formam habent eandem actionem, & ideo fallit propositio in heterogeneis, quia non est necessariũ q ad id ad quod mouetur totũ moueatur pars.

Additio. H { aut econtra, sicut clarum est de se. Unde Alexan. dicit primo cœli 84. q ista propositio locũ nõ habet de aĩalibus, quia esse animalis non consistit in motu ad locũ naturali q debetur partibus ex quibus cõstat, sicut esse mundi consistit in naturali motu primarum partium ex quibus constat, nam animal mouet ab anima non a natura. }

Animaduerte tamen, unum pulchrum hic secũdum Philosophos. Quod locus debetur corporibus ratione magnitudinis, sed differẽtia locorum debetur eisdẽ ratione qualitatis sensibilis. Ratio primi est nam cum locus sit æqualis locato. æquale autem & inæquale sunt quanti passiones: ut dicit philosophus in prędicamentis. ideo locus absolute debetur corporibus ratione magnitudinis. unde Arist. in 4. physicæ auscultationis. in tex. cõ. 76. inquit sicut enim si in aqua apponat aliquis cubũ distabit tanta aqua quantus est cubus. & parũ infra ibidẽ dicit quare & si separetur ab oĩbus aliis, & neque leue, neq graue sit cõtinebit æquale spacium, & in eadem erit quę est & loci & uacui parte ubi Cõmẽ. in com. inquit. & dixit. ad hoc declarandum q impossibilitas penetrationis corporum accidit eis ex suis terminis mathematicis non ex suis accidẽtibus sensibilibus. unde corpora mathematica quæ abstrahũt a qualitatib' sensibilibus sunt in loco. nam ut scribitur in primo de generatione & corruptione. in tex. com. 44. locus & tactus sunt inseparabiles a corporib' mathematicis. licet huius oppositũ Arist. dicere uideatur in primo cœli & mundi in text. com. 69. ubi habet q oĩa corpora quæ sunt in loco sunt sensibilia, tamen Commẽ. ibi soluit istã contradictionẽ dicẽs,

I q Aristo. intellexit conuersam. uidelicet. q oĩa corpora sensibilia sunt in loco, quę tamen expositio non concederetur ab Alex. qui ut scribit Auer. in co. in 4. physicæ auscultationis. in com. 43. dixit. q non est impossibile corpus aliquod non in loco esse, quia locus non est corporis essentialiter, quia non accipitur in diffinitione corporis, neque corpus in diffinitione loci. Ideo aliter solui potest q oĩa corpora quæ realiter sunt in loco sunt corpora sensibilia. Nam corpora mathematica sunt in loco secundũ imaginationem. ita scribit Commen. in quarto physicæ auscultationis. in com. 47. & tertio physi. cõ. 60. inquit. quod propositiones geometriæ sunt fundamenta imaginationis. De ratione igitur quanti est facere distare, & ideo locus corporibus principaliter debet ratione quãtitatis, sed differentia locorum: puta quod igni debetur locus sursum, terrę autem qui deorsum est. Hęc competunt istis corporibus ratione qualitatum sensibilium. uidelicet merito grauitatis & leuitatis.

Prop. 51. *Vbi est dare maius & minus, ibi est dare æquale.*

K FAMOSA est ppositio, sed fallit in rebus naturalibus in plerisq casibus. nam datur animal inæquale quantum ad perfectionem asino ſm maius & minus, & tamen non est dare æquale. aliquod enim aĩal est magis perfectum asino, & aliquod est minus perfectũ, & tamen non datur aliquod animal æque perfectum sicut asinus nam species entiũ sunt sicut numeri. ut patet. 8. meta. tex. com. 10. Similiter loquẽdo de magnitudine proprie dicta seu ſm modũ loquendi beati Augustini de magnitudine molis est instantia. nam datur in rerum natura corpus maius luna, & datur corpus minus luna, non aũt datur in natura corpus æquale lunę. Et ideo patet error illorum qui super hac propositione fundati inquiunt dari æquale ad põdus in qualitatib' alteratiuis. patet enim q prædicta propositio si quid ueritatis cõtinet est in mathematicis, & in entibus imaginariis. nã propositiones eorum sunt fundamenta imaginationis. ut dicit Auer. 3. physi. com. 60. Vnde aduerte q multe propositiones sunt ueræ ſm mathematicã considerationem quæ in sola imaginatione consistit, quæ tamen non sunt ueræ secũdum physicam cõsiderationem, & ut excitem intellectũ tuum dabo exemplũ in plerisq casibus. Dicunt mathematici q sphęra contingit planum in puncto, sed hoc negat naturalis. pro hoc uide Aristo. primo de anima text.

L com. 13. ubi inquit, sed sicut recto inquãtum rectum multa accidunt ut tangere æneam sphæram ſm punctum, nõ tamen tangit hoc separatum rectum. inseparabile. n. siquidem semper cum quodam corpore est. ubi Cõm. inquit contactus uerus quem habet linea cum sphęra. hoc enim inuenitur extra animam inquãtum linea est in corpore et figura sphærica in corpore, uerbi gratia inquantum linea est in ligno & sphæricum in cupro. Impossibile est enim ut contingat linea sphæram inquantum utraq est abstracta a materia nisi contactus sit mathematicus non naturalis. idem habetur in 3. meta. in tex. cõ 8. ubi dicit Cõm. in com. q geometer demonstrat q linea recta tangit circulum in puncto, sed linea sensibilis non tangit circulum sensibilem nisi in linea. Et similiter ponit q sphæra tangit superficiem in puncto, sed sphæra sensibilis nõ tangit superficiem sensibilem nisi in superficie. Et ex hoc poteris diiudicare quantum defecerit in naturalibus subtilis doctor in 2. sentẽtiarum distin. 2. q. 9. de motu angeli, qui per argumenta facta in mathematicis quæ procedũt de motu imaginario contendit idem asseuerare de motibus physicis. Nam licet conclusio uera sit in se, non tamen in uia Peripatetica concessa est, ut patet. 6. physi. tex. com. 32. Similiter etiam motui circulari secundum phy. considerationem nihil dicitur esse contrarium, tamen mathematici sequentes imaginationem in motibus circularibus imaginariis ponunt contrarietatem. unde Cõmen. 1. cœli & mundi in com. 32. inquit. ego autem longo tempore feci moram in hoc in quo non intellexi explanationem illius loci ultimam, sed Deus induxit me ad ueritatẽ. Et secundum hanc explanationem erit intẽtio sermonis Arist. q motus circularis non habet contrariũ non in eo q motus est abstractus a corporibus naturalibus, sed inquãtũ est a corpore naturali ſm naturam, qm̃ si esset acceptus motus in imaginationibus abstractus a moto non cõtingit impossibile ponendo eos contrarios, & eiusdem speciei. uerbi gratia cum imaginauerimus duos motus super eundem polum, & idem cẽtrum ad duas partes diuersas contingit necessario ut prohibeant, sed & contrarientur inter se, & secundum hunc modũ possibile est existimare q in motu circulari sit contrarietas Et cũ isti duo motus fuerint positi in corporibus naturalib' reuertet possibile ad impossibile s. esse contrarietatem in eadem specie, quia tunc cõtingeret ut una res destrueret se, & sic natura faceret ociosum, uerbi gratia ſm consideratione geometræ superficies, & sphæra possunt se contingere super punctum, & cum fuerint in corpore naturali nõ possunt se tangere nisi super partem diuisibilem. Et ex præfata

Error multorum.

Contra Sco.

Quomodo in motibus circularib' pot dici esse contrarietas.

M

A

Nota. Contraria mathematice loquendo possunt esse eiusdē speciei, naturaliter nequaquam.

authoritate collige unũ aliud quod mathematicę loquẽdo contraria possunt esse eiusdem speciei, ut patet in casu de duobus motibus circularibus super eodem centro & eisdē polis ad partes diuersas. Sed naturaliter contraria sunt diuersarum specierum, & tunc diffinitio contrariorum, & in 10. meta. in tex. com. 13. contraria sunt quæ sub eodem genere posita maxime distant ueritatem habet de contrarijs sensibilibus. Nam si aliqua cõtraria sm physicam considerationem essent eiusdem speciei tunc aliquid seipsum corrumperet. nam cum unum contrariorũ sit per se destructiuum alterius, & in his quæ sunt eiusdem speciei quicquid per se competit uni per se cõpetit cuilibet, sic accideret aliquid per se esse sutmet corruptiuum, ut patet intuenti. hoc autem mathematicis abstrahentibus a qualitatibus sensibilibus cõtrarijs, quę sunt causa actionis & passionis non contingit, unde sine præiudicio dicere potest aliqua contraria esse eiusdē speciei, sicut expresse fatetur Commen. in loco præallegato. Similiter etiã mathematicus insequens imaginationem dicit cõtinuum esse augmentabile in infinitum: sed naturalis, ut supra dictum fuit in hac propositione simplr loquendo non concordat cũ geometra, ut dicit Com. in 3. physi. in com. 60. quia ire ad augmentum est ire ad formã forma aũt est ratio finitudinis & terminationis, & si concordat hoc non est nisi sm quid & ratione materiæ, quia augmẽtatio merito materiæ statum non habet. Similiter in hac propositione simpliciter concordat naturalis, & geometer. unde licet continuum est diuisibile in infinitum, quia ire ad diuisionem est ire ad nihil & ad non esse, ut dicit Com. & imperfectiones simplr reducuntur ad materiã, tum quia diuisio non cõpetit formæ nisi per accidens. diuisio enim in infinitum ratione formæ non progreditur, quia datur minima caro, ut dicit Arist. in primo phy. in tex. com. 36. & ideo dicit Cõmen. in quarto physi. in com. 72. q̃ quẽadmodum linea secundum q̃ linea est: potest diuidi in infinitum quod est impossibile secundum q̃ est linea terrestris, aut ignea, ita de subtilitate potest intelligi, processus in infinitum ex sua natura, scilicet secundum q̃ est subtilitas simpliciter non secundum q̃ est subtilitas corporis mobilis. & ita in ista secundum quid discordat, quia diuisio attestatꝰ imperfectioni simpliciter. sic intellige dictũ Com. in 3. phy. com. 60. q̃ in illa non concordat quæ dicit continuum est augmentabile in infinitũ naturalis cũ geometra. uidelicet simpliciter, quia augmẽtatio attestatur perfectioni, & absolute reducitur ad formam nõ materiam nisi secundario & secũdum quid, & quia materia est causa infinitudinis ratione eius augmentatio uadit in infinitum, ut supra dictum fuit. sic igitur in hac discordat simpliciter & secundum quid cõcordat, & ita oppositis modis se habent in istis duabus propositionibus isti duo artifices naturalis uidelicet & geometer. Similiter geometer insequens imaginationem dicit motum inquantũ motus est esse augmentabilem in infinitum, sed naturalis negat istud, & ista est solutio Auer. si bene consideras in 6. physic. in com. 15. ad quæstionem ibi motã dũ quærit quõo est possibile quod omne motũ potest moueri motu uelociori suo motu. Nam declaratũ quod motus motorum naturalium terminatus est in uelocitate, & tarditate. Et cœlum impossibile est, ut sit uelocius, ut post declarabitur. ergo propositio quæ ponitur hic possibilis est impossibilis, & soluendo dicit. ad hoc autem dicamus q̃ omne motum secũdum quod est motum possibile est ut moueatur motu uelociori suo motu secũdũ quod est motus, & causa in hoc est, qm̃ motus est de continuo, & uelocitas quæ est in motu est similis diuisibilitati in continuo, quemadmodũ igitur diuisibilitas ꝓcedit in cõtinuo in infinitum. Similiter uelocitas in motu, qm̃ si uelocitas finiretur in motu secundũ quod est motus, esset possibile motum fieri in instanti. Et forte propter hoc dixit prius quod omnis motus est in tempore, & sic ista propositio est possibilis per se, impossibilis per accidens. s. quia accidit motui qui fuit in rebus naturalibꝰ. i. materialibus, ubi expresse testatur propositionem illam ueritatem habere de motu, ut est in rebus mathematicis, & secundum esse imaginarium, nõ autẽ ut est in corpore naturali, sic enim omnium natura constantium terminus est magnitudinis & augmentis, & actus uniuscuiusq; est determinatũ minimum tempus ad non excedere, ut dicitur in 2. cœli, & mundi. in tex. com. 29. & ista est uera expositio illius loci, sic enim dicit in simili Cõmẽ. de subtilitate in 4. phy. in com. 72. in calce commenti quod ex natura sui est diuisibilis in infinitum sicut linea, non aũt secundum quod est subtilitas corporis mobilis, & sic dicit illam propositionem esse falsam possibilem, & ex falso possibili nõ sequitur falsum impossibile, & dicit quod Arist. illo modo declarationis multoties utitur & etiam Plato, & est uera declaratio, qm̃ non ponitur falsum in eo quod est falsum impossibile, sed secũdum quod est falsum possibile. Similiter etiam naturalis dicit q̃ figura recta non est comparabilis figuræ arcuali, quia 7. phy. tex. com. 31. cõparatio fit in specie atoma, & ideo motus circularis nõ est cõparabilis motui recto, tamen mathematicus sequens imaginationẽ dicit oppositum, unde Com. 7. phy. com. 29. inquit, & intẽdebat per hoc quod impossibile est de quantitatibus esse æquales nisi rectas tm̃, aut circulares tm̃. s. quæ sunt eiusdem speciei cum istę sibi superponantur. & ideo dicimus q̃ quantitates curuæ non æquabuntur, nisi sint eiusdem circuli, quod aũt dicunt geometræ q̃ linea recta est breuissima linea ducta inter duo puncta dicitur large, & ęqualitas dicitur de eis fere æquiuoce, & similiter hoc q̃ dicitur quod circunferẽtia alicuius circuli est ęqualis figuræ polygonię, dixit & geometer non decipitur in hoc, quia possibile est existimare lineã rectam quę incuruetur & fiat circularis, & quia hoc accidit in mẽte, attribuit hoc proprie geometræ. Et ex hoc alias recolo me dixisse & nunc idem confirmo, q̃ quadratura circuli non est possibilis propter prędictam causam physicę loquendo, unde Auer. dicit in 10. meta. cõ. 10. quod linea arcualis non potest æquari lineę rectę. Tamen mathematice illa quadratura possibilis est, ut testatꝰ diuinus Boe. in prędicamentis, quia mathematicus potest imaginari lineam rectam incuruari. Similiter etiam sm mathematicam consideratione instans causat tẽpus, sicut punctus lineam, & tñ naturalis in 6. physi. ostendit q̃ tempus nõ cõponitur ex instantibus, nec linea componitur ex punctis, eiusdem enim rationis est, & magnitudinem, & tempus, & motum ex indiuisibilibus cõponi, & diuidi in indiuisibilia, aut nihil, ut dicitur ibidem tex. com. 4. Et sic potest ibi patere solutio arduę difficultatis, an sit idẽ nũc in toto tempore, quæ fuit mota ab Arist. in 4. phy. & soluta ibidem in tex. com. 104. dixit enim quod est idẽ nũc sm substantiam in toto tempore, uariatum tñ secundum esse. patet enim q̃ solutio illa est sc̃dm mathematicã considerationem, unde Com. ibi in com. 104. scribit causa in hoc q̃ instans est tale est hoc quod dicam. iam enim prędiximus q̃ motus sequitur quantitatem in hoc quod sit continuus, qm̃ continuatio, & alia quẽ habet secundum quod est quantitas continua sunt in eo ex mensura, & similiter etiam tempus sequitur motum. Et secũdum hũc modum trãslatio sequitur translatum, & tempus instãs, qm̃ instans agit tempus, sicut translatum trãslationem, & punctus mensuram. nam ut geometræ dicunt cum pũctus mouetur facit mensurã. Ecce quod uult instans agere tempus per sui fluxum, sicut punctus per sui fluxũ causat mensuram seu lineam, oĩa enim ista uera sunt ad imaginationem, secũdum quã possibile est imaginari aliqđ indiuisibile moueri & fluere. Cõ tñ naturalis ista habeat negare, & ista est uera solutio illius quęstionis, quam Antonius And. & alij uidere non potuerunt in 3. meta. q. ult. unde causa erroris fuit, quia nõ uiderunt istam perplexionem contingere, quia istæ scientię plerunq; miscentur, unde non quęlibet ratio in philosophia naturali est natura-

B

Quare diuisio in infinitum impossibilis existens secũdum formam concedatur a philosopho.

C

D

B

Nota de quadratura circuli.

F

Solutio arduæ difficultatis.

G lis, sicut in simili non quælibet ratio in scientia diuina est metaphysicalis, ut clare patet ex accicitatis in istis sciẽtiis.

Pulchra obiectio. Sed tunc est difficultas. Nam Com. scribit in 2. cœli et mundi. in cõ. 59. quod demõnes naturales nõ sunt innatæ poni in hac scientia. s. in naturali. Et confirmat hac authoritate Philosophi in 1. poste. ubi ea p̃sse dicit in tex. cõ. 22. Non ergo est ex alio genere transcendentẽ demõ-

Solutio strare, ut geometrã in arithmeticã. Ad hoc respondet, ꝙ sunt aliquæ causæ quę quodãmodo sunt naturales, & quodammodo sunt mathematicę, accidit. n. causis mathematicis. s. propinquis in mathesi, ut sint causæ primæ plurium rerum naturalium, sicut accidit scientiis subalternãtibus cum subalternatis, sicut arithmetica cum musica, et geometria cum perspectiua, & idem scribit in tertio cœli & mundi in cõ. 6. & idem sentit Auic. in 1. sufficiẽtiæ suæ cap. 8. Nam ut scribit Philosophus in principio primi de cœlo & mundo, Scientia de natura fere plurima uidetur circa corpora & magnitudines, & horum existens passiones & motus, & 2. phy. tex. com. 18. Eędem sunt lineę mathematicę, & naturales. Et ideo quando aliqua causa mathematica accidit, ut sit causa alicuius proprietatis naturalis in hoc casu, licet mathematico descendere ad probandum illam in scientia naturali, quia circa eadẽ uersantur, licet alio, & alio modo. Sed hoc non licet semper

H facere. Nam ubi effectus naturalis habet causam proximam naturalem per illam debet demonstrari, & non per causam mathematicam quę est remota, quia demonstrationes naturales sunt ex causis naturalib⁹, & sensibilibus, & in hoc Arist. dãnat plerunꝙ Platonem, & antiquos. qui reddebant rationes entium sensibiliũ ex causis intelligibilibus, unde Com. 1. meta. cõ. 21. inquit. contingit antiquis non dicere sermonem conuenientem in sensibilibus, quia intromiserunt se dare causas rerum mobilium ex nõ mobilibus, & de Platone specialiter dixit in 3. cœli & mũdi. com. 61. inquit. & intendebat ꝙ Plato non intendebat facere sermonem falsum, sicut faciunt sophistę, sed accidit ita ꝙ fecit sicut illi propter amorem magistri & geometriæ, quia in suo tempore magnificabatur geometria, & credebant eam esse principium rerum sensibilium, & ita bene uides quanta sit difficultas, & perplexio a qua non nisi solers ingenium potest euadere in qualibet scientia. & Deus sit dator auxilii.

Semper in uno genere est contrarietas una.

Propõ 52

Contrarietas dupl̃r. PROPOSITIO Est Arist. in 1. physi. auscultatiõis. in tex. cõ. 56. Aduerte ꝙ cõtrarietas quãdoꝙ

I sumitur proprie, et q̃nꝙ sumitur large, ut dicit Auer. in 1. phy. cõ. 41. tunc enim dicitur tam de cõtrario, q̃ etiã de priuatione, & isto modo sumitur ibi, ut inquit & eadẽ ratione hic. Potest autem proposita propositio ueritatem habere de contrarietate secundũ esse, & non esse. i. sm priuationem & habitum, nam in omni genere est priuatio, & forma, unde Com. in cõ. illo. inquit. si prima cõtraria in unoquoꝙ gñe sunt opposita secũdũ esse, & nõ esse, tunc opposita in substantia secundum esse, & nõ esse sunt causę aliorũ oppositorũ existentium in aliis prædicamentis, & illa debent esse prima cõtraria, & in hoc sensu sine dubio intelligitur propositio Arist. ibi, quia intentio eius est uenari principia generationis in uniuersali, siue sit in substãtia, siue sit in accidentibus. ut patet in tex. cõ. 57. Potest etiam alio modo glossari, ꝙ in omni gñe est cõtrarietas differentiarum, nam differentiæ diuidentes genus sunt oppositæ, & sunt simul natura, ut inquit Arist. in prædicamentis. in cap. de simul. nullo aũt modo oppositionis possunt opponi. quam sm contrarietatem. Non enim opponuntur sm affirmationem, & negationẽ, quia negatio nullius speciei est constitutiua. Nec sm priuationem & habitum, propterea quia priuatio nullius habitus est constitutiua. Nec relatiue, quia in prædicamentis absolutis relatio non potest esse differentia constitutiua speciei absolute, q͞a isti conceptus sunt diuersi. & ideo

a sufficienti partium enumeratione oportet istum modũ K

oppositionis reducere ad contrarietatem. Animaduerte tñ ꝙ licet d̃ñtiæ diuisiuę eiusdem gñis sint contrarię, tñ non oportet dicere species constitutas per illas differentias esse contrarias. nam rationale & irrationale sunt differentiæ contrariæ, tñ homo, & asinus non sunt species contrariæ. Et ratio, sicut mihi datur cernere, est ista, quia differẽtiæ sunt partes specierũ, nã species cõponit ex forma uli quę est genus, & ex forma propria, quæ est differentia, ut dicit Com. in 2. phy. c. 28. et etiã 1. phy. c. 5. cõtrarietas aũt inuenta in parte non infert de necessitate contrarietatem in toto, nã est in prõptu instãtia in 1. cœli & mundi. in tex. cõ. 29. quod motus in duobus semicirculis, licet sint contrarii, non tñ motus in circulis completis sunt cõtrarii. Sed tunc est difficultas, nã si in om-

ni gñe est cõtrarietas, tunc in substantia contrarietas, q͞d Obiectio pulchra.

tñ negat Arist. in prædicamẽtis. & in 5. phy. in tex. c. 10. ubi negat in substantia esse motum, quia in substantia nõ est contrarietas. Aduertens aũt Alex. ad hoc isto mo-

do talem contradictionem sedare conatus est, ut scribit Opĩo Alexand.

Cõ. ibi in cõ. 105. phy. nam in prædicamentis. dum dixi substantiam non contrariari substantiæ, intellexit de substantiis cõposita ex materia & forma, sed dũ dixit hic in omni gñe esse cõtrarietatem, & similiter dũ dixit in 2. de ge-

nera. & corru. tex. com. 22. quod igni cõtraria est aqua, L

terræ autem aer quod ibi loquitur de substantia simplici. s. de formis, quia forma ignis contrariatur formæ aquæ, & forma aeris contrariatur formæ terrę, quia suspicatus est, ut sibi imponit Com. ibi ꝙ qualitates ꝑprie in elemẽtis essent formæ substantiales elementorum, ut calor respectu ignis, & frigus respectu aquæ. Sed ista opinio

stare nõ potest, quia in his quæ uniuoce dicuntur ꝙ uni Impugnatio.

est accidens alteri nõ potest esse substantia, aut econuerso, nunc aũt caliditas & ul̃r qualitates primę inuentę in elementis & in mixtis corporibus sunt unius & eiusdem rõnis uniuoce, quia rectus iudex de qualitatib⁹ tangibilibus est sensus tactus, ut dicitur in 2. de aĩa. tactus aũt uniformiter immutatur a calore ignis, & a calore mixti sine aliquo discrimine. sequit ergo ꝙ si caliditas in mixto est qualitas quod in igne non est sub͞a. Amplius si calor in igne sit substantia, tunc corpus mixtum calidũ cũ cõponatur ex sub͞a & qualitate. tale igitur cõpositum haberet ignis diffinitionem, pręsertim cũ sit eiusdẽ rõnis uniuoce calor ignis & calor mixti, unde si in igne esset sub͞a & in mixto qualitas, tunc diceret ęquiuoce, sicut hoc nomen ens dr̃ de substantia, & accidente, ut inquit Com. in

8. meta. cõ. 5. q͞d ideo suspicor dictũ esse quia in his quæ M

æquiuoce dicuntur nõ incõuenit, ut id quod uni est sub͞a alteri sit qualitas sicut sciẽtia in nobis est qualitas, ut patet ꝑ Arist. in pręedicamentis. & in 7. phy. in tex. c. 20. ubi demonstrat quod in parte intellectiua animę non est alteratio, & tñ scientia in deo est substantia, quia in abstractis a materia penitus non est aliquod accidens, ut testat Com. 12. meta. cõ. 25. & in ipsis idem est intelligens & intellectum & intellectio, & pręcipue hoc ueritatem habet de primo ĩtellectu ubi ista oĩbus modis simpl̃r sunt eadẽ. ut patet in 12. meta. cõ. 51. scientia aũt ęquiuoce dr̃ de sciẽtia dei, & de scientia nostra, quia scientia dei est causa entium & scientia nr̃a est causata ab entibus, ut dicit Auer. in 12. primę philosophiæ. cõ. 51. & in libro destructionũ. in dispu. 3. in sol. 18. dubii, & in dispu. 6. in sol. 3. dub. & 5.

Qood aũt mouit Alex. uel mouere potuit ultra rõnem Motiuum

adductã fuit hoc, quia illud ad cuius ablationem auferẽ Alexan.

substantia rei est substantia, sed ad ablationem caliditatis ab igne sequitur ablatio ignis. igitur caliditas in igne est substantia. Soluit Com. in 8. meta. cõ. 5. hoc limitando isto modo, ꝙ illud ad cuius ablationẽ primo & per se aufertur substantia illud est substãtia, unde inquit. & ignis aufertur per ablationẽ caloris, sed non auferẽ primo neꝙ per se, sed mediãte ablatione formæ ignis, sicut q̃n auferetur risibilitas, aufertur homo sed non primo, sed mediãte

A

Obiectio contra Auer.

ablatione rationabilitatis. Sed ista solutio Auer. uidet imaginari id quod primo corrumpitur esse formam ignis ablato calore & ad ablationem formæ aufertur substantia cõposita totius ignis. sed hic est duplex error sicut uidetur, tum quia quod per se primo corrũpitur est cõpositum, sicut etiam quod per se primo gñatur est cõpositũ, nam forma non gñatur, neq; corrumpitur per se, sed per accidens, ut patet. 7. meta. tex. cõ. 26. & 31. unde Auer. 12. diuino. cõ. 18. scribit imaginatio super creationes formarum induxit homines dicere formas esse et datorem esse formarũ, tum etiã quia argm̃ adhuc stat, quia si ad ablationẽ caloris auferẽ forma ignis, sed per uos forma ignis est substantia. igitur adhuc argm̃ Alex. uideẽ stare.

Solutio prima.

Nisi esset quod pro tanto dixit illud Auer. ut innueret ablationem qualitatũ & accidentium non esse primam causam ablationis substantiarũ per uiam primæ intentionis, quia accidentia sunt propter substantiã principaliter sicut imperfectum & deterius rei perfectiotis, & nobilioris gratia est, ut dicit Arist. in 7. politicę, unde ablatio qualitatũ & proprietatum inseparabiliter insequentiũ substantiã, est sicut causa sine qua non, aut per accidens ablationis substantiarũ non prima causa, nam nõ põt saluari forma ignis in materia sine caliditate, nõ quia calidiras sit igneitas, sed quia est dispositio eius, & isto modo credo dictũ Auer. debere intelligi.

B

Solutio secunda.

Aut aliter dici potest q; Auer. loquitur de ablatione quæ est ſm intellectũ sicut intelligitur diffinitione priori ſm naturam in qua dicitur priora ſm naturam sunt quæcunq; possunt esse sine alĳs, & alia non sine ipsis, sicut supra dictum fuit in limitatione illius propositionis, & sic dicimus quod ablata per intellectũ forma ignis primo, & per se aufertur ignis, sed ablata caliditate non aufertur ignis nisi per uiã signi, pro quanto talis ablatio arguit ablatã fuisse formã ad q̃ cõcomitabatur tanq; naturalis & inseparabilis ppri etas, & sic intelligitur dictum Porphyrĳ in cõtatibus dum dixit, quod propria interẽpta interimunt ea quorum sunt propria & his interemptis ipsa simul interimunẽ, nam ut inquit ibi Boe. species & propria cum sunt æqualia alterna se uice consumunt. nam si non sit risibile homo non erit, & si homo non sit, risibile non manebit, tñ prima est per uiam signi, & secunda est per uiã causę, & sic ubi ad ablationem alicuius sequitur per uiam causę ablatio substantiæ illud est substantia, sed fallit si fuerit per uiã signi. Ad aliud aũt motiuũ Alexandri dicendũ q; Arist. in 2. de gene. & corru. in tex. cõ. 49. inquit. terra quidẽ aeri, igni uero aqua contraria est ut contingit substantiã substãtiæ contrariã esse. quod pro tanto dixit, quia substantia ſm suum esse substantiale non contrariatur alteri substantiæ, sed merito suarum qualitatũ.

C

Replica contra Cõmenta.

Sed contra obĳcit Alex. nã Arist. in eodem. 2. de gene. in tex. cõ. 24. inquit elemẽta aũt oĩa habent cõtrarietatẽ adinuicẽ, quiã differentiæ cõtrariæ sunt, manifeste aũt patet q; per dr̃ias non põt intelligere nisi illas quę ponuntur in diffinitionibus elementorum, cũ itaq; caliditas ponaẽ in diffinitione ignis & frigiditas in diffinitione aquę: sequitur manifeste quod sunt substãtię, quia substãtiæ non diffiniuntur per accidẽtia. Ad hoc aũt respõdet Cõm. in 5. phy. cõ. 10. aliter glossando prędictã authoritatẽ dicens, & opinãdum est quod substantiæ simplices sunt cõtrarię ſm qualitates suas, & proprię qualitates in eis non sunt substãtiæ, & si assimilẽtur substantĳs. q̃m impossibile est, ut aliquid in aliquo sit de aliquo prędicamẽto, et in alio sit de alĳs, ita q; calor in hõie sit de qualitate, et in igne de substantia, sed est in igne propinquius substãtiæ, & ideo accipitur in diffinitione loco differentię & in alĳs cõpositis est remotius a substantia, ubi aduerte quod qñ dr̃iæ substãtiales rerum sunt nobis ignotę, tunc in diffinitionibus rerũ circũlocutiuæ ponere possumus qualitates & accidentia propria sicut testatur Auer. in 6. meta. cõ. 50. & in 7. meta. cõ. 41. & Auicẽ. in 5. suæ met. inquit. quod difficultas percipiẽdi dr̃ias rerum & paucitas noium, aut hoc, aut illud facit declinare nos a principali ad comitãs.

D

Sed est dubium propter quid Cõm. dixit, quod in elementis hmõi qualitates sunt propinquiores substãtiæ, q̃ in cõpositis. Nisi esset quia ut scribit Cõm. in 4. cœli & mundi. in cõ. 40. quãto aliqua forma magis fuerit diminuta esse tãto dignius est, ut diffiniatur per accidentia, & quãto fuerit forma perfectioris esse, tãto dignius magis accidentia diffiniri per ipsam & elemẽta sunt formæ imperfectissimæ propter maximam propinquitatẽ quã habent ad primã materiã, ideo in elemẽtis sunt propinquiores substãtia hmõi qualitates. Accedit etiam quod tales qualitates uidentur esse accidẽtia propria inseparabiliter concomitãtia tales formas. unde Auer. inquit. in 8. meta. cõ. 5. in calce cõm. & scire debes q; actio formę ignis quę sequiẽ formã ignis est calor maximus & motus ad superius, & calor in igne est sicut abscisio in acumine gladĳ, non sicut ablatio in ablato, hoc est dictu quod sicut abscisio est accidens inseparabile ab acumine gladĳ, sic est de calore respectu ignis, & nõ est sicut ablatio in ablato, hoc est non est eius dr̃ia subalis, ad cuius ablatione primo, & per se auferatur eius substantia sicut ad ablationẽ dr̃ię substãtialis primo, & immediate auferẽ species cõstituta per ipsam. sic igẽ dicimus elementa esse cõtraria rõne suarum qualitatum, ut quia caliditas contrariaẽ frigiditati, sic ignis ratione qua calidus contrarius est aquæ rõne qua est frigida, & ideo Arist. dixit igni contrariã esse aquam, ut contingit substantiã substãtię esse contrariã.

E

Obiectiones contra predicta.

Sed dices quorum propria sunt cõtraria ipsa sunt cõtraria, sed ppri etates elemẽtales sunt cõtrarię, ergo elementa ipsa sunt cõtraria. Amplius Cõ. in 1. cap. de substãtia orbis dicit, q; formę elemẽtales sunt cõtrarię, et iden passiua quodãmodo dicuntur cõtraria, & quodãmodo dicunẽ esse similia. Amplius in 1. phy. cõ. 52. expresse dicit, & similr etiã nihil prohibet ut substãtiæ sint cõtrariæ ſm formas. non contrariæ ſm subiectum, & sic dicere quod substantia non est cõtraria subę secundũ subiectũ est uerũ, & quod substãtia est cõtraria substãtię scdm formã est uerũ etiã, et hoc adiuuat Alex. dum dixit, q; in substantĳs simplicibus põt esse cõtrarietas, non in cõpositis, & Alex. intelligit hoc quod Arist. dicit in prędicamentis, quia dicit quod propriũ est substantiæ non habere cõtrarium de substantĳs cõpositis nõ de simplicibus. Arist. n. dicit in lib. de gene. & corrup. q; corpora simplicia sunt cõtraria. Amplius in sua expositione super 4. meteo. inquit. q; hęc quatuor sunt elementa p uirtutes actiuas, & passiuas, & per cõsequens uult quod qualitates actiuæ, & passiuæ sint causæ formales elemẽtorum.

Solutio.

F

Ad primũ istorum Cõm. dereliquit solutionem sub dubio in 5. phy. cõ. 10. inquit enim. utrũ aũt illa quorum propria sunt contraria necessario sunt contraria, aut diuersa, considerandũ est, sed non hic quod pro tãto dixit, quia ista speculatio pertinet ad diuinũ. nam ut scribit Philosophus. in 4. primæ philosophiæ. in tex. com. 5. Philosophi est de oĩbus posse speculari. nã si non Philosophi, quis erit qui inuestigabit si idem Socrates sedẽs, aut si unum unũ contrarium, aut quid est contrarium, aut quoties dicit & infra in tex. com. 5. ibidem habet. Et ideo non est geometræ speculari quid cõtrariũ, aut perfectũ, aut unũ, aut ens, aut idem, aut diuersum, nisi ex suppositione. Dicimus nos tñ q; illa quorum propria sunt contraria, non oportet illa semper proprie & formaliter loquendo contraria esse, nam in simili licet genus semper diuidatur per contrarias differentias, non tñ semper diuiditur in contrarias species, licet illud possit qñq; cõtingere, dicimus. n. quod aĩal diuiditur per rõnale, & irrationale tanq; per dr̃ias contrarias, & tñ homo, & asinus quę sunt spẽs, nõ sunt contraria. Ex aduerso aũt color diuiditur per cõgregatiuũ, & per disgregatiuum uisus tanq; per contrarias, differentias, & spẽs constituentę per illas sunt contrariæ, uidelicet albedo, & nigredo, & sic debes tenere in simili unde stat q; proprietates contrariæ proueniant qñq; a contrarĳs causis formaliter, ut rarefacere & condensare, quę

G funt proprietates contrariæ prouenīunt a calore, & frigo
re quæ funt causæ formaliter contrariæ, sic enim contra-
riorum effectuum sunt contrarię causæ. stat etiam q̄nq;
propria esse contraria, licet subiecta non sint proprie cō
traria, sed rectius dñr diuersa, aut dr̄ia aut in casu nostro,
nam substantia ignis dr̄ differens, aut diuersa a substātia
aquæ & nō contraria, & hoc tenē. Et ideo San. Tho.
cum suppositione in hoc non bene reprehendit Auer. in
5. phy. in lectione. 5. super expositione. tex. c. 10. nā postq̄
Auer. ibi cōtra Alex. declarauerat qūo elementa sunt cō
traria fm qualitates actiuas, & passiuas, subdit quod hęc
responsio difficultatem patitur, manifestum enim q̄ pro
priæ passiones causantur a principijs subiecti. si igitur p
prię passiones ignis, & aquæ sunt contrariæ cum contra
riorum sint contrariæ causę, uidetur, q̄ formæ substantia
les sint contrariæ. Item in 10. meta. pbatur quod omne
genus diuiditur per contrarias dr̄ias, dr̄ię aūt sumitur a
formis, ut in 8. eiusdem dicitur, uidetur ergo q̄ sit contra-
Opinio diui Thom. rietas in formis substantialibus. Et ideo relicta respon
sione Auer. ipse aliter soluit dicens quod cōtrarietas dif-
ferentiarum quæ est in oībus gn̄ibus attēditur fm cōem
radicem contrarietatis, quę quidem est excellentia & de
fectus, ad quā oppositionem oīa alia contraria reducun-
H tur. omnes enim dr̄iæ diuidentes aliquod genus hoc mo
do se habent, quod una earum est ut abundans, & alia ut
deficiens respectu alterius, unde Aris. dicit in 8. meta. tex.
com. 10. q̄ diffinitiones rerum sunt sicut numeri, quorum
species uariantur per additionem, & substractionē unita
tis, non aūt oportet q̄ in quolibet gn̄e reperiatur contra
rietas fm propriam rōnem huius & illius speciei, sed solū
fm cōem rōnem excellentiæ & defectus. quia enim con
traria sunt quæ maxime distant, oportet q̄ in quocunq;
gn̄e inuenit̄ contrarietas q̄d inueniātur duo termini ma-
xime distātes, inter quos cadūt oīa illa quę sunt illius ge
neris: & paulopost concludit q̄d formæ diuersarum spe
cierum sunt adinuicem differentes fm excellentiam & de
fectum, inquantū una forma est nobilior alia, & propter
hoc ex diuersis formis possunt causari diuersæ passiones,
ut supra obiectum est, tn̄ una forma speciei secundū pro
priam suam rōnem non habet contrarietatem ad aliam.
Instātia cō tra solutionem Diui Tho. hæc ille. Sed uidetur mihi Diuus Thomas quod in re
prehendendo non careat reprehensione, nam argm̄ factū
per ipsum contra Auer. stat & procedit ęque bene contra
ipsum. nam propriæ qualitates contrariæ causantur ex
principijs subiecti, & contrariorū sunt contrariæ causæ.
Tu dicis q̄ quia una forma fm cōem rōnem contrarieta
I tis inuentam in quolibet gn̄e, una est abūdans & alia de
ficiens, & sic ex diuersis formis causantur diuersę passio
nes. hoc quidem uerum est, sed nō est ad propositū, quia
licet ex diuersis formis oriantur diuersæ passiones, nō tn̄
semper ex diuersis formis oriuntur passiones contrariæ,
sicut est in casu argumenti. Et confirmatur, quia homo
& asinus habent hmōi diuersitatem fm excellentiam &
defectum, & uniuersaliter oēs species, quia sunt sicut nu-
meri, non tn̄ proprietates oīum specierū sunt contrariæ.
argumētum aūt hoc contendit probare q̄ quorū ppria
sunt contraria ipsa sunt contraria, quia cōtrariorum sunt
contrariæ causæ, aut igitur impugnatio sua contra Auer.
nō procedit, aut ipse patet in sua decisione cōsimiles an-
gustias. Et ideo dicimus nos p Auer. & pro ipso q̄ sub
Opinio p̄pria. iectum respectu propriæ passionis & subiecti principia
non sunt causæ accidentium propriorum nisi in gn̄e cau
sæ materialis, sicut testat̄ expresse Auer. in 4. meta. in cō.
2. ubi inquit. quod substantia est causa oīum accidentiū
non scd̄m agens, neq; fm finem, sed quia cōstituunt̄ per
illam, & quia est subiectū eorū. & Arist in 1. phy. auscul-
tationis. in tex. cō. 80. inquit. subiecta quidē materia cū
forma causa est oīum eorum quæ fiunt sicut mater, mani
festum est aut q̄ eadem est materia cōtrariorū. & calidi
& frigidi & aliarū physicarū contrarietatū, ut dicit ex-
presse Arist. in 4. physicę auscultationis. in tex. cō. 84. &

in 1. de genera. & corrup. in tex. cō. 50. ubi decidit quęstio K
nem & controuersiā antiquorum de actione, & passio-
ne. utrum fiat merito similitudinis an fiat merito contra-
rietatis. ōn de Cōm. ibi in cō. inquit. quod causa receptio
nis est cōmune genus eis. s. genus subiectū & causa actio
nis est contrarietas. unde mirū est de beato Doctore cū
ipse teneat subiectum non concurrere, ut efficiens, sed so
lū, ut materia respectu propriæ passionis, qūo deuenerit
ad hoc. Et ista est una de limitationibus, quam addes Nota.
superius in illa propositione dicente quod contrariorum
sunt cōtrariæ causę, fallit enim in causis materialibus, sed
uera est in causis agentibus utplurimum. Aut supplen
da est contrariorū sunt contrariæ causæ aut diuersæ, &
in hac solutione concordare habet Auer. & Thomas si
bene consideras. Similiter causæ agentes cōtraria sunt
contrarię uel formaliter uel uirtualiter. Ad aliā aucto
ritatē Cōmen. in libro de substantia orbis, dico q̄ formæ
elementales sunt contrariæ merito suarum qualitatū, per
quas agunt adinuicem & patiūtur & seipsas corrumpūt.
nā ut dicit Philosophus in libro de sensu & sensato, ignis
non agit inquantum ignis, sed inquantum calidus, & ra-
tio est quia actio, ut dicitur in 1. de genera. & corrupt. in
tex. com. 41. & 50. est merito cōtrarietatis, ignis aūt rōne
qua ignis non habet contrarium, sed ratione qua calidus, L
unde Cōm. in hoc sensu loquitur ibi in 1. cap. de substan
tia orbis, inquit enim dico impossibile est hoc subiectum
recipere duas earum in eodem subiecto existentes termina
tæ quantitatis, ideo impossibile est a subiecto denudari
formam, & subiectū denudari a forma nisi per formæ de
structionē, neq; etiam est possibile ipsam fieri in subiecto
nisi per agens extrahens illam de potentia ad actū. unde
necesse est has formas esse contrarias, adeo q̄ altera cor-
rumperet suam contrariā & subiectū reciperet formā si-
milem. unde formæ elementorum sunt contrariæ ubi pa-
tet q̄ non ponit illas esse contrarias, nisi inquantum sunt
adinuicē corruptiuæ, & hoc non habent nisi inquantum
sunt coniunctæ qualitatibus contrarijs, & ista est expos
tio eius. 5. phy. cō. 10. Ad aliam authoritatem eius in 1.
phy. com. 52. dico q̄ ibi loquitur secundū mētem Alex.
ut ostendit series & contextus uerborum eius, & non lo-
quitur secundū mentem propriam, sicut fecit in 5. physi.
cō. 10. & in 8. meta. in cō. 5. ubi de cōposito destruit opi-
nionem Alex. Aut si uis tenere q̄ loquit̄ ex mente pro
pria glossa, ut supra. q̄ formæ elementales sunt contrarię
secundū qualitates. Vel dic iuxta opinionē Diui Tho.
q̄ sunt contrarię fm cōem rōnem contrarietatis inuentā
in quolibet genere fm excellentiā & defectū, inquātum M
una est essentialiter nobilior altera, sed non sunt cōtrarię
scd̄m propriam rōnem specificam. Tamen ista solutio
habet instantia quia manifestum est quod ista contrarie-
tas scd̄m perfectum & imperfectum insequitur ultimas
& specificas dr̄ias, & non uidetur oriri ex cōmuni ratio
ne generis, quia enim una differentia ultima constitutiua
uni⁹ speciei est nobilior alia, ideo una species est nobilior
reliqua scd̄m propriam rationē, quia species rerum sunt
sicut numeri, ut dicit Arist. in 8. meta. in tex. cō. 10. Vbi Nota.
animaduerte q̄ cōtrarietas quæ est in unoquoq; gn̄e, ut
dicit Arist. quæ est scd̄m esse & non esse. i. scd̄m priuatio
nem, & habitum inquantum differentię cōdiuidentes ge
nus sunt impares in perfectione non est illa penes quā ha
beat uersari motus, nam tunc cum in omni prędicamēto
sint principia, quorum unum est, ut habitus, & reliquum
ut priuatio, quia actus & potentia sunt principia prima
in unoquoq; prędicamento sequeretur isto modo motū
posse reperiri in quolibet prædicamento, sed est contrarie
tas physicæ in qua sunt contraria & media, & talia sunt
quæ habent fieri in eodē subiecto, uel propinquo, uel re-
moto, nam calor contrariatur frigiditati, quæ tn̄ non est
apta nata esse in igne, sed in materia ignis, & requirit̄ etiā
quod talia mutuo se expellant circa idē subiectū, & ut in
quit magnus Alber. super 5. phy. in expositione tex. c. 10. Mag Alb.
ad

A ad ueram cõtrarietatem requisitã ad motũ requiruntur quatuor cõditiões quas uide si placet. Et aduerte unũ aliud quod cõtrarietas æquiuoce reperitur in loco, & in qualitate, ut dicit Com̃. in 4. cœli & mundi. in cõ. 38. inquit enim contraria quæ sunt in aliĳs prędicamẽtis sunt duo in forma & non duo in subiecto, sed duo loca debẽt contraria esse contraria in formis & locis, & ideo cõtraria q̃ sunt i loco sunt duo i forma, & duo in subiecto ecõtrario in cõtrariĳs q̃ sunt duo i forma & unũ in subiecto, & æquiuocatio est illa q̃ inplurimũ decipit sapientes, unde multa similia inuenies de continuitate de mediĳs, sicut de contrarietate quæ s̃m aliã rationem attribuuntur motui locali & aliĳs motibus qui sunt in aliĳs prędicamentis si bene consideras. Ad ultimum respondetur ꝙ de ratione elementi est quod ex eo fiat aliquid, ut in existente, ex elementis aũt aliquid fieri nõ potest nisi inuicẽ agãt, & patiantur, & quia ut supradictum fuit elemẽta inuicẽ actiua & passiua non sunt nisi inquantum sunt informata qualitatibus contrariĳs, sic dixit Auer. ꝙ ista quatuor corpora non sunt elementa nisi per has uirtutes actiuas & passiuas, & ista est intentio Arist. in 2. de generatione & corruptione. in tex. com. 7. & 8. si bene considerentur uerba eius, & forte hoc uoluit dicere Alex. pro hoc tñ uide quę scripserim in concordãriĳs Auer. 4. cœli super cõ. 40.

B Sic igitur patet quomodo in unoquoq; genere est una contrarietas, uidelicet s̃m priuationẽ & habitum, uel secundũ cõtrarias differentias cõdiuidentes illud genus.

Contraria in loco & qualitate

Propõ 53

Subiectum in scientia debet esse notissimum.

FAMOSA Est propositio & logicalis, & colligitur ex intẽtione Philosophi in 1. poste. in cap. de prę cognitionibus, ubi dicitur ꝙ de subiecto oportet prę cognoscere quid & quia. Dicit autem subtilis doctor in primo sup meta. q. 1. & Anto. And. ꝙ subiectum in sciẽtia est notissimum quo ad naturam, quia nõ põt demonstrari a priori, sed nihil ꝓhibet qn subiectũ possit demõstrari in scientia a posteriori. unde demonstrari potest demõ̃stratione quia, & hoc probant, & prima ratio est Anto. And. inquit enim omnis scientia utitur uel potest uti demonstratione quia: ergo probat, uel potest probare suum subiectum esse maior est euidẽs, quia sicut ꝑ causam probatur effectus propter quid, ita econuerso per effectũ demõstratur causa quia, cõsequentia ostenditur sic, quod. s. oĩs scientia per effectum demõstratione quia demonstrat suum subiectũ esse, quia per effectum demõstratur aliqd de causa. s. esse, ex hoc enim quod effectus nõ potest esse sine tali conditione in causa effectus non potest esse sine esse causæ, ergo si effectus est causa est.

Opio Sco. & Anton. And. i primo meta. q. 1.

C Confirmant etiam hoc inductiue ꝙ aliqua scientia potest demonstrare suũ subiectum esse, & hoc posteriori sicut in libro elenchorum demonstratur syllogismum sophisticum esse per simile, sicut patet ibi. Similiter Priscianus in libro constructionum ostendit orationem constructã esse per similem modum se habendi literarum ad syllabas, & syllabarum ad dictiones, & dictionũ ad orationes. Similiter etiam arguunt aliqui de Auicen. qui in 6. naturaliũ ex operationibus animæ demonstrauit animam esse, cũ tamen aĩa sit illius libri subiectũ. Amplius Aristo. in prologo primi poster. demonstrat scire esse secundum cõem modũ Latinorum exponẽtium illum prologũ, tñ scire est subiectũ logicę, ut dicit Com̃. in 3. cœli & mundi. in com. 4. Ad oppositum est sententia Auer. in 1. physi. com. ulti. & in 2. phy. in com. 26. expresse dicit ꝙ impossibile est aliquã scientiam, neq; uniuersalem, neq; particularẽ demõstrare suum subiectum esse, siue per signum, siue per demonstrationem quod nõ est ita in causis sui subiecti, quoniam declarat eas per signum non per demonstrationẽ simpliciter. Vbi animaduerte debes quòd propositiones circa quas uersatur unaquæq; scientia sunt in triplici differentia. Quędã sunt notissime, ita ꝙ ex sola notitia terminorum euidẽtiam habẽt sicut prima principia, ut de quolibet dicitur esse, uel non esse, & omne totum est maius sua parte.

Opi. Auer.

Propõnes in triplici differentia

D Quædam sunt prorsus ignotæ, sicut sunt quęstiones & dubitabiles propositiones, quę non nisi syllogismo categorico, siue dialectico, siue demõstratiuo ostẽdi possunt & probari. Quædam uero sunt medio modo se habentes, quia nõ sunt æque notę sicut prima principia, quæ ex sola terminorum notitia euidentia sunt, nec æque dubia ut sunt quæstiones, sed sunt indigẽtes aliqua inuitione sicut est syllogismus hypotheticus per naturam, & sicut est inductio & diuisio, & sicut est exemplũ aut enthymema, & sicut est communis hominum cõsensus, unde Auer. dicit in 4. cœli & mũdi. in com. 22. quòd alia est latentia quæ indiget syllogismo, & alia est latentia quæ indiget inductione, non enim omnes propositiones in sciẽtiĳs sunt æque notę, nec omnes sunt æquę ignotę, nam Aristo. in primo posteriorum dicit. quòd demonstrationes quæ procedunt ex propositionibus magis propinquis primis principĳs sunt certiores illis demonstrationibus quę procedunt ex propositionibus magis remotis, & 4. meta. tex. com. 18. redditur ratio huius, quia illud est uerius quod est, primo uero propinquius & illud est notius quod primo notissimo est propinquius eadem ratione. unde Auer. 5. meta. & est etiã sententia Arist. ibidẽ tex. cõ. primæ demonstrationes, quæ componuntur ex primis propositionibus sunt elementa omnium demõstrationum, quę componuntur ex eis, demonstrationes enim cõpositæ dissoluuntur in demonstrationes simplices, istę autem non dissoluuntur in alias.

E Et aduerte quòd apud Peripateticos, aliud est uia doctrinæ, & aliud est manerjes disciplinæ, ut colligitur ex intentione Cõmen. in suo prologo super primo phy. Via doctrinæ sunt tria genera demonstrationum, scilicet demonstratio signi, seu quia, & demonstratio propter quid, seu demonstratio causæ tantum, quod idem est & demonstratio simpliciter seu demonstratio dans causam, & esse quod idem. Demõstratio autem signi seu quia fit tribus modis. Primo quando esse causę demonstratur per esse effectus, ubi esse effectus fuerit notum, & esse causę latuerit, ut si per eclipsim demonstro terræ interpositionẽ. Secundo modo quando esse effectus ignotum fuerit, & per aliquod signũ demonstrem illud esse, ut si ex hoc quod est umbram non facere demr̃onem lunam esse eclipsatam, ut dicit Aristo. in primo poste. uel ex hoc quod habet mulier lac in mãmillis demonstrem ipsam peperisse, & hmõi probationibus multoties utũtur medici, qui sunt artifices magis circa sensata uersantes q̃ Philosophus naturalis. unde Gal. in tertio prognostico. com. 41. inquit signum, & significatio differũt apud rhetoricos, & medicos.

Via doctrinæ manerjes disciplinæ.

Demõstratio signi.

Galen.

F Vnde in omni demonstratione quæ fit uera sunt duæ differentię. una est necessaria, altera, ut frequenter. similiter est alia differentia, quia quædam propositio est ratione cognita, quædam uero experimento. In prima differentia super rẽ quę significat semper una re utuntur nomine significationis, super re autem quæ significat, ut in pluribus utuntur noĩe signi. In secunda uero differentia super propositione ratione cognita utuntur nomine significationis, super propositione uero experimento cognita utuntur nomine signi. Tertio modo demõstratio quia, siue signi fit per causam remotam, ut dicit Arist. in 1. poste. in illo cap. sed quia differunt, & propter quid, & est in tex. com. 30. Demonstratio uero propter quid, seu demonstratio causæ tãtum est, ubi esse effectus & inhęrẽtia passionis in subiecto est per se nota, sed est ignota, quo ad propter quid illius, & de hoc datur pulchrum exemplum in 8. physi. in tex. cõ. 65. ubi demonstratur propter quid est. ꝙ si duo mobilia æqualis uelocitatis moueantur super æqualibus spaciĳs isto modo, uidelicet, quod unum mobile pertranseant totum spacium semel, aliud uero pertranseat medietatem illius spaciĳ bis, citius pertransit primum mobile totum spatium quam secundum medietatem iterato pertranseundo ipsam, hoc enim qui ita sit est euidens ad sensum, sed

Demõstratio ppt quid. Exẽplũ demõstratiõis simpl. ex 8. phy te. 65

G ignoratur cauſa eius, & eſt quia inter motus iteratos cũ ſint contrarij accidit quies media, & ideo eſt quod tardius ſecundum pertranſit his medietatem quam primum pertranſeat totum, quia motus eius eſt continuus, ſed motus ſecũdi eſt intercisus per quietẽ mediã, ubi Cõm. in cõ. 65. expreſſe teſtatur illam demõnem eſſe cauſæ tñ, quia ſolum facit notitiam de propter quid effectus nõ de eſſe effectus, quia tale erat per ſenſum præcognitum ante demonſtrationem, & ad nota per ſenſum nõ indigemus demonſtratione.

Demõſtratio ſimplr ſeu potiſsima.

Demõſtratio uero dans cauſam & eſſe, ſeu demõratio ſimplr, ſeu potiſsima demonſtratio eſt qñ effectus latuerit, & quo ad eſſe, & quo ad propter quid, et cauſa fuerit notior, tunc per illam cauſam ſimul, & ſemel aggeneratur in nobis per demonſtrationẽ & inhærentia paſsionis in ſubiecto & cauſa inhærentiæ, ita q ſimul & ſemel cognoſcimus quia, & propter quid. unde lucidiſsimus Themiſtius in 2. poſte. in cap. 2. inquit. hoc enim demonſtrationis illius potiſsime ingeniũ eſt, ut uno cõi examine utrunq; abſoluat cognitionẽ, & ut ſit, & quãobrẽ ſit.

Themiſ.

Et iſta eſt doctrina Cõm. in 2. cœli & mundi. in cõ. 31. a perpaucis intellecta ubi habet iſta uerba, & iam eſt declaratum in logicis quod demonſtrationes ſunt in quibus itur ex notiori ad latentius, ſi igit notius fuerit poſterius demonſtrationes erũt quia, & ſi notius fuerit prius

H & latẽtius fuerit ſuum eſſe & ſua cauſa notior erit demõſtratio abſoluta, quæ dat cauſam & eſſe, & ſi latẽtius fuerit cauſa rei quã ſuum eſſe erit demõſtratio propter quid tantum. unde mirũ eſt de Latinis expoſitoribus quõ non tangant in lib. poſte. drĩam inter demõſtrationem cauſę tñ, ſeu propter quid, & inter demõnem potiſsimam, quam tamen omnes antiqui & Græci, & Arabes tetigerunt.

Tali igitur uia doctrinæ non utimur niſi in quæſtionibus quæ ſunt propoſitiones omnino ignotæ & indigent demonſtratione.

Maneries diſciplinę.

Manerie autem diſciplinæ utimur ad declarationem eorum, quæ ut inquit Auer. in primo cœli et mundi. in com. 22. & in 6. phyſi. com. 41. ſunt minoris latentiæ, quàm ignota naturaliter, et ſunt minus nota q̃ primę propoſitiones quæ ſunt per ſe notę.

Contra ſophiſtas, & modernos logicos.

Tales aũt maneries diſciplinæ eſt inductio, ſicut dicit & exemplum, ſimiliter etiã ſyllogiſmus hypotheticꝰ per naturã, qui uidelicet eſt legitimus hypotheticus, & non poteſt reduci ad categoricum. non enim eſt uerum quod dicunt uulgares & ſophyſtæ q oĩs ſyllogiſmus hypotheticus ad categoricũ poteſt reduci, ſicut pulchre declarat Auer. in lib. priorum. ubi in primo facit digreſsionem de ſyllogiſmo hypothetico, tales enim ſyllogiſmi per naturã ſunt iſtius

I conditionis & naturę quod in eis antecedẽs eſt per ſe notum, & conſequens eſt per ſe notũ, & tota illatio eſt per ſe nota, unde non ſimpliciter probant, ſed faciunt aliquã fidem & intuitionem in his, quæ indigent modicula intuitione, ſicut dicit etiã in 2. phy. in cõ. 3. & de hoc ordine etiam eſt enthymema, & diuiſio & alia id genus, unde quemadmodũ cõtingit in alijs artibus in quibus ſunt uaria, & diuerſa inſtrumenta ad diuerſos fines, ſic etiam accidit in logica quod tradit nobis uaria inſtrumenta, quæ ſunt deſeruientia nobis ad diuerſas intentiones ſm diuerſitatem propoſitionum & ſcibiliũ in ſciẽtia qualibet, ideo modus ſciendi nuncupatur ab Ariſt. in 2. meta. in tex. cõ. 15. et enim nõ oĩa æqualiter nota aut ignota ſunt, & tunc Cõm. tenet q ſubiectũ in ſciẽtia nullo gñe demõnis poteſt in ſcientia in qua eſt ſubiectum demõſtrari.

Opĩo moder. in primo phy. ſ. p expõne tex. cõ. ult.

Huius aũt ratio ſm modernos talis eſt, quia in ſcientia nihil notius eſt ipſo ſubiecto, & ſi principia ſubiecti in ſciẽtia demonſtrentur per aliquod medium ſpectans ad illam ſciẽtiam nullo pacto poterit per illa principia demonſtrari illud ſubiectum, quia nunquam erunt notiora ſubiectũ, qa nihil in ſciẽtia dicitur eſſe notius ipſo ſubiecto.

Cõfutatio.

Sed iſta opinio ſtare non poteſt. nam certũ eſt q cũ aliquid dicat notius alteri duobꝰ modis, uel quo ad nos, uel quo ad naturam, ut patet. 1. poſte. & 1. phyſi. tex. c. 2. tunc nõ eſt dubium q ſi loquamur de notitia quo ad naturã, principia

K & cauſę ſubiecti ſunt priora quo ad naturã q̃ ſit ipſum ſubiectum, quia cauſa inquantũ cauſa eſt prior & notior ſm naturam q̃ effectus, ut patet. 1. phy. tex. cõ. 2. & Auer. etiam in com. 2. ibi reddit cauſam quia natura a cauſis incipit operari. Si aũt loquamur de notitia quo ad noſtram cognitionem, non eſt dubiũ q paſsiones, et effectus, ut in pluribus in ſcientijs in ſenſatis ſunt notiores nobis quàm ſuæ cauſæ, & q̃ ipſa ſubiecta, ut naturata ſunt notiora ipſa natura, licet utrũq; ſit notum per ſe, ut patet in principio ſecũdi phy. tex. cõ. 1. & 3. dicere igitur nihil notius eſſe in ſcĩa ipſo ſubiecto abſolute eſt negare Ariſt. & ueritatẽ. Nec ualet motiuũ eorum q ſi principia ſubiecti demonſtrẽtur in ſcientia per aliquod mediũ, q illud mediũ ſemper erit ignotius ipſo ſubiecto, & nunquã tale mediũ poterit reddere notiora illa principia, ut per illa ſubiectũ poſsit a priori demonſtrari. Nã illud medium in ſcientia erit notiꝰ ipſis principijs quo ad nos, & ſimiliter ipſo ſubiecto, & ideo ubi principia, & cauſę ſubiecti latuerint poterunt illa principia demonſtrari demonſtratione ſigni, licet aũt tale medium ſit notius etiã ipſo ſubiecto, tñ non propter hoc poterit per illud demonſtrari ſubiectum eſſe demonſtratione ſigni propter cauſam quã dicã ſtatim.

Vbi animaduerte q mirum eſt quõ fere oẽs hallucinẽtur

L in hoc ante noſtra tẽpora in re notiſsima, ut mihi uidet. nam nulla alia eſt reddenda ratio quare ſubiectum in ſciẽtia in qua eſt ſubiectum nõ poteſt demõſtrari niſi ex ſuamet ratione formali per quã eſt ſubiectum, quid enim eſt aliquid ſubijci in ſcientia quam concedi, & pręſupponi, & hoc eſt quod tãgit pulchre Cõm. 1. phy. c. ult. ubi reddit cauſam, & eſt, quia aut eſt per ſe notũ, aut ſumit tanquam notũ a ſcientia ſuperiori in qua fuit probatũ.

Quare ſubiectũ nõ demonſtretur in ſcientia.

Si contingat aũt q ſubiectũ in ſcientia ſit per ſe notũ, patet q non indiget demõſtratione quia ad per ſe nota nõ erigitur demõſtratio. unde iſti qui non poſſunt diſcernere inter ea quæ demõratione indigent. & inter illa quę nõ indigent nunquã potuerunt nec poterunt philoſophari, ſicut ſcribit Cõm. & Ariſt. in 2. phyſicæ auſcultationis. in cõ. & tex. 6. ubi dicit, ſic aũt eſt naturã demõſtrare tentare ridiculũ, manifeſtum enim eſt quod hmõi rerũ ſunt multa, demonſtrare aũt manifeſta per immanifeſta nõ potentis iudicare eſt propter ipſum, & nõ propter ipſum cognitũ.

Si aũt tale ſubiectum non ſit per ſe notum, ſcientia in qua eſt ſubiectum ſumit illud tanquã notum, quia ſe ſubmittit in hoc & credit ſcientię ſuperiori in qua erat quæſitum, ſic enim non inconuenit quod aliquid ſit quæſitum in una ſcientia, & idem ſit conceſſum in alia, unde qui dicunt ſubiectum in aliqua ſcientia aliquo illorũ trium generum demõnis poſſe demõſtrari non uidẽtur intelligere

M quorũ ſit demõratio, & quę ſit ratio formalis ipſius ſubiecti, & ideo Ariſto. dixit in principio libri poſteriorũ qđ de ſubiecto oportet præcognoſcere quia eſt, & quid eſt, licet cõtingere poſsit qđ ſubiectũ quia eſt adeo notũ & clarum q ſcientia negligit aliquã mentionẽ facere de ipſo, ut dicitur in eodẽ. 1. poſte. in tex. c. 25. & eſt in illo cap. Omnis enim demõſtratiua ſciẽtia circa tria eſt. Et ideo quærere quare ſubiectum in ſcientia qualibet, ſiue uniuerſalis fuerit, ſiue particularis eſt indemõſtrabile eſt q̃rere quare ſubiectum eſt ſubiectum. Non enim euadit ab altero condiuidentiũ ipſum ſubiectum, uel ut ſit per ſe notũ, & tunc non indiget demõne, uel ut ſit ignotũ, & tunc ſumitur etiã ut notum a ſcientia ſuperiori in qua fuit probatum, tñ ex eo quod eſt ſubiectũ indemõſtrabile eſt.

Sed tũc eſt alia difficultas in uia Cõm. propter quid principia ſubiecti in ſcientia poſſunt demõſtrari in ſciẽtia demonſtratione ſigni, ſed partes ſubiectiuæ non poſſunt demõſtrari in ſcientia. unde Auer. 2. de a͞ia com. 27. inquit. Artifex. n. neceſſe eſt, ut ponat ſubiectum de quo conſiderat, & diuidit genera eius quaſi manifeſta in eſſe, artifex enim non põt demonſtrare ſubiectum ſuæ artis, neq; ſpecies illius ſubiecti, & eandem ſententiam ſcribit in 6. meta. com. 1. Ad hanc difficultatẽ reſpõdet idẽ modernus

in eodem

A in eodem loco quod ratio est ista, quia inuētio partiū subiectiuarum in scientia & inuētio subiecti est una & eadē, & ideo si partes subiectiuę possent demonstrari in scia, posset etiā demonstrari ipsum subiectū, quia partiū subiectiuarū, & subiecti est unum esse, & subiectū est prius inuētione partibus, ut aīal est prius hoīe. Vnde bene ualet, est homo ergo est aīal. sed non econtra. Et ideo si partes subiectiuę possunt demōstrari esse. etiā & subiectū & ex destructione consequentis si subiectum nō potest demōstrari esse. ergo neq; partes, sed inuētio principiorū nō est eadem cum inuētione subiecti & partiū subiectiuarū, ideo non ualet si principia in scientia demōstranē. ergo & subiectū.

Cõfutatio. Sed ista rō nulla est. nam certū est q subiectū in se consideratum quo ad suum esse magis dependet a suis principijs, quàm a partib⁹ subiectiuis, quia habitudo subiecti ad sua principia est habitudo essentialis causati ad causas a quibus essentialiter dependet, habitudo autē subiecti ad partes subiectiuas est habitudo ad posteriua, & est causæ ad causatū. unde partes subiectiuę dicuntur aduenientię respectu subiecti sicut dicimus, quod homo accidit aīali & ulā inferiora respectu superiorū, ut dicit Aris. in prędicamentis. & ex consequēti ex ista mirabili respōsione uidetur sequi totum oppositum, uidelicet q principia subiecti non possunt demōstrari in scientia, sed bene

B partes subiectiuæ, quia inuētio principiorum uideē esse inuentio principiati, saltē cōsecoriue & a priori, quia esse principiati est ex esse principiorū. Et cōfirmaē p Aris. in 2. poste. & in c. 1. philosophiæ. tex. cō. 1. ubi dicit q eadem uia inuestigaē si est, & quid est, qn̄ questio si est, terminaē a priori. patet. n. quod dum diffinitur res diffinitione quid rei qd̄ diffinitur p sua principia & causas, partes. n. diffinitionis sumunē a principijs quæ sunt in re, ut dicit Cō. in 1. de aīa. in cō. 7. Ergo eadē est inuentio principiorū et subiecti a priori inuestigatio. Et p cōsequēs nō est alia, & alia inuētio sicut a posteriori, una est inuentio parte partiū subiectiuarū & ipsius subiecti. Amplius. fundamētū illius opinionis est rumosum q si partes subiectiuæ possunt demrāri, posset demōstrari subiectū esse, quia unū est utriusq; esse, quia stat quod aliqua sint eadē subiecto, et tā sunt rōne formali distincta, & p cōsequēs unū sub una rōne erit notū, & sub alia rōne erit ignotum, & hoc ostendiē in q̄s pluribus casibus. Nā certū est q primus motor prima forma, & primus finis sunt idem subiecto, ut patet. 12. meta. cō. 5. & 6. unde inquiritur esse primi motoris in philosophia, & per demrātionem inuenitur, et cognoscitur sub rōne qua primus motor, sed in philoso-

C phia naturali, non cognosciē sub rōne qua est prima forma, licet idē sit primus motor & prima forma. Amplius stat in casu notū esse aliqd sub rōne gn̄is, & tā illud erit ignotum quo ad rationem speciei, nā quis ambigit quod oblata aliqua gemma alicui quā prius nō nouerit quod statim cognoscet illā sub rōne gn̄is, sciet. n. quod est gēma aut lapis, sed ignorabit utrū sit topacius aut hyacinthus, licet in hoc idem sit in gn̄e & specie, & econuerso. potest etiam in aliquo casu cōtingere oppositum, uidelicet, quod aliquid sit notum quātum ad rōnem speciei, & sit ignotum quo ad rōnē generis, nā 7. primę philosophię. tex. com. 28. Multa sunt gn̄a proxima speciebus, quæ tamen sunt ignota quod rōne conuinciēur. Nā uidemus ex equa & asino mulum generari, non tā ex equa & homine aliquid generatur, quod quidem non contingit nisi quod est ex natura rei aliquod genus proximum in quo conuenit equus cum asino in quo non conuenit cum homine. Et ideo ratio ista nulla est, si idem est esse partis subiectiuæ & subiecti, q si pars potest demonstrari in scientia. ergo & ipsum totum, puta subiectum, quia stat aliqd̄ medium esse ad demonstrandum id quod est pars, quod tā non demonstrabit totum sub propria ratione propter causam assignatam. Dicam enim quod licet idem sit esse subiecti & partium subiectiuarū, istud tamen esse poterat ratione qua est esse subiecti esse per se notū in scientia in

D qua illud est subiectū. Et tā sub rōne qua est esse partis subiectiuę erit ignotum. Et cōfirmaē quia de facto ita contingit, quia certum est q ignis est pars subiectiua subiecti scientię libri de cœlo & mundo, & tamen ignem esse demonstratur in 4. cœli & mūdi. in tex. com. 32. Nec ualet si dicaē ad hoc, ut quidam dicere consueuerunt qd̄ ibi non demonstratur ignē esse, sed demonstratur quod locus ignis est sursum & ignem esse sursum nō ignem esse, quia est species seu pars subiectiua. Sed ista respōsio destruit iudicium Com. qui q illa est demōstratio ad speciem subiecti quod raro contingit in scientia, ubi expresse Com. concedit aliquā partē subiectiuā in scientia posse demonstrari demrōne signi, licet illud raro contingat. Non igitur ex identitate esse utriusq;, uidelicet subiecti, & partis subiectiuę contingit quod pars non possit demonstrari in scientia tan. q̄ ex causa per se, nam cum illa quę per se insunt de omni sint nūquam ne dum raro posset accidere quod in aliqua scientia possit demōstrari aliqua pars subiectiua. Dicamus igitur nos limitantes allegatam Auer. authoritatem. in 2. de anima. com. 27. & in 6. meta. tex. com. 1. quod habet ueritatem, ut in pluribus, tā qn̄q; fallit, nam sicut ea quę a natura sunt. q̄dā semper sunt, q̄dā uero sicut frequenter, ex. 2. phy. cō. 48. Similiter propōnes naturales sunt in hac dr̄ia, q̄a quædā sunt semper uerę, & q̄dā sunt uerę frequenter. Nā ex eo qd̄ res est aut nō est redditur oratio uera aut falsa, unde quādo contingit quod partes subiectiuę sunt per se notę in scientia, tunc non demonstrātur, & tūc idem est iudicium in hoc de partibus, & de subiecto. si aūt cōtingat partes subiectiuas ignotas esse, & scientia illa habet mediū per qd̄ possit illas demonstrare, tunc in illa scientia possunt demonstrari, sed quia raro hoc cōtingit, & denominatio fit a superabundanti, inde Auer. dixit species subiecti non posse demōstrari meo iudicio. Et ne uideamur dicere ista gratis, adduco authoritatem Com. in 2. de aīa. nam posteaq̄ dixerat in com. 27. q artifex non pōt demonstrare subiectū, neq; species subiecti, limitans dictum suum deinde in principio cō. 29. inquit. quia uult ponere hic numerū istarum uirtutū scd̄m q artifex ponit subiecta suę artis, non uult ponere nisi illud quod est manifestū per se & dimisit illa, quę non sunt manifesta donec perscrutetur de eis, unde patet q multæ uirtutes seu potentię animę sunt qui in 2. de aīa demōstranē esse, sicut est esse sensus cōis, & esse intellectus agētis, & ista est ueritas. Sed tunc est alia ardua difficultas in uia Auer. propter quid est cū substantię separatę sint principia subiecti meta. quod est ens inquantum ens, & s̄m Auer. in 2. phy. cō. 22. & 26. principia subiecti possunt demrāri in scia demrōne signi, quare igitur in scia diuina subæ abstractæ non demrānē. Ad hoc oēs ante mea tpa quos ego uiderim dixerūt qd̄ hoc ideo contingit, quia substantiæ separatæ cū hoc qd̄ sunt principia subiecti meta. sunt etiā partes subiectiuæ, & quia partes subiectiuæ non possunt s̄m Auer. demonstrari, ideo dicunt quod non possunt demonstrari. Sed ista opinio nullo pacto stare potest in uia eius. Nā ratio partis subiectiuę non arguit per se ineuitabiliter quod aliquid in scientia non possit demonstrari, ut ex iā deductis apparuit. Tum etiam quia data ista ratione non esset omnimoda cōtradictio, nec esset simpliciter impossibile substantias abstractas posse demonstrari, sed solum ex parte qua sunt partes subiectiuæ, sed non ex parte qua sunt principia, cuius oppositum sustinet Com. in com. ultimo primi phy. & in com. 3. 8. physi. & in com. 5. 12. diuinorū. ubi uult nullo pacto sciam diuinā habere per se medium ad demonstrandū esse substantiarum separatarū. Amplius ista opinio uidetur concedere unum impossibile, q̄a uult quod aliquid sit pars subiectiua & principium respectu unius & eiusdē subiecti quod uidetur absurdum. q̄a tunc idem esset principium suupsius, quod est in fine abominationis, ut colligitur ex mēte Philosophi. in 2 de aīa. tex. cō. 27. & est authoritas etiā beati Augu. in primo de

Marginal notes: Replica (beside "…Nec ualet si dicaē ad hoc…"); Impugnatio. (beside "Sed ista respōsio destruit…"); Opinio propria. (beside "Dicamus igitur nos limitantes…"); Ardua difficultas. (beside "Sed tunc est alia ardua difficultas…"); E (beside "…principia subiecti possunt demrāri…"); Opinio aliorum. (beside "Ad hoc oēs ante mea tpa…"); Cõfutatio. (beside "Sed ista opinio nullo pacto…").

G ri.cap.1.ubi inquit, q nullus intellectus capit, ut idem gignat seipsum, ut sit. Hoc aũt deducitur quia si substantię separatę sunt principia entis in sua maxima cõitate, cũ sub tali ambitu sint per uns substãtiæ separatæ, quia sunt partes istius entis. igitur erunt principia suimet. Et ideo dicimus nos iuxta uiã eius in 7.meta. q subiectum scientię meta. est ens extra aĩam quod est diuisum in 10.pręedicamenta, & quod diuidiť per potentiã, & actũ, & p unum, & multa, unde iuxta hmõi tres diuisiones diuidiť scientia diuina in tres partes, ut docet pulchre Auer. in plogo suo super 7.meta. & istud est ens causarũ, & istius entis subæ separatæ sunt principia fm formã, & finem, & scd͠m efficiens quoquo modo, & non sunt talis entis partes subiectiuæ, sed bene sunt partes entis in sua cõitate analogiæ fm Auer. aut uniuocatiõia scd͠m Sco. Et hoc nullus sanę mentis negare põt nisi proteruiendo cõtra ueritatẽ. Dico tunc q ratio Com̃. sup hoc est duplex. Prima est, quia substãtiæ separatę sunt principales partes subiecti modo declarato sumẽdo subiectũ ens inquãtũ ens in sua maxima cõitate analogiæ, nõ aũt ens qđ est subiectũ in 7.8. & 9. & 10. meta. quia illud est ens causatũ unde ista ęquocatio & multiplicitas multos decipit in illa arte. nã scia illa, ut dicit Cõ. in procemio 7. & in cõ.1.12. meta. diuidiť in duas partes: una considerat de substantijs insepatabilibus a materia, & alia considerat de substãtijs abstractis

H a materia, & ideo aliud est ens cuius substantię separatæ sunt partes, & aliud cuius substãtiæ separatæ sunt principia secundũ rem, aut saltẽ fm rõnem. alia aũt ratio est ex parte medij, quia uidelicet. non haber scia diuina mediũ.

Et aiaduerte q cõsequenter loquẽdo in uia Auer. iuxta prędictã solutionẽ subtiliter dicere possumus q in illa parte in qua sciẽtia diuina cõsiderat de abstractis substãtijs ipse substantię abstractæ sunt illius partis uerũ subiectum, sed totius partis pręcedentis est in ens inquantum ens, nõ in sua maxima transcẽdentia, qa sic est pure ęquiuocũ cũ, ut sic dicať de affirmatione & negatione, & de ente in aĩa, & de ente extra aĩam, sed ut ens sumiť pro ente extra aĩam, qđ p se diuidiť in 10. pdicamẽta, quia clarũ est q Arist. in fine 6. meta. abijcit a sua cõsideratione ens per accidens, & ens in aĩa, ut patet unde nunquã memini Auer. dicere substantias abstractas esse specie subiecti met. sed dicit q sunt subiecta sciẽtię diuinę. Vnde subtilis Doctor in q. de subiecto meta. sic attribuit Auer. & ita dicit Ant. And. & sine pręiudicio melioris snię posset hoc probabiľr sustineri.

Obiectio. Quod si dicať, quia tũc scia diuina non esset scientia una, quia non habet unũ subiectũ modo p Philosophũ. 1. poste. scia una est unius gñis subiecti.

I Solutio. Ad hoc respondet p authoritatẽ Philosophi, & Com̃. i 4. me. cõ. 2. ubi dicit, res. n. q habẽt unã sciam nõ tm̃ sunt, quarũ subiectũ est unũ gñe, aut specie dictũ uni uoce, sed quarũ esse attribuiť uni fini, aut uni agenti aut uni subiecto, ita q ex uarijs causis unitas scientię uenari põt, unde dicere possumus q quia totalis sciẽtia, quę in meta. traditur, tam deducit nos ad cognitionẽ primę formę, & primi finis, ad quæ in cognitione ultimata põt intellectus deuenire sic scientia illa una est, ut inquit Auer. ex mente Alex. super prologo. 12. meta. tñ primus modus dicendi magis cõis est, & illũ teneo, sed scd͠m apposui ad excitandũ intellectũ. Reuertamur igiť ad propositum q secũda ratio cui innitiť Auer. in 12. meta. cõ. 5. est quia nullũ mediũ aliud efficax ad probandũ esse abstractorũ est, nisi uia motus, & oẽs rõnes Auic. ad probandum in scientia diuina esse abstractorum non pertranseunt ordinẽ sermonũ probabiliũ, ut dicit Com̃. 1. phy. cõ. ulti. & in 2. phy. com. 22. Et in libro destructio destructionũ. in disp. 4. in solutione. 5. dubij. unde si qua rõ adduciť in scia diuina super hoc tota nis illius cõsistit super medio naturali, sicut patet in 2. primæ philosophię. in tex. com. 6. ubi Arist. demonstrat q in gñe causæ efficientis non est processus in infinitum, ubi totã illã rõnem pertractat de motu, ut patet intuenti, ubi Com̃. ponit pulchrũ documentum ibi com. 6. dicens, & cõsideratio uñis in oĩbus causis in eo quod sunt causę est huius scientiæ.

K Et Arist. quãuis utatur hic demõnibus scientiæ naturalis, tñ inducit eas uñius, qm̃ quanto fuerit demonstratio uñior, tanto magis erit pprior huic scientię. & Arist. obseruat se in hac intentione. s. in inducẽdo demonstrationes uñes. alio modo q̃ in scientia naturali. Et hæc est causa in iteratione illarum demrõnũ in hac scientia.

Cõtra mordentes metaphysicam. Et ex illo loco patet solutio contra temerarios, qui dicũt Arist. fuisse malũ metaphysicũ, quia maxima pars metaph. cõstat ex rõnalibus naturalibus. Non. n. uident dñiam inter illas rõnes, ut adducunť in scientia naturali, & ut adducuntur in scientia diuina.

Principia subiecti possunt demonstrari. De principijs aũt subiecti ubi illa principia fuerint latentia, & occulta, & scientia illa habet medium notius possunt p illud in illa scientia demonstrari demrõne signi, sicut prima materia, & primus motor quę sunt principia corporis mobilis quod est subiectum in scientia naturali, nã per transmutationẽ substantialẽ demonstrať esse primę materiæ, & per motũ localẽ demõstratur esse primi motoris. Si aũt illa principia sunt occulta, & habẽt alia principia priora, & notiora: tunc per illa poterunt demonstrari demrãtione propter quid in scientia superiori continẽte subiectũ illius scientiæ, sicut est scientia subalternãs cũ subalternata, et ista est doctrina Auer. in 2. physicę auscultationis. in cõ. 22. ubi inquit. cũ aũt causæ subiecti artis habuerint causas priores, tunc demrãtio illarũ

L causarum erit per demõstrationẽ simpliciter in arte continẽte illam artem. Et erit etiã per signũ in illa arte, & hoc totum erit qñ causę subiecti artis latuerint.

Dubium. Solutio. Sed dicea propter quid principia subiecti possunt demonstrari, nõ aũt subiectum. Ad hoc respondeť propter quid subiectum est subiectum, & principia sunt principia, est enim de rõne subiecti quod subijciatur, & concedatur in scientia, uel quia est notum in se, uel quia sumiť tanquã notum a scientia superiori, in qua fuit pbatũ, sed non est de rõne principiorũ inquantum sunt principia subiecti quod cõcedanť esse in scientia, immo possunt esse quęsita ubi latitant.

Solutio ad primum partem adductam. Restat soluere argumenta in oppositũ adducta. Ad primũ quod erat Antonij And. dico quod illa maior rationis non est uera, quod oĩs scientia utitur uel uti põe demonstratione, quia nam in scientijs mathematicis semper procedimus a prioribus & notioribus naturæ, & nobis, ut dicit Com̃. in 1. phy. com. 2. & in 7. meta. com. 10.

Amplius non sufficit ad hoc quod aliquid demonstretur demonstratione signi quod habeat effectũ per quem posit demonstrari, sed requiritur q illud quod demonstratur sit occultum, & nõ per se notum, neq; sumptum tanquam notum, & quia subiectum cuiuslibet scientię,

M aut uniuersalis, aut particularis, uel est notũ, uel sumitur tanquam notum, ideo non potest demonstrari in scientia in qua subijcitur. nam ad per se nota, uel ad illa quę sumũtur pro notis non est demonstratio apud scientiam sic sumentem illa. Ad confirmationẽ respondetur q illa nõ est ostensio demonstratiua qua utitur Aristo. in principio libri elenchorum, sed est exẽplaris manuductio quæ non usitatur in probando aliquid simpliciter occultũ in scientia, sed facit aliquam innuitionẽ, unde ut supra dictũ fuit differẽtia magna ualde est inter uiã doctrinæ, & inter disciplinę maneriem. Vbi animaduerte q subiecta scientiarum sunt in duplici, seu triplici differentia. quædã sunt adeo nota q propter sui maximam claritatem & euidentiam despiciuntur a scientia, ut dicit Aristo. in 1. posterio. tex. com. 25.

Aliqua subiecta scientiarum probantur esse abstractionem. Alia uero non sunt adeo nota sicut ista, nec adeo ignota quod demonstrari possunt, sicut sunt res naturaliter ignotę, sed sunt medio modo, & talia indigent aliqua innuitione, aut suadela, sicut est uia exẽpli, aut uia syllogismi hypothetici per natura, aut sicut est uia inductionis, & similia, dicit enim Themist. in 2. poste. cap. 11. loquens de subiectis scientiarũ, quia tum ut sint, tũ quod sint certum esse, & constitutũ necesse est, nec alio modo cognobiliora euadũt, quàm inductione, aut fide aliqua,

aut

A aut periculo demonstratione non euadunt. Unde Aristo. similitudine, & exemplo persuadet esse syllogismi sophistici, nam sic ut aliqui sunt pulchri, & decori, alij uero nõ sunt sed apparent esse & in rebus inanimatis aliquod est uerum aurum, aut argentum, aliquod autem apparet esse aurum cum non sit ita in orationibus syllogisticis idem contingit quod aliqui sunt ueri syllogismi, alij autẽ cum non sint uidẽtur. patet quòd ista ratio facit aliquam fidẽ, sed non simpliciter demonstrat aut ostendit, unde lucidissimus Themistius in primo de anima. cap. 24. Ego uero primum illud demiror eorũ, qui hoc audent dicere quod arbitrantur exempla uim probationum habere, quum tamen exemplum ad faciendam fidem infirmissimum argumentum sit. Et eodem modo dicendum est de ratione illa Prisciani in ostendendo in libro constructionum orationem cõstructam esse, quia est similitudinaria manuductio, & non est uera demonstratio signi. Ad aliud dico ꝙ Auic. in 6. naturalium ex esse operationum animæ cognitio ostendit esse animæ etiã cognitum per syllogismũ hypotheticum per naturam, qui non probat simpliciter, sed usitatur in his quę indigent aliqua innuitione, nã in tali syllogismo antecedens est per se notum, & consequens etiã, & tota illatio est per se nota, & ista est clara mens, & responsio Auer. in primo priorum. in digressione de syllogismo hypothetico, ubi inquit, & ut per inductionem quã

B induximus apparet quod dixit Arist. in hac re apparentia manifesta, quoniam iam manifestum est ex dicto nostro ꝙ multæ res sciuntur per se sicut est inuentio animæ, & alia sunt quę scimus per hanc uiam ostẽsionis. Et impossibile est, ut sit una & eadem uia qua agatur ad stadium super scita per se, & ignota per naturã, & consimilem sententiam habet in secundo physi. in com. 3. Ad ultimum

Contra Reg. Rom. & Pauli Venetum.

respondetur per interemptionem salua semper pace Aegidij, & Pauli, & aliorum hoc asserentium. Nam intentio Aristo. ibi non est disputare contra negantes scire esse, aut contra negantes scire fieri de nouo, quia hoc pertinet ad diuinum non ad logicum, unde Cõmen. in 3. cœli & mũ. in com. 4. inquit. Diuinus debet loqui contra dicentẽ qđ nihil est permanẽs, & fixum, ille autem negat sciẽtiam esse, scientiam autem esse est subiectum logices, & diuinus qui defendit subiecta disciplinarum particularium debet loqui cum eo. Amplius sequeretur Arist. ibi petere principium. Nam initium illius disputationis est illa uniuersalis propositio. Omnia doctrina, & disciplina intellectiua fit ex pręexistenti cognitione, ista autem præsupponit doctrinam, & disciplinam esse, nam quæstio composita

C semper pręsupponit simplicem, & hoc erat probandum. Alia igitur est mens Arist. in illo prologo, ut dicunt Grę ci expositores, & est prælibare ꝗ & quot oportet pręcognosci in scientia demonstratiua, & in ipsa demonstratione, sicut poteris uidere si placet.

Prop. 54

Differentiæ ultimæ rerum non recipiant magis, & minus.

RATIO est, quia ut Porphyrius in ca. de dĩa loquẽ a de differẽtijs specificis inquit ꝙ nõ recipiũt magis, neq; minus, ipsę. n. sunt quę uniuscuiusq; rationẽ cõplent. Esse aũt uniuscuiusq; unũ & idem est, nec intensionẽ nec remissionem suscipiẽs. & est etiã sententia Arist. in 8. meta. tex. com. 10. ubi scribitur, ꝙ species entiũ sunt sicut numeri. & fuit propositio de mente Platonis, ut dicit beatus Thomas ibi & idem uideť sentire Cõm. 12. meta. c. 1. Est etiam de mente ipsius Arist. 5. meta. tex. cõm. 19. sex semel est sex, non est bis tria, neq; ter duo. substantia enim uniuscuiusq; ꝙ semel. unde inde colligitur, quòd species rerum cõsistunt in indiuisibili sicut species numerorum. nam sicut non inueniuntur duæ species nu-

Quomodo spe. rerum sint numeri.

merorum ab unitate æqualiter distantes, ita etiam non inueniuntur duæ species entium ęqualiter distantes a primo principio quod est prima, & summa unitas. nam secũdum Philosophum 1. cœli & mun. tex. cõ. 100. Cõtigatũ

D esse, & uiuere oĩbus, his quidem clarius, his uero obscurius. Et Auer. 2. cœli, & mundi. cõ. 67. inquit distantiæ entium sunt ualde diuersæ in hoc. Assimilantur etiam species entium numeris in hoc, quia quemadmodum qualibet unitate addita, aut remota uariatur species numeri pariformiter qualibet differentia addita, aut subtracta uariatur species diffinita. Sunt etiã species rerũ sicut numeri, quia sicut species numerorũ nõ continent æquales unitates, ita etiã species rerum nõ cõtinẽt ęquales perfectiones. Ratio aũt est, quia genus nõ diuiditur in species, nisi per cõtrarias dĩas. 10. meta. tex. cõ. 24. Talis aũt oppositio contrarietatis ſm Philosophũ ibidem reducitur ad oppositionem quę est ſm priuationem, & habitum, ut patet ibidem in tex. com. 15. & per consequens dĩa constitutiua unius speciei comparatur ad oppositam, sicut habitus ad priuationẽ, & per consequens implicat ꝙ sint istæ differẽtiæ æqualis perfectionis, & ideo nulla uia fieri potest, ut sint duę species ęque essentialiter perfectę. Assimilantur etiam species entium numeris in hoc. nam sicut minor numerus continetur in maiori sic una species imperfecta uirtualiter continetur in maiori & perfectiori. uegetatiuum enim cõtinetur in sensitiuo, sicut trigonum in tetragono, ut dicitur in 2. de anima. in tex. com. 31. Redea-

Limitatio propõnis.

B mus igitur ad declarationem propositi Theorematis, & dicamus ꝙ differentiæ ultimæ rerum non recipiunt magis, neq; minus quod ueritatem habet in substantijs, falsum aũt in accidentibus, ita glossat Com. in 8. meta. in tex. com. 10. ubi inquit. ꝙ forma substantialis non recipit magis, neq; minus. homo enim non est maioris humanitatis quam homo. & si fuerit erit ſm ꝙ est forma in materia. Nam ꝙ accidentia recipiant magis, & minus clarũ est, ut testatur etiam Porphyrius, & Aristo. in prędicamentis. De formis igitur substantialibus perfectis secundum se consideratis uera est propositio. Dixi autem notabiliter de perfectis ad excipiendas formas elemẽtales quæ secundum mentem Auer. in 3. cœli & mundi. in com. 67. intenduntur & remittũtur, & sunt quasi mediæ inter substantiam, & accidẽtia: ut testatur Com. ibi propterea, quia sunt ualde propinquæ primæ materiæ. Dixi aũt secundum se propter uerbũ Auer. in quo dixit, & si fuerit erit secundum ꝙ est forma in materia, & est etiam in tex. ubi dicitur, & quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, nec quę secundum substantiam, sed si quidem cũ materia. Et per hoc uoluit intelligi materiales quasdã, & accidentales dispositiones, unde super Porphyrio dicit Commen. quòd unus homo non est magis homo, quàm alter homo, nec unus est magis rationalis quàm alter, ni-

E si quis uelut per rationalitatem intelligere rem accidentalem, a forma enim ut in materia existẽ fluunt potẽtiæ naturales, uel impotẽtię, ut dicit Magnus Albertus ibidem secundum quas forma fit expeditior, aut minus expedita actionibus. Sed tunc est difficultas cõtra hoc dictum. nam si forma in se non recipit magis, & minus nisi ratione suarum potẽtiarum quę fluunt ab ipsa forma, ut est in materia, tunc sequeretur quòd potentiæ naturales, quæ sunt qualitates de secunda specie qualitatis intenderentur, & remitterent, quod est contra omnes Philosophos. accideret enim tunc ꝙ in secunda speciæ qualitatis posset esse per se motus, quod negat Commen. in 7. physi. cõ. 20. & est etiam cõtra Arist. in primo de anima. in tex. cõ. 65. ubi scribit, ꝙ si senior accipiat oculum talem uidebit utiq; sicut iuuenis, ubi expresse colligitur ꝙ potentia uisiua iuuenis, & senis est in diuisibili consistens. Et sine dubio hoc uerũ est, ꝙ neq; aĩa, neq; aĩæ potentiæ recipiunt magis, neq; minus ſm se, sed bene merito instrumẽti, quia tales potentię utuntur organo corporeo in quo est cõplexio, & compositio, & unitas, & secundum ꝙ huiusmodi dispositiones sunt meliores, aut deteriores. Complexio. n. recipit magis & minus. ut sciunt theorici medicinę, & ut sic contingit unam potentiam melius operari, quàm alteram. unde quia complexio, & cõpositio organi uisiui est

G melius disposita in iuuene q̄ in sene, ideo dicimus iuuenē melius uidere q̄ senex. Et sic colligas etiam de intellectu qui in intelligendo depēdet a uirtute cogitatiua quæ est uirtus organica, ut patet 3. de anima. tex. com. 20. q secundum q organum cogitatiuæ habuerit meliorem cōplexionem & compositionē organo alterius sic contingit unum hominem esse melioris discursus q̄ sit alter homo. Ex quo infero q iuuenis essentialiter est melioris discursus cęteris paribus q̄ sit senex, quia æqualitas secūdi modi, ut uoluit Princeps in prima Fen prim. doc. 3. in ca. de cōplexionibus. pręcipue reperitur in ætate cōsistētiæ, quia illa est ętas pulchritudinis, tñ si uidemus senes præcipue in operabilibus melius discurrere quàm faciūt iuuenes, hoc est per accidens ratione diuturni experimenti q non nisi longitudine temporis perficitur in nobis, & ideo dixit Iob q in antiquis est sapientia, & in longo tēpore prudentia inuenitur. Vnde Arist. propter pręd ictam causam dixit 6. ethicorū cap. 9. q pueri, & iuuenes non possunt esse prudentes, unde idem Arist. dixit. Non minus inhærendum esse seniorum opinionibus sine demonstratione, quam demonstrationibus ipsis pręsertim in agibilibus, & factibilibus, in quibus requiritur experimentalis cognitio, quę non nisi longitudine temporis perficitur.

H *Scotus in 8. metaq. 3. & Ant. Andreas ibidē q. 7.* Scotus autem & Ant. And. in hoc quęsito tenēt in 8. meta. In speciali quæstione de hoc q quęlibet forma substātialis recipit magis & minus, unde in quęstione. 3. ita scribit Scotus ad quæstionem sustinendo quod suscipit ad hoc notādum propter authoritates q metaphysicus hic in octauo loquitur de forma, & differentia secundum q pertinent ad quiditatem rei, sed quiditas abstrahit a suppositis non includens aliquid qđ pertinet ad indiuidua, sed suscipere magis, & minus non competit quiditati ſm se consideratę, sed ut est in indiuiduis secundum hoc differentia addita quiditati sic uariat diffinitionem. Substantia ergo secundum speciem in uniuersali considerata, ut quiditas non suscipit magis & minus, sed in supposito. patet quia hoc indiuiduum perfectius habet naturam specificam quam aliud suppositum. Aliud etiam est notādum quòd aliter est in accidentibus, quam in substātijs, quia substantia magis, & minus inducūtur mutatione indiuisibili in accidentibus motu continuo, unde sic exponunt authoritatem Philosophi in 8. meta. tex. com. 10. ubi dicitur, & quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, nec quę secundum substantiam, sed si quidem cū materia, ita quòd ly, si quidem, uel est duæ dictiones, ut sit sensus, quòd si forma specifica habet magis, et minus, hoc quidem est cum materia, uel est una dictio, & tūc sen

I sus est si quidem cum materia. in inferioribus indiuiduis, quæ respectu eius sunt materialia. unde nulla est materialitas in quiditate, ut quiditas est, quia ut sic abstrahit ab omni conditione materiali, & indiuiduali. Et pro hac opinione facit articulus Parisiensis, qui dixerit q anima Christi in puris naturalibus nō est nobilior anima Iudę, error. *Opio Henrici de Gādauo in quolibet 4. q. 15.* Et Henricus de Gandauo ante Scotum tenuit in prolixa. q. in 4. quolibet. q. 15. qua quærit, utrū forma substantialis recipiat magis & minus, sicut & accidentalis, quod loquendo de forma una genere quęlibet talis recipit magis, & minus. De forma autem una specie loquēdo semper in formis materialibus nulla in genere substantię dicitur secundum magis aut minus, nisi fuerit aliqua quę secundum rationem suam sit naturę indeterminate, nam reprobatis uarijs, & diuersis modis de causa intensionis, & remissionis in formis, ipse determinat quòd nullus specialis modus est nisi unicus, scilicet quòd natura rei non existit in termino, sed nata est habere in se aliquā latitudinem alicuius magnitudinis, & secundum illam dicitur secundum magis, & minus, & ideo quòd secūdum aliquas formarū dicitur magis, & minus. huius causa est natura, & essentia formarum in se. secundū illas enim quę consistunt in indiuisibili, & non sunt natę habere magis & minus, in sua essentia nihil dicitur magis, neque minus & ideo si forma humanitatis, aut animę rōnalis sit talis K inter omnes formas specificas substantię quod non consistit in indiuisibili ut participabilis sit secundum gradus a Christo secundum unum gradū, & ab alijs hominibus secundum alium gradum. bene uerum est q anima Christi in natura sua nobilior est, & superior in gradu naturæ, q̄ anima Iudæ. Vel forte ut inquit, est alius modus ſm quem hoc potest contingere quem fatetur se ignorare, et subdit, & propter illam eandem rationem qua in forma specialissimis substantiæ nō est secundum nos magis, uel magis nisi in forma humana, uel aīa rationali. iuxta hoc quod determinauit quōdam Episcopus Parisiēsis, cuius sententiæ non contradico, similiter neq in alijs quęcūq sint &c. Sic igitur patet q isti uiri generaliter tenēt in formis substantialibus esse magis, & minus secundū pręd ictum modum. Auer. uero solum in formis elementalibus. *Opio alia* Communis tamen opinio tenet in uia Arist. q formę substantiales perfectę non recipiunt magis, neq minus, nec in se, nec ut sunt in suis indiuiduis, quia tūc in eis posset esse motus. nam ut inquit Commen. in tertio phy. cō. 4. motus nihil aliud est, quam gñatio partis post aliā illius perfectionis ad quam intendit motus donec perficiatur, & sit in actu, & illa ratio ponit ab Auic. in tertio

L sufficientiæ suę cap. 1. quod incipit. Ponemus fundamentum. dicit enim q in substantia non est motus, quia non est magis, neq minus. Opinio etiam Peripateticorum tenuit q in talibus formis subalib' specialissimis sit ęqualis participatio a suis indiuiduis. participatione. n. speciei plures hoīes sunt un' homo sine aliquo discrimine, ut testatur ipse Porphyrius, inquit enim in cōitatibus drię, & speciei quod cū e est utriq ęqualiter participari, homine enim æqualiter participāt particulares homines, & rationali differentia. & prisci etiam Theologi ante decisionem reuerendi Parisiensis Episcopi hoc tenuerunt. unde Grego. in 21. moralium exponens illud Iob. 31. Nunquid non in utero fecit me qui & illam operatus est, dicit sic. Magna est uirtus humilitatis considerata ęqualitate conditionis. omnes nanq homines secundum naturam ęquales sunt, sed accidit dispensatorio ordinis, ut quibusdam prælati uideantur. Si ergo a mēte deponimus q temporaliter accessit inuenimus citius quod naturaliter sumus. Si enim apud seipsum descēdit de uirtute culminis citius planitiem inuenit naturalis ęqualitatis. nam omnes hoīes natura æquales genuit. homo quippe animalibus irrationalibus, non aūt cæteris omnibus hoībus natura pręlatus est. tñ quicqd sit de hoc, in hoc me submitto Romanę ecclesię: unum scio q illa opinio Peripaterica non est,

M unde 3. meta. tex. com. 11. In indiuiduis non est hoc prius, & illud posterius. *Difficultas contra Auer.* Sed Auer. in uia sua habet unam pręcipuam difficultatem, propter quid est q cum secūdum ipsum formæ substantiales elementorum cū intentionē, & remissionem suscipiant, non sic aūt est de figuris ipsorum cum sint accidentia. *Solutio Auer.* Hanc aūt difficultatē Com. isto modo euadere conatur. 3. cœli & mun. in. c. 67. dicēs, Dicimus q figurę sunt ex qualitatibus associatis formis subalibus perfectis in hoc quod non recipiunt diuisionē, & ideo carent motu alterationis, ut dictū est in 7. phy. ut patet ibi in tex. com. 15. & 16. *Obiectio* Sed tunc contra Auer. insurgit maior difficultas, quia ppter eādē causam etiā formę elementales non debēt recipere diuisionē, quia p Philosophū. in 5. phy. tex. cō. 10. in substātia non est motus.

Amplius sequi uidetur q forma substātialis elemēti sit minoris latitudinis & perfectionis, q̄ figura quę est qualitas in eis. nam quod intendantur, & remittātur habent ex sua perfectione propter multum uicinari naturæ materiæ, ut inquit in 8. phy. cō. 82. & tūc si figura non intēdit neq remittitur, quia in hoc associatur formis substantialibus perfectis. ergo ut sic figura uř esse magis eleuata a natura materiæ, & ab imperfectione, per cōsequens q̄ sic ipsa forma substantialis elementi, quod nullus sani capitis fateretur. Ad hoc dicendū puto q sensus Auer. talis

est,

A est, q figuræ associantur.i. assimilantur formis substātialibus perfectis, q quēadmodū illę non recipiunt diuisionem ſm magis & minus, sic nec figuræ. unde author sex principiorū in simili dicit, q substāniæ, & qualitatibus in quātitate magis & minus, non conuenit. qm ipsarum impositio in termino est ultra quē transgredi impossibile est. qualitates aūt in quātitate appellat qualitates de quarta specie, ut est forma uel circa aliquid cōstās figura, ut etiā dicit Auer. in. 4. phy. cō. 18. ubi dicit q Arist. in. 7. declarauit q motus alterationis non inueniē in p̄dicamēto qualitatis, nisi in generē qualitatis passiuæ ſm tactū, gustum, & uisum. nā istæ qualitates recipiunt, magis, & minus, & nō est ita de qualitatibus q̄ sunt in aīa, & inaiato, & qualitate q̄ est ſm quātitatē. per qualitates.n. q̄ sunt in aīa, & animato intellexit qualitates de prima specie qualitatis, quæ sunt habitus, & dispōnes, & per qualitates ſm quātitatē qualitates de quarta specie, & ita etiā dicit in. 7. phy ſ. in cō. 15. & est etiā snia Boethÿ in p̄dicamentis. in hoc igiē conuenit figura cū forma substātiali pfecta q ſm rōnem formalem essentia earum consistat in termino, & in indiuisibili. unde Arist. dicit p̄dicamentis assignans rationē q̄re qualitates in quātitate, ut triāgulus uel quadrangulus, &
B hmōi non suscipiunt magis, & minus, dicit, q̄cunq;.n. diffinitionem trianguli, uel circuli recipiūt similiter triāguli, uel circuli sunt. Ex hoc tñ nō licet inferre q figura sit pfectius, & magis ens q̄ forma elementalis. nā prædicamentū qualitatis recipit magis & minus. p̄dicamentum autē quātitatis non recipit magis, neq; minus, ut dicit Auer. in p̄dicamentis, similiter relatio ſm plurimū sui magis & minus non recipit, & tñ non dicimus p̄dicamētū qualitatis esse minoris ratitudinis essendi q̄ prædicamentū quātitatis, cū quantitas insequaē materiā, & qualitas formā, aut saltem non est minoris ratitudinis, quā sint illę relationes q̄ non recipiunt magis & minus. nā ut inquit Cōmen. 12. meta. cō. 19. relatio est debilioris esse aliÿs p̄dicamētis, ita q quidā reputauerunt ipsam esse ex secundis intellectis, unde licet in genere substātiæ formę, q̄ non recipiunt magis neq; minus, sint perfectiores, quā formæ elementales q̄ recipiunt magis & minus, ſm Com. tñ cōparando formā unius p̄dicamenti ad formā alterius p̄dicamenti. Ex hoc non licet ulŕ hoc inferre, imo si recte speculatus fueris inuenies q in formis eiusdem p̄dicamenti in p̄dicamētis accidentium hoc generaliter locum non habet. nā certum est q in qualitatib⁹ tertiæ speciei in quibus est mot⁹ alterationis est reperire magis & min⁹, ut sunt qualitates tangibiles, qualitates aūt de quarta specie non recipiunt
C magis neq; minus. nullus aūt sanæ mentis diceret qualitates quartæ speciei, ex eo q non recipiunt magis, neq; minus esse maioris entitatis, & perfectionis, quā qualitates tangibiles cū illæ non sint de uirtutib⁹ actiuis, sicut neq; quantitas in qua fundanē, ut dicit Cōmen. in. 4. phy. auscul. in cō. 84. quantitas non est de potentÿs actiuis, sed sequiē potentias actiuas, & operationes earū.s. calidū, & frigidum, imo Arist. oēm realē transmutationem, & alterationem in istis generabilibus inuentam reducit ad istas quatuor primas qualitates contrarias quibus mediātibus fit actio, & passio, Non bñ igiē inferebaē q figura cū sit accidens, & non recipiat magis, & minus. forma aūt elementi recipit, ergo est magis ens, & pfectius ens, q̄ forma elementi. nam perfectio in formis ex operationib⁹ earum innotuit a signo philosophis, sicut dicit Com. in. 6. dispu. in lib. destruc. destruc. in solutione sexti dubÿ. ubi inquit, q philosophi sumpserunt signū subiecti ex passionib⁹, sicut signum formæ repererunt ex actionibus. ipossibile.n. est q actio, & passio ab una, & eadem natura procedāt. Manifestum est autem q forma elementi longe nobiliores operationes habet, quàm figura: tum quia facit hoc aliquid quod non facit figura, tum etiam quod est principium effectiuū principale motus localis intrinsecum in ipsis elementis. Nam Cōmen. in. 1. cœli & mundi. in cō. 17. inquit declarando descriptionem grauis, & leuis ibi possi-

D tas: & intelligendū est ex descriptione grauis & leuis naturam q̄ est innata ad mouendum ad medium uel a medio. s. habitum & formam, ex qua p̄cedit hæc operatio, etsi hoc nomen grauitas & leuitas non dicantur uulgariter nisi ex accidente. Sed tunc iterum insurgit noua difficultas in uia Auer. nam figura est de accidentibus terminaris. talia aūt insequunē formā, ut patet in. 1. cap. de substantia orbis, & ideo mirabile uidetur quòd causa ad quā cōsequiē aliqd recipiat magis, & min⁹ et suus effectus nō recipiat magis & min⁹. Nisi esset quòd accidentia terminata sunt a forma tanquam a fine, sed sunt ab agente tanquam a causa efficiente. quia agens dans formam dat accidentis cōcomitantia formam mediante tñ forā. ab agente aūt, & forma accidentia emanant ſm quòd sunt apta nata emanare, & ideo si forma est intensionem recipiens, & remissionem, figura uero non est capax intensionis, & remissionis forma illo modo, & figura diuerso mō erit ab agente. Accedit etiam quòd figura in elementis non est essentialiter sicut in cœlo, sed est accidentaliter, quia in eis Intendebatur receptio multarum figurarum cum esse elementorum est p̄pinquius ad esse priæ materiæ, quam ad esse formæ, sed corpus cœleste est econtrario, quia suum esse est p̄pinquius formis, ut dicit Cōm. in 2. cœli i cō. 22.
E Elementa.n. de se infigurata sunt, sicut materia de se informis est, sed recipiunt figuram per accidens, uidelicet rōne continentis, ut dicitur in 3. cœli & mun. in tex. cō. 67. & ideo nō ualet si forma substantialis elementis intenditur, & remittitur, ergo & figura, quia non est de accidentibus essentialiter concomitantibus formam elementariam, sed per accidens modo declarato.

Alia difficultas.

Solutio.

In specie atoma est comparatio. Propō. 55

FAMOSA est p̄positio, & colligiē ex mente Philosophi in. 7. phy. tex. cō. 29. & 31. ubi inter alias cōditiones requisitas in ÿa cōparatione addit q debēt esse unius naturę, unde dicit in genere latitare æquiuocationes. Veritatem autem habet p̄positio de physica comparatione. de tali.n. loquitur Philosophus ibi. illa.n. requirit unitatem naturæ, species aūt uere una natura est nam species cōpletiue sumitur teste Porphyrio in ca. de differentia, & teste Philosopho in. 7. priæ philosophiæ te. cō. 43. ab ultima dr̄ia seu ultimo actu qui unus est ÿe in natura, sed genus non sumitur ab aliqua una forma in natura uere exñte, sed solum ſm rōnem. Non.n. est aliqua forma realis in natura per quam hō est aial, alia ſm rem ab illa per quam hō est hō, omnes tñ hoīes cum sint unius speciei conueniunt in forma q̄ constituit speciem, quia quilibet habet animam rōnalem, sed non est in hoīe, & equo
F & asino, aliqua aīa cōis q̄ constituat animal præter illam, aīam q̄ constituit hoīem, & p̄ter illam q̄ cōstituit æquū aut asinum. Nam si ita esset genus utriq; physicæ esset una natura. Et in eo possent fieri cōparationes. unde lucidissimus Themi. in. 1 de aīa. super. 8. tex. ubi Aris. inquirit utrū diffinitio de aīa inuestiganda sit una unitate generis sicut animal, aut sit una ſm speciem inquit. Neq; parum refert hoc an illo modo diffinias. genus.n. aut mera notio est sine euidētia soliditateq; aliqua, sed ex tenui sub obscuraq; similitudine singularium collecta, aut penitissime nihil, aut quam singularia multo posterius. at species natura q̄dam esse amat & forma. nam ratio hoīs simul atq; iugata materiæ est, hō fit. & pp hoc Boethius bñ dixit, quòd spēa est tenuis similitudo ex indiuiduis collecta, & genus longe magis tenuis est similitudo spērū. hic igitur Aristo. ſm physicam rationem loquutus oñdit physicas cōparationes esse in his q̄ sunt eandem naturam participantia, & quia species specialissima unam naturam, & unam forām realem importat, iuxta illud Porphyrÿ, participatione speciei plures homines sunt unus hō, ideo in tali specie physicæ comparationes fiunt, & ideo Aristo. uolt ibi quòd motus localis nō est comparabilis motui alterationis, nec motus localis rectus comparari debet motui circulari, qa

G Cōtra sophistas.

non sunt eiusdem speciei: Ex q̄ aduerte quō infinita argumenta sophistarum solui fieri.5.&.6.phy.de unitate, & diuersitate motuum, & de continuitate ac de contrarietate soluuntur, quia sunt argumenta imaginaria ſm mathematicam consideratione procedentia, non secundum physicam considerationem. nam cōparant motus rectos circularibus, & imaginantur graue moueri per chordam, & aliud moueri p arcum, & q̄runt utrum isti motus descensus sint eiusdem speciei, & imaginantur aliquid moueri duobus motib⁹, uidelicet motu, lineæ gyratiuæ q̄ mouet circundando columnam, & ex motu puncti super linea taliter mota, & sic imaginantur lineam helicam, & infinita similia, q̄ sunt intricamenta intellectus, & nullius roboris neq; momenti sunt in philosophia. oia.n. hoc fundamento soluunt, quia tales casus non sunt admittendi in philosophia naturali. male aūt & praue disputat mathematicus cum naturali per regulā Arist. in. 1. poste. analyticorū, unde tene menti hoc fundamentum, & confirma per authoritatē Auer. in. 1. cœli & mun. in cō. 5. ubi Arist. diffōnes motuum circularis uidelicet, & recti ꝓponit dicens, q̄ motus circularis est qui est circa mediū. motus autem rectus est uel a medio, uel ad medium. inquit.n. q̄ tales diffōnes

H intelliguntur de motib⁹ ſm q̄ sunt motus naturales sensibiles, & in corporib⁹ motis natura, non uiolentia. per hoc enim excipiuntur omnes motus imaginatij, sicut est mot⁹ puncti, & lineæ, & sicut sunt motus corporū mathematicorum, & excipiunt oēs motus artificiales. Vnde ꝓposita ꝓpositio ueritatē habet ſm physicā cōparationē, fallit aūt ſm logicam cōsiderationem. nā in genere pn̄t fieri cōparationes ſm logicū, quia ille solū considerat unitatem conceptus ſm rationem: non aūt considerat unitatem formæ sicut naturalis. unde Arist. in p̄dicamētis cōparat species, et genera ad primas substātias. Fallit etiā ſm mathematicā consideratonē, quia propōnes mathematicæ sunt fundamenta imaginationis, ut dicit Cō. in. 2. phy. cō. 60. unde motus spē differentes pn̄t inuicē cōparari ſm imaginatiā cōparationē. sic.n. comparari potest rectū circulari. glossa est Auer. in. 7. phy. cō. 19. nā geometra dicit q̄ linea recta est breuissima quę duci potest inter duo puncta.

Sūma totius limitationis.

Fallit etiā ſm consideratione diuinā, quia scia diuina est scia uſis, & considerat ens inq̄ātū ens, & q̄ illi insunt ut sic. & ideo ille habet considerare oēm cōparationem sub tōnib⁹ transcendentib⁹, & generalibus. unde diuin⁹ comparat substātiā ad accidens in ente quod est unū analogice dictum ſm uiā antiquā. quod non dicit aliquā naturā aliam a natura substantiæ, & aliā a natura accidētis, sicut dicit Cōmen. 10. meta. cō. 8. contra Auic. & 12. meta. cō.

I 19. & 20. ens.n. per prius dicit de substātia, q̄ de accidente. unde dicit metaphysicus, q̄ substātia est magis ens, q̄ accidens & uerius ens. nā ſm Ph̄m. 7. meta. tex. cō. 2. & 12. meta. tex. cō. 3. accidentia non sunt.n. nisi quia entia. unde Auer. 7. meta. cō. 2. inquit in principio cōmēti cum declarauit q̄ hoc nomē ens significat substantiā, & accidentia substātię q̄ sunt nouę p̄dicamēta. intēdit declarare, q̄ hoc nomē ens principaliter, & simpl'r significat p̄dicamentum substātiæ secūdario, & determinate. s. relatiue ad substantiā, alia p̄dicamēta accidētiū q̄ non dn̄r esse, nisi quia accidunt enti quod est ens p se. Sil'r ēt in scia diuine cōparari p̄nt genera accidētium inter se, ut dicam⁹, uer. gra. q̄ p̄dicamentum qualitatis est magis ens, q̄ p̄dicamētum quātitatis. Similiter Cōmē. 12. meta. cō. 19. cōparat p̄dicamentum relationis reliquis p̄dicamentis dicēs, q̄ est debilioris esse omnibus alijs predicamentis.

P. cp̄ō 56

Priuatio cognoscitur per habitum.

PROPOSITIO ista colligit̄ ex. 3. de aīa tex. cō. 25. ubi Cō. declarat q̄ u'r oēs priuationes nō cognoscūtur nisi p cōtraria, iuxta textū. s. per cognitionem habitus, & p cognitione defect⁹ habitus, & ita est de sensib⁹ sicut de intellectu. quēadmodū.n. uisus cōprehendit obscuritatē per cōprehēsionem defectus lucis, ita intellectus cōprehendit priuationē per cōprehēsionē defectus formæ. unde Aristo. in. 7. priæ philosophiæ tex. cō. 23. inquit Cōtrariorū mō quodam eadē spēs est, priuationis.n. substātia, substātia illa q̄ opposita est, ut sanitas infirmitatis. illius.n. absentia cognoscit̄ infirmitas. unde ratio alterius oppositi est quodāmodo eō, & substātia priuationis cui illa forma opposita est. unde p ratione formæ cognoscitur forma, & priuatio formæ, alio tn̄ & alio modo, quia p formā cognoscit̄ ipsamet forma, sed p absentiā formæ cognoscit̄ priuatio eius.

K Pro q̄ aia duerte q̄ sicut in trāsmutatione reali alterū contrariorū sufficiēs est facere absentia, & p̄ntia mutatione, ut dic. Aris. i. 1. phy. te. cō. 68. nam forma q̄ est contrarium principiū respectu priuationis, sui p̄ntia sufficit in g̃ne, et sui absentia sufficit in corruptione, sic imaginari debes q̄ forma p sui spēm ducit in cognitionē sui, & p sui absentiā ducit in cognitionē sui oppositi, sic substātia priuationis est q̄ q̄ mō substātia formæ opposita, & ista est dr̄ia ut dic. Cōmē. 7. met. cō. 23. inter contraria q̄ sunt in materia & inter contraria q̄ sunt in aia, qa aia recipit formas contrarias, qm̄ formæ contrariæ in anima q̄dāmō sunt eadē forma & hoc est ſm q̄ est manifestius de eis, non quia cōgregant̄ in aia duæ formæ contrariæ insimul, quēadmodū non congregātur extra aiam, qm̄ esse alterius est corruptio alterius, & corruptio alterius est ge-

L neratio reliqui, in quib⁹ u̇bis uidet̄ Cōmē. manifeste contradicere sibi ipsi, quia prius dixit q̄ aia recipit contraria, quia formæ contrariorū in aia q̄dāmō sunt eadē forma deinde dicit q̄ contraria simul non sunt, nec in aia, nec extra aiam, quia generatio unius est corruptio alterius, & econtra. Ideo nota q̄ subtiliter loquit̄ Cōmen. si bn̄ aduertis: quia contraria inquātum contraria nullibi simul esse pn̄t, qa ex suis tōnib⁹ formalib⁹ sunt incōpossibilia. unde licet aia recipiat sil'r spēs cōtrariorū tn̄ spēs cōtrariorū nō sunt cōtrarię, sicut sunt formæ cōtrariorū cōtrariæ ut existūt in materia. unde uidem⁹ q̄ in eodē pūcto in potētia uisiua est spēs albi, & nigri, & ita in sensib⁹ interiorib⁹, & in intellectu, quia q̄ contrariant̄ in materia non oportet q̄ sint contraria in aia, quia aia recipit similitudines rerū, non aūt rerū materiale, sicut cera recepit simulacrū characteris aurei aut ferrei, nō aūt recipit ferrū, aut aurū. ꝓpriū.n. sensus est esse susceptiuum formæ sine materia, et multo magis intellectus. unde. 3. de aia. tex. cō. 38. lapis non est in aia, sed species lapidis, unde intellectus dr̄ locus spērū. 3. de aia. tex. cō. 6. & Cōmē. in lib. destructionū in solutione. 18. dubij inquit, q̄libet forma duob⁹ modis hēt esse, uidelicet esse

Expō ad bonum.

M intelligibile qn̄ cōprehendit̄ separata a materia ab intellectu, & esse sensibile, uidelicet id quod habet actualiter in materia, uer. gra. lapis sine dubio formā habet materialem extra aiam, & aliā formā q̄ est intellectio, & cōprehensio facta i aia ꝓut aia rōnalis capit eā separatā. un̄ si spēs cōtrariorū in aia essent contrariæ, utiq; simul esse non possent. unde cū opiones de cōtradictorijs sint cōtrariæ simul in aia esse non pn̄t, ut patet. 4. meta. tex. cō. 9. & ideo dixit Cōmē. q̄ si aia recipit contraria hoc est ſm quod est manifestius de eis, hoc est dictu q̄ unū contrariorū manifestius redditur p cognitione alterius contrarij. non q̄d contraria quatenus contraria sil'r esse pn̄t. nec in aia, nec extra aiam, sed in aia hoc contingit q̄ aia in cognitione uni⁹ cōtrarij iuuat̄ per cognitione alterius ut patet. 2. cœli & mū. tex. cō. 40. ubi dr̄ q̄ contraria sensibiliora sunt inuicē posita, sed unū contrariū in materia exn̄s ipedit̄, & corrūpit̄ ab alio, & in hoc est dr̄ia. unde cōtrariorū mos est, ut magis appareant sensui, q̄ res non cōtrariæ, eo q̄ unū quodq; contrariorum se mutuo ostendunt atq; insinuāt, ut dic. Cō. in paraphrasi super. 2. cœli. super tex. cō. 40. Si igit̄ anima simul recipit spēs contrariorū, ꝓpter hoc non dr̄ recipere contraria simul, quia spēs contrariorū non sunt cōtrariæ. forma igit̄ per se ducit in cognitione sui directe, sed p absentiā ducit in cognitione suæ priuationis. sic rectū.n. idē iudex est sui, & obliqui, ut dr̄. 1. de aia tex. cō. 85. sic etiam eadē est substantia priuationis & oppositi, quia priuatio

A

Priuatio quãdoq; est notior habitu.

propriã speciem non habet. Aduerte tñ ꝙ licet ita sit, tñ contingere põt in aliquo casu priuationes notiores esse nobis aliquib⁹ habitib⁹ propter nr̃m modũ intelligẽdi q est tpi, & continuo obnoxius unde.7.meta.te.cõ.1.multoties debiliter nota, & parũ aut nihil entis hñt, attñ ex male quidẽ noscibilib⁹ ipsi, aut noscibilib⁹ q oĩno noscibilia noscere tentãdum unde patet ꝙ motus, & priuationes, & accidentia non sunt tantæ certitudinis, sicut sunt substãtiæ rerũ, & tñ sunt magis nota quãrũ ad nr̃am primã cognitionẽ, q ortũ habet a sensib⁹: quã substãtiæ rerũ, quia talia sunt magis sensata, quia talia cadunt sub sensu tanquã sensibilia p se, uel ut ppria, uel ut cõia. sed substãtia nõ ita sensibilis est, sed p accidens, & si sentit hoc non est nisi a sensib⁹ hoĩs inquãtum hoĩs, ut uoluit Cõmẽ.in.2.de aĩa,

Cõm.63. & 65.

et ppter hoc licet priuatio cognoscat per habitũ tñ potest contingere priuationẽ qñq; notiorẽ eẽ aliq certo habitu. unde Auer.8.phy.cõ.27. ubi Aris. diffinit quid sit mouẽs per se, p negationem motoris per accidens inquit, & fecit hoc qm̃ illud quod est per accidens est notius illo quod est per se, & ideo accidit in quibusdã locis describere habitum per negationẽ priuationũ. Proposita igit ppõ ꝙ priuatio cognoscit per absentiã formæ, ỹa est ut plurimũ, tñ ubi accidit priuationẽ notiorẽ esse forma, tunc per negationẽ priuationis deducimur in cognitionẽ formarũ. et sic

B

ut dicit Dionysius in lib. de diuinis noĩbus de deo magis cognoscim⁹ quid non est, q̃ quid sit. nã ut scribit. 2. meta. tex.cõ.1. sicut se habet oculus noctuæ ad lucẽ diei, sic se habet intellectus aĩę nr̃æ ad ea q manifestissima sunt in natura. Aduerte etiã quod contingere põt ꝙ aliqua diffinitio data per priuationẽ aliquã magis notificat substantiã diffiniti quàm data p habitũ oppositum, & hoc in casu q priuatio est magis naturalis rei descriptæ, quàm habitus cui opponit illa priuatio. sicut contingit in diffinitionibus elementorũ grauium & leuium, quarũ qdã dantur per motum, & qdã danẽ p quietẽ, ut patet. 4. cœli & mũ. nã graue diffinit p motũ, sic graue est quod mouet ad mediũ, & diffinit etiã per quietẽ. uidelicet graue est qd quiescit sub oĩ corpore, uidelicet graue simplr̃. Siĩr leue diffinit per motũ, & est illud quod mouet a medio, & diffinit per quietẽ. uidelicet leue est quod quiescit supra oĩa corpora. & Cõmẽ.4.cœli & mũ.cõ.26. ubi inquit. & iã descripsit superius graue, & leue alia descriptione. & est qd graue ẽ illud quod mouet ad mediũ, & leue quod mouet a medio. Sed hæ descriptiones quas mõ dixit magis appropinquãt ueritati, quia motus non accidit eis, aut a medio, aut ad mediũ, nisi post uiolẽtiã. quies autẽ leuis supra oĩa corpora, & grauis sub oĩb⁹ corporib⁹ est eis naturaliter, et ideo ista diffõ magis demr̃at naturas eorũ, & in istis

C

diffõnib⁹ in loco dr̃arũ accipiunt actiones ꝓuenientes ab eis, cũ dr̃iæ lateant. Patet igit ꝙ q est priuatio mot⁹ magis notificat naturas elementorũ, quã motus qui est tanquã habitus. Intelligere etiã quod est optia operatio magis quieti cõparatur quàm motui. 1. de aĩa. 48. et. 7. physico. 20. Iã igit uides qũo famositas ppõnũ multos decipit & illustres, & magnos uiros. unde ex hoc Albert⁹ cognomento magnus & diuus Tho. & Ægid. Romanus in hoc cũ reuerentia pp predictã cãm defecerunt. nã Albertus ponit corpus mobile quiescibile esse subiectũ, & Ægidius cum eo diuus Tho. ens mobile. Pro opĩone Alberti facit authoritas Cõmẽ.8.phy.cõ.23. ubi d. ꝙ motus est notior q ad nos, quiete, quia motus est habitus, & quies est priuatio, & ideo dicere oĩa moueri est minus exire a uia naturali, quã dicere oĩa quiescere, licet utrũq; sit falsum. sed dictu ꝙ ad rõnem formalem duo requiruntur, & notitia & uñitas, quia autẽ motus non oĩa cõprehendit, oportet addere quietem etiã, & licet motus sit notior, tñ etiã quies est per se nota, ut patet. 8. phy. 22. & 23. Quare autẽ non ponunt mobile, & quiescibile non satisfacit ratio quàm dicunt, quia quies est priuatio, quia licet priuatio sit, tñ est sensibile cõmune sicut mot⁹, ut patet. 2. de aĩa. tex. cõ. 64. unde Aris. in. 8. phy. in tex. cõ. 22.

Cõtra Alb. Diui Tho. & Ægi.

ADDitio.

D

inquit, oĩa igitur quiescere, & huius rationem q̃rere dimittentes sensum infirmitas qdã est intellectus. & infra tex. cõ.26. contra negantes quietem sicut erant illi qui omnia ponebant in motu dicit. Sed de hoc quidem intendere, & q̃rere rationem eorũ q dignius habem⁹, quàm si rationis indigerem⁹, est hoĩs male iudicantis quid est meli⁹ & peius, & credibile, & non credibile, & principiũ, & nõ principium. & Auer. ibi in cõ. dicit, ꝙ ista opĩo cõtradicit sensui, et oĩs opĩo cui contradicit sensus non est bona opinio. apparent. n. hic res q mouent in rei ueritate, & iudicat sensus ꝑcise eas moueri in rei ueritate, ppter congregationem quinque sensuum in testimonio contrario ei quod apparet sensui uisus quod ei apparent aliqua moueri q nõ mouentur. Patet etiam ꝙ hoc cõmune est etiã de quiete ꝙ p congregationẽ oĩum quinque sensuum possum⁹ percipere aliqua esse quiescentia. Amplius Aris. non dubitauit ponere quietem in diffõne naturæ q est de primis principijs suppositis in scĩa naturali, & concessis non demr̃atis, ut est in 2 Phi. 2. phy. tex. cõ. 6. & late pbat contra Aui. per Auer. ibidẽ in cõ.3. unde cũ diffinitio naturæ cõis sit superiorib⁹, & inferioribus debint poni mot⁹ & quies ꝑsertim ꝙ quies in simplicib⁹ & mixtis q mouent ad motũ simplicis dñantis in eis sit magis naturalis q̃ motus, quia motus non cõpetit illis, nisi qñ passi sunt uiolentiã. sic corp⁹ qd est ur̃e subiectũ dr̃ habere rõnẽ cõem nãlẽ oĩb⁹. quies

E

autẽ est magis naturalis aliquib⁹ corporib⁹ quàm motus unde Auic. in hoc melius loquutus est in primo suæ meta. dicens, ꝙ subiecta sciẽtię naturalis sunt corpora mota & quiescentia. Aut longe melius diximus nos in speciali quæstione nostra de hoc ꝙ corpus naturale est subiectũ adæquatum inquantum natura, quæ est ratio formalis est principium motus & quietis.

Auicen.

Semper propter quod unũquodque tale, & illud magis est.

Prop8.17

VULGATA passim auctoritas, & est Aris. in. 1. poste. analyticorũ. Et in ea etiã concordat scĩa diuina ppter uñitatẽ considerationis. nã ut scribit Cõ. in. 1. phy. cõ. 15. logica utitur in scientijs duob⁹ modis, aut sm ꝙ est instr̃m distinguens uerũ a falso, & hic est modus proprius: aut sm ꝙ declarata in ea accipiunt pro maximis in destruendo, aut construendo aliquid, & ista consideratio cũ utitur in artibus particularib⁹ est non ppria. in arte autẽ uñi. i. in prima philosophia est ppria. Ratio aũt est, quia circa eadem uersant istæ scĩæ cões, ut dic. Aris. in. 4. primæ philosophię. in tex. cõ. 4. & hoc etiã est de mente Auer. in. 7. meta. cõ. 2. unde sub alijs uerbis eadẽ snĩa scribitur ab Arist. in. 2. meta. in tex. com. 4. unũquodq; est maxime tale ppter ꝙ alijs inest uniuocatio. Et licet quàm-

F

Limitatio ppõnis.

plures instantiæ adducantur ab auctoribus scribentib⁹ in lib. post. nihilominus isto mõ intelligitur uidelicet. Quotiescunq; fuerit aliqua dispositio recipiens magis, & min⁹ denoĩans formaliter cãm & causatum & competit causato ppter causam semper per prius, & simplr̃ dr̃ de cã, & p posterius, & sm quid dr̃ de causato. unde Cõmen. 8. phy. cõ. 77 inquit. Horum autem de quibus nomen dicitur sm prius & posterius, & simplr̃ & sm denolationẽ, illud de q dr̃ prius est cã eius de q dr̃ posterius. & in. 7. meta. com. 4. inquit est declaratum ꝙ cum plura cõicant in eodẽ noĩe, & quoddã dignius quibusdã illud quod est dignius illo noĩe est cã cæterorũ, & dispõ cæterorũ ad cã̃ist cẽ est, sic dispõ illorũ in illo noĩe. hoc idem scribit ĩ fra ibidẽ in cõ. 7. et ĩ. 8. me. & ĩ cõ. 7. Et aduerte ꝙ isto modo intellecta ppositio est ur̃ ỹa, & tenet in oĩ genere cãæ, quia istæ notæ reduplicationis propter ꝙ, & sm ꝙ & consimiles pñt ĩportare unũquodq; gen⁹ cãę, sicut scribit Aris. in. 5. met. in tex. cõ. 23. quòd tot modis dr̃ sm se, quot modis dr̃ causa. unde tenet in genere cãę foralis. & est exẽplum. 7. met. & 8. utrobiq; in tex. com. 7. compositũ est in actu, et forma est in actu, & compositum est in actu ppter formã, ergo forma est magis ens in actu, q̃ compositum. Manifestum est autem ꝙ cõpositũ non est in actu ppter formã nisi in

G genere causæ formalis, nã ut inquit lucidissim⁹ The. in. 2. de aia cap. 6. & est super expositione. 7. tex. Nẽpe forma tametsi in materia producitur, non tñ ipsi materię forma est, sed eius quod ex duab⁹ facultatib⁹ conditũ est. Sisi si arguatur isto modo, compositum est in potentia, & materia est in potentia, & compositum est in potentia propter materiã. igitur materia est magis ens in potentia quàm compositum. Manifestũ sit autem quòd ista ratio tenet in genere cãæ materialis, quia compositum non est in potentia propter materiã, nisi propter cãm materialem. nã tametsi materia sit materia formæ, non tñ sit cã formę, sed compositi, ut dicit Auic. in. 5. suæ meta. Sic ueritatem habet propositio assumpta in genere causæ efficientis, sic. n. procedit ratio Aris. in. 1. poste. dũ arguit principia esse magis scita, quàm conclusiones, quia conclusiones non sunt scitæ nisi propter principia scita. nã ut inquit Lincopiensis, & scia principiorum in aia uidetur gignere sciam conclusionis. Tenet etiam in genere cãæ finalis, ut si amamus diuitias et felicitatem, & diuitias amamus propter felicitatem, sequitur quòd longe magis amamus felicitatem, quàm diuitias. Notabiliter autem apposui in limitatione istius propositionis, quod dispositio illa in qua fit comparatio debet esse talis quod

H recipiat magis & minus. nã ut scribit Auic. in. 6. tract. suæ meta. cap. 3. iã putatur quòd in plerisque causatum est min⁹ in esse, quàm sua causa in eadem intentione si ipsa intẽtio fuerit talis, ut recipiat magis & minus. Et ideo propter defectum istius conditionis non ualet, homo est risibilis, & animal rationale, est risibile, & homo est risibilis propter aial rationale, igitur animal rationale est magis risibile quàm homo. nã teste Porphyrio in communitatibus generis, & proprii, proprium æqualiter dr̃ de his quorum est proprium. Dixi etiam quòd requiritur quòd talis dispositio in qua fit comparatio formaliter denoiet tã cãm, quàm etiã causatum, & ideo non ualet, homo est ebrius propter uinum, igr̃ uinum est magis ebrium nec ualet, terra est calida propter solem. igitur sol est magis calidus q̃ terra. Dixi tertio requiri quod illa denominatio competat causato propter causam, quia si aliunde sibi adueniret illa denominatio quàm a causa, manifeste patet et regulam non habere locum.

Propõ. 58 *Augmentatio præsupponit alterationem.*

ADVERTE ut inquit Auer. 1. coeli & mũ. com. 22. unde extrahitur prõs auctoritas, omne augmentabile est alterabile, & non conuertitur. Et inquit ibidem quòd augmentatio & diminutio sumuntur tribus modis. Aut secundum augmentũ uerum & diminutionẽ uerã, & hoc est tñ in plantis & animalibus. Aut secundum alterationem, ut accidit aeri, & aeris cum inspissantur fiunt minoris quantitatis, & dum rarefiunt, fiũt maioris,

Augmentatio & diminutio sumũtur triplici ter.

I

Intellectus propõnis.

Tertius modus est secũdum accumulationem, & inuenitur in numeris & in corporibus consimilium partium, & inuenitur etiam in elementis, & est ut super rem addantur aliquã alia extrinseca & continentur cum prima. Intelligitur igitur propositio de augmento inuento in physicis corporibus. talis. n. de augmento imaginario inuento in rebus mathematicis. Glosa est Aris. in p̃dicamẽtis. nã quadratũ crescit, ut inquit, circũposito gnomone nulla p̃existente alteratione. Et habet locũ de ỹa augmentatione q̃ fit in plãtis & aialib⁹, nã talia sequitur p̃uiã alteratio, sicut scribit Cõmẽ. 1. de generatio. & corrup. in. cõ. 38. talis aũt sit augmẽtatio proprie dicta. Augmẽtatio ỹo secũdo mõ est idem q̃ rarefactio in qua non aliq̃ extrinseco appositio firmar⁹, sed p solã alterationẽ. raritas. n. & dẽsitas sunt rerũ qualitates insequentes calidũ & frigidum, ut dic. Cõmẽ. in. 7. phy. cõ. 15. & dr̃ transumptiue augmẽtatio. unde Cõmẽ. 4. phy. cõ. 83. inquit, quia Aris. sibi dicit, contingit aũt & desari non in uacuũ, sed propterea quia ea q̃ insunt illabuntur, ut aqua collisio aeris cum inest, & augmentatio non solũ ingrediẽte aliquo, sed ex alteratione, ut si ex aqua fiat aer. Cõmẽ. dicit q̃ istud augmentũ dicitur trãsumptiue, quia augmẽtum in sua ueritate non est nisi in

aiato, & per aliquid extrinsecũ. Augmentatio etiã tertio modo sumpta q̃ fit per accumulationẽ est trãsumptiue dicta, quia in uero augmento q̃libet pars aucti & aucta. Et Aduerte q̃ in uero augmento quod inuenit solũ in uiuentibus concurrunt plures, & diuersi motus, ut declaraui in q̃õnibus miscellaneis in propria q̃õne de motu augmẽti. uide de Auer. in. 2. de aia. in cõ. 50. scribit q̃ sermo de nutrimento & augmento non perficit nisi in plurib⁹ libris. In libro enim de gñone & corrupt. determinatum est motus augmenti & diminutionis. In meteoris aũt determinati sunt modi calorum, & modi actionũ, ut decoqui & assari. Et in lib. de aia determinatus est primus motor in istis motibus Et in libro etiã de aialibus determinatũ est quot sunt istã istius uirtutis in unoquoque aiali. Et q̃uo cõplet actio per ipsa in unoquoque eorũ, & per quot mẽbra, & q̃uo seruiunt illi illa mẽbra Et qualis est proportio eorum in ista actione adinuicẽ, unde oportet fere uidisse totũ negociũ physicũ qui uoluerit distincte loqui de hac materia. & hoc est in cã q̃ perpauci resolute scripserunt in hoc iuxta illud Aris. in. 1. de generatione & corrupt. tex. cõ. 7. Ad pauca respicientes de facili enunciant.

K

In uero augmento inquirunt plures motus.

Loca in quibus est ptractatum de augmento.

Potẽtia superior põt q̃cq̃d põt inferior, & nobiliori modo. Propõ. 59

VERA sit propositio in potentijs q̃ sunt eiusdẽ ordinis in substãcialitate eo mõ quo uegetatiuum est in sensitiuo, sic trigonũ in tetragono. unde aia uegetatiua q̃ constituit plantã in specie in brutis euadit potentia aiæ sensitiuę, nã aia sensitiua est q̃ reponit brutũ in specie, & uegetatiua non est distincta aia in brutis, sed euadit potentia sensitiuæ, & ut est potentia uirtualiter contenta in aia sensitiua operat oẽs actiones quas operat aia plãtæ. et nobiliori mõ quia aia plantæ nutrit auget & generat plãtam, sed uegetatiuũ in brutis uegetat auget & generat animal. In his autem q̃ non sunt eiusdem ordinis in substantialitate propositio locum non habet. nam non est dubium apud Phos q̃ aia est nobilior uirtus q̃ forma elemẽti, & tñ in corpore aiato non potest supplere uicem elemẽti, q̃a in istis oportet sm̃ uiam cõem formaliter esse elementa, et similiter aia est superior uirtus, q̃ sit corpus, non tñ anima potest supplere uicem corporis & forma est superior materia & non potest supplere uicem materiæ. Similiter cõparando potentias naturales potẽtijs abstractis locũ non habet propositio formaliter loquendo. nã non ualet hõ generat, ergo intelligentia gñat. Amplius etiã in intelligentijs in quibus est diuersitas sm̃ perfectionem ueritatẽ non habet propositio sm̃ Peripateticos. nã certum est q̃ intellectus possibilis est ignobilior intellectu agente, ut testatur Aristo. in. 3. de aia. in tex. cõ. 19. Semper. n. honorabili⁹ est agens patiente, & principium materia. unde ut scribit ibi Auer. intellectus possibilis est infim⁹ in genere abstractorum, & tñ intellect⁹ possibilis intelligit ista materialia & singularia, nã intellectus in propositione uniuersalis intelligit infinita & tñ intellectus agens non intelligit aliquid eorum q̃ sunt hic, ut dicit Cõmẽ ibidem. Quod si instes q̃ tunc uidetur intellectum possibilem perfectiorem esse intellectu agente. Ad hoc r̃ndet lucidissimus Them. in. 3. de aia. cap. 45. Etenim intellectus agens abiunctior a materia quàm intellectus potentiæ. quãobrẽ is semper intelligit id quod maxime est, & q̃ maxime forma existit, & q̃ longissime ab omni priuatione informitateque abest tale ipsemet est, seipsum ergo intelliget, atque hic est cuius substantiam merito actum uocamus, & qui proprie separat⁹ est. Et qui neque illum innexum potentiæ continet. Nec eo tñ imperfectior uideri debet quàm is qui contraria & priuationea intelligit. non. n. numero rerũ q̃ scit, nẽ perfectio, aut p̃stantia coniugat, sed pondere nec qui plurima intelligit, idem etiam plus is est, sed qui meliora nobiliora q̃ nouerit. & Auer. 3. de aia. cõ. 36. inquit. Ex eis cõprehendentibus q̃ non sunt admixta materię quod cõprehendit minus perfectum cõprehendit magis perfectũ, sed non econtrario. nam intellectus possibilis ex hoc quod intelligit ea

L

Vel potius q̃a potentia inferior a sua natura recedit, & cũ sit media alteri⁹, extremi sibi idem.

M

275

A quæ sunt hic, quæ sunt potentia intellecta multomagis intelligit abstracta quæ sunt actu intellecta, sed non cõuertitur, quia Deus & intelligentiæ superiores nõ intelligũt secundum ipsum ea quę sunt hic, ꝙ quomodo sit intelligendum infra dicam.

Propõ. 60.

Principium in cognitione est finis in operatione, & principium operationis est finis in cognitione.

COLLIGITVR ista propõ ex. 6. phy. tex. cõ. 89. & ex. 7. meta tex. cõ. 23. unde elicit eã Cõmẽ. et magis dearticulate habeť in. 3. ethi. c. 6. ubi de ꝓcessu consiliatiuo loquitur. Veritatem autem habet ꝓpõ in operabilibus sicut sunt actiones & factiones. nã ut dicit Arist. 3. ethi c. 6. ubi docet qũo sit & fiat ꝓcessus consiliatiuus, quia uidelicet non consistit in quocunq;. nullus. n. dicitur consiliari de aliquo sicut insipientes. sed sicut illi qui secundum rationẽ consiliantur, nec dr̃ aliquis consiliari de rebus necessarijs, & de rebus æternis, ut de cursu siderum, nec ꝙ diameter non sit cõmẽsurabilis costæ quadrati, nec de his q̃ utplurimũ facit, & in potestate nostra non sunt ut de planta, & de siccitate, nec de his q̃ sunt a fortuna, ut de thesauri inuẽtione, nec uniuersaliter de omnibus rebus humanis, q̃ in ptãte nr̃a non sunt aliquis consiliať. nullus. n. Lacedæmonius consultat qũo respublica Athenarũ bñ sit legib⁹ instituenda, & nullus etiã consultat de fine, sed fine p̃supposito tanquã principio consulit de his q̃ sunt ad finẽ, & p̃cipue ad circa ea q̃ ut frequentius accidunt, & sunt incerta qũo euadunt, & indeterminata sunt. Nã medicus nõ consulit an sanũ faciat, nec orator an persuadeat, nec gubernator Reipublicæ, an bñ ciuitatẽ instituat, nec uĺr aliquis artifex de fine deliberat, sed posito fine quẽadmodum ad illũ perueniatur considerãt, & si per plura uideť posse fieri per quod illorũ facillime, & optime fiat perquirunt, si ṽo per unũ quẽadmodũ per illud fiat, & id rursum per quod donec deueniant ad primã cãm ꝙ in inuentione ultimũ est. qui. n. consiliat uideť q̃rere ac resoluere p̃dicto modo quẽadmodũ diagrãma. Et hãc eandẽ sniam in exẽplo clarissimo enunciauit in. 7. met. in te. cõ. 23. ubi declarat qũo sanitas q̃ est in materia fit a sanitate sine materia, fiet. n. sanitas ab aliq̃ intelligente, ut inquit isto modo qm̃ sanitas hęc neč est si sanitas erit hoc existere, puta regularitatẽ, sed si hoc calorẽ. Et ita semper intelligit donec utiq; adducat in hoc ꝙ ipse uolet ultimum facere. Deinde iã ab hoc motus factio uocať ad sanandũ, quare modo quodã accidit ex sanitate sanitatẽ fieri, & domum ex domo, sine materia materiã habẽrem. medicinalis. n. est & ædificatiua spẽs sanitatis & domus, C dico autẽ substantiã sine materia quod quid erat esse. Generationũ uero et motuũ, hæc quidẽ intelligẽtia uocatur, illa ṽo factio. q̃ qdẽ a principio & a spẽ intelligẽtia. Quę ṽo ab ultimo intelligentiæ factio. Vbi imaginať Aristo. ꝙ in sanitate q̃ produciť ab arte cõcurrunt duo motus et generationes, una est motus aĩæ, & est illa inquisitio & excogitatio q̃ fit ab aĩa medici seu illa consultatio, & talis incipit a spẽ sanitatis apprehensa. illa. n. est principium sanitatis q̃ producitur in corpore sicut dicit. medicus. n. in illo motu consiliatiuo p̃supposita rõne sanitatis uidelicet ꝙ sanitas est æqualitas calidorũ, frigidorũ, humidorũ, & siccorum. Isto modo discurrit qñ uult aliquẽ sanũ facere uidelicet si sanitas inducẽda est cum sanitas sit æqualitas. oportet igiť talẽ æq̃litatẽ fieri, & si talis ęq̃litas dẽt induci, op; calorẽ induci & si calor debet induci medicina calida est exhibenda. Et istud est ultimũ in motu consilij a quo tanquã a principio. quod potest facere extra medicus incipit. unde ad istum motũ consiliatiuum sequitur, motus secundus realis & executiu⁹ qui appellatur factio, & iste motus secundus habet ꝓ initio illud quod fuit finis, & terminus in primo motu metaphorico qui fuit motus consiliatiuus, & iste secundus motus ꝓcedit retrogrado modo, & terminatur ad sanitatem in esse reali, q̃ in primo motu fuit principium, & sic sanitas q̃ est finis motus qui est factio p̃duciť a forma sanitatis q̃ fuit principiũ in motu intelligentiæ. Et in hoc est differentia inter istos duos motus, quia motus intelligentiæ seu consultationis, ut loquiť Aristo. in ethicis fit p̱ uiã dissolutionis, quia ille ꝓcessus est resolutiuus incipiendo a posteriori ascendendo per ordinem ad prius, quia id quod est postremũ in opere est primũ principium in cognitione. Secundus aũt motus qui est executiuus seu factiuus in cõpõne consistit, quia ut inquit Auer. in cõ. iste mot⁹ incipit ab ultimo in dissolutione, & ex cõpõ, quia in tali secundo motu sanitas q̃ erat in aĩa ordinať ad esse secundæ sanitatis q̃ est extra aĩam. unde dicit & intendebat ꝙ eẽ sanitatis q̃ est in aĩa est in cõpositione ad eẽ sanitatis q̃ est extra aĩam. Et hoc est illud quod dicitur ꝙ principium operationis est finis cognitionis, & principium cognitionis est finis operationis. unde Aristo. dicit primum ꝓcessum resolutiuum esse ad instar illius qui resoluit diagrãma, nã quẽadmodũ diagrãmata, & theoremata in mathematicis disciplinis per ordinẽ resoluuntur usq; ad imediata respiciendo ad ea q̃ mediãt inter subiectum q̃siti, & p̃dicatũ. eodem modo ꝓcessus resolutiuus qui est in motu primo qui dicitur motus intelligẽtiæ, ut loquiť in scia diuina, uel dr̃ consultatio, ut loquitur in ethicis, incipit a fine noto, & p̱ ordinẽ ascendit a posteriori, ad pri⁹ posteriori q̃ ad esse extra donec deueniat ad ultimum quod potest facere uel a q̃ potest operari, quia terminus consilij est factionis principium. Et isti duo motus concurrunt in agibilibus, & factibilibus uĺr. Et istud est illud in quo oẽs expositores hallucinantur in principio Microthecni Galeni de tribus doctrinis, et sunt diuersæ sniæ extra mentẽ Auct. Quidã. n ut plusquãcom̃. uolunt doctrinam resolutiuam esse demr̃onẽ propter quid, cõpositiuã uero esse demr̃onem quia. Conciliator autẽ & Iacob⁹, & fere oẽs alij uolunt oppositum uidelicet ꝙ doctrina cõpositiua sit demr̃o ꝓpter quid, & resolutiua sit demẽo quia. Et ista per unã meã sunt magis remota a mente Galeni, q̃ sit cœlum a terra. Nã Gal. in illo proœmio testatur nullum ante ipsum tradidisse illã doctrinam q̃ incipit ex notione finis ex qua oẽs artes consistunt ſm rationem. Manifestum est autem ꝙ secundum nullam illarum expõnem hoc potest accommodari. nã & Hippocrates, & Archigenes & Democritus, & multi alij medici rationales usi sunt, & demr̃one, quia & demr̃one propter quid in scia medicinæ non. n. opinãdum est Gal. ista adinuenisse. Amplius Gal. infra dicit cõparando doctrinã diffinitiuam doctrinæ resolutiuæ, ꝙ quãrum relinquiť ab ea q̃ ſm resolutionem fit, & dignitate, & ratione, tantum abundans est ad cõprehensionẽ totius artis, et memoriã eorum quæ secundum partem. Manifestum est autem ꝙ si per doctrinam diffinitiuam ipse intelligit artem diffiniendi ꝙ diffõ ipsa q̃ doceť per talem artem excedit doctrinã resolutiuã, q̃ docet demr̃onẽ quia aut ꝓpter quid, quia scia habita per diffõnẽ est nobilior scia quacunque habitã per demr̃onẽ, siue quia, siue ꝓpter quid, quia talis est itells, et itells est nobilior habitus quàm scia, q̃ acquiť per demr̃onẽ, ut testatur Aristo. in. 2. poste. circa finem, et 7. meta. tex. cõ. 4. expresse dicit, tunc. n. scire singula maxime putam⁹ qñ quid est hõ cognoscim⁹, aut ignis magis, quàm cum quale, aut quãtum, aut ubi. Si autem per doctrinam diffinitiuam ipsi intelligãt artem dissoluendi diffinitionem in sua principia, tunc non erit uerũ dictũ Gal. ꝙ talis ars magis ꝑficit ad memoriã eorum q̃ in medicina traduntur, quàm uia resolutiua. si ſm plusquãcõ. talis doctrina est demr̃o ꝓpter quid. nã diagrãmata mathematicalia sunt bene, & facile memorabilia, ut dicit Aristo. in lib. de memoria & reminiscẽtia, & tñ sciæ mathematicæ non utuntur nisi demr̃one simpliciter, & maxime tali resolutione utuntur, ut ipsemet Plusquãcõ. fatetur. Opinio igitur uera Gal. fuit ista ꝙ tres sunt doctrinæ, quib⁹ tota ars medicinæ sub compẽdio tradi potest. Vna est q̃ procedit ex notione finis artis medicinæ, & ista est ſm dissolutionem, quia icipit a posteriori in esse per ordinẽ dissol-

Limitatio ppõnis.

glosa

In sanitate artificiali sunt duo motus.

Digressio cõtra plusquãcõ. & alios expositores in microthecni de quibus doctrinis.

Declaratio mentis Gal. in ꝓœmio microthecni.

Tres sunt doctrinæ.

G nendo ad ultimũ in cognitione & principium in opere. Nã cum medecina sit ars factiua, non.n. scia nisi cõiter dici potest, quia scia ut distinguitur contra alios habitus intellectus ab Aristo. ut declarat ibi Auer. in cõ. stat ꝓ speculatiua. unde Auicẽ. in principio suæ logicæ posita diuisione sciæ in speculatiuã & actiuã inquit. speculatiua dignior est comparari scientiæ. Factio autem secundum Philosophum præsupponit intelligentiam seu excogitationem, & consilium intellectus. Nam sicut dicit, quid enim est aliud medicinalis, aut domificatiua nisi species domus, & sanitatis in aia artificis. Vnde cũ medicina habeat finẽ ipsam sanitatẽ, & corpus humanum habeat ꝓ subiecto, sicut patet ex cõpleta diffõne medicinæ data ꝑ Principem in principio primi canonis, q̃ utrunque complectit̃, dum dixit, medicina est scia qua humani corporis dispõnes noscunt̃ ex pte qua sanat̃, aut ab ea remouet̃, ut habita sanitas conseruet̃, & amissa recuperet̃. uidit Gal. & excogitauit primus tradere summarie totam artẽ medicinæ per uiam doctrinæ resolutiuæ non intelligẽdo aliquod gen⁹ demrõnis, nec quia, nec ꝓpter quid, licet sit aliqua similitudo, sed est apprehensio fine medicinæ, q̃ est sanitas cognita ratione sanitatis, ex illa ꝑ ordinẽ deducendo oportet cognoscere subiecta & instrã, & media generaliter. unde Auer. in primo sui colliget. astipulat̃ hic snĩa:

Quod intelligit Gal. ꝑ doctrinã resolutiuã.

H inquit.n. ca. 1. Artes practicæ inquãtum sunt artes continent tria. Primũ est scire loca subiectorũ suorũ. Secũdum est scire finem intẽtum ad inducendum illum in locis subiecti. Tertium est scire instrã cum quib⁹ ualemus ducere finẽ illum in locis sui subiecti. In tali autem doctrina ꝑ uiã resolutiuã continẽre totam artem. Primũ istorũ trium est notio finis artis medicinæ uidelicet ꝙ est sanitas conseruanda, & recuperanda ubi fuerit amissa. Et ex hac cognitione distincta sanitatis in quacunq; natura consistente, uel in cõplexione, uel in cõpositione, uel in unitate proximum quod occurrit sunt subiecta, & loca subiectorum, & sunt corpora q̃ sunt in triplici drĩa, sana, ægra, & neutra, & tertium sunt instrã qbus parat̃, & sunt potio, diæta, & chirurgia. & istum modum tradidit in speciali libello Gal. qui inscribitur de constitutione artis medicinæ ex notione finis ad Pãphilum. Secundus modus tradendi generaliter totam artẽ est doctrina cõpositiua, & illa procedit sicut dixit, ex cõpõne sm̃ resolutionem inuentorũ. ista enim doctrina incipit ab eo ꝙ est ultimũ in doctrina resolutiua, & tendit ꝑ ordinẽ ad finem in esse reali cõponẽdo sanitatem in aia medici ordinando eã, ut patet esse finis factionis, sicut dicit Auer. in. 7. meta. cõ. 23.

Secundus modus docendi.

ADDI. ❧ Si instetur per Alex. i primo priorũ dicẽtem ꝙ cõpositio, & resolutio opponunt̃, quia cõpositio est a principijs ad ea q̃ ex principijs, resolutio uero est conuerso modo quia est a fine ad principia, & d. ꝙ isto modo geometræ resolue-

I re dñr qñ conclusionem secũdum ordinem reducunt in oñsionẽ eius in principia, & ipsum ꝓblema reducũt. Respondetur quod cuilibet cõpõni ꝓpria resolutio correspondet, unde sicut est duplex ꝓcessus rationis cõpositiuus, unus ꝓpter quid, alius quia: sic duplex est resolutio, una qñ conclusio resoluitur in cãs in essendo. & in inferendo, & ista est resolutio q̃ correspondet demrõni ꝓpter quid, & hac utuntur geometræ. Alia est resolutio q̃ corrñdet demrõni quia. Et ista resoluit conclusionem in ꝓmissas q̃ sunt cãæ solum in inferendo, & nota bene hoc, & si dicatur ꝙ sciæ mathematicæ non ꝓcedunt a poste. dic consequenter quod hoc est uerũ in ꝓcessu cõpositiuo, sed in resolutiuo ꝓcedunt, quia resolutio est a conclusione ad principia, ut. d. Them. & Alexã. Et hoc Latini non uiderunt in primo techni, & sic suppleas dicta mea hic.

3. doctri. Tertia doctrina est illa quãm ꝓsequutus est in libro illo ubi sub illa diffinitione, Medicina est scientia sanorũ, ægrorum, & neutrorũ, per uiam dissolutionis diffinitionis in genus suũ, & in suas drĩas sub generali cõpendio tota ars continetur. Et istæ sunt tres doctrinæ q̃ ordine hñtur in hoc, quas perpauci intellexerunt, sicut latius diximus superiori anno Salerni ubi publice illũ librũ

K ĩterpretati fuimus. Causa autem erroris fuit similitudo. Nã ut dicit Aristo. 3. ethi. cap. 6. qui cõsultat, & deliberat uidetur q̃rere & resoluere ꝓdicto modo, queadmodũ diagrãma. nã tales artes q̃ uersant̃ circa agibilia, & factibilia q̃ magnã uarietatẽ recipiunt sm̃ conditionẽ materiæ subiectæ oẽs utunt̃ deliberatione, & consilio qui modus ordinate ꝓcedit a posteriori ad prius, sicut ordinate ꝓcedit resolutio in scientijs speculatiuis. tñ ista resolutio non est illa, licet assimilet̃ illi ex hoc quod fundat̃ in ordine. Pro quo debes scire ꝙ resolutio duplex est, nã quedã est a natura, q̃dam est a ratione. Resolutio q̃ est a natura fit semꝑ a posteriori ad prius, & a cõpositis ad simplicia. uñ natura soluit mixtum in quatuor elñta, et resoluit elementum, aut partem elementi in materiã, & formã. in tali.n. resolutione forma elementi corrũpit̃, & materia induit aliã formam. Resolutio aũt q̃ fit a ratione est duplex. Quædam fit in scientijs speculatiuis q̃ teste Auic. in sua meta. & in principio suæ logicæ sunt de rebus q̃ non sunt nostra opera. Quedã autẽ fit in scientijs practicis. q̃ sunt de rebus operatis a nobis siue sint actiuæ, siue sint factiuæ. Tunc dico ꝙ resolutio in scientijs speculatiuis fit a primis ad posteriora, quia scire resolute aliquid et simpliciter est rem per cãm cognoscere ꝓpter quàm res est, & qm̃ illius est

Causa erroris. *Resolutio duplex.* *Resolutio i speculatiuis scientijs fit a prioribus.*

L cã, & quod impoſe est aliter se habere. unde Them. i. posteriorũ cap. 26. inquit. resoluere appello uera conclusione posita, cãs ex quib⁹ confecta est conclusio exquirere. Vnde in hoc longe rectius sensit meo iudicio Plusquãcõmẽ. qui tenuit doctrinã scientificã resolutiua esse demonstrationem ꝓpter quid, q̃ senserit Cõciliator in drĩa octaua, & alij quod sit demrõ quia. nã sciæ mathematicæ sunt maxime resolutoriæ sciæ, & tñ ille non utunt̃ demrãtione quia, sed demrõne simplr. Sed si loquamur de resolutione rationis q̃ fit in agibilibus, & in factibilibus, ista resolutio incipit ab eo ꝙ est posterius sm̃ esse, quia in agibilibus finis in opere est principium in cognitione. unde medicus in primo motu qui est motiua intelligentiæ incipit ex notione finis. s. ex sanitate, & ex illa ꝓcedit ad æqualitatem, & ab illa ad calefactionẽ, & ex calefactione ad potionem calidã. & istud est ultimũ in quo terminatur iste motus. A quo incipit alius motus qui dr̃ factio qui mot⁹, ut dicit Auer. 7 meta. cõ. 23. Consistit in cõpositione quadam. In speculatiuis aũt resolutione non utimur incipiendo a posteriori sm̃ rem, imo talis incipit a priori sm̃ rẽ q̃d est causa posterioris in essendo, & inferendo. Et isto modo, uolo ꝙ suppleant̃ dicta mea in concordantijs Auer. in. 2. meta. in. cõ. 11. ubi Cõmen. uidetur dicere dissolutionem fieri a prioribus ad posteriora. 7. autẽ meta. cõ 23. inquit oppositum. Solebã dicere dum essem iunior ꝙ in. 2. met. loquebatur Cõmenta. de resolutione q̃ fit sm̃ rõnẽ. Sed in. 7. loquitur de resolutione q̃ fit a natura, et hoc fuit inaccurate dictum, & male dictum, ideo nunc ab ipsa tandem ueritate coactus me retracto. Nam ut scribit Aristo. primo ethico. capi. 7. pro defensione ueritatis etiam propria impugnare oportere, præsertim Philosophos magis forsan existimandum est, nam cum ambo sint amici pium est ueritatem in honore præferre. Nunc autem dico ꝙ utrobique loquitur de resolutione quæ fit a ratione, sed in secundo metaphysi. loquitur de resolutione quæ fit a ratione in speculabilibus, quia illa a priori procedit ad posterius, sed in. 7. primæ philosophiæ. loquitur de resolutione quæ fit in factibilibus a nobis, quia declarat Aristote. in tex. quomodo sanitas in corpore fit a specie sanitatis in anima Medici, & quomodo domus habens materiam fit a domo carente materia. & isto modo etiam procedit modus consultationis, & deliberationis quæ uersatur in agibilibus. de quo loquitur Aristote. in. 3. ethicorum. cap. 6. Et ista est, ni fallor, ultima ac distincta solutio in tanta ardua difficultate, in qua multi ante nos non potuerunt pertingere.

Resolutio i agibilibus & factibilibus fit a posteriori. *Retractatio autoris.*

M

Motus

A Propõ. 61.

Motus cœli cõponitur ex duobus motoribus, quorũ unus est finitæ motionis & est anima existẽs in eo: & alter est infinitæ motionis, & est potẽtia, que non est in materia.

ISTA propositio fuit lapsus sapientum, & scribiť per Auer.in.12.meta.cõ.41. Quidã.n.uoluerunt φ cœlum habeat duos motores. Vnus est coniunctus, & ille est aĩa cœli, & ab isto cœlũ mouetur effectiue. Alius autẽ est motor separatus, & iste mouet cœlum in genere cãæ finalis, & iste est Deus gloriosus, a q̃ cœlũ moueť solũ in rõne amati, & desiderati, & per consequẽs in rõne finis. Et ista fuit opĩo Doctoris subtilis in.7.q.quolibetorũ. & fuit opinio eximij doctoris Antonij Trombetæ in spãli qõne de hoc, ita φ cœlum a primo principio non moueť imediate in genere cãæ efficientis. quia tunc ille mot⁹ esset in instãti, sed mouetur ab eo in rõne finis. Ita φ multi etiã alij tenuerunt de mente Aris. & Cõmẽ. pp presenteẽ auctoritatẽ Deum esse uigoris infiniti. Adducunt etiã rõnem, q̃ reputať Achilles. Nã Aris 8.phy.si demõrat primũ motorẽ non esse corpus, nec uirtutem in corpore. sic nulla uirtus finita mouet per tẽs infinitum, sed omne corp⁹, uel uirtus in corpore est finita. igitur nullũ corpus, uel uirtus in corpore mouet per tẽs infinitum. tunc ultra, nullũ corpus, uel uirtus in corpore mouet per tẽs infinitum: sed primus motor mouet per tẽs infinitũ: ergo non est corpus, nec uirtus in corpore. Tunc q̃runt de qua finitate inquať Aris. in illa prima ppõne primi syllĩ, uel uigoris, uel durationis. si de finitate durationis, ra est maior, sed minor tunc erit falsa, quia non oẽ corpus, uel uirtus in corpore est finitũ in duratione, quia instantia est in prõptu de cœlo, quod sm sententiarum Aris. est æternũ. Si loquitur de finitate uigoris, habeo intentũ. nam cũ primus motor moueat sempiterno tẽpe. igitur non est uigoris finiti. & est ratio Doct. subtilis in.7.q.quolibetorũ. Dico salua reuerentia taliter opinãtium istam non fuisse mentẽ Auer. sicut sibi imponunt isti, nec fuit opĩo Aris. φ Deus imediate non moueat. unde licet hoc ample pbauerim in quadam spãli qõne, quã feci in adolescentia mea de triplici causalitate intelligentiæ, tñ ultra alias auctoritates solũ unica ratione hoc uolo demõstrare in uia ipsorũ, & pcipue in uia Cõmẽ. Nã ipse uult φ primum principium esse non potest demõrari nisi uia motus, ut testať Cõmẽ. in.8.phy.cõ.3. contra Auic. & in cõ. ulti. primi phy. & in cõ.5.in.12 meta. mõ si primus motor imediate non mouet, ut efficiens. igitur naturalis non demonstrat primũ motorẽ esse. Dices φ demõrat ipsum esse uia mot⁹ inquãtũ mouet ut finis. Sed hoc uerũ minime stare põt, quia notio primi motoris in rõne finis non pertinet ad naturalẽ, sed pertinet ad diuinũ. nã sm Alexan. & Auer.12.meta.c.&.6.cõm. Primus motor, prima forma, & primus finis, sunt unũ subiecto, & sunt tria in intentione. prima autẽ forma, & primus finis a metaphysico considerant, sed prima materia, & primus motor cõsiderant a naturali, ut sępe diximus ex mente Auer. & ita accideret primum principium, uia qua mouet, ut finis demõrari esse in metaphysica, & non in naturali phĩa. & per uiã meã ratio ista solui non potest sustinendo principia Auer. Amplius q̃o numerus intelligentiarũ innotuisset Aris. si non q̃libet separata substantia effectiue mouet aliquẽ orbem.

De eo autẽ in quo dicunt Auer. tenuisse Deũ esse infiniti uigoris, in hoc Auer. ut patet ex sermonibus eius longo tẽpore fuit ambiguus, & qñq; conatus est fugere istã difficultatẽ, dixit.n.in.8. phy.cõ.79. rñdẽdo ad secũdã qõnẽ ibi motã, ppter quid est, φ si potentia corporea hẽt actionẽ infinitã, sequiť ipsam mouere in instãti, & non sequitur de uirtute in corpore q̃ habet actionẽ infinitã, ut moueat in non corpore, soluẽdo rñdet. Ad secundã autẽ qõnem qua q̃riť, utrum φ si posuerimus actionẽ infinitã in corpore, sequitur φ motus sit in non tẽpe, & non sequiť si posuerimus actionẽ infinitã esse potentiæ, non in corpore sic rñdentes dicimus, φ si posuerimus actionẽ propriam esse corporis, sequitur φ insit ei potentia infinita. si autẽ posuerimus alicuius non corporis, tunc potentia illius non põt dici finita, nec infinita. Finitum.n. & infinitum solũ de corporibus dici põt. Et parũ infra dicit, φ maius, et minus solius est quantitatis. unde si dixerimus potentias esse in corporibus, tunc actio earũ erit pportionalis. s. φ proportio potentiæ motiuæ ad potentiã motiuã est sicut proportio uelocitatis motus ad uelocitatem, existentibus autem non in corpore non est pportio, cum pportio est solius magnitudinis ad magnitudinem, uel eorum q̃ insunt magnitudini, eo φ infiniti et, & hæc manifesta sunt per se. Et mirum est de tãto uiro, qui in tã paruo spatio librorũ ipsi manifestissime contradicit. nã in solutione primæ qõnis ibidẽ motæ q̃rebatur, utrum oĩs corporis sit potentia finita, an in hac propositione continetur corpus cœleste si.n. ita esset, tunc corpus cœleste esset corruptibile, dicit φ potentię motiuæ dupliciter dici põt infinitæ, aut φ actio earum nũquã cessat, & hoc est infinitũ in duratione: aut quia motio earum est tantæ uelocitatis quod non inueniť magis, & hoc est φ dr̃ infinitũ in uigore, & dicit φ sm istũ secundũ modũ non inuenitur infinitum, quia tunc motus pueniret in non tẽpore, & dicit φ motores tã materiales, q̃ non materiales sm hunc modum conueniunt, φ motio eorũ est finita, & φ corpora cœlestia excedunt se inuicem in uelocitate, quamuis motores eorum non sint in materia. ubi manifeste uideť dicere φ quilibet motor tã corporeus, quàm incorporeus est finiti uigoris, & ita uidetur si esset uerum quod dicit in solutione secundæ qõnis solutio primæ fuerit manifeste. Amplius autem contradicit ueritati in se, quia licet in substãtija incorporeis nõ sit finitum, aut infinitum, nec magis, nec minus insequentia quantitatem molis, seu quãtitatem proprie dictã, tñ in illia naturis est magis & minus sm perfectionẽ, nam species entium sunt sicut numeri, non.n. intelligentiarum perfectio cõsistit in puncto sicut ipsemet testať in lib. destruc. destruc. in dispu 3 in solutione.18. dubij. et in.12.meta.cõ.44. Et ideo ab ipsa tandem ueritate coactus aliã solutionem dedit in lib. de substantia orbis in.3.ca. ubi nullibi ita resolute scripsit & aperte. inquit.n. Ad qõnem secundam ibi motam qua quærebatur an uirtutes actiuæ in corporibus cœlestibus sint finitæ, sicut sequi uidetur ex uerbis Aris. in.2. cœli & mun. ubi dixit. φ cum corpora cœlestia sunt finitæ quantitatis, uirtutes eorum uidentur esse finitæ, & φ si stellę q̃ sunt in orbe stellarum fixarum essent plures, aut motores nõ possent eas mouere ul'r, & cætera soluendo dicit. Et ad hoc dicamus breuiter φ infinitum dicitur duob⁹ modis. quorum unus est: uirtus infinitæ actionis & passionis in tẽpore, & est finita in se. s. in uelocitate, & uigorẽ. Secũdus est. uirtus infinitæ actionis, & passionis in se intelligit in uigore, & potentia. Et tunc ponit duas conclusiones, quod uirtus infinita in actione sua, aut in passione non existit in corpore, siue fuerit cœleste, siue generabile & corruptibile, hoc.n. non accidit corporibus sm quod est corpus infinitum, & ideo orbes mouent, & mouentur in tẽpe. Et ista est prima conclusio de mente eius ul'r tenenda quia nulla uirtus existens in corpore, siue æterno, siue corruptibili est infinita in se, idest infiniti uigoris, & ratio istius conclusionis est, quia infinitas uigoris si daretur insequitur corpus infinitum, in eo quod infinitum, sed non datur corpus infinitum naturaliter loquendo. ut patet.3.phy. & .1.cœli et mun. in tractatu de infinito. Sed dices, quomõ infinitas uigoris insequitur corp⁹ infinitum in eo quod infinitum. Rẽspõdetur, quia Auer. uult uirtutes corporeas esse diuisibiles. & uolũt Philosophi φ in tali in maiori quanto cæteris paribus est maior uirtus, & ideo uirtus ista si augetur in infinitum, hoc est, quia corpus augetur in infinitum. et hoc est quod dicit Cõmmen. in illo loco dicẽs. infinitum igitur in uigore cuius cã est corpus inquãtum corp⁹ impossibile est φ sit tã in cœlestibus corporibus, quã in alijs, & in.8.phy.cõ.79 dicit. Nos autẽ dicim⁹ φ ex 6. uerborũ Aris. in hac demõne apparet φ potẽtia eius passiua. s. susceptiua motionis est finita, sicut.n. actio infinita non est forme

Marginal notes (left): Scoti opio in 7. q quolibetorum — Achilles ponitur in finitate uigoris — B — Impugnatio. — Rõ si φ si primus motor non moueat imme diate moueť tamen — C — Ratio. Impugnatio.

Marginal notes (right): D — Contradictio clara Auer. — E — ADDItio, Adde Aris. auctoritate 5. met tex. 16 ubi ait magnũ & paruũ quãtitatis passiões p se esse, transferri pro ad alia. Scoto ipsius Cõmenta. — F — Dubium. — Solutio.

G in coepore, sic passio infinita non est foēæ in corpore. s. cōposito ex materia & forma, ois o. formæ est pnentia finita, siue sit actiua, siue sit passiua, cum sit diuisibilis per diuisibilitatem corporis, & omne corpus sit finitum, & si posset esse quod potentia in corpore cōposito ex materia & forma susciperet motionē in infinitum, tunc infinitum esset maius infinito, idem. n. corpus sensibile, quanto maius fuerit tanto tps in q̄ suscipit motionē a suo motore erit maius. si ergo aliquid corpus posuerimus hmōi. s. q̄ suscipiat motionē infinitā, tūc q̄ maius est debet suscipere motionem longiori tpe, & sic infinitum superabit infinitum, qd̄ est impole. Ex quibus auctoritatibus clarissime colligitur quod infinitas potentiæ in uigore insequitur naturā corporis cōpositi ex materia, & forma inquātum infinitum est, nā tales potentiæ, siue actiuæ, siue passiuæ fuerint, sunt extensæ ad extensionē materiæ, & subiecti, ut declarauit Auer. in lib. de substātia orbis. quia non cohęrēt materiæ hmōi formæ nisi mediantibus dimēsionibus interminatis, sunt. n. recipientes totum, & partem sui subiecti diuisionem, & ideo in maiori quanto est maior uirtus, & in minori minor cæteris paribus. Et ideo si subiectum augeretur in infinitum, si uigor formę extēsę augeretur in

H finitum, & quia non datur corpus infinitum in actu, ideo bñ dixit Cōmen. q̄ oē corpus, siue sit cæleste, siue sit generabile & corruptibile est finitæ motionis in uelocitate. quia q̄libet forma, siue sit in materia, siue sit abstracta a materia, est finiti uigoris, nā finitas uigoris insequitur naturā formæ inquātum forma est, sed infinitas uigoris insequitur corpus infinitum inquātum infinitum modo declarato. Vnde Auer. in. 1. cæli & mun. cō. 38. inquit. & si potentiæ eorum essent infinitæ in uigore mouendi, non erit pportio inter motorem & rem motā, & si hoc esset, nō esset dēia inter eos, neq̄ esset illic multitudo oino, v. g. qa motor orbis Saturni, & motor orbis totius moueret tpe infinito. igitur non differunt in hoc. Et si quēadmodum non differunt in hoc, non differunt in potentia motionis, dēia nulla ēēt inter motores, nedum ut quodlibet eorum habeat potentiā mouendi in infinitum, & si ita esset, inueniret motus in instanti, & omne hoc est impole. Et ideo opinandum est q̄ potentiæ mouētium separatorum a materia sunt finitæ uno mō, & infinitæ alio mō, & hoc apparet ex hoc quod dicit post Aris. qm̄ si cæteri orbes habuissent ex multitudine stellarum quod habet orbis stellatus, tunc motor eorum non posset mouere eos in uelocitate, quā modo hñt, & sic esset si orbis esset maior q̄ sit. Et ibidē parū infra dicit. de ista finitate uigoris, quod est cōis formis q̄ sunt in materia, & formis q̄ non sunt in materia.

Finitas uigoris sequitur for mā inquātū forma, infinitas uigoris sequitur corpus inquātum infinitū.

I Et in cō. 39. eiusdem. 2. de cælo inquit soluendo obiectionem ibi motā, quia Aris. in litera inductiue pbat q̄ quilibet motus habet tps terminatum, quia aliquis contradicere posset illi inductioni, dicendo q̄ hoc non habet ueritatem nisi in potentijs finitis materialibus, nō autē de potentia motoris cæli, q̄ est finita & imaterialis. Soluendo dicit. qm̄ nos non intendimus per infinitum nisi infinitatem motionis. i. q̄ motio eorum non cessat, infinitas autē intensionis, ut illic non sit pportio inter potētiā motoris & moti, impole est in formis inquātum sunt formæ. Ecce igitur q̄ ois forma quatenus forma est ratio finitudinis uigoris, & perfectionis. Sed tunc est obiectio quia opposita hñt fieri circa idem, cum igitur finitum, & infinitum in uigore sint opposita, sicut infinitum in uigore est a forma, sic & infinitum, cuius oppositum scribit Auer. uolens q̄ infinitum est a corpore inquātum est infinitum, sed finitū cōpetit formę inquātum forma. Nisi esset q̄ propositio famosa locū habet de oppositis positiue, & talia hñt fieri circa idem tanquā circa subiectum, sed non oportet q̄ sint ab eodem tāquā a cā efficiēte, quia cōtrariorum sunt contrariæ cāæ. nunc autem finitum, & infinitum in uigore opponuntur, sicut plenum & uacuum, & sicut non sequitur. plenum est, ergo uacuum est, nisi solum q̄ ad imaginationem. sic etiā non sequitur. finitum in uigore est. ergo

Obiectio.

Solutio.

Propō diuulgata, opposita hñt fieri circa idē, ītel de oppositis positiuis.

K infinitum in uigore est. dico q̄ non sequit̄ nisi quo ad imaginationem, nā si imaginaremur corpus infinitum, possumus imaginari uirtutem illius infinitam, ut deduxi de mente Auer. unde dicimus in simili q̄ agere, & mouere sunt formæ, moueri autē & pati sunt a materia. ut scribit Aris. in. 2. de gñone & corrup. tex. cō. 53. sic finitas est a forma, infinitas autem est a materia fm Plm in. 3. phy te. cō. 60. & 61. Et per hoc patet soso ad obiectiones Ioā. de Bacchone, qui in. 1. sniarum. distin. 45. q. 1. arti. 1. inquit illud non uidetur uerum mihi q̄ Cōmen. uoluit defendere, & non potuit. Nitebatur. n. defendere, q̄ si sit uirtus infinita in magnitudine moueret in non tempore, & si nō, non. nā cō. 75. inquit. dicet aliquis Aris. ut quid consequens est, si potentia in corpore habet actionem infinitam ipsam ageret in non tempore: & non est sequena, si actio infinita sit potentiæ non in corpore, q̄ agat in non tempore. in fine cō. respondet. si potentia infinita ponitur in corpore, tunc saluatur q̄ sit infinita. ideo sequitur q̄ mouet in non tpe. Si aūt ponatur non in corpore non erit finita, nec infinita. finitum. n. & infinitum solū de corporibus dici pñt, & ideo sequitur &c. Sed. 12. meta. cō. 41. mouet eandem qōnē, & aliter soluit dicens. q̄ corpus cæleste mouet̄ a duplici motore. s. ab aia exñte in eo, & illa est finita, & a motore qui non est uirtus exñs in eo, & ille est infinitæ motionis. fin

L igitur q̄ mouetur a potentia finita, mouetur in tpe. Sed inquit ipse q̄ neutra istarū duarum rñsionū ualet. Nō prima, quia non habetur difficultas de infinitate q̄ sequitur quātitatem mobilis de q̄ uerificatur illud quod finitum et infinitum solum competunt corporibus, sed de infinitate perfectionis, & uirtutis. Nec secunda, quia cum potentia illa extra magnitudinem exñs sūi ponatur infinita in uigore exñs separata, sicut in corpore exñs non plus poterit sibi resistere cælū cum aia sua coniuncta q̄ est finita, q̄ sine ipsa posset. ergo poterit tunc mouere ipsum sicut si nō coniungeretur in instanti. Dicimus nos, quicquid sit de pria solutione Auer. quia ut supra dixi, ipsemet auctor aiaduertit illā non esse solutionem, sed euasionem quādā, tñ secūda solutio q̄ dat in. 12. meta. cō. 41. & quā sequitur etiā in locis. ut in. 2. cæli cō. 38. & 39. & 71. & in. 3. ca. de substantia orbis, diffuse est uera. Vnde negandum est assumptum Ioannis dum dicit, q̄ æque bene illa uirtus separata a magnitudine est infiniti uigoris, sicut si esset in corpore rō diuersitatis est q̄ supra allegaui, quia si dare& aliqua uirtus materialis corporea q̄ duraret ęterno tpe, uel in actione, uel in passione, illa esset infinitæ potentiæ, & uigoris in agendo & patiendo, nā esset uirtus hñs contrarium, & ita sua

Opiō Ioā. de Bacchone. 1. sen. dist. 45. q. 1. ar. 1.

Defensio Rōnis.

M uirtus esset infinita in uigore, cum oporteret ea tpe resistere cāæ corrumpenti, & ideo oporteret ipsum corpus in q̄ existit esse infinitum, unde infinitas uigoris si esset in forā oporteret eā deriuari in ipsa a corpore infinito inquātum infinitum, sed si ponatur forma separata a corpore, quia uidelicet non sit constituta in esse per subiectū, tunc illa ex hoc quod æterno tpe agit, non sequitur ipsam esse infiniti uigoris, quia illa nō sequitur dispōnem sui subiecti, sed potius econtra. nā ut dicit Auer. in. 1. physicæ auscul. in cō. 63. quia corpus cæleste caret potentia ad aliquā dispōnē nisi potentia ad ubi, ideo caret potētijs, & quia caret hoc subiecto. s. materia, ideo caret forma q̄ sustentatur p hoc subiectum, & fuit necesse, ut foēa eius esse liberata ab hoc subiecto, & ut non haberet cōstitutionem per corpus cæleste, sed corpus cęleste constituitur p illā, ut scies alibi. s. in lib. de substātia orbis, in q̄ fuit ostēsum q̄ intelligentia est q̄ constituit cælum in suis dispōnibus necījs, sicut est in corpore hoia inuento propter finem. Vnde magna est differentia reuerēde Pater in uia Peripateticoꝝ, & Auer. pręcipue inter formā in materia, & inter formam abstractā a materia, quia forma materialis est cōstitura in eē per subiectū, est extēsa ad eius extēsionē, et sequit̄ dispōnes materiæ inquātū dependet a materia, sed forma abstracta a materia est cōstituēs suū subiectū in esse, & in suis dispōnibus necījs, & ista est rō vera, quare si forma in materia exñs

infinita

A infinita mouerer in nõ tpe, non autẽ si forma sit separata a materia, quia forma materialis si infinito tpe duraret esset infiniti uigoris pp cãm assignatã, sed nõ sequif de forma abstracta a materia q sit infinita in uigore, quia fora inquãtũ fora hẽt uigorẽ, & perfectiorẽ finitã, quia rõ forae consistit in puncto, quia spẽa entiũ sunt sicut numeri. sicut igif rõ formalis cuiuslibet forae est limitata, quia illimitatio sm Phos est a materia, sic etiã est de rõne perfectionis cuiuslibet formae. unde lucidissimus Themi. in. 2. physicae auscul. in expõne tex. 28. ubi Aris. formam ipsam appellat exẽplar. inquit forma apud Aris. dr̃ nõnunquã exemplar, nõ eo mõ quo hi qui ideas separatas posuere spẽs quasdã nullo materiae innexu subsistentea, sed ppterea quia definita pscriptaqꝫ est eorũ oium fora q̃ a natura pueniũt.

Replica. Sed dices hoc non saluat Auer. Nã in dicta solutione dicit, q coelũ mouef a duplici motore. Quorũ unus est finitae motionis, & est aia ei⁹, & est motor coniunctus. Alius aũt est infinitae motionis, & est uirtus separata a materia, & est infinitae motionis. Manifestum est aũt q isti motores hñt oppositas dispõnes penes finitũ & infinitũ, nõ est aũt dicendũ motorẽ coniunctũ coeli esse finitae motionis in duratione, quia nullus est motor ibi qui moueat per finitum tps in duratiõe, quia oẽs coeli motores aeterno tpe mouẽt.

B igif motor coniunctus est finitae motionis in uigore, et motor separatus est infinitae motionis in uigore. Et cõfirmatur, quia Auer. in. 4. ca. de substantia orbis. illũ modum loquẽdi intelligit in simili pro infinito in uigoř. inquit. n. q infinitũ dupliciter dr̃. Quorũ unus modus est uirtus infinitę actionis, & passionis in tpe, sed est finita in se. s. in uelocitate, & uigore. Secundus est uirtus infinitę actionis, & passionis in se. Vbi patet q per hoc intelligit infinitum in uigore. Et ista sunt q̃ multo a tpe meo deceperũt.

Solutio. Dicimus nos iuxta doctrinã Auer. in. 2. coeli & mũ. in cõ. 42. & 71. 12 met. cõ. 44. & in. 2 ca. de substãtia orbis. & clarius in lib. destruc. in dispu. 3. in solutione. 18. dubĳ. ubi inquit. Dicimus nos q hoc est concessum ab oib⁹ Phis q corp⁹ coeleste est simile uni aiali, & suus mot⁹ diurnus q est cõis oibus coelis, silis est uni motui locali eiusdẽ aialis, & motus particulares coelorũ siles sunt motib⁹ particularibus mẽbrorũ ipsius aialis, & est Plus manifestũ qũo in aiali una est uirtus ex qua fit unũ, & ab eadẽ oẽs uirtutes ipsius erga unũ op⁹ tendunt. s. regimen, & conseruationẽ ipsius corporis, & haec uirtus colligaf cũ uirtute a primo principio influente, unde si hoc necium est in uno aiali. s. q unã habeat uirtutẽ spiritalẽ in oib⁹ suis partib⁹ extensam, ex qua uirtus, & mẽbra illius fiũt unũ & idẽ, & oẽs eius uirtutes fiunt una & eadẽ, & opatio partiũ ei⁹ admo

C dum silis est operationi partiũ aialis ad illud aial. sequitur ergo q oportet, q sit una haec uirtus spiritualis ex qua colligantur oẽs uirtutes spiritualia, & corporeae, & est unigenea, & extẽsa in toto uniuerso, alioquin null⁹ ordo seq̃ref

Quomodo coelũ sit animal et magnũ aial. in hoc mũdo. Pro q̃ debes scire q coelũ apud Phos est, et dicif aiatũ, & non pp aliã cãm, nisi pp appetitũ, & motũ in loco. ut declarat Cõ. in lib. de substãtia orbis. Vnde totũ aggregatũ dr̃ aial magnũ, & ad instar eius aial corruptibile dr̃ Microcosmos. i. paruus mundus. unde sicut oẽs uirtutes, & mot⁹ particulares in nobis dependent ab una principali uirtute q̃ est in corde: eodẽ mõ oẽs orbes coelestes, & sui motores dependent a motore prio qui mouet primũ orbẽ motu diurno unde Auer. 12. meta. cõ. 44. scribit dubitãdo circa id quod dictũ est dicens. Sed q̃ret aliquis qm̃ si motus oium orbiũ intendant eandẽ actionem & eundem ordinẽ cõem oibus, necesse est, ut habeant eandẽ formã intellectã extrinsecã a formis quas intẽdit unusquisqꝫ p se. s. formis pprĳs. Erit igif forma quasi finis addita super formã propriã, erga q̃ mouef unusquisqꝫ orbis aliorũ orbiũ, & soluendo dicit. dicam⁹ ergo q nulla forma est quasi finis & cõis, & uñs nisi illa ex eis q̃ hẽt actionẽ cõem, & haec ẽ dispõ forae mouẽtis primũ coelũ motu diurno. dispõ. n. entiũ in iuuamẽto corporũ coelestiũ adinuicẽ in creãdo entia q̃ sunt hic, & conseruãdo ea, est sicut

D dispõ regentiũ bonorũ q̃ iuuant se adinuicẽ in regendo bonã ciuitatẽ, qm̃ oẽs actiones eorum sunt erga actiones primi principis. ponunt. n. actiones suas seruientes & consequẽtes actionẽ primi principis. quẽadmodũ igif primus princeps in ciuitatib⁹ necesse est, ut habeat actionẽ propriã, q̃ est nobilissima actionũ, & si non esset ociosus: q̃s actionẽ intendũt p suã actionẽ oẽs qui sunt sub prio principe. quẽadmodũ igif necesse est in istis principatibus, ut prim⁹ principatus sit, sicut est necesse in actionib⁹ principũ, ut pria actio sit, & sic accidit in artificĳs q̃ iuuant se adinuicẽ erga unũ artificiale, & sunt illa q̃rũ q̃dã sunt pricipantia alĳs, & oia reducunf ad unũ artificiũ. v. gra. qm̃ plura artificia seruiunt artificĳs equitãdi. sic igif est intelligẽdũ de istis corporib⁹ cũ suis formis a quibus mouentur, & de istis formis adinuicẽ, multũ. n. assimilanf artificĳs q̃ seruiunt sibi adinuicẽ, & q̃ intelligũt adinuicẽ sunt principia eorũ ex quibus accipiunt intellm pprtũ, v. gra. quia artifi. tũ frenificãdi accipit sua principia ab artifice artis equitãdi, & silr alia artificia seruiẽtia huic artificio.

Sũma omnium. Dña aũt inter ista & artificialia est, quia forae artificiales mouẽtes artifices sunt in materia, istę aũt nõ. Ex qb⁹ auctoritatibus clarissime elicif per tria exẽpla clara q̃ licet non utantr in doctrina demr̃atiua, tñ in reb⁹ q̃ nõ intelligũtur nisi cũ difficultate, & per similitudinẽ ad aliẽ

E adduci pñt, ut dicit Auer. 3. de aia. cõ. 14. & in. 8. phy. cõ. 81. q coelũ est unũ aial sempiternũ cõstãs ex plurib⁹ orbibus, & ex plurib⁹ motorib⁹, & primus orbis est sicut cor in aialib⁹, quod est mẽbrũ principale a q̃ oia alia membra dependent, & primus motor qui mouet primũ orbẽ est sicut aia cordis, a qua pfluunt oẽs uirtutes particulares in reliqua mẽbra. sicut igif oia mẽbra hñt colligantia cum corde, & mouenf a motu qui pfluit a corde tanq̃ a fonte ois mot⁹, & principali principio, ut tenuit solertissim⁹ naturae rimator Aris. in. 2. de partibus aialiũ. & in lib. de sensu & sensa. sic oẽs orbes hñt essentialẽ, & neciã dependẽtiã a primo orbe, & ultra motũ pprtũ mouenf motu diurno ad motũ primi mobilis, & sic motores mouentes alios orbes inferiores insequuntur, & intendunt primũ motum primi motoris, & dñr ab Auer. in. 8. physi. cõ. 52. motores moti per accñs, non quia mouenf ad motũ sui subiecti, sicut sunt motores mãles qui sunt forma in materia cõstituta in esse per subiectũ, sed p quãto accidit q suũ mobile mouetur ab alio motore. s. a primo motore mouẽte primũ mobile, sed isto mõ solus prim⁹ motor dr̃ esse motor p se nullo mõ motus, nec p se, nec p accñs. unde inquit. & debet intelligi ex hoc q mouentia q̃ sunt hic, sunt illa q̃ mouentur ex se, & ex alĳs p accñs. s. ex motu sui subiecti. s. primi moti ab eis, & hoc est quia motor cõstituitur p primũ motũ ab ipso. s. quia motor est in eo forma, & motum materia, & est acceptũ in diffõne formae sm q materiae ac

F cipiuntur in diffõnib⁹ formarũ, & hoc est id q̃d dẽ moue-

Aug. ri per accñs in rei ueritate, motus aũt in corporibus coelestibus nõ constituitur per subiectũ ipsius, & ideo nõ mo-

Quo modo alĳ intelligẽtiae, pter prima sunt motores moti. uetur per motũ subiecti moti ab ipso hoc mõ accidentali, quod aũt eorũ habet subiectũ quod mouetur ex alio motore a pprio dr̃ q ille motor pprius mouetur p accñs. s. ex hoc q suũ subiectũ mouetur ab alio, quia accidit ei. s. motori pprio quidã modus mouendi, & est quia subiectũ eius mouetur ab alio, non quia ipse mouetur per motũ sui subiecti, sicut est dispõ in motoribus qui sunt hic, & ideo dr̃ in eis motor per accñs, equiuoce. s. de illo quod mouetur per subiectum acceptum in sua diffinitione, & per subiectum quod non habet introitum in sua diffinitione. Secundum mentem igitur Auer. solus primus motor dicitur esse motor per se, & nullo mõ dicitur moueri per accidẽs, nec quia moueatur ad motum sui mobilis, nec quia suum mobile moueatur ab alio motore, & dicif esse motor qui est purus actus in quo nulla prorsus est potentia, & dicif motor separatus, quia nullus est adeo eleuatus a potentia, nullusqꝫ est independens in mouẽdo, sicut ipse, et quia est respectu oium aliorũ motorũ, sicut forma & finis qui mo

G ueor oẽs alios motores aliorũ orbiũ in rõne amati, & desideratı, & ille finis semper est actu coniunctus cũ alĳs motorib⁹, ideo sub hac rõne est cã q̄ alĳ motores sempiterno tp̃e mouent, quia ibi secue est q̃ȝ sit in motorib⁹ materialibus in quibus finis mot⁹ distinguit a motore, & est in potentia, & ideo suum mouere est finitũ. ut dicit Auer. in lib de substantia orbis. ca. 1. & 2. & 12. meta. cõ. 36.

Que sit mẽs Auer. circa theorema appositum.

Vult igit Cõ. in ꝓposito theoremate motũ cœli esse a duobus motorib⁹ isto mõ, sumendo. n. cœlũ pro toto mũdo superiori, sic ibi est duos motores considerare motores. s. coniunctos suis orbib⁹ qui, ut mouent suos orbes sunt finitæ potentiæ, & finiti uigoris, & sic hñt determinatas ꝓportiones supra sua mobilia, & excedunt seinuicẽ in uelocitate mouendi, ut testatur expresse Cõmen. in. 1. cœli. cõ. 38. 39. & 71. & quia hñt finitatem uigoris, hinc est q̄ mouẽt in tp̃e, & non in instanti. & quia una est minoris uigoris alia ons uelocius mouet q̃ȝ alia: sed q̄ semp moueant est, quia hñt finẽ sempiternum sp̄ actu mouentẽ in rõne amati, & desideratı, & quia iste finis est cõis oib⁹ alĳs motoribus, & est tãquã forma oĩum, non n. tali rõne respicit solũ unum, sed oẽs. ideo dr̃ iste forma seu motor separatus, non aũt est intelligendũ q̄ talis motor non effectiue moueat suum orbem motu diurno, imo mouet, ut sic ipsum

H & omnes alios orbes inferiores motu diurno, sed dr̃ separatus, quia est maxime liberatus ab oĩ potentia. 12. de aia cõ. 5. in solutione. 1. q. & 12. meta. cõ. 41. et alibi infinitis. & dr̃ separatus in rõne ista p̄sertim quia mouet, ut finis, quia finis est cã causarũ, causalitas. n. finis est in causata. & quia omnes alĳ motores in ratione qua mouent, ut efficiens, imo ipsemet, ut mouet ut efficiens præsupponit seipsum in ratione finis. unde Auer. 2. phy. cõ. 85. hæc ẽ dispõentis necessarĳ simplr̃, ut non sit propter suã actionẽ, sed actio eius ꝓpter ipsum, & iste modus necessitatis inueniẽ in reb⁹ æternis, & ista est necessitas simpliciter, & isto mõ iste motor est infinitæ motionis. s. ut mouet in ratiõe finis est cã infinitæ durationis ĩ motu cœli. Et hoc elicitur ex mente eius. 12. meta. cõ. 41. ubi auctoritate Themistĳ inquit. Them. aũt in hoc loco dixit quod non rectũ est qd̄ dixit solem, & alias stellas esse finitas, & habere potẽtias infinitas, potentia. n. q̃ est in stellis, q̃ est infinita nõ est naturalis in eis, neq̄ s̄m q̄ sunt corpora, sed aut pendet a prima cã, aut ex aia exñte in eis ab illa potẽtia q̃ nõ est corpus, prima. n. cã est q̃ reuoluit eos tp̃e infinito, qm̃ si haberent illud quod hñt in potentia, ut corpus & magnitudo hñt, & non essent semper in actu, tunc necium esset eis laborare & lassari. Et paulo infra abbreuiando istã sñiam

I Themistĳ, inquit. Si aliquis motor mouet propter finem exñtem in potentia illo adepto, & deducto ad actũ cessabit mot⁹, quapropter necesse est motũ æternũ esse ad aliquid semper in actu. Item si finis esset aliquid in corpor̃, non semper æqualiter distaret, & uniformiter se haberet ad motorem, sed nũc esset hic, nũc, ibi. Et per consequens motor nunc uelocitaret, & nunc tardaret motũ, & sic motus non esset uniformis & regularis, cũ igitur motus cœlestis sit uniformis, & regularis ex hoc deducit Auer. q̄ ille motus est ad aliquid exñs semper in actu quod in nulla protsus existit materia.

Dubium.

Sed est ardua difficultas, an isti duo motores a quib⁹ mouetur cœlum, sunt duo distincti realiter.

Solu Gre. de Arimi 2. sen. dist. 1. q. 1. arti. 2

Ad hanc obiectionem rñdet Grego. de Arimino in. 2. sen. dist. 1. q. 1. arti. 2. In rñsione ad rõnes, & auctoritates Aureoli dicens. Ad tertiam auctoritatem de illis duobus motorib⁹ dicendum q̄ ṽba illa nõ sunt sumenda stricte s̄m propriam suã sign̄ationem, qm̃ ut inquit Com. manifeste sibĳpsi cõtradiceret ĩ his q̃ dixit in. 1 ca. de substãtia orbis. ubi sic ait. Nõ est dicendũ quod forẽ a quibus mouentur corpora cœlestia sunt aliæ a formis ad q̃s mouentur, & quod illæ q̃ debent esse oõ in materia oĩno, & q̃ careor situ sunt formæ ad quas mouentur, cũ illæ a quibus mouentur sunt formæ in materĳs. ecce q̄ exp̄sse dicit non esse ponendos duos tales motores distinctos, unum ad quod mouetur, & aliũ a q̃ mouentur, & illum

K noo in materia oĩno, hunc aũt in materia. s. coniunctũ, & hoc expresse illis q̃ sonant ṽba allegata ad oppositum cõtradicit. Preterea si ponantur duo tales motores s̄m intẽtionem opionis oppositæ, uidelicet q̄ un⁹ moueat actiue tm̃, & alter finaliter, expresse contradicit ei, & etiã Phi qui ponunt expresse q̄ q̃libet intelligentia agens motum est finia motus, ut patere dicit ex his q̃ adduxit in ꝓbõne secunde conclusionis ꝓbatæ per ipsum. Et ideo inquit. dicendũ ergo, nisi uelim⁹ cõcedere ipsum sibi contradicere, sicut aliqui in hoc passu concedunt, q̄ ipse improprie locutus est. nã quilibet motor cœlestis mouet, ut agens, & ut finis, ut dictum est, propter hunc duplicem modum mouendi, seu duplicem rationem q̃ in nobis duob⁹ distinctis motorib⁹ conueniunt, ut supra habitũ est, per hoc dicit motum illũ cõponi ex duob⁹ motorib⁹ q̃rũ essentialiter sit tm̃ unus, saltem in primo motu, nã q̃d ad alios posset dici q̄ sunt plures unus cõis qui est coniunctus primo orbi, & alter ꝓprius, & cõis tm̃ per modũ finis mouerec inferiores, ꝓprius autem ut agens, & ut finis, iuxta modũ p̄missum, & ipse cõis utroq̄ modo mouet suum orbem, et si de primo motu uelimus intelligere uerbũ Cõm. intelligendum est ĩproprie iuxta sensum datum. Et confirmat hoc dictũ suũ ex ṽbis Cõm. in eodem cõ. ubi parũ infra subdit. ergo nihil est in quo differt forma qua mouetur a

L forma ad q̃ mouetur, nisi dispõne, manifestum est aũt q̄ forma a qua mouetur est forma q̃ efficit motũ, forma aũt ad q̃ mouetur est forma q̃ est finis motus. Dicimus nos q̄ ista dicta Gregorĳ ꝓ maiori sua parte sunt ṽa, tñ nos in aliquibus discrepam⁹ ab ipso, nã nõ est dubiũ q̄ prim⁹ motor, & prima forma, & prim⁹ finis sunt idem subiecto, & uaria in intentione, ut dicit Cõmen. 12. meta. cõ. 5. & 6. Nec etiã dubiũ est q̄ aliæ intelligentiȩ mouent, ut finia. et mouent ut efficiens, sicut expresse dicit. Cõ. 12. meta. cõ. 36. & alibi frequenter dicere, tñ in p̄nti auctoritate in q̃ dicit motũ cœli cõponi ex duobus motoribus, q̃rũ unus est finitæ motionis, & est coniunct⁹, & est aia exñs in eo alius autem est separatus a materia oĩno, & est ĩfinitæ motionis. q̄ ĩproprie fuerit locutus, uidetur multũ detrahere auctoritati Cõmen. q̄ in tã ardua difficultate introducta per Ioan. Grã. Peripateticis, q̃ omnes expositores fatigauit, & ipsum p̄sertim qui in uarĳs & diuersis locis eã examinat. nã. 8. phy. cõ. 79. & in. 2. cœli. cõ. 71. & in. 3. cap. de substãtia orbis. & in. 12. meta. cõ. 41. nõ sine forti cã pertractat, unde ipse incideret in foueã quã fecit. nã. 3. de aia, dum disputat de intellectu poss̄ contra Alexã. deridet eũ, dũ glossat ṽba Ari. io quibus dicit ipsum simplicem, immixtũ, & incorporeum, q̄ non ꝓprie intelliguntur illa ṽba. unde etiã lucidissimus Them in. 1. de aia. cap. 10. Non est

M æquũ in altissimis p̄hiȩ q̃õnib⁹ aliud sentire, aliud dicere. cũ. n. semper res digna hoĩe est ne a mente ṽba dissentiãt, tũ id maxime in rebus obscuris et creperis obseruandum, quo ea q̃ suapte ingenio remota, & condita uideãtur uerbis illustribus, & q̃ maxime declarãtibus uendicentur a tenebris. Amplius Aris. in demr̃atiuis sciẽtĳs iubet nõ esse disputandum nec diffiniendũ in metaphoris, sed ꝓprĳs sermonibus, ut patet in. 1. poster. & Cõm. 1. cœli cõ. 105. & 106. contra defendentes Plato. inquit q̄ Aris. accusat Platonem, uel quia male sensit, uel quia male docuit, quia abutebatur noĩe seu uocabulo gñonis. Et ideo post lõgã & diuturnã cogitationem perueni ad hoc: & dico q̄ isti motores sunt uere duo, & sunt realiter distincti, & nõ ẽ sermo improprius. ubi aiaduerte, q̄ ut patet exercitatus in uita eius in illo. 12. imitatus est ꝓ maiori parte Alexã. & expõ illa fere tota est Alex. adeo q̄ ubi deficit sibi expõ Alex. uidetur esse quasi mutus. Alexã. aũt ut recitat Cõmen. 12. meta. cõ. 25. super illis ṽbis, deinde erunt hæc oĩa aĩa forsan & corpus, aut intell̄s, & appetit⁹, & corp⁹, dicit, & iõ dicit forsan qa qdã existimarũt aĩam esse abstractã, q̄ aĩa apud ip̄m nõ est abstracta, sed p̄ria forã ẽ abstracta, et ĩtẽdit p hęc oĩa corp̃a cœlestia. ubi s̄m Alex. corp̃a cœlestia hñt ĩtelligẽtias aĩatores illa formalr̄. & sola p̄ria forã

Opinio ꝓpria.

est

A est abstracta, & hoc est quod plerunq; Cōmē. solet dice-
re in illo. 12. loquēs de prio motore, & prima forma & pri
mo fine, q̄ eadē sunt subiecto, quod in nulla oīno est ma-
teria, & q̄d nullo mō est in corpore, etenim aīa etiā apud
Arabes dicit formā coniūctā corpori. unde Auic. in. 2. sup
meta. cap. 1. aīa dr̄ pro quāto mediāte motu ligationē ha-
bet cū corpore q̄ mouet illud, si autē fuerit substātia sepa-
rata oīno uocat̄ intelligētia. & Auer. in. 8. phy. cō. 1. Prin-
cipiū mouēs de reb⁹ motis est sicut aīa de reb⁹ uiuis. Di-
co igit̄ q̄ fm Auer. mot⁹ cœli, p toto mūdo superiori su-
mēdo cœlū pōt considerari dupl̄r, & q̄ ad hoc q̄ ille mo-
tus est in tpe, & fm q̄ mot⁹ illi particulares sunt hñtes de
terminatas mēsuras adinuicē in uelocitate & tarditate, et
sic pueniunt a motore efficiente motū qui est prima forā,
ut mouet, ut efficiēs primū orbē, & oēs alios qui sunt sub
eo motu diurno, et oēs alij motores qui sub eadē rōne mo
Cōtra Gre. & Auen. uent sua mobilia motib⁹ pprijs. Vnde falsum est quod di
cit Grego. quod primus motor respectu aliorū orbiū qui
sunt sub orbe stellato concurrat, ut finis, imo etiā concur-
rit, ut efficiēs, p quāto oēs mouet motu diurno. Et qa oēs
intelligētię sunt finiti uigoris, hinc est q̄ oēs mouēt, ut ef-
ficiens finito tpe in uelocitate motionis, et nulla mouet in
B instāti, et quia oēs, ut sic sunt applicatę pprijs mobilibus,
oēs dñr aīa respectu sui orbis, uel quia formal̄r inhærent
pter primū motorē, ut uidet̄ sentire Alexā. uel fm q̄ ego
puto in uia Auer. oēs intelligētiæ hñt ppriū orbē, & illæ
ut sic dñt aīæ. pria aūt intelligētia, licet imediate respiciat
primū orbē, quia tñ etiā mediāte illo respicit oēs alios or
bes, pōt dici forma abstracta & separata, quia est forma
cōis & uīs, & licet ut mouet pōt dici aīa cœli, tñ ut est
cā finalis ab oībus desiderata sic est forma separata, quia
ut sic nō poti⁹ respicit unū, q̄ reliquū, & ut sic est cā infi-
nitatis in duratione, unde est q̄ motus cœli taliter sumpti
sit infinit⁹ in duratione, hoc principal̄r depēdet a prio fi-
ne, et nō a particularib⁹ finib⁹, unde si p ipossē nō esset iste
finis cōis in actu nō esset mot⁹ ęterno tpe simpl̄r. licet igr̄
q̄libet intelligētia in se cōsiderata moueat, ut efficiēs, &
moueat ut finis, tñ finis uīs qui est idem cū primo motorē
est qui primo largit̄ sempiternitatē mot⁹, & nō sunt fines
particulares qui sunt sub illo, & ideo alius est motor qui
largit̄ simpl̄r sempiternitatē, & alij sunt motores a quib⁹
pducunt̄ mot⁹ pprij in pprijs orbib⁹, licet idē sit motor
Solu. ad rō. Grego. qui mouet totū cœlū motu diurno. Et p hoc patet solu-
tio ad obiecta Gregorij. Ad primū quidē dr̄ q̄ nō est cō
tradictio in Auer. quia in primo cap. de substātia orbis in-
uehit contra Aui. qui ponebat in corpore cœlesti in uno-
quoq; orbe aīam imaginatiuā, q̄ erat de numero aīarum
sensitiuarū, q̄ existunt in materia, a qua effectiue pducitur
motus, sed intelligētia solū mouebat in rōne finis, et si ita
C esset tunc mouere cœli esset finitū sicut in istis q̄ sunt hic
quia talis aīa a qua mouet̄ cū sit forma in materia moue-
ret̄ per accñs, & quod mouet qñ mouet̄ impossē est, ut in-
quit, ut sit principiū mot⁹ æterni, unde parū infra inquit,
& quod dicūt incipiētes philosophari q̄ aīæ istorū cor-
porū cœlestiū sunt forā materiæ. s. q̄ in materia acquirant
æternitatē ex forīs in materialib⁹, nihil est, cōtingit. n. q̄
illud quod nō habet naturā essendi æternū acquirat æter
nitatē ab alio, ubi manifeste inuehit cōtra Auic. et sequa-
ces, sed hoc nō sequit̄ in uia ei⁹, quia alię intelligentiæ a
prima mouētur, a prima tāquā a fine uli, & cōi, quē oēs
amant & appetunt, & est finis sp actu mouēs illas ad sui
desideriū, & ipsę uirtutes appetentes nō sunt forę in ma
teria ex se possēs, & ab alio acquirentes necessitatē essendi,
sicut sequitur cōtra Auic. & ista est rō diuersitatis. nā oēs
intendunt primā, & agunt ppter primā, sicut actiones ser
uorū sunt pp dñm. ut dicit. 12. meta. cō. 44. ubi formaliter
rñdet ad istā obiectionē motā per ipsum ante Gregoriū.
Et p hoc patet solō ad sequens argumētū, nā licet q̄libet
intelligentia respectu sui mot⁹ pprij sit mouēs, ut finis p-
xim⁹, et ut agēs, oēs tñ mouent pp primū finē principal̄r,
quē primo appetunt, & a q̄ perficiuntē qui est cā q̄re cæte-

D ræ sempiterno tpe mouent. unde sine dubio cœlū est aīatū
ppter appetitū & motū, ut dicit Cōmen. in 1. cap. de sub-
stātia orbis. ubi dicit. & nō fuit dictū cœlū hr̄e aīam, nisi
ppter appetitū exñtē in eo, & motū localē, appetit⁹ aūt
qui est in hoc corpore, non est nisi quia corp⁹ cœleste est
unū p se, appetens per se non ppter potentiā exñtē in eo
diuisibilem ad diuisionē eius, esset. n. gñabile, & corrupti-
bile. Pro q̄ aduerte q̄ ubi est appetit⁹, ibi est potētia ap-
petens, & est obiectū appetibile, tales aūt uirtutes sunt in
telligentiæ inferiores appropriatæ pprijs orbib⁹ q̄ mouē
tur p appetitū ad aliquid nobili⁹ ipsis, & istud est primū
appetibile, quod est primū, & summū bonū, & prim⁹ fi-
nis, & iste est qui largit̄ perpetuitatē mot⁹ cæteris orbib⁹,
et hoc clare elicitur ex ȳbis Auer. in penul. ca. libri de sub
stātia orbis ubi ita scribit ad literā. Et cū considerauit in
istis uirtutib⁹ declaratū fuit ipsi ipsam esse uirtutē appeti-
tiuā de uirtutib⁹ aīæ tm̄, & cū cōsiderauit de istis uirtuti
bus appetitiuis cœlestibus inuenit eas mouere ad appeti-
bile nobilius ipsis, & cum considerauit in uirtutibus ap-
petitiuis cœlestibus inuenit eas esse finitarum potentia-
rum, & cū cōsiderauit in cōtinuatione mot⁹ eorum, fuit
declaratū q̄ cā continuationis motus earū nō est ista uir
tus qua mouet̄, sed illud quod largit̄ eis continuationē est
E aliquid appetibile, quia continuatio nō puenit nisi a mo-
tore nō moto, sequit̄ q̄ illud mouens, neq; est corp⁹, neq;
potētia in corpore, & q̄ est intelligentia abstracta, & q̄
istud corp⁹ cœleste intelligit hanc intelligentiā, intelliget̄
enim trāsmutari ipsum appetere ad illud. Vbi imaginatur
Auer. q̄ cœlū sumptū pro oīb⁹ orbib⁹ hñtibus proprios
motores intelligit bonitatē primi motoris mouētis primū
orbē stellarū fixarū & ad talē intellectionē in istis uirtuti
bus intelligentib⁹ insurgit appetitus, & desideriū, ut pfi-
ciant̄ a primo & summo bono. nā ut inquit Cōmē. 12. me
ta. cō. 39. desideriū insequit̄ cognitionē, sicut umbra inse-
quitur corp⁹, & quia desideriū in natura, & in intellectu
totaliter separato sp est ad nobilius: hinc est, q̄ istæ uirtu
tes appetentes mouentur in rōne finis a prima q̄ est nobi-
Dubium. lissima, & summa oīum pfectio. Et dubitabis hic, quia
Cōmē. uult q̄ prima intelligētia q̄ est primum appetibile
est cā continuationis, & sempiternitatis motus, quia con
tinuatio est a motore non moto. sed tunc fm hoc uidr̄ q̄
aliæ intelligentiæ sunt motores moti, & hoc est falsum,
quia q̄libet forma liberata a materia, est motor non mot⁹
neq; per se, neq; per accidēs. ut dicit Cōmē. in. 9. met. cō.
Solutio. 2. Dicam⁹ in uia eius q̄ oīs intelligentia citra primā, ut
supra allegauim⁹ de mente ei⁹. 8. phy. cō. 52. dr̄ motor mo
tus per accñs, non quia alię intelligentię moueant̄ p acci
dens ad motū sui subiecti, sicut est in formis constitutis in
esse per subiectū: sed p quanto accidit q̄ orbis motus ab
F eis moueat̄ ab alio motore alio motu a motu causato a p-
prio motore. nā oēs orbes planetarū mouent̄ motu diur-
no a primo motore mouēte primū mobile. Dñr etiā mo-
Quomodo pri⁹ motor nullo mō sit motus. tores isti moti motu ęquiuoco p quanto mouent̄ a primo
intelligibili, & a primo appetibili, quod est realiter nobi-
lius, & perfectius ipsis. unde Cōm. 12. meta. cō. 44. cōtra
Auic. scribit in intelligentijs non est consecutio, neq; pro-
uentus, nec actio, sed solū est cā & cāium fm q̄ intellm
est cā intelligentis. Primus igitur motor qui mouet orbē
stellarū fixarū, & totū cœlū motu diurno, dicit̄ motor nul
lo mō mot⁹ neq; p se, neq; per accidens de nullo mō eorū
q̄ sunt mota per accñs, nō. n. mouetur ad motū sui subi,
quia est forma separata. Nec dici pōt moueri per accñs,
quia suus orbis primo mot⁹ ab eo moueat̄ ab alio motorē,
imo nō mouet̄ nisi ab ipso. Sil̄r nō dr̄ prim⁹ motor moue
ri ab aliq̄ intelligibili, et appetibili q̄d sit nobili⁹ ipō, imo
in eo simpl̄r ista sunt eadē oībus modis intelligēs, & intel
lectum, & intellectio, & appetibile, & appetens, & appe
titus, & ideo iste motor primus utroq; modo cū sit inde-
pendens ab alio dicitur motor nullo modo mot⁹, & ideo,
est causa continuationis, & uniformitatis, et sempiternita
tis motus cœli, & ppter istas rōnes dr̄ motor separatus

G quia in mouendo suum orbē non dependet ab alio motore, & quia in mouendo non mouet ab aliquo intelligibili, & appetibili alio ab ipso, quia se solū intelligit, ut uolunt Peripatetici. 12. meta. tex. cō. 51. Et pro his q̄ dixi uide in fine cō. 36. in. 12. meta. ubi dicit, & oīa ista dicit ad declarādum q corpora cœlestia cum hñt appetitum propter intellectū, intellectus aūt maius bonum ipso appetit, contingit necessario q corpora cœlestia appetunt in hoc motu aliquid maius bonū ipsis. Et cum illa sunt nobilissima corpora sensibilium & meliora, necesse est q illud bonū quod appetunt, sit nobilissimū entium, & maxime quod appetit totum cęlum in motu diurno. Et in cō. 37. ponens dr̄iam inter primā intelligentiā & alias. inquit. & intēdit per hunc sermonē distinguere inter primū principium, & alia principia abstracta, alia .n. uidenē electa, & desiderata ꝑpter alia. s. principia aliorū motuū cœlestiū præter motū diurnum, quod autē hunc motum facit uidet esse electum per se, cum uersus ipsum mouet oē motu ueloci ori, & maiori ꝓprijs motibus unicuiq; eorū, est .n. electū per se, & amatum ab oibus, tale autē est perfectum. s. finis. & parum infra ibidem dicit, q per primū motum intelligit corpus cœleste, & per alia mota alias sphæras, q̄ sunt sub prio corpore, & q̄ sunt in generatio. & corrupt. primū .n.
H cœlum mouet ſm desideriū, ut assimilet ei ſm suū posse, sicut amans mouet, ut assimilet suo amato, alia autē corpora cœlestia mouent ſm desideriū ad motum primi corporis, & ideo planetę hñt motum duplicem, ex. 12. meta. cō. 41. ubi declarauit q motus cœli est possibilis ex se, & qa fuit declaratū ab Aristo. 9. meta. tex. cō. 17. q non est timendum cœlum quiescere in aliqua hora. inquit. q hoc necesse est, ut sit ꝑpter motorem in quo nulla potētia est oīno, neq; essentialiter, neq; accñtaliter, & tale non est in materia, patet aūt q hoc non est nisi primus motor, ut diximus. Et mirū est de Gregorio Ariminē. & de tot uiris illustribus qōo in p̄nti auctoritate adeo manifeste defecerint dicentes sermonē Auer. fuisse improprium, cum hæc sint uerba eius, & dissolutio eius est q iste motus, ut declaratum est, cōponit ex duob⁹ motorib⁹, quorum un⁹ est finitæ motionis &c. nā debuit uidere ubi hoc fuerit declaratum, & manifeste patet q in eodē. 12. fuit declaratū ab Aristote. in tex. cō. 33. & etiā in. 2. de gñone & corruptione tex. cō. 56. & in eodē. 12. meta. tex. cō. 37. ubi uult Aris. q in cœlo sunt duo motus uidelicet motus diurnus qui est primi mobilis & totius cœli alius est motus planetarū discurrētium super polis zodiaci. & Arist. uult in p̄dictis locis q motus q ꝓuenit a motore cōiuncto, & appropriato orbib⁹ planetarū operat gñone & corrup. p accessum
I & recessum planetarū in tali obliquo circulo motorum, sed motus diurnus qui causat a motore separato ꝑp cās dictas, est ille qui operat continuitatē, & æternitatē, sicut expresse poteris uidere in p̄dictis locis, imo Auer. i calce cō. 41. colligens p̄cipuum fundamētū demōnis Aris. inquit. & cum ita sit potentiæ mouētes quę sunt in corporibus sunt duob⁹ modis. aut potentię exñtes in corporib⁹ generabilib⁹ & corruptibilib⁹, & hæ impoē est, ut semꝑ moueant se ꝑpter transmutationē eorum, & ꝑpter transmutationem sui subiecti, & ideo accidit talibus necessario fessitudo aut potentię mouentes in corporib⁹ æternis, hæ igitur poīe, est, ut moueant semper, & ut non moueāt semper, p̄nt .n. non sꝑ mouere, si posuerim⁹ illud ad quod mouent. s. primū motorē receptibilē transmutationis cuiuscunq; modi, p̄nt aūt sꝑ mouere qñ illud ad quod mouent fuerit non trāsmutabile, & hoc est cū non fuerit corpus oīno, si igit motum æternū est, necesse est, ut moueat per potentiā exñtē in eo a motore cui nullus modus transmutationis accidit, & tale in nulla materia existit. Manifestū est autē q potentiæ mouentes exñtes in corporib⁹ æternis, q̄ p̄nt sꝑ mouere, & p̄nt nō sꝑ mouere, sunt uirtutes intellectuales exñtes in orbib⁹ planetarū, quia prim⁹ intell's non est de numero taliū uirtutū, qui possit sꝑ mouere, aut non sꝑ mouere, quia iste intell's primus nō est ordinabilis ad aliū finē nobiliorē, aut minus nobilē ipso prima intentione, sicut patuit supra ex dr̄ia eius ab alijs per uerba Auer. 12. met. cō. 37. & ita motor iste separatus qui mouet effectiue totū cœlū motu diurno, et mouet omnes K
ītellectus sub ipso, ut finis, semꝑ in actu est causa infinitæ motionis in duratione, et sic intelligas essentialē ordinem, & depēdentiā in mūdo illo superiori, q̄ ꝑpauci intelligere potuerunt. Et ex hoc etiā patet error aliorū clarissimorū doctorū uolētiū ex hac auctoritate Auer. tenuisse Deū esse infiniti uigoris, cū ipse seipsum apte declaret in eodē cō. quōo talis motor separatus sit infinitæ motionis, referēdo hoc ad æternitatē durationis, p quāto mouet a potentia non in materiæ hñte continuitatē, & æternitatē motus. Sed est dubiū, nunquid prim⁹ motor pōt dici motor coniūctus cū moueat primū orbē, & tunc uidet q etiā si mouet effectiue pōt dici aīa sui orbis, & p consequēs non debet dici motor separatus. Dico q teste Auer. i. 8. phy. principiū mouēs de reb⁹ mobilib⁹ est sicut aīa de reb⁹ uiuis, aīa .n. est principiū uegetādi, sentiēdi, intelligēdi, et ſm locū mouēdi, est .n. fons, & origo oīs mot⁹. ut dicit The. in principio libri de aīa, sic pōt dici aīa. Sed aduerte qa dr̄ differēter ab alijs, quia prim⁹ motor ē sicut aīa uīs diffusa in totū cœlū mediāte prio mobili mouēdo totū motu diurno, sicut aīa est uirtus, & actus toti⁹ corporis, mediāte tñ in fluxu cordis influit suas actiones in totū corpus, nā cor est primū q̄d participat actiones aīæ, quia est primū q̄d uiuit, & est ultimū q̄d morit, sed aliæ intelligē- L
tiæ solū sunt cōiunctæ ꝓprijs orbibus, & illos solos mouēt, & nulla aliarū intelligentiarū habet actionē uīem, et cōem in totū aial cœleste nisi pria, & ideo appellat aīa totius cœli modo declarato, & dicit etiā motor separat⁹, & motor in q̄ nulla ꝓrsus est potētia, & motor qui nullo mō moueri dr̄, neq; essentialr̄, neq; accidētaliter ſm nullū modorū duorū ex his q̄ dñt mota p acciñs ſm p̄inductū modū & ista est mēs ꝟa Auer. in hoc loco, quē nullus ante nos uidere potuit, & Deo sit la⁹ illustrāti intell'm. Dicam⁹ igit q cū cœlū sumit trib⁹ modis, ut dicit Aris. in. 1. cœli & mū. in tex. cō. 96. cœlū sumit trib⁹ modis. s. p toto cœlo quod mouet motu diurno, & p octaua sphęra, & p toto mūdo, in proposito aūt sumit cœlū prio modo pro aiali magno ex prio orbe, & alijs orbib⁹ resultāte, talis aūt cœli mot⁹ causat a duob⁹ motoribus, quia motus planetarū causant a suis proprijs intelligētijs, q̄ sunt appropriatæ proprijs mobilib⁹, & sunt finitæ motionis in uigore inter se, & p̄nt adinuicē cōparari, & dñs motor cōiunct⁹, & aīa sui orbis, uel ſm uiā Alexā. q uoluit q erāt formæ informātes, uel ꝑp motū, ut uult Cō. ali⁹ aūt motor est separat⁹, & est prim⁹ motor qui cāt motū diurnum, & M
est cā sempiternitatis, & continuitatis in oī motu aliorum motorū, & ideo dr̄ esse infinitæ motionis in duratione, & non in uigore, unde etiā istū modū loquēdi hēt Auer. in doctrina sua, q p infinitā motionē intelligit infinitam in duratione, sicut patet. 2. cœli. in cō. 19. ī solōne qōnis. ubi inquit. qm̄ nos non intelligim⁹ p infinitū nisi infinitatem motionis. i. q actio eorū non cessat. & ut supra patuit ipsemet parū infra in illo cō. 41. 12. declarat hoc sic debere intelligi, & p hac expōne ultra alias auctoritates supra adductas, audi Auer. in fine penul. cap. de substātia orbis. inquit .n. & est declaratū ex hoc toto quod dixit in lib. cœli & mū. s. q si in cœlo essent pl'es stellæ, & uide ꝟba q̄ sequunt, ubi tādē cōcludit. ex q̄ uerificat q dator continuationis motui est dator esse oib⁹ alijs entib⁹, patet autē q iste est prim⁹ motor, et prim⁹ finis, ut patet prio cœli tex. cō. 100. ab illo .n. cōicatū est eē, & uiuere oib⁹, his quidē clari⁹, his ꝟo obscuri⁹. Ad rōnē aūt Scoti ſm uiā Auer. tñdetur q loquitur Aris. de uirtute finita in uigore, sed ut pertractat Auer. illā demōnē procedit de ꝟtute materiali, & ideo cū prim⁹ motor sit mouēs æterno tpe, sequitur q nō est uirt⁹ mālis. Sed ex hoc nō sequit q sit īfiniti uigoris, qa ꝟtutes imāles oēs sunt finitæ, ut sic ſm mālē e⁹, & ista est uia eius, unde tñ ample p illa demōnatione quæ scripsi

Error aliorum.

Dubium.

Solutio

Intelligentia ... theore.

Solutio rationis Scoti.

A scripsi in 12.meta.super tex.cõ.41. Theologi autem & ueritas tenent Deum esse infiniti uigoris, & dicunt illam infinitatem non insequi materiam aut corpus, sed purissimum actum, & hoc teneo, quicquid in hoc sentiat Auer.

Corruptibile, & incorruptibile genere differunt.

Propõ 63

SCRIBITVR ista propositio in 10. primæ philosophiæ in tex.com.ulti. & est satis allegata. Diuus Thomas ibi dicit q cum corruptibilium, & incorruptibilium non potest esse una materia, genus aũt physice loquendo a materia sumitur, sequitur q illa quæ non communicant in materia genere physico sunt diuersa. logice autem loquẽdo nihil prohibet q cõueniant in genere inquantum conueniunt in una communi ratione, uel qualitatis, uel alicuius huiusmodi. Et ita habet dicere etiam Scotus qui ponit aliquem conceptum uniuocum Deo & creaturę, diceret enim glossando præsentẽ auctoritatem q corruptibile & incorruptibile differunt genere physico. Et quia ponit Angelos in prędicamento substãtię, sequitur q non differunt genere logico, nec in conceptu cõi transcendenti. Contra illud in quo conueniunt ambæ istę opiniones in præsenti loco arguitur. nam Aris. arguit ibi. s. 10. meta. tex. com. ultimi contra Platonem. inquit enim. Palam igitur q non contingit esse species tales quales quidam dicũt, erit enim homo hic quidem corruptibilis, hic autem incorruptibilis, equidem specie dicuntur esse eadem, & non æquiuoce, diuersa uero gñe differunt plusq̃ specie. Plato enim ponebat q idea hoĩs, & homo singularis sunt eiusdem speciei logicę, quia nomen & ratio uniuoce dicitur de homine in cõi, & de hoc homine, & tñ secundum Platonẽ idea hoĩs, & homo singularis differunt in gñe physico, quia idea hoĩs non habebat materiam quæ est genus physicum, sed homo corruptibilis singularis bene habebat materiã. & iõ si Arist. arguẽdo itelligeret de gñe physico, q q̃ differũt gñe physico differũt plusq̃ specie, sed idea hoĩs, & hic homo differũt gñe physico. igitur differunt specie, tunc peteret principium, nam negaret Plato quod quę differant gñe physico, differũt specie specialissima logice loquẽdo, & ideo ratio Aristo. si quid ualet oportet q propositio etiam ueritatem habeat de genere logico & uniuoce dicto, quia differentia ista ſm genus infert differentiam ſm speciem. & ideo antiqui Peripatetici, & Auer. prę̃sertim tenẽt q nomen dictum de causa, & causato non dicitur uniuoce, sed secundum prius & posterius. unde Cõmen. 8. physi. commen. 87. Horum de quibus dr̃ nomen ſm prius & posterius, & simplr̃, & secundum determinationem illud

C de quo dicitur prius est causa posterioris. et 7. meta. cõ. 4. inquit. Cum plura cõicant in eodem nomine, & quoddam est dignius quibusdam, illud quod est dignius illo nomine est causæ cæterorum & dispositio cæterorum in causalitate est sicut dispositio illorum in illo nomine, & ita habet etiam infra in com. 7. & in 8. meta. cõ. 7. Vnde si aduerte ne laboremus in æquiuoco, q genus apud Peripateticos est duplex, quoddam est genus uniuocum & hoc est quod communiter dr̃ logicum, de quo dixit Porphyrius q tale uniuoce prędicatur de suis speciebus. Est etiam genus multipliciter dictum, & hoc est genus analogum. distinctio ista colligitur in Auer. doctrina, ex 5. primæ philosophiæ tex. com. 4. super illis uerbis tex. nã cui differentia inest, & genus sequitur, sed cui genus non omnino differentia, inquit. genera generalissima non habent genus, nisi genus dictũ multipliciter. idẽ 4. meta. cõ. 2. & primo de aĩa. cõ. 7. & alibi frequenter. unde ens & unum dicuntur gña multipliciter dicta. nã 10. meta. tex. com. 8. Ens & unum æqualiter assequuntur categorias.

Duplex genus.

Tenuit aũt Auer. q̃ in genere uniuoco, & prædicamẽtali seu logico non ponãtur nisi res corruptibiles. unde io cõmen. super Porphyrio in cap. de specie, inquit. & oportet scias q substantia posita est in exemplo hic pro genere generum, secundum sententiam q materia & forma in

Opĩo Auer. de gñe generalissio substantię

trent prædicamẽtũ substãtiæ, & subẽ separatæ, & similr̃ posuit animal rationale esse genus hoĩs ſm uiã, & sniam illius qui dicit q rõnale est genus hoĩs & Angeli, uerum apud illum qui uidet q ratio in utroq; est ſm æquiuocationem noĩs non est genus, & silr̃ ſm illum qui uidet q id quod intenditur in prędicamentis est computatio uniuersalium rerum sensibilium erit genus generum corpus. Et in secundo cœli & mundi. in com. 49. contra Auic. infert q si corpora cœlestia essent eadẽ in genere, & diuersa in specie, essent cõposita ex materia & forma, & essent generabilia & corruptibilia. Nam 10. met. tex. com. 12. Differentia genere sunt quorum non est communis materia, & per oppositum quę sunt gñe conuenientia habent cõem materiam, sed omne habens materiam est corruptibile, & ideo ſm mentẽ eius corpus cœleste non est in prędicamento substãtia, quia genus uerum gñalissimum est corpus compositum ex materia & forma. Vnde etiam Boe. hoc uidetur sentire in prædicamentis, quia dicit q Arist. relictis extremis egit de medio extrema appellans materiam & formam quę sunt principia, & non sunt per se in prędicamẽto, sed per reductionem. Mediũ aũt est ipsa substantia composita ex materia & forma. unde Com. 7. meta. cõ. 27. inquit. Et in natura hac sunt tria materia, & forma, & aliquid quasi medium. i. mixtum inter materiam & formam. Ratio autem quę mouit Com. ubi mihi uidetur consistit in hoc. Nam ut patet 12. meta. text. com. 26. actus & potẽtia sunt principia omnium decem prędicamentorum. ut inquit ibi Commen. in com. Ratio huius est, quia quodlibet quãdoq; est in potẽtia & qñq; est in actu, sed res q̃ qñq; sunt potestate, qñq; uero actu sunt gñabiles & corruptibiles. unde constat ex 9. meta. tex. com. 17. q nullum ens sempiternum est in potentia. Forte dices q potentia, & actus quę sunt in omni prædicamento non sunt potẽtia realis, & actus sicut positiuũ, & positiuum, sed sicut positiuum & priuatiuum. sicut dixit Henricus de Gandauo, & Scotus post ipsum in octaua distinctione primi. q. 2. ubi agitur de simplicitate Dei, quia tenent omnem creaturã esse compositã illo modo, sicut ex priuatiuo & positiuo. Sed cõtra, quia quicq̃d sit de intelligentijs circa hoc de mente Commen. de quo alias diffuse dixi in tertio de aĩa. tñ loquendo de potentia, & actu quę sunt principia omnium prędicamentorũ, talis potentia & actus sunt principia realia. unde 12. met. com. 26. inquit Auer. potentia reducitur ad materiam, & actum reducitur ad formam. Et cõfirmatur, quia principia componentia aliquid reale intrinsece sunt realia, sed potentia & actus sunt huiusmodi respectu omnium quæ per se, & directe ponuntur in prędicamento. Et confirmatur, quia diuisio entis per potentiam & actum est diuisio entis extra aĩam, & ex consequenti istæ sunt drię quę competunt enti in esse reali, sed si potentia sumeretur ꝓ priuatione, sic formalr̃ illa non dicit aliq̃d reale, sed mere ens rationis. unde Auer. 1. phy. cõ. 79. inquit, priuatio non est accidens, nedum ut sit substantia, assumptum sũt ostenditur. nã Arist. 6. meta. abijcit a consideratione scientiæ diuinę ens per accidens, & ens in aĩa, quia ens per accidens non habet causas terminatas, & ideo de eo non potest haberi scientia. Et ens in anima est ens diminutum, & ideo ens ſm se, & extra animam est illud quod diuiditur tripli ci diuisione. Prima est in substantiam & accidens. Secũda est per potentiam & actũ. Tertia est per unum, & multa, & per consequens potentia quæ cum actu diuidit ens non est pura priuatio, licet in tali potentia concomitetur priuatio, nam dicere aliquid esse in potentia est dicere aliquem modum priuationis. Tamen ut scribit Com̃ primo phy. com. 76. Ens in potentia est cui accidit priuatio, non tamen est in substantia eius. Sed dices pariformiter erit de uno quod erit differentia realis & ita unũ dicit aliq̃d positiuum. Ad hoc Auicen. & Scotus totũ concedũt, tamen apud Auer. secus est. nam quarto meta. commẽ. 3. & 10. meta. com. 8. unum non dicit nisi in diuisionẽ in en-

D

Boethius

E Rõ Auer.

Opĩo Henrici de Gãda & Sco.

Impugna.

F

Obiectio

Solutio Auic. & Scoti

G Solo Auer. ctate. unde, ut alias dixi plures sunt diuisiones entis primæ. Sed quęlibet est prima in suo genere, diuisio enim entis in substantiā, & accidens, est prima quæ datur per gdditates, diuisio per potentiam, & actum, est prima inter eas quæ dantur per relatiue opposita, sed diuisio per unū, & multa, est prima inter eas quæ dātur per priuatiue opposita. unde Arist. 4. meta. tex. com. 3. Fere aūt oia reducuntur contraria in principiū, speculata autem sunt a nobis in ecloga cōtrariorum, quia 10. meta. tex. com. 15. fuit declaratum q oia contraria reducuntur ad priuatiue opposita, talia enim sunt principia cuiuslibet contrarietatis, & ideo secūda est de diuisione quæ datur per priuationem & habitum. Secus aūt de illa quæ datur per relationes reales. unde sic intelligitur dictū Auer. 1. de anima. cō. 6. Actus & potentia sunt differentiæ entis ualde oppositæ, & circuunt omne genus prædicamenti. Vnde bene teneo cum Henrico de Gandauo, & Ioan. Scoto. q in aliīs intelligentiīs citra primam quæ est Deus, in quo nulla proc sus est potētia. & citra ultimam quæ est anima intellectiua, in qua in uia Auer. pono realem compositionem ex intellectu possibili, & agente tanquam ex duabus partib' essentialibus, quicquid dicant illi qui ponunt intellectū

H Potentia logica. agentem esse Deum, q tales sunt compositæ ex potentia & actu tanquā ex priuatione, & habitu. Nam talis potentia est logica, quæ causatur ex habitudine terminorū inquantum illi termini non repugnant; & a tali potentia dicitur possibile illud quod sm se potest esse uerum, uel nō potest esse uerū, sicut dicimus q possibile est talpam inquantum animal uidere, & sic quęlibet intelligētia citra primam inquantum ens potest esse perfectior q̄ sit, sed talis potentia nihil reale ponitur in eis, cum nihil sit possibile in eis uere, ut scribit Auer. 2. cœli. cō. 34. Nam possibile uere est illud quod dicitur potentia actiua, uel a potentia passiua, & est illud de quo loquuntur naturales. Sed in istis rebus materialibus, & corruptibilib' uolo sm uiam Auer. esse compositionem ex actu, & potentia tanquam expositiuo & positiuo, quia potentia reducitur ad materiam & actus ad formā, materia autē & forma sunt substantiæ, quia partes substantiæ sunt substantiæ, ut dicitur. 2. de aia cō. 2. Et in hoc teneo cum diuo Doctore. unde aiaduerte q ubicū q est ista ultima cōpositio, est etiā prima. quia nullum est ens citra primum, quod inquātū ens, aut inquantum substantia non inueniatur priuatum

I aliquo gradu perfectionis, sed nō cōuertitur q ubicū q est cōpositio ex priuatione, & habitu, q ibi sit compositio expositiuo & positiuo, quia in talib' intelligentiīs nulla est realis cōpositio; quia possibile in eis est necessitas. Et per uiam meā opinio istæ quę mediat inter illas duas extremas magis consonat dictis Arist. si bene cōsideras.

ADDitio. ¶ Vnde Auer. in libro destruc. destru. in dispu. 3. in solutione 14. dubiī, inquit. denominationes quæ fiunt a priuationibus, aut a relationibus non arguūt quod sint denominationes additę, extra aiam nec compositionem, ut reputabat Algazel, q quicquid haberet additam significationem inferret quid additū extra aiam in actu. & hoc debet intelligi, sicut diximus. nā priuatio nō. d. formaliter aliquid entitatis, quia non est substantia, nec accidens, relatio etiam non quælibet realis est, & ideo denominatio a relatione de necessitate non arguit cōpositionem in re denominata, uel quia non dicit rem diuersam a fundamento, uel quia nō in quolibet nec quęlibet relatio rei est, sed aliqua in aliquibus est rationis, ut dixi de potētia & actu.

Propria positio. Dicamus igitur iuxta uiā antiquorum q quæcū q differunt in genere physico, differunt in genere logico, quia illa quæ non cōicant in materia sicut cœlestia corpora, quę aut materiam nō habēt, aut non talē, sed solum sm locū mobilem. ut dicit Arist. in 8. meta. tex. cō. 12. & 12. met. tex. cō. 10. Omnia uero materiam habent quęcunq transmutātur, sed alia sempiternorum quæcun q non generabilia, mobilia autem latione, sed unde & quo. unde ut scribit Commen. in libro de substantia orbis. in cœlo non est potentia ad esse, sed est

K potentia ad ubi, & rectius dicitur subiectum quam materia, talia autem se habēt cum istis, sicut causa & causatū. Nā ut inquit Arist. in principio libri meteo. Oportet mundum inferiorem superioribus lationibus esse cōtinuum, ut omnis eius uirtus inde gubernet, & ideo corpora ista cū illis non possunt conuenire in eodem genere uniuoce dicto, sicut est genus logicum. Tamen bene possunt conuenire in aliquo genere multiplicitei dicto, quod uidelicet dicitur sm prius, & posterius, ut est genus analogum. Nam ens substantia, & unum sm istos analogice dicunt de illis, & de istis.

Obiectio. Et si obiiciatur, quia Auer. ibi. 10. meta. cō. ultimo inquit q corpus quod dicitur de corruptibili & incorruptibili, est nomen ęquiuocum.

Solutio. Respondet q per æquiuocum intellexit analogum, nā analogia est quidam modus æquiuocationis. Nā corpus est subiectū uniuersale scientiæ naturalis, ut scribit Auer. primo cœli. com. 2. & 12. meta. com. 5. & diffinitur in primo cœli. demonstrātur multa prædicata quæ per se necessario insunt illi, talia autem non possunt competere his quæ sunt pure æquiuoca. nam licet possit de termino pure æquiuoco enūciari aliquod prędicatū uere, sicut ista est uera in quolibet sensu oīs canis est pulcher, tū in pure ęquiuocis nō reperitur prędicatum essentiale omnino, ut scribit Auer.

L 4. meta. cō. 2. De analogis aūt & diffinitiones dari possunt ut patet. 2. phy si. de natura. tex. com. 3. & de motu. 3. phy si. commē. 4. inquit motus non dicitur uniuoce, ideo non habet diffinitionem dictam uniuoce, sed sm prius & posterius, sed tamen tales diffinitiones intrant in artibus demonstratiuis. Similiter talia habent passiones per se demonstrabiles de ipsis, quia si subm est analogū, & passio etiam est analoga. ut patet ex 2. posteriorum. Et sic aduerte q corruptibile & incorruptibile inquantum cōicās in una ratione analoga possunt ad eandem scientiam pertinere. unde scientia libri de cœlo est de corpore simplici neutro, quod non est ne q graue, ne q leue, & est simpliciter ingñabile, & incorruptibile, & est de aliīs simplicib' grauitatem, & leuitatem habentibus quæ sunt gñabilia, & corruptibilia saltem sm partem inquantum sunt de primariīs partibus quæ sunt de integritate uniuersi. ut dicit Commen. 3. cœli. cōmen. primo. Sic etiam possunt pertinere ad eandem potentiam. Nam cœlum est sensibile solo uisu. unde inquantum ista corpora inferiora, & cœlum participant unā naturā cōem analogam siue sit lux, aut diaphanū, sic possunt esse obiecta uniusmet potentiæ. unde Arist. in procemio metaphy. maxime dicit nos diligere sensum uisus, quia plures rerū differentias nobis ostendit. omnia enim corpora colore participant, sicut dicit in

M Alia limitatio. libro de sensu & sensato. Aduerte tū limitationem istā q qū Peripatetici dicūt corruptibili, & incorruptibili nihil esse uniuocum, intelligunt de conceptu qui habet modum intentionis primę. Sed fallit de conceptu qui est de secundo intellectis, sicut sunt intentiones secundæ, ut patet intelligenti.

Motus mixti est ab elemento simplici dominante in eo. Propō 6.

PROPOSITIO ista scribit primo cœli & mūdi. tex. com. 7. & 2. meteo. Vera aūt est propositio de mixto perfecto, cuius mixtio est completa, in qua uidelicet miscibilia sunt reducta ad unam formam superadditam mixtioni. Fallit aūt in mixto, cuius mixtio est per solam partium iuxta positionem. Nā talis motus non est simplex, sed est inflexus seu compositus, ut est motus turbinum. glossa est Auer. primo cœli. cōmen. 7. Et in paraphrasi eiusdē libri, idem dicit in loco allegato.

ADDitio. ¶ Vbi animaduerte q natura nō facit saltum. ut. d. Arist 9 de natura animalium. q sicut inter plantas, & aīalia in uiuētibus sunt quædā ambiguæ naturæ, ut sunt zoophyta à Gręcis dicta, sicut etiā credo sine dubio i mixtis inanimatis uidelicet q inter elementa, & mixta pfecta sunt quædā mixta inanimata per solam iuxtapositio-

A nem in partium, & talia non oportet q sint ex omnibus elementis constantia. unde stat aliquod ex istis mixtis ca tere calore, ut est de crystallo. ut asserit expresse Lincolniensis in secundo posteriorum super illo cap. 12. secundi posteriorum. ubi d. q in crystallo est corruptus omnis calor, & potentialis, & actualis. unde potest dici q crystallus sit excessus quidã elementi frigidi ibi dominantis per iuxtapositionem, non quia sit uera mixtio. Ubi animaduertere de mente Auer. q in motu grauium, & leuium de potẽtia accidentali talia mouentur ab intrinseco a sua forma substantiali tanq̃ a causa principali, & grauitas, & leuitas quæ sunt qualitates concurrunt tanquam instrumenta. Vnde primo cœli. cõ. 17. ubi Arist. ponit diffinitionem grauis, & leuis, inquit. Et intelligendum est ex descriptione grauis, & leuis naturam quę innata est ad mouẽdum ad medium, uel a medio. s. habitum & formam ex qua procedit hęc operatio, & si hoc nomen grauitas, & leuitas non dicantur uulgariter nisi de accidente. quia igitur non datur ęquale ad pondus, ut demonstratum est in naturali philosophia, inde, puenit q in mixto pfecto oportet dominari, aut elemẽtum graue, aut leue, & ideo mouetur ab elemento dominante in ipso quando mouetur motu naturali. Nã diffinitio de motu recto quę dicit, quod est uel a medio uel ad medium, & circularis est circa me-
B dium. istę diffinitiones ueritatẽ habent de motibus secũdum q sunt naturales sensibiles & in corporibus naturalibus motis natura, nõ uiolentia, ut est sententia Auer primo cœli cõ. 5. unde per hoc infinitę argutię sophisticatum soluuntur, quæ procedunt de motibus imaginariis in magnitudinibus imaginariis, & tolluntur instantię factę de motibus factis ab arte & a uiolentia, non a principio intrinseco quod est natura, & per medium debes intelligere medium mundi. Nam motus totę molendini non est uere circularis, quia non est circa medium mũdi: nec est motus simplex, tum quia nõ est corporis simplicis, tum etiã quia est talis motus compositus ex eleuatione & depressione, nec est naturalis, quia cõponit ex pulsu & tractu, & isti sunt motus uiolenti, ut patet. 7. phy si. in tex. cõ. 10.

Prop5. 64

Nota per se probari non possunt.

FAMOSA Est propositio & logicalis. Et Aristo. 1. physi. tex. cõ. 6. inquit. Demõstrare aũt manifesta per immanifesta non potentis iudicare est propter ipsum, & non propter ipsum cognitum. & Auer. ibi in cõ. scribit q ille qui per naturam suam non põt distinguere inter illud q d̃ est manifestũ per se, & inter illud quod nõ
C est manifestum per se, est modus hominum qui nũquam potuit philosophari, nec poterit. Vnde Arist. in quarto primę philosophiæ. tex. cõ. 9. Ineruditio est nõ cognoscere, quorum oportet quęrere demonstrationem, & quorum

Glossa propositionis.

non oportet. Glossatur igitur propositio isto modo, q per se nota probari non possunt ratione demonstratiua, quia demunstratio non erigitur ad per se nota, sed ad quęsita. quæstio autem est ignota propositio naturali, & dubitabilis ex sui natura. Aduerte tamẽ q ad per se nota potest adduci aliqua ratio dialectica: sic scribit Commen. in quarto phy. auscultatio. cõ. 1. Nam Arist. ibi proponit inquirere an locus sit, uel non sit. inquit enim, similiter autẽ necesse est de loco, sicut & de infinito cognoscere si est, aut non est. ubi Auer. in cõ. super hoc ita scribit, & nõ intendit perscrutari de suo esse secundũ demõnem, sed sm dialecticam. locum enim esse est manifestũ per se, sed cũ perscrutatur de loco scd̃m dialecticã de quiditate eius, accidunt quæstiones quę faciunt dubitare de suo esse. Amplius Com. 12. meta. cõ. 8. dicit q in nono meta. Arist. disputat contra negantes potentiã esse ad confirmandũ, quia potentiam esse est manifestum per se, hoc est dictu, illę probationes sunt dialecticæ non demonstratiuæ, & adducuntur ad hominem ad confirmandum, quia experimentum rõnum uerarum est ut concordent sensatis. Similiter aliqua sunt p se nota, ita q demõratione nõ indigẽt, tamen indigent aliqua innuitione, & talia ostẽduntur aliqua manerię disciplinę, sicut est syllogismus hypotheticus per naturam, sicut est inductio, & exemplũ, & id genus. alia enim est latentia propositionis quæ indiget syllogismo, & alia quę indiget inductione. 4. cœli. cõ. 12. Resolute igitur limita propositionẽ isto modo, per se nota probari non possunt. uerum est simpliciter, & demõratiue, &
D per se loquendo, tñ ad hominem possunt rõnibus ducentibus ad inconueniens ostendi, sicut fecit Arist. cum negãtibus prima principia in quarto meta. nam rationes illæ non simpliciter probãt, quia nullũ maius impossibile ex natura rei esse potest, q̃ sint opposita primorũ principiorum: sed rationes illę ducunt ad aliquid manifestius incõueniens ad hominẽ. sic etiam sunt rationes ducẽtes ad inconueniens per quas disputat in libro primo de interpretatione, contra negantes contingentiam esse, cum hoc sit per se notum, nã deducti ad hoc quod non oporteret negociari, neq consiliari, & multa cõsimilia quæ ex parte rei non sunt magis impossibilia, quam hypothesis data ab aduersariis, uidelicet negatio cõtingentiæ, sed sunt manifestiora quo ad hoiem, cũ quo sit altercatio. Similiter per accidens põt contingere q id quod est per se notum, uertatur in dubium, ut contingit de esse loci q secundum
E se est manifestum per se, tñ inquirendo suam quiditatem per rationes dialecticas, quarum natura est utrã. p partẽ contradictionis indifferenter ostendere, sic uertitur in dubium suum esse, hoc uult dicere Commen. in præfata auctoritate. Similr ad per se nota possunt aliquę rõnes adduci ad cõfirmandum, ut dicit de potentia Commen. 12. metaphy. com. 8. Similiter per se nota possunt aliqua innuitione ostendi, ut supra dictum fuit. Similiter distingue de multiplici manerie per se notorum, sicut supra poteris uidere in illo theoremate. Principia sunt sicut locus ianuæ. &c. decies enim repetita placebant, teste Horatio.

Prop5. 56

Calor concentratus fortius operatur.

ANIMADVERTE q cõtrariũ fugiens suũ contrarium per uiam antiperistasis fit uigorosius. uirtus enim unita fortior est seipsa dispersa. ut inquit Aristo. in 4 meteo, tñ. hoc ueritatẽ non habet secundum quãlibet mensuram, & secundũ quodlibet passum. nam uolunt Philosophi q quælibet uirtus actiua, & passiua requirit in operatione sibi propria habere per se quãtitatem terminatã, & qualitatẽ terminatam, sicut scribit Auer. in 2. de generatione animalium, in illo cap. ubi agitur quomodo fœtus in utero augeat, & in sexto phy cõ. 91. Similiter etiam requiritur determinatũ tẽpus. 2. cœli.
F tex. com. 39. Vnuscuiusq actus determinatum est minimum tempus ad non excedere. unde non quælibet concentratio, & fuga caloris ad partes intrinsecas calorẽ roborat, nec in quolibet tempore facta, aliqua enim est tam grandis quę calorem suffocat, & extinguit, uel remittit. Similiter nonnunquam fit adeo uelociter, & præcipitanter talis fuga, q calorem illum obtũdit. Nã ut patet exercitatis in medicina in rigoribus, & frigoribus contingentibus in febribus calor innatus concentratur fugiens suũ contrariũ, tñ quia inordinato motu, & præcipitanter mouetur in tali fuga nõ uidemus ipsum fortificati, immo debilitatur. similiter in timore, & tristitia calor ad interiora refugit, & tamen non roboratur, iuxta illud Poetæ.

Quando ego non timui grauiora pericula uetis.
Res est solicitꝗ plena timoris amor. Et idem dicit.
Frigidius glacie pectus amantis erat.

Similiter secundum Auicen. pulsus in somno est paruus, licet calor tunc temporis sit concentratus. Non igitur quęlibet caloris concentratio calorem roborat, sed decẽ minata. Nec in quolibet subiecto facta. Nec enim aialia exanguia & corpora frigidę complexionis, quorũ calor a frigiditate cõtinentis uincitur, & superatur, deterius degũt in hyeme, quã in æstate, sicut recitat Gale. in prima particula aphorismorum, in com 15. super illa sententia diuini

G Hippocra. Ventres hyeme, & uere calidissimi sunt natura. Aduerte etiam quia de calore loquimur, & operationibus eius quod eodem modo propositio quæ passim allegatur a philosophis in quarto meteo. & a medicis, q digestio fit a calido non est uniuersaliter uera. nam calor alius coelestis, seu uiuificus, seu naturalis, alius uero elementalis, & est differentia inter istos calores, ut scribit solertissimus naturæ rimator Arist. in 2. de generatione aïalium. cap. 3. & Auer. 12. meta. cō. 18. & in secundo capite de substantia orbis. quia primus est dator uitę, & generationis, sed calor elemētalis resoluit, & destruit. Extat etiam alia dña, quia calor naturalis, & uiuificus non potest saluari nisi in humido naturali. unde inqt Princeps in tertia Fen primi, doctrina prima. cap. 1. Calor innatus humiditate consistit naturali, & ab augmento extraneæ humiditatis extinguitur: sicut flamma duas habet humiditates, aquam, & oleum. una quarum consistit, & altera extinguitur. unde Seneca loquendo de calore naturali, & humido naturali, quod a medicis dicitur substātificum in libro naturalium quæstionum, inquit. Qui mecum oritur mecum moritur, quia, ut inquit Aristo. in libro de morte, & uita. Generatio est prima participatio animæ i calido naturali, & uita est eius permansio, & Auer. in primo cantice. com. 73. inquit. Calor naturalis est subiectum animę, H ut est notum ex scientia naturali, & 7. meta. com. 31. Anima est forma in calore naturali. i. in corpore disposito per calidum naturale: sed quia tale calidum in uiuentibus nō potest saluari nisi restauretur ex humido, consumpto humido a calore, sequitur per accidens ipsiusmet caloris cōsumptio, sed calidum elementale potest saluari in sicco, ut clarum est de se. Digestio igitur non a calido elementali perficitur, sed a naturali. unde Auēzoar in principio sui Theysir prohibet comestionem panis calidi statim extracti a fornace, qa maxime nocet stomaco, & uirtuti digestiuæ. nō enim, ut inquit, quælibet caliditas digestionem procurat, ut dicūt uulgares, unde caloris extranei cōsuetudo, & natura est extinguere naturalē, & soluere humiditatem subiectam ei. ut scribit Auer. 4. meteo.

Calor duplex & differentia.

Propō 66

Omne in quo est potentia, aut est corpus, aut est potentia in corpore.

ISTA propositio ab Auer. scribitur in 10. primæ philosophiæ. com. 41. Vera autem est propositio de potētia physica passiua quæ attestatur imperfectioni simpliciter loquendo. Nā ista est potētia materiæ. unde Cō. dicit in 9. meta. cō. 2. q in diffinitione potentiæ passiuæ sumitur diffinitio potentiæ passiuæ primæ materiæ, sicut I in diffinitione potētiæ actiuæ sumitur diffinitio actionis primæ formæ. Fallit autē de potentia logica quæ est enunciationis. nam in omnibus intelligētijs circa primā est huiusmodi potentia logica. ut uult Auer. in 3. de anima. in solutio 3. q. in com. 5. & tamē illæ nec corpora sunt, nec uirtutes existentes in corpore. Et aiaduerte unum quod ut scribit Commē. in lib. de substantia orbis, cap. ultimo. potentia habet gradus, & materia habet gradus, nam. 12. meta. cō. 26. potentia reducitur ad materiam, & actus ad formam. Infimus enim & imperfectissimus gradus materię est prima materia, quæ est in potentia ad omnes formas materiales secūdum esse materiale per transmutationem substantialem. Alius gradus paruum eleuatus ab isto est potentia quæ reperitur in elementis quæ sunt in potētia non ad omnes formas simpliciter, sed ad formas mixtorum. sicut testatur Commē. 3. coeli. commē. 67. ubi ponit dñam inter primam materiam, & elementa, in solutione obiectionis ibi motæ, in qua quærebatur quare elemēta non habent figuras, & tamē elementa habent formas, & iam dictum fuit q prima materia non est receptibilis formarum nisi inquantum caret forma omnino. Et respōdet dicens, & dissolutio est, quia non est necessariū in receptibili, nisi ut non habeat formam quam recipit, nō ut non habeat formam omnino. Quia igitur prima materia

Potentia & materia habent gradus

K est receptibilis omnium formarum non debet habere aliā formam omnino. elementa uero quæ non sunt receptibilia omnium formarum cum non recipiunt se, ideo non debent denudari a suis formis apud receptiōes, sed est necessarium tantum ut denudentur a formis quas recipiunt, & ideo omnis materia habens formam est receptibilis quarundam formarum tantum, & propter hoc istæ materiæ proprie non habent formas quas recipiunt. Prima autem materia est uniuersalis cum nullā formā habeat omnino. post elemēta sunt mineralia quę sunt magis eleuata a materia quam elementa, postea sunt plantæ, postea sunt quędam quę a Græcis zoophita, hoc est ancipitis naturæ inter plantas, & aïalia, quia ut inquit Aristo. in 9. de natura animaliū. natura in suis operationibus non facit saltū. nō enim progreditur de extremo ad extremū sine medio. postea est gradus aïaliū, postremo est homo. nam homo est terminus mundi istius inferioris. ut patet. 2. de anima. tex. com. 32. ubi Cōm. in principio cō. inquit. Complementū animalium & finis eorum qui intendebatur in generatione quem cum natura potuit pertingere, stetit, est modus aïalium habens uirtutem speculatiuā cogitatiuā. i. intelligibilem. Supra autem istam naturam corporalem est natura orbis coelestis, quæ fm Auer. in 2. cap. de substantia orbis, est perfectior cęteris modis materiæ, & nō L est in eo de potentijs nisi tm̄ potentia in loco, & ex motu locali nobilissimus omniū. s. circularis. quod intelligo loquendo de potētia inuenta in natura corporali, illa enim est suprema in perfectione, sed ultra est materia intelligibilium, & separatorum entium, & ista etiā habet gradus. unde infimus intellectus est intellectus possibilis qui recipit alio modo receptionis quam materia quæ est in rebus corporalib⁹, quia intellectus recipit similitudines rerum. nam 3. de anima. tex. com. 6. intellectus est locus specierum. lapis enim non est in aïa, sed species lapidis, & sic ascendit ordo usq ad actum purum, in quo nulla prorsus est potentia quę sit arguens imperfectionem. primum enim ens est eos sumpsr perfectū 5. meta. ca. de perfecto.

Nota

Materia intelligibiliū habet gradus.

Propō 67.

Contraria sunt quæ sub eodem genere posita maxime distant.

SCRIBITVR propositio ab Arist. in 10. meta. in tex. com. 13. Sed non est generaliter uera de oībus contrarijs, immo quædam sunt in diuersis gn̄ibus, quædam aūt sunt ipsa genera contrariorum, & non sunt in genere, ut inquit ipsemet Aris. in postprędicamētis. Necessariū est omnia contraria uel in eodem gn̄e esse, uel in contrarijs gn̄ibus esse, uel ipsa gn̄a esse. album enim & nigrum in eodem gn̄e sunt, color enim genus eorum est. Iustitia uero & iniustitia in contrarijs generibus sunt, huius M enim uirtus, huius aūt nequitia genus est: bonum uero, & malum non sunt in genere, sed ipsa sunt genera aliorū existentia. Nota q malum, & bonum sunt contraria, & sunt genera aliorum q duplex est bonum, quædam per essentiā, & hoc est in solo deo, & huic nihil est cōtrarium. aliud aūt per participationē, & est bonum in generatione perseuerans, & huic dicitur malum esse cōtrarium, sicut luci solis nil contrariatur, sed luci aeris & alijs participantibus lucem opponitur tenebra, ita non cuius cognitioni ignorantia opponitur. Nam teste Plato. duplex est cognitio, intellectualis, & discursiua. primæ nihil opponitur, sed cognitioni cū discursu & opinione ignoratio opponit. Ita notat Ioan. Gram. in postprædicamentis in sermone de oppositis. Nota etiam ex mente Alex. referente Simplicio in primo coeli. tex. com. 122. q ista propositio locum habet in simpliciter & proprie cōtrarijs siue complexione dictis. nam alia est contrarietas quę est in propositionibus. & taliū nō oportet aliquod idem genus cōe esse, nam alia est contrarietas in propositionibus alia in terminis. Aduerte etiā q ut scribit Auer. 8. meta. cō. 4. & 10. meta. cō. 13. contrarietas primo reperitur in eis quæ sunt in loco, ideo

Propō nō est uera uniuersalis

ADDitio.

A distantia accepta est in diffinitione contrariorum, cum dicitur contraria sunt quæ sub eodem genere posita maxime distant. distantia enim quæ est in loco est maxima. s. centri ad circunferentiam. Nota etiam ꝙ contrarietas inuenta in loco, & in qualitate, ut scribit Commē. in 4. de cœlo, & mondo. com. 38. est ęquiuoce, quia cōtraria quę sunt in qualitate sunt duo in forma, & unum in subiecto. Sed contraria in loco sunt duo in forma, & duo in subiecto. Sed tunc est instantia cōtra hoc dictum Auer. propterea quia hoc uidetur esse cōe oībus contrarijs uidelicet ꝙ nedum sint duo in forma: uerūetiam & secūdū subiectum, quia cōtraria in eodem subiecto esse nō possunt.

Instantia.

Nisi esset ꝙ licet contraria in qualitate simul in eodē subiecto esse nō possunt, tamen bene possunt in eodē subiecto esse successiue. sed cōtraria in loco, neq; simul, neq; successiue in eodem subiecto esse possunt, locus enim inferior, & superior sunt loca contraria, & secūdum formam, & secundū subiectū illo modo. Sed tunc est maior difficultas, quia 10. meta. tex. com. 14. Eadem est materia cōtrariorum, similiter contraria sunt quæ circa idem subiectum transmutata semuicem destruunt, & expellunt. Nisi esset ꝙ ista dicta non habēt ueritatem de omnibus contrarijs, sed solum de his quæ sunt in qualitate, & ideo recte animaduertens ad omnia ista Auer. dixit ꝙ contrarietas quę est in loco, & in alijs pręedicamētis est ęquiuoce, quia non sunt eiusdē rationis uniuoce, sicut patet ubi per ly æquiuoce debet exponi secundum prius & posterius, & analogice, quia in pure æquiuocis non inuenitur pręedicatum essentiale. ut dicit Cōm. in 4 meta. com. 2.

Solutio.

Replica

B

Aduerte etiam ꝙ aliqua cōtraria sm mathematicam cōsiderationem sunt eiusdē speciei. pro hoc est notabilis auctoritas Com. in 1. cœli, & mundi. in cō. 32. ubi uult quòd duo motus circulares facti super eodem axe, & eisdē polis ad partes diuersas sunt cōtrarij, & seinuicē impediūt, quod tamen esse non potest scd͡m physicā consideratione m. unde inquit. Ego aūt lōgo tēpore feci morā in quo non intellexi explanationem illius loci ultimā, sed deus induxit me ad ueritatem, & scd͡m hanc explanationē erit intentio sermonis Arist. ꝙ motus circularis non habet cōtrarium, non in eo quod est motus abstractus a corporibus naturalibus, sed inquantū est in corpore moto per naturam, qm̄ si esset acceptus motus in imaginationibus abstractis a moto, nō contingit impossibile ponēdo eos contrarios, & eosdem secundum speciem. uerbi gratia cū imaginauerimus duos motus super eundē polum, & idē centrum ad duas partes diuersas contingit necessario, ut prohibeant se, & contrarientur inter se, & secundū hunc modū possibile est existimare ꝙ in motu circulari sit contrarietas, & cum isti duo mot⁹ fuerint positi in corporib⁹ naturalibus reuertetur possibile ad impossibile. s. esse cōtrarietatem in eadem specie, quia tunc continget ut una res destrueret se, & sic natura faceret ociosum. Vbi manifeste colligitur ꝙ aliqua nō possunt cōtrariari in natura, & scd͡m physicā cōsiderationem quę tn̄ possunt esse contraria in eadē specie scd͡m esse imaginarium, & secundum mathematicā cōsiderationem, & sic non omnia cōtraria sunt specie differentia scd͡m mathematicos, immo

Contraria possūt cōuenire in spē sm mathematica.

C

ADDitio. aliqua contraria sunt eiusdem speciei. ✠ Nota tn̄ ꝙ contrarietas est duplex, quædā insequens rationem & formam & quędam materiā, & tunc cōtrarietas sm rationē & formā semper arguit dr̄iam sm speciem, talia contraria sunt illa quę describuntur in 10. meta. ꝙ sub eodem genere existentia maxime distant. sunt aūt quędam contraria insequentia materiam, ut masculinum, & fœmininum, & talia non causant, nec arguunt specificam differentiam, animal enim mas non differt specie a fœmina notabilis est distinctio Philosophi in 10. meta. tex. com. 25. Et ideo motus positi in corporib⁹ mathematicis qui sunt circulares, & cōtrarij differūt materialiter, quia corpora illa abstrahunt a formis naturalibus, quę sunt principia specificę distinctionis, & sic sunt eiusdem speciei, & illa contrarietas est scd͡m materiam, sed in corporibus naturalibus motus contrarij insequuntur, aut formas cōtrarias, ut uoluit Alex. aut saltem diuersas, ut uoluit Auer. 5. physi. com. 10. & 3. cœli com. 23. & primo cœli. 81. unde nunquam contraria secundum formam sunt eiusdem speciei. D

Aduerte etiā ꝙ contrarietas qn̄q; sumitur large, & sic non solum dicit de contrarijs positiuis, uerum etiā dicitur de priuatiue oppositis, sicut testat Cō. 1. phy. cō. 41. Et priuatiue opposita sunt in duplici differentia, quędam sunt secundum rei ueritatem, sicut cęcum, & uidens, quædā autem sunt priuatiue opposita secūdum famositatem. unde Auer. in eodem com. 41. inquit, ꝙ uacuum, & plenum sunt priuatiue opposita secundū famā. unde propositio famosa quę dicit, ꝙ contraria habent fieri circa idem subiectum, fallit in contrarijs positiuis quę sunt in loco, ut supra dictū est ex mente Cōm. 4. cœli cō. 38. sed ueritatem habet in contrarijs in qualitate, nisi illud subiectum determinauerit sibi naturaliter alterum contrariorum, sicut ignis calorem.

Priuatiue opposita dupliciter.

De priuatiue uero oppositis ueritatem habet propositio in his quę sunt sm rei ueritatem, fallit in his quę sunt opposita priuatiue scd͡m famā solummodo. ✠ Similiter propositio famosa 2. cœli. 18. si unum cōtrariorū fuerit in natura erit reliquum, uera est in positiuis, & secūdum physicam cōsiderationem, non scd͡m logicam, ut patet in postpręedicamentis: Similiter licet generatio, & corruptio sunt inter contraria, non tamen conuertitur ꝙ ubi est contrarietas ibi sit gn̄atio, & corruptio, quia in cœlo est cōtrarietas scd͡m rarum, & densum, & non est ibi gn̄atio, neq; corruptio. unde Simplicium in 2. cœli. in tex. com. 41. Et ita in simili famosa propositio Philosophi in 2. cœli, & mundi, quę dicit in tex. com. 18. si unum contrariorum fuerit in rerū natura, oportet ꝙ sit reliquum, uera est de contrarijs positiuis quę sunt ad perfectionē uniuersi. nam uniuersum in qualibet hora cōpletum & perfectū est. unde omnes species quę sunt ad perfectionem uniuersi semper actu sunt in uniuerso, licet enim apud nos in hac hora cum sit hyems non sint rosę, tamen in alia regione in qua in hac hora est uer bene reperiuntur rosæ, sed fallit hoc in priuatiue oppositis, quia nō sequitur. in rerum natura est plenum, ergo in rerum natura est uacuum, neq; sequitur, est finitum, ergo erit & infinitum. Similiter etiam propositio famosa, quę dicit ꝙ contraria non possunt esse simul in eodem subiecto, uera est in esse completo & perfecto tamen bene esse possunt in esse refracto. glossa est Auer. in 5. physi. in com. 6. 19. & 52. & alibi frequēter. Similiter famosa propositio, quę dicit ꝙ illud quod est conseruatiuum unius contrarij, est destructiuum alterius contrarij, uera est de agente particulari, fallit autem de agente uniuersali. nam cœlum mediante motu, & lumine conseruat omnia elementa uirtute caloris cœlestis Vnde Auer. 2. cœli, & mundi. com. 42. scribit corpora cœlestia in rei ueritate non agunt frigiditates, sed calores similes unicuiq; elementorum.

ADDitio.

E

F

Impossibile est quòd actio & passio ab una & eadem natura procedant.

Prop. 68

PROPOSITIO ista est famosa, & scribitur formaliter ab Auer. in lib. destru. destruc. in. 3. dispu. cōtra Algazelē. in solu. 18. dub. & sub alijs uerbis in 1. dispu. in solutione primi dubij. ubi inquit. Principium per se notum est, & ab omnibus concessum, quod nihil seipsum permutare potest. & idem habet in libro de substantia orbis in principio. Aduerte autē ꝙ actio, & passio, seu mouere, & moueri dupliciter sumūtur apud Philosophos, proprie uidelicet, & transumptiue siue ęquiuoce.

Actio proprie sumpta & passio fundantur in motu. ut patet tertio physi. tex. cō. 17. & sunt motio contrarietatis. ut patet in primo de generatione, & corru. tex. cō. 50. Et isto modo actio uera non reperitur in abstractis a materia. unde Com. in 12. meta. com. 44. contra Auicen. in-

Actio & passio duplicata.

G quit, q in intelligentijs non est consecutio, neq; potentia, neq; actio, solum enim ibi est causa, & causatum secundum q intellectum est causa intelligentis. Nam ut ibidē dicit, actio agentis nihil aliud est, quā extrahere illud qđ est in potentia ad actum, eodem modo motus proprie dictus est in rebus corporeis, & est actus entis in potentia inquantum in potentia: motus tamen æquiuocus est motus spiritalis: inquantum enim aliquid intelligit se, ut sic potest dici mouere se. colligitur ista distinctio ex uerbis Auer. in 8. physi. commen. 40. ubi scribit, soluendo rationem Platonis de anima, quam uide, inquit. Et hoc esset, uerum si anima moueret se essentialiter, & moueret se motu proprio abstractis, scilicet ut intellectus, & intellectũ in ea essent idem. ut declaratum est de primo motore, & de cæteris motoribus abstractis, sed iste motus dicitur æquiuoce cum motu qui est a motorib⁹ qui sunt corpora, aut uirtutes in corporib⁹. unde lucidissimus Themistius, in 1. de anima in expositione tex 62. ubi Aristo. arguit contra antiquos qui opinabantur animam seipsam mouere, quia gaudet, & tristatur, & sentit, & intelligit, inquit enim atque hæc ratio si quis ea utatur dupliciter reprehendi potest. Primum q affectiones illæ non sunt motus. Deinde si illas motus esse concessero, tamen aīæ motus esse non per suoi, sed permixtionis. Ibidem dicit. q iudicium nō est motus, sed tranquillitas & quies potius. & infra cap.

H 34. inquit. Afferēdus est etiā alius modus, unde nam moueatur anima si omnino necessariũ sit moueri, sed nec eo motu quo corpora mouentur ab anima, neq; demum eo qui sit rei in absolute actus, sed eo fortasse qui absolute atque perfecte. Item primo de anima. cap. 17. cōtra Theophrastum qui rationes Aristo. reprehenderat inquit. Sed resistit huic loco Theophrastus in his libris in quib⁹ tractat locos ab Aristo. ante pertractatos nō eodem inquit. Mouetur animā motu quo mouet ipsa corpus. iudicia, cōprehensiones, assensiones sunt animæ motus, locales uero sunt corporis. Soluendo autem Themistius hanc rationē inquit. Solutio est primum, demonstret illa iudicia, & assensiones esse motus, hoc nunquam præstabit utiq;, si diffinitionem motus recipit quam supra nos attulimus motum esse continuũ, & attendi cum tempore ex indiuiduis mo[ment]ibus non componi de potentia ad actum cōferri, & dum cōfertur obiter retineri potentiā, quorũ ille oium tanquam uidetur &c. ubi clarissime patet motum æquiuocum Auerro. & Themistium appellare iudictũ, & cōprehensionem animæ. Et ex hoc patet quantum distent a ueritate in uia Arist. & Cōm. Ioan Scotus, & Gregor.

Cōtra Scotũ, & Grego. de Arimino

Ariminensis in hoc puncto. Scotus enim in secundo sententiarum distinctio. 2. q. 9. de motu angeli. & Grego. Ariminēsis in eodem secondo distinctio. 6. q. 1. arti 2. ubi

I examinat quæstionem de motu grauium, & leuium in responsione ad quintam obiectionem inquit. Soluēdo qua licet idem non potest esse mouens per se & motum, nec quia pars moueat totum, nec quia totum moueat totum. Et est ratio Philosophi in 8. phy. tex. com. 40. inquit. Ad quintum loquendo de toto, & partibus quantitatiuis, ut uidetur sentire Aristo. dico, q totum mouet totũ, & quælibet pars mouet etiam seipsam. Si autem de partibus qualitatiuis uel formalibus potest dici q pars puta grauitas in graui mouet totum. & similiter mouet seipsam, & si esset separata a materia, & a forma substantiali adhuc moueret se, sicut de facto patet in Eucharistia. Tunc cũ probatur q totum non mouet totum per illa, quæ tanq̃ incōuenientia inferuntur, dico q illa simpliciter accepta nō sunt inconuenientia. idem nanq; seipsum alterat, sicut patet de aqua calida quæ per se redit ad frigiditatem, ut supra patuit per Auicen. & experientia docet, & similiter uoluntas causat in se uolitionem, & sic de alijs pluribus, ista sic simpliciter sumpta non reputantur inconuenientia a Philosopho, sed solum in his in quibus solum motio est unica, id est in quibus principium mouendi est eiusdē speciei specialissimæ cum termino motus. tali si quidē motione Philosopus dicit idē non posse mouere seipsum primo, ut puta frigidum per frigiditatem, quam habet actu nō̄ frigefacit seipsum, nec calidum calefacit se per suũ calorem. & quod ista sit intentio eius patet. nā statim ibidē absq; medio addit. similiter autē & aliorum unũquodq; quorumcunq; mouens necesse est habere uniuocum. ubi Cōm. & iste inquit. Sermo est intellectus ex prædictis. s. q impossibile est, ut ad aliquid moueat fm q mouetur, & hoc est in motis, & mouentibus quæ dicuntur uniuoce. & addit Com. quod Philosophus dixit, hoc quia hoc non est impossibile nisi in motoribus qui sunt corpora, aut uirtutes in corporibus. Ratio est, quia in illis tñ reperitur illa uniuoca motio, licet nõ reperiatur in omnibus, & in multis reperiatur motio æquiuoca. talis autem motio uniuoca non est in motu locali corporum simpliciũ, sicut patet nisi diceretur p loca in quibus actualiter sunt mouent se ad loca eiusdem speciei specialissimæ, & forsitan ad hoc excludendũ inter inconuenientia dixit, & ferret, & ferretur. Et similiter dicēdum ad aliud illatum. puta q idem esset in actu, & in potentia. s. in actu formali, & uirtuali uniuoco, & in potētia formali, scilicet tali motione uniuoca se moueret. Si autē motio sit æquiuoca nō sequitur nisi q sit in actu uirtuali non uniuoco, & in potentia formali iuxta uulgatam distinctionem, & istud nō

L est inconueniens, sicut per multa exēpla declarat, quæ uide si placet. Sed mirũ est q in motu æquiuoco in quo, fm istā expositionē principium mouens, & terminus motus non sunt eiusdē speciei specialissimę non sint inconueniens idem mouere seipsum, & idem esse in actu uirtuali æquiuoco, et in potentia formali, sicut est in motu locali, & tñ Aristo. de illo motu loquitur in toto illo capitulo, quod incipit ibi, Necesse est igitur omne quod mouetur, & incipit à tex. com. 34. usq; ad 40. loquitur enim de motu locali. nam ut dicit ibi Cōm in principio cōmenti uult congregare omnes propositiones prędictas in duob⁹ syllogismis hypotheticis. quorũ unus est diuisiuus, alius cōtinuus, & concludere ex hoc illud quod intendit concludere, et est quod mouentia quę mouentur in loco reducũtur necessario ad motum ex se quod est primum mouentium quę mouētur. & in tex. 40. ubi probat q totum nō mouetur totum, quia tũc idem esset in potētia, & in actu. loquitur etiam de motu locali. nam ut inquit Cōm. ibi in principio cōmenti, cum declarauit q omne motum in loco reducitur ad motum ex se paulopost concludit q modo uult perscrutari de moto ex se quomodo mouetur, & a quo mouetur, et intēdebat hoc quoniam uidebatur Platoni, q motum ex se componitur ex moto & motore qui

impugnatio.

M mouet se. Nec ualet quòd dicit Gregorius q in motu locali potest esse principium mouēs uniuocum cum termino motus, si imaginemur q per loca in quibus actualiter sunt corporea simplicia mouent se ad loca eiusdem speciei specialissimæ, & ideo intulit illa incōuenientia & ferret, & ferretur. nam nullus hoc opinatur. nā locus est in locante. Amplius autem nullus opinatur locum esse de principijs actiuis mouentibus simplicia ad sua loca tn oia Arist. quia talia dicũtur mota ex se. & ex principio intrinseco actiuo quod est ppria forma, et ideo mirum est quomodo allegat auctoritatem Auer. quę erat clara, eā inuoluit. per motum enim uniuocum inquit Comen. intelligit motum qui est motoribus quæ sunt corpora, aut uirtutes in corpore. in talibus enim est impossibile q idē sit per se mouens, & per se motum unde motus uniuocus est motus proprie dictus, & est rerum corporalium. nam 6. physi. demonstratum est q omne quod mouetur est diuisibile. per motum autem æquiuocum intellexit motum qui est metaphorice dictus sicut intellectio, & cognitio, & iudicium dicũtur motus illo modo. inquit in calce cōmenti contra Platonem, & hoc esset uerum si anima moueret se essentialiter, & moueret se motu proprio abstractis, scilicet ut intellectus, & intellectũ in ea essent idē, ut declaratum est de primo motore, & de cęteris motoribus

bus

A bus abstractis, & subdit, sed iste motus dicitur æquiuocc cum motu qui est a motoribus qui sunt corpora, aut uirtutes in corporibus, & omne hoc est manifestum exercitantibus se in istis scientijs. quid clarius, aut quid manifestius dici potuit? unde isti Gregorio multotiens hoc contingit quod allegat aliquas Commen. auctoritates extra propositum. Dicamus igitur ꝙ in motu æquiuoco qualis est in abstractis substātijs idem potest esse per se mouens, & per se motum, idest idem potest seipsum intelligere, quia in talibus idem est intelligens, & intellectum, & intellectio. loquēdo autem de uero motu & de uera actione quæ est in corporibus, impossibile est, ut idem secundum idem, & eodem modo sit per se mouēs, & per se motum, sed semper inter mouens, & motum secundum Philosophos illo modo cadit realis distinctio. Pro quo debes scire ꝙ mouere, et agere sunt effectus formę, moueri autem & pati sunt materię, ut scribit Aristo. in. 2. de generatio. & corruptione. in text. cō. 53. & 3. physico. text. cōmē. 17. Semper existimabitur aliqua species mouens. Aduerte tamen ꝙ formæ sunt duplices quędā sunt in materia, & quædam sunt abstractę materia. differunt autem & conueniunt inuicem istę formę. Nam omnis forma siue sit in materia siue abstracta a materia

Opinio propria.

Formę sunt duplices.

B habet per se mouere, quia hoc competit formis inquantum sunt formę. Differunt autem quia forma in materia licet per se moueat, tamen per accidens mouetur, quia est constituta in esse per suum subiectum, & ideo mouetur p accidēs ad motum sui subiecti. unde Auer. in. 4. coeli & mūdi in cō. 22. et. 3. coeli. com. 28. inquit. lapis enim mouet se inquantum est grauis in actu, & mouetur inquātum est potentia inferius, & causa in hoc quia inuenitur uno modo in actu, & alio modo in potentia est quia componitur ex materia, & forma. forma enim eius mouet inquantum est forma, & mouetur secundum ꝙ est in materia. non enim est in potētia inferius nisi secūdum ꝙ est in materia. Ecce igitur ꝙ formę materiales quoquo modo fiunt mobiles per accidens. secus autem est de formis abstractis a materia, quia illę solum sunt per se motrices, et nullo modo motæ p accidens in se considerate, nec etiā per se, quia moueri per se repugnat formis inquantū sunt formæ. quia tale ut sic est potentię, & materię, repugnat etiam talibus quod sint motę per accidens ratione materiæ, quia tales non sunt formæ in materia, nec sunt constitutæ in esse per subiectum, & ideo Cōmē. animaduertens ad hoc ꝙ modo dixi in. 9. primæ philosophię. cō. 2. inquit. Forma non patitur a primo transmutāte fm ꝙ est forma essentialiter, sed patitur per accidens, & iō trāsmutatio ideo non est prima trāsmutatio, sed scd̄m ꝙ est forma in passiuo. s. in materia, et ideo formæ quę nō sunt in materia non patiuntur essentialiter, aut accidentaliter, q̄a igitur potentia actiua est principiū actionis, & potentia

C passiua est principiū passionis, et istę sunt potentię primo diuersę. nam. 9. metaphysi. tex. cō. 2. Potentia actiua est principiū trāsmutationis in aliud inquantū aliud q̄d additur scd̄m Auer. ibi q̄a est manifestū per se q̄d nihil agit in seipsum, & potētia passiua est principiū transmutationis ab alio. inquantum aliud, quia ut dicit est manifestū per se quod nihil a seipso patitur. unde Aristo. in. 1. de generatione tex. cō. 48. infert. ꝙ si simile a simili pati aliqd possibile esset, tūc idem a seipso etiam pateretur. Ex quo patet solutio ad Achillem Scoti qui uoluit probare oppositum in. 9. suæ meta. q. 14. arguit sic. Actiuum quodcunq; pro primo obiecto respicit passiuum tale non hoc passiuum. uerbi gratia tam calefactiuum in communi ꝙ quodcunq; pro primo obiecto respicit calefactibile in communi, non hoc uel illud sed in cōi. Ex hia sequitur quodlibet contentum sub primo obiecto alicuius sit per se obiectum eiusdem, quodcunq; calefactiuum, respicit quodcūq; calefactibile pro per se obiecto & ecōuerso, quodcunq; calefactibile quodcūq; calefactiuū sed possibile est ꝙ aliquid sit actiuum secundum a, eodem modo

Solutio rō. ais Scoti.

D quo aliquid aliud est actiuum secundum a, idem etiā sit passiuum secundum a, sicut quodcunq; aliud passiuum est secundum a, ergo illud in ratiōe actiui ita habet seipsum in ratione obiecti, sicut quodcunq; aliud passiuum, ergo ita potest in seipsum agere sicut in aliud. maior autē est satis manifesta ex prima relatione inter cōia, sed minor negaretur, uel etiam ipsa cōcessa negaretur ultima consequentia, quia agens debet esse approximatum passo, & ita distinctū situ sic nō pōt idē se habere ad se.

Contra primū minor ꝓbat. multi sunt effectus qui ꝑduci ab actiuo ęquiuoco, & nō uniuoco, patet de leuitate in igne generato, illā formā ęquiuocā oportet ponere aut formā substātiæ, aut aliā aliquā qualitatē, ergo hn̄s illā actiuam per se est leuificatiuū, ut ita loquar. pōt aūt ista forma esse in aliquo leuificabili, patet in exēplo prędicto, quæcunq; enim forma in generante poneretur actiuus respectu leuitatis eadem est in igne genito, & prior est naturaliter ipsa leuitate. Patet quia est eius principiū actiuum, ergo non est cōtradictio ꝙ ipsa insit generato leuificante non inexistente. Et patet ꝙ potest inesse illi, quare idem sine contradictione potest esse leuificatiuum & leuificabile. Contra secundum probatur illa consequentia ultima nam approximatio hæc non uidetur necessaria ad agendum, ut includit distinctionem situs, nisi

E quando maior pręsentia non est possibilis inter actiuum & passiuū. Si enim hæc pręsentia sufficit multo magis maior præsentia sufficeret, quod probatur dupliciter. Primo ducendo ad inconueniens, alioquin si poneret ignis inexistēs aquæ, sicut angelus potest simul cum coelo nō calefaceret aquam, nec angelus mouere coelum. Secundo idem probatur ex causa, quia non oportet agens esse pręsens patienti, nisi quia uirtus agētis nō pōt attingere in ꝓportionabiliter distās, ut ubi aliqd efficiat ꝙ si passim se cū esset. nōne perfectius attingeretur a uirtute agētis? Ho. ergo supposito arguitur ultra. Cū idem uel ita est sibi pręsens si est actiuum, & passiuum fm idem quā aliud posset esse sibi ꝑsens, ita uerissime saluatur illa cōditio propter quam appropinquatio requiritur quando maior pręsentia esse non potest, ergo uerissime est actio.

Ad hoc autem dicimus ꝙ ratio ista est logica. nō enim procedit ex proprijs quales debent esse rōnes demōstratiuę. nā fundamentum huius rei est diuersitas inter potentiam actiuā & passiuā, pręsertim quia Cōmē. uult ꝙ in diffinitione potentię passiuę cuiuscunq; accipitur diffinitio primę materię, & in diffinitione cuiuscunq; potentię actiuę sumitur diffinitio actionis primę formę. nā sicut oēs formæ sunt in potētia passiua primę materię, sic sunt in potētia actiua primi motoris qui est idē cū prima forma, ut patet. 12. metaphy. cōmen. 18. unde nihil potest esse per se agens, & per se patiens fm idem. Amplius a-

F ctio requirit contactum. nam forma existens in subiecto nō alterat suum subiectum? propter quid enim hecticus nō sentit calorem febrilem, nisi quia illa febris nō habet causam ex qua dependet, sicut febres putridę, & ephimeræ quę dependēt ab humoribus, & a spiritibus, sed illa est impressa in membris, & facta familiaris, unde Aristo. in primo de generatione, & corruptione, in text. cm. 78 expresse inquit. Continuum igitur unumquodq;, & unū ens impassibile. similiter autem & non appropinquantia, nec sibi ipsis, neque alijs quæ facere apta sunt & pati unde actio uera præsupponit contactum uel formalē, sicut est quando tam agens quam patiens sunt corpora, uel saltem uirtutes in corpore. sicut quando intelligentia mouet orbē, & ideo minor illa scitis, & ultima consequētia neganda est, quia impossibile est quòd aliquid per se possit habere seipsum in ratione actiui, & passiui, tū quia natura agens, & natura patiēs sunt naturæ per se primo diuersæ, tum quia in actione requiritur quòd agens, & patiens sint diuincta loco & subiecto, sicut expresse determinat Aristo. primo de generatione, ubi supra, & experientia testatur hoc de hectico, ut dictū fuit experimē-

G tum enim sermonum uerorum est, ut concordent sensatis, ut dicit in octauo physico. Commenta. in commen. 22. quod autem dicit de leuitate quæ generatur ab æquiuoco, patet ꝙ illa est aggenerante. nã tertio cœli, & mundi. cõ. 28. agens ꝙñum dat de forma, tantum dat de accidẽtibus concomitantibus formã, mediante tñ forma. Sed

Obiectio contra prædicta obñcitur. nam si in motu metaphorico seu æquiuoco non inconuenit ꝙ idẽ sit mouens & motũ & idem sit in actu, & in potẽtia tũc demonstratio Arist. rueret in tertio de anima tex. cõ. 4. habet enim Auerro. in cõmento, ꝙ illa demõstratio fundatur super duas propositiões, quarũ una ẽ ꝙ substãtia intellectus materialis recipit omnes formas materiales. Secũda autem est, ꝙ omne recipiens aliquid necesse est, ut sit denudatũ a natura recepti, & ut substantia non sit substantia recepti in specie. si enim recipiens esset de natura recepti, tunc res reciperet se, & tunc mouens esset motum. unde necesse est, ut seosus recipiens colores careat colore, & recipiens sonũ careat sono. & hæc propositio inquit Auerro. est uera sine dubio. modo si prædicta sunt uera dicam sibi ꝙ in receptione intellectus possibilis cum illa sit motus æquiuocus, non oportet ut idẽ non sit recipiens & receptum, & mouens, & motum, quia ista uera sunt ſm ipsum in motu

H

Secunda. uniuoco qui est corporibus, aut in uirtutibus quę sunt in corpore. Amplius autem dubitatur, quia supra dictum fuit ꝙ forma, ut forma mouet, sed ut in materia mouetur, & sic diuersis modis põt eadem forma esse actiua & passiua, tunc stante hoc sequitur ꝙ non oportet ponere intellectum agentem tanꝙ rem distinctam ab intellectu possibili contra Aristo. & Cõmẽta. in tertio de anima. in tex. cõmen. 17. quia dicunt ꝙ anima intellectiua, ut est forma est actiua intellectionis, ut autẽ est forma in materia est passiua. Nisi esset ꝙ ꝓpositio illa supius limitata quod in motu æquiuoco, & actione æquiuoca non incõuenit quod idẽ sit per se mouens, & per se motum, idest idẽ sit per se intelligens, & per se intellectum ueritatem habet in omnibus abstractis substantñs, excepto intellecto possibili qui est imperfectissimus in genere abstractorũ, ut dicit Cõmen. in tertio de anima in cõmẽ. 19. unde talis non intelligit se essentialiter, sed post intellectionem aliorum, ut testatur Aristote. in tertio de anima. in cõmẽ. octauo, & ista glossa etiam colligitur expresse de mẽte Auer. ex octauo physico. com. 40. iam allegato. ubi loquens contra Platonem de anima cœnali inquit. ꝙ illa non mouet se essentialiter motu proprio abstractis, ita ꝙ intelligens & intellectum sint eadem essentialiter in ea, sicut est de primo motore, & de cæteris motoribus abstractis. unde multum difficile est inuenire in naturalibus, & in scien-

I

Solutio secundæ obiectiõis. tia diuina propositionẽ quę sit uniuersaliter uera, quia naturæ entiũ sunt ualde diuersæ. Ad aliud dico ꝙ non potest dici animam intellectiuam esse receptiuam rõne qua est forma in materia. Et ratio est, quia est longe diuersus modus receptionis materię, & modus receptionis intellectus possibilis. nam ut inquit Commenta. in tertio de anima in commen. 5 in principio. Materia recipit formas diuersas, & istas quarũ conclusio in materia est terminatio primę materię in eis, sed natura intellectus recipit formas uniuersales, & abstractas, nõ. n. est opinandũ ꝙ materia sit cã receptiõis simpliciter, sed est cã receptionis trãsmutabilis. s. receptiõis huius indiuidualis entis, ut dicit in eo-

Epilog⁹ de summa totius limitationis. dẽ. 3. de aïa. i cõ. 28. Dicamus igit ꝙ i actiõe uera & motu uero q reperit in corporibus, aut in uirtutibus corporeis impossibile est ut actio, & passio ab una, & eadẽ natura ꝓ se ꝓcedãt. unde Auer. in eodẽ loco dicit ꝙ Philosophi posuerunt signum formę ex operationibus, & posuerunt signum subiecti ex passionibus. nã ex operationibus demonstratione signi innotescũt nobis formæ, & ex passione innotuit nobis materia, tñ in motu æquiuoco idem potẽst esse per se mouens, & per se motum, idest per se intelligens, & intellectum in oĩbus abstractis intelligẽtñs, excepto intellectu materiali, & iste est intellectus ꝓpõs.

Causa est nobilior seu perfectior causato.

K

Propõ 69 FAMOSA Est ꝓpositio, sed nõ est uniuersaliter uera. unde subtilis doctor in suis Theorematibus lõge ante nos dixit ꝙ ista propositio est falsa simpliciter, sed est uera accidentaliter. fallit. n. in materia. nam. 7. met. tex. com. 7 compositũ est magis ens, quã materia, & ratio est, quia cõpositum est in actu, & materia est in po-

ADDitio tẽtia. ✿ Quod ueritatẽ hẽat in causa materiali arguitur ex secundo de aïa, tex cõmẽ. 3. ubi dicit ꝙ corpora physica sunt magis substantię, & rõnem reddit dicẽs, principia. n. aliorũ sunt, uidelicet corporũ artificialiũ, patet aũt ꝙ corpora naturę nõ sunt principia artificiali nisi in rõne materiæ, ut patet secundo de aïa. cõmẽ. 8. Nisi esset quod ratio ista ualet genera materiæ, quia corpora naturę sunt substantię, corpora artis, ut sic sunt accidentia, substantia autẽ licet sit causa accidentis in genere causæ materialis est prior accidente. 7. metaphy. tex. cõmẽ. 4 in cã igitur materiali in his quę sunt eiusdem generis non tenet, sed in his quæ sunt diuer-

Instantia. sarũ generũ, ut substantia, & accidens tenet. Sed si quis instet ꝙ materia est æterna, & cõpositũ ex materia, & forma est corruptibile. modo prius natura, & ratione & tpe est perfectũ imperfecto, corruptibili autẽ incorru-

L ptibile, ut testatur Aristo. in. 8. physico, in cõmẽ. & text. 75. materia igitur est perfectior cõposito. Nisi esset ꝙ licet æternum inquantũ æternum est sit prius, perfectio-

Solutio ne corruptibili inquãtũ corruptibile est, nõ tñ quodlibet ęternum est prius quolibet corruptibili. nã materia cũ sit ens in potentia nõ põt esse perfectior forma, aut composito quæ sunt in actu, quia perfectio ut supra habitũ fuit non insequitur gradum præcisum entis, sed entis in actu, nec maior duratio absolute in istis quæ sunt hic, attestatur maiori perfectioni, alioquin mineralia, & lapides cũ habeant magis perseuerantẽ, & diuturnã permanentiam essent nobiliora plantis & animalibus, quod est expresse falsum. Propositio etiam ſm Scotum locũ non habet de forma, sed hoe non teneo iuxta mẽ Auerro. & Aristo. qui in. 7. metaphy. tex. cõ. 7. eadẽ ratione uult formam esse prius, & magis ens utroq3 scilicet tam respectu materiæ,

Scoti ratio quã respectu cõpositi. Scoti autem ratio quã innuit hic, solui põt. nam inquit, forma cũ sit pars est imperfectior toto. Et potest confirmari sua ratio per Auerro. in. 7. metaph. commen. 35. ubi habet prioritas partium ad suum totum est prioritas materiæ ad formã, sed prioritas totius ad partes est prioritas formę ad materiã. modo respectus materiæ ad formam est respectus imperfectioris ad per-

Solutio rationis Scoti. fectius necessario. Ad hoc dici potest ꝙ licet prioritas partium quantitatiuarum ad totum integrale sit prioritas imperfectioris ad perfectius, & materiæ ad formam

M tamen in partibus qualitatiuis hoc uniuersaliter ueritatẽ non habet. unde forma est tota rei perfectio, & omnem perfectionem quam habet compositum, habet a forma.

Falsa etiam est propositio de efficiẽte uniuoco. clarum est, quia in generatione uniuoca generans, & genitũ sunt eiusdem perfectionis essentialiter, sicut homo generans, & homo genitus. nam in indiuiduis eiusdem speciei non est hoc prius, & illud posterius, ut dicit Philosophus in tertio metaphy. in tex. cõmen. undecimo. Fallit etiam de fine intrinseco, siue de fine rei generatæ, quia talis est accidens, quia non est nisi ipsa propria operatio. Fallit etiam in causa instrumentali. sicubi igitur famosa propositio ueritatem habet est de efficiente æquiuoco, & de fine extrinseco.

Motus qui est ab extrinseco motore est uiolentus.

Propõ 70 COLLIGITVR ISTA propositio ex intẽtione Philosophi in septimo physi. in tex. cõ. decimo, ubi diuidit motũ in loco in motũ ex se idest ab intrinseco, & est motus naturalis, & in motũ ab extrinseco q est quadrifariã, uidelicet, pulsio, tractio, uectio, & uertigo,

A uertigo, & omnes isti sunt motus uiolenti. Et ita multi tenent absolute nulla limitatione adiecta debere propositionem intelligi quod confirmant ex diffinitione uiolenti posita ab Aristo. in tertio ethico. cap. secundo, ubi inquit. uiolentum est id cuius principium extrinsecum est.

Impugnatio.

Sed ista opinio non est de intentione Cōmen. nec etiā est de mente sancti Thomæ, ut dicunt quidam. nam Cōmen. in tertio cœli, & mundi. in commen. 20. & in secundo meteororum tenet in cap. secundo, quòd motus circularis ignis in sua propria sphæra nō est naturalis simpliciter, quia non est a principio intrinseco, nec etiam est uiolentus, quia nullum uiolentū perpetuum esse potest ex secundo cœli & mundi. tex. com. 18. sed dicit q est neuter.

Nec etiam illud habet ueritatem ex mente diui Thomæ. nam ipse in primo cœli. in lectione quarta, loquens de eodem motu super expositione. text. commen. 10. & 18. inquit, q motus ignis, & aeris non est naturalis, neq; uiolentus quem habent in propria sphæra, sed est quodā modo supra naturā, quia talis motus inest eis ex impressione superioris corporis, cuius motum sequuntur ignis, & aer secundū cōplerā reuolutionem, quia hæc corpora sunt cœlo propinquiora. A qua uero secundum incompletam circulationem, scilicet secundum fluxum, & refluxū maris. Terra uero uelut remotissima a cœlo nihil a tali pmutatione participat, nisi sm solā alterationem partiū illius. Ex quibus manifeste elicitur q nō quilibet motus ab extrinseco motore est uiolentus absolute loquendo. nam hoc si ueritatem cōtinet non est nisi quando ille motor extrinsecus nō habet ex sua natura, ut semp moueat illud mobile, sed in aliqua hora, & hoc bene notatur per Auer. in tertio cœli. in cōmen. allegato. Et ex hoc patet solutio argumenti, q aliqui credunt demonstrare ad probandum intelligentiam dare esse formaliter orbi, alias ut dicunt motus cœli esset uiolentus, quia tunc talis motus esset ab extrinseco motore, & omnis mot9 ab extrinseco motore secundum ipsos est uiolentus, & ideo ponūt cœlum esse formaliter animatum ab intelligentia tanquā a forma dāte esse, quia omnis forma informat, & dat esse formaliter, & ita secundū ipsos primus motor cum sit idem cum prima forma uolunt q dat esse formaliter ipsi cœlo, quorum neutrum uerum est. Nā Auerr. primo cœli. com. 32. manifeste concedit motum cœli esse a principio. extrinseco. inquit enim, & ideo uia loquentiū de lege nostra ad probandum deum esse non inducit eos nisi ad corpus æternum necessario, ut inquantū est nouū est generatum, & quia omne generatū habet generans, & omne generatum, non generatur, nisi postquam primo alteratur in qualitate ab agente, necessarium est q alterans ipsum sit corpus, quapropter necesse est, ut ante mundū esset corpus alterans ipsum. & si ponat illud corpus generatum contingeret, ut prius esset aliud corpus, & sic in infinitum necessario, ergo oportet ut sit corpus alterans nō alterabile, neq; gñabile omnino, & perscrutabitur de hoc corpore. apparet enim quod impossibile est, quòd sit semper mobile per se, nisi per principium extrinsecum nō corporeum, neq; ut sit uirtus in corpore. Amplius octauo physico. commen. 52. expresse testatur q motus diurnus qui inuenitur in orbibus planetarū est non a motore coniuncto, sed est a primo motore. Patet aūt quòd primus motor est motor extrinsecus respectu orbium planetarū, & tamen non dicimus quòd illi orbes mouentur uiolenter illo motu. Similiter falsum est q oīs forma actualiter informat. nam Auerro. duodecimo metahy. cōmē. 37. expresse dicit. perfectionum enim ppter quas mouetur perfectum, quædā sunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur, ut illud quod mouetur propter sanitatem & quædam sunt substantiæ extrinsecę a re quæ mouetur ad eas ut assimiletur eis, ut inueniuntur omnes actiones seruorum, quoniam sunt erga genera intentionum domini sui. Igitur dicuntur esse propter dominum, & similiter omnia entia cum hoc primo pncipio, & in prima disputatione in solutione ulti. dubij expresse idem habet. Amplius si omnis forma, & actus secundum mirabilem istorum phantasiam secundum mentem Aristote. & Auerro. formaliter informat, & actuat suum subiectum, ad quid ergo posita ab Aristote. diffinitione animæ in secūdo de anima tex. cō. 5. in qua dicitur anima est actus corporis physici organici habentis uitam in potentia. demum in sex. cō. 11. inquit. Amplius autem immanifestum est si sit corporis actus anima, sicut nauta nauis. Amplius Auerro. expresse octauo metaphy. cō. 12. dicit q substantiæ cœlestes non sunt cōpositę ex materia, & forma, sed ex corpore, & forma animata intelligibili non ita q anima sit res aiata, non ita q illis est aliquid q animatur p animā, aut uiuat p uitam, sed sunt animata per se & uiua, oē enim q uiuit per uitam est generabile, & corruptibile.

Amplius si cœlum est compositū ex orbe, & intelligētia tanq̄ forma informante, ut isti asserunt quęrendū est ab istis tenentibus hoc esse de intentione Auerro. ista cōpositio ad quē artificē spectat qui habeat declarare hoc. Non ad diuinum, quia ipse arguit Auicē. in. 1. physi. com. ultimo qui asserebat naturalem a diuino sumere corpora esse cōposita ex materia, & forma unde inquit, & peius est hoc quod dicit q ista scientia accipit a primo philosopho corpora cōponi ex materia, & forma. Forte dices q cōpositio ex materia q̄ est in potentia ad esse est illa q̄ declaratur in naturali philosophia, & de ista Auer. reprehendit Auicen. quia sequitur negligens est ne alia uia ad sciendum hoc nisi ex transmutatione existente in substantia, tn̄ cōpositio ex orbe, & intelligentia pertinet ad diuinum. Sed hoc stare nō potest in uia Auer. quia in principio libri de substantia orbis ita exorditur. In hoc tractatu intēdimus perscrutari de rebus ex quibus corpus cœleste cōponitur. determinatum est. n. corpus cœleste cōponi ex duabus naturis, sicut generabilia, et corruptibilia cōponuntur, sed tamen in istis fuit declaratum has duas naturas esse per generationē, & corruptionem in eis inuentas. in cœlestibus autem per motū localē. Manifestū est aūt q motus localis est mediū naturale sicut transmutatio in substantia, & ita naturalis unāquā; cōpositionē inuentā in corporibus cū suis formis habet demonstrare demōstratiōe signi, sed per motū localē Philosophus naturalis nō ascendit ad cognitionē intelligentię inquantū est forma informās, sed inquantū est motrix. Cōfirmatur, quia prima forma, & primus finis a metaphysico cōsiderantur, sed prima materia, & primus motor a naturali Philosopho. 12. metaph. cō. 5. & 6. & in suo prologo super libro physicorū. unde intelligentia nō dicitur anima cœli nisi ratione motus, & appetitus. principiū enim mouens de rebus mobilibus est ueluti aia de rebus uiuis. 8. physi. cōmen. 1. Et primo cap. de substantia orbis non fuit dictum cœlum habere animam nisi propter motum, & appetitum existentem in illo modo propter nullam, ex istis causis oportet intelligentiam esse formaliter inhærentē suo subiecto & perficientem suum subiectum non ppter motū localē, quia illa non mouet sicut forma materialis q̄ mouet mediante aliquo instrumento corporeo. nō. n. mouet intelligentia orbem manu, aut pede, nec propter appetitum, quia intelligentia de uirtutibus animę nō habet nisi intellectum & uirtutem desideratiuā per quæ mouet in loco, mō intelligentia in intelligendo, & appetendo nō dependet ab orbe, nec ab aliquo in corpore existēte, nec ut a subiecto, nec ut ab obiecto, & ita nulla est causa quæ cogat intelligentiam præcipue primam, q̄ est Deus gloriosus esse formam formaliter inhęrentem orbi. accideret enim ipsam moueri per accidēs ad motū sui subiecti quod negant Philosophi, & præcipuæ Auerro. 8. physi. cō. 52. & ista non possunt negari nisi a proteruiētibus cōtra ueritatem. Dicamus igitur q licet cœlū moueatur ab intelligentia tanq̄ a principio extrinseco, non ppter hoc motus cœli est uiolentus, sed est naturalis, uel quia orbis motus aptus natus est moueri illo motu. Vñ

Marginal notes: B; C; D; E; F; H Ratio.; Impugnatio.; Impugnatio.; Impugnatio.; Opi. propria.

Positionē Simplicij in 8 phy. 54 ubi ponit hoc partim ex inia Alex. partī sua. ibidē & in om. es q̄ to cœli dicitur aiati, & q̄ formā habeāt & aīam, q̄ sit cœli natura.

Secūdo rō. nis penitus intelligentiā dare esse orbi.

Non oīs forma actualiter informat

Quod prima intelligētia non sit forma cœli inhęrens siue informans uide ca.

G uiolentum tertio ethico. cap. 2. est cuius principium extrinsecum est nihil cōferente eo cui uis affertur quod nō est in proposito, quia natura orbis apta est moueri natura liter motu circulari, qa cuiuslibet corporis naturalis simplicis est unus motus naturalis simplex. Vel est naturalis ex parte intelligentiæ quæ est anima, & forma eius modo declarato. nam ut inquit Cōmen. primo cœli. cō. 5. formę abstractę secundū quod sunt formæ abstractæ innatæ sunt, ut illud quod ab eis mouetur sit corpus, neque graue, neque leue, sicut innatæ sunt, ut motum ab eis sit rotundū, & sicut innata est forma ignis, ut habeat materiam propriā, & quia talis intelligentia semper innata est mouere cœlum motu circulari, ideo motus ille est naturalis licet ipsa non sit forma sufficiens, immo ut sic est principiū separatū, & extrinsecum, licet ut mouet sit coniuncta, & appropriata suo orbi, quod pręcipue locū habet de omnibus mouentibus orbes inferiores, quia prima intelligentia est forma cōmunis totius cœli, ut supra declaraui quō cœlum cōponitur ex duobus motoribus iuxta duas solutiones datas per Auer. supra. Motus igitur ab extrinseco motore non semper mouēre, uel motus ab extrinseco motore in mobili non habente inclinationē ad talē motū dicitur esse uiolentus, & sic debet intelligi propositio proposita in uia Peripateticorum.

Sūma totius sumptum. (margin)

H Et iuxta hoc patet solutio ad obiectionē illius uiri qui dicebat q si intelligentia nō esset forma dans esse cœlo motus cœli esset, sicut motus q est respectu aggregati ex plaustro, & bobus, & sicut ille motus est uiolentus simpliciter, qa est ab extrinseco motore, ita esset de motu cœli pro aggregato ex intelligentia, & orbe, patet quòd est magna diuersitas. nā alia longe ratio est, tū ex parte formæ, tum etiam ex parte materię, ut satis clare patet considerantι, nam ut inquit Albertus cognomento magnus primo cœli super expositione tex. com. 10. motus circularis duo requirit, quorum unū est, ut mobile nō habeat inclinationē naturalē nisi ad motū circulationis, & hæc aptitudo conuenit sibi ex rotunditate suarū superficierū. Alterū autem est motoris simplicitas qui uniformiter se habeat ad partes eius quod mouetur, cum tale nullius corporis sit actus, & cū non potest moueri per accidens aliquo modo ratione cuius diuersimode disponeretur ad motum. nō sic autē est aptitudo naturalis in plaustro ut uehaī a bobus. nec boues sunt innati semper mouere plaustrū sicut intelligentia semper est innata mouere circulariter orbē, quia motus circularis est motus animę, ut dicit Com. in 3. cap. de substantia orbis.

Alb Mag. (margin)

Media sunt composita ex extremis.

I

Propō 71. (margin)

ANIMADVERTE q medium est duplex, quoddā est mediū sm cōparationē, sicut dicimus q aer, & aqua sunt elementa media inter ignē qui est simpliciter leuis, & inter terrā quæ est simpliciter grauis, & de talibus medijs in cōparatione sola existentibus proposita propositio ueritatē nō habet, unde aer & aqua non sunt cōposita ex igne, & terra, nec ex leuitate ignis, & grauitate terræ, ut manifestū est. Similiter etiā hoc modo aīa intellectiua est media inter abstracta, & materialia illo modo. Similiter elemēta sm Com. tertio cœli com. 67. illo modo dicuntur media inter substantiā, & accidens. quia in aliquo assimilantur substātijs, & in aliquo accidentibus, non quia forma elementalis sit realiter cōposita ex natura substantiæ. & ex natura accidētis, sicut conaī dicere. Plusq̄ cō. in primo microtechni. cō. 15. contra Auer. nā inquit, cum media sint eiusdē gn̄is, cū extremis si elemēta sunt media inter substātiā, & accidens, tunc substātia, & accidēs essent eiusdē generis, non aīaduertit aūt hanc æquiuocationē quia in medijs in sola cōparatione dictis aut cōsistentibus, nō oportet q media, & extrema sint eiusdē generis, sicut forma elemēti est medium solū secundū comparationē. nā inquantū facit hoc aliquid est substantia, & participat naturā, & conditionem substantiæ, sed inquantū intenditur, & remittitur, sic assimilatur accidentibus.

Mediū est duplex. (margin)

Cōtra Trusianum. (margin)

K Alia aūt sunt media absolute non ex cōparatione dicta, & talia sunt formaliter cōposita ex extremis, ut tenet Com. & sic colores medij cōponuntur ex extremis, ut patet 5. phy. cō. 52. & alibi infinities, & talia media, & extrema sunt eiusdē generis. Et aduerte quòd tale medium secundū cōpositionem est duplex. Quoddā enim solum differt ab extremis secundū magis & minus, ut tepidum dr̄ esse mediū inter calidū & frigidum. Et quoddā est mediū sm formā seu qualitatē, & tale specie differt ab extremis, & isto modo mixtū potest dici mediū inter elemēta ex quibus cōponitur. Distinctio prima est Auer. in 4. cœli. cō. 26. Distinctio aūt secūda est eiusdē in 6. physi. cō. 32. & in 3. meteo. in cap. de iride. expresse ponit eam dicēs. mediū est sm duas species. Vnū eorū secūdū ueritatē, & sm prius, & est mediū inter cōtraria cuius esse cōsistit in cōplexione duarum extremitatū, & ipsum sm quiditatē est diuersum a duabus extremitatibus. Scd̄m aūt dicitur similitudinarie, & secundū posterius, & est mediū inter duo cōtraria sm quātitatē tm̄, & diuersificaī ab extremis sm magis, et minus.

Mediū sm cōpositionē duplex. (margin)

L Et nota q loquendo de medio sm formā, nō oportet ut transiens de extremo ad extremū pertrāseat per oia talia mediū sm formā, quæ specie distinguuntur ab extremis, sicut notabiliter scribit Auer. in 2. de aīa. in text. cō. 106. quemadmodū albedo non transfertur ad nigredinē, aut econuerso, nisi mediante aliquo colorū mediorum. in aliquo igitur transfertur mediante charopo, & in aliquo mediante chiano. Non enim est necesse, ut trāslatio in extremis sit per omnia media. Ex hoc soluitur Achilles uolentiū probare dari æquale ad pondus, sicut fuit Thomas de garbo in summa sua tractatu secundo de complexionibus in q. 5. ubi tenet dari mixtū æquale ad pondus quo ad qualitates alteratiuas, uidelicet q non possit dici plus calidum, quā frigidū, nec plus humidū, quam siccū, inquit. n. nulli dubiū q sm eādem uiā in hoie plus abūdat calidū, quā frigidū, & q in prædicto subiecto potest caliditas paulatine corrūpi in tantū q frigidum erit plus calido, & semper inquit. loquimur de cōplexione mixti, quæ est uere mediū. secundum formā igitur necessario in tali motu calidū non abundat supra frigidū, nec econuerso. Similiter sepum a prædominio est humidū & paulatine exiccatū cū cōburitur nō solū per resolutionē, sed etiā per qualitatē ītātū quod fit cinis, clarum est quòd prædictus cinis, est plus siccus, quam humidus. Et quod est mixtum, & non elementū purum, & per consequens cōplexionatū: & quod non erat in actu, in ipso sepo. Ergo oportuit in aliquo instanti in præterito motu humidū adæquatū fuisse sicco.

Argumentū Tho. de gar. (margin)

M Dicimus nos quòd licet in aliquo instanti medio in tali transitu a calido ad frigidū, et ab humido ad siccū. istæ qualitates cōtrarię sint adęquatæ in gradu, tamen ibi non resultat una forma media, nec durat illa adęquatio nisi per instans. Sed cōtra istā solutionem instat pręfatus doctor, quia ista est melior quę dari potest dicens, q ista responsio nō ualet, quia in quocunque instanti potest terminari motus. Secundo quia cui repugnat esse, & est impossibile esse repugnat pro omni mensura. Si igitur ex natura mixtionis, ut ipsi deducūt impossibile est esse æquale ad pondus, impossibile erit ipsum esse pro quacūq; mensura. Dicimus nos quòd rationes istæ sunt logicę. non enim procedunt ex proprijs principijs naturalibus, sed sunt rationes imaginariæ, licet enim in quocunq; instanti possit terminari motus alterātis aliquod alterabile ad aliquā formā, non tñ in quocūque instanti potest forma aliqua induci. Nam ut inquit Princeps in secunda Fen, primi, primo cap. Non ois causa quę corpori aduenit in ipsum operatur, imo pręter hoc tria sunt necessaria, fortitudo scilicet suę uirtutis agentis, et fortitudo uirtutis pręparatiuę corporis, & possibilitas permittendi unū tāgere aliud tanto tēpore, ut in tali quale illud possit prouenire operatio in aliud. unde Aristote.

Solutio argumenti. (margin)

Replica eiusdem. (margin)

Solutio (margin)

secundo

A secundo cœli & mundi. tex. commen. 39. uniuscuiusque actus determinatum est minimum tempus ad non excedere. Amplius autem ignorare uidetur modũ quo fiat mixtio. Nam Arist. in fine primi de generatione & corruptione tex. cõ. 89. inquit. Qñ aũt potentijs adæquantur æqualiter, tunc transmutatur utrunq; indominans in sui ipsius natura, non generatur enim alterum sed mediũ cõmune, & eandem sententiam repetit in secundo de generatione, & corruptione, in tex. cõ. 48. & Auer. in cõ. inquit. Modus secũdũ quẽ mixtio fit dictus est superius, & quę sunt miscibilia, & q mixtio contrariorũ est quando alterum non dominatur simpliciter super alterũ, neq; habẽt æqualẽ potentiã. Si enim potentia fuerit simpliciter dominata corruptio erit dñati, & generatio erit dominãtis. Et si æquales fuerint potentiæ, tunc non fiet altera forma, sicut declaratũ est in quarto meteo. & cum potentia alterius contrariorũ non fuerit dñans simpliciter, sed dominans dñati generabitur ex eis aliquod mediũ. Sed tñ declinat ad partẽ dñantis. Et ideo hoc medium cum eo quod est declinans ad alterum duorũ extremorũ habet aliquam latitudinem recipientẽ magis, & minus. Et ex

Contra ponentes cõplexionẽ ponderalẽ.

hoc apparebit etiam impossibile esse aliquam cõplexionem temperatam esse, quam posuit Galeñ. scilicet temperantiam quæ est secundum extrema, quia posuit cõplexionem

B temperatã ponderalẽ non in tẽperantia quæ est secundũ extrema cõplexionis speciei. i. ad iustitiã de qua considerat medicina. idem habet Auer. in secundo colliget. cap. ultimo ubi patet secundũ naturam dari non posse complexionem æqualem ad pondus in natura existentem, & si contingit contraria æquari hoc est solum per instans. Ad aliud respõdetur q illa propositio assumpta per ipsum quod repugnat alicui pro aliqua mensura, ita q impossibile est inesse illi, tunc repugnat sibi pro omni mensura uera est ubi illa repugnantia fuerit gratia formę seu essentialis: fallit aũt ubi repugnantia fuerit accidentalis, & ratione materiæ, uerbi causa homini essentialiter repugnat esse irrationalem, & ideo pro quacunq; mensura hoc sibi repugnat, siue sit tempus, siue sit instans, tamen homini puero repugnat sibi generare, nõ tamẽ repugnat homini pro quacunq; mẽsura posse generare, quia cõpetit sibi in ætate perfecta. Similiter homo in articulo mortis non potest ridere, nõ tamen impossibile est homini in quacunq; dispositione alia posse ridere, licet enim homo semper risibilis est, nõ tamen homo semper potest ridere. Differt enim potentia ab aptitudine apud sapientes, sicut dicit Auicen. in sexto naturalium particula. 4. cap. 5.

C Ita etiam in proposito in illo instanti medio, ubi secundũ casum argumẽti qualitates extremæ sunt æquales in gradu nõ potest resultare complexio media, quia oportet q una sit dominãs & alia dominata, & in cõplexione mixti perfecti oportet actiuas dñari passiuis, & ideo in illo instanti non põt esse forma media, non enim in quacunque mensura agens potest in materia introducere determinatam formam, sicut supra dictum fuit, ista autem repugnantia non est essentialis, quia insequit dispositiones materiales, ut patet consideranti. unaquæq; enim forma requirit determinatas dispositiones, & secundum qualitatem, & secundum quantitatem, ut sciunt Philosophi.

ADDitio. ❧ Ex hoc nota aliam propositionem quod medium potest esse unum inter extrema, & possunt esse plura, & possunt esse infinita, nam medium punctuale quod mathematice consideratẽ sit semper unum est inter duo extrema, sed mediũ naturaliter est duplex, 6. phy. 32. cõ. secũdum formam, & est specie distinctum ab extremis ad quod motus terminari potest, & tale est finitũ, quia species formę sunt, aliud est differẽs secundum magis, & minus ab extremis, & non terminat motum, & est in potentia, & tale est multiplicabile in infinitum, unde non semper uera est propositio quòd extrema sunt plura, quam media, uel quòd unum est medium inter duo extrema, quia est multiplicitas ut uides.

Medium est in quod prius mutat mutans, quam in extremum.

D Prop. 72

PROPOSITIO Ista solet sic allegari, & in propria forma scribitur. in 5. phy. sic mediũ est in quod aptum natum est primum pertingere mutans quam in quod ultimum mutat secundũ naturã continue mutãdum. Vbi animaduerte quòd medium apud arabes dicitur inter, ubi enim litera nostra habet mediũ, litera trãslationis arabicæ habet inter. Et ita dicit Auer. in commẽ. quod interest necessario de natura eius ad quod est motus, idest de natura termini motus, quoniã si motus fuerit in loco inter: idest medium erit primus locus ad quẽ motum mouet. Et similiter si motus fuerit in qualitate. Tũc inter erit prima qualitas ad quã trãsmutatur transmutatum. Animaduerte unum quòd diffinitio ista data de medio non secundum unam rationẽ uniuocã cõpetit mediña cuiuslibet motus, & ista est causa difficultatis, & cõfusionis: unde Auerro. inquit. quod diffinitiones terũ ambiguarum, id est multipliciter dictarum difficile assignari possunt, eo quia appropinquant ei quod non habet naturam cõmunẽ, & ideo latet, & diffinitio cõmunis declarat hanc naturã cõmunẽ, & huiusmodi diffinitiones difficile inueniuntur per regulas dantes diffinitionem quæ

E sunt diuisio cõpositio, & demonstratio. quarto physico. cõmen. secundo, sic in proposito contingit. Nam mediũ ut scribit Commen. in quarto cœli & mundi. com. 38. in motu locali differt à medio in motu alterationis. Contrarietas enim inuenit in forma. i. in qualitate, & in loco ęquoce, scilicet q duo loca contraria debent esse contraria in formis, & in locis. Contraria autem quæ sunt in alijs prædicamentis, sunt duo in forma, et nõ duo in subiecto, & cum ita sit & contraria quæ sunt in loco, sunt duo in forma, & duo in subiecto econtrario contrarijs quæ sunt duo in forma, & unum in subiecto, & cum ita sit & medium debet habere intentionem duorũ extremorum secũdum uiam diminutionis necesse est ut medium in loco habeat duas intentiones cõtrarias in forma, & in subiecto. Vnde necesse est ut medium inter duo loca contraria habeat aliquam contrarietatem in forma & in subiecto. Vnde necesse est ut diuidatur in duo loca quæ non numerãtur nisi propter numerationem subiecti. Alia uero contrariis in alijs prędicamentis quæ sunt unum in subiecto, & contrarias secundum formas medium fuit in eis unum in subiecto, & duo secundum formam, & ideo fuit possibile, ut inter duo cõtraria ista inueniretur unum medium,

F aut plusquam unum. Medium autẽ quod est in loco est impossibile, ut sit unum subiecto. Qm̃ si esset unum in subiecto non inueniretur in eo contrarietas, quę est in extremis, quẽadmodũ inueniretur in medijs quæ sunt inter extrema contraria; contrarietas enim quæ est in extremis quę sunt in loco est in subiecto, & in forma. Vnde necesse est ut contrarietas existens in medio sit in forma, & in subiecto secundũ uiam diminutionis, & ideo necesse est, ut locus medius diuidatur in duo loca, quorum unus est quasi forma, & alius quasi materia, & hoc manifestũ est ei qui bene considerauit. hęc Cõmen. Ex quibus clare elicitur quòd medium in qualitatibus est compositum ex extremis refractis formaliter remanentibus in eo, ut patet, quinto physico. 5. 6. 19. & 52. commentis. non sic autem est de medio in motu locali. Vnde animaduerte q ita etiam cõtingit de diffinitione motus quod illa nõ uniuoce dicitur de omni motu, sed secundum prius & posterius, & hoc est ad quod non aduertunt plerũq; Doctores qui infinitas quæstiones agitant circa hoc de contrarietate, & de cõtinuitate, et de diuisibilitate mutatis in motibus credentes omnia ista fm unam, & eandem rationẽ competere motui locali, & alijs motibus, cum tñ sit maxima diuersitas. Nam patet q contrarietas in motu locali est secundum formã, & secundũ subiectum, sed contrarietas in motu alterationis est secundũ formam tantum,

Nota circa motus.

G & non secundum subiectum. Similiter contrarietas in motu locali circulari latet: ut dicit Com. 1. cœli & mūdi. com. 86. quia est ab eodem in idē, & non de contrario in cōtrariū, sicut est motus localis rect⁹, licet aliquo modo etiam in motu circulari possumus imaginari contrarietatem nō ratione totius, sed ratione diametri, ut patet. 1. cœli. cō. 87. unde Com. in eō. inquit. q stella in uno extremo dicitur ascendēs, & in altero descendens, & ascendēs dicitur contrarium occidenti. Et ita ult etiam est de continuitate, & regularitate motus quod illa proprie reperitur in motu locali qui solus potest esse uere continuus, & uere regularis, ut fuit ostensum in octauo physi. a tex. com. 55. usq; ad tex. com. 60. Vnde Auerro. in 3. physi. cōmē. 6. & in 8. physi. commen. 23. Tenet quod motus augmenti qui est in animalibus, & plantis non est uere cōtinuus, sed est compositus ex pluribus motibus, & pluribus quietibus, & ita etiam cōtingit in alteratione, ut patet in octauo physico. tex. com. 23. licet enim Arist. in quinto phy. dixerit, quòd motus, & unus motus, & continuus motus conuertuntur: & in sexto physi. q motus diuiditur secundum diuisionem mobilis, & temporis, tamen in sexto, & quinto determinauit de motu in cōmuni nō applicando ad aliqua mobilia determinata, & ideo ea quæ ibi de motu tractauit accipienda sunt secundum cōmunitatem
H motus, cum motus sit de natura continui. unde ut supra declaraui in pprio Theoremate, aliquæ sunt causæ quæ quodāmodo sunt naturales, & quodāmodo sunt mathematicæ, in ratione enim cōtinui multa sunt in quibus cōcordat naturalis cum geometra. In octauo autem physicorum, & in aliis libris Arist. considerauit motum applicādo ipsum ad mobilia determinata per aliquam formā specialem, in quibus contingit aliquem motū interrumpi, et non continuari qui secundum rationē cōmunem motus potest esse continuus: unde aliqua possunt alicui cōpetere secundum rationem cōmunem, quę tamen repugnant secundum rationē specialem. Nam cœlum potest quiescere inquantum corpus, sed non inquantū cœlum, ut dicit Com. in 7. physico. com. 2. & motus inquantum motus potest uelocitari in infinitum, & tamen nullus motus est qui sit uelox in infinitum. 6. physico. cō. 15. Eodem modo est de diuisibilitate termini motus. Nam motus localis, & motus augmenti sunt ad terminum per se diuisibilē: sed motus alterationis est ad terminū diuisibilē per accidēs, ut patet 6. physic. tex. com. 32. & 39. Et ideo frustra laborant qui uolunt ista quæ in motu reperiūtur esse unius rationis uniuoce, cum hoc inueniri non possit. unde 10 similis Aristo, dixit de diffinitione anima in secundo de ani
I ma. in tex. cō. 30. Ridiculum est quærere eādem rationem in his & in alteris quę nullius erit eorum quæ sunt propria ratio, neq; secundum propriā, & indiuiduā speciem dimittentes huiusmodi. Et ideo cū diffinitio motus nō dicatur uniuoce, ea quæ pertinent ad motū non sunt unius rōnis uniuocæ in oī motu, & hoc est qd multos decepit.

Propō 73 *Frigiditas non egreditur opus naturæ*

Instātia sup propōne

FAMOSA Satis est propositio & passim allegata, sed si uera est opinio Auerro. septimo primæ philosophiæ. commen. 31. ubi habet q idem est agens disponēs materiā, & inducens formā, fallit in gnatione simpliciū, quia si agens generet ex aere aquam sicut contingit in transmutatione substātiali qua unum elementū transmutatur in aliud, tunc frigiditas cum disponat materiam eadem inducit formā. Bene uerū est quòd in mixtis, & uegetabilib⁹, & aīalibus calor est dator formæ. unde

Limitatio propōnis

Com. 12. primæ philosophiæ, com. 18. inquit. Calor solis & stellarum diffusus in aqua, & terra generat omnia etiā sine semine nata Vbi aduerte quòd calor dupliciter cō-

Calor dupliciter.

siderari potest, uidelicet inquantum calor est absolute, & inquantū est naturalis. Si consideretur inquantum calor absolute, sic habet congregare homogenea prima intentione, et segregare heterogenea secundaria intentione.

K Nam ut scribit Com. in secundo de generatione, & corruptione. in com. octauo congregatione homogeneorū accidit segregatio heterogeneorum, & idē scribit tertio cœli, cō. 74. ut sic autem calor habet dissoluere. Sed calor inquantum naturalis seu cœlestis habet uirtutem formatiuam uniuscuiusq; naturę respectu cuius, naturalis esse dicitur, ut sic enim in eo est uirtus cœli, & motorum cœlestium, & uis complexionis, siue formę illius naturæ quā format, sicut in calore seminis plantæ, uel animalis est uis formatiua plantæ uel animalis, & eodem modo est in mineralibus, & calore eorum. unde opus caloris est educere formam de potētia ad actum. unde sine dubio ad formā introducendā non operatur nisi calor in oībus compositis, siue sint mineralia, & lapides, siue plantę, & aīalia, sed frigiditas nihil operatur ad formā speciei, & ideo Philosophis nuncupatur qualitas mortificatiua. Tñ operatur ad id quod subiicitur formæ, quia operatur ad constantiam partiū materię ne a calore dissoluantur, & ideo adunando partes continet figuras, & formas rerum generandarū, & hoc uerum est de frigido cōplexionali quod est secūdū proportionē naturæ, & substantiæ mixti, & hoc uerum est secūdū Peripateticos, licet Plato, & Auicen. huiusmodi formas aliūnde in materia deriuari opinētur,

Alia limitatio.

L ut dicit Albertus in quarto meteo. Alio etiam modo limitatur propositio per Auerro. in eodem loco, quod uidelicet frigiditas per se non operatur ad formā, tamen p accidens inquantum contemperat calorem qui est causa per se dans formam, potest & de facto concurrit frigiditas in operationibus naturæ illo modo, quia contēperando calorem reddit ipsum proportionatum actionibus naturæ. unde sic per accidēs, & secundaria intentione cooperatur, sic glossat Auerro. 4. meteo. in digressione, & in secundo de partibus animalium, in capitu. de cerebro, & est manifesta sententia Arist. ibidem cap. septimo, qui uult cerebrum non esse membrum principians aliquam uirtutem, sed solum sui frigiditate institutū est à natura ad hāc utilitatem ad contemperandum calorē cordis: unde aīalia & homines parui capita. sunt naturaliter iracundi.) Et in animatis maxime uerificatur proposita propositio, nam Aristo. in libro de morte, & uita. inquit, quod anima omnia mediante igne operatur, & idem dicit in secundo de anima. quòd anima omnia calore operatur, unde omnes operationes, & naturales, & uitales, & animales procedunt ab anima mediante calore naturali, qui est instrumentum animæ deseruiens ipsi animæ pro omnibus istis

Calor naturalis dupliciter

M operationibus, Sumitur autem calor naturalis, quandoque pro qualitate, & quandoq; pro corpore calido sicut notat. Galeñ. in prima particula separatorum sermonum super illo aphoris. Ventres hyeme & uere calidissimi sunt natura. quando autem Philosophi & sapientes dicunt calorem naturalem esse primum motum in animalibus ab anima, & esse uniuersale instrumentū animæ pro omnibus operationibus, intelligunt calorē pro calido corpore, & quia anima non habet aliquod frigidum corpus quod isto modo sit instrumentum animæ pro omnibus operationibus, sic intellexerunt sapientes in theorica medicinæ istam propositionē quæ dicit, q frigiditas non ingreditur opus naturæ, rectius autē dixissent opus animę, & hoc per se, & primaria intentione non secūdaria, sicut iam clare audiuisti.

Rationibus dialecticis Aristoteles dupliciter utitur ad exercitandum, & sic inducit eas ante rationes necessarias, & demonstratiuas, quandoque uero ad confirmandum, & sic inducit illas post demonstratiuas. Propō 74

ADDitio.

SENTENTIA Ista est Auerro. in primo cœli, et mundi. com. 85. ubi est nota iuxta sententiam eius in tertio metaphy. cōmen. primo. Consuetudo Aristo, Aduerte q̄d 3. modis Arist.

est in

A — *sermonib⁹ dialecticis i facis i qb⁹ nō pōt inducere sermones demrātiuos, ita d. Cō. 3. de aia. cō. 65.*

est in oībus arduis, & difficilib⁹ qōnibus inducere sermones disputatiuos, qui affirmant, & negant idem, quia nullus scit quātum sint difficiles nisi sciat eas per sermones disputatiuos, & ita fecit Aris. in. 3. meta. ubi examinat oēs qōnes difficiles spectātes ad illā sciam ad utrāq; partem per rationes dialecticas. In alijs aūt qōnibus q̄ non sunt tantę difficultatis inducit rationes dialecticas post demōstratiuas, ut inquit, ut faciat conuenire, id est ut id quod est uerum in se per rationē uerā conueniat etiā sensui quæ rationes sunt ꝓbabiles, ita notabiliter scribit Cōmen. t. cœli, & mū. cō. 22. Sufficientia qñ fuerit per rationem ueram demrātiuā erit cōplementū illius. Pro quo aduerte q; in doctrina Auer. sermo sufficiens est termin⁹ multiplex, nā qñq; sumit pro ratione rhetorica q̄ est minoris fidei quā sit ratio dialectica. oā rhetores non utunt syllo nec inductione, sed loco sylli utunt enthymemate, & loco inductionis utunt exēplis. unde Aris. i li. rhet. ingt, q; rhetorica ē assecutiua dialecticę, sic sumpsit Cō. smones sufficiētes in. 2. cœli, & mū. cō. 14. & 3. de aīa. cō. 36. ubi colligit q; sermones sufficientes sunt infra ꝓbabiles. ubi dicit exagitādo illā rationem Themistij q̄ erat per locum a minori ad maius. ut inquit, & iste sermo, aut fiet, ita q; intells materialis est corruptibilis, aut non corruptibilis. s. separabilis, aut non separabilis, sm aūt opionem dicentium q; intells materialis est uirt⁹ in corpore & generatus iste sermo erit sufficiens q̄q̄ mō non ꝓbabilis. unde sic intelligit dictum eius contra Auicē. in. 12. met. suæ cō. 5. q; oēs uiæ ei⁹ quas inuenit ad ꝓbandum primū motorē esse ꝑter uiā motus, sunt sufficientes q̄q̄ modo, & si essent ỹæ essent numeratæ in metaphysica, & 1. physico. cō. ulti. contra eundem. Certior illorum sermonū quib⁹ usus est non pertransit ordinem sermonum ꝓbabilium, hoc est dictu non ascendūt ad illum gradū fidei, & certitudinis ad quē ascendūt sermones ꝓbabiles, quia sermones sufficientes sunt infra probabiles. Qñq; uero sumit sufficientia pro certitudine, & sermo sufficiens ꝓ ratione necīa & demrātiua, sic sumpsit Cō. t. cœli cō. 24. ubi inquit & intelligit hic per sufficientiā fidem perfectā non abundantiā existimationes, nam textus trāslationis arabicæ habet ibi. Et pōt considerans sufficere ex multis, ubi litera nr̄a habet, ex multis utique quis accipiet fidem. Qñq; uero sumit sermo sufficiēs pro ratione cōpleta q̄ omnia cōplectit, ita q; non est diminuta, quia aliquid ꝑtermittat, sic sumpsit Auer. 12. meta. cō. 18. ubi dicit. Them. aūt dicit sermonem non esse sufficientem, qa fuit oblitus aīalia sine semine. Qñq; uero sumuntur sermones sufficientes ꝓ rationib⁹ q̄ procedunt ex his q̄ sensui uidentur, & sunt ꝓpinquæ ueritati certæ. Sunt. n. aliquæ ꝓpōnes ut dic. Abumazar, q̄ licet non inducant ad primæ certitudinis ordinem, tñ nullus sensus contradicit eis, & isto modo sumit in. t. cœli cō. 22. in allegata auctoritate, uidelicet sufficientia qñ fuerit sustentata per rationem demrātiuam erit cōplementum illius, & isto modo possum⁹ exponere dictum Auer. in ꝑfata auctoritate, in. t. cœli. cō. 8t. q; qñ utitur dialecticis post demrātiuos est ut faciat conuenire, quia istę rationes dialecticę q̄ adducuntur post demrātiuas procedunt ex ꝓpōnib⁹ sensatis, & experimētum sermonum uerorum est, ut conueniāt sensatis, ut dic. Cōmen. 8. phy. cō 22. & t. cœli, & mū. cō. 21. Alio mō exponere possum⁹ quod Aris adducit qñq; post demrātiuos sermones dialecticos, ut faciat conuenire. i. ut super conclusione illa assentiant oēs gentes, uel maxima pars. Nā ut scribit in. 2. metaph. cō. & tex. 15. Aliqui q̄runt sermones demrātiuos, & maximā certitudinem, & ista est natura Pħorū. Aliqui uero q̄runt rationes ꝓbabiles, & hi, ut inquit Aris. ibi testem dignant adduci poetā, & Auer. inquit ibi in cō. q; accidit quibusdā hoib⁹ ꝑ naturā quod non pñt pertransire sermones ꝓbabiles, & demrātiuos, & isti cum concedunt prima intellecta non concedunt ea nisi inquātū sunt famosa. Ita q; si acciderit q^d contraria eorum sunt famosa concedent illa. Sed tūc insurgit maxima difficultas contra ꝑdicta, quia qñ duo effectus sunt incompossibiles in eodem, etiam causæ erunt simul incompossibiles in causando, quia non pñt simul causare, quia altera causante, altera non causabit ipedita a fortiori causa illi⁹. Cum igitur scia & opio sint incōpsses habitus simul in eodem, & de eodem si aliquis primo habeat opionē de aliqua cōclusione, & superueniat demrō corrūpitur opio, si. n. ambæ cāę in eodē. s. mediū dialecticum, & demrātiuum fuerint, dialecticum nihil faciet impeditum a demrātiuo, ita q; nunquā effect⁹ erunt simul, nec cāę simul causabunt. Et ita tenet Scotus in. 3. sen. dist. 24. q. unica qua q̄rit, utrum de credibilibus reuelatis possit aliquis simul habere fidem, & sciam in solutione argumentorum principalium. Sed ista opio oīno tuta nō est, nā licet uerum sit quòd ubi intellectus prius per medium dialecticum habuit opionem de aliqua conclusione, quę opinio est cum formidine de opposito, & superueniente medio demrātiuo per quod paritur scia, tunc oportet opinionem corrumpi, quia scire est rem per cām cognoscere propter quā res est, & qm̄ illius est cā, & quod impossibile est aliter se habere. Tñ ubi aliquis sciuit aliquā conclusionem per demsonem per quā acquiritur sciētia si ad eandem conclusionem adducatur ratio dialectica dicem⁹ ne scientiam illā corrūpi q̄ fuit aggenerata per demsonē certe non. Nā Cōmen. uult in ꝑfatis locis quod rationes dialecticæ post demrātiuas adducūtur ad confirmandū. Et tunc restat qōni locus, utrum in tali casu istę rationes aggenerāt opinionē, aut sciam nō sc̄dm qa sunt dialecticæ. si primū ergo stabit scia cum opione, quod ē falsum.

B — C — Ardua difficultas.

D — *Opio Sco. — Impugna.*

E — *Reassum. principal.*

Forte dices, hoc non potest contingere respectu uni⁹, & eiusdem hoīs quod aliquis prius sciens aliquā conclusionem per demēonem & non oblitus acquirat opionem ꝑ syllm dialecticum. Contra, quia Aris. infinities hoc facit in unamet conclusione in eadem parte sciæ quod ubi demōstrauit illam, deinde confirmat eandem per rationem dialecticā. Et ideo uidetur esse dicendū, quòd rationes dialecticæ non semper aggenerant opionem q̄ est cum formidine ad oppositum, intelligendo ꝑcipue illas esse rōnes de numero dialecticorum, q̄ ut supra habitū ē, procedunt ex ꝓpōnibus q̄ sensui uidentur, & sunt ꝓpinquæ ueritati certæ, ut dicit Cōm. t. cœli. cō. 22. Aut aliter dici potest, quòd rationes dialecticæ qualescunq; non semper aggenerant opionem q̄ est cum formidine ad oppositum, quia actus actiuorum sunt in passiuo disposito, & ideo qñ passum fuerit ꝑdispositum per actionem superioris agentis, non potest recipere actionem debilioris agentis eodē modo quo si ꝑdispositū non fuisset, & maxime qñ talia agētia sunt diuersa, & diuersorum effectuum ꝓductiua, unde quēadmodū contingit in actione reali quod actio alicui⁹ agentis qñ tale fit instrm alterius spē uariatur, sicut ignis qū fit aīæ instrm habet multas operationes spē differentes a seipso dum erat agens principale, sicut patet ex. 2. de aīa. tex. cō. 42. ubi dr̄ quòd augmentum ignis, ut principalis agentis crescit in infinitum apposito cōbustibili, tamē dum ignis concurrit in aīalib⁹, & plantis ut concausa, & ut instrm agit sm exigētiā aīæ, & operat oppositum illi⁹ quod operabat dum ageret tanquā agens pricipale, quia sic ducit ad determinatum finem, & terminum notum in natura. qñquidē oīum natura constantium determinatus est numerus magnitudinis, & augmenti. Ita uidetur mihi quòd contingat in actione spūali quod aliqua ratio dialectica dum principaliter affertur super aliqua conclusione uariatur in sua actione qñ adducit ad eandem conclusionem post demonstratiuā, quia tūc fit quasi instrm illi⁹. semper. n. respectus imperfectioris ad perfectius, aut est respectus instri ad agens, aut est respect⁹ materiæ ad formā, & instrm agit sm exigentiam principalis agentis, & materia disponitur sm exigentiā formæ. unde qñ aliqua conclusio pri⁹ innotuit intellectui ꝑ demēonem aggenerātem scire, quod est rē per cām cognoscere ꝑꝑ quā res est, & qm̄ illius est cā & quod impoīe est aliter se habere impoīe est quod intellectus taliter dispositus acquirat ꝑ ra-

Euasio. — Impugna. — Scdo uera. Prima. — Solutio. 2.

ADDI. Pro hoc facit auctoritas Plato. i

F — *Gorgia q uult duplicē eē fidem, doctrinalē, & credulā doctrina lis ē i scientiis demrātiuis, credulitiua ꝟo est ex rōnibus persuasibilib⁹ uel rhetoricis, & dialecticis*

G tionem dialecticā uerā opinionē quæ est cum formidine, nisi ille prior habitus scientificus deleretur per obliuionem, aut p aliquā aliam uiā. Sed dico tunc q tales cōnes agge nerant opinionem sine formidine. Vnde Auer.4.cœli dicit q sufficientia q̄n non fuerit sustētata p aliquid, tunc est

ADDitio. de modis ppinquis ueritati certæ. ❧ Confirmatur auctoritate Auer.i.2.cœli, cō.1. & ex tex. ibidem ubi Aris. dicit q ultra rationes quibus demrātū fuit in primo, sempiternitas. & immortalitas cœli, uel p uniuerso, uel p corpore circulari sm̄ uarias expōnes subsubdit. Et per opionem eā quę ab aliter dicentib⁹, & generātibus ipsum. Si.n.sic habere contingit, sm̄ quē autē modum illi factū esse dicunt non cōiungiē magnū utiq habebit, & hoc momentum ad fidem de imortalitate ipsius, et sempiternitatem, ubi Cōme. dicit q si aliquis inspiciat sermones Aris numerum sequitur impossibile, sed ad sermones antiquorū plura sequūtur impossibilia, & ideo ratiōes considerās acquiret maiorem fidem quā prius habuerit per rōnem. Cum autem fuerit sufficientia sustentata p demrōnes certas erit cōplemētum illorum sermonū, quia ex conditione sermonum demrābilium est conuenientia sensus, & est subtilis

Nota. cōsio sicut uides, quā subtilitas Scoti nō attingit. Et aduerte unū quod est satis pulchrū in hoc, pposito quod refert multum considerare aliquā ratiōnē in se, & considerare illam in respectu ratiocinantis. Nā stat aliquā ratiōnē in se absolute consideratam esse demrātiuā, quia procedit ex ueris, primis, prioribus, & notioribus, & causis conclusionis: q tū propōnes licet in se sint necię si apud aliquem sumant tanquā probabilia non aggenerabunt in illo sciētiā sed opionē, unde scribit Cōmenta. in.2. meta. cō.15 q aliqui non recipiunt primo intellecta nisi inquātum fuerint famosa. ita q si acciderit quod contraria eorum fuerint famosa negabūt ea, ad hoc.n. quod aliquis sciat, ut dicit Aris i.1. poste. non sufficit q demrōnē faciat, sed oportet q sciat se demrāre, unde multi sunt dantes se scientiā mathematicis qui nesciunt naturā demrōnis, & certum est q illæ rationes apud tales non aggenerant sciam, sed opionem, est.n. multum difficile cognoscere se scire, ut in-

Est modu difficile cognoscere & scire. quit Aris. eodē modo contingit quod ratio aliqua dialectica dum adducitur post demrātiuam illa probabilis sumitur apud talē sub ratione qua hīt necessitatis aliquā par ticipatione inquātum hīt aggenerare sciæ cōpletmētum,

ADDitio. ut dic. Cōmen. ❧ Confirmatur opio mea auctoritate Platonis i Gorgia, q uult duas esse psuasionis spēs, qui alteta aggnāt sciam, altera uō credulitatē, et fidē sine scia.

Prop. 75 *Totum nihil aliud est quam suæ partes simul iunctæ.*

I SCRIBITVR Ista propō ab Auer.1.phy sicę auscul.cō.17. & in.4.etiā cō.43. Quia autē totū est multiplex, ideo op⁹ est distinctione, nā ubi est multiplicitas, ibi est confusio apud intellim, ut patet.c.cœli, & mū.in tex.cō.110. nā ut colligitur p Auer.1.phy.li.cō.5. sunt tres

Tres sunt quattuor modi cōpositionum. modi cōpōnis. Cōpositio spēi ex suis causis. Et cōpoli cio generis ex suis spēb⁹. Tertia aūt est cōpō indiuiduiex suis partibus sm̄ sui qualitatem. Et ex hoc dedit intelligere quartum modū cōpōnis indiuidui uidelicet, ex partibus sm̄ quātitatē, partea.n. sm̄ qualitatē in uia Auer. sunt materia & forma, q a nōis dnr partea essentiales, ut patet ab ipso.4.phy.cō.20. & 3.cœli cō.1. partes autē sm̄ quantitatē sunt partes integrales, unde aliud est totū essentiale, & aliud est totum integrale. De toto aūt & partib⁹ sm̄ qualitatem dictis, aut de toto resultante ex partibus essentialib⁹, an realiter distinguaf a partibus in uia Cōm. multi dubitauerunt, & Scotus in.3.sen.dist.2.q.2. tenet Auerro. fuisse istius opinionis, q totum essentiale non dicat tertiam entitatē a partibus simul iunctis realiter distinctā, cui⁹ tū oppositum demrāt de mente eius in cōcordantijs Auer. super.1.phy.in cō.17. per uarias auctoritates, & rationes, & ideo de hoc ad pñs nolo habere sermonē, nā ut inquit Gale in.2. de inge.sani.ca.3. Scriptores qui omiam pauca cognoscēntes in oībus libris eadem pertractant unitandi non sunt, hoc.n. non est multa docere, sed multa scribere

K est, & multas chartas consumere cum possent paucas, & multum conterere tps ubi non oportet. & beatus Augu. inquit q afflictio animi est q̄ eisdē inuentis uti. Prætermisso igitur de toto essentiali quod indubitāter teneo sm̄ Aris. & Cōmen. dicere tertiā entitatem realiter distinctā a partibus, tunc, ppositio allegata glossanda est de hoc toto quod nihil aliud est q̄ suæ partes simul iunctæ, uerū est constitutiue, & itegratiue, ex nullis.n. aliis causis intrinsecis cōponitur substantia cōposita demrata quā ex materia, & forma. Loquendo tū de toto integrali comparato ad suas partes integrales teneo tale totum sm̄ rem nihil aliud esse quam suæ partes simul iunctæ, bipedale.n. in te ipsa nihil aliud est quam duo pedalia simul iuncta, & de hoc ueritatē habet allegata ppō. Aduerte tū q tāetsi tale totum integrale non dicat tertiam entitatem realiter distinctā a partib⁹ simul iunctis, dicit tū aliud sm̄ rationē etiam a partibus simul iunctis. nam tale totum respectu partium habet respectum formæ ad materiā, & partes ad tale totum hīt respectum materiæ ad formam, ut scribit Cōmen. in.7. meta.cō.33. & est & sniā Phi in.2.phy.i te. cō.31. ubi partes tales, q sunt totius integralis reducit ad genus cāæ materialis, modo si totum integrale a partibus non esset, necq re, necq ratione distinctum non posset subire respectum formæ ad materiā, idem.n. olb⁹ modis remanens idem non potest dici materia, & forma, ut clare patet

L intelligenti. Amplius hoc idem authoritate Aris. confirmatur qui in.5. met.te.cō.19. inquit. substātia uniuscuiusq q semel. & ibidem subdit, q sex semel. est sex non est ter duo, neq bis tria, & Auic. in.3. tract. suæ met.cap.5. dicit q decē non sunt nouem, & unum aut quinq, & quinq. Amplius Aris.7. meta te.cō. ult. inquit. syllaba non est elementa, nec idem est ba, quod b, & a, nec caro ignis, & terra quid clarius dici potuit in hoc? Loquendo autē de toto quod est spēa quæ cōponitur ex causis secundū imaginationē.s.ex genere, & dria, & de toto quod est genus, quod est cōpositum ex spēb⁹ secūdum ponentes pdicata quidditatiua esse multiplicata ad multiplicationem forma tum, ut tenuit Ioā. de Gandauo talia tota sunt distincta a partibus etiam simul iunctis. Nos autem ponim⁹ q talia tota sm̄ conceptum solum distinguuntur a partibus. unde phy sice loquēdo genus non est una natura sicut spēs, pp hoc.n. Aris. in.7. phy.tex.cō.31. uoluit in genere non posse fieri cōparationea, quia in eo latent æquiuocationes, sed solū in spē atoma, quia spēs spālissima sumitur ab ultima forma, q simplr una est in rerum natura. Genus aūt nō sumitur ab aliqua una forma, q sit in rerū natura, sed secun-

M dum rationem tm̄, non.n. est aliqua forma in rerū natura per quam homo est aīal, alia ab illa secundū rem per quā hō est hō, oēs igitur hoīes conueniunt in forma, q constituit spēm, quia quilibet habet aīam rationalē, sed non est in hoīe, equo, & asino, aliqua aīa cōis, q constituat aīal quod est genus in q conueniunt pter aīam hoīs, equi, & asini. nā si esset talis forma cōis, tunc genus esset una natura sicut spēs & in illo possent fieri cōparationea. sed in sola consideratione, & abstractione intellis est forma generis p abstractionem a drījs, sic igif genus est unū sm̄ logicā considerationē, inquātum dicit unū conceptum pdicabilem uniuoce de plurib⁹ spēbus. Nec est uerum apud Peripateticos quod quot sunt pdicata quidditatiua, tot sunt formæ realr distinctæ in nā illis corrīdentes. aā ut scribit Cōmen. in.7. primæ phi.cō.11. pdicabilia substantialia sunt illa, q adunant cū subiecto, & adunant adinuicē, & ista est opio Aris. cōtra Platonē, sicut patet cōsiderantib⁹.

Prop. 76 *Vniuersalia sunt difficillima ad cognoscendum, eo quod sunt a sensibus remotissima.*

ARISTOTELIS propositio est in procemio met. & cēter allegatur. Solet tū glosari de unib⁹ in causando quēadmodū est deus, et intelligentię, talia naq entia abstracta eū a sensibus sint remotissima,

A

Difficultas intelligēdi in nobis ex duob⁹ prouenit.

sunt difficillima cognitu, nam ut inquit Cōm.2. de anima cō.92. Cōprehensio differētiarum sentibilium a sensu est cā comprehensionis eorum ab intellectu. Et hic scire debes q difficultas, q̄ contingit intellectui nostro in cognitione abstractorum, & in cognitione entium materialium puenit ex diuersis causis. ut testatur Aris. & Cōmen. in. 2. meta. in tex. cō. primi. ubi inquit. Forsan aūt & difficultate duobus modis existente non in rebus, sed in nobis est eius causa; ubi Cōmen. in cō. inquit. cū difficultas cōprehensionis entium sic duobus modis dictum est, ut difficultas in reb⁹ quæ sunt in fine ueritatis. s. in primo principio, & in pricipijs abstractis a materia sit ex defectu. s. ex nobis nō ex illis. Qm̄ cum abstracta sint intellecta ex se naturaliter, & non intellecta, quia nos facimus ea intellecta esse. Sed quia sunt intellecta in se, sicut sunt formæ materiales, difficultas. n. in istis est ex se magis, q̄ ex nobis. Ita q Auer. ex mente Aristo. elicit duas conclusiones q difficultas in intellectione entiū abstractorum a nobis est ex nobis magis, q̄ ex illis. Sed difficultas rerum materialium est magis ex illis, quia res materiales sunt potentia intellectæ, & non fiunt actu intellectæ, nisi uirtute intellectus agentis qui est in nobis qui transfert res de ordine in ordinem, & facit de potentia intellectis actu intellecta, ut dicit Cōmen. in. 3. de anima. cō. 18.

B

Opio Sco. & Anto. Andre. i. 2. meta. q. 2.

Scotus autem & Anto. Andre. in. 2. meta. q. 2. uolunt. n. contra Cōmē. si difficultas intelligendi res materiales esset ex parte obiecti. s. ex parte earum, tunc tales substātię comparatæ ad quęcūq; intellm eodem modo se haberent. Consequēs est falsum, sicut patet respectu intellect⁹ diuini. ergo & añs. pbatio pñtiæ, quia da oppositum q difficultas est solū respectu intellectus nostri, & non respectu cuiuscunq; intellectus; tunc cum istæ substantiæ sint eadem ad quęcunq; icellm cōparentur, sequitur ergo q difficultas non est ex parte earum, sed est ex parte intellectus nostri cui comparātur. & ideo tenent q tota difficultas in intellectione nostra dependet ex parte intellectus nostri. unde dicunt, quod licet Aris. in litera innuat duos modos difficultatis contingentes in intellectione, tñ dubitatiue loquutus est. inquit enim forsan, & ideo quasi determinando dictum suū subdit non in rebus, sed in nobis cā est.

Defensio Auer.

Sustinendo tñ uiam Auer. q̄ magis consona est dictis Aris. facile est soluere rationem eorum. Nā Cōmen. tenet q deus & intelligētiæ, non intelligunt ea, q̄ sunt hic sicut nos intelligimus illa. scia. n. ut inquit Auer 12. metaphy. cō. 51. æquiuoce dr̄ de scientia Dei, & de scia nostra, quia scia Dei est cā entium, sed scia nostra causatur ab entib⁹. unde Auer. 3. de anima. cō. 36. inquit. Ex eis cōprehendentib⁹, quæ non sunt admixta materiæ quod comprehendit minus perfectū, comprehendit magis perfectum, & non econtrario, & ideo dixit primo cō. super. 2. meta. q illud exemplum Aristo. ibi sicut se habet oculus noctuę ad lucē diei, ita se habet intellectus animæ nostræ ad ea, q̄ manifestissima sunt in natura.

C

Opio beati Thomę.

q oñdit difficultatem non impossibilitatem. Et licet beatus Tho. in illo loco dicit de mente Aris. q anima nostra corpori unita impossibile est comprehendat substantias separatas cognoscendo de eis quod quid est, ex quo inquit falsum esse, quod dicit Auer. hic in cō. q Phus nō demrat hic est impoſe nobis intelligere res abstractas. sicut impoſe est uespertilioni inspicere solem.

Impugnatur.

Tñ sine dubio dictum Auer. est de mēte Aris. Nā. 9. met tex. cō. ulti. loquēs de cognitione substantiarum simplicium inquit q ignorantia talium non est æqualis cęcitas, cæcitas. n. est, ut utique si intellectiuū oino non habeat aliquis. Ex quibus uerbis idem beatus Thom. elicit ab ipsa tandem ueritate coactus ibi dicens. ex quo patet q secundum sniam Aris. humanus intellectus potest pertingere ad intelligendum substantias simplices, quod uidetur sub dubio reliquisse in. 3. de anima. Clare autem patet apud oēs Peripateticos q quęstio mota in. 3. de anima de intellectu humano an possit intelligere abstractas substantias, non est quæstio ptinens ad intellm hoīs separatum existentem in alio statu. nā. 3. de anima tex. cō. 20. dixit, quod non reminiscimur post mortem, quia intellectus passiuus corrumpitur, & sine hoc nihil intelligit anima, tum etiam quia illa q̄stio formaliter procedit de itellectu hois p statu isto, nam sic inquit. in tex. 36. in. 3. de aia. Vtrum autem contingat aliquod separatorum intelligere ipsum non existentē separatum a magnitudine, considerandū posteri⁹. ubi beatus Doctor dicit, q posteri⁹ considerandū est utrum intellectum nostrum non existentem separatū a corpore, possibile sit intelligeř aliquā substātiam separatam. hęc enim q̄stio, ut inquit, hic determinari non potuit, quia nondum manifestum erat aliquas substantias separatas esse, nec q̄ uel quales sunt. unde hæc q̄stio ad metaphysicum pertinet, tñ non inuenitur ab Aris. soluta, & tñ pro parte restatur. in. 9. meta. in præallegato loco Aris. ibi hoc soluisse, & ideo expositio Auer. ibi licet ab oibus expositorib⁹ Latinis derisibilis iudicetur, tñ ut uides est ex mente Aris. qui dicit ignorantiam de talib⁹ abstractis in nobis non esse qualis est cæcitas in oculo. quid clari⁹ potuit dici p Cō. dum asseruit exemplum illud non dicere impossibilitatē, sed difficultatē tm̄? Redeam⁹ igr̄ en, unde effluxit sermo,

D.

q uľa sunt difficillima ad cognoscēdum de uľib⁹ in causando eo, quia sunt a sensib⁹ remotissima, ista. n. difficultas puenit ex parte nostri intellect⁹, qui in intelligēdo dependet a sensu, & quia substantiæ separatæ secundum se non sunt phantasiabiles, sed solum suus effect⁹ qui est motus sensu apprehenditur, ideo multum est cognitio de talibus difficilis in nobis, sed non est ista difficultas in intellectione earum dependēs ex parte ipsarum, quia ipsæ sunt intellectæ in actu. Qūo autem rationes Auer. procedant in. 2. meta. uide q̄ scripserim in concordantijs ei⁹, si placet.

E

Fallit autē proposita ppositio de uľib⁹ complexis in causando, sicut sunt pria principia q̄rū causalitas extenditur ad omnia scibilia. nam talia uniuersalia sunt notissima, & sunt sicut loc⁹ ianuę in domo quem nullus ignorat. 2. metaphy. cō. 1. unde demrationes constantes ex primis principijs respectu aliarum demroñū sunt, sicut elementa de cōpositis, ut patet. 5. meta. tex. cōm. 4. Nota etiam q loquendo de uniuersalib⁹ in p̄dicādo, & si talia quo ad simplicem cognitionem sui sint nota, p̄cipue ubi fuerint sensata, ut declaraui in spāli q̄stione mea de primo cognito, tñ de talib⁹ possunt formari ppōnes in ordine ad suas naturales pprietates multū occultæ, & laboriosæ. licet enim teste Auicen. ens & res prima impressione quo ad simplicem cognitionem imprimantur in anima, tamen possunt arduę quæstiones formari de ipsis, sicut patet exercitatis in scientia diuina.

F

Propō. 77

Scientia quæ subalternatus speculatiuæ, speculatiua est.

VERA est propositio qn̄ scientia subalternať sicut spēs generi. inde. n. est, quod scia subalternata non ponit in numerum, alioquin diuisio sciæ speculatiuæ posita ab Aris. in. 6. priæ philosophiæ esset insufficiēs, ubi Aris. diuidit sciam in actiuā factiuam, & in theoricā: & theoricam demum diuidit in naturalem mathematicā, & diuinam, non. n. subalternata scia differt a subalternante nisi accidentali differentia, q̄ non facit aliud, sed alteratum solum, sicut geometria, & perspectiua. nam linea, & linea uisualis sola differentia accidentali distinguunť. & sic de musica cū arithmetica, quarū altera est de numero, altera uero de sonoro numero. Falsa autem est propositio, ubi subalternatio fuerit merito principiorū tm̄. Nam non est dubiū q omnes scientiæ morales, & practicæ, similr & aliæ scientiæ speculatiuæ particulares subalternantur merito principiorū scientiæ diuinæ. nam sicut scribit Princeps in prima Fen primi canoñ. doct. prima. in ca. de subiectis medicinæ. principia scientiarum particularium tanquam credita recipiuntur, & in alijs scientijs, quæ secundum ordinem sunt ante eas ratiocinantur, & ita fit donec principia oium sciaꝶ ad philosophiam priamā, quæ metaphysica est nuncupata, eleuentur. & Auer. in primo col

G ligit.cap.1. Artifex artis inquantum est artifex illius artis non potest cognoscere principia recepta in illa arte, quamuis sciat illa, non scit.n.ea nisi inquantum est artifex alterius artis, ideo oportet eum recipere illa principia artis suæ ab

ADDitio. illo loco in quo sunt magis nota. ✿ Dicit etiã Alexã. in.1.topi.in.2.sectione, super cap.11.q sunt aliqua problemata, & ppõnes physicæ, quæ circa electionem, & fugam relationem hñt. Nam utrum oia nectio a fato dependeant, quod est physicum, relationem habet circa electionem, & fugã. Nam si oporteat consiliari de actibus nostris, aut non inde est initium. Similiter etiam nõ est dubiũ fm Aris & Cõmen. q scia de anima tribuit multis scientijs, q̃ sunt practicæ multa principia. cũ tñ sciẽtia illa sit mere speculatiua. nam Auer.in.1.de anima cõ.2.inquit q iuuamentum sciæ de aia alijs sciẽtijs est trib9 modis, & secũdus modus, ut asserit est pro quanto dat pluribus scientijs plura principia, ut scientia morali.s.regẽdi ciuitates, & diuinæ. Moralis.n.suscipit ab hac scientia ultimum finem hominis in eo quod est homo, & sciam suæ substantiæ, q̃ sit, & diuinus suscipit ab ea substantiam sui subiecti, hic.n.declarabitur, qm̃ formæ abstractæ sunt intelligentiæ, & alia multa de cognitione dispõnum consequentium intelligentia in eo q est intelligentia.

H Siſr etiã medicina, q̃ a toto genere practica est, licet fm similitudinem aliquid e9 dicatur practicum, et aliquid speculatiuũ, subalternatur merito principiorum sciæ naturali, quæ est speculatiua.

Opio Concil. Et ex hoc patet error Cõciliatoris, & aliorum asserentiũ medicinã esse uere subalternatã sciæ naturali. inquit.o.in dña.3.in.1.dicendorum, q cum duplex sit subalternandi modus, uidelicet ratione subiecti, & ratione principiorum, utroq modo medicina est subalternata sciæ naturali. nam subiectum eius, quod est corpus humanum sanabile est sub subiecto sciæ naturalis, quod est ens mobile, uel corpus mobile. Siſr etiam subalternatur illi merito principiorum, quia ultimæ conclusiones libri plantarũ, & libri de aialib9 sunt maximæ, & principia credita in medicina nã ut scribit Phus in lib.de sensu, & sensato, ubi desinit physic9, ibi incipit medicus, & ista est opinio eius.

Impugna. Sed ista opio quo ad primũ dictũ stare non põt quia certum est q subiectũ medicinæ formale nõ est corpus humanum sanabile absolute, sed ab arte, & tale, ut sic est res artis, & non est pars subiectiua entis naturalis, ut bene patet consideranti. Amplius cum scia naturalis sit mere speculatiua: Medicina aũt sit mere practica, si esset uere subalternata illi sicut spẽs generi, tunc sequeretur, q sciæ practicæ sola accidentali dña differrent a scientijs, quæ simplr sunt speculatiuæ contra Phm.6.meta.te.cõ.

I primi ubi diuidit sciam in theoricã actiuam, & factiuam: theoricum aũt, & practicum, ut diuidunt phiam, et sciam in cõi sunt essentiales dñæ. nã ut Aui.in pricipio suæ logicæ, & i pricipio suæ meta.scribit, sciæ speculatiuæ sunt de rebus operatis a natura, & sciæ practicæ sunt de reb9 operatis a nobis. secus autẽ est de theorico, & practico; quæ diuidunt medicinã, quia tales sunt differentiæ accñtales in medicina. unde theoricum & practicum, quæ diuidunt scia in cõi æquiuoce dñr cũ theorico, & practico p quæ

Theoricũ & practicũ i medicina sunt equocæ. diuiditur medicina, quia impossibile est easdẽ esse differentias, per quas diuidit superius, & inferius, unde theoricum in medicina ordinatur ad practicum, non sic autem est de theorico, & practico per q̃ diuidit scia in cõi, quia sciæ speculatiuæ nõ sunt ppter practicas, ut patet ex pœmio me-

ADDitio. taphy. ✿ Gregorius in sermone Diui Basilij ita scribit, medicinã esse fructũ phiæ, et. philopontæ.i. dilectionis laboris. nã quãtũ ad theoricã est fructus phiæ, q̃ ad partem practicam est op9 laboris, quia pro maxima sui parte practica medicinæ ex experimẽto cõstat. Siſr etiam, ut dictum est, ista, ut diuidunt sciam in cõi sunt essentiales dñæ habituũ distinctorum: sed ut diuidunt medicinam sunt differentiæ accidentales. nã illa pars medicinæ, quæ a remotis dirigit in op9 dr theorica, illa autem q̃ a ppinq dicitur practica. inquit.n.Scotus in.6.meta.: q̃due prima,

K in solutione argumẽtorum, & pcipue ad scdm, quod ois habitus cognitiuus circa obiectũ operabile ex natura rei & obiecti est directiu9 in operatione, licet non ex usu habentis, sed aliquis habitus est directiuus incõplete, & q̃si a remotiori, sicut qui est circa magis uña aliquis magis pfecte & de ppinquo, sicut qui est circa magis particularia, actus.n.sunt circa singularia. unde experientia magis dirigit in operando, q̃ ars sine experientia.1.meta. & sic habitus incõplete dirigens cõparatiue, & large potest dici speculatiuus, quia ex se non sufficit ad dirigendũ sine particulari determinante, & applicãte, & ita dicit etiã in prologo primi senten.in.q.quæst.de praxi, & est etiã snia beati Thom.in q̃nibus super Boethio de trinitate quæst.quæ quæris. Vtrum sit conueniens diuisio sciæ speculatiuæ in naturalem, mathematicã, et diuinã. inquit.n.in rñsione ad quintum. q aliqua scia continet sub alia dupr. Vno modo, ut pars ipsius, sicut scia de plãtis continetur sub naturali, ut pars. Alio modo, qñ in superiori scia assignat propter quid eorum, q̃ in inferiori scia demr̃aotur, ut musica arithmeticæ. Medicina igitur non ponitur sub physica, ut pars. subiectum.n. medicinæ non est pars subiecti naturalis phiæ fm illã rõnẽ, fm quam est subiectum medicinæ,

L quãuis.n.corpus humanum sanabile sit corpus naturale, nõ tñ est subiectum medicinæ, ut est sanabile a natura, sed ut ẽ sanabile p artẽ. sed q a i sanatione, q̃ fit p artẽ, ars est ministra naturæ, iuxta illud Galen.in.3.techni. Oium natura operatrix, medicus uo minister, quia ex aliqua naturali uirtute sanitas pficitur auxilio artis, ideo ppter quid in operatione artis oportet accipere ex pprietatib9 rerum naturalium, & pp hoc medicina subalternatẽ philosophiæ naturali, sicut alchimia, & agricultura, & aliæ hmõi. Et sic patet qualiter aliquæ sciæ operatiuæ subalternari põt alicui sciæ mere speculatiuæ secũdũ se, & secundũ oẽs sui

ADDitio. partes. ✿ Et quod medicina toto genere sit practica oñdit etiã authoritate Cõm.10.2.meta.cõ.3.inquit.n. scia opatiua, quãuis utaẽ rõcinatione, et speculeẽ de causis, nõ tñ est digna uocari scia speculatiua, quia nõ perscrutatẽ de causis rerum, & de diffinitionib9 earũ, nisi ut scientes eã agãt, & non ut sciant, sicut est de sciẽtijs speculatiuis patet: uidet, q scia q̃ considerat cãs est theorica secũdum medicos abutentes uocabulo, unde a fine unumquodq denoiare fas est, & ut dicit Cõmen. illa demõro fuit inuẽta ab Iacuaym medico Arabe, nullus.n. ex antiquis hoc posuit. Et aiaduerte iuxta sniam Aris.in lib. de sensu, & sensa. q ubi desinit physicus inde incipit medicus, inde cõtingit quod q̃ ad postremã sui partẽ, quæ est de aialib9, & plãtis Aris. interponit aliqua, q̃ pertinẽt

M ad actum practicũ: unde in libris de natura aialiũ ponit multa medicamina cõferentia uarijs, & diuersis ægritudinib9 aialiũ, patet aũt q notitia illa, q̃ docet modũ, & qualitatẽ operãdi practica est, sicut inquit Princepa in principio primi canonũ. nã in.9.lib. agit de ægritudinibus suum eorũ quæ remedijs. & in cap.22.agit de ægritudinibus canum, & cap.24. agit de morbis equorũ, & remedijs eorum, & in cap.26 agit de morbis elephantũ, & corũ remedijs. unde sicut contingit in natura tẽporũ q finis unius sapit naturã principij alterius & ecõtra, sicut principiũ ueris sapit naturã hyemis, sic finis naturalis sciæ sapit, & oñdit aliũ modũ considerandi medicinæ. unde Aristo. istas duas scias sorores appellabat, & alterã describebat per alterã, dicebat.n medicinã esse corporis phiã, & phiã dicebat eẽ animi medicinã. oã ut inquit diuinus Boe.in.4.de consolatione philosophica. Aiorũ salus quid est nisi uirt9, & ægritudo quid nisi uitiũ? & aduerte quod quãto aia pstantior est corpore tãto phia, q̃ instituit aium pstantior est medicina, q̃ instituit corpus, ut dicit Aristote.in.1.ethicorum. cap.17.

Regula est, quod a causis quarum natura est eadem, & non differunt nisi secundum magis, & minus, nõ prouenit nisi una natura differens secundum magis & minus. 296, 71

A AVERROIS est propositio in ꝓpria forma in.3. de cœlo & mũ.in cõ.72.ubi etiã subdit. & causæ diuersæ in quãtitate hñt causata diuersa in quantitate. Vera autem est ꝓpositio, ubi illæ causæ differentes secũdum magis & minus fuerint causæ adæquatæ illorũ effectuũ, fallit aũt ubi non sunt sic adæquatæ. Nã uidemus ꝓportiones elemẽtorum in mixtis inuentas differre secundum magis & minus, atq̃ uidemus maximam diuersitatem in formis mixtorum, q̃ non causantur adæquatę ex illis proportionibus elementorum, sicut credit Alexan. ut recitat Auer.3.de aia.cõ.5.inter q̃ etiam anima, & intellect⁹ materialis illo modo causantur, contra quẽ Auer. ibidem inquit. Et magis inopinabile de opĩone Alex. est hoc q̃ dixit quod primæ ꝑparationes ad intellecta, & ad alias postremas perfectiones de anima sunt res perfectę a cõplexione, non uirtutes factæ a motore extrinseco, ut est famosum ex opĩone Arist. & oium Peripateticorum, ista.n.opinio in uirtutibus animæ cõprehensiuis si est secundum quod nos intellexerimus est falsa, a substantia.n. elẽtorum non potest fieri uirtus distinguens cõprehẽsiua, &c. unde etiã elementa secundum doctrinã Aristo. respectu mixti non concurrunt nisi, ut causa materialis, sed cã efficiens est calor cœlestis, ut patet.12.meta.cõ.18. Solet etiã proposita

Nota.

B propositio sub aliĩs ỹbis allegari, uidelicet magis & min⁹ non diuersificant speciẽ, & tunc etiam est alia limitatio. nam magis & minus qñq; insequuntur formam, & qñ q; insequuntur materiam seu materiales dispõnes, & uerum est, quod dñiæ rerum secundum magis, & minus insequẽtia materiam non faciunt differre specie, tales.n sunt indiuiduales dñiæ per quas distinguuntur ea, q̃ sub eadem specie continentur. Sed loquẽdo de magis & minus, quæ insequuntur formam, & principia essentialia, talia bñ faciũt diuersitatem specificam, & inferunt illã, nam spẽs entium sunt inęquales, quia sunt sicut numeri. Colligitur autem limitatio ista ex intentione Philosophi in.10.meta.tex.cõ. 2 r.ubi habet q̃ contrarietas sumpta penes formam facit dñiam specificã, non aũt cõtrarietas sumpta penes mãm.

Prop. 79

Simile non patitur a simili.

Glossa Auicen.

PROPOSITIO Est Arist.in primo de gñonẽ & corrupt.in tex.cõ.48.cuius ꝓbatio ibidẽ adducit. inquit.n.si simile ſm quod simile actiuum, ipsum sibiipsi mouebit oẽ. Glossat autẽ ab Auic.ista ꝓpositio in secunda Fen primi doctrina.3.in cap.3. de signis cõplexionum de simili, cuius qualitas, & quantitas illius quod est ei simile est una specie, & natura. nã quod est calidius alio nõ est simile ei quod minus calidum existit. imo duo calida, quorum unum est calidius altero diuersificantur, & illud

C quidem quod est minus calidum cõparatione eius q̃ est calidius frigidum existit. Intelligit igitur ꝓpositio de similibus in forma, & gradu formę, & etiam ſm potẽtiã. nam actio insequitur multitudinẽ formæ, & multitudo formæ insequitur multitudinem materiæ, ex augmento.n. substãtiæ in quãtitate prouenit augmentum uirtutis in robore, sicut declaratum est ex principiĩs naturalibus, ut inquit Auic.in.6.naturalium, sectione.4.cap.5.

Prop. 80

Dialecticus diffinit per formam, physicus aũt per materiã.

Diffõnes quidditatiuæ tria debent habere.

PROPOSITIO Ista est Philosophi in primo de aia.in tex.cõ.16. Aduerte q̃ diffõnes q̃ dant quiditatem debent habere tria ꝓpria, ut scribit Cõmenta.4. physi.cõ.31. Quorum primum est, ut ex illis dissoluantur qõnes contingentes in re. Secũdum uero est, ut per illas appareat cã inhærentiæ accidentium essentialium existentium in re, quia diffõnes cõpletæ innatæ sunt reddere causas oium accidentium existentium in re: sed non conuertit quod omnis ex quo apparet causa accidentium existentiũ in re sit diffinitio. Tertium uero est, ut ex diffinitione appareat difficultas. Vbi aduerte q̃ de ꝓprietate diffinitionis cõpletæ est, & appareat solutio oium difficultatũ cõtingentium in re ex ignorantia diffõnis, & q̃ oia acciden

D tia ꝓpria q̃ conuertuntur cum diffinito demrẽt per illã, nam ut scribit Arist.1.de anima, tex. cõ.11. Diffinitiones secundum quas non contingit accidentia cognoscere, sed neq; de ipsis facile imaginari, manifestum q̃ dialecticæ dictæ sunt, & uanæ oẽs. Vnde aiaduerte q̃ cũ dialecticus sit artifex cõis, non.n. procedit ex propriĩs sicut demonstrator, ideo a Philosophis oẽs diffõnes quæ dantur per cãs remotas, & cões dñr dialecticæ, quia nõ possunt esse medium ad demrãndum accidentia essentialia de diffinito, nam demrõ est ex ꝓpriĩs. Et eadem ratione oẽs illæ rationes in philosophia naturali, uel in scĩa diuina seu aliĩs factæ per principia remota. & uniuersalia non appropriata ei quod demrãtur esse, dñr logicę rationes. Extat ad hoc singularis authoritas Arist.in.2. de gñone aialiũ.cap. ult.inquit.n. Sed fortasse uerisimilior his demrõ illa logica uidetur, logicam appello, quia quo uñior eo remotior a propriĩs principiĩs est, & Auer.1 cœli. cõ.70. inquit hæc est alia demrõ a ꝑdictis, & est logica.s. quia est ex ueris propõnibus, sed non ꝓpriĩs, sed generalibus. Eandem sententiam habet etiã in.8.phy.cõ.70. & .12.meta.cõ.4. dicit q̃ Platoni contingit dici uñia esse causas singularĩũ propter logice inquirere, & subdit. quod quia erat semper in disputatione, & ideo contingit ei dicere extranea, et remota a ueritate. Ex qua authoritate male intellecta & expo

E sita inferunt aliqui quod in disputatione possunt dici extranea, et remota, quod falsum est, ꝑsertim in dispu. doctrinali, qualis est illa qua utuntur Philosophi in perscrutatione ueritatis nam ut elicitur in.2. primæ philosophiæ.tex. cõ.15. Natura Philosophi est q̃rere maximã perscrutationem ob studium ueritatis. unde.4.meta.tex.cõ.18. In reb⁹ in quibus homo habet opinionẽ, & existimationẽ debet inquirere certitudinẽ sicut infirmus sanitatem. unde si fas est dispõnes corporis dispõnibus intellẽs cõparare, debes scire, q̃ quẽadmodum medici in corpore humano ponunt tres dispõnes, sanitatẽ, ægritudinẽ, & neutralitatẽ: sic scĩa certa apud intellẽm est sicut sanitas in corpore, quia est ei⁹ perfectio. Oẽs.n.hoies natura scire desiderant, ignorãtia aũt dispõnis est sicut ægritudo in corporẽ, opinio aũt qua intellẽs cognoscit aliquid cum formidine est uelut neutralitas in corpore, & ideo dictum Cõmẽ.alr intelligit, quod quia Plato semper est in dispu. id est semp in suis dialogis p dialecticas rationes ꝓcedit, q̃ sunt p causas uñes, & remotas, ideo contingit quod non dicit conuenientia, quia conabat ex causis intelligibilium seu entium mathematicorum reddere causas sensibilium. unde Arist.in.1.de gñone tex.cõ.7. contra Platonẽ & sequaces, inquit. Causa autẽ quare non potuerunt confessa uidere inexperiẽtia fuit. ideoq; quicunq; magis insudauerunt naturalibus magis possunt supponere talia principia, quibus multa pñt cõplicare. quia aũt ex multis sermonibus indocti existẽtiũ entis intuẽtes, & ad pauca respiciẽtes facile enũtiãt. Sed

Nota pulchrã diffinitionem.

F dices quare dialecticus dr̃ diffinire p formam, physicus aũt p materiam. Ad hoc uidet rñdere Th.e 1.de aia.c.9. in expõne tex.cõ.16.inquit.n. cũ sint tria diffõnũ genera, Quædã p solam formam hoc modo, dom⁹ est custodia, & defensio a uẽtis, imbribus, calorib⁹, & frigore. Ali⁹ modus est per solã materiam, domus est ligna, lateres, intrita. Tertius aũt qui utrunq; cõplectitur.s. materiam & formam, sic uidelicet domus est munitio ab his, quę de foris ingruant ex tali, & tali materia. De his tribus quod gen⁹ physico conuenit. Verum id in quo sol⁹ formę fit mentio, ꝑtermissa & neglecta materia, an id in quo solius materiæ admonitio fit forma supposita, an id poti⁹ in quo iunctim forma, & materia declaratur. & soluendo dicit q̃ si postremum hoc genus Philosopho naturali congruit cui sectæ reliqua duo uẽdicari, aut tribui debẽt, certe diffinitio in qua sola uis formæ affert, q̃ seorsum consistere confirmationẽ, q̃ & soliditatẽ habere non potest dialecticis asciscitur. unde plerunq; illa facilis inanisq; habet: ea ỹo: quæ materiam tm̃, & affectiones eius, q̃ abiungi non pñt spectat, nullius quidẽ fuerit nisi ei⁹, qui naturam exploret,

Pulchra & a dña difficultas.
Opinio Themist.
ADDI.
Aduerte hic q̃ diffinitio completa ex materia, & fcta dr̃ a demrõne scdm Philosophũ, i. posita in diffõne tali materiali, qa scdm Philosophũ materia est ꝑp formam, & nõ ecõtra, sed i demõ

G

Ratione diffo formalis precessit materiali, quia è medium, & demõs è pp cãm è effectus, & i infe riõe forma sit cã materię, & nõ econtra. 2. phy 91 & cõ 87. Vel dic, quia primus locus i diffõne debet pri ncipio materiali, uñ genus qd est appropriatę materię debet i diffõne ponere differentias

quippe qui circa oĩa uersetur, q̃ materiam, & eius opera, atq; affectiones appellent, sed cessans & manca nisi formæ meminerit. ac formam quidem semper in diffõne collocarẽ debemus, q̃ locum principem teneat, ita tñ, ut a materia non recedamus, etiã si forma ratione possit abiungi. etenim formę naturalis materia semper opus usuq; est. Sed nisi aliud dicatur, solutio ista Themistij uidetur manca & insufficiens, nã si ea ratione definitio data per solam formã dialectica est, quia forma seorsum soliditatẽ habere a materia non põt, neq; seorsum consistere ualet: pariformiter sequi uidetur, q definitio, q̃ datur per solam materiam dialectica erit, quia materia seorsum consistere, & soliditatẽ habere p̃ter formã non ualet, sicut scribit Cõm. in. 2. phy. in cõ. 11. imo si bñ considerare uolueris, magis hoc est de materia sm sñiam Peripateticorũ, nã. 2. physicæ auscul. te. cõ. 91. Materia est pp formam, nõ aũt forma pp materiã. Confirmaẽ, nam Auer. in. 7 primæ phiæ in cõ. 8. in calce cõmẽn. scribit. & cum induxit rõcinationes ex quibus apparet q materia est magis substantia dixit, sed hoc est impossibile est, ut materia sola sit substantia cum opinatur q intentiones separabiles in intellectu. s. q̃ non intelliguntur in respectu aliorum, sicut est materia, sed q̃ intelligunẽ per se sunt magis substãtiæ, & ideo existimaẽ q formã sit ẽt substantia cum sit quiditas quam significat diffinitio, ubi expresse colligitur quod est magis absolutus intell's formæ, q̃ intell's materię. Et confirmatur, quia idem est iudiciũ de materia, & forma, sicut de potẽtia & actu, quia. 12. meta. cõ. 26. potentia reducitur ad materiam, & actus ad formam, modo. 9. meta. tex. cõ. 13. potentia per se refertur ad actum, actus autem non referẽ ad potentiam, nisi quia potentia refertur ad actum, quia sunt relatiua opposita de. 3. modo relatiuorum per modũ mensuræ, & mẽsurati. Nec ualet solutio illa Themistij, quando dicit ea, q̃ per solam materiam est, diffinitio naturalis esse dicatur, quia oĩa, q̃ a naturali considerantur materiã hñt. Nam rectius dixisset plura ex his, q̃ a naturali considerantur materiam hñt ppter intellm. unde sic loquitur Aris. in. 6. primæ phiæ in te. cõ. primi. physica theoria q̃dam est, sed theoria circa tale ens, quod . . . posse moueri, & circa substantiam q̃ sm rationẽ, ut sm magis non separabilem solum, ubi Auer. in cõmen. inquit ponderando ly sm magis, & dixit in maiori parte propter intellm. & . 2. phy. cõ. 11. inquit Cõmen. ex fundamentis, q̃ ponit naturalis est quod plures formę naturales sunt in materia, & hoc manifestum est per se, de forma autem in qua hoc non est manifestum per se ista scia considerat, utrum sit in materia, uel non, & in hoc non est dubiũ nisi de aĩa tm̃. Præterea. Esto q illud uerũ eẽt tũc adhuc est difficultas, nã. 2. phy. tex. cõ. 12. Forma est magis natura, q̃ materia, & Cõmen. 5. meta. cõ. 5. scribit q natura primo dr̃ de substantia, q̃ est forma, q̃ est principium mot' in rebus naturalibus essentialiter, & primo, & q materia nõ dicit natura, nisi quia recipit istam materiam, unde diffinitio naturæ dr̃ analogice, quia prius uerificatur de forma, q̃ de materia, & . 1. cœli. cõ. 5. idem habeẽ. Scia igiẽ naturalis prius est de natura q̃ est forma, q̃ de natura, q̃ est materia. nã ut scribit Cõmen. 2 phy cõmen. 26. licet scia naturalis utrunq; consideret, & formã, & materiam, tñ de forma naturalis considerat per se, & de materia pp formam, & tunc uidetur, q potius diffinitio data per solam formã sit naturalis, quã q̃ datur per solam materiam, & sunt difficultates sicut uides, a quibus non nisi solers ingeniũ põt euadere. Albertus aũt cognomento Magnus. 1. de anima tract. 1. cap. 7. fecit longam digressionem de hoc dubitando quõ dialecticus diffinit per formam, cũ forma sit pars rei, & non totius, neq; uidetur posse de toto p̃dicari. Ad quod multis interpositis, inquit, q forma rei dupli' potest considerari, sicut dicit Auicen. Vno. n. modo cõsideratur, ut est actus rei, & pars esse eius. & hoc modo non p̃dicaẽ de re. Alio modo, ut est intentio rei abstracta a re, & sic p̃dicatur, quia est intentio totius, & non partis. totum. n. significatur sub qualibet forma q̃ est in ipso, siue sit generis, siue dr̃iæ, siue proprij, siue accñtis, & sm quod significaẽ stans sub aliqua illarum formarũ, sic abstrahiẽ ab ipso u'e & est illud u'e intentio totius, & ideo p̃dicaẽ de toto, & has intentiones totius considerat logicus, & cætera, q̃ uide ab ipso. Sed nec istud dictum Alberti satisfacit, quia non est quõ an forma possit p̃dicari per modum partis, aut per modum totius, sed quõ quærit pp quid diffõnes illæ ex quibus non contingit accidẽtia essentialia demõ'are dicuntur dialecticæ, & dñr datæ esse per formã. Et ppter hoc relictis aliorum opinionibus in hoc dicẽdũ puto quod cum forma sit subiectum u'itatis, & iste est intell's cuiuslibet formæ, ut scribit Cõmen. 1. cœli cõ. 92. & ideo dr̃ in diffõne u'is quod est aptum natum dici de pluribus, & in lib. destruc. destruc. in dispu. 1. in fol'o. 7. dubij. Cã pluralitatis seu numeralitatis est materia apud Phos, & cã conuenientię in multitudine numerali est forma, sm quod possunt reperiri res plures in numero in una forma. ideo dicimus nos q tales diffõnes datæ per cõia dñr esse datæ per formam, quia cã cõitatis, & conuenientiæ est a forma, & pp hanc cãm oẽs rationes ex cõibus pcedentes dñr dialecticæ, ut supra dictũ fuit, quia dialectic' pcedit ex cõib' ex quibus non aggeneratur scia, sed opio: physicus autẽ appropriate dicitur diffinire per materiam, pro quanto uidelicet non diffinit per cõia sicut dialecticus, non quia in diffõne naturali appareat materia sine forma, quia ut inqt Auer. 1. de aĩa cõ. 16. qui in diffõnib' rerum ponit materiã, & omittit formam diminute accipit, sic etiã, ut scri. Cõ. 2. phy. cõ. 70. Naturalem oportet dare in diffinitione oẽs quatuor cãs, qm̃ in scia naturali apparet materia, et in quo est materia sunt oẽs cãæ, & oẽs causæ rerum naturali considerantur sm quod hñt attributionem ad materiã, & ut habent esse in materia, nam considerat mouentem cãm sm quod mouet materiam, & formam sm esse quod habet in materia, & finem sm quod est terminus motus quo mouetur materia, & materiam ipsam sm quod est subiecta formæ sm esse quod habet forma in materia, sic igiẽ intellexisti quõ dialecticus diffinit per formã, & physicus per materiam, quod Ioannes de Gandauo, & alij adhuc intelligere resolute non potuerunt. ❁ Sed est dubium quia. 1. de anima. tex. cõ. 18. ira, & furor non possunt sine materia sensibili, sicut linea & planum, & tunc q̃ro quõ igiẽ dialecticus diffinit irã sine materia sensibili, nisi esset quod Aris. uult dicere q oẽs passiones q̃ insequuntur corpus trãsmutabile in eo q transmutabile appropriantur naturali, sed q̃ insequuntur corpus in eo q corpus, & magnitudo appropriant mathematico, ut dic. Cõ. 1. de aĩa. cõ. 17. licet igitur naturalis qui est artifex spãlis non possit irã, & furorẽ diffinire sine materia, potest tñ dialecticus qui est artifex cõis, nec hoc inconuenit, quia alius est modus specialis artificis, & alius communis.

Impugna.

Opinio propria

H

ADDitio. Cõfirmaẽ. 12 meta c. 37 potentia intelligi p aliud, actus p se.

Euasio.

Impugna.

I

Opio Alberti magni

K

L

ADDitio. Et Cõm 7 me. c. 39 i calce cõ. nõ . . . debet poni in diffõne substantiæ, q materia est appropriata omnibus, sed de substantia, q̃ tota, & materia.

ADDitio.

Mathematicus non abstrahit a materia intelligibili.

Propõ. 81

M

Opio Aegidii Roma.

ELICITVR Propõ ista ex. 7. primæ philosophię tex. cõ. 35. Ægidius Rom. in. 2 phy. sup expõne tex. cõ. 18. & in. 1. de gñone & corrupt. ad principium tenet materiam intelligibilem esse substãtiam. uult. n. q materia quãta sit subiectum sciarũ mathematicalium, nã ut inquit, prius natura potest intelligi sine posteriori, & non econtra, & quia quãtitas est natura prior qualitatib' sensibilibus, ideo mathematicus potest abstrahere a qualitatibus sensibilibus. quantitas aũt est natura posterior materia, ideo non potest abstrahi a mã, sicut qualitates sensibiles sunt posteriores quantitate, ideo naturalis non potest abstrahere a substantia. Scotus etiã qui in. 6. meta. quõne prima tenuit substãtiam corpoream esse subiectũ sciarum mathematicalium. & Auic. & u'r oẽs ponentes cũ eo formam corporeitatis de p̃dicamento substantiæ coæternã primæ materiæ, hñt consequenter dicere materiam intelligibilem a qua mathematicus non abstrahit esse substantiam. ❁ Contra istã põnẽ uidetur esse authoritas Aris. in. 4. meta. cõ. 4. ubi habeẽ q tot sunt partes philosophiæ

ADDitio.

A phiæ quot sunt substātiæ. Ad hoc soluit ꝙ ut inquit Cōmen. loquit de partibus priæ phiæ, quia una est de substātiis abstractis, alia de sensibilib⁹. Sed ista opīo sta re non pōt in principiis Arist. & Peripateticorū. nā Aristo. 12. met. tex. cō. 44. expresse testat ꝙ mathematicarū sciarum nulla de substantia theoriā facit. excepta astrologia, hæc. n. sicut inquit. de substātia sensibili quidē, sempiterna aūt theoriā facit. aliæ vero de nulla substātia, puta q̃ circa numeros, & geometria. ubi clarissime apparet de nulla substātia alias mathematicas scias cōsiderare. & Auer. in cōmē. inquit. ista aūt ars s. astrologia est ꝓpria huic intē tioni inter alias mathematicas, quia cōsiderat de substantiis æternis sensibilibus. aliæ aūt sciæ mathematicæ considerant de accidentibus, ut arithmetica, & geometria. Et lucidissimus Themistius in. 3. de aīa. cap. 9. in expōne te. 16. inquit. At mathematicia lineā citra materiā diffinire cōcedit, quia res q̃ apud illos tractant a nexib⁹ materiæ liberiora exultioraq; sunt q̃ forma naturalis. atq; hoc distinctius capiat paulo alti⁹ ordo petēdus est. Naturalis corporis opa alia naturalia sunt, alia extrinsecus ueniunt. Naturalia sunt, ut calor, frigus, siccitas, humor, nutritio, auctio, minutio. Extrinsecus ueniunt, q̃ artificio aliq̃ cōparātur. Artificiū aliud materiā exornat, aliud defectū, & inualētiā corrigit. Materiā exornāt excussores significi, postremoq; sellulariī. Inualētiam corrigit medicina, agricultura. Est & genus tertiū, siue id affectionē uocare, siue accidens malis, quod quāquam non potest a corpore, naturali euidenter seiungi, inest tamen in corpore, ut naturale non est q̃ numero sunt illa rectū inflexū triāgulū cōcauū deuexū. Demū in oībus, q̃ sibi mathematici cōtemplant naturales affectiones a cōspectione sua reiiciunt: solas mensurasq; magnitudines, & nuda atq; inania spacia æstimāt simēdis his neq; materiā, neq; naturalē qualitatē adiūgūt. quid expressius dicere potuit? Amplius aūt Arist. in 11. primæ philosophiæ. ca. 3. inquit. Quēadmodū aūt mathematicus circa ea, q̃ ex ablatione theoriā facit. circūtollēs. n. oīa sensibilia speculat, puta leuitatē, & grauitatē, & duritiē, & cōtrariū. adhuc aūt caliditatē, & frigiditatē, & alīs sensibiles cōtrarietates. solū aūt derelinquit quātū, & cōtinuū. Et in. 2. de gñone, et corrupt. te. cō. 7. declarat hoc. & Alexā. in 4. meteo. inquit ꝙ corp⁹ sensibile specificat, & distinguit a corpore mathematico solū ꝑ sensibiles cōtrarietates qualitatū, & in. 4. meta. tex. cō. 1. dr̄ ꝙ sola scia diuina cōsiderat ens inquātum ens. aliæ aūt abscindētes quādā partē entis circa hāc accidētia speculant. ubi Cōmē. inquit in cō. ꝙ geometria uersat circa magnitudines,

B

ADDitio. & arithmetica circa numeros. ❧ Cōmē. etiā. 3. phy. cō. 71 dicit ꝙ mathematicus non considerat de mēsura, ut est terminus corporis naturalis, sed ut est non in corpore oīno. Amplius periret drīa polita ꝑ Auer. 5. phy. cō. 22. 30. & 39. inter cōtractū naturalē, & contactū mathematicū. quia in contractu mathematico duo ultia fiunt unū, nō aūt in naturali, sed remanēt duo demrāta ī actu.

C Opinio ꝓpria. Et ideo dicamus materiā intelligibilē esse ipsum cōtinuū in geometria, ut abstrahit ab oībus qualitatibus sensibilibus: & numerū etiā, ut taliter abstrahit ab oībus qualitatibus sensibilibus esse subiecto in arithmetica. Et ad rōnē Ægidii Ro. dicēdum ꝙ nō est illa ratio quā assignat, q̃re naturalis non abstrahit a quātitate, quia uidelicet qualitates sensibiles sunt posteriores quātitate, & posterius non pōt abstrahi a suo priori, quia ut in ꝓprio theoremate de hoc dictū fuit locū nō habet nisi qñ prius est de quiditate posterioris. Sed uera ratio illius cōclusiōis est ista. nā per Philosophum in. 7. meta. tex. cō. 2. sciæ naturales se hñt ꝑ additionē ad scias mathematicas, ea. n. q̃ considerātur in naturali philosophia sunt sicut simū, & ea q̃ considerātur in mathematicis se hñt concauū. Materia igitur intelligibile apud Arist. & antiquiores Peripateticos est quātū precise sumptum: & materia sensibilis sunt qualitates sensibiles in naturali corpore inuētæ. Et scias ꝙ ꝓpō famosa q̃

Quomodo naturalis ā dicit ꝙ naturalis diffinit ꝑ materiā sensibilē, et quod non abstrahit a materia sensibili: non intelligit ꝙ in diffōnib⁹

D naturalibus ponant sensibiles qualitates, quia hoc locum non habet nisi qñ drīæ substātiales rerū sunt occultæ, & tunc circūlocutiue poni pñt, ut testat Auer. 8. meta. cō. 5. sed illud sic intelligit ꝙ in diffōnib⁹ naturalibus ponitur principiū a q̃ emanant hmōi qualitates sensibiles. non. n. naturalis abstrahit a principio transmutationis, & motus quod est ipsa natura. et sic etiā intelligit dictū cōmune, ꝙ naturalis non abstrahit a motu id est non abstrahit ab illo quod est principium motus, quia natura est motus principiū, & sic consequēter intelligis qūo mathematicus abstrahit a motu. non. n. hoc intelligas ꝙ nullo modo de motu se intromittat. nā multa possunt de motu considerari in scientiis mathematicis ſm formalē modum, & abstractionem mathematicā, quę tñ non sunt uera ſm naturalē considerationē. nam motibus circularibus mathematicis imaginatur inesse posse contrarietatē, sicut dicit Cōmē. in. 1. cœli, & mū. cō. 32. quod negat naturalis. Sir motus circularis naturaliter non est cōparabilis recto. 7. physi. sed ſm mathematicā cōsiderationē pñt cōparari, ut alias de-

abstrahit a materia sensibili & motu.

ADDitio. claraui ❧ Amplius Cō. 1. phy. cō. ult. dicit, quòd formæ aliæ sunt in materiis, aliæ uero non in materiis, & statim infert, & ideo cōsideratio de formis est duarū sciarū, naturalis. n. est de his q̃ sunt in materiis, & scia diuina est de abstractis a materia, patet aūt quòd loquitur de formis substātialibus, & si mathematicæ pnte cōsiderarēt, tunc sermo eius esset uanus. Certum est. n. quòd de motu imaginario considerat mathematic⁹, quia dicit quòd punctus fluēs causat lineā, & linea superficiē, & illa corpus, & quòd corpus sphæricū motū in plano contāgit ipsum in puncto. Amplius quadratum adito gnomone creuit, & illud cremētum est motus mathematicus sine alteratione, quia augmētum naturale non pōt sine ꝑpria alteratione consistere. Adde quòd Alexā. dicit in principio libri priorū, quòd modus considerandi mathematicus est nectus naturali ī plerisq; locis. Cōfirmatur ex authoritate Philosophi. 2. phy. te. cō. 19. ubi dicit ponēdo drīam inter mathematica, & naturalia, quia mathematica sunt magis abstracta, inquit. Patet aūt hoc ex rationibus ipsorū. impar quidem enim, & par, & rectum, & curuum, adhuc autem & linea, & figura sine motu. Caro autem, & os, & homo non adhuc. ubi Cōmen. declarans quomodo entia mathematica abstrahunt a motu, inquit, in cōmen. quoniam cum diffiniuerim⁹ parem, & imparem, & uniuersaliter numerum, & accidentia numeri, & similiter magnitudines, & accidentia earum nō apparebit materia ī diffinitione earum, quæ est causa transmutationis, cum autem diffiniuerimus carnem, & os, & alia naturalia statim apparebit materia in diffinitione eorum, idem septimo metaphy. 17. & 39. Et nota quòd modus abstrahendi mathematicus in aliquibus deseruit naturali, sicut dum naturalis ratione abstrahit formam a materia. 2. phy. tex. cō. 11. & sicut inquit. Alexan. in principio libri priorum est de accidentibus respectu subiectorum, & ex hoc nota unum pulchrum quòd

F cum prouenit quòd multæ propositiones secūdū illum modum abstrahendi in quo naturales imitatur mathematicum uerificantur in naturali philosophia, ut illa. 6. physico. 15. Motus inquātum mot⁹ est diuisibilis in infinitum, & multæ consimiles. Secundo nota quòd naturalis scientia, cum hoc distinguitur a mathematicis, quia diffinitiones cōpletæ naturales dantur per materiam sensibilem, licet non mathematicæ. 6. meta. tex. cō. 2. Intelligitur ergo famosa propositio isto modo quòd mathematicus abstrahit a motu, quia abstrahit a natura quæ est principium motus, quia non considerat, neq; naturā quæ est principium actiuum motus quod est forma, neq; materiam quæ est primum passiuum, quia puræ scientiæ mathematicæ de nulla substantia theoriam faciunt, ut dicit Aristote. ubi supra, & considera bene ista quia multos uidi christato capite in pħia se iactantes ista ignorare.

G Propõ. 31 *Intelligentia & orbis constituunt uerius unum q̃ sit compositum ex materia, & forma.*

FAMOSA est propositio, & cõiter allegatur ex cõ. 3. secundi de cælo, & mũ. nihilominus ista ꝓpositio formaliter non est in illo cõm. nã litera habet ibi. Et ideo forma, & formatũ in eo est unum numero, sed sm dispõnem magis diminutã q̃ sit adunatio recipientis, & recepti in forma abstracta, ita cõiter inuenitur litera. unde si iaceret litera negatiuæ, ut diceret in forma non abstracta posset ppõ extrahi, sed cõiter inuenitur litera iacere affirmatiuæ, & tunc dico iuxta sniam Cõ. in. 3 de aĩa. cõ. 5. in solutio. 4. q. & clarius ibidẽ in cõ. 14. in intelligentijs est cõpõ ita q̃ una perficit aliã. modo illa adunatio inuenta in intelligentijs est perfectior q̃ illa in qua adunatur orbis cũ intelligentia. Nã licet intelligentia non uniatur orbi mediantibus dimẽsionib⁹ interminatis sicut formæ extractæ de potẽtia materiæ. ut sc̃. Auer. in. 1. ca. de substantia orbis. nã non dẽ habere neq; totum, neq; partẽ, ut sunt formę constitutæ in eẽ per subiectum nihilominus perfectior unio est in qua unus intells unitur alteri q̃ sit unio orbis cũ intellectu. Auer. in. 12. met. cõ. 44. scribit q̃ i intelligẽtijs non est consecutio neq; prouentus, neq; actio, aut passio, ita q̃ una actio consequatur unum agens, sed solum ibi est cã, & causatũ secũdum q̃ intells est cã intelligentis. Vnde secũdum ponentes uerã, & realẽ cõpositionem in oibus intelligentijs etiã primã ex intellectu poss, et ex intellectu agente facile est declarare qũo unio illa est maior, & perfectior q̃ unio intelligẽtiæ cũ orbe, quia una essentia numero intelligẽtiæ resultat ex illa cõpõne intells poss cum intellectu agente, sed ex intelligẽtia, & orbe fit unum operãs solũmõ. Si teneamus etiã aliã uiã quod in alijs intelligẽtijs pter primã, & ultimam non est uera cõpositio realis, nec ibi est uere intellectus poss, aut aliqua realis potentia q̃ dicat imperfectionẽ, sed solũ est q̃dam priuatio secũdum logicã considerationẽ inquãtum reperiũtur priuate aliquo gradu perfectionis inquãtum entia sunt, tũc in talibus superior pficit inferiorẽ, & est illi tanq̃ forma. Manifestũ est autẽ q̃ perfectio, & pfectibile in abstractis ambo sunt abstracta, & incorporea, & maiorem cõuenientiam hñt inter se q̃ ubi unum, puta pfectibile fuerit corpus, & pfectio sit substãtia separata. Aduerte etiã q̃ bñ Auer. in. 1. de aĩa. in cõ. 1. in solutio. 2. q. habet ista ṽba formaliter, & est manifestũ etiã q̃ materia & forma copulant adinuicẽ, ita quod congregatũ ex eis sit unicũ. Et maxime intells materialis, et intẽtio intellecta in actu, quod. n. cõponit ex eis non est aliquod tertiũ, aliud ab eis sicut est de alijs cõpositis ex materia & forma. Ex quo loco bñ allegari solet q̃ ex intellectu, & intelligibili fit uerius unum q̃ ex materia, & forma, & fuit illud dictũ satis

I Opio Io. de Iãduno. obscurum, & multos fatigauit. Ioan. de Ianduno in. 3. de aĩa. in. q. 11 reprobatis aliorũ opionibus tãdem deuenit ad hoc. Supponit. n. primo q̃ spẽs intelligibilis recepta prio in intellectu non est p se principium effectiuũ intellectionis sed solũ receptiuum, & dispositiuũ. Secundo supponit q̃ q̃libet forma substãtialis specifica est principiũ alicuius operationis, sicut patet inducẽdo in oĩbus formis.

Tertio supponit q̃ ex specie intelligibili, & intellectu fieri magis, & uerius unũ dupl'r hoc intelligi põt. Vno mõ q̃ ex eis fiat magis unũ quãtum ad essentiam. Alio modo quãtum ad genus causalitatis super opationẽ. Et tunc inquit. q̃ ex intellectu, & spẽ intelligibili nõ fit magis unũ quàm ex materia, & forma quãtum ad essentiã constitutã. Secũdo dicit q̃ bñ fit magis unum secũdo mõ. s. quantũ ad causalitatẽ supra operationẽ, quia cõpositũ ex intellectu, & spẽ non est principiũ effectiuũ ipsius intellectionis nisi receptiuæ, sed cõpositũ ex materia, & forma est causa effectiua ipsius operationis respectu formæ, & receptiua rõne materię & ista est breuiter opio eius. Et sine du-

Impugna. bio est multũ remota a uia Cõmẽ. Primũ. n. suppositum est falsum q̃ spẽs intelligibilia solũ cõcurrat, ut rõ receptiua, & dispositiua. Nã Auer. 12. meta. cõ. 36. inquit. q̃ balneũ in aĩa mouet ut efficiẽs, & forma balnei extra animã mouet, ut finis. Amplius Aristo. 3 de aĩa. 54. textu uult q̃ obiectũ quod relucet in specie mouet intellm posem, ut efficiẽs. & Cõmẽ. 3. de aĩa. cõ. 18. etiam dicit q̃ intentiões imaginatæ nõ mouent intellm nisi fiãt actu intellectæ, & ppter hoc fuit necium ponere intellm agẽtem, ut extrahat res de ordine in ordinẽ, & faciat de potẽtia intellectis, actu intellecta. unde ibi infert q̃ si darẽtur uĩa extra aĩam sicut posuit Plato non op⁹ esset ponere intellm agentem, imaginaẽ igiẽ Auer. q̃ uře i actu quod est obiectũ intell'a est illud quod mouet de ppinq ipsum intellm. Tale autẽ non est nisi, ut relucet in spẽ intelligibili, & ita falsum est q̃ spẽs intelligibis, & intells materialis respectu intellectionis solũmõ concurrãt tãquã cã receptiua tm. Immo hoc manifeste est cõtra Auer. in. 3. de aĩa. in cõ. 19. ubi ponẽs driam inter intellm agẽtẽ. & posem inquit quod intellect⁹ agẽs est actio tm, sed intells poss est actio et passio, quia primo recipit, & sic est passio. Vnde satis pbabi- Nota liter teneri põt quod intells agẽs in uia eius quod ad primã eius operationẽ qua continuat nobis in principio, ut agẽs nõ cõcurrit, ut efficiẽs nisi inquãtum abstrahit spẽm intelligibilẽ quã recipit intells poss, Et intells poss informatus p spẽm fit productiuus intellectionis, sic. n. intells K poss est actio, & passio, quia primo recipit, & sic est passio, deinde inquãtũ informatus p spẽm fit pductiuus in- L tellectionis, sic est actio sicut in sisi dixit Albertus re, & noie magnus de sensu respectu sensationis. & ideo Auer. in lib. destructionũ in dispu. 3. in solone. 18. dubij inqt. Prelibato apud eos quod q̃libet forma duob⁹ modis habet esse. uidelicet esse intelligibile qñ apprehẽdit se paratum de materia ab intellectu. Et eẽ sensibile. uidelicet id quod actualr habet in materia. ṽ. gra. lapis sine dubio formã habet materialẽ extra aĩam. Et aliã formã q̃ est intellectio, & cõprehẽsio facta in aĩa, put aĩa rõnalis capit eã separatã. Vnde sicut forã lapidis exñs in materia est principium alicuius sensibilis opationis, sic forma lapidis separata a materia, & exñs in intellectu nõ sicut forã in materia, sed in eẽ abstractionis, & sicut cognitũ in cognoscẽte ẽ pricipiũ alicuius spualis opationis. Confirmat authoritate Ari. in. 7. priæ phiæ in te. cõ. 23. oñdit quòd in reb⁹ artificialib⁹ forma artificialis est priciρiũ pductiuũ, ut est i aĩa artificis respũ formæ q̃ fit in materia. sic. n. ab uniuoco forma dom⁹ hñs materiã fit a forma dom⁹ exñte in aĩa artificis sine materia. Et nõ de Ioãne minor sup hoc, sic de Gre- Cõtra Gre de Arimi. gorio Arimi. qui i. 1. sentẽ. dist. 1. nõ potuit intelligere qũo obiectũ itelligibile respũ intelligẽtis se habeat ut efficiẽs. cũ tñ Ari. in pfatis locis, & Auer. hoc apta uoce testẽtur. nam licet intelligibile in nobis non efficiat intellm, tñ ad hoc ut intells fiat intelligẽs necesse est, ut moueat ab intelligibili sicut motũ a motore. Nã ut testat Ari. 3. de aĩa. M in te. cõ. 2. Intells ita se habet ad intelligibile, sicut sensus ad sensibile. Et ex hoc fundamẽto etiã patet defect⁹ eiusdẽ Error eiusdem & Ioan. de Bac. Grego. & Io. de Bac. in. 2. sent. dist. 1. q. 1. ubi uolũt quòd intelligẽtiæ, & cœlũ nõ sunt a deo genere cãę efficientis, sed solũ in genere cãę finalis, & hoc inquit, põt manifestari ex duob⁹ fundamẽtis positis a Phis sup quib⁹ uidet fere tota doctrina eorũ fundata eẽ. Quorũ unũ est, quòd oẽ quod fit, fit ex aliq̃ & nihil fit ex nihilo, aut puro nõ ente. hoc quidẽ habuerũt p principio, & oppositũ reputauerũt penitus ĩpoře. unde. 1. phy. pbat Phus tertiũ principiũ gñonis subiectũ contrarijs quod est materia ex q̃ fit qđ fit, ut ibi ait Phs, & inducẽdo declarat etiã ibidẽ Cõ. Itẽ. 7. meta. oĩa q̃ fiũt ab aliq̃ fiũt, & ex aliq̃, & ad aliqd, ut patet tex. cõ. 22. & idẽ ponit Phus in. 12. meta. tex. cõ. 12. sup hoc fundamẽto sustẽtat magna pars sue doctr. ṽ. g. quòd mũ sit ingenitũ, ut patet. 12. meta. & qđ gñatio sit ppetua ut patet. 1. de gñone, & multa alia, nec aliqs qui uiderit dicta ipsorũ dubitarẽ põt, q̃uis falsum fuisset oĩno de mẽte illorũ. unde in plogo. 3. phy. dicit. Cõ. q̃ hæc ẽ ppõ manifesta in qua oẽs antiqui cõueniunt, q̃ nihil gñat ex nihilo.

A Idem etiã.8.phy.nititur probare creationẽ esse impoſſem,
sic dicens φ qui existimant aliquid posse fieri ex nihilo
existimant impoſſe posse esse, & nituntur ad confirmandum
hoc ex hoc quod mos est dicere φ subiectum est necessa-
rium agenti.s.subiectum ex quo fit generatio est diminu-
tio agentis, & oia ista sunt existimationes uulgares. Agẽs
enim non posse agere aliquod impoſſe non dicit esse dimi'
nutum, sed dicere ipsum facere aliquod impoſſe, & posse
facere, est deceptio. Ex quib⁹ patet φ ipse reputat impos-
sibile ex se hanc, aliquid fit ex nullo ente p̄suppoſito, ita
φ cuicunq; agẽti hoc est impoſſe. Et primo coeli dicit φ
nullus antiquorum dicebat mũdum generatum esse ex ni
hilo, qm̃ est inopinabile, & impoſſe, & oẽs libri tñ eius q̃
Ph̃s sunt pleni de hoc simplr, & sicut putauerunt impoſſe
aliquid fieri ex nihilo, sic dixerunt impoſſe aliquod agens
aliquid ex nihilo agere. unde.8.meta. dicit Cõmen.cõ.15.
φ actio agentis nihil aliud est, q̃ extrahere aliquid quod
est in potentia ad actum, &.12.meta.cõ.18.positis opioni-
bus dicentium creationem, & latitationẽ formarũ subdit.
Tertia autem opio est Arist. & est φ agens non facit nisi
cõpositum ex materia, & forma, & hoc fit mouendo ma-
teriã, & trãsmutando eã donec exeat de ea illud quod est
in potentia ad illam formam in actu. Quod etiã confir-
matur, quia ubicunq; Ph̃us loquutus est de cã efficiente
B semper diffinit eam per esse principium. unde motus, & si
militer potentia actiua per esse principiũ transmutãdi, ut
patet.5.&.9.meta. nec usquã dicit aliquod agens agere si
ne transmutatione, ut isti fingunt, quinimo ipse primo de
gñone. & Com.2.phy. uolunt φ oẽ agens est mouens li-
cet non omne sit agẽs, sicut ois actio est mutatio, licet nõ
econtrario, nec usquam reperit eos posuisse aliquã actio-
nem sine mutatione. Secũdum fundamẽtum ipsorum est,
motũ coeli nunquã incepisse, sed esse æternum, quod fuis-
se de intentione eorum superfluũ est probare. Ex quo pa-
tet & corpora coelestia, & eorum motores esse ætsrnos. et
hoc ex.8.phy. et ex.12.meta. notum est. Et ex his duobus
fundamentis concluditur manifeste, nunquã ipsos intelle-
xisse oia primũ esse facta, & ita ad longum deducit p̄fa-
tus doctor de prima materia, & de intelligẽtijs, & abstra
ctis substantijs, & de corporibus coelestibus, q̃ quia oia
eandem uim hñt, nolui formaliter adducere ad euitandã
prolixitatẽ præcipue quia hoc late discussum est a nobis
in quadam spãli qõne de triplici causalitate intelligentiæ
quã feci in adolescentia mea. Vnde p̄fatus doctor finali-
ter tenet nullã æternã substantiã seu corporeã seu abstra-
ctam dependere a deo, ut ab efficienti, sed ut a forma, &
fine p̄cipue quia Cõ.4.coeli, & mũ.cõ.1.inquit Res æter-
næ non hñt agens nisi fm similitudinẽ, neq; hñt ex qua-
tuor causis nisi formalẽ, & finalem, si habuerunt aliquid
M quod est agens non erit nisi inquãtũ est forma illi, & con
seruans ipsum. Dicit etiã super hoc alio mõ tenendo ean
dem conclusionẽm Ioan. de Bacchone in.2. senten. dist.1.
C q.1.arti.2. φ tã intelligentiæ φ corpora coelestia fm Ph̃m,
& Cõmen. non sunt a deo tanquã a cã efficiente, sed solũ
sicut a fine ad hoc imaginemur sic p exempla de principe
in ciuitate quod exẽplum ponit Cõmen.12. meta.cõ.44.
licet aliter deducit. ponam⁹ igitur φ aliqua intelligẽtia seip
so, φ ipsemet sit princeps, tunc oportet eũ necẽrio habere ci
ues, & ciuitates, quod autẽ oporteat ciues, & ciuitatẽ ef-
ficienter p̄duci, hoc est ex imperfectione sua, quinimo si
actus intelligendi q̃ intelligitur a seipso quod ipse sit prin
ceps esset oino perfectus ipsum actum intelligendi conco
mitarentur talia necẽria ad finem suũ.s. ciues, & ciuitas q̃si
quædã sequela act⁹, & hoc per quandã resultationẽ sine
omni efficientia. hoc.n. denotaret maiorem perfectionem
φ talia imediate concomitarenẽ suũ intelligere, q̃ φ præ
cederet intelligere, & post effectiue causarentur, sicut ma
ioris perfectionis esset si uirtutes inessent nobis a natura,
q̃ si oporteat eas acquirere. Eodem modo in p̄posito ima
ginantur Ph̃us. & Cõmen. quod ex hoc φ deus intelligit
a seipso quod est princeps unus quo oia bñ disponuntur,
ut dicit Ph̃us in.12.meta.ex p̄fectione act⁹ sui intelligẽdi D
per quandã concomitãtiam, & resultationẽ resultãt intel
ligentiæ & intellm, quasi q̃dam sequela actus intelligen
di, & hoc sine efficientia. & hæc uidetur in pria facie uer-
borum fuisse opinio Auic. unde.9. met.ca.4.dicit sic. Nos
enim ad sequendum illud quod imaginamur indigemus
motu, & uoluntate ad hoc ut sit. In primo autẽ hoc nõ est
inconueniẽs. Sed ex hoc quod intelligit se cãm causatum
est ab eo per uiã consequendi, & concomitandi esse. No
ta φ licet hæc ṽba sint Aui.rm̃: Tñ in rei ueritate opinio
sua fuit φ deus per hoc causatum efficiẽter p̄ducit, ita φ
suum intelligere fuit efficienter p̄ducere sicut nos dicim⁹
φ deus efficienter p̄duxit mundum per actũ uoluntatis.
Sed Cõmen.12. meta. cõ.44. oino fuit illius opionis.s.φ
deus ex hoc φ intelligit diuersimode se esse finem omniũ
æternorum omnia æterna resultant in eo per dependentiã
ad ipsum sicut ad finem, et hoc patet per hoc quod tñdet
Auic. per similitudinẽ. Auic.n.dixit φ a prima causa non
p̄cessit nisi unum, quia ut dicit ab uno nõ p̄cedit nisi unũ.
Respondet φ uerum est nisi circa illud unum intelligãtur
multi modi, & ponit exẽplum φ aliud est quod intelligit
de primo motore motor orbis Saturni: Et aliud est quod
intelligunt alij motores. Idem est uerum φ aliud, & aliud,
causant isti motores efficienter sic diuersimode intelligen
do, quia extrahunt suos orbes de potentia ad actũ. in coe-
lo.n. est potentia ad ubi, ut uult Ph̃us.12. meta. tex.cõ.10. E
Ad p̄positum uult intelligere φ a primo motore p̄cedũt
multa fm φ diuersimode intelligit se esse finẽ eorum. Sed
quia ista multa q̃ sunt ab æterno non p̄cedunt de potẽtia
ad actum quod proprium est agentis, ut ibi inferius dicit.
ideo imaginatur Cõmẽ. φ fm quod primũ intelligit se es
se diuersimode finem eorum φ illa æterna statim sunt en-
tia q̃dam per sola dependentiã ad ipsum tanquã ad cãm
finalem, ita φ distinguuntur in diuersos gradus essendi so
lum per hoc φ diuersimode ordinantur ad diuersa officia
in ordine ad primũ finẽ. Hæc aũt infallibiliter est intẽtio
Cõmẽ.12.meta.cõ.44. ubi recitat opionẽ aliorum.s. Aui.
9.meta.suæ cap.4. qui dicit φ ex istis intelligẽtijs φ q̃dã
earum consequuntur quasdã sicut causatum cãm supple-
efficienter p̄ductum ab eo. Dicit.n. Cõmen. cõtrariũ ill⁹.
sic dicens. Iste sermo est imaginabilis.i. phantasticus, nõ.n.
est illic p̄uentus seu consecutio neq; actio, ita quod dica-
mus φ una actio sequitur unũ agentem tm̃, est.n. illic cã,
& causatum secũdum quod dicimus φ intellectũ est cau
sa intelligentis, sed intellm est per se solum causa finalis re
spectu istarum. Probatur assumptum, quia intelligibile p
se & essentialiter est p̄pter istum finẽ, ut terminet actũ in
tellectus. Accedit aũt sibi φ sit efficiens respectu intelligẽ
tis, quia hoc solum contingit qñ intells est in potentia, et
F ita concludit finaliter, φ nec coelũ, nec intelligentiæ hñt
agens eadem ratione qua nec intelligentiæ, & quod mo⁹
coeli, & generabilia, & corruptibilia hñt agens, quia Cõ.
ubi supra concludẽdo dicit ad argumenta illorum, qui dixe-
runt quòd a primo motore p̄uenit secundus motor, sicut
causatum a causa. Dicit.n. sic. Nos aũt qui est inter mo-
dernos dicere quòd a tali motore p̄uenit talis motor, aut
consequitur, aut p̄cedit, aut talia ṽba non uere intelligunẽ
de istis principijs abstractis, oia.n. ista sunt dispõnea agen
tium superficietenus, non uere, ab agente.n. ut p̄diximꝰ ni-
hil p̄uenit nisi extrahere quod est in potẽtia ad actũ. Sed
illic non est potentia. unde neq; agẽs, tm̃.n. est illic intelli
gens, & intellm, & perficiens, & perfectũ. Ex isto habeẽ
primo quòd coelũ non est effectũ efficienter, sicut nec in
telligentiæ, illud n. Cõmen. ponit habere agens quod ex-
trahit de potẽtia ad actũ. Sed hmõi non sunt coelum nec
intelligentiæ, non.n. p̄supponunt aliquid de cuius potẽtia
educantur, cum sint æterna secũdum Cõmentatorem, er-
go non habent agẽs. Secundo apparet ex hoc quòd pri
mus motor est agens respectu generabilium, & corrupti-
bilium. motus enim quãtũcunq; sit æternus educit de po
tẽtia mobilis, & gñabilia, & corruptibilia de potẽtia ma-

G teriæ, et reliqua quæ dicit côcordac cum Gregorio, ut potens clarissime uidere ab ipsis. Et licet isti duo uiri sint magnę authoritatis, & pcipue in uia Com. hodiernis tpibus, & uidetur mihi q secus se habeat res in hoc, ideo non studio contradicendi, sed solũ propter amorẽ ueritatis primo oñdã contra illud in quo ambo conueniunt q ſm mẽtem Phi, & sui Cõmentatoris in æternis substantijs sicut intelligentiæ, & corpora cælestia sit aliqua efficientia ęterna a primo principio. Deinde spiritaliter impugnabo modum illum positum per Ioan. de Bacchone circa suam positionem. Quãtum ad primũ Cõ. 1. cæli, & mũ. cõ. 20. ubi Aris. in textu proponit istam conclusionem q cælũ non est generatum ab aliquo i. ex aliquo, ut iacet textus Arabicæ translationis, ubi dicitur, & oportet nos dicere q corpus gloriosum non est factum, nec generatum ab aliquo, ubi Commenta. ponderans hoc inquit. Et dixit, neq; generabile ab aliquo. Et non dixit generabile simpliciter, qniam hęc est dña inter opinantes ipsum esse primã causam, et inter opinantes q ipsum est creatũ a prima cã. s. q dicentes ipsum esse primã cãm opinantur ipsum esse nõ generabile simplr, & dicentes q ipsum est cãtũ a prima cã, opinantur q non est gñabile ab alio, & quod si dicerentur esse gñabile a nullo, & in nullo tẽpore bñ posset hoc intelligi

H tus ſm uocẽ. & ſm transumptionẽ. Gñabile uere est terminatũ tẽpore, & gñabile ab aliquo, & hoc nomen gñonis est uulgariter quod Aris. uult remouere a cælo. Ex quibus ỹbis uult Cõ. quod gñabile proprie sumptũ est quod fit ex aliquo tãquã ex subiecto, quia generatio ſm ppriã quidditatem est actus gñabilis inquãtum gñabile. & etiã uere, & proprie gñabile est q in tẽpore gñat. Sumitur. n. generatio p aggregato ex alteratione pũia, & subito prouentu formæ. sic. n. gñatio est diuisibilis, et fit in tẽpore, ut patet. 6. phy. cõ. 32. Et in hoc sensu Aris. in. 1. cæli oñdit q cælũ non est gñabile, quia sumit nomen gñonis in ppria ui, & sigñatione uocabuli, quia non oportet uti metaphoris i scientijs demrãtiuis, & quia Aris. nõ opinat cælũ esse primã cãm. imo esse cãtũ a prima cã ſm ipsum est cãtum ex nulla psuppolita materia, & non est causatum in tẽpore, & huic causationi posset poni nomen pprium ad significãdum istum modum spãliter qui est diuersus a primo q aliquid dr, uere gñabile esse, aut posset poni nomen ſm trãsumptionem, quia gñabile uere est, quod ex aliquo, & in tẽpore causat. Sed gñabile trãsumptiue est, quod ex nullo subiecto, & nõ in tẽpore, sed ab ęterno causatur, & ista est doctrina manifeste, q elicitur de intentione Cõm. ex pñti documento. Confirmatur, quia in eodem. 1. cæli, in com. 105. inquit. Defendentes aũt Platonẽ dicũt q assimilatio gñonis mundi ex suis elemẽtis gñoni figurarum ex lineis, & superficiebus a Platone sigñat q mundus semper fuit

I apud Platonem. Et quod ipse non intendebat per hũc sermonẽ nisi q partes ei⁹ sunt priores natura toto, nõ quod ipse fuit gñatus uere. Et si hoc intendebat nihil differt ab Aris. Sed tñ male fecit in dicendo mundum esse gñatum, & non corruptibilem, hoc. n. non intelligit ex gñone nisi cum difficultate, & maxime cum dixit, q fuit quod efficit ex non ordine in ordinẽ. Vbi clarissime patet q si Plato intellexit dum dixit mundum esse generatũ non uere, sed trãsumptiue, pro quãto partes eius, & suæ causæ pcedunt natura totum nõ tẽpore Aris. non discrepat in hoc ab ipso, quia uult Cõ. in. 2. cap. de substantia orbis, q de numero agentium quoddã tempore est prius acto, quoddam uero est etiã pri⁹ ipsomet tẽpore. unde in ęternis dat agẽs natura pcedens actum. Tñ hoc difficile intelligitur ex generatione. q. d. ista defensio non uadit consequenter in sermone uerborũ Platonis, quia posuit mundum esse genitũ ex hoc q elementa q non erant ordinata deuenerunt ad ordinem, & postea dixit q est gñatus, sed non est corruptibilis. mõ gñabile quod transfertur ex priuatione ad habitum, & tale est generabile in ppria sigñatione, quia ubi est priuatio ibi est materia, & hoc confirmant ỹba eius in cõ. 106. imediate sequente, ubi habet, & ideo nulla est ratio in sermone Platonis qui ponit, et priora per seculũ mũdo. quod inatum est igitur reperiri in tpe non inuenitẽ nisi in tpe, et quod nõ est inatũ inueniri in tpe non hñt prius, & posterius nisi ſm esse quod est de linea, cum figuris, & magis de rebus abstractis, qm̃ si aliqua generatio fuerit ex rebus non tpalibus, tunc ille res non erunt priores nisi in esse tm̃. Si igitur intendebant cum dicebãt mundũ esse generatum, quia est ex causis prioribus in esse erit uerum. Sed ỹba eorum non cõpatiuntur hoc, aut ergo peccant, aut hoc deuiat a ueritate, aut male docent. Ecce quod concedit aliquem modum gñonis non ueræ, sed transumptiuæ in rebus non tpalibus, ubi est prioritas naturæ non tẽporis. Ex oibus his authoritatibus manifeste colligitur quod ubiq; locorum ubi Aris. & Cõ. probant cælum non esse gñatum, & factum, loquuntur de uera gñone, & de uera factione q est cum nouitate, & tpe, & requirit subiectum, & materiam, & non loquuntur simplr, ita q intentio eorum fuerit q cælum non sit causatum aliquo modo ab æterno, & habeat cãm efficientem & conseruantem ipsum ab æterno, & ne uideamur dicerẽ ista gratis, adducã clarã sñiam Auer. in lib. destruc. destruc. in dispu. 3. in solutione. 18. dubij. ubi inquit. Deinde uero gradatim ascenderunt inuestigare desuper cælestib⁹ corporib⁹, & apparuit eis quod sunt ingenerabilia non sicut sunt inferiora corpo-

L ra, gñabile. n. inquãtum gñabile pars est huius mundi sensibilis, cuius gñatio non sequeretur, nisi put est eius pars, ep q omne gñabile gñatur sine dubio de re, & ex re, & pro re, & in loco, & in tempore, et inuenerunt q orbium corpora necia sunt in gñatione inferiorum corporũ put sunt agentia remota. Vnde si corpora supercælestia gñabilia essent isto modo gñonis indigerent de alijs corporibus pcedentibus ea quod sic essent partes alterius mũdi. Ergo essent alia corpora super cælestia sunt & indigerent etiã de alijs pcedentibus corporibus, & sic ad infinitum. Patet ergo ex hoc, & ex alijs uijs ppinquioribus istis q corpora super cælestia sunt ingenerabilia, & incorruptibilia eo modo q accidit corporibus inferioribus, hęc ille. quod etiam de intentione Auer. substãtiæ separatæ depẽdeant a prima cã non solum, & a causa finali, uerumetiam ut a causa efficiente, manifeste testatur Cõ. in. 2. ca. de substantia orbis. ubi dicit q finis significat agens sigñatione necia. unde implicat contradictionem apud ipsum quod aliquid habeat cãm finalem, & non habeat cãm efficientem, & ne uideat studio contradicẽdi ista dicere audiam⁹ Auer. in eadẽ disp. 3. in solõne. 18. dub. uersus finem. ubi inquit. Amplius declaratum est a Phis q id quod dat entiũ separatorũ a materia finem est illud quod dat eis esse. forma enim et finis sunt unum. et idem in hac specie entium ergo illud quod dat finem entibus illudmet dat formam, et illud quod dat formã est agens. ergo illud quod dat fi-

M nem huic esse est agens. apparet ideirco quod primũ principium est omnium istorum principium s. agens et forma et finis. Confirmatur, quia Auer. in. 2. cap. de substantia orbis. ponit casum imaginarium quid esset de orbe si intelligentia non esset, et breuiter se expedit quod esset sicut esset de motu. Manifeste autem ex hoc sequitur quod eadem necessitate, et causalitate auferũtur causata ad ablationem suę causæ. unde ablato sole, et hoie eadem ablatione aufertur homo, et hois risibilitas, quia agens est quod dat formam, et accidentia concomitantia formam. 3. cęli. cõ. 28. Mot⁹ autem aufertur ad ablationem intelligentię, quia dependet ab ipsa tanquam a causa efficiente, ut dicit Commen. 12. meta. cõ. 41. sicut omnes fatentur. igitur pariformiter orbis dependet ab intelligentia, ut a causa efficiente ab æterno, quia si intelligentia nõ esset nec orbis esset. unde hæc sunt ỹba Auer. ibi. et debes scire quod istud corpus cæleste non indiget uirtute mouente in loco semper tantum, sed largiente uirtute in se et in sua substantia permanentiã ęternã, qm̃ & si simplex sit nõ habet potentiã in se ad corruptionem, tñ est finitę actionis uectio, quia est finitarũ dimensionũ, et terminatarũ a superficie cõtinẽte

ipsum

A ipsum, & omnetale cum intellectus posuerit ipsum existens p se absq; eo quod aliud largiaẽ ipsi pmanẽtiam, & æternitatẽ, necesse est, ut ita sit de finitate suæ pmanentiæ sicut est de finitate suæ actionis, et ideo necesse est in intellectu esse potẽtiã largientẽ ipsi permanẽtiam ęternã quẽadmodũ largiẽ ei motũ ppriũ siue actionẽ, q̃ est æternitas inter cæteros motus. s. motũ localẽ in circuitu & figuram ppriã isti motui &c. Ecce bone deus quõo uiri isti grauissimi defecerũt in re clarissima. nã manifeste colligiẽ de mẽte Auer. in pdicto loco q̃ tãetsi substãtia orbis non possit desinere p corruptionẽ, quia est substãtia simplex non cõposita ex mã, & fõa, sicẽ corpora gñabilia, & corruptibilia, nihilominꝰ ista substãtia orbis ẽ finitæ actionis nectio, q̃a hẽt dimẽsiones terminatas, & ideo tale si fuerit exñs p se. i. solitarie, ita q̃ intellꝰ circũscribat ipsum ab intelligentia, quia intellꝰ natus est diuidere adunata inesse, ut dicit ipse. 12. meta. cõ. 39. tunc ita erit de fõa pmanẽtia sicut est de motu, uult igiẽ q̃ realiter dependet in suo esse, & q̃ ad sui substãtiã ab intelligentia sicut & motus. unde mirum est de istis uiris qui nituñ de mẽte eius tenere solum cœli motũ depẽdere ab intelligentia tãq̃ a cã efficiẽte & non q̃ ad sui substãtiã. cũ istã opionẽ Auer. ad literã intẽdat ibi reprobare. unde pp hoc dicit se fecisse digressionẽ in illo

B loco, & hæc sunt vba eius. Vnde uidemꝰ cœlũ hr̃e unam uirtutẽ non tm̃ mouentẽ oĩa, sed agẽtem, & conseruantẽ, sicut est dispõ in corpore hois, & in corpore facto pp finẽ propriũ. finis. n. significat agẽs sigñatione nec̃ia, sic motũ significat mouẽs, sed in genere agẽtiũ quoddã est priꝰ tpe acto, & est oẽ quod fit in sphæra istius mũdi, & istius agẽtis & acti. Quoddã uero est prius naturaliter, & tpe, & est orbis quẽ sequiẽ tp̃s, & cui accidit, & agẽs orbẽ. s. faciens ipsum in dispõnibꝰ nec̃ijs in inueniẽdo finẽ ppter quẽ fuit. & cũ hoc ignorauerũt quidã de opione Aris. dixerunt ipsum non dicere cãm agẽtem, sed cãm mouentem tm̃, & illud fuit ualde absurdũ, & non est dubiũ in hoc, & quod agẽa ipsum est mouẽs ipsum, quod. n. mouet ipsum motu pprio illi est illud quod largiẽ ei prio dispõnes per quas acquirit motũ ppriũ. & illa uirtus est illa quã laudat Aris. in multis locis sui libri de cœlo et mũ. & iudicat ipsum esse nobiliorẽ cœlo, & aliorẽ. & iam nos induxit amor explanãdi hoc facere digressionẽ a principali. s. declaratione corporis cœlestis quod est de cœlo tãq̃ corpꝰ de aiali. Nec ualet expõ Gregorij, & Ioã. de Bacchone in hoc quod ex istis vbis colligiẽ, quod ut scribit Cõ. 4. cœli. cõ. 1. agẽs dupl̃r põt sumi. s. pprie, & sic est illud q̃d trãsmutat materiã de potentia ad actũ & quod est principiũ. unde motus, & sic est cã p se disticta cõtra tria alia genera cãrũ. Alio mõ sumiẽ agens iproprie, & siĩtudinarie, & sic oẽ quod est cã pp quã aliquid est tale, uel tale põt dici agens, & dr̃ facere, uel agere illud sic, uel sic. & hoc mõ, & forma, & finis põt dici agens respũ eius cuius est forma, uel finis, fõa. n. substãtialis alicuius est cã propter quã talia, uel talia accñtia ppria cõsequãtur ipsum,

Baso. Grego de Arimino.

C sicut forma ignis est cã q̃ ignis sit leuis, & siccus, & calidus, & quod sibi cõpetat moueri localiter sursum, & sic de cæteris alijs accñtibus eius pprijs, sil̃r finis est cã propter quã quod est ad finẽ est tale, aut tale. unde fm alium & aliũ finẽ rei res ipsa al̃r & al̃r est disposita, ut patet. 2. phy. Et ex hoc ẽt consuetũ est aliqñ de forma, & fine dici q̃ agunt uel faciunt. unde dicamus q̃ forma hois facit hoiem esse talis figuræ, & taliũ mẽbrorũ, & hmõi, & sil̃r dicimus de fine. Ex his ad ppositũ dicẽdum q̃ non est intẽtio Cõmẽ. q̃ intelligentia agat orbẽ prio mõ, & productiue & pprie, sed. 2. mõ tm̃. s. siĩtudinarie, & sicut forma, uel finis dr̃ agere Ad cuius intell̃m est sciẽdũ q̃ intentio Cõ. ut patet, fuit q̃ corpꝰ cœleste esset substantia simplex non cõposita ex materia, & forma, nec tñ esset materia pprie dicta cũ non sit in potẽtia ad formã, sed est materia in actu, nec esset natura formę. oĩs. n. forma naturalis est principium alicuius operationis, & motus naturalis et suarũ dispõnum naturalium. Corpꝰ aũt cœleste ex se nõ est principium alicuius motus naturalis non quidẽ recti, quia non est graue, neq; leue, nec circolaris cũ iste sit proprius aiæ, ut ibi dicit, & cũ ipsum cœlũ habeat ppriũ motum. s. circularẽ qui est motus aiæ, & ppriã figurã aliasq; pprietates q̃ nulli conueniunt nisi ex fõa. concludit Cõ. q̃ corpus cœleste est quasi materia alicuiꝰ formæ q̃ est generis aiæ, & hæc est intelligẽtia mouens ipsum. hæc autẽ intelligentia se habet ad corpus cœleste, sicut formæ materiales ad suas materias, quãtum ad aliqua sil̃r, & quãtũ ad aliqua dissil̃r. formæ nanq; materiales cũ habeant materiã q̃ est de potẽtia pura, nec ẽ actu aliquid entiũ, perficiunt eã, & cũ ipsa constituit aliquid ens determinatum, vꝫ. gra. ignẽ, aut terrã, aut aliquid aliorũ. Itẽm cũ tales formæ adueniunt materiæ mediãtibꝰ dimensionibus diuiduntur diuisione subiecti, & materiæ, & constituuntur per eatum materias. neutrum aũt horũ conuenit intelligentiæ respectu cœli. non. n. constituunt cũ ipso aliquid per se unũ huius aut illius spẽi, cum corpus cœleste non sit materia q̃ sit in potentia, sed est ens in actu. unde dignius dr̃ subiectũ q̃ materia, ut dicit. Itẽ intelligentia nõ uniẽ cœlo mediantibus dimensionibus, & ideo nũ diuidiẽ diuisione corporis cœlestis, & per consequen. non constituitur per ipsum non. n. existit in eo, nec in diuisibili, nec in indiuisibili, ut dicẽ Cõ. 1. & 2. cœli. Rursum formæ materiales sunt de-

B terminatę magnitudinis, et quãtitatis in materia, ut dicẽ. 1. cœli. Itẽ determinatæ actionis, & motus pprij, ut ibidem cõ. 19. & 84. idem q̃dã sunt cãæ determinatæ figuræ, & formę uiuẽtium, sicut patet per eũdem. 1. cœli, & 1 de aia. Item sunt cã corpori permanentiæ debitæ. unde fm q̃ corpora hñt aliã, & aliã formã, & alias aliasq; dispõnes proprias conuenientes formæ, sic plus & minus durãt in esse, sic etiã uidemus q̃ forma conseruat suũ subiectũ propriũ in esse, unde ea corrupta corrũpuntur, & corpus & eiꝰ dispositio, ut patet in corporibus aialium, & in oĩbus istis non conuenit forma abstracta. i. intelligentia cum formis materialibus. nã corpus cœleste pcise ratione foæ corporeitatis non determinat sibi motũ circularẽ, cũ iste sit proprius aiæ, ut dictũ est, neq; hanc aut illam figurã, cum sola aiata habeant naturaliter figurã terminatã, ut uidemꝰ ad sensum, ut dicit Cõmen. 2. cœli cõ 61. neq; etiã tãtam; aut tantã magnitudinẽ, & sic de alijs, sed oĩa hęc sibi puenitunt a sua forma q̃ est intelligentia. unde in de substãtia orbiꝰ. ca. 2. quia declaratũ est hoc corpus esse in generabile, & in incorruptibile, apparet q̃ necesse est, ut sit corpus simplex non cõpositũ ex materia, & forma, & quia est indiuiduũ demr̃atũ in actu, & hñs unam figurã, & oĩa ista sunt in corpore per naturã, & sunt in corporẽ ppter formã, necesse est, ut hoc corpus cœleste sit materia aialium cœlestium q̃ mouenẽ circulariter ex se, & deinde recitat vba

F supra adducta per me, ex quibus inquit. Olbus patet q̃ dum dicit cœlũ habere uirtutem agentem ipsum non intelligit eã esse agentem pprie per modum efficientis, sed similitudinarie per modum finis seu formæ. unde dicit q̃ nulla est dr̃ia in hoc uirtutis actiuę in corpore quolibet &c. siue illud fuerit generatum siue non. oẽm. n. formã uocat actiuã respectu sui corporis, & constat q̃ non põt intelligi quod efficiat proprium corpus. Item inquit in authoritate per eos allegata dicit, sicut est dispositio facta in corpore hois, & corpore facto ppter finem proprium. Constat autem q̃ anima hois non agit pprie suum corpꝰ, sed tm̃ dicitur agere ipsum in dispõnibus nec̃ijs, & illas sibi largiri determinate, & exigenter. & iterum infra cũ dicit, q̃ est agens orbem nullo interposito, quõo intelligat exponens se dicens, faciens. s. ipsum in dispõnibꝰ nec̃ijs in inueniendo finem ppter quem fuit, fm. n. exigentiam proprij finis qui est eius motus largitur sibi proprias dispõnes. & hoc est illud agens quod dicit finem significare significatione nec̃ia, quod etiam claret ampliꝰ in eo quod subdit, post q̃ agens ipsum est mouens ipsum, qualiter enim intelligat ipsum esse agens sine medio aliquo exponit dicens, quod enim mouet illud motu proprio illi, est illud quod

G largitur ei dispositiones proprias propter quas acqrit motum proprium. & sic patet q non est agens nisi similitudinarie, sicut forma dr̃ dare esse cõposito, et facere ipsum in dispõnib⁹ necñs. Et hoc ẽt patet ex hoc quia dicit q non est mouens tm̃, quia non opinaẽ Cõmẽ. q corp⁹ cœleste ex se, aut alia forma pter intelligẽtiã habeat tales dispõnes, & ipsa intelligẽtia moueat ipsum immõ, sicut figulus mouet rotã cui non dat tales dispõnes ꝓprias ad motũ, sed ultra quod intelligẽtia mouens sit sibi cã oium taliũ dispõnũ, sicut aliæ formæ suis corporib⁹. Sic aũt esse agẽs non est agens ꝓprie, nec p tale agens hr̃e. Arguit ẽm Cõmen. cœlũ esse factũ in sensu in q̃ qõ tractaẽ. imo secũdum eũ tale agens põt corpori cõpetere, siue sit generatũ, uel factũ, siue non sit factũ, ut iã dictũ est, & debere sic ipsum intelligi, ipse dnauit qñ 4. cœli dixit, q res æternæ nõ hñt agens, nisi secũdum similitudinẽ, & si habuerint aliquid qd̃ est agens non erit nisi inquãtũ est forma illi, & conseruãs ipsum, ut supra dictũ ẽ, & allegatũ. ista est istorum opinio, & ỳba formalia. Sed iste doctor in tanta ỳborũ copia, & in tã longa attestatione authoritatũ non aiaduertit q Auer in illo cap. in .2. in authoritate allegata declarat cœlũ q̃ ad suã substãtiã, & in se dependere ab intelligentia, & etiã q̃ ad motũ, et ad oẽs dispõnes requisitas ad motũ.

Impugna.

H unde bñ uerũ est q in illis locis allegatis loquiẽ Cõmen. declarãdo qñ cœlũ constituiẽ in dispõnib⁹ necñs, sicut est in corpore hois, & corpore facto pp finẽ. Sed iã supra, Pater uenerãde, declarauerat q cœlũ q̃ ad suã substãtiã, & in se indiget uirtute largiẽte sibi pmanentiã æternam, quẽadmodũ largiẽ sibi motũ æternũ. & inquit, q idẽ est indiciũ apud intellm̃ circũscribẽtẽ ipsum orbẽ ab intelligentia, sicut erat de motu. & inquit se declarasse hoc pp amorẽ. quia quidã errauerunt de mente Aris. tenentes cœlũ non hr̃e nisi cãm mouẽtem tm̃, & est opio q̃ isti tenẽt, quia uolunt cœlũ ab intelligentia dependere, ut a cã efficiente q̃ ad motũ, & quoad dispõnes ꝓprias ordinatas ad motũ, non aũt quo ad sui substantiã. quia ut sic dependet ab ipsa ut a fine tm̃. Et ideo dicim⁹ nos afr glossantes authoritatẽ Cõ. in .4. cœli, & mũ. cõ. 1. q agens est duplex uerũ, & secundum similitudinẽ, agẽs uerũ est quod efficit actũ extrahendo illud de potentia ad actũ, quia ista ẽ natura, & ꝓprietas ueri agẽtis. Vnde. 12. meta. cõ. 18. si non esset potentia non esset agens, & quia actio uera fundaẽ in motu, & tale agens est illud quod tpe p̃cedit actũ, ut dic Cõmen. in .1. ca. de substãtia orbis, & hoc agit cũ trãsmutatione, & in tpe, & nouitate. et ista actio reperitur in his actis q̃ sunt in sphæra actiuorũ, & passiuorũ, qrũ natura est, ut taliter acquirant esse p motũ, uerũ & trãsmutationẽ uerã.

Expõ propria ỳborũ Auer.

I Aliud est agẽs metaphoricũ quod agit p motũ æquiuoce dictũ, sicut est scia, & cognitio intellectualis. nam ut inquit Auer. 8. phy. cõ. 40. in abstractis a materia est motus æquiuoce dictus ꝓ quanto idẽ põt esse mouẽs, & motũ. i. intelligẽs, & intellm̃. & isto mõ entia æterna hñt causam agentem, & efficiẽtẽ illa ab æterno, quia natura eorũ non est apta nata participare esse a pmo principio mediante motu ỳo qui diffiniẽ in physicis, ubi dr̃ q mot⁹ ẽ act⁹ entis in potentia inquãtũ in potentia. Nec p actionẽ uerã q̃ fundatur in ỳo motu, q̃ fit merito contrarietatis, ut dicitur in .1. de gñone, & corrup. te. cõ. 50. sed deriuantur in esse p motum æquiuocũ, quia intellectio. et scia dei est cã illorũ, & quia non acquirunt eẽ p extractionẽ de potẽtia ad actũ, sic non dñr hẽt agẽs uerum. uidelicet quod efficit illo mõ. uidelicet p uerum motũ, & sic dñr hr̃e cãm conseruantẽ. cã aũt conseruans reducit ad cãm efficiẽtẽ, ut patet ex. 2. phy. & hoc est quod dixit Cõ. in .7. meta. in cõ. 31. quod mouit Aris. in ponendũ mouẽs separatum a materia in factione uirtutũ intelligentiũ, quia uirtutes intellectuales apud ipsum sunt non mixtæ cũ materia. unde necesse est, ut illud quod est non mixtũ cũ materia generetur q̃q̃ mõ a non mixto cũ materia, simplr̃ quẽadmodum est necesse, ut oẽ mixtũ cũ materia generẽ a mixto cũ materia. non. n. loquitur solũ de intellectu agente respũ specierum intelligibilium, ut glossat Grego. sed loquiẽ uñr de oib⁹ uirtutib⁹ intelligentib⁹ q̃ sunt causatæ, ut bñ patet consideranti.

K Pro q̃ aiaduerte quod ut scri. Aris. 1. cœli & mũ. te. cõ. 100. A primo principio cõicatũ est esse & uiuere oib⁹ his quidẽ clarius, his ỳo obscuri⁹. Deus. n. est causa entitatis, & ueritatis oium eorũ. ut scri. Cõm. in .2. met. cõ. 4. Et ideo oia emanant ẽm modũ conuenientem ꝓpriæ naturæ. ea igitur qrũ natura est participare eẽ & uiuerẽ mediante motu p motũ. & transmutationẽ fiunt, & talia sunt quorũ esse, & fieri p̃supponit materiã, & agens, & tp̃s, sicut sunt oia q̃ in hoc mũdo inferiori sunt, cui⁹ natura tota in gñone, & corrupt. ꝑseuerat, ut dicit Aris. in .4. meta. & talia dñr ỳe acta & facta, & dñr hr̃e uerũ agens, quia exeunt de potentia ad actũ, & fiunt in tpe, & agens in talibus tpe p̃cedit actũ. Sunt iterũ alia entia qrũ natura nõ est acquirere esse a primo principio p extractionẽ de potentia ad actũ, nec fieri in tpe, & ex aliq̃ p̃supposito subiecto, & talia ab æterno acquirunt esse a primo pñcipio, & ab æterno conseruantur. Vnde p uitã meã multũ deridenda est snia istorũ in hoc sectãtium uiã Hẽrici de Gãdauo, & ponentiũ æterna nõ hr̃e cãm penit⁹ efficientẽ, quia tũc aut ex aliquo fierent, aut nihilo, et ita uel haberẽt materiã, uel daretur creatio.

Sẽs ꝓlũ sñnentiam eterna nõ hñe efficiẽ.

L Nulla ꝑsus est ista instantia, ꝓpterea q̃ fieri ex aliquo, uel ex nihilo sunt diuidẽtia uerũ, & falsum in reb⁹ quæ fiunt a natura q̃ est principiũ motus & quietis: unde principium naturalium erat illud, ut patet. 1. phy. ubi dicit. Oẽs qui de natura loquuti sunt in hoc conuenerunt q ex nihilo nihil fit, sed in rebus æternis non est ibi fieri ex aliquo, nec ex nihilo quia natura talium est, ut ab alio ab æterno acquirant esse, & permanentiã æternã: & per hoc fundamẽtum, & uerã intẽtionẽ in oia Peripateticorum, patet solo ad cõnea Gregorij, & Ioãnis de Bacchone ĩpugnantes istũ modũ seu istã distinctionẽ de duplici mõ producendi. nã inquit Ioã. bac. in .2. sen. distin. 1. q. 1. arti. 2 in dicto .2. ꝓbaẽ q cœlũ non habet cãm efficiẽtem. in .8. n. phy. habet Plius ꝓ ĩpoli q aliquid fiat p cãm efficientẽ nisi p mutationẽ, sed cœlũ non potest fieri p mutationẽ, ergo habet ꝓ impoli q cœlũ ab efficiente fiat. Maior ꝓbaẽ, quia arguit q si motus sit quod fiat p mutationem p̃cedẽtẽ ipsum. & idẽ dicit q si mobile fiat quod fit p mutationem p̃cedẽtem ipsum. sed si poneret aliũ modũ efficiẽdi ipsum q̃ p mutationẽ argueret ex insufficienti, ergo &c. Minor est ibidẽ in tex. & reputat ĩpoſe q mutatio p se p̃cederet primũ mobile quod de scõ apparet ĩpoſe.

M Ad hoc ne amittaẽ tp̃s dicimus nos q Aris. ibi in principio. 8. phy. ꝓponit in te. cõ. 1. Verũ aũt fact⁹ sit aliqñ motus cum non esset prius & corrũpitur iterũ sic q moueri nihil sit, aut neq; factus, neq; corrũpiẽ, sed erat sp̃, & semper erit hoc imortale & cæ. Vbi quæstio illa ẽm Auer. est de motu cœli. Dico igiẽ q ratio Aris. non peccat p fallaciã conseqẽtis arguẽdo ab insufficiẽti. nã in factis de nouo hoc est uerum q oẽ quod fit, fit p motũ, aut p mutationẽ, et ita si mot⁹ cœli, & mobile uere facta essent, ita q inciperent esse postq̃ non fuerunt, sequiẽ quod fuerunt facta p motũ uel mutationẽ, tñ tu non potes dicerẽ Philosopho q dicã cœlũ eẽ factũ per alium modũ ꝓductionis, qui nõ est p motum uerum, & p uerã mutationẽ, quia illæ nõ est respectu istorum q̃ fiunt cũ tpe, sed eorum q̃ sunt supra tẽpus pr̃ sancte.

Ĝ sẽ ꝑ sẽ 1. 8 cõm.

Sed contra istã intẽtionẽ replicat ipẽ cõtra, illa actio qua ꝓduceretẽ primũ mobile ab æterno q̃ nõ esset mutatio non p̃supponebat materiã primã ꝓ subiecto, q̃a .1. phy. & .8. meta. ponit Phs istã actionẽ mutationẽ. s. in qua supponitur materia prima ꝓ subiecto, sed actio ꝓductiua in qua non supponitur materia prima ꝓ subiecto est creatio, ergo Philosophus ponit creationẽ, & aliquid fieri ex nihilo, cuius cõtrarium posuerũt oẽs Philosophi. Philosophus. n. in .1. phy. & Cõmẽ. cõ. 71. dissentiunt ab opione christianorũ in hoc. 12. met. & cõ. 44. Ab agẽte nihil prouenit nisi extrahere id quod est in potẽtia ad actũ.

Replica cõtũ.

Dicimus nos negando consequẽtiam, & consequens. nam ut scribit Cõmẽta. in disputa. 3. in solutione. 18. dub.

Solutio.

A in libro destructionum. Modus generatiõis sensibilium est, ut fiant a re, ex re, & pro re, quia talia sunt composita, & habent omnes causas, tamẽ productio rerum æternarum non requirit subiectũ, & ideo non sequitur q dicatur creatio, nam creatio esset apud Philosophos quãdo aliquid ex natura sui factibile de nouo requirens materiam fieret nulla præsupposita materia. Aeterna autẽ bene in participando esse habent aliud a quo sunt. non autem ut sint requirunt subiectum, quia non sunt de conditione istorum, quia alio modo sunt disposita in esse, & in modo essendi illa, & alio modo ista unde Cõmẽ. inquit in secundo cœli & mundi. com. 63. In corporibus cœlestibus illud quod est nobilius habet pauciores actiones, sed in corporibus inferioribus quod habet pauciores actiones est imperfectius, sicut elementa, & quod habet plures actiões est pfectius, sicut homo. Simil'r finis minori actione attingitur, & hoc est uerum in cœlestibus, q̃ etiam in terrenis, sed ex oppositis causis hoc contingit, quia in superioribus hoc euenit ppter nobilitatẽ sui, & sui finis, sed in istis caducis hoc prouenit ex oppositis causis. s. propter uilitatẽ sui, & sui finis. ita scribit Auerr. in. 2. cœli. in com. 66. Similiter entia necessaria primaria intentione sunt per se, & secundaria intentione sunt

B propter alia, sed entia inferiora sunt opposito mõ, sicut scribit Commen. in. 2. cœli in com. 17. & 21. Arguit iterum præfatus doctor ad idem sic. Item qua ratione Philosophus ponit aliquid a deo ab æterno siue mutatione produci potest, & in tempore sine mutatiõe produci ergo si Philosophus in demõstratione sua præsupponit. quod potuit ab æterno efficiẽter fuisse productum sine mutatione & nõ in tempore, ergo præsupponit falsum, & petit principium. Approbatio assumpti, quia certũ est q ex parte Dei impossibilitas nõ potest assignari nisi ex parte factibilis, quia cœlum ſm omnem opinionem sibi derelictum esse non ens, & ita siue producebatur ab æterno, siue in tẽpore suum nõ esse, uel suum nihil ordine naturæ præcessit suum esse, sed per te cum ab æterno ponis productum post suum nihil ponitur ex hoc produci sine mutatione, quia. s. mutatio præsupponit saltẽ aliquid esse productibile, ergo eadem rõne cum sibi non repugnat in tẽpore produci inesse post suũ nihil, sicut nec ab æterno, & hoc dico a Deo agẽte q statim patet ſm Christianos, sequiẽ ergo quod sicut ab æterno potuit efficiẽter produci sine mutatione, & hoc a Deo ita in tpe. Dicimus nos q sermo istius uiri est imaginarius, & mirum est quõ ista audet dicere in uia Philosophi, & Auer. cuius doctrinã psitetur. Scribit nãq; Cõmen. in. 1. cœli & mundi. in cõmẽ.

C 106. Quod innatum est inueniri in tempore nõ inuenitur sine tempore, & quod nõ innatum est inueniri in tempore, non habet prius & posterius nisi ſm esse tãtum, & in 8. physic. cõ. 15. late disputat in principijs Peripateticis fundando suas rationes, q a uoluntate antiqua non põt aliquis effectus nouus immediate prouenire. & iõ neganda est cõsequentia istius uiri in qua dicit, q si cœlũ alio mõ efficienter producitur ab æterno, ergo eodẽ mõ põt produci in tempore. nã cœli natura ſm Philosophum nõ apta est emanare illo mõ quo emanãt a primo principio res temporales, & quia hoc non potuerunt isti intelligere declaremus eis hoc ex mente Auerro. Res ut diximus sunt in duplici differentia, temporales, & æternæ, res temporales producuntur a primo principio mediãte motu cœli & causis secundis, & sua productio est per uerũ agens, quod in agendo pendet a materia cum actio eius non sit nisi ut formæ quæ sunt in potentia materiæ deducantur ad actum, sicut dicit Commen. 8. physi. cõ. 4. 12. meta. cõ. 44 & talia in tempore producuntur, & unum actum consequitur unam actionem unius agentis, quia. 12. meta. tex. cõ. 27. Singularium aliud tua materia, & species, & mouens, & mea, uniuersali autem ratione eadem, Sed res æternæ nõ habent agens isto modo, sed ibi est causa & causatum, secundum q intellectum est cau-

Secundaria ratio

Solutio.

Res sunt duobus modis.

D sa intelligentis, sicut autem unum intelligibile põt mouere plures intelligentes, sic primũ intelligibilium, quod est Dei essentia, & scientia est causa plurium intelligẽtiũ immediate secundum q diuersimode aptum natũ est tale ab ipsis intelligentijs participari secundum latitudinẽ quandam, quia non omnes participant illius perfectionem æqualiter, & uno mõ. & hoc uoluit Commẽ. 12. meta. com. 44. dum dixit contra Auic. qui ponebat ibi productionem omnium non esse imediate a prima intelligẽtia, sed erat consequutio. inquit enim q ille sermo est imaginabilis. non. n. est illic prouentus neq; cõsequutio, neque actio. ita quod dicamus q una actio consequit unũ agentem, tantum. n. est illic causa & causatum, secundũ quod dicimus q intellectum est causa intelligentis, uult igitur q non causentur per actionem, & per cõsequutionem & prouentum, quia ut habet ipse in eodem cõmento parum infra. Nos autem qui est inter modernos in dicendo q a tali motore prouenit talis motor, aut consequitur, aut præcedit, aut talia uerba non uere intelliguntur de istis principijs abstractis. omnia enim ista sunt dispositiones agentium superficietenus non uere, ab agente. n. nihil prouenit, ut diximus nisi extrahere illud quod

B est in potentia ad actum, sed illic non est potentia. unde neq; agens. tantum enim est illic intellectus, & intellectum, & perficiens, & perfectũ &c. Vbi uult q in intelligentijs non est actio, sed bene est causa & causatum unde causantur ab ipso primo intelligibili ab æterno aliq̃ causati intellectus, & perficiuntur per illud secundum diuersos gradus in perfectione, & in tali cãtione non incõuenit, ut inquit, ut illud quod est per se intelligẽtia, & intellectua sit cã plurium entiũ ſm q intelliguntur ex eo multi modi. illud igitur quod intelligit motor corporis cœli de primo motore, & est causa in anima cœli, aliud est ab eo quod intelligit ex eo motor Saturni. Et similiter de unoquoq; eorum quod non est intelligendum, q ista alietas sit ex parte primi intelligibilis q ab omnibus intelligẽtijs intelligitur, quia tale est in, sine unitatis, simplicitatis, & nobilitatis, ut dicit Cõmen. 12. meta. cõ. 37. formaliter loquendo. Nec est intelligendum, ut exposuit iste doctor, & sequaces eius q Deus inquantum intelligit suam essentiam sub ratione qua est diuersimode imitabilis ab intelligentijs in ratione finis per uiam resultationis consequitur esse aliarũ intelligentiarũ, non quod Dei intellectio directe sit causa effectiua ipsarum. Hoc quidem stare non potest, ut in sequenti theoremate statim dicam, quia tunc scientia Dei esset relatiua. & pateretur Commen. consimiles instantias, quas adduxit ipse contra Themistium. 12. meta. cõ. 51. sed solum hoc debet intelligi ex parte intelligentiarum diuersimode partici-

F pantium perfectionem primi per causationem istam quæ fit per intelligere, & non per actionem. hoc est dictu q illud quod intelligit motor Saturni. s. q ab intellectione primi accipit est aliud ab illo quod intelligit motor Martis, & Mercurij, quia emanat a scientia uel tãquã a causa effectrice in multa diuersitate quo ad perfectionem. Et ita uides pater reuerende differentiam inter actum quod fit ab agente, & inter causatum quod causatur ab intelligibili, quia actum præsupponit agens prius tempore acto, sed causatum illo modo præsupponit causam, quæ est prior natura, quia si prima causa non esset nulla intelligentia esset. Similiter actum quod fit actione ab agẽte fit cum prouentu, & extractione de potentia ad actũ quia actio agentis pendet a materia, & ita ibi est consequutio q unum actum est ab uno agente propinquo, sed causatum ab intelligibili non fit cum prouentu, & consequutione, quia in tali causatione ab uno possunt immediate causari plura causata secundum diuersos modos participantia perfectionem uniusmet causæ causantis, quia unum imaginatũ potest mouere plures imaginationes. Similiter est alia differentia, quia agens, ad hoc ut agat actũ præsupponit materiam, sed causa prima in cau-

Dsia inter actum, ab agente & causatum ab intelligibili.

G sando intelligentias abstractas necessariaque entia non præsupponit materiam, quia iste est diuersus modus causandi, imo sua scientia est cū immediate causans illa tanquam efficiens.

Causa erroris istorum.

Sed quid fuit causa erroris istorū, si ita licet loqui de tantis uiris ē fuit meo iudicio, quia crediderunt omne causatum, eodem modo debere causari, sed error putus, quia ratio causæ & causari, sunt in plus, quam ratio agentis & acti. unde decepit istos uiros locus consequentis, quia uidentes quod non habent causam agentem, crediderunt, quod non habeant causam efficientem & quod si in eis non est actū, ergo in eis non est aliquid effectiue causatum.

Alia ratio eiusdem.

Aliud argumentū istius uiri est hoc Item si Philosophi posuissent, q intelligentię, uel quodcunque aliquod sempiternum potuisset fuisse ab æterno efficienter sine mutatione, tunc argumentum quod facit Cō.12.met.cō.44.nihil ualeret, ergo Philosophi hoc nō posuerunt. Probo q nihil ualet. Auicen.ponit ut recitat Commē.supra eodē cō.44. q primus motor producit animam primi cœli, & motorem orbis consequentis. cōtra arguit Cōmē.infra, q hæc non prouenium ab agēte quia ab agente nihil prouenit, nisi extrahere illud qd est in potentia ad actum, sed in his non est potētia, ergo nec agens. Ecce Cōmē.arguit contra Auic. q si talia ęterna

H fuissent pducta qd fuissent extracta de potētia ad actū quod est acquirere esse per mutationē. sed planū est, & illud argumētum Cōmē.non ualeret si talia ęterna potuissent esse producta efficiēter ab ęterno, sine mutatiōe ergo Philosophus nullā efficientiā posuit sine mutatione, etiam ab eterno.

Solutio

Dicimus nos q ad opinionē Auic. sm modum suæ positionis in quo declarabat q intelligētiæ non pñt immediate produci ab uno, quia ab uno inquantum unū immediate nō prouenit nisi unum est, & propter hoc conatus est dicere, q una tantū unum producit & sic consequenter dici pductionē intelligētiarū esse p consequutionem & prouentū, sequitur qd Auic. imaginabatur, q eodē mō esset causatio in intelligētijs, sicut est in istis rebus corporalibus agentibus superficie tenus.i.per contactum. nā in talibus in quibus est uera actio, & motus atque contactus, est uera illa propositio q erat fundamentū imaginariæ positiōis suæ, ut q ab uno inquantum unū non prouenit immediate nisi unum. sed Auer.dicit q intelligentię per actionem non producuntur, sed causantur sm q intelligibile est causa intelligētis & quia unum intelligibile immediate potest mouere plures intelligentes, sic prima intelligentia, quæ est primum intelligibilium causat ab æterno multos intellectus intelligentes immediate, quia in tali modo causandi plura possunt immediate causari ab uno, & ideo dixit q solū ibi est causa & causarum sm q intellectum est causa intelligentis, & ideo immediate infert. Et cū ita sit, non est impossibile, ut illud quod est per se intelligentia, & intellectus sit causa plurium entiū sm q ex eo intelliguntur multi modi. licet igitē Auic. in sua positione nō dixerit for

I maliter intelligētias pduci per uerā actionē, per quā aliqd extrahit ut de potētia ad actū, tñ ex modo suæ declarationis concomitanter dixit hoc, quia assimilat illum modum mō istorum, & iō dixit bene Com. q ille sermo est imaginabilis, quia in loquendo de causatione abstracto cum imitatus est imaginationē, quæ est in istis sensibilibus.

Alia ratio eiusdem.

Aliud argumentū eius est istud cū Philosophus.8. phy.accepit si mobile est factum, ergo per mutationem precedentē, aut ipse uidit modū efficientię sine mutatione & ab ęterno, aut nō. Si non uidit, ergo nō posuit, cuius cōtrariū tu dicis. Si uidit, ergo petit principium, quia apparenter saltem potuit sibi uisum fuisse, qd non sequitur consequētia sua, imo sicut ab æterno potuit fuisse sine mutatione aliquis effectus, quius de se nihil erat eadē ratione, & in tempore, & sine mutatione. ergo eū nō reprobauit istā ostionē satis apparentē, petijt, uel saltē non ualuit demonstratio sua.

Solutio.

Ad hoc dicimus nos q Philosophus bene uidit aliū modū efficientię, sed non oportuit illum in pposita consequētia manifestare, qa si mobile esset de numero factibilium, tunc esset de numero eorū quę sunt generabilia, talia aūt sunt illa quæ apta nata K
sunt fieri in tempore, & q sunt hmōi sunt longe diuersa ab illis q sunt apta nata causari sine tpe, qa ut dixit Aue. in.1.cœli cō 106. Qd aptū natū est inueniri in tpe nō inuenitur sine tpe, & qd non est aptū natū inueniri in tpe, non habet prius & posterius, nisi sm esse. Et ita imaginarius est sermo istorū, qualis erat sermo Auic. qa isti imaginant, q oē cātum uno, & eodē mō cāri habet a sua cā qd tñ est falsum. nā lōge diuersus est modus quo causantur ęterna a mō quo causantur, ea q de nouo fiunt. & iō non petit Arist. in sua rōne. natura namque inferiorum est multū diuersa a natura superiorū, tam ex parte materiæ q ex parte formæ, tam ex parte agentis, q etiam ex parte finis, sicut late psequitur Auer. in libro de substātia orbis, & iō nulli mirū uideat, si est aliud genus cāsalitatis i illis, & i istis. Hoc etiā sentit Homerus i qnto Iliados ubi itroducit Apollinē alloquētē Diomedē, q Venerē deā in bello pcussit ausus mortalis inmortali congredi. ADDitio:

[illegible Greek verses]

Alia ratio eiusdem.

L Arguit argumētū eiusdē doctoris est istud. Si Philosophus uidit, & posuit talē factionē ergo probando primā cām ex effectibus non solū potuit ipsam pbare ex motu sed ex tali efficiētia sine motu, quia sicut ex naturalibus suis potuit Philosophus conuincere effectum dupliciter causatum, ita ex naturalibus potuit dupliciter conuicisse cām primā, sed hoc non, imo ex solo motu cōuincit primā cām sicut patet.8.phy &.12.met.ergo &c.

Solutio.

Ad hoc dicimus nos, quod istud est difficilius inter oīa argumēta istius uiri, ut mihi datē cernere, tñ in uia Auer. isto mō rñderē, q naturalis solus uia motus pōt demōstrare primā cām esse abstractā a magnitudine, & est uia qua pcessit in.8 phy. & eadē uia pcessit in.12.meta.t.c.41.tñ utrū talis substātia abstracta a magnitudine sit intelligētia, hoc assumit ē a naturali ex.3 de aia, & ibi etiā ondit qūo intelligibile se hēt respectu intelligentis, & silr q in intelligentijs sit multitudo accipit diuinus ex illo loco pter naturā intellectus possibilis inuētā in eis. Et ne uideamus ista somniādo dicere, adduco auctoritatē Auer. in.1.de aia.cō.2.ubi ponit tres utilitates sciē libri de aia. Quarū una cōsistit in hoc. q illa scia tribuit diuersis sciētijs multa principia. inqt.n. Scds est quia dat pluribus sciētijs plura principia, ut sciē morali.s.regēdi ciuitates, & diuinæ. Moralis enim suscipit ab hac scia ultimum finem hois in eo qd est hō, & sciam suę substantię quę sit: Diuinus aūt suscipit ab ea substātiā subiecti sui, hic.n.declarabitur qm formę abstractę sunt intelligētes, et alia multa de cognitione dispōnum cōsequētiū intelligētiā in eo qd intelligētia est, & intellectus. Et in.3.de aia in cō.5. in solutione 2.q. inquit. & nisi esset hoc genus entium, q M
scimus in scientia de aia non possemus intelligere multitudinē in rebus abstractis, quēadmodum nisi sciremus hic naturā intellectus non possemus intelligere, qd uirtutes mouentes abstractę debēt esse intellectus. Et hoc latuit multos modernos adeo q negauerunt illud quod dicit Aristote. in.tra.sui libri q necesse est, ut formæ abstractæ mouentes corpora cœlestia sint sm numerū corporū coelestiū, & ideo scie de aia est necessariū in sciēdo primā philosophiā. Et infra cō.14. iquit uñ nō est opinādū, q prima materia est cā receptiōis simplr, sed cā receptiōis trāsmutabilis, & ē receptio huius singularis, cā āt receptionis simpliciter est ista natura, & ex hoc mō fuit possibile, q corpora cœlestia reciperent formas abstractas, & intelligerent eas, & fuit possibile ut intelligētiæ abstractę pficerent p se adinuicē, & si nō, nō esset illic recipiēs, et receptū, uñ uidemus, q illud qd est liberatū ab hac natura ē primū intelligēs, & ponēdo istā naturā dissoluēt qō dicta. qūo intelligāt multitudo, & qūo intelliguntur

A Confirmatiões eiusdem. gunt multę ex formis abstractis, & intellectus idē est in eis cū intellecto. Ex oibus igit his auctoritatibus colligitur, φ qñ Auer. dixit. φ uia motus solum pōt demonstrari primum principium esse uerum, est ɋtum ad hoc, quod sit abstractum a magnitudine, tñ φ tale sit intelligens, & quod intelligibile sit cū intelligēte, & multitudo, & modus oīum istorum sumitur ex libro de anima. Et per hoc patet ad auctoritatem adductam per istum doctorē ex. 1. phy. cō. ult. quę ut inquit. non recipit glossam ubi dicit, φ primū principiū esse, uel aliquid separatū non pōt probari in philosophia naturali nisi oia motus, & trāsmutationis, & dicit Aui. peccasse peccato manifesto qui posuit primū Philosophū. 1. meta. ꝓbare primum principiū esse. Et confirmatur, nā si Arist. uidisset efficiētiā talē, siue ab ęterno, siue in tpe cū iu meta. cōsiderat de caussis æternis, & de his quę agunt sine motu si qua talis sunt ergo i me. in. 5. lib. ubi distinguit gña cāsū debuit fecisse mentionē de isto, saltē in gñe. s. quod diffinitio cāę agētis sibi poterit cōuenisse, cōsequens est falsum, ubiq. n. dicit de efficiente quod est principiū unde motus, sed ista diffinitio nō pōt cōuenire agēti sine motu. Cōfirmat, & est cōtra quādā ɋnsionē. Philosophus naturalis cōsiderat de fine acqsito ꝑ actionē, ut ē sanitas meta. aūt cōsiderat de fine q ꝑexistit actu, & 10. 12. met. B distinguit talē finē ꝑscrutādū qualr & cętera, & Cō. 12. met cō. 37. distinguit duplicē istū finē. ergo eadē rōne cū Solutio. Philosophus naturalis cōsiderat de agēte ꝑ motū, metaphysicus agēs sine motu distincte cōsiderat, cuius oppo Solutio. sitū est uerū, semꝑ. n. uocat per totū principiū, unde motus, & 5. meta. uocat principiū trāsmutandi. Dicimus nos ad istas cōfirmationes, φ motus est duplex, uerus & æquiuocus. i. sm similitudinē, tūnc efficiens in sui gñali ratione, ut dicitur quod est principiū uñ motus intelligitę siue sit principium motus ueri, sicut est motor naturalis, siue sit motor ꝑ intelligere, unde. 12. meta. cō. 36. dr φ intelligentię de potentijs aię nō hñt nisi intellectū, & uirtutē desideratiuā ꝑ q̄ mouēt in loco, & hoc ē cōcessum ab oibus Philosophis φ oē agens, aut est agēs ꝑ naturā, aut ꝑ intelligere, & mirū est, de istis uiris illustribus, qūo auferunt efficiētiā a primo intellectu, cū tñ ille sit maxime actiuus, scia. n. Dei est cā oium entiū, & sit Aris. in. 7. met. dicit. Formā domus in materia fieri a specie domus sine materia existente, ut quid igitur imaginari non potuerunt primā formā esse oium entium effectricē, nō uideo. Ad ultimum rñdetur φ diuinus est artifex cōis & indifferenter considerat utrunq; efficiens per motū, & sine motu, sed differenter quia efficiens ꝑ motū uerum cōsiderat sub rationibus transcendentibus, quia considerat oīa ut tñ contingit illud quod efficit sine motu uero, & C efficit per intelligere, & uelle de tali quiditatiue, & in ꝓpria forma cōsiderat nedū sub rōnibus transcendētibus ga tale est intelligētia, & de intelligentijs quiditatiue cōsiderat diuinus, licet multas dispōnes, & de intelligētijs sumat diuinus a naturali, sicut supra deduximus in uia Auer. Et ex istis solōnibus, apparet etiā solo ad oēs cōnes, & auctoritates Greg. de Arimino, q̄ ad idē tēdunt sicut cuilibet facile innotescere pōt, oēs. n. fundantur sup illo ꝑsupposito, qd̄ si onus, et idē modus. quo causantur a primo principio temporalia, & ęterna, si æterna causarentur, & hoc est fundamentū quod est debilius quā sit tela araneæ, quia est lōge diuersum genus entium hoc et Cōclusio theorematis. illud. Redeamus igitur ad locū nostrū, unde diuertimus & declaremus qūo ex intellectu, & intelligibili fit magis unū ɋ̄ ex materia et forma dicamus quod res est clara, & apertu ex uerbis sequētibus in illa auctoritate, quia inquit. quod. n. fit ex eis non est aliud sicut in compositis ex materia & forma, ly eom, ut clarū est, est redditio causæ, uñ ut alias demōstraui snīa Auer. fuit φ substātia cōposita sit tertia, q̄dā entitas distincta a partibus, etiā simul iūctis, quicquid alij imponāt sibi, ideo igitur ex intellectu, & intelligibili fit maxime unum, ga intellectus

D pōt fieri intelligibile. nā qñ intellectus intelligit seipsum patet qūo intellectus fit itellectū, nō sic est cōpositis ex materia & forma, ga nūquā materia fiet forma, nec forma materia, sed ex materia & forma, fit substātia cōposita, q̄ est aliud ab eis uel diuisim, quia nō est materia, nec est forma, ut tenet uia communis de mente Auer. uel etiā comunctim, ut ego teneo, & ꝓ hoc habemus clarā Aue. auctoritatem in. 12. cō. 39. ubi inquit, intellectus enim in quantum intelligit intellectum dicitur intellectus, & in quātum intelligit per se dicitur, φ intellectum per se est ipse intellectus econtrario illi φ intelligit, per aliud, & in quantum quidem intellectus est, illud quod intelligitur, dicitur φ intellectus est res intellecta.

Primus intellectus solum seipsum intelligit. Propositio 83.

PERIPATETICI omnes cōtenerunt in ꝑsenti Theoremate, nā Arist. de cōposito istam qōnem examinat in. 12. primę philosophię. tex. cō. 51. uerūtamen sunt discordes circa modū quo intellectus diuinus solū seipsum intelligens, nihil tñ dē ignorare. Animaduerte igitur φ Aristo. & Cōmen. ubi supra tres conclusiones de intellectione Dei proponunt per ordinem. Prima conclusio est ista. Deus est substātia intellectualis semper actu intelligens. Aut sic deducitur, nam Deus E. est ens nobilissimum omnium, hoc autē non esset, si non esset, intelligens, aut nō esset semper actu intelligens, unde ait. si non intelligat, quid uniq; erit insigne uenerabile sed habet quēadmodū, ut sit dormiēs, ubi Auer. in com. inquit necesse est, si est intelligens, ut semper sit sm alterum istorū duorū modorum, aut sm dispositionē, in qua non utitur sciens scia, aut in qua utitur. Si igitur fuerit in dispōne, in qua sciens nō utit scia sua est, quasi dormiens, & non erit in eo dispositio nobilis, & hoc est inconueniens. Secūda cōclusio est ista, sua substātia est sua intellectio, q̄ sic ostēdit ꝑ Philosophū, nā si ipse nō sit sua intelligentia. i. sua intellectio, sed potentia, tunc igit nō erit optima substātia ꝑ itelligere. n. ei honorabile inest, quasi dicat. cū Deus nō sit in optima dispōne nisi per intelligentiā, si sua substātia non sit sua intelligētia, tūc igit ipse, ex se nō erit optima substātia & ꝑfectissima, sed ꝑficitur ꝑ aliud. s. ꝑ ipsam intellectionem, & hoc est incōueniens. Tertia cōclusio est, Deus nihil aliud a se intelligi, q̄ uarijs rōnibus ab ipso, & a Cōmē. ibi deducitur. Tum quia si intelligeret aliud a se, tunc sua substantia nō esset sua intellectio, sed erit potētia ꝑ quā sit intelligēs aut intellectio. Tum etiam quia erit aliquid nobilius eo qd̄ est falsum, ꝓbatio sequele, nā intellectum est ꝑfectio intelligentis. s. causaliter, ga causat in intelligente suam ꝑfectionem, quæ est intellectio, omne autem tale inquantum F huiōi est perfectius eo. Tum quia non esset simplr independēs, & nullius indigēs, cōsequēs est falsum. Deduco cōsequētiā, quia intellectus dependet ab intellecto. Tū quia esset in eo passio, ga oē qd̄ intelligit aliud trāsmutat in sua substātia, seu mouet ab alio. Tum ga non esset ens nobilissimū, & ex se optimū. Probatur cōsequētia, quia intellectio rei uilis nō est nobilis, sed uilis, uñ etiā ut inquit. Melius ē et est apud nos quędā negligere, quàm intelligere, & non uidere ɋ̄ uidere. Adducit etiā ꝑ Com. alia ratio. nā si Deus itelligeret alia a se, aut hoc esset scia in uniuersali, aut sciētia ī particulari. Non in uniuersali, quia scire in uniuersali est scire in potentia, & est scire cōfusum, & indistinctum. Nec in particulari, quia entia particularia sunt infinita, & infinitum secundum quod infinitum est ignotum. Aduerte tamen quod licet Philosophus, & sequaces eius teneant istam conclusionem, tamen omnes hoc fatentur quod Deus se solum intelligēdo dicitur oia cognoscere, & nihil dicit ignorare, & in hoc sunt uarij, & diuersi modi dicendi. Themistius aūt The. opinio. ut recitat Com. in loco ꝑdicto dixit. φ intellectus diuinus intelligit oīa, ex hoc qd̄ intelligi, se esse principium omnium. Commen. autem impugnans dictum Themi- Impugna.

G stū, inquit, q̄ ista sunt dicta illius qui non intelligit de-
monstrationes Arist. & hoc pro tanto dixit, quia ex uer
bis Aristo. apparet q̄ Deus intelligit se, & nihil extrinse
cum, sed secundū expositionem Themi. sequitur q̄ Deus
intelligat alia a se. Amplius tunc intellectus, & intelle
ctum in Deo non sunt eadē oībus modis, quia si Deus in
telligit alia extrinseca a se pater, q̄ tūc ibi intellectus, &
Exposi- intellectū non essent eadē simplr, & oībus modis. Et idō
tio Aue. Auerr. aliter exponit mentem Aristo. in illo loco. inquit
enim quod primus intellectus est simplicior omnibus, &
est unus simpliciter sine aliqua multiplicitate, neq; pro-
pter alieratē intellectus, & intellecti, neq; pp multitudi
nem intellectorum, multitudo enim intellectorum in eo
dem intellectu, sicut est in intellectu in nobis cōsequitur
alietatem, quę inuenitur in eo. s. alietatem intellectus, &
intellecti in nobis, quū cum intellectus & intellectū sue
rint adunata perfecta adunatione contingit, ut intellecta
multo plura, q̄ sunt illius intellectus adunentur & teneā
nent unum, & simplex oībus modis, quū si remanent illa
intellecta, q̄ sunt i uno itellectu plura, & nō adunarent cū
Opio Ioā essentia itellectus, tūc essentia eius illud erit ab eis. Quę
de baco. uerba ita interpratus est Ioānes de Bacchone. i. i. sen. di.
39. q. i. inquit. n. q̄ licet opinio Themistij nō possit stare,
H semp tū remanet inconueniēs quoddā, & est qd Deus
sit ignorans, ea q̄ sunt hic, & idō subdit Com. q̄ erāt qdā
dicentes, Deum scire oīa quę sunt hic scientia uniuersali,
non scientia particulari, & hanc reprobat. Non. n. pōt es
se uniuersalis, quia tunc illorū scientia non esset nisi in po
tentia. Nec particularis quia particularia sunt infinita, &
infinita non determinantur a scientia, tenet igitur Com.
pro finali conclusione illud in quo ambæ illæ opiniōes
concordant. s. q̄ Deus scit oīa quę sunt hic, sed discordat
ab utraq; in mō ponendi, nō. n. cognoscit ea scientia uli
& confusa nec particulari & diuisa, nec cognoscit ea per
hoc q̄ cognoscit primū esse cām eorū subito trāseundo
a cognitione sui plius ad cognitionē eorū, ut quędam en
tia in seipsis, ut ponit Themistius, sed ex hoc q̄ cognoscit
seipsum in seipsum, dico q̄ cōtinet esse eorū, & q̄ ē cā es
se eorū, & hoc est q̄ dicit, & ueritas est qd cū scit se tm̄ i
se scit omnia in esse qd est cā eorum esse, & nota dicit
quod est causa non dicit fm quod est causa. Ad euidē-
tiam istorū est intelligendū, q̄ aliquid pōt dici esse intel
lectum, uel scitum, & fm ipsum esse quod habet in seip-
so dupliciter. Vno modo q̄ ipsum fm ppium esse quod
habet in seipso p se terminet actum intelligendi sic q̄ in-
tellectus in intelligendo trāseat super ipsum tanq̄ super
per se terminū intellectionis, & tanquam super obiectū
p se speculatū, & p se intellectū, sic ut posuit Themistius
q̄ cum Deus intelligit se subito transferret se ad intelli-
gēdum creaturā fm illud esse propriū quod habet in se-
ipsa creatura, ita q̄ actus intelligendi terminaret ad crea
turam cognitā in propio esse, quod habet in seipsa tan-
I quam ad obiectum p se speculatū, & intellectum sistēs,
& terminans actum intelligēdi diuinū. Alio modo, q̄ ip
sum sit cognitū in quodā alio adunate, & unitiue cū eo
sic, q̄ illud aliud in quo adunate ipsum cognoscitur sem-
per indefectibiliter sit p se terminās actū intelligendi &
per se speculatum, & per se intellectum, & q̄ intellectus
suus nunquā se trāsferet ultra tanquā in aliud obiectū p
se speculatum, sed qd solū consequitiue intelligat illud
quod adunate est cognitū, in eo fm esse, propriū quod
habet in seipso. posito. n. quod esset unus calor separatus
qui esset calor per essentiam, & includens perfectiones
omnium calorum, si tunc esset aliquis intellectus cōpre-
hendens illum calorem, & omnes alios in eo adunate po
sito. cum hoc q̄ ille intellectus cōprehendens illū calo-
rem, & oēs alios in eo semp indefectibiliter staret specu
lando semper illum calorū tantū ex hoc quod sic intelli
geret semp stando in cōprehensione illius caloris p essen
tiā, q includit pfectiones oīum calorū fm ppriū esse in se
ipsis, & inquit q̄ istud clarius habet dist. 35. art. 4. in fine

K & rōsione ultimi argumēti. per hūc modū uult Com. di
cere cōtra Themistiū, quod non solū intellectus diuinus
nihil intelligit extra se acquirēdo sciam a rebus, ut pba-
uit prima conclusio principalis, sed quod nihil intelligit
extra se tanquam obiectum terminans actum intelligen
di, & tanquam obiectū speculatū, & intellectū, sicut po
suit Themistius. Sed quod intelligit omnia in seipso, ita
q̄ intelligendo comprehensiue, seipsum tantū qui est cā
eorum intelligit alia, & hoc est quod dicit rñdendo, &
ueritas est, q̄ fm quod scit se tātum scit oia in esse, quod
est causa eorum in esse, & uocat cognoscere in causa co
gnoscere omnis in eo q̄ est tale per essentiā, in quocūq;
genere sit cā non curat. Et adhuc ulterius declaratur po
sitio, ne enim aliquis crederet, q̄ solū cognosceret illa fm
esse solum, quod habent in ipso, & non secundū esse pro
priū, quod habent in ipsis suis esse proprijs extra addit
triplex exēplū Primum de calore, quia qui scit calorem
ignis tm̄ non dicitr nescire naturā caloris inexistentis in
reliquis calidis, sed iste est qui scit naturā caloris fm qd
est calor. Tunc arguo ipse dicit, q̄ qui cognosceret calo
rē per essentiā. s. ignis tm̄, nō dicitr nescire naturā caloris
existētis in rebus calidis, sed cognoscere calorē, ut est in
calidis est cognoscere ipsa calida, sicut cognoscere albe
dinē, ut i pariete ē cognoscere parietē albū. Igit uult q̄ q
L cognoscit calorē tm̄, nō solū cognoscit calorē in his, sed
cognoscit ipsa calida, sed hoc nō pōt eē nisi cōsequitiue.
Cum non potuit nisi unū per se intellectū terminans co-
gnitionē. Et pōt formari ratio principalis a simili sed sen
tentialiter sic. Si aliquis sciret calorem p essentiā. s. ignis
tm̄. sup pfecta cōprehensione sciret oia calida oibus mo
dis quibus sunt calida, quia da oppositū non cōprehen
deret calorē. Igit si illi primū ens scit se tm̄, q̄ ens est ens
p essentiā, & cōprehēsiue, sequitur q̄ scit ois entia oibus
modis quibus sunt entia, sed cognoscere oia entia oibus
modis quibus sunt entia, est cognoscere distincte ea fm
ppria esse. Igitur Deus intelligendo se tm̄ comprehēsiue
excluso oi alio obiecto terminante eius cognitionē, saltē
cognoscit alia distincte fm sua esse propria, ut sunt uide-
licet in seipsis. Secūdo ponit aliud exemplū, si esset ali-
quod ens quod ens esset in seipso simplex existens, & es-
set oē ens secundum perfectionalē, & idēticam continen
tiā, tunc eo quod quis sciret perfectissime tale ens, sequi
tur, quod sciret oē ens fm oēm perfectionē suā, quod est
scire ipsum fm quamlibet entitatem suā, quia in oi ente
est aliqua perfectio, sed ut dicit tale est Deus, ait. n. sic,
primus scit naturam entis in eo quod est ens. in eo quod
est ens simplex, quod est ipsum. Tertio de intellectu, ui-
delicet sit esse aliquis qui per essentiā continet oia intel
ligibilia. Tunc qui comprehenderet illum intellectū, cō
sequenter cognosceret oia alia secundum oēm modum
suæ entitatis. Addit etiā pfatus Doctor ex suo, ad hoc
duplex exemplum naturale. primū numerus senarius est
M formaliter constitutus aliqua unitate. Non. n. est bis tria,
neq; ter duo, sed semel sex. 5. meta. & tū patet, q̄ qui cō-
prehenderet illam unitatem. s. senitatē cognosceret distin
ctē duas trinitates, & sex unitates, eū. n. hæc in eo quo-
quo mō cōtinent, non esset cōprehēsio eius nisi hęc oia
fm sua ppria esse cognoscerentur, sic in proposito Deus
comprehendendo seipsum qui est per se qdā unitas co-
gnoscibilis oium dicit esse cōprehēsiuus &c. Aliud exē
plum ualde cōueniens est posito gratia exēpli quod uni
tates oium cōclusionū, q̄ continentur in primis princi-
pijs essent eadē unitas per essentiā cū unitate prioris secū
dum continentiā perfectionalē, sicut ponit Commen. cō
mē. 51. 12. meta. qd plura in intellectu diuino nō sunt ab
essentia intellectus diuini. si igit intellectus meus cōphē
deret pria principia. & staret semper indefectibiliter spe-
culādo, & nō trāsferret se a speculatione principiorū ad
speculādum cōclusiones in seipsis, tūc manifestū est qd
cōprehendendo prima principia, etiā perfectissime adu-
nate, & simplici cōprehensione comprehēderet oēs cō-
clusiones,

A sloſiones,& geometricas,& aſtronomicas,& oium alia rũ ſciarum,ſed talis cõprehenſio non eſſet oino totalis, & pfectiſſima,niſi ad illã cõſequeretur cognitio rei ſm oẽ ſuũ eſſe.Ergo intellꝰ meus cõprehẽdendo perfectiſſime adunate,& ſimplici cõprehenſione prima principia, & oẽs concluſiones in eis conſequutiue,ſalıẽ cognoſcit oẽs concluſiones in ſeipſis,& ſic arguẽdũ eſt per oĩs de intellꝰu diuino & cętera.iſta eſt opio,& declaratio Aue. ſm iſtũ doctorem. Licet aũt de hoc memini me ſpãlem qõnem edidiſſe in cõmẽtarijs meis ſuper.12.meta.q̃ntum ſpectat ad pñtem locũ. Dico ꝙ iſta nõ eſt mens Auer. quia intellectio Dei ſm ipſum eſt oino ſimplex,& oino indiuiſibilis,qa,ut ſcribit Com.12.meta.cõ.37.eſt in fine ſimplicitatis,unitatis,& nobilitatis.Et ꝑ conſequens ibi non eſt multitudo intellectorum in ꝑpria forma,neq; ꝑ uiam intentionis primę,neq; per uiã conſequutionis, ſicut ſibi imponit iſte doctoe. Amplius tunc intelligens, & intellectũ in eo non eſſent oibus modis eadẽ qa obiecta conſequutiue cognita non ſunt formalr loquẽdo ſm ꝑpriũ eſſe formale oibus modis eadẽ cũ obiecto primo cognito,qa ſi oibus modis obiectum primo cognitũ,& obiecta alia conſequutiue cognita formalr,& oibus modis ſunt eadẽ,igiẽ nõ oporteret alia obiecta per participationẽ entia conſequutiue diſtincte cognoſci,ex hoc ꝙ intellectus diuinus ſuã eſſentiã,q̃ eſt ens per eſſentiã co-

B gnoſcit,imo oia æque primo intuerenẽ a diuino intellꝰu in propria forma ſine aliqua cõſequutiõe.Cõfirmaẽ,qa Auer.contra Auic.12.meta.non ponit in intelligẽtijs eſſe conſequutionem,nec in ſe,nec in ſuis actibus intelligẽdi. Amplius pateretur Com.conſilꝰes anguſtias quas patitur Themiſtius qui poſuit intellꝰm diuinũ cognoſcere oia inquantũ cognoſcit ſe eſſe principiũ oium, manifeſtũ eſt ãt ꝙ ſi ita eſſet,ut inqt Themiſtius ꝙ in cognitiõe Dei eſſet aliqua cõſequutio inter cognitionẽ principij,et principati, & ita eſt ſecundũ te cõſequutio inter intelligere ens ꝑ eſſentiã,et inter intelligere ens ꝑ participationẽ,

Quod aũt dicit pręfatus Doctor de tribus exẽplis adductis per Auer.facile excludi põe.nã exemplis utimur, non ut ita ſint,ſed ut audiãt qui addiſcunt,nã exemplorũ ſequitur manifeſtatio,& nõ uerificatio,ut ſcribit Com. in.2.de aĩa in cõ.67.unde lucidiſſimus Thẽ.in primo de aĩa.cap.24.ſcribit,Ego uero primũ illud demitor eorum qui hoc audent dicere,quod arbitranẽ exempla uim probationũ habere,cũ tñ exẽplũ ad faciendã fidẽ infirmiſſimũ argumẽtũ ſit. Amplius aũt ex illis exẽplis non põt haberi illud quod deducit ꝑfatus Doctoe.nam licet cognoſcens calorẽ per eſſentiã inuentũ in igne,non dicatur ignorare naturã caloris exiſtẽtis in alijs rebus calidis tñ in illa ĩtellectiõe caloris ignei,nõ intelligit iſte intellꝰs oẽs alios calores per participationẽ in alijs rebus calidis ſecũdũ propria eſſe,& formaliter,qa nõ intelligit iſte in

C tellectus formaliter niſi caloris eſſentiã,non tñ iſte in ꝑpria forma intelligit calorẽ lapidis,q eſt,ut quatuor, & calorẽ plantę,qui eſt ut quinq;,ut clarũ eſt,unde deductio eius uidetur peccare per fallaciã accidentis, cognoſco albedinẽ,quę eſt in pariete.ergo cognoſco parietem albũ,qa accidit albedini,ut eſt cognita a me,ꝙ ſit in pariete,ita oia calida per participationẽ cognoſcunẽ in cognitione caloris ꝑ eſſentiã,ſed nõ ſequiẽ ꝑꝑ hoc quod illis taliter cognitis cognoſcanẽ in ꝑpria forma,qa cognoſci in propria forma accidit,& extraneũ eſt calidis ꝑ participationẽ,ut cognoſci dicuntur ad cognitionẽ caloris per eſſentiã,& ita patet ſolutio ad oia exẽpla adducta ꝑ ipſum. Amplius in ſeipſo hoc experiri potuit,nã nõ eſt dubiũ quod in entibus eſt ordo,& imperfectiora dicuntur contineri in perfectioribus,unde Ariſt.in.2.de anima in tex.cõ.31.inquit,ꝙ uegetatiuum eſt in ſenſitiuo, ſicut trigonũ in tetragono,& nõ oportet,q̃d qui diſtincte cognoſcit hoiem q eſt metrũ omniũ, eorum quæ ſunt hic q̃d principaliter,aut cõſequutiue intelligat oẽs alias ſpecies,& creaturas a qbus differt homo,uñ Ariſt. & Cõ.

D & Thẽ.in.2.poſterio.dãnati in tex.cõ.20°.in illo cap°. non autem oportet definientẽ, & diuidentem oia ſcire. Speuſippus,ut inqt Themiſtius in ſua paraphraſi.ca.24. q opinabatur,ꝙ ille qui diffiniturus eſſet aliquã rem debet prius cognoſcere oia a quibus differt,unde Ariſt.ibi manifeſte cõcedit aliquẽ hr̃e poſſe diſtinctã cognitionẽ de ſpẽ nobiliori, eſto q̃d ignoret uiliorẽ diſtincte a qua illa nobilior diſtinguiẽ,& ideo ſine dubio cum ſupportatione,& reuerentia nõ medullitus penetrauit uerã opinionem tangendo Auer.ſed corticem uerborũ tetigit ut ſtatim oſtendat,nã rectũ eſt iudex ſui,& obliqui.Dico igitur altius quędam reperendo neceſſaria circa hoc q̃ ſunt de mente Auer. Primũ ꝙ ſuppono de mẽte eius eſt hoc q̃d eſſe ſenſibiliũ formarum gradus habet, quorũ uilior eſt in materia,nobilior illo aũt eſt eſſe,q̃d habẽt in humano intellectu,& nobilior illo eſt eſſe quod habent in ſeparatis intelligentijs,dictæ formæ gradus hñt adinuicẽ differentes,ſecundũ q̃d differunt illæ intelligentię adinuicem,& eſt de intentione Aue.in libro deſtructio deſtructio.in diſputatione.3.in ſolone.18.dubij. Solutio. Pro quo debes ſcire,ꝙ ſunt duo extrema latitudinis formarũ. Vnũ in extremo remiſſiori,& hoc eſt prima materia,q̃ ſecundum beatũ Auguſt.in.12.libro cõfeſſionum eſt prope nihil,unde ex ſua imperfectione, & latentia ꝑꝑ ſuũ eſſe diminutũ q̃d habet Plato non diſtinxit inter ipſam,& pri-

E uationẽ,ut patet primo phy.tex.cõ.79. Aliud eſt in extremo intenſiori,& iſtud eſt Deus ſublimis,unde Com. 12.meta.tex,cõ.18.inquit.Oẽs formæ ſunt in potẽtia in prima materia,& ſunt in actu in primo motore,& ideo formæ quæ ſunt maxime propinquę naturę primæ materię ſunt impfectiſſimę,ſicut ſunt formę elementales. Deinde ſunt parũ illis pfectiores formę mixtorũ inanimatorũ,ut ſunt mineralia & lapides. Deinde ſunt uegetabilia,& plantæ.Deinde ſunt quædã,q̃ a Græcis Zoophyta,a nobis aũt ambiguam naturã obtinentia inter animalia,& plantas,ut eſt ſpõgia marina.Deinde ſunt animalia.Demum in hoc mũdo inferiori eſt homo,qui eſt terminus iſtorꝫ inferiorꝫ.unde Auer.2.de anima.cõ.32.Cõplementũ autem animaliũ,& finis eorũ quã intẽdebat in natura,& generatione,quem cũ natura potuit pertingere ſtetit,eſt modus animalium habẽtium uirtutem ſpeculatiuam cogitatiuam.i.intelligibilem, & ita intelligis primam partem ſuppoſiti, ꝙ uilior gradus quẽ obtinet forma ſenſibilis in hoc mũdo inferiori,eſt ille quẽ habet in materia,& nobilior eſt ille quẽ habet in humano intellectu.nã ut ſcribit Auer.in eodem loco lapis ſine dubio, & quælibet forma duobus modis habet eſſe.uidelicet eſſe intelligibile,qñ cõprehenditur ſeparatum a materia ab

F intellectu,& eſſe ſenſibile,uidelicet id quod habet in materia.uerbi gratia lapis formã habet materialẽ extra animã,& aliã formã,quæ,eſt intellectio,& comprehenſio facta in anima, prout anima rationalis ſeparatam capit eã,& ideo forma,ut eſt in aĩa humana,quæ eſt locus ſpecierum non ois,ſed intellectus,ut dicitur in.3.de anima, habet nobilius eſſe,quod hr̃e põt reſpectu iſtius ordinis qui eſt in hoc mundo inferiori,nã ut ſcribit Ariſto.in.2. cœli & mun.tex.cõ.24.Ordo eſt propria natura ſenſibiliũ. Secundo imaginare debes,& conſimilis ordo, imo longe perfectior eſt in illo ſuperiori mundo,a quo ois ordo,ꝙ ſeries,et permanentia iſtius mundi diſponitur,teſte Ariſt.in principio libri meteororꝫ.ubi inqt.Oportet mũdum iſtũ inferiorem ſupioribus lationibus eſſe continuũ ut omnis eius uirtus inde gubernetur.unde Ariſt.deridet antiquos qui ponebant caſum & fortunã in corporibus cœleſtibus,& nõ in iſtis inferioribus,ut patet in.2.phy. tex.cõ.46.ubi inquit. Adhuc inconuenientius eſt dicere hoc uidentes quidem in cœlo nihil caſu fieri,in his aũt q̃ non ſunt a fortuna multa contingere a fortuna, & erat merito ecõtrario fieri.uñ.8.phy.tex.cõ.11. Nihil inordinatũ eſt eorũ quęcunq; a natura,et ſm naturã ſunt,natura.n.cauſa ordinationis eſt.& Commen.in com.dicit,ꝙ

G illud quod est causa ordinis est, dignius ordine, & ideo scire debes quod gradatim ascendendo ab aia humana, q̃, licet sit suprema inter formas, q̃ sunt in hoc mundo in inferiori, est tñ infima respectu formarum, q̃ sunt in mũdo superiori, quia est in confinio æternitatis, & temporis, ut dixit Isaac, & est etiã sententia Auer. in .3. de anima. in cõ. 19. Et in .2. physi. cõ. 26. Forma igitur eadem, ut est in intelligentia lunæ est habẽs nobilius esse, quã ut erat in aia humana & eadẽ ut est in intelligentia Mercurij est in nobiliori gradu essendi, quàm ut erat in illa, quę est Lunæ, & adhuc nobilius esse habet, ut est intelligentia Veneris, & nobilius esse adhuc habet ut est intelligentia Solis, & adhuc nobilius esse habet, ut est in intelligentia Martis, & adhuc nobiliori modo, ut est intelligentia Iouis, et adhuc nobilius esse habet, ut est in intelligentia Saturni in supremo autẽ & perfectissimo gradu essendi est, ut est in primo motore qui est Deus sublimis & hoc tenendo q̃ ordo intelligẽtiarum in nobilitate, et perfectiõe sit, sicut est ordo in orbibus motis uidelicet q̃ quanto aliquis orbis est propinquior orbi stellato, tãto est perfectior, & quãto est remotior tanto imperfectior, unde orbis Lunæ inter corpora cœlestia est, sicut elementum terræ inter elementa, ut dicit Com. in .2. cap. de sub-
H stantia orbis & in .2. cœli. in cõmẽ. 49. & est sententia Aristo. ut dicit in libro de animalibus, et sic est tenẽdum fm opin. Arist. ut scribit Com. 12. met. in commẽ. 44. ubi inquit. q̃ Arist. intẽdebat quod ordo earũ sit fm ordinẽ orbium earum in loco, licet mathematici aliter sentiant in hoc, ut dicit ibidem. Et sic intelligis quomodo formę istorum sensibilium sunt in superioribus, & nobiliori mõ quã sint in materia, unde in libro de diuinis nominibus. cap. 5. Dionysius dicit. q̃ superiora in entibus sunt exemplata in inferioribus, & beatus Thom. in q̃õnibus disputatis de anima. in. q. 15. scribit. q̃ similitudo inferiorum inuenitur in superioribus Vnde & mathematici futura prenunciant considerantes similitudines eorum q̃ hic aguntur, & in cœlestibus corporibus. Et isto mõ innotescere etiã potest tibi unde contingat diuinatio, q̃ est fm quietem, de qua multũ laborauit Arist. & etiã Auer. in libro de diuinatione. Et inde etiã cõtingunt futurorũ prophetię, quę plerunq; melancholicis contingunt, licet tales non intelligant illud quod dicant, unde Com. 12. meta. cõ. 18. prophetæ prædicentes futura nõ intelligunt illud q̃d dicunt. Vnde scire debes, q̃ antiquitus erant instituti interpretes uaticiniorum, & isti dicebantur prophetæ, sed loquẽtes futura dicebant uates, ut refert Plato in Timæo, et ratio naturalis super hoc est, quia uates, sunt melancholici, & extasim passi, qui ut inquit Aristo. in libro de diuinatione, quæ est in somno præuident futura, quia proprijs motibus non infestantur, sed lõge proijciuntur, & ideo extraneos motus maxime percipiunt, & de hoc
I uide Auice in .6. naturaliũ. parte. 4. cap. 5. Et sic intelligis etiam qũo multæ artes, & quomodo etiam medicina, ut inquit Auer. existimat, q̃ sit pars prophetiæ, quia multa remedia ægritudinũ reuelata fuerunt in somno, ut refert Aui. de splenetico in .2. canoñ. in ca. de urina, & multa cõsimilia. Et sic intelligis qũo omnia, quæ sunt in hoc mũdo inferiori cadunt sub solicitudine, & prouidẽtia, unde Com. in .2. physicę auscultationis. in cõ. 75. ubi Arist intendit declarare, qũo natura agit pp finẽ. inquit. n. quia ista propositio est maxima, & fundamentum in hac scia & in scientia diuina, qm̃ si naturalis nõ cõcesserit eã negat principiũ finale, & negat materiã esse pp formã, ex quo sequitur ipsum negare agens, generans enim nõ generat nisi pp aliqd. Et sic mouens nõ mouet nisi pp aliquid. Et eum sequit̃ forma necessario materię natura nascitur casu. Et sic nõ erit agẽs, aut si erit, erit frustra. Et similiter si diuinus non cõcesserit eã non poterit probare q̃ Deus habet solicitudinẽ circa ista quę sunt hic. Et similiter ex hoc intelligis qũo opus naturę rememorat ab intelligentia non errante, ut recitat Com. 12. meta. cõ. 18.

Nota de diuinatione secundum quietem.

Prophetæ Vates.

K et fuit sola lucidissimi Themistij. inquit. n. in primo physicæ auscultationis sup expõne tex. cõ. 81. ubi Aristo. loquitur de appetitu naturali materiæ in illo textu. Existẽte. n. quodã diuino, & optimo, inquit enim. Nam cũ materia sit receptrix capaxq; priuationis, atq; id habeat solũ, ut potẽtia cõster infirmior, & imbecillior est, q̃ ut possit formas quas uicibus suscipit ppetuo retinere. Sed cur suscipit uicibus formas. Quia appetẽs est diuinitatis, & discupiens boni. Voco aũt diuinum, & bonũ primã formã, & primam cãm quo referuntur collimantq; oia, & cui quęq; res tẽdit fieri q̃ simillima q̃tũ põt, põt aũt q̃tum natura conceditur. Ea uero appetitio quonam mõ est in materia profecto uerissimũ putu quod dicit̃, prouidentiam fuisse quę & turpi desideriũ honestatis, & egẽti opulentię quantum sit satis inieceri. Sed tunc est ardua difficultas, qũo ea quę sunt hic cadunt sub dei prouidentia, si Deus nihil fm Peripateticos, eorũ q̃ sunt hic intelligit. Istam aũt difficultatem Auer. isto modo euadere conatus est i. 12. met. cõ. 37. inquit enim. Dicentes autẽ q̃ Deus solicitus est circa unumquodq; indiuiduũ aliqualiter est uerum, & aliqualiter nõ, qa nullum indiuiduum habet dispositionem propriam, nisi illa dispositio inueniatur in aliquo modo illius speciei. hoc igitur modo
L uerum est Deũ solicitari circa indiuidua. Sollicitudo aũt circa indiuiduum tali mõ, quod nullus habeat cõmunicationem cum eo, hoc nõ est fas bonitati diuinæ. Et iste Io us fuit iudicio meo, in cã q̃ Ioannes ille de Bacchone deuenerit ad illum modũ dicẽdi in uia Auer. q̃ intellectus diuinus intelligit diuinam essentiam, q̃ adunate cõtinet omnia, & hoc comprehensiue, tunc per uiam consecutionis intelligit omnia alia distincte fm propria sua esse. Sed iste intellectus stare non potest, ut prędiximus. Amplius sequeretur positio idearum in intellectu diuino fm uiam Aristo. quia intellectus diuinus si cognoscit speciem hominis, pariformiter & alias species, hoc autem stare nõ põt sub proprijs rationibus distinctis ista esse apprehensa ab intellectu Dei fm fundamenta eorum. Nam Aristo. in .1. cœli & mundi. in tex cõ. 92. ubi Arist. arguit contra Platonem qui dicebat mundũ istum sensibilem esse productum a Deo per exemplar in mente diuina, q̃ ipse Plato nuncupabat mundum archetypum, iuxta illud Boethij in .3. de consolatione philosophica in illo metro.

O qui perpetua mundum ratione gubernas.
Terrarum cœliq; sator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, stabilisq; manens das cuncta moueri
Quem non externę pepulerunt fingere causæ
Materiæ fluitantis opus. uerum insita summi
Forma boni, liuore carens. tu cuncta superno
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens, similiq; in imagine formans.

Inquit pręcipue in tex. trãslationis Arabicæ Arist. ibi. Et iste sermo sequitur sermonẽ de exemplari mũdi, sicut dicunt quidã, q̃ mũdus habet exemplar apud creatorẽ.
M Vbi Auer. in com. inquit. & testatur huic sermoni. s. mundos esse plures, qui ponit in Creatore mundi exẽplar fm quod fecit mundũ. dicens. n. exemplar esse contingit ei necessario dicere, ut mundus habeat plura indiuidua, nã uno existente exẽplari possunt fieri multa exemplata ad imaginem, & similitudinem illius, ut clarũ est. Ecce igit̃ fm uiam Arist. & Auer. q̃ intellectus diuinus non habet exemplar mundi in propria forma, quia tunc ipse pateret consimiles angustias quales ipse intulit in Platonem, ut patet intelligenti. Amplius si intellectus diuinus intelligit Sortem & Platonẽ, non sub rationibus indiuidualibus, quia hoc non est fas bonitati diuinę, ut ipsi opinant̃, sed intelligit illa sub ratiõe speciei, inquãtũ uidelicet cõueniunt in humanitate, tunc ista sciẽtia esset in uniuersali, & tamen ipse determinat in .12. meta. cõ. 51 q̃ sciẽtia Dei non est uniuersalis, neq; particularis, & tã uides quantũ sit arduus iste locus. Dicamus igitur, q̃ in solo primo intellectu ueritatem habet simpliciter, & oibus modis, &

Ardua difficultas.

Euasio.

Clementia Io. de bacc.

Impugna.

Solutio

A intellectus & intelligibile sunt idẽ omnibus modis,sicut
dicit Com.12.meta.cõ.51. Et clarius in libro destructio
destruc.in disputatione.3.in solutione.16.dubij.inquit.n.
Non nãq; sequitur,ꝙ q̃uis intellectus, & intelligibile
sint in separatis intelligentijs unũ et idẽ,quod sint æqua
les in simplicitate.Philosophi enim ponũt,ꝙ intellectus
differunt in hac proprietate ſm magis & minus.Et dicta
simplicitas nõ reperit̃,ſm ueritatẽ nisi in primo ĩtellectu
Et causa huius est ꝙ substãtia primi intellectus est quid
existens per se.Et alij intellectus intelligũt de seipsis, q̃d
in primo in intellectu consistant. Vnde si intellectus in-
telligens,et intelligibile in quolibet horum intellectuum
essent in gradu unitatis,q̃d sunt in primo,esset ipsorũ sub
stantia similis substantię aliorũ,quod est falsum. Et uult
dicere iuxta doctrinã in.1.de aïa.in cõ.5.in solu.2.q.ꝙ in
sola pria ĩtelligẽtia q̃ditas, et essentia sunt idẽ oĩbus mo
dis sed in alijs intelligẽtijs citra primã q̃ditas, & essentia
distinguũtur quoquo modo. Nã ut alias declaraui,licet
in intelligentijs nõ reperiatur uera materia, & realis po-
tentia,inuenitur tñ aliquid ꝓportionale materię,et repe
ritur aliq̃s modus potẽtialitatis,& sicut uera materia,&
realis potentialitas inuenta in istis substantijs composi-
ta ex materia & forma diuersificauit simpliciter essentiã
B a quiditate,q̃a tota quiditas est ipsa forma licet essentia
constet ex materia & forma,sic in intelligẽtijs,in quibus
est potentia aliqua pro quanto unaq̃q; citra primã nõ
est ens per essentiam,nec per consequens aliqua ex ipsis
habet perfectionẽ simpliciter,quia solũ primum princi-
pium,quod est Deus sublimis est ens simpliciter ꝑfectũ
ut scribit Com.in.5.met.in cap.de perfecto,et ẽ in cõ.21.
& hoc uult dicere ꝙ eã quod secũdum ueritatẽ.i.simpli
citer,& omnibus modis intellectus,& intelligibile iden-
tificantur in solo primo,quia substãtia primi intellectus
est existens per se.i.est ens per essentiam, & essentia, &
quiditas sunt eadem omnibus modis,unde etiam sacra te
stantur eloquia Deũ esse id q̃d est,iuxta illud Exodi.Ego
sum qui sum. Et alij intellectus intelligunt de seipsis, q̃d
in primo intellectu consistant,quia sunt intellectus cau-
sati,& nõ sunt entia per essentiã,sed per participationem
unde inquit Auer.in. dispu.6.in solutione sexti dubij.pri-
ma cã est quiditas absoluta. Et omnia alia entia a prædi-
cta quiditate quiditatem hñt. Et dicta prima cã est ens,
sciẽs oĩa entia absolute.entia nãq; esse hñt,& sunt intelli
gibilia,prout ipse seipsum scit. Dicamus igitur iuxta præ
inducta fundamẽta,ꝙ cum esset sit in primo principio ꝑ
essentiam omnes perfectiones formarũ uniuersæ continen
C tur in essentia eius nõ secundum proprium & distinctum
esse repręsentans ipsa in propria forma, nec principaliter
nec consequutiue ſm opinionem Peripateticorum, sed no
biliori,& altiori modo,q̃ si ſm proprium,et formale esse
eorum repręsentarentur unde intellectus diuinus essen-
tiam diuinam solum distincte intelligit omnibus modis,
ex hoc tamen non dicitur confusam,aut uł'em cognitio-
ADDitio. nem de alijs habere. Vnumquodq;.n.ꝑfectius esse ha
bet in causa prima,licet ſm aliã rationẽ q̃ in seipso ſm
propriam rationem, quæ enim seipsis non sunt uita in
Deo sicut uita,ut dicit etiam beatus Augustinus super
primo Ioannis quod factum est in ipso,uita erat. unde
nihil dicitur extra se intelligere,quia extra ens per essen-
tiã nihil intelligit quia tamen omnis modus essendi nobi
liori modo est in ente ꝑ essentiam q̃ sit in propria forma
ideo intellectus diuinus intelligendo seipsum tantũ,nihil
dr̃ ignorare, imo oĩa entia intelligit nobiliori, & altiori
mõ q̃ aliquis intellectus ea possit intelligere, unde Cõ.
in dispu.t.in solone.18.dubij.inquit.Facta igitur ista ex-
cusatione dicimus,ꝙ id q̃d dixerat Algaçel,u3 ꝙ si pri-
mũ principiũ tm̃ seipsum ĩtelligeret ignoraret omnia quę
creauit bene sequeretur,si id quod intelligit de seipso es
set aliquid p̃ter entia absolute,hoc est dictu si nullo mo-
do entia per participationem essent contenta,& adunata
in sua essentia,q̃ est ens per essentiam, & sequitur, sed id
quod ponũt.s.ꝙ id q̃d intelligit de seipso sunt entia in no D
biliori esse q̃d fieri posset.s.q̃d ipse est intellectus,q om-
nium entiũ est causa, uult dicere ꝙ oĩa alia entia in intelle
ctu diuino nobiliori modo sunt quam sint in seipsis,quia
ibi sunt independenter, & sunt modo diuino,nam intelle
ctus diuinus est causa omnium entium. Et quia ex his uer
bis aliquis posset cogitare,ꝙ intellectus Dei intelligit
oĩa inquantũ cognoscit se esse cãm oium,sicut opinabat̃
Themistius,ideo imediate subdit nõ q̃d intellectus Dei
intelligat entia inquantũ sunt causæ absolutę,quod ipse
ea intelligit eo mõ quo nos ea intelligimus,imo mõ quo
nullus intellectus p̃ter eũ põt ea intelligere.si enim alius
intellectus entia intelligeret illo mõ quo intellectus diui
nus ea intelligit,cõmunicaret ergo cum eo in sua scientia
quod est falsum,& est manifestũ quod Deus ab alijs in
hac proprietate differt expresse,& ideo cauemus nobis
dicere,ꝙ Dei scientia est uniuersalis,aut particularis,qm̃
ambæ istæ scientię causantur ab entibus,& sunt genera-
biles & corruptibiles,& hæc diffusius declarabimus in
E sequentibus,quãdo tractabimus de Dei scientia,attamẽ
quo ad pręsens dicimus summarim,ꝙ hęc qõ duo habet
membra quorũ unũ est,ꝙ si ipse Deus intelligeret entia
prout sunt cãæ ipsius sciæ.sequeretur ꝙ Dei intellectus
esset gñabilis,& corruptibilis,et q̃d nobilior ex uiliori ꝑ
ficeret̃,uñ si eius substãtia ab ĩtelligibilibus rerũ,& earũ
ordine non differret,oporteret ergo huic dare intellectũ
q non est cõprehensio formarũ entium sicut in se in gra-
du,& ordine,uñ postq̃ ista duo sunt falsa,sequitur ꝙ id
qđ seipsum intelligit,sicut oĩa entia,sed in nobiliori esse
q̃ illud qđ hñt in seipsis. Ecce igit̃ ꝙ Philosophi dicẽ-
tes Deũ seipsum intelligere solũ non negant ex hoc illũ
ignorare alia a se oĩbus modis,licet.n.ignoret illa eo mõ
quo nos ea scimus,quia talis ignorantia nõ arguit imꝑ
fectionem,sed perfectioni attestatur,qñquidem scia nr̃a
est causata ab entibus,& tali scia Deus non scit entia,uñ
sic ignorare q̃dam pręstat q̃ intelligere simpl'r loquen-
do.nã si ĩtellectus diuinus sciret entia isto mõ quo intell's
humanus scit illa, sequeret̃ ꝙ scia Dei esset causata sicut
scia nr̃a,& cũ intelligibile sit ꝑficiens intellectũ,tunc ui
lius ꝑficeret nobilius. Sequeret̃ et ꝙ si scia Dei eẽt cau-
sata ab obiecto,sicut scia humana,cũ talis sit gñabilis et
corruptibilis,saltẽ ſm indiuiduũ,ut dicit Com.i.3.de aïa.
in cõ.5.& Arist.3.de aïa.tex.cõ.20.tunc igit̃ scia Dei es-
set corruptibilis. Et ut possis bene intelligere,q̃uo intel
lectus diuinus se solũ intelligẽdo dr̃ oĩa intelligere nobi
liori mõ,quã sint in ꝓprio esse,audi uerba Auer. quæ se-
F quuntur.Sed q̃uo unum & idem ens gradus habeat di-
uersos in suo esse,manifeste apparet ab anima.color enim
gradus habet in suo esse adinuicem differentes in nobili-
tate,uilior enim suis gradibus est ille quem habet in ma-
teria.Deinde habet nobiliorem,eo.s.in uisu,quare ex uisu
cõprehenditur & in materia minime. Pręterea declara-
tum est in naturalibus,q̃uo color habet aliud esse in uirtu
te phantasię qui est nobilior,& simplicior esse q̃ in uisu
habet. Deinde habet nobilius esse isto in memorię uirtu
te.Deinde habet in intellectu esse nobilius alijs pręcedẽ
tibus gradibus etiam dicunt Peripatetici,ꝙ adhuc habet
esse aliud nobilius oĩbus p̃dictis sine cõparatione aliqua
s.in scia Dei q̃uo nobilior illo cõsiderari non põt. Et ut
possis bene hoc capere,scire debes,ex Philosophorũ cõ-
clusionibus,ut inq̃t Aue.in disputatio.6.in solu.secundi
dubij quod ens incorporeũ est in se pura scia tantũ, ipsi
enim opinati sunt qđ formę inscientes sunt.s.scientia, &
cognitione carentes,prout cõsistũt in materia,& si forte
inueniret̃ aliq̃d in materia nõ cõsistẽs,manifestũ est quod
est pura scia,& hoc patefit apud eos oĩ rõne.ipsi enim re
periunt formas naturales aliquo mõ separatas a materia
& sunt pura sciẽtia, & intellectus, & intellectus non est
aliud in essentia a forma rerũ separatarum a materia, un-
de postq̃ res quę de ipsarum naturis non sunt separatæ a
materia sic se hñt,quãto magis illę q̃ de natura earũ cõ

G cinue separantur digniores sunt quod sint purus intellectus, & pura scia? unde arguit per locū a minori ad maius si formę materiales quę sunt potentia intellectę fiunt actu intellectæ cum abstrahuntur a materia, & fiūt unū cum intellectu, ut dicit Com. in. 3. de anima. in com. 5. in solutione. ij. q. quanto magis credēdū est in aliĳs formis quæ de se abstractæ sunt a materia intellectum, & intellectus erunt unum in superiori gradu quā sit ī intellectu nostro: in primo autem intellectu omnibus modis, & simpliciter ista sunt unum, & ideo in eodem loco infert parum infra, & concluditur ex ipsis pręmissis, quod intellectus separatus non intelligat nisi seipsum, & intelligēdo seipsum intelligit omnia entia, quia intellectio sua nō est aliud nisi omnium entium ordo. i. natura, quia natura entium, & bonum uniuersi consistit in ordine, ut patet. 12. meta. com. 54. Sed contra prædicta sunt rationes Greg. de Arim. in primo senten. dist. 35. & 36. recitatis enim motiuis Arist. & Com. inquit. hæc sunt motiua huius partis quibus multo fortioribus apparet probari partem oppositam, ideo conclusionem oppositam ponere Deum intelligere. ergo habet ponere Deum intelligere alia se. Antecedens est concessum, etiam a tenentibus partem oppositā, et probaẽ rōne, quia noīe Dei intelligimus illud quod est entium oīum nobilissimū, cuius nobilitatē nō nisi ex his q̃ nota sunt nobis possumus naturaliter inuestigare,

Rōnes Gr. de Ari. i. sen. dis. 35. & 36.

H cum ergo in rebus notis oēs cōiter iudicemus eas quę cognoscūt nobiliores esse, his q̃ naturaliter carent cognitione, & ex cognoscētibus eas, q̃ intelligunt nobiliores esse cęteris, quę & si cognoscunt aliquo mō, ueibi grā p sensus corporales, nō tñ intelligūt cōnabiẽr, cōcludendū est q̄d Deus alia intelligit. Cōseqnētia quoq; quasi ex eadē radice ꝓbatur. nā sicut naturaẽr iudicamus cognoscentia nō cognoscentibus esse digniora, sic etiā uirtutes per quas plura cognoscimus ex hoc ꝙ plura cognoscimus p eas iudicamus esse digniores, & perfectiores. unde etiā sicut dicit Philosophus in prooemio meta. & si nunq; diceret adhuc dictū in se uerū ē sensum uisus p̄ aliĳs, diligimus etiā pręter utilitatē q̄ habemus de ipso, & nihil hr̄e debentes. sup. per dilectionē uisus, & cā est ut dicit, quia plures drīas rerū nobis ostendit, & sicut est de uisu respectu aliorū sensuum, sic gñaliter oīs uirtus, ex sua natura plurū rerū drīas ſm spēm apprehensiua seu cognitiua est simpẽr ſm suā naturā pfectior cęteris q̃ nō sunt tot drīarū entiū cognitiuę. ergo cū Deus sit oīum nobilissimus, si naturalē rōnē qs sequatur, nō minus habeꝫ ponere quod plures drīas, & maiores rerū cognoscat cęteris cognitionē hñtibus, & p cōsequēs cognoscat aliā a se, q̃ hēat ponere, qd' ipse simpliciter se tantū intelligat. Forte diceẽ qd' non oportet pp nobilitatis excellētiā in Deo respectu aliorū cognoscentiū ponere, qd' plura cognoscat quàm alia, sed sufficit qd' cognoscat aliquid nobilius quàm illa, cognoscunt, nunc aūt dr̄, q̄ ipse cognoscit seipsum, q est qd nobilissimū oīum cognoscibiliū, & p cōsequēs eius cognitio est nobilissima, & ipse est cognoscēs nobilissimū. Ista rñsio non ualet. primo quidē qa ratio ꝓbat Deū nō esse nobilissimū nisi intelligat alia, unde reduco istā rōnem, & pōt esse ad principale. Oīs natura ex se primo plurium cognitiua est nobilior oī alia, q̃ non est ex se primo tot cognoscitiua, dico aūt ex se primo propter organa & potētias, si distinctę sint ab essentĳs, quarum dicuntur esse potentię, & sic propositio in oībus nobis notis, patet per inductionē esse uerā, unde sensitiua aīalis pfecti, ut leonis uel equi simpẽr nobilior est qualibet aīa, uel re alia quę non est tot cognitiua & humana anima, q̃ est plurium cognitiua, quàm cuiuscūq; alterius aīalis anima simpẽr est nobilior qualibet aliarū, & si esset plurium cognitiua quàm Angelus, uel Deus utiq;, & Angelo, & Deo esset nobilior. Secūdo nō ualet. qm̄ & si forte proteruiter posset sustineri, nō tñ rōnabiliter. Nā & sine maiori proteruia æque dici posset, quod non oportet ꝓpter Dei saluandam nobilitatē ponere ꝙ ipse intelligat, quinimmo hoc nō posito adhuc est eius natura nobilissima.

Rñsio aliquorum.

I

Imp. Greg.

K Nec certe magis poterit conuinci ipsum esse intellectualis naturę ex pręeminentia rerum intellectualiū inquantū huius ad nō intellectuales, quàm poterit conuinci ipsum plura intelligere cęteris intellectualibus naturis, ex eo quod quę plurių sunt cognitiuę, & digniores, & perfectiores sunt his q̃ pauciora cognoscunt. Licet aūt illā cōclusionem ego ex fide teneam, quia tñ fides, ut inquit Grego. non habet meritū, ubi humana ratio exhibet experimentū, & teneo quod non pōt probari rōne naturali Deum aliquid aliud a se intelligere uel uelle, ut tenet etiā subtilis Doctor in suis theorematibus. Ad hanc igiẽ primā eius rōnē, & ita rñdeo cōcedo antecedens, sed nego cōsequentiā maxime si intelligat, ꝙ Deus intelligit alia a se in ꝓpria forma, sed si intelligat, ꝙ intelligat ea nobiliori mō, hoc nō ē negatū a Philosophis sicut patuit aut igitur ipse mentem Philosophorum nō habuit, aut argumentū suum nullius est roboris. Et quia argumentū suum procedit in primo sensu, ideo ad probationē cōsequentię dico ꝙ ipse cōparat cognitionē istorum inferiorum ad superiora, & credit ꝙ sint uniformes, & hoc ē maximus error, unde scribit Com. in libro destructio destructionum in dispu. 6. in solu. 5. dub. in fiñ contra Algaçelē, & cām erroris eius assignādo. Et nos dicimus ꝙ hic error accidit ei assimilādo sciam humanā ad diuinā, unde dicimus

Impug.

Solutio primę rōnis.

L ꝙ quicunq; moueat dubium in diuina scia. & perpendit illud soluere per humanam sciam, est manifestum, ꝙ illa trāsfert iudicium pręsens & absens in duobus entibus, in maxima distantia distantibus uidelicet in specie, & in genere, unde. 12. meta. cō. 51. Scia æquiuoce dicitur de scia nr̄a, & de scia Dei, quia scia Dei est cā entium: sed scientia nr̄a causaẽ ab entibus. unde nō oportet cōparare superiore inferioribus in aliquo uniuoco, quia hñt maximā diuersitatē adinuicē, & ex parte formæ, & ex parte materię, & ex parte ꝓprietatum, ut late prosequutus est Auer. in suo libro de substātia orbis. Similiter in. 2. cœli et mundi in cō. 63. inquit. Nos antē diximus ſm ꝙ dixit Alexā. quāuis non peruenit ad nos suus sermo. Qm̄ primus sermo apud me est in corporibus cęlestibus. s. ꝙ illud quod est pauciorū actionum est melius, quam illud qd' est plurium actionum. Et ille sermo est in eis q̃ sunt sub corporibus celestibus. s. ꝙ illud qd' est plurium actionum est nobilius, quàm illud qd' est pauciorum, & iō nobilissimum est hō. Et uilissimum entia, et manifestum ē ex hoc sermone qd' cōuenit rebus exñtibus Vñ licet Pater reuerende in uirtutibus sensitiuis uirtus, q̃ plures drīas rerum pcipit perfectioe sit, ut allegatur ex prooemio meta. & ēt est auctoritas Aristo. & Auer. in fine libri de sensu & sensato, ubi inquit. Proprietas autē cōprehensionis istorum sensuum in aīalibus nō est eadē, hō. n. cōprehendit drīas rerum & intētiones earum ꝓprias, q̃ sunt in re sensata quasi medullā de fructu. In aīali autē bruto cōprehendūt ea q̃ sunt extra, q̃ sunt quasi cortices fructuum. Tñ in uirtutibus a materia separatis hoc locum non habet quod uirtus q̃ plura cognoscit perfectioe sit uirtute pauciora cognoscente, alioquin intellectus possibilis, qui cognoscit priuationes, & ea q̃ sunt hic pfectior esset intellectu agēte, qui priuationes non cognoscit, teste Arist. in. 3. de aīa. nec uẽr cognoscit aliquid eorū, q̃ sunt hic, ut scribit Com. ibidē. in cō. 19. Consequens autē est impoẽe nā agens semper est nobilius passo, & principium materia, ut ibidē scribit Aristo. tex. cō. 19. Vnde lucidissimus Themistius in. 3. de anima. super hoc dicit hæc aurea uerba capi. 41. Prohinc, si quis intellectus est ab omni potentia exolutus liberq;, is neq; malum neq; priuationē intelligit qualis intellectus uidetur. i. agens. Et eo amplius cā rerum princeps, id est Deus. Est. n. intellectus agens a materia abiunctior, quàm intellectus potētię. quāobrē is semper intelligit id quod maxime est, & quod maxime forma existit, & qd' longissime ab omni priuatione informateq; abest, talia ipsemet est, seipsum ergo intelligit atque hic eius

Themist.

M

A cuius substantiam merito actum uocauimus, & q ꝓprie
separatum est, & qui neq; illū quidem innexum potentiæ
continet. Nec eo tñ impfectior uideri debet, quàm hic
qui contraria, & priuationes intelligit, nō.n. numero re-
rum quę sciuntur perfectio, aut præstātia corrigatur, sed
pōdere. nec qui plurima intelligit, idē etiā pluris est, sed
qui meliora nobilioraque nouerit. Hec ille. Vnde mirum
est de tanto theologo, qui audet dicere rōnem suā osten
dere Deū non esse nobilissimā substantiā, nisi alia intelli
gat, quando quidē ut puto nec hoc theologice dici pōt.
non enim nobilitas Dei cōsistit ex hoc quod alia intelli
git, sed quia intelligit seipsum. nā obiectum primariū &
adæquatum ac beatificū intellectus diuini est essentia di
uina, quatenus est infinita, & licet ita sit de facto, q alia
a se intelligat ut tenet fides Catholica, tñ non ex hoc dr̄
esse nobilissima substātia, nisi talis intellectus esset causa
eius, et pfectibilis ab itellectis, & ita uili⁹ eēt pfectio nobi
Solu. ad maiorem. lioris. Et ad illā rōnis reductionē patet q ꝓpō maior q̄ di
cit. ois uirtus seu natura ex se prio pluriū cognoscitiua ē
nobilior oīa alia, q̄ ex se prio ñ ē cognitiua, patet ex iā di
ctis, q illa ꝓpositio locū hēt i uirtutibus materialibus or
ganicis, sicut sunt sensus, sed fallit illa ꝓpō i uirtutib⁹ ab-
stractis a materia, sicut sunt uirtutes itellectuales, unde
B Aue. de talibus loquēs in .3. de aīa. i cō. 36. ingt Ex eis cō
ꝑhendētibus, q̄ nō sunt admixta materie qcqd cōprehē-
dit minus pfectū necesse est, ut cōphēdat pfectius, et nō
ecōtrario, sicut intell's possibilis ex hoc qd ē nō admixt⁹
materię intelligit formas materiales, q̄ sunt potētia intel
lectę intelligit formas abstractas, q̄ sunt actu intellectę
sed nō cōuertit, q illę intellectus q intelligit abstracta
itelligit materialia, qa instātia ē de intellu agēte & Deo,
ut supra diximus ex mēte Philosophoꝝ. Et q dicit ulti
mo qd cū minori ꝓteruia teneri posset. posito q De⁹ nō
sit natura itellualis, q̄ si ponat qd nō intelligat alia a se
Negat hoc. nā ut ingt Arist. si Deus nō ē uita intellualis
semp actu itelligēs nihil erit insigne, & ponēdo hoc nō
negāt Philosophi Deū ex hoc qd se solū itelligit qd alia
ignoret oibus modis, qa hoc ueritatē hēet qñ alia entia
essent qd diuersum a sua scia, & hoc falsum ē, qa scia ei⁹
est cā oium entiū, et sō ut cōtinent eminēter in ipso sunt
scia eius, & ut sic hñt eē nobilius q̄ i seipsis, uñ si forma
materialis, ut ē in intellectu nr̄o sit cōprehēsio, & fit unū
cū intellu nr̄o, q̄ forma est potētia intellecta, q̄to magis
credere debemus de formis cōsideratis in esse quo conti-
nenē in prio intellectu qd cū eo unificentur, ut ita dicā ‹
& tō bñ dixit Cō. q intellectus diuinus taliter intelligit
entia qualr̄ null⁹ ali⁹ itellectus pōt ea intelligere, qa si qs
C ita posset oporteret, q ille cōuerteret i nām itells diuini,
& tō est qs itells, & intelligibile oib⁹ modis, et simplr̄ nul
li idētificāt, sicut in intellu Dei, qa ille idētificat sibi eos
Scda ratio Grego. per essentiā. Et hoc nulla creatura pōt. Scda rō princi-
palis Gregorij talis est. si possibile est pluriū effectuum
æqualiter, & indifferenter possibiliū produci ab aliquo
determinato actiuo naturali in aliquo determinato pas-
siuo aliquid determinate ꝓducit reliquis eorū non produ
ctis. ergo possibile est aliqd actiuū singulorū eorūdem
effectuū possibiliū distincte cognitiuū, & libere ꝓducti-
uū concurrere cū ꝑdicto agente naturali ad determinate
aliqd ex illis ꝓducēdū, et ultra. ergo Deus cognoscit alia
a se. Antecedēs statim patet, nā cōstat q actiuū naturale
est in potētia ad ꝓducēdum plures effectus eiusdē rōnis
uerbi grā diuersas formas substantiales ex eadē materia,
& silr̄ accidētales ut corpus luminosum plura lumina, et
eadē pars medij est simul in potētia ad recipiendū, & in
differenter utrūq; est in potētia ad oia alia lumina, & tñ
si approximet corpus luminosum illi parti medij illumi-
nabilis nō ꝓducit oia illa lumina possibilia, sed aliquid
eorū determinate. Idē apparet de calefactiuo, & frigefacti
uo, & cęteris agentibus naturaliter, & silr̄ generās deter
minate aliquā singularē formā substantialē, & nō simul
ꝓducit omnes. Consequētia uero probatur ex hoc q si

D aliqs effectus determinate ꝓducitur, oportet aliquā esse
cām naturaliter uel libere determinatā ad eius ꝓductio-
nē potius, q̄ ad aliorū, talis āt non pōt esse illud actiuū
naturale, nec etiā aliquid aliud cū quodlibet actiuū natu
rale potēs i unū illorū indifferēter possit in quēlibet silr̄
nec passiuū est magis determinatū ad recipiēdū in unum
q̄ aliū, oportet ergo hoc prouenire ab aliqua cā libera, q̄
& si quēlibet possit, uult tñ hunc uel illū determinate ꝓ
ducere, ad hoc aūt necessariū ē qd quēlibet distincte co
gnoscat, alioquin nō se libere determinaret ad aliquē, &
ꝑ cōsequēs nullū determinate produceret. Ex hac cā pu
to Com. fuisse coactū ponere q ad cuiuslibet indiuidui
animaliū & plantarū generationē, & gñaliter cuiuscūq;
alterius qd ꝑ se, & nō a casu fit a natura concurrit simul
cum principio naturali imediato intelligētia agens, q̄ ad
generandū, hoc mō indiuiduū utitur illo naturali prin-
cipio, sicut artifex mīrō, unde ipse in de somno & uigilia
ait. quod declaratū est in libro de aialibus, & uegetabi-
libus qd indiuidua aialiū, & plantarū sunt determinata
E in esse, & determinatarū cārum. In generabilibus autem
per semina, & agentē intelligentiā. In non generabilibus
uero sunt determinata per corpora, cęlestia, & elementa
& intelligentiam agentem, & cū ista indiuidua habent
determinatum esse necesse, ut natura eorum sit intellecta
H apud formā abstractā, cuius proportio ad illa est sicut ꝓ
portio formę artificij. s. artis ad artificiatū, & statim post
dicit, q natura sensibilis moueť ab hac forma abstracta
sicut instrumenta mouētur a forma artificij, et ideo uisom
est inquit Com. q nullū indiuiduū sit essentialiter. i. per
se a natura, nisi per sciam antecedentē, qm̄ instrumētum
artificis, sicut dicit Arist. non moueť nisi secundum arti-
ficē, ex quo patet sm̄ eum, q illa intelligētia ꝑcognoscit
indiuiduum quod determinate producitur. & sic patet cō
sequentia prima. Secunda uero satis est euidens qm̄ cū
non oporteat plura talia agentia libera poni, sed sufficiat
unum quod ad oēs effectus quorum; ꝑ agentium natura
lium concurrat libere ut dictū est, aut tale est Deus, et ha
betur ꝓpositum, aut si non est Deus est nobilius Deo, qd
est impossibile, cum Dei noīe intelligimus qd est in en-
tibus nobilissimum, & patet cōsequentia, qm̄ ens tantæ
potentiæ, & causalitatis, ac etiam intelligibilitatis nobi-
lius est ceteris, nec aliquis sane mētis diceret oppositum.
Sol. prima. Ad hanc rōnē posset dupl'r respondere. Vno mō ad ante
cedens, et dicitur primo q posset dici, quod non sunt plu
res effectus poſes produci ab eodem agēte in uno passo,
sed unus eorū. Secundo, esto q sint plures inter illos, tñ
est ordo essentialis inquantum ad ꝓduci, & ita nō qlibet
F pōt primo produci. Secundo posset negari ultima con-
Solu. scda. sequētia, nā diceretur q esto qd detur tale agens liberum
determinate ꝓductiuum, nō tñ sequitur, q quodlibet di
stincte cognoscat, qm̄ uoluntas, uel homo ꝑ uoluntatē li
bere, & determinate ꝓducit aliquā uolitionē circa aliqd'
obiectū determinatū, & tñ non cognoscit distincte quā-
libet uolitionē productibilē ab eo circa illud obiectum.
Impugna. Ista non tollunt ꝑdictā rōnem, nam primo apparet na-
turaliter esse falsum, qm̄ si solus unus effectus esset possi
bilis ꝓduci ab uno agēte i eodē passo, uerbi gratia unum
lumen ab uno corpore luminoso, cū postquā illud eēt ꝓ
ductum, si ipsum corrumpereť, uel ꝓpter interpositionem
alicuius opaci uel remotionē agentis adhuc remoto ob-
staculo, & presente eodem agente circa idē passum causa
retur, lumen, sequiť q illud idē numero, secundo modo
causaretur, quod fuit primo causatum, & sic naturaliter
corruptū idem numero repagareť, quod uidetur impos
sibile per naturam. Præterea quicquid sit de effectu
aliquo indiuisibili, aut de diuisibili totali, seu perfectissi-
mo possibili produci ab agente de partibus tamen for-
malibus seu secundum intensionem effectus habentis ta
les partes nullus posset negare, quin plures sint produ-
ctibiles ab eodem agente in eodem passo, & tamen ex
eis aliquando aliqua determinate producitur ante aliam,

G & tunc stat rõ tota. Secũdũ ẽt falsum est, q̃m inter ea q̃ sunt eiusdẽ rõnis, & oĩno siĩa nullus est ordo, uel esse potest, nõ.n. est rõ ꝓp q̃ unũ sit prius alio potius, q̃ econuerso. Præterea. Idẽ agens naturale eosdẽ effectus quos in aliquo passo successiue ꝓducit posset in eodẽ simul ꝓducere, ergo non est ęqualis ordo quo ad ꝓduci inter effectus hmõi consequẽtia patet assumptũ declaraẽ, nã si aliq̃d corpus luminosum quod per continuũ motum appropinquãs alicui parti medij causauit in illa lumẽ, uerbi gratia 10. gradũ fuisset genitũ in eo loco in quo est q̃n totũ lumen ꝓductũ est, tũc statim illud totũ lumẽ simul causasset, sicut experientia docet, & nõ prius unũ gradũ q̃ altũ. Ad illud aũt q̃d secũdo dẽ negãdo cõsequentiã ultimã dico, q̃ rõ mihi demõratiua est, ad ꝓbandũ, quod nõ solũ ad actiones naturaliũ agẽtiũ, sed ẽt ad quascũq̃ ẽt libere agẽtiũ Deus libere cõcurrat imediate, alioqn nihil determinate ꝓduceret, nã q̃uis uoluntas libera sit ad causandũ, & nõ causandũ uolitionẽ hãc uel illã uolitionẽ, tñ nunq̃ determinate causaret nisi Deus, q hãc uel illã, & quãlibet siĩem possibilẽ distincte cognoscit uellet determinate eã ꝓducere, ita q̃ q̃a Deus ita uult, cũ uoluntate cõcurrere ad causationẽ huius, & nõ illius, iõ hęc ab utroq̃ ita ꝓducit q̃d nõ illa, & idẽ dico de ꝑtibus intẽsiuis uolitionis q̃ uoluntas aliq̃ñ põt intẽdere, nũquã enim

H una pars potius q̃ alia prius ꝓduceretur, nisi agens hãc, & illã distincte cognoscẽs uellet cõcurrere cũ uoluntate ad ꝓducẽdũ primo hãc & postea illã, & q̃d Deus cõcurrat tanq̃ cã partialis ad oẽm actionẽ uoluntatis expresse dicit Aug. 83. q. ubi ait, q̃ q̃cq̃d in mũdo gerit, partim diuinitus gerit, partim nr̃a uoluntate, & ꝓcedẽtia, & sequẽtia ad hãc intẽtionẽ ꝓcedunt si inspiciant. Iterũ. q. 78. dicit q̃ Deus operat ꝑ artifices quodcũq̃ opus fiat ab eis, & cõstat q̃ ipsi uolũtarie operant. Posset aũt in eadem uirtute eadẽ cõclusio ꝓbari, ex remissiõe alicuius formę uerbi gratia luminis, q̃d ad excludẽdũ quãdã rñsionẽ datã ponẽt totũ simul ꝓductũ fuisse, & successiue, tñ remitti per continuã agentis elongationẽ, tunc.n. una pars ante aliã desinet, cũ tñ oẽs oĩno ęque ꝓpinquę, & oĩbus modis uniformiter se habebãt ad ipsum agẽs, & nulla cã oĩno assignari possit, ꝓp q̃ una ante aliam corrumpatur, nisi quia oĩno Deus ipse, sic uult determinate primo concurrere ad desinẽdũ cõseruare istã q̃ illã, & idem est de alijs formis naturalibus, sicut supra dist. 17. in solõne eiusdã rõnis, ubi agit de intẽsione formarũ corporaliũ, dictum est. hęc est secũda rõ Gregorij. Ad hãc secũdam

Solutio secũdę rõnis.

rõne Grego. rñdetur, q̃ ipse bene nouit, q̃ in accidentaliter ordinatis nõ est ordo per se. unde Com. 5. phy si. cõ. 13. scribit, q̃ ante transmutationẽ non est trãsmutatio essentialiter, ꝑ accidẽs uero est necessariũ. s. q̃ ante oẽm trans-

I mutationẽ sit trãsmutatio, q̃m necesse est, ut sit hic unus motus æternus, qui sit causa q̃ ante oẽm motum factum sit motus, ut declaratũ est in octauo, & quia moderni nõ distinguunt illud quod est per se, & illud quod est ꝑ accidens, existimauerũt, q̃d sequitur, ex hoc q̃ si homo sempꝛ generatur ab homine, & primum non fuerit postremum non erit, & nõ est ita, q̃m primum est, & est sol, & intelligentia operans, hoiem aũt generari ab homine, est uerũ in infinitum per accidẽs, & nõ ꝑ se, & ita dicit etiã in. 8. phy. cõ. 15. & 47. Dicere etiã q̃ ad actionẽ particularẽ agentis naturalis requiratur aliquid agẽs determinans illud ad hunc effectum. & non alium quod determinans est agens per cognitionẽ, & est libere agẽs, & quod hoc senserit Auer. in libro de diuinatione est multũ remotum a doctrina Auer. q̃a licet ipse, & Aristo. magister eius ponant corpus naturę esse opus intelligentię non errantis, non tñ ipsi opinant, q̃ intelligentia concurrat nisi tanq̃ causa uniuersalis, neq̃ tenent, q̃ intellis eius cognoscit determinate aliq̃d singulare, sicut bene patet inspiciẽti uerba Auer. ibidẽ in dissolutione q̃õnis ibi motę, q̃uo cũ intelligentia s̃m Peripateticos nõ intelligat singularia põt esse dator istius cognitionis circa futura contingentia, q̃

K est singularis, & circa singularia, & licet ĩ dissolõne illius q̃õnis ꝑ uerba iã allegata dicat, q̃ indiuidua substãtiarũ cũ non sint a casu, q̃a habent causas terminatas, ex consequendi dicere uideatur, q̃ talia sint cognita ab intelligentia, tñ non fuit mẽs eius, q̃d cadũt ibi sub cognitione sub rõne, qua sunt res singulares. unde si prosequamur auctoritatem eius inueniemus, q̃ intelligentia cognoscit naturã abstractam, quia ut formę rerum sensibiliũ sunt in sciẽtia intelligentię, sic est esse earũ apud illam, & quod hoc sit uerum hęc sunt uerba quæ subnectit parum infra. hoc enim posito non est inopinabile, ut intelligẽtia abstracta det animæ imaginatiuę naturam u'lem istius indiuidui facti. s. intellectũ suę cãę, & aĩa imaginatiua recipiat ipsum particulare, s̃m q̃d est in materia, & tũc forte recipiet indiuiduum illius intellecti, aut suum simile, et quẽadmodũ dat ꝑfectiones animales u'le, & materia recipit eas particulares, ita hic dat perfectionẽ ultimã aĩæ imaginatiuæ u'lem & imaginatiua recipit eã particularẽ, declaratũ est enim q̃ intelligentia agens dat primas perfectiones uirtutũ aĩa particulares, & particulariũ. s. quinq̃ sensuum, et uirtutis imaginatiuæ. dator. n. ultimarũ perfectionũ in eis est res sensibilis. Vbi aduerte q̃ per intelligentiam agentem, q̃ dat immediate uirtutes sensitiuas interiores & exteriores, quę est res sensibilis, debemus intelligere uirtutẽ

Virtus formatiua quid.

L informatiuã, q̃ ab Aristo. nuncupatur in libris de g̃nõne aĩaliũ intellectus, ut scribit Cõmẽ. in. 7. meta. com. 31. & 12. meta. cõ. 18. Et sic etiã intelligitur dictũ Auer. in auctoritate allegata per Gregorium. ubi Commen. dicebat, & declaratũ est etiam in libro de aĩalibus, & uegetabilibus q̃ indiuidua aĩaliũ & plantarũ sunt determinata in esse & determinatarũ cãrũ, in generabilibus autẽ per semina & intelligentiam agentẽ, in non g̃nabilibus uero per elementa, & corpora cœlestia, & intelligentiã agentẽ. Vbi aduerte, q̃ meo iudicio ꝑ intelligẽtiã agentẽ, puto ipsum intellexisse uirtutem informatiuã. & mouet me auctoritas eius. Nã. 7. meta. cõ. 31. in cõsimili difficultate, de his quę generantur ex semine & sine semine inquit. Nos aũt dicimus, q̃ cũ cõsiderata fuerit demõstratio Arist. in hoc loco super hoc, q̃ formę materiales sunt generantes formas materiales, apparebit q̃ semina sunt illa q̃ dant formas rerum generatarum a seminibus per formas quas dederunt semina generãtia, in generabilibus autem non ex semine. i. casu apparebit, q̃ corpora cęlestia sunt illa quę dant sibi aliquid loco seminum, & uirtutũ quę sunt in seminibus, & in eis q̃ g̃nant ex semine, et q̃ oĩa ista sunt uirtutes naturales diuinę g̃nantes sibi siĩa s̃m q̃ artes generant sua artificiata, & ideo dixit Aristo. in libro de aĩalibus, q̃ hę erunt siles intellectui. s. quia agũt actiones in-

M tellectuales, & declarat quare iste uirtutes assimilent intellectui, in hoc q̃ nõ agunt ꝑ instr̃m corꝑale, & in hoc differunt iste uirtutes g̃natiuę, quas Medici uocãt formatiuas a uirtutibus naturalibus, q̃ sunt ĩ corporib⁹ aĩaliũ, iste. n. agũt nõ actione intellectua oꝑatiui, sed agũt ꝑ instrumenta terminata, & mẽbra propria uirtus aũt informatiua non agit ꝑ instrumẽtũ proprium. & ideo dubitauit Gal. & dixit. Nescio utrum ista uirtus sit creator, aut non. Et. 12. meta. cõ. 13. ꝓpe finẽ dicit. Et cum dicimus, q̃ illud quod generatur ex putrefactione generatur ex cõueniente non uolumus dicere, q̃ generatur ex calore innato tantum, s̃m quod dicit Alex. s̃m alterã suarũ expositionum, sed est dicere, q̃ putrefactio est qua generat est sicut semẽ in aĩalibus generãtibus. i. quia sicut in seminibus est uirtus generatiua speciei habentis illud semẽ quã Aristo. assimilauit artificio, ita uirtus q̃ est in putrefactione ꝓpria alicuius aĩalis similis est artificio quod est in semine, & cũ ea quę fiunt ex artificio fiũt ex conueniente, necesse est, ut ea q̃ fiant ex uirtute, quę est in putrefactione ꝓpria alicuius aĩalis fiant a cõueniente, et nulla dĩa ẽ inter uirtutẽ, q̃ est in putrefactione, quę assimilatur artificio, & eã quę est in semine, sed ea q̃ est in semine fuit ex hñte semen, & sole. Illa aũt q̃ est ex putrefactione a sole.

tantum,

A tantum,& ideo dixit Arist. quod homo generat̃ ab homine & a sole,& ideo nullo mõ indigemus ponere formas quas existimauit Them. ponere ex necessitate in animalibus,q̃ fiunt ex putrefactione,& eandẽ sniam hẽt Auer. in libro destructionũ in disputati.3. in solu.18.dubĳ. Non fuit igitur mens Auer. ponere,ut prætendit Grego. ex illa auctoritate Com. in libro de somno,& uigilia p̃cipue in illa parte ubi de diuinatione quę in somno pertractat in gñone quacunq; tã respectu substãtiarũ q̃ ex semine generant̃,q̃ in gñone substãtiarum sine semine intelligẽtiã agẽtẽ q̃ cognoscat,& determinet in drĩam agẽtis naturalis,sicut sibi imponit Greg. Arim. Tũ quia,ut p̃dictũ est de mẽte eius intelligentię abstractę non cognoscunt aliqd' singulare materiale sub rõne qua tale. Tũ etiã qa intelligentię cõcurrunt tanq̃ cã uñs,& remota,& p cõsequẽs potius agẽtia q̃ sunt hic determinant indrĩam suæ causalitatis q̃ ecõtra. nã .2. phy. t.c.38. Effectuũ uñium cãę sunt ules,& particulariũ particulares. ubi Cõ. in com. põderando hoc ponit documẽtum dicẽs,& dixit hoc p̃seruando se a Platonica opinione. s. q̃ uñia sunt cãę particulariũ. Amplius si p illa uerba Cõ. intellexisset q̃ aialia,

B & plantę sunt ab intelligentia agẽte p intelligentiã agentẽ intellexit substãtiã separatam, & ita etiam in uerbis sequentibus dum dicit,q̃ in non generabilibus sunt corpora cęlestia,& intelligẽtia agẽs,tũc ista est opinio Aui. q uoluit intellectũ agentẽ quẽ nuncupabat colcodeam seu datorẽ formarũ,dare oẽs formas substãtiales,& qd' agẽs materiale solũ disponebat materiã,ut patet .7. met. cõ.31. & .12. met. cõ.18. sic scribit de ipso. Vnde quidã dicunt q̃ oẽs formę substãtiales fiũt a forma abstracta extrinseca, quę drĩ a quibusdã dator formarũ,& dicũt q̃ hęc est intelligentia agens &c. Sed quid fuit in cã,quod defecerit iste uir eximius ? fuit æquiuocatio,q̃ plerunq; nobiliores intellectus impedit atq; confundit,ut testat̃ Aristo. in 1. de cœlo & mũdo. in tex. cõ.110. nã quia in principio digressionis Auer. intelligẽtiam agentem sumit p substãtia separata,ut clarũ est,sic enim procedit obiectio in qua q̃ritur qũo fieri põt,ut ista diuinatio sm quẽrẽ deẽ hominis ab intelligentia separata,cum declaratum sit apud Peripateticos,q̃ intelligẽtię separatæ non intelligunt singularia,credidit q̃ p totum illud capitulum,eodẽ mõ utatur noĩe intelligentię. Quod quidẽ ita nõ est. nam in corpore quęstionis dicẽdo,qũo ea q̃ fiunt,q̃dam sunt substãtię,& q̃dã accidẽtia,& uult q̃ substãtiarum q̃dam sunt elementa,q̃dam mixta,q̃dam autem sunt plantę,& aialia postq̃ inductiue probauit q̃ indiuidua substãtiarum simplicium,ut sunt elementa,& mixta non fiunt a casu, quia gñõ ipsorũ habet cãs terminatas ut declaratum fuit in libro de gñone & corruptiõe in secundo p̃sertim, ubi tex. cõ.56. demonstratur,q̃ motus solis in obliquo circu

C lo est cã gñonis & corruptiõis in elemẽtis. nã generatur & corrumpunt̃ sm partes. motus autẽ primi mobilis est cã continuitatis,& sempiternitatis,& ita ẽs loquutus est de mixtis. transit ẽt ad declarandum,q̃ gñones,uiuentiũ non sunt a casu,ut inferat cõclusionẽ suã uñem,q̃ intendebat q̃ nullum indiuiduum substãtię fit a casu, & quia uidit q̃ uiuentia sunt in duplici drĩa,quædam sunt abinuicem gñabilia,sicut ea quæ ex semine gñantur, & q̃dã non sunt gñabilia. illo mõ declarauit utrorũq; gñationes habere causas determinatas,nã respectu eorum quæ generantur ex semine sunt semina & intelligentia agens. i. uirtus informatiua existẽs in semine,sed in nõ gñabilibus ut sunt illa q̃ ex putri materia gñantur. sunt corpora cęlestia,& intelligentia agẽs. i. uirtus siñs uirtuti informatiuę quæ erat in semine respectu eorum quę ex semine generantur. nam tales uirtutes ab Aristo. in libro .2. de generatione aialiũ. capt.3. intellectus nuncupantur pp cãm dictam per Auer. sed nulla est drĩa nisi quia uirtus informatiua in aialibus,& plantis ex semine generatis datur a dante semen & a corporibus cęlestibus,sed uirtus generatiua in putrefactis data est solũ a sole. i. a corporibus cœlestibus,& ista est uera mens Auer. si nobis fas est Auer. per Auerro. interpretari.

D *Solutio rationis.* Resolute igit̃ ad totam rationẽ Gregorĳ dicendum est,q̃ non opus est physice loquendo propter actionem alicuius agentis naturalis hic inferius,siue agat generando substantiã,siue accidens ponere aliquod agens separatum p cognitionẽ illius affectus in propria forma libere concurrere ad determinationem agentis particularis,quia ordo uniuersi, & sensata experientia ostendit totum oppositũ,uidelicet q̃ agentia particularia,quę sunt hic , & dispositiones materiales,ut locus,tempus,& ipsa materia sunt quę limitant,& determinant influxus,& derivationes uniuersales sub uniuersalitate prodeuntes a causa uniuersali,sicut patuit per Aue. in loco præinducto in illa quæstione,& ideo amor induxit nos ad diuertendum in præsenti loco,quia tempore meo auctoritas Gregorĳ Ariminensis multum inualuit nedum Parisiis,uerum apud Italos,& tamen ni fallor in uia Auer. multa inducit,q̃ uel non intellexit,uel finxit se non intelligere. Tertia ratio principalis eius talis est. nam uidemus q̃ agens naturale in omnibus suis partibus uniforme in diuersis partibus eiusdem materię etiam penitus uniformis diuersos causat effectus. uerbi gratia. sperma

E maris agens in uniformem omnino materiam fœius diuersa membra organica p se causat ex illa,ex una enim parte causat neruũ,ex alia os, & ex alia carnes,& sic de alĳs propter quid autem ex una parte generatur caro, & non os,& ex alia econuerso ? impossibile est dicere nisi ponatur aliquod agens liberum immediate concurrere sm se, & illud ad sic agendum determinet. nõ enim ad hoc potest ualere sol,uel cœlum,uel aliud aliquid naturaliter actiuũ cũ quodlibet tale indifferenter se habeat ad quaslibet illius materiæ partes , nec ex se taliter determinari possit,nec certe talis distincta causatio casui est attribuẽda,quoniam casus non est,nisi in his quę raro accidunt. Hoc aũt euenit semper, & opporteret secũdum hoc quasi omnes naturales actiones attribuere casui,quod penitus est absurdum,tale uero uniuersale, & liberum agens omnino Deus est , & sic agere sine aliorum cognitione non potest. Ad hoc respondetur in simili sicut dicit Aristo. contra Platonem in primo de generatione & corruptione. tex. cõ.7. Causa aũt propter quã non potuerunt confessa uidere in experientia fuit, non enim credendum est q̃ si aliquod agens aut passum materiale uideat̃ esse uniformę quantum ad sensum,quod ita sit ex parte rei. Testantur hoc multa semina,q̃ tametsi parua admodũ sint, tamen diuersas,& contrarias qualitates, & proprietates in diuersis suis partibus obtinent,sicut sapientes medicinę testant̃ de grano psilĳ,cuius partes superficiales sunt frigidæ complexionis partes autẽ centrales sunt calidæ

F & in multis alĳs hoc ostendi posset. nam modi mixtionũ,& dispositiones materiales uariantur in infinitum unde non est credendum in hoc sensui,quilibet iudicet menstruum mulieris,quod est materia generatiõis membrorũ esse uniforme, immo ex parte rei habet magnam difformitatem. unde Auic. dicit in cap. de complexionibus mẽbrorum,& etiam in capitulo de humoribus in prima Fen primi,q̃ membra ista quæ habent diuersas complexiones,ex diuersis nutriuntur humoribus aut sm Aristote. ex sanguine diuersimode disposito in suis partibus , quia ipse tenet solũ sanguinem nutrire. Amplius aũt hoc ex dissolutione talium mixtorum experimento sensato probari potest. nam uidemus q̃ multę herbę,quę ad sensum nullam difformitatẽ primo aspectu habere cernũtur si in alembico ponantur,quę destillentur sensibiliter apparet in illa dissolutione fluere aquam,aliquas autem partes esse terrestres,aliquę uero sunt aer & ignis. unde ratio dictat q̃ propter diuersitatẽ approximationis agentis , & propter maximam diuersitatem,ex parte partium materiæ ipsius passi est magna difformitas in ipsis mixtis,licet sensus aliter indicet. Quarta ratio eiusdem talis ẽ ex quibusdã effectibus apparentibus,& expertis cogimur *Quarta ratio eiusdem.*

Marginal notes: *Ci erroris.* (beside "defecerit iste uir eximius")

G ponere aliqđ ens qđ hẽt certã notitiã de futuris contingẽtibus ad utrũlibet. ergo naturaliter oportet ponere, ꝙ Deus cognoscat alia a se. Añcedẽs ꝓbo. prio q̃dẽ, q̃m ut sum ẽ, & expꝫtũ apud plurimos ẽ quosdã plurima, & frequẽter ꝓphetasse futura, & ita euenisse, & quosdã habuisse, & uera somnia de futuris, & quosdã habuisse notitiã, interpretandi, tã a somnio q̃̃ ꝓphetias, & interpretatione indigẽtes, sicut nõ solũ ex Chr̃ianorũ, & Iudęorũ libris, sed ẽt Gentiliũ patet, ac ẽt Philosophorũ ut Auic. 6. naturaliũ. & cõmẽ. Auer. testatur. Vñ in libello suo de somno & uigilia ait. determinatũ de natura somniorũ, & quod sui generis de cõprehẽsionibus diuinis, quę nõ acquirunt ſm acquisitionẽ hominũ. Dicamus ergo ꝙ istarum cõprehensionũ quędam dicuntur somnia, & quædam diuinationes, & quędã prophetię, & quidã hoies negant ista, & dicũt ea accidere a casu, sed negare ea est negare sensata, & maxime negare uera somnia, nullus. n. homo est qui non uiderit somniũ qđ enũciauerit ei aliquod futurũ, & cũ homo experimentauit hoc multoties uidebit, ꝙ hoc nõ accidit a casu sed essentialiter, & illæ alię cõprehensiones & ꝓphetię, licet nõ sint usę, ut somnia ita cõiter, sũt tñ ualde famosę, & ea quę sunt famosa apud oẽs, aut sunt necessaria ſm totũ, aut ſm partẽ, impossibile enim est ut famosum sit falsum ſm totum. hæc

H Com. Cuius dictũ specialiter uolui allegare, q̃m in principali conclusione opinionẽ oppositã habet, & tñ hoc assumptum confitetur, & dicit non posse negari. constat aũt ꝙ talia non proueniunt casualiter, sicut etiam ipse Com. ꝓbauit in p̃dictis ueris somniis, & eadẽ fortior ꝓbatio est de prophetia. nam impossibile est ꝙ idẽ homo frequenter uere prophetet a casu. nam quod est casuale rarissime accidit, ergo sunt talia, & acqrunt hmõi hominibus ab aliqua causa determinata, & impossibile est aliquã assignare nisi illa habeat notitiam de illis futuris de quibus prophetias, uel somnia causat in homine, alioquin non per se, sed casualiter talia causaret. Secundo idem antecedens probatur ex eo quod expertum est, plures homines habere circa ea q̃ sunt agenda per ipsos quosdam quasi naturales, & indeliberatos, ac improuisos instinctus, & impulsus cordis, ad eligendum ex contradictoriis quod eis melius est, quos homines Philosophus in libello de bona fortuna, bene fortunatos dicit. Taliũ autem instinctum, nec natura, nec homines, nec ratio hominis potest esse cã primaria, ut ibi Philosophus probat, sed oportet ꝙ ibi sit quid melius habens notitiam de futuris, in quibus uult tales homines dirigere, & propterea tales instinctus causat in eis. consequẽtia satis est euidẽs. nam & hmõi ens cognoscens futura est Deus & habet ꝓpositũ. nam sequit ex hoc ꝙ ipse cognoscat alia a se, aut

I est aliquid infra Deum, et tunc ꝑ locũ a minori sequitur ꝙ talẽ notitiã Deus maxime habeat cũ ipse sit maxime nobilitatis. Et confirmatur ista consequentia ex intentione aduersariorum. nã Auer. hmõi reuelationẽ propter sui nobilitatem dicit esse cõprehentiones diuinas, quæ non apprehenduntur per acquisitionem hominis, ut supra allegatum est. Item infra ait, ꝙ iste modus diuinus cognitionis rei futuræ est ualde nobilis, & attribuitur principio nobiliori uoluntatis, imo est a re diuina, & est ex ꝑfecta solicitudine erga hominem, si ergo talia nosse est ꝑfectiõis, & ex hoc attribuitur principio nobiliori hominis. consequens est ꝙ Deus qui est nobilissimus omniũ huiusmodi perfectione non careat. unde Auic. ubi supra de hac materia tractans, quasi principiũ assumit, ꝙ omnia quę in mundo sunt p̃ñtia, preterita, & futura, habent esse in sapientia Creatoris. Itẽ Philosophus ubi supra illos instinctus bene fortunatorũ reducit in principiũ supra rationẽ hominis, quod est melius, & nobilius ea, & exp̃sse dicit, tale principiũ esse Deum, qui uidet futurum & præsens, quorũ ratio periit. i. pręterita, quorũ notitia periit a memoria hominum. unde rõ ista nõ debet cuiquam facilis uideri, q̃ñ propter ipsam Philosophus coactus est in principali cõclusione, quæ in hoc inquiritur sibi contradicere, ut ex dictis est euidens. propter istã mihi apparet ꝙ quilibet uolens naturalem rõnem sequi in auctoritate exclusa, cogitur ponere Deũ habere notitiã omniũ aliorum, hæc ille. Ad istud argumentũ patet ex iam dictis solutio, nam ut late disputat Auer. in cõ. super libro de somno & uigilia in illa parte ubi Arist. agit de diuinatione q̃ est ſm quietem, uult tandem ꝙ sint ab intelligentia, tamen exeunt ab illa sub ratiõe communi, & uniuersali, & anima imaginatiua recipit illam cognitionem singulariter & signate. sic enim oẽs effectus sunt a causis abstractis procedẽtes. & materia recipit illos signate, & cũ hic & nunc, & dat exemplũ dicens, & quemadmodũ medicus enunciat, quod accidit corpori Sortis, & animę eius in aliquo tp̃e terminato per duas propositiones, quarum una est uniuersalis intelligibilis, et alia particularis sensibilis, ita ista enũciatio cõponit ex uniuersali quod datur ab intelligentia, & ex intẽtione particulari simili illi uniuersali, quarę uero homo nõ cõprehendit ex istis particularibus, nisi illud quod est propriũ suo tempori, & suo loco, & corpori, & suis hominibus, absq; aliis particularibus cõitantibus eis in illa natura uniuersali. hoc est q̃a necesse est, ut homo habeat in hac cõprehensione alterũ duorũ modorũ generum cognitionis, quę antecedit fidẽ,

L scilicet cognitiõis pręparãs. s. cognitio imaginationis imaginem informãs, & debet antecedere fidem, & homo nõ potest acquirere istã cognitionem nisi in indiuiduis, quæ iam præsciuit, & maxime illa indiuidua circa quę habuit magnã solicitudinem, de eis autem quę sunt ignota apud ipsum nõ põt acquirere sciẽtiam. ista enim fides licet nõ est necessariũ, ut antecedat eam cognitio agens, tamen necesse est, ut antecedat eã cognitio ꝑparans & c. ubi patet istam fuisse mentem Auer. sicut dicimus, & ita dicendũ est pariformiter de prophetia secũdũ Philosophos. Ad auctoritatẽ Arist. in libro de bona fortuna pariformiter dicendum est, ꝙ Deus oĩa cognoscit, sed nobiliori modo q̃̃ nos. aut quam sint in suo proprio esse. Aut aliter ꝙ ille non erat locus discutiendi istam materiã, & ideo ibi loquitur, ut erat famosum nã q̃stio de cognitione Dei est nobilissima, & maxime desiderata ab hominibus, ut dicit Auer. in cõ. ſi. 12. meta. & ꝑtinet ad sciam diuinam, & ideo contradicẽtibus auctoritatibus, circa hoc hincinde magis adhibenda fides est scię diuinę, cuius interest hoc determinare. Etenim in simili etiã in. 10. ethico. cap. 10. scribit Deũ solicitudinẽ habere de sapiẽte, & eum amare inquit enim. Qui ſm mentẽ operatur & eã colit, & optime dispositus est, amicissimus diis uidetur esse. nam si diis curã aliquã habent humanarum rerum, ut estimaẽ & creditur, rõnabile est eos gaudere optimo, & cognatissimo.

M tale uero hmõi mens est, & amantibus illã maxime honorantibusq; fauere, tanquam rerum sibi charissimarum curatoribus, & recte ac bene agentibus. quod autem hęc omnia sapienti maxime competant non est obscurũ. amicissimum ergo deorum eundẽ felicissimum esse decens est itaq; & hoc mõ sapiens utiq; erit maxime felix. & Auer. scribit in com. dixit. De eo autem qui agit per intellectũ & fuerit obsequium eius intellectui, & dispositio eius dispositio bona uidetur, ꝙ si Deum amans ualde, & si quidem cura sit Deo de hominibus, ut creditur, & debitum est, & sit quidem Deus gaudens de eo, qui est melior, tũc gaudet de eo qui nititur assimilari ei ualde, & hic est intellectus dignus. est ergo benefaciat eis qui amãt ipsum plus, & ut honorificet eos, & uisitet ipsos, sicut ẽ dispositio amici cũ amico suo pater ꝙ litera. d. rõnabiliter. nã ibi erat in scientia morali, quę est uia propria populorum ut scribit Auer. in suo prologo. 1. phy. de Socrate, cuius nõ fuerunt apertę, ut existimatur uię cõës & propriæ, q̃a uoluit ambulare in uia ꝓpria populorũ. i. moralibus tantum uoluit insudare. iuxta illud Aristo. in primo meta. Socrate circa moralia philosophãte, & de tota naturali nihil. non est autem necessariũ ꝙ populus, & rudes intelligãt

ueritatem,

Solutio.

A ueritatem, sed sufficit eis ꝑsuadere aliqua principia, iuxta quę possit bñ uiuere, quia ista est intentio legislatoris. unde Aris. 2. meta. tex. cõ. 50. loquens de Chaldæis inquit. Tradita sunt aũt a senioribus, & antiquis in fabulæ figura demissa posterioribus, quia dij sunt ij, uidelicet corpora cœlestia, & cõtinet diuinam naturã ulem: reliqua uero fabulose iam adducta sunt ad persuasionem multorum, & ad opportunitatẽ multorum ad leges, & conferens. unde etiã Auer. in. 2. meta. cõ. 14. ubi Aris. adducit ĩpedimenta, q̃ impediunt intelłm scire ueritatẽ, inter q̃ ut dicit fortissimũ est consuetudo in pueritia in rebus legis, & maxime in scĩa diuina, quia plures opĩones illius sciæ sunt radices legũ, & ponuntur in legibus non ad sciẽdum, sed ad inquirendũ bonitatem. Et cã in hoc est, quia cõplementum hoĩum non cõplet nisi per congregationẽ, & cõgregatio ꝑ bonitatem esse, ergo bom est nec̃ium, & nõ est necessarium eos scire ueritatem. & na ni fallor diceret Aris. & Cõmẽ. ad istas rationes adductas contra ipsos de ista contradictione. Colligentea igr̃ syncerã ni fallor Arist. & Auer. in tã ardua qõne sñiam dicamus, ꝙ intelłs diuinus solũ suam essentiam intelligit, q̃ est ens ꝑ essentiam in qua eminenter continentur oĩa alia entia, & perfectiones oĩum, & talia entia sic contenta nõ sunt aliud a dei scĩa. Etenim sicut supra dictũ fuit ꝑ locum a minori ad maius

B si forma naturalis, q̃ in materia, & est potentia intellecta habet nobiliꝰ esse, ut est in humano intellectu, quia in materia non est cõprehensio, sed in intellectu fit cognitio, & cõprehensio, & fit unũ cũ intellectu qui in intelligendo ꝑficitur ab ea, quãto magis forma eadẽ considerata quo ad esse quod habet in intellectu diuino erit dei sciã? Sed in hoc est drĩa ſm Pħos de forma, ut est in intellectu nr̃o, & in intellectu Dei, quia ut est in intellectu nr̃o ꝑficit, & mouet ipsum, quia intelligibile est perfectio intelligentis: sed ut est in deo causatur a scĩa sua, & sua scientia est perfectio intelligentium, & oĩum intelligibilium, quia sciẽtia dei, q̃ est suamet essentia est maxime actiua. nã si ars, q̃ nihil aliud est q̃ forma artificialis in mente artificis. existẽs teste Aris. in. 7. priæ pħiæ tex. cõ. 23. ubi dicit. Medicinalis enim est, & ædificatiua spẽa sanitatis, & domus: si ialis in quã forma, et ars est principium cũ recta rõne factiuũ. teste Aris. in. 6. ethi. etenim ut ipse dicit. 7. meta. ubi supra. A specie domꝰ sine materia exñte fit spẽs domus hñs materiã, quãto magis credẽdum est formã primã quæ absoluta ꝑfsus est ab omni materia, & ab omni potentia ꝑductiua erit imediate formarum sine materia, et aliarũ in materia mediate? quod non potuit uidere Gregorius ille Ariminensis in. 2. sentẽ. dist. 1. q. 1 arti. 1 in rñsione ad rõnẽ partis aduersæ. ubi arguebat q̃ño in intelligẽtijs sit ꝑficiens, & perfectũ. dicit ꝙ illa ratio continet duo falsa, & ſm cu

C ius falsitas patet, inquit, est ꝙ prima intelligentia intellectionis secũdæ est cã efficiens, quia intelligit a secunda. inquit ipse, ꝙ falsitas istius patet ex primo ibi declarato per ipsum, quia secunda intelligit primã per essentiã prię. Tum etiam quia si ista ratione prima efficit intellectionẽ secũdæ, quia intelligitur a secunda, tunc cũ ipsa prima intelligat seipsa, igitur efficeret seipsam. Dicimus nos ꝙ prima intelligentia formaliter intelligit seipsam, & sua intellectio est sua essentia, nec sic causat, nec causare potest seipsam, quia nullus intelłs hoc capere potest, ut aliquid seipsum causet ut sit, ut inquit beatus Aug. quia hoc implicat manifestam contradictionem, quia tunc aliquid esset antequã esset, sed sua formalis intellectio, q̃ est sua essentia est cã efficiens ab æterno oĩs intellectionis causabilis, & ista est natura intelligẽtiarũ. scĩa. n. dei est cã efficiẽs totius entis causati, sed diuersis modis. causare aũt intellectionem non est formaliter intelligere. nã obiectum causat saltim partialiter intelligere, & tñ non dr̃ intelligere, & hoc est quod dixit Cõmẽ. ꝙ in intelligentijs solum est cã, & causatum, sicut intelligibile est cã intelligentijs, intelligibile. n. est cã efficiens intellectionẽ in intelligente. & sic dei scĩa efficit intellectionem extra se, quæ intelle-

D ctio sunt essentiæ ipsarum intelligentiarum ſm ꝙ intelliguntur multi mod, quia aliud est quod intelligit una, & aliud est quod intelligit alia, quia intelligentiæ deriuatæ, & causatæ a scĩa dei causantur in multa distantia, in participando perfectionẽ primi. Concludo ergo ſm Peripateticos ꝙ deus se solum intelligẽdo ꝑꝑ hoc non dr̃ alia ignorare, imo oĩa intelligit, & nobiliori mõ q̃ intelłs humanus, aut alius aliquis intelłs possit ea intelligeř, licet enim non cognoscat ea illo mõ quo a nobis, uel ab aliĩs intelligentijs intelliguntur, tñ oĩa intelligit mõ qui soli propriꝰ est, quia nullus intelłs habet ena per essentiã sibi identificatum pro ꝓprio, & adæquato obiecto, nisi solus intelłs dei sublimis. unde se intelligendo oĩa entia cognoscit, quia alia entia ab ipso non sunt quid aliud a sua scĩa unde sicut possidens aurum non dr̃ carere argento, sic intelłs cõprehendens mare entitatis, non dr̃ ignorare riuulos qui a mari emanant in alietate, & diuersitate, & in mare reuertunt, & adunantur maiori uirtute, & robore q̃ sint in seipsis. nã mare, teste Aris. putrescere nõ potest, riuuli pñt seu stagna. sic oĩa entia causantur a dei scĩa ſm ꝙ apta nata sunt causari, quia distãtiæ entiũ, ut scribit Cõmẽ. in. 2. cœli & mũ. cõ. 63. sunt ualde diuersæ, sed si talia considerata fuerint, ut sunt in scĩa dei sunt nobiliori mõ q̃ sunt in seipsis, quia ut sic sunt idem quod dei scĩa. & hoc sine dubio credo te-

E nuisse oẽs Peripateticos, tñ ego teneo, & firmiter credo deum etiã oĩa singularia cognoscere in ꝓpria forma. Nã ut ꝓpheta testatur, ipẽ humilia respicit in cœlo, & in terra. non. n. opio Pħorũ debet nos deterrere in his, in quibus uidentur a rebus fidei esse discordes, quia ipsi inm̃ processerunt inquantum lumẽ naturalis rationis potuit eos ducere, sed fides nr̃a a supnaturali lumine spiritusancti illustratur, qui falli non põt, & ipse sit dator auxilij. placuit autẽ nobis soluere ea argumenta Gregorij, quia deꝰ, ut inquit beatus Augu. non indiget nr̃o mendacio. non enim rationes illæ sunt ex mente Philosophi, & ne aliquis rationibus illis innixus amittat meritum fidei.

Omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti. Propõ 84

VVLGATISSIMA est ꝓpõ, & maximi momenti i pħia. unde Auer. in. 3. de aĩa. cõ. 4. inquit. ꝙ illa demrõ in. 3. de aĩa adducta ibi ꝑ Plĩm fundaẽ super duas ꝓpõnes, quarum una erat, ꝙ intelłs materialis oĩa cognoscit, sicut dicit hoc esse ꝑ se manifestũ. Secũda aũt propõ est ista quã habemꝰ præ manibus speculandã, uidelicet, ꝙ oẽ recipiens est denudatum a natura recepti. Glossaẽ autem ꝑ Auer. in. 3. cœli & mũ. in cõ. 67. isto mõ, si fuerit aliquod subiectum receptiuum oĩum formarum, oportet absolute & simpl'r illud subiectũ esse denudatũ ab omni forma, ita ꝙ non sit aliqua illarum, nec habens aliquã ex illis formis quas recipit sibi ꝓpriã, sed est indif- (Glossa Auer.)

F ferenter se hñs in potẽtia ad oẽs formas, & ita ut dicit est prima materia, q̃ recipit oẽs formas tam perfectas, q̃ imꝑfectas: & ideo est denudata ab omni forma, quia ipsa de se informis est, & est in potentia ad oẽm formã unde nullam habet formam substantialẽ, neq; ulem, neq; particularem, neq; imperfectam, neq; perfectã, sicut dicit. Si autem fuerit aliquod subiectum quod non est receptiuum omnium formarum simpl'r, sed quarundã non oportet, ut dicit ꝙ tale subiectum careat, & sit denudatum ab omni forma simpl'r sed solũ debet esse denudatũ ab illa forma, uel ab illis formis respectu quarũ tale subiectũ dicitur eẽ receptiuum. & isto modo elementa, q̃ sunt subiecta receptiua formarum mixtorũ corporum ab illis solũmõ oportet esse denudata, sed non oportet ꝙ ab omni forma absolute sint denudata, quia elementa remanentia elemẽta nõ possunt esse priuata ꝓprijs formis. unde nisi ita esset tunc nulla ꝑfsus esset drĩa inter primũ subiectum seu primam materiã, & inter subiectũ secũd, & & materiã secundã contra Aris. & Auer. 1. physi. in cõ. & tex. 82. ubi Aris. describens in illo tex. materiam inquit. Dico autem materiam primum subiectum unicuiq;, ex quo fit aliquid cum insit

G non ſm accidens.ubi Cōmē.dicit primo intelligo.n.cum dico materiam primum ſubiectū quod eſt in potentia nō ſubiectum ex quo generatur res, & eſt in actu, & generatum ex eo eſt exñs per ſe,& non p accñs,hoc.n.ſm ſubiectum,& primum conueniunt in hoc quod generatum inueniuur ex eis p ſe.Et differunt in hoc ꝙ primū eſt in potētia,& ſecūdū eſt in actu aut mō medio inter potētiā.& actum,ſicut eſt diſpō in illo quod generat ex pluib⁹ uno ſubiecto. Gloſſat etiā Auer.iſtā propōnem in.2.de aīa.in cō.67,& dicit ꝙ eſt uſr uera tā in receptione ſpiritali,q̄ etiā in receptione materiali. unde inquit.manifeſtū eſt ꝙ non de neceſſitate illud quod mouetur a colore debet eſſe non lucidum,ſed debet eſſe non coloratum nihil.n.recipit ſe,aut eſt cā alicuius in recipiendo ipſum, & iſta eſt ꝓpō manifeſta p ſe,& Ariſ.ea multotiēs utitur, & indifferenter ſiue mouere,& recipere fuerint ſpiritalia, ſicut aer recipit colorem,aut materialia ſicut corpus mixtum ex lucido,& diaphano obſcuro recipit colorē. In tertio etiam de aīa.pbat ueritatē iſtius ꝓpōnis iſto mō in cō.4. dicens ſm aūt ꝙ oē recipiēs aliquid neceſſe eſt, ut ſit denudatū a natura recepti, & ut ſua ſubſtantia non ſit ſubſtantia recepti in ſpecie.Si.n.recipiens eſſet de natura recepti, tunc res reciperet ſe,& tunc mouens eſſet motum.unde neceſſe eſt,ut ſenſus recipiens colorem careat colore, & recipiens ſonum careat ſono, & hæc propō eſt uera,& ſine dubio.

Gloſſa alia eiuſdem.

H *Declaratio gloſſæ. Auer. Quomodo intelligitur Auer cōſe. quētia niſi recipiēs eſſet denudatū a natura recepti,idē reciperet ſeipſum, & eēt mouēs, & motum. Propter opinionē Alex. qui putat hoc loco ab Ariſ oſtēdi ꝙ intellectus nō in actus ſed ſubſtantia i potētia tm,& materia intelligibiliū. & ut ait ἀγχό-φων γραμματεύς.*

Vnde uidetur limitare iſto modo quod recipiēs debet eſſe denudatum a natura recepti ſm ſpēm, quia alias idē reciperet ſe,& mouens eſſet motum. nā in his q̄ ſunt eiuſdē ſpēi quicquid p ſe conuenit uni per ſe conuenit alteri, & ideo ſi fuerint duo indiuidua eiuſdē ſpēi, quorū unū eſſet recipiens alterum pariformiter idem poſſet recipere ſeipſum ſicut ſequitur,& tunc idē eſſet mouens,& motum,et per conſequens in actu,& in potentia. unde parum infra Cōmen.in eodem cō. confirmando iſtam limitationē ſcribit.Vtrum aūt hęc ſubſtātia habeat formā diuerſam in eſſe a formis materialibus adhuc non declaratur ex hoc ſermone.q.d.licet p illam demſonem Ariſ.demſtaret intellm poſſem eſſe denudatum ab omni forma materiali,quia eſt receptiuum omnium formarū materialium, tñ ex illa demſone non apparet an ſit expoliatus a qualibet forā etiā imateriali,q̄ eſt diuerſa a materialib⁹ formis,& reddit cauſam dicens,ꝓpoſitio.n.dicens ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti intelligitur a natura ſpēi illius recepti non a natura ſui generis, & maxime remoti,& maxime eius quod dictum eſt p æquiuocationē.i. analogice,ſicut eſt ſubſtantia,& ens,& unum,q̄ plerunq; ab Auer.dicuntur genera multipſr dicta.i.ſm prius, & poſterius.nā de mente eius genus dupſr dr.uno modo pro genere uniuoce dicto, & iſtud eſt genus logicum,& etiam dr de genere dicto ſm prius,& poſteri⁹.i.analogo, ut eſt uidere.5.meta.cō.4 &.1.de aīa cō.7.& alibi frequenter, ut alias pbaui diffuſius. Ioānes aūt de Gandano in.3.de aīa.in q.

I

4.inquit,ꝙ aliquid eſſe denudatum ab aliqua intelligitur dupſr.Vno modo ſm eſſe,ut dicimus ꝙ Sortes eſt ſeparatus a Platone,& uſr ſic ſe hñt illa, quorum unum non eſt coniunctū ſm ſubſiſtentiam cum alio. Alio modo intelligitur aliqud eſſe denudatum ab alio ſecundum quiditatē ſeu eſſentiam, ſicut cum quiditas unius non eſt quiditas, & eſſentia alterius,quāuis ſint coniuncta ſecundum ſubſiſtentiam,ut dicimus ꝙ materia prima eſt denudata ab omni forma ſeu actu,non quod ſecūdum ſubſiſtentiā ſit ſeparata ab omni forma, ſed quia quiditas, & eſſentia materiæ primæ non eſt quiditas nec eſſentia alicuius formæ,ut patet.1 phyſi.& ſic eſt in multis aliis conſimilr.poſſe.n.eſt ꝙ aliqua duo ſint ſibiinuicem coniuncta ſecūdum eſſe,ita ꝙ ſint in eodem loco,& eodē ſubiecto,& tñ eſſentia uni⁹ diuerſa eſt ab eſſentia alterius, ut ſciunt parum exercitati in phia Ariſ.unde iuxta iſtam ſolutionem ſoluit multa argumenta in illa q̄ſtione de tactu reſpectu qualitatum tangibilium,dicendo ꝙ licet tactus non ſit denudatus ab omni tangibili ſecūdum eſſe ſubſiſtentiæ,tñ ipſa uirtus tactiua eſt denudata eſſentialiter ab omni qualitate tangibili. Sic.ſ.ꝙ eſſentia ipſius non eſt aliqua qualitas tangibilis, ſed eſt uirtus aīæ naturalis fundata in organo habēte quādam medietatem,& ꝓportionem oīum qualitatum tāgibilium. Et ſic dicit de intellectu quod eſt eſſentialiter denudatus ab oībus formis materialibus, & earum ſpēbus, quāuis ſit coniunctus ſecūdū eſſe cū multis,& forte oib⁹ ſpēbus intelligibilibus formarum materialium. Et eodē modo rñdet ad illud de uiſu,et uiſibili.Dicit.n.ꝙ uiſus nō eſt ſeparatus ſecūdum eſſe ab oībus coloribus,ſicut bene arguebatur,uidelicet,quia oīa mixta colore participāt ex libro de ſenſu, & ſenſa. Tñ alia eſt quiditas uiſus ab omni colore,& ſic denudatus eſt ſecundum eſſentiā,licet nō ſecūdum ſubſiſtentiam,& rurſus quilibet uiſus nō cognoſcit colorem ſui organi in quo exiſtit. Quāuis forte uiſus unius animalis cognoſcit, uel cognoſcere poſſit colorem organi uiſus alterius aīalis.& ita breuiter ſecūdum prædictum doctorem ꝓpō nr̄a quæ ꝓponitur hic,locum habet iſto modo ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti ſecūdum eſſentiam,& non ſecundum ſubſiſtentiam.

Opinio Io. de Gādano K

L Sed iſta gloſſa Ioānis contradicit Cōmen.expreſſe in.3.de aīa.cō 4.ubi dicit ꝙ.2.ꝓpoſitio ſup qua fundatur demonſtratio Ariſ.eſt iſta uidelicet,ꝙ recipiens debet eē denudatum a natura recepti,& ut ſua ſubſtantia,non ſit ſubſtantia recepti in ſpē ubi duo ſimul iuncta concurrunt in uerificando illā propōnem uidelicet,ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti,& hoc quātum ad eſſe,& quod ſubſtantia eius non ſit ſubſtantia recepti in ſpecie,et hoc quātum ad eſſentiā. Amplius ſi recipiens ſecundum eſſe non debet eſſe denudatum a natura recepti,tunc aliquid ſecūdum eſſe hñs aliquā formam eēt ratio recipiendi ſuo ſubiecto conſimilē formam in ſpē, & ſic idem eſſet mouens,& motum,& in actu,& in potentia, & ſic nulla eſſet ꝓbatio,qua utitur Auer.in uerificando illam propoſitionem. Amplius quod dicit de tactu nihil eſt.nam mirum eſt quō non uiderit gloſſam Cōmen.in.3.de aīa.i cō. 4.ubi occurrit tacite obiectioni.nam gloſſauit Cōmen.illam ꝓpōnem iſto modo ibi uidelicet, ꝙ recipiēs debet eſſe denudatum a natura recepti ſecundū ſpēm.unde infert, propoſitio.n dicens ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti intelligitur a natura ſpēi illius recepti, non a natura ſui generis,& maxime remoti,& maxime ei⁹ quod dictum eſt per æquiuocationem,et ideo diximus ꝙ in ſenſu tactus inuenitur medium inter contraria,q̄ comprehendit.contraria.n.alia ſunt in ſpē a mediis. Et mirum eſt de Ioanne,quō rñſionem iſtam q̄ eſt Cōmen. in ſimili argumento non uiderit,unde ſenſus tactus non poteſt eſſe denudatus a tota latitudine qualitatum tangibilium ſecundum genus,quia organum in quo conſiſtit requirit certā, & determinatam complexionem,q̄ reſultat ex actione,et reactione qualitatum primarum in elemētis repertarum, quæ in mixtione diuiduntur ad minima, ut plurimū uni⁹ contangat plurimum alterius,ſicut dicit Princeps in cap. de cōplexionibus.& ideo ſufficit,ut ſit denudatus ab excellentiis cōtrariorum quas cognoſcit, & recipit.unde.2.de aīa.tex.cō.118. Æqualiter calida, & æqualiter frigida non ſentimus. & ideo bñ dixit Auer.in.3. cœli.cō.67. ꝙ ſi ſubiectum fuerit ſimplr receptiuum cuiuslibet formæ oportet illud eſſe denudatum ſimplr ab omni forma.ſi uero ſecūdum quid etiā ſufficit ipſum ſecūdum ſe ab illa forma eſſe denudatum. Ad illud autem quod de uiſu dicit. Io.multum decipitur.Nam Ariſ.in.2.de aīa.in tex.cō.71. inquit. Eſt autem coloris ſuſceptiuum quod ſine colore, ſoni autem abſonum,& tex.cō.83.ait, ꝙ per ſe quidē inſonabilis aer.ubi Cōmen.in cō.ait, ꝙ quēadmodum ſi diaphanum haberet colorem non reciperet colores,ſic ſe aer haberet ſonos ex ſe non reciperet ſonos. &.3. de aīa Cō. dicit.cō.4. unde neceſſe eſt,ut ſenſus recipiens colorē careat colore,& recipiens ſonū careat ſono. Sed quid fuit in cauſa,ꝙ Io.deceptus fuit.Certe fuit famoſitas ꝓpōnis, quæ dicit ꝙ omne mixtum colore participat, q̄ ſcribitur

Impugnatio.

Intelligitur de medio ſolo,nō autem de medio abſoluto. M

Cō. omiſſ.

A in lib. de sensu, & sensa. sed de hac fuit in ꝑprio theoremate late dictum. nam color in lib. de sensu sumit nimis cōiter pro qualibet qualitate uisibili, sicut est lux, sed non intelligit pro uero colore ꝑprie dicto, ut est qualitas quædā secunda resultans ex debita cōmixtione lucidi cū opaco. nota. n. isto modo uerum est dicere, omne mixtum corpus coloratum esse. unde organum uisus, siue pupilla, siue humor crystallinus fuerit, siue nerui optici, ut asserunt medici non habet sic colorē dictum quantūcūq; tale organū sit, aut possit esse lucidum. unde Auer. in. 2. de aia. cō. 67. in digressione dicit pp uerba Aris. i tex. ubi dicit, oīs color motiuus est eius quod est secundum actum diaphanum, & hæc est eius natura, quod manifestū est, q non de necessitate quod mouetur a colore debet esse non lucidū, sed nō coloratum, nihil. n. recipit se, aut est causa recipiendi se. licet. n. color ꝑprie dictus non nisi in corpore mixto reperiri possit, non tñ oē mixtum coloratū est sicut simitas non nisi in naso reperiri pōt, non tñ oīs nasus simus est, & ita est de odore, sono, & sapore. Vnde organū uisus in sua naturali dispōnes constitutum est absq; color, quia alter uisus non bñ iudicaret de oībus coloribus. unde manifestat sensata, experiētia, q ubi contingit in hictericia ægritudine ubi organum uisus infectū est ex sparsione choleræ, quæ sit citrini coloris, uidemus tales hictericos iudicare oīa esse citrini coloris, & ita organum gustus in sua naturali dispositione exñs caret omni sapore quod experimēto comprobat in infirmis, qui pp habere organū infectū aliquo humore amaro iudicant etiā dulcia esse amari saporis, intus. n. apparens, ut inquit Arist. prohibet extraneum.

B Dubium. Sed dicea pp quid contingit, q sensu uisus oēs colores percipimus, sensu aūt tactus non possumus oēs qualitates tangibiles percipere, qñquidē teste Aris. in. 2. de aīa. tex. cō. 118. æqualiter calida, aut frigida, aut mollia, uel dura non sentimus.

Solutio. Et ad hoc ex iā dictis patet solutio. nā organū uisus est absq; omni colore, ideo oīum oculorū susceptiuū est. consistētia aūt organi tactus a tota qualitatū primarum latitudine expoliari non potuit, sed solū denudatum

Tactus n. aliq. de materialis.

est ab excellētijs earum, est. n. in mediocritate quadā constitutū, & ideo ea cessus, & defectus pōt percipere, mediū enim, ut inquit Cōmen. spē differt ab extremis. sufficit autem sicut dicit, ut recipiēs sit denudatum secūdum spēm ab extremis.

Difficultas Sed tunc iterū est difficultas contra Auer. Nā. 6. physicæ auscul. cō. 32. ipse distinguit de duplici medio. Inquit enim declarando quòd sit primū in qualibet transmutatione, quòd primum naturaliter in transmutationibus, q sunt in qualitate, manifestum est in coloribus eum bñ apparet q inter colores sunt media finita naturaliter in numero. Et intelligo hic p medium nō illud quod

C diuersat fm magis, & minus. Sed illud quod diuersatur fm formam, & qualitatē, qm pallidum non differt ab albo secūdum magis, & minus, sed secūdum qualitatē, & si non essent eiusdē spēi. In gustabilibus aūt uidet, q ita sit sicut in coloribus. In primis aūt qualitatibus. s. caliditate, & frigiditate uidet, q mediū sit tēperatum. Transmutatū enim in principio cū transmutatur de calido in frigidum, dicitur q quoddā est in calido, & quoddā in tēperato cū inter calidum, & tēperatū non est qualitas media, sed secundum magis, & minus. Qm manifestum est p se, q cum transmuratū amittit partē calidi, & acquirit partē frigidi, q q̄dam pars eius est in calido, & q̄dam in tēperato, qm nō est calidū secūdum totū, neq; tēperato secūdum totū. Et consimilē distinctionem de hoc habet in cōmento sup 3. meteo. in cap. de iride. ubi dicit q mediū dr secundum duas spēs. unum eorū est secūdum ueritatē & prius, & est medium inter duo contraria, cuius esse consistit in complexione duarum extremitatū, & ipsum secūdum quiditatem sit diuersum a duabus extremitatibus. Secūdum aūt dicit secundum similitudinē, & secūdum posterius, & est mediū inter duo contraria secūdum quantitatē tm. uidet igit, q rñsio Auer. ad faciē obiectionem quā dat de tactu respectu qualitatum tangibilium non sit ad ꝑpositum, quia

D medium non spē distinguit ab extremis seu secūdum quiditatem, & simplr, sed solū fm magis, & minus.

Solu. Nisi esset, q in tali medio in quo sunt cōtraria refracta p unum contrariorum pōt dici spē distingui ab alio extremo cuius sit receptiuū.

Dubium. Sed tunc insurgit contra eandem glossam Auer. una alia difficultas. nā si recipiēs debet eē denudatum a natura recepti fm spēm, & hoc est ulr uerū, sicut ipse fatet in. 2. de aīa. cō. 67. de qualibet receptione tā reali, q̄ spiritali, tunc igitur materia hñs formam substantialē ignis posset illa remanēte recipere formam aquæ aut terræ, quia istæ formæ sicut patet considerāti sunt spē differētes. hoc autē minime fieri pōt, ut patet in. 1. de gñone & corru. ubi agitur de mō trāsmutationis substātialis elementorum adinuicē.

Solutio. Nisi esset sicut scribit Auer. in. 3. cœli & mū. in cō. 67. iuxta ūba Aris ibi in textu ubi dicit. Sic & elemēta oportet putare queadmodum materiam esse cōpositis, pp quod & possunt trāsmutari adinuicē separatis his, q secundum passiones drījs. Vbi Auer. exponēs dicit. i. quia formæ elemētorum non recipiunt seipsas cum sint eiusdē generis. Contingit q non generātur adinuicē, nisi cum recipiēs exuit formam, & recipit formam receptam: & ideo non sunt elementa adinuicem, & hoc non contingit in receptione formarum cōpositorum. s. ut denudentur a suis formis apud receptiones formarum compositorum. Formę. n. cōpositorum sunt aliæ a formis eorum.

E Formæ quidem eorū licet sint diuersæ, tñ in eodē ordine sunt in substantialitate. s. quod impoīe est, ut q̄dā sint materiæ formarum quarūdam, & oia ista manifesta sunt exercitatis in hac scīa. Secūdum igitur istam expōnem oportet illo modo illud dictum Auer. glossare per seipsum q recipiēs, & receptum debēt spē differre, ita q non sint eiusdē ordinis in substātialitate ꝑcipue in uera trāsmutatione reali, q fit cum abiectione contrarij, & ideo quia formæ elemētorum, ut sunt in materia sunt contrariæ, uel secundum se, ut uoluit Alexā. Vel rōne contrariarum qualitatū cum quibus existunt in materia, sic unum elemētum non potest eē materia alterius.

Ol recipiēs dēt eē denudatū a natura recepti secūdū spēciē, itaq ita, ut nō sit in eodē ordine substantialitatis, neq; ut contrarias seque rans qualitates.

Sed quātum ad intellm potem ista glossa hoc modo intellecta locum non habet uidelicet, q intellectus potis hñs spēm unius elemēti nō potest recipere spē alterius, quia uidelicet elemēta sunt eiusdē ordinis in substantialitate. Et ratio est ista, quia formæ quæ contrariantur in materia, non contrariantur in intellectu. Vnde Cōmē. 6. primæ phīę. cō. ult. inquit. Et intendebat per hunc sermonē declarare diuersitatē duorum entium. s. entis quod est in intellectu, & entis quod est extra intellectum. Quod. n. est in aīa contingit, ut recipiat duo opposita insimul, quod non potest esse extra aīam, quia materia recipit contraria successiue, & causa in hoc q intells cōprehēdit insimul, duo opposita est, quia natura primorū oppositorum in intellectu. s. ueri, & falsi non est natura

F primorum oppositorum extra aīam. s. boni et mali. uerūtñ uerum, & falsum sunt in cognitione, & bonum & malum est in materia, & nullum entium q sunt in cognitione dicitur esse simplr fm q est extra aīam, & pp hoc noli mirari, quia licet ista ꝑpositio uera sit tā in receptione spiritiali, q̄ etiā in receptione materiali, quia tñ istæ receptiones sunt multum differētes, & ꝑcipue receptio spiritalis, q est in intellectu, & receptio realis, q est in prima materia. nā ut scribit Cōmē. 3. de aīa. cō. 18. Materia non est cā receptionis simplr, sed cā receptionis trāsmutabilis. s. receptionis hui⁹ entis indiuidualis. unde necesse est, ut illud quod non recipit receptione indiuiduali nō sit materiale aliquo modo. Et pp hoc aliqua sunt necia ad uerificandum illā ꝑpōnē in receptione materiali, q fit cum uera actione, & cū abiectiōe contrarīj, q non sunt necia ad uerificandum illam in receptione spiritali.

Difficultas Sed tunc insurgit alia difficultas contra Aristo. & Auer. Nā non uidetur esse uerum, q in receptione spiritali recipiens debet esse denudatum a natura recepti, quia ibi non est necium, ut mouens sit distictum a re mota, sicut scribit expresse Cōmē. in. 8. phy. cō. 40. ubi habet q in motu æquiuoco qualis est, qui in-

G

uenitur in entibus abstractis idem potest esse mouens & motum. Et confirmatur, quia in abstractis a materia idẽ est intelligens, & intellectũ, ut patet. 3. de aia. tex. cõ. 15. ubi dicit q in his q̃ sunt sine materia, idem est intelligẽs, & quod intelligitur. Nisi esset quod ut scribit Cõm. in lib. destruct. destruct. in dispu. 3 in sol'e. 18 dubij. Perfectio in ipsis separatis intelligentijs latitudinem habet magnã. unde. 3. de aia. cõ. 19. intellectus materialis est infimus in genere abstractorum, & ideo accidit sibi inquãtum intellectus est q sua intellectio non identificatur cũ sua essentia pp ipsum esse ppinquum continuo, & tẽpori. oã sicut dicit Aris. in. 2. de aia. tex. cõ. 151. aia magnũ ipse apponit in ignorãtia, sed in alijs intelligentijs, q̃ sunt pfectiores in talibus intellectio, & intellectus, & intelligibile identificantur, et hoc maxime ueritatẽ habet de primo intellectu, ut dicit Cõ. 12. meta cõ. 51. Vltimo aũt dubitaẽ pp quid intellectus materialis si debet recipere formas materiales debet esse denudatus a materialitate. Si aũt intelligit immaterialia non oportet pariformiter in uenire istius ppõnis ipsum esse denudatum ab imaterialitate. Ad hoc dicim⁹ q Auer. hoc argumẽtum dimisit insolutũ in cõ. 5. in 3. de aia. inquit. n. utrum aũt hæc substantia. s. intellectus possis habeat formã diuersam in esse a formis mãlib⁹, adhuc nõ declaratur ex hoc sermone. ppõ. n. dicens. q recipiẽs debet esse denudatũ a natura recepti intelligiẽ a natura spẽi illius recepti non a natura sui generis, & maxime remoti, & maxime eius quod dicit per æquiuocationẽ. Tñ ratio diuersitatis in hoc est in ptõpto, quia ſm Philosophos impedimentum semper est a materia. unde imaterialitas nõ impedit cognitionem, imo pmouet. sic scribit Auer. in libro destruct. destruct. in disp. 5. in sol'one secundi dubij. dicẽs. Vnde dicimus ex Phorum conclusionibus q ens incorporeum est in se pura scia tñ. ipsi. n. opinati sunt q formæ sunt insciẽtes, put consistunt in materia, & si forte inuenitẽ aliquid in materia non consistẽs. manifestũ est, q est pura scia, & intellectus, & intellectum nõ est aliud in essentia a forma rerum a materia separatum.

Solutio.

Dubium.

Solutio.

H

Quare intellectus intelligit imateriala nõ ẽ carẽs imaterialitate.

Propõ 85

Eadem sunt principia, & causæ essendi, & cognoscendi.

FAMOSA Est propositio, & sic declaraẽ. nã scire simplr est cãm cognoscere pp quã res est, & qm̃ illi⁹ est cã, & quod impoſe est aliter se habere. unde. 1. phy. non contingit scire, & intelligere in oibus sciẽtijs, quarum sunt principia aut causę, & elementa nisi ex horũ cognitione. & Auic. in prima Fen primi, doctrina prima, in cap. de subiectis medicinæ inqt. Cognitio uniuscuiusq rei hñtis cãs acquiritur cognitis causis eius, & cõpletur qñ fuerint cognita oia inhærentia illi rei. Vnde mirũ est quõ fere oẽs expositores hallucinentur in illo loco atque conueniant in declarando penes quid attenditur scientiæ acquisitio, & penes quid sciẽ cõplementum, cum ipse authór seipsum ibidẽ declaret. Vnde in re notissima litigant, & nodum in scirpo q̃runt. Vnde Cõmẽ. Auer. in. 1. de aia. cõ. 2. habet cõsimile sñiam dicens. Cognitio uniuscuiusq generis, & spẽi eius non cõplebitur nisi p cognitionẽ substantiæ illi⁹ speciei, & per cognitionem eorum, quę contingunt ei, ut dictũ est in posterioribus analyticis, & est in. 1. posteriorum tex. cõ. 42. Vna aũt scia est, q̃ est uni⁹ generis q̃cunq ex primis cõponuntur, & partes sunt passiones p se, & Auer. iuxta hoc in plogo suo super lib. physi. inquit, q intentio sciẽ naturalis est cognoscere cãs spẽrum sensibilium, & cãs uisibiles in spẽbus accidentiũ. unde circa ista consistit perfectio, & cõplementum sciẽ. s. in cognitione quiditatiua sui subiecti, & spẽrum eius, q̃ habeẽ per causas, si cãs habuerint. & hoc est intelligere proprie loquendo, & in cognitione demõratiua oium proprietatũ, & hoc proprie est scire. Aduerte tñ, ut inquit lucidissimus Themi. in primo physicę auscul. cãæ apud Aristote. sunt efficientes & fines. Cõcausę aũt sunt materia, & forma, & postremo elementa. Verũ Plato causis addidit exẽplarem, quia posuit ideã. Concausis autem addidit instru

I

Cõtra Gen. & Mandi. nũ, & Iacob. de Forliuio

mentariam, siue officialem. Vnde aduerte etiã in uia Peripateticorum q non est uẽ uerum cãm instrũtiam semp reduci ad genus cãæ efficientis, imo etiã qñq reducitur ad genus causæ materialis. nã certum est q diaphaneitas concurrit tãquã cã instrũalis in illuminatione aeris. Patet autem q non concurrit in genere causæ efficientis. nã talem efficit corpus luminosum. nec etiã concurrit tãq forma, quia aer formaliter non lucet diaphaneitate, sed lumine. Neq etiã concurrit tanq̃ finis, quia potius diaphaneitas est pp lumen non econtra. Relinquẽ ergo ut concurrat in genere cãę materialis, quod etiã ostendit diffinitio data de lumine ab Aris. in. 2. de aia. in tex. cõ. 68. ubi dicit lumen est actus diaphani ſm actũ. Immo si subtiliter rimari uelis, unũquodq genus causæ in suo pprio genere uidetur determinare seu appropriare sibi aliquas dispõoes sicut patet intuẽti librum de substantia orbis ipsius Auer. Et est ultra hoc etiam ratio. nã sicut se habet dispõ agẽtis ad agens, sic dispõ passi ad passum; sed dispositio agentis causat efficienter, ergo dispositio patientis causat materialiter. Vnde istę sunt dispõnes dictæ occultæ a medicis, q̃ se tenent ex parte materiæ, & sunt uariabiles in infinitum, & non possunt ab homine cognosci a priori, sed solo experimento, & ille sunt, ut inquit Auer. in 3. colliget, q̃ reddunt artẽ medicinę imperfectã. nã ut scribit Aui. in prima Fen primi doctrina prima, in cap. de cõplexionibus. Dedit deus gloriosus unicuiq indiuiduo cõplexionẽ sibi propriam, in qua aliud indiuiduum sibi associari est impossibile. Licet. n. beatus Augu. in libro de ciuitate Dei, ut refert Concilia. in dña. 23. dicit q fuerunt duo gemelli qui ita se habebant, q qñ unus ridebat alter etiã ridebat, & qñ unus tristabatur, & alter etiam tristabaẽ, & uno ægrotante alter ægrotabat. cuius cãm Hippocrates interrogatus dixit, quia ex eodem patre, & simili aluo, & nutrimẽto, & simili regimine fuerunt pducti, & educati. Posidonius autem astrologus de eodem interrogatus retulit hoc ad identitatem stellarum, cuius tñ rñsionem postposuit Augustinus, & illã Hippocratis ptulit. Cõsimile narrat etiam Almansor de duobus gemellis qui erant adeo similes, q tpe magnę famis, & penuriæ unus eorum accedebat ad matrem q̃ritans panem, quo semel accepto iterato post paruam moram reuertebatur ad matrem simulans se esse alium, & quia similitudo est cã deceptionis, illo modo matrem decipiebat. Hoc etiam narrat Albertus magnus in. 9. de aialibus. Et Quintilianus in declamatione septima, pro duobus gemellis infirmantibus desperantib⁹ reliquis medicis de eis unus medicorum salutem pmittit si alterius uitalia. i. mẽbra interiora respicianeur, & concedente hoc patre inuiit. Quintilianus q ex oimoda fere similitudine uisa, & cognita ægritudine onius p anatomiã alter curatus fuit. unde uxor uirum iocullauit malæ tractationis. Licet oia ista uera sint, tñ est aliqua dñia inter unam cõplexionem unius indiuidui, & aliã sicut est alia, & alia forma. Non ergo credendum est oẽm instrũtiã dispõnem ad genus causę efficiẽtis reduci. Reuertamur igitur ad declarationẽ ppositi Theorematis, q ista nomina principium, cã, & elementum, ut scribit Cõmen in. 1 phy. cõ. 1. qñq sumunẽ cõiter, & qñq sumuntẽ proprie. Cõiter autem sumpta confunduntur adinuicem, ita q cã cõiter stat pro oi cã in quocunq genere causante, & sic principium, & elemẽtum. Tñ qñ sumuné proprie, cã dicit sicut stat p causa finali. nã finis est cã causarum, ex. 2. phy. nam causalitas finis est incausata. Principium autẽ proprie dicitur de agente, & mouente causa. Vnde Aris. ubiq locorum ubi describit cãm efficientem dicit q est principiũ unde motus, de ratione. o. principij est primum esse, ut dicit Aris. in principio 5. met. & quia cã efficiens in eẽ reali pcedit oẽm aliam cãm, licet. o. finis in intentione, & quo ad cãlitatẽ pcedat causalitatem agentis, sed quo ad esse est opposito modo, & appropriate nomen principij attribuitur causæ agenti, & mouenti, dña autem inter mouẽs, & agens nota est ex. 1. de gñone, & corrupt. in tex. cõ. 43.

K

Nõ sp̃ instrũtialis reducitur ad cãm efficientem.

Quodlibet genus cãæ hẽt pprias dispõnes.

L

M

Principium cã et elementum quomodo differunt.

A *Aliquid pōt esse principiū essendi & non cognoscendi.* & infra, quia oē agens est mouens, & nō e conuerso. Elementum autem appropriaē causis intrinsecis, pcipue tñ materiæ pp cām quam diximus ubi de diffinitione elemē cum loquebamur. Nota etiam q aliquid potest esse principium essendi quod non est principiū cognoscendi sicut prima materia, q de se ignota est, q tñ in pprio genere est cā materialis respectu cōpositi, tñ de se non est principiū cognoscendi, nisi ut stat sub forma, licet etiā dici possit q materia etiā, ut stat sub forma, uel ut coniungitur formæ est causa essendi cōpositi. nā Cōmē. in. 5. meta. cō 5. dicit. q hoc nomē natura dr̃ primo, & principaľr de substātia, q est forma, q est principiū motus in rebus naturalibus essentialiter, & primo. Et quod materia nō dicit natura, nisi quia recipit istā naturā. Et aduerte q oē causatum si omnes cās habuerit p omnes cognitione cōpleta debet cognosci si habuerit plures ex pluribus, ut dicit Cōmen & si unum, unum semper referendo singula singulis, & hoc est uerum tam in cognitione incōplexa, q habetur p diffinitionem quā etiā in cognitione cōplexa, q habeē per de- *Clara Burleum* monstrationem, quicquid dicat Burlæus, & sequaces eius in hoc nā idem est utriusq iudiciū. nam diffinitio, aut est demrationis principium, aut est conclusio, aut est demrō uariata in situ, ut dicit Aris. in. 2. poste. & ideo iplicat scientiam complexā per demrōnem habitā si perfecta simplr B fuerit quod sit p oēs cās, & quod in diffinitione omnes causæ non appareant cum hoc quod est contra Aris. in. 8. meta. te. cō. 11. & 12. qui iubet in diffinitione cōplera oēs cās assumi debere. Aduerte tñ q licet eadē sint principia, & cāæ essendi, & cognoscendi, tñ alio mō sunt principia essendi, & alio modo sunt principia cognoscendi. Nam in esse signato, & particulari sunt principia essendi, sed sunt principia cognoscendi sub alio respectu, uidelicet in esse uñiatis, & abstractionis. unde u. gra. de hoīe loquentes dicere possumus q hō in esse reali cōponitur ex tali corpore, & ex tali actu qui est aia eius, sed dicere q est aial rōnale, hoc est p intellectū, & uñr, & sic sunt cognitionis principia. unde Cōmē. 1. meta. scribit in cō. 27. & intendit q, cōprehensiones, q dicuntur sciæ sunt rerum, q sunt in sensibilibus non gñabiles, neq; corruptibiles nisi accidentaliter, & sunt intentiones uñes quas intellř cōprehendit in eis, & sunt formæ. Cōprehensiones uero, q sunt corruptibilium, & generabilium. s. indiuiduorum cōpositorum nō sunt sciē, sed imaginationes eorum, & quasi intēdebat q ista sensibilia hñt duos modos cōprehensionis, modum qui non est scia eorum, sed imaginatio: & modum qui est scia eorū, & est intellecta uñia, & hoc est quod dicit Boethius singulare est dū sentiē, & uñe est dum intelligitur, & pp hoc dixiē Auer. q partes diffōnis sumuntur a principijs, q sunt in re primo de aia. cō. 7. Aris. n. non opinaē q intellecta rerum sint rerum substantiæ, sed sunt notiones, C q notificant substantias rerum, ut dicit Comē. 1. meta. cō. 45. Aduerte etiam q licet oia pricipia, & cāæ essendi sine principia cognoscendi sm pdictum modum, non tñ omnia principia cognoscendi sunt principia essendi, sicut patet intelligenti.

Intellectus omnia intelligit.

Impō. 8 ds. PROPOSITIO Ista est Aris. 3. de aia. tex. cō. 4. & est una de ppōnibus in quibus fundaē demrō Aristo. ibi. ut scribit Auer. in cō. ad demrandum q itellř non est corpus, nec uirtus in corpore. unde dr̃ in litera. Necesse est autem quia oia intelligit, immixtum eē, sicut dicit Anaxagoras. intus. n. apparēs prohibet extraneum. & dicit Cōmē. q ista ppō est manifesta p se. Et in. 1. de generatione, & corruptione. in cōmen. 19. inquit de antiquis, & isti quāuis errent in hoc sicut dicit Aris. tñ in hac opione consequuntur uiā ueritatis aliquo modo inquātum dicunt q ens est cōprehensum, & non cōprehensum naturaliter est non ens. Et in 2. phy. in cō. 47. ubi recitat opinionem illorum antiquorum de fortuna asserentium, q fortuna est qdam res diuina, & nullus scit quiditatē eius, inqt q Aris. tacuit istos. i. non dignatur reprobare istā opionē D propterea quia iste sermo est irrationabilis. s. ut sit hic causa ignorata naturaliter. nā ut scribit Aris. 1 topi. cap. 9. qlibet pferente contraria opionibus sapientum de quolibet solicitum esse stultum est. Mirum tñ est q Cōmē. dicit istud esse manifestum p se, imo hoc est dubium, & forte falsum. nā in. 2. cœli & mū. in tex. cō. 16. de illa qōne, quæ sit nobilior pars cœli, an illa, q est sub polo arctico, an illa, q est sub polo antarctico. & dicit Cōm. ibi in cō. q intellectus humanus non potest cōprehendere uerificationem huius cōparationis. Amplius Aris. in. 2. meta. in tex. cō. 1. dicit, q quemadmodū se habet oculus uespertilionis *Instātia huius propōnis.* ad lucem diei, sic se habet intellect⁹ aiæ nostræ ad ea quæ sunt secretissima in natura. Nec ualet rñsio Auer. ibi in cōmenta. q illud exēplum non ondit nisi difficultatem. nō autem impossibilitatem, quia tunc natura ociose egisset, quia fecisset aliquod naturaliter intellectū q a nullo esset intellectū, est. n. in tali ratione Auer. multiplex error atq fallacia, quia sicut ipsemet scribit. 7. meta. cō. 58. essentiæ rerum sunt existentes licet non intelligātur. Ampli⁹ Aristo. sm istā mirabilem Auer. phantasiam incideret in foueam quā fecit. nā ipse in. 3. de aia. in tex. cō. 142. Argumētatur contra antiquos qui opinabantur nullum esse colo- E rem sine uisu, nullumq; esse saporem sine gustu, ut patet clare deducenti. Nam ut inquit Aris. ibi. sic quidem recte dicebant, sic autem non recte. duplr. n. dicto sensu, & sensibili, his quidem sm potentiam, his uero sm actum. de his quidem. s. q sm actum dñr accidit quod dictum est, sed in alteris. s. in his, q sm potentiam dñr, hoc non accidit pariformiter dicam de intellectu cū intelligibili, quod illa dupliciter dñr sm potentiam, & sm actum, & licet intellř, & intelligibile in actu dicta simul sint, & non sint non tñ sequitur ubi sm potentiā dñr. Confirmaē, quia. 3. de aia. tex. cō. 2. sic se habet intelligibile ad intellřm, sicut sensibile ad sensum, ergo sicut sensibile, & sensus dicuntur duplr pariformiter, & de intellectu cū intelligibili. Et confirmatur similitudo manifeste ex authoritate Aristo. in. 3. de aia in tex. cō. 38. ubi dr̃. Secatur igitur scia, et sensus in res, q quidem potentia est in ea, q sunt potentia, q uero actu in ea, q sunt actu. aiæ aūt sensitiuum, & quod scire potest potentia hæc sunt, hac quidem scibile, illud aūt sensibile. & Cōmen. in cō. scribit. Res. n. quarū dr̃æ sunt eædem ipsæ sunt eædem in illo modo in quo habent easdem differentias. intellectus igitur est intellřm, et sensus est sensatum.

Amplius dr̃æ ultimæ rerum sunt nobis ignotæ. aliogn snia Phi in. 2. poster. uera non esset, ubi scribitur, q qlibet pars diffinitionis est in plus q diffinitū. & totū in æquæ. nā si dr̃æ ultimæ essent notæ, patet q illę conuerterenē cū diffinitis. Amplius numerum spērum aialium, atq; plantarum stellas etiā oēa, ut inquit. sapientissimus Salomo, F quis dinumerauit? pportiones etiam diuersas mixtionum *Salo.* quis est, qui cōprehendere possit? Nisi esset q proposita propositio sic ueritatē habet q intellř oīa cognoscit quo ad eius fieri potest. nā de oībus materialibus cognitionē habet talem qualem potest hrē sm etiā quod requirit natura materiæ subiectæ. nā ut scribit Aris. in. 2. meta. in te. cō. ultimi. Acribologia mathematica non in oībus est expetenda, & ut inquit. 1. ethico cap. 2. Eius qui eruditur est catenus in uno quoq; genere certitudinē exigere quaten⁹ eius natura rei recipit simile quippe uidetur a mathematico psuasionem recipere, & ab oratore demrōnē requirerē.

Vnde Aris. in principio libri meteo. scribit pponendo se inuestigaturum omnes cās meteorologici negotij, partim dubitando partim aliquo modo attingendo. Et in. 2. cœli & mū, tex. cō. 60. inquit. Duabus etiam dubitationibus entibus de quibus merito utiq; quilibet dubitabit tētandum dicere quod uidetur dignum esse reputantes promptitudinem magis imputari uerecundiæ, q audaciæ siqs ppter phiam stare, & paruas sufficientias diligit de quib⁹ maximas habemus dubitationes, ubi Auer. notabiliter dicit. in principio cō. quia propōnes, q sunt in nostris mani

G bus in talibus qõnibus sunt paucæ,& fere dicuntur æqui uoce,quia sunt acceptę ab aiatis,q̃ sunt hic,& de istis,& de illis dr̃ animatum fere æquiuoce, sed tñ quia nos non possumus hr̃e in hoc,nisi huiusmodi ppõnes & ppter hoĩ minẽ dicere in quolibet secundum quod est in natura hominis dicere in illa re non secundum ipsam rem. Cũ in pluribus non possimus dicere nisi secũdum potentiam nr̃am naturalẽ,& pp hoc Aristo.incepit se excusare dicendo,q aliquis non debet tenere hoc in nobis in urrecundia, qm̃ qui ignorat hęc duo.s.q perfectio hois,& uirtus eius inquãtum est homo non est dicere in istis rebus secundum quod est in natura sua, & quod impoſſe est dicere de istis secũdum suas naturas multotica attribuit loquenti in istis rebus stultitiã, & inuerecundiam,qui autem ista scit miraẽ ex sua diligentia,& ex sua p̃hia,et etiã ex exeranettate sermonum quos addiscont in istis rebus ex difficultate eorũ, quãuis non sunt demr̃ones perfectæ fidei, tñ quia subiectũ earum est ualde nobile sunt nobiliores illis,modicũ.n.no{bile nobili⁹ est multo ignobili.❧ Et.3.de aia.cõ.36.inge{nõ sequit,ut illud qđ est magis uisibile i se sit magis uisibile a nobis.et i.12.ptię p̃hię.te.cõ 45.ubi Aris.ueatẽ numerum intelligentiarũ ex numero motuum ipsorum orbiũ

ADDitio. Vn ̃e an q̃ la sint parua,uel parua, hoc est in utrũq; cognitũ,sed nõ nobis, ut testatur B ̃e in 2. editione libri peri her me.

H dicit,q talia principia in maiori parte sunt famosa cũ fere omnia sint fundata in sensu quãtitatum motuum stellarum quod nõ potest perfici in uita humana,& ideo necesse est in considerationibus credere considerationibus p̃dictis,& tunc uerificatur quantitas motuũ, & pp difficultatem istarum rerum impoſſe est uti ppõnibus necñs, sed famosis in hoc loco magis utimur q̃ necñs,sed qñ in eis non fuerit diuersitas,si aũt in eis fuerit diuersitas nihil erit super quo sustentetur , sed quocunq; modo sit melius est scire sermones hoium in hoc q̃; nihil. Ex quibus authoritatibus clarissime colligitur q in quibusdam rebus intellectus humanus non potest attingere naturas rerũ, ut sunt in seipsis , sed attingit illas quo ad sibi concessum est. & est sibi poſſe. Pro quo scire debes , ut colligitur ex intentione Aristo.& Cõmen. Auer.in principio secundi meta. Duplex est causa difficultatis contingentis intellectui nostro. Vna sumitur ex parte obiecti intellecti. Et alia sumitur ex parte ipsius potentiæ intellectualis, & Cõmen ibi in cõ.dicit. duas conclusiones quod in cognitione entiũ materialium difficultas magis pendet ex natura rei intellectę q̃ ab intellectu,& ratio est in prõptu,quia intellectus possibilis est in potentia ad omnia intelligibilia, & oportet q moueat ad intelligere ab aliquo obiecto quod sit actu intellectum, sed quia entia materialia de se sunt potentia intellecta de se non possunt mouere intellectum ad intellectionem,& pp hoc indigent extrinseco motore qui extrahat illa de ordine in ordinem,id est de ordine sensibilium

In quibusdã intellect⁹ hois nõ attingit rerũ naturas.

I ad ordinem intelligibilium,& faciat ea de potentia intellectis actu intellecta,& hic est intellectus agens,ut patet tertio de aia.tex.cõ.18.& pp hoc labor, & difficultas intellectui contingens in intelligendo hmõi materialia magis pendet ex natura obiecti cogniti q̃ ex natura potentię cognoscentis.Sed in cognitione substantiarum separatarũ difficultas pendet ex natura nostri intellectus,qui est infimus in genere substantiarum intellectualium,& ut continuatur nobiscum in intelligendo dependet a sensu,& a phantasia,non.n.talis difficultas causatur ex natura obiecti cogniti,quia talia obiecta sunt actu abstracta a materia,& a conditionibus materiæ. unde talia nõ indigent ad hoc q intelligantur, intellectu agente quãtum ad hoc q extrahat,& transferat illa de ordine in ordinem,& faciat de potẽtia intellectis actu intellecta, quia talia sunt de se actu intellecta.unde dicit Cõmen.3.de aia.cõ.12. q si essent uñia Platonica extra aiam non opus esset ponere intellectum agentem,& propter hoc Arist.ibi in tex.cõ.t. loquẽs de ipsis,inquit.Forsan autem & difficultate duobus modis existente non in rebus, sed in nobis est eius causa,quicquid dixerit Scotus,& sequaces ei⁹ in hoc,ista est uia antiqua omnium Peripateticorum .Aduerte etiã q in

Materialia entia diuer

istis rebus corporeis,& materialib⁹ est magna diuersitas, quia non omnia æque difficulter intelliguntur,imo habẽt latitudinem magnam,quædam enim similitudine,& comparatione ad alterum intelliguntur,& tandem negatione, sicut est notio primæ materię quæ in prima cognitione naturali innotuit nobis ex analogia, & comparatione ad habentia formam,& ad ipsam formã,& sic naturalis cognoscit eam,sicut patet.1.phy.tex.cõ.69. unde Aris.in 7.primæ P̃hiæ.te.cõ.7.inquit.Dico aũt materiam es, formam autem figuram spẽi ubi per cõparationem ad res artificiales q̃ sunt nr̃a opera dedit nobis intelligere naturam materiæ.quæ est in rebus naturalibus. Cognoscitur etiã ultimate materia negatione,ut patet.10.meta.tex.cõ.24.quę cognitio pertinet ad diuinum,sicut supra memini me dixisse. Aliqua cognoscuntur per effectus , & aliis modis,q̃a uide a Scoto in.1.suæ meta.q.qua quęrit an ars generetur ex experimento,unde quanto aliqua fuerit magis aut minus sensata,tanto sunt faciliora, aut difficilliora cognitu, unde Cõmen.in.2.de anima. cõ.92.scribit. dans documẽtum iuxta textum.quare intellectus difficile potest comprehendere differentias odorum dicens . Et intendebat p hoc demr̃are cãm propter quam intellectus difficile comprehendit dr̃ias odorum , & est quia iste sensus est debilis qui cõprehendit dr̃ias sensibiles odorum,cõprehe[illegible] dr̃iarum rerum sensibilium a sensu est cã in cõpre[illegible]ne earum ab intellectu,& ideo qui caret intellec[illegible] ris sensibilium,quod etiam dixit Aris.in.1.post[illegible]analyticorum.tex.cõ.33.ubi dicit.Manifestum autem [illegible],& si aliquis sensus defecerit necesse est , & sciam aliquã deficere quã impoſſe est accipere si quidem addiscimus, aut per inductionem,aut per demr̃onem &c. Et ppter istã causam cõtingit q aliqua entia quę licet ſm naturam parum, aut nihil entitatis,& perfectionis participantia , quia in sunt sensibus proximiora fiunt nobis magis cognita q̃ entia plurimum entitatis habẽtia q̃ a nostris sensibus sunt remotissima,unde Aris.7.primæ p̃hiæ.in tex.cõ.10.inquit.Quę autem singulis nota, & prima multoties debiliter nota.s., quo ad naturã,& parum,aut nihil entis hñt attñ ex male quidem noscibilibus,ipsi aũt noscibilibus q̃ oino noscibilia noscere tentandum,& in proœmio meta scribit.q uñ.sima sunt difficilia ad cognoscendum,quia sunt a sensib⁹, remotissima stantibus his . patet solutio ad obiecta. Ad primum dupliciter dicere possumus primo quidẽ q illa authoritas Cõmen.arguit difficultatem nõ impoſſitatem, hoc est quod est multum difficile Intellectui attingere ueritatem in illa qõne,sed non arguit impoſſitatem,sicut ipse dixit in simili de illo exẽplo Aris.in.2.meta.cõ.1. Aut aliter q in tali qõne intellectus humanus non potest dicere ſm naturã rei, sed solum ſm suã capacitatẽ,iuxta glossam eiusdem.2.coeli. cõ . 60. ubi dicit . q in quibusdam rebus homo non potest enuntiare ſm naturas rerum,sed ut est in natura hois. Ad sc̃dm r̃ndetur,ut dicit Cõmen.in com. q illud exẽplum Aristo.in tex.adductum non arguit impossibilitatem,sed difficultatem,& est mens,& expositio illa Auer.ex intentione Aris.licet ab oib⁹ Latinis irrideatur,nã Aris.in.9.meta.in tex.cõ.ultimo.loquens de intellectione simplicium seu separatarum substantiarum, inquit. quod ignorantia talium in nobis non est sicut cæcitas.Cęcitas.n.est ut utique si intellectiuum oino non habeat aliquis.In quo loco beatus Tho ab ipsa tandẽ ueritate coactus dixit,ex quo patet q ſm sniam Aris.humanus intellectus potest pertingere ad intelligendum substantias simplices quod uidetur sub dubio reliquisse in tertio de aia.

{❧ Instantia etiã est de ppriẹtatibus indiuidualibus quę {teste Auer.3.colliget cap.1. sunt ignotæ, sed soluit quod {sunt incognitæ a priori , & per causam, quia sequuntur {proportiones diuersas elementorum,& unaquęq; habet {propriam proportionem,& si illa non cognoscitur, non {potest cognosci illa pprietas,& quia istæ proportiones {sunt infinitæ nã ut.d. Auic. Deus dedit unicuiq; indui{duo propriã cõplexionẽ in qua aliud cõicare est ipoſſe,

& id

K *In modis intelligimus.*

L

Solo ad primum.

M

Ad secũdum.

ADDitio.

A & id quod est secundum sui naturā ē infinitū non pōt recipere finē ab humano intellu,ideo sunt ignotæ p pro cessum syllogisticum.1.per cām,sed solum experimento cognoscuntur,ita notabiliter.d. Auer.in.1.canticę cātico rum.cō.31. Ad illud quod dicitur contra Cōmen.dedu ctionem satis diximus in concordātiis Auer. & ideo non oportet hic innorari. Ad illud.2. de anima respondet dādo rationem diuersitatis,nā Arist.arguit ibi contra antiquos quorum opinio erat, ut ipse dicit in.4. primę phię. q oīa consisterent in apparentia,& tunc ut ibi deducit sequere tur quod oīa essent in cap.relationis essentialiter, quia oē quod apparet alicui apparet,ut patet in tex.cō.26.&.27. & ideo apud ipsos sequebatur simpliciter q sensibile de pendet a sensu,& est idem,cum sensu.& contra hoc ,pce dit instantia sua,& ideo dicit,sed priores Phi hoc non be ne dicebant nihil opinantes,neq; album neq; nigrum sine uisu esse,ne q; saporem sine gustu,sed Aris.qui tenet quod rerum substantiæ sensibilium non cōsistunt formaliter in apparentia sensus,aut intellectus, imo esse cognitum acci dit substantiis rerum istam difficultatē non habet,& ideo in uia eius procedit illa distinctio per actum & potentiā data,unde omnes authoritates allegare conceduntur, & iam diximus q si intellectus humanos qui est liberat⁹ a

B materia intelligit materialia oīa etiam intelligit abstracta. unde Cō.3.de anima.cō.36. Ex illis cōprehendētib⁹ quæ non sunt admixta materię quod cōprehendit minus per fectum necesse est ut comprehendat perfecti⁹, & nō con uertit,& ideo si intellectus possibilis qui ē eiusdē naturę, & spēi saltem analogæ cum aliis non potest abstracta in telligere null⁹ paritormiter posset ut alibi diffuse dixim⁹.

Ad ultimū Ad aliud de differentiis ultimis rerum respondet q refert dicere differentias rerū ultimas esse ignotas, & dicere eas esse innominatas,onde credo multas rerum ultimas differē tias cognosci ab intellectu,licet illis non sint noīa impo sita,quia institutores idiomatum non oībus rebus posue runt nomina,nullus.n.imponit nomen rei q ignorat, & quia hmōi rerum drīæ non nisi sapientibus innotuerunt, ideo solet dici ras esse ignotas,quia uulgus non cōprehen dit illas.unde Auic.5.suæ meta.cap.5. dicit latentia diffe rentiarum & carentia nominū aut hoc,aut illud fecit nos deuiare a principali ad concomitans , quia in diffōnibus sepe ad circūloquendū differentias ultimas rerū uel quia sunt ignotæ,uel quia non hāt nomina imposita ponimus propria q fluunt & concomitant illas,ue dicit etiā Auer. 8.meta.cō.c. Aut aliter illæ differentiæ ultimę cogno scuntur eo modo quo sunt aptæ natæ cognosci.non.n.oīa cognoscuntur ab intellectu,quia speciem faciant,sed mul ta ex operationibus,& effectibus aut aliis uiis innotuerūt,

ADDitio. C & hoc est de mente subtilis Doctoris. ✱ Et Albertus Magnus in pricipio libri de anima. inquit nobis ad hoc rationem,& intellectum deus dedit ut ratio, & intelle ctus reflexi ad sensum non tm sensibilia,sed etiam quæ sub sensibus latent accipiant, & pertractent. In uiā ta men Auer.puto q intellectus human⁹ in spē humana cō sideratus oīa cognoscit,& licet unus unam rei drīam non cognoscat cognoscit tam tñ alius homo, non.n.nt inquit poeta . omnia possumus omnes. Et ita patet solutio ad omnia sequentia quod omnes spēs,& animalium,& plāta rum sunt cognitæ intellectui humano,quia intellect⁹ spe culatiuus fm Auer. in qualibet hora est completus in or dine ad spēm,licet non fm indiuiduum, ut patet tertio de aīa.cō.5.& ita sentiunt in hoc quæsito perspatetici.

Propõ 37 *Omne diminutū est diminutum ratione contrarii admixti.*

SOLET allegari ista propositio ex.5.physi.tex.cō. 45.ubi Aris.loquitur de irregularitate motus ubi di cit,unus quidē igitur irregularis est quo est cōtinuus, minus autem quod reflexiuo quidem motui accidit , hoc autem minus cōmixtio semper contrarii est. Ubi Auer.in cō.dicit,diminutū in omni genere est diminutū p mixtio nem contrarii, & ita etiam dicit ibidem cō.19. q non fit

D minus nisi per mixtionē contrarii. Ista tñ propositio nō est uñ uera,quia ut scribit Cōme.2.coeli.cō.15.in corpori bus cœlestibus reperitur differentia fm magis & minus in nobilitate, & tamen non est ibi minus per admixtionem contrarii,in cœlo.n.nulla prorsus est contrarietas,ut pa tet primo cœli.& mundi.te.cō.20.ubi dicitur. Recte qui dem natura futurum ingenium,& incorruptibile uidetur exemisse a contrariis,et ideo.Com.2.cœli ubi supra dicit. & non sequitur ex hac positione q in orbe sit pars nobi lior alia,ut sit cōpositus ex uirtutib⁹ diuersis, stellæ enim sunt partes nobiliores cœli, & ideo manifestum est quod non componitur ex contrariis , & non sequitur ut remis sio sit semp ex mixtione contrarii,sicut dicit Alex.in mul tis locis. Fallit etiam in moralibus.Sed est mirabile,quia tex. Aris.dicit semper minus fieri per admixtionem contra rii,& Alexan.dicit quod non semp. Et ideo aliqui glos sant isto modo semper minus fieri per admixtionem uel contrarii positiui in habentibus cōtrarietatem,& pcipue qñ inuicem contraria agunt adinuicem a proximata,si cut supra dixi,propter elementa q non habēt ambas qua litates in summo,ut tenet Alex.in.1.mereoro.cap.4.uel p admixtionem contrarii priuatiui, ut lumē diminutum,nō quia tenebra sibi admiscetur , sed quia in eo est priuatio intensioris luminis cum aptitudine ad illud. Albertus au

E tem cognomento Magnus in.4.suæ primę phiæ tracta.1. cap.7.dicit hoc confirmando quod magis & minus du pliciter fiunt. Uno modo per remotionem a contrario, ut illud dicatur esse intensius altero quod est contrario im permixtius,& sic suscipiunt intensionem media q sunt in ter duo contraria, quorum utrunq; est qualitas positiua, sicut album,& nigrum,& cœteri colores. Alio modo ali quid suscipit magis & minus secundum accessum, & re cessum ad unum quod dicit rem illam in termino sicut in his quæ opponuntur,& priuatio,& habitus, & affirma tio,& negatio , & in hoc non potest esse falsius quod est uero impermixtius,quia falsum nihil est,et similiter nō est aliquid cæcius quod est uisui impermixtius, quia cæcitas non est aliquid,sed est uerius quod est certissimo uero p pinquius,& falsius a certissimo uero longinquius.

In mathematicis non est bonum,neque finis. Propõ 38

SOLET sæpe allegari ista propositio quę scribitur in.3.meta in te.cō.3.ubi dicitur. Amplius autem mul tis existentium non insunt oibus omnia.quo nanque modo pōt esse motus principium esse in imobilibus,aut boni naturam,si quidem omne quod est bonum fm se & propter suā naturā finis est, & ita causa illius & fiunt & cætera.finis autem,& cuius causa actus cuiusdā est finis, sed actus omnis cum motu, quare in imobilibus non con tingit hoc esse principium,nec esse aliquid autoagathon.i.

F per se bonū,unde & in mathematicis per hanc nihil ostē ditur cām,nec est demō ulla eo q melius , aut deterius, sed nec oīno nullius talium alicui⁹ reminiscit. quapropter & sophistarū quidam ut Aristippus ipsas præneglexit.in aliis enim artibus,& illiberalib⁹,ut tectonica , & coriaria eo q melius,uel deterius dici oīa,mathematicas uero nul lam de bonis,& malis facere rationē,& eandē ferme sen tentiā confirmat Aris in.1.de partibus aialium.ca.1. Sed

Instātia sup positionis uidetur q ista propositio ueritatē non habet,nec ratio ad ducta ualere uidet,quia innit falso pſupposito. uidelicet quod quilibet finis est respectu alicuius actus , & quod quilibet actus sit cū motu,& quia mathematicæ abstra hunt a motu,ideo abstrahunt a fine,nā sequeret fm hoc qd in abstractis a mā , & a motu fm esse, & fm rōnē,qd non sit ratio finis,quod est manifeste falsum , imo primū principiū est forma,& finis oium abstractor intellectuū, & oium entium,ut dicitur in.12.meta.cō.7. &.36.& Cō. ibidem cō.44. Dixerunt aliqui ad hoc distinguentes q duplex est bonum,sicut duplex est finis. Quoddā.n.est acquisitum per motum,& tale nō est in mathematicis qa

Opio alio rum. abstrahunt a motu. Aliud autem est bonum q præexi stit motu, & non est acquisitum per motum, & tale est

Theorema. M

G Impugna. tio secun. Ioan.

in mathematicis. Sed ista solutio nõ placet Ioã. de Gãdauo in. q. 4. primi de anima quia si in mathematicis est tale bonum uel finis. Tunc in mathematicis deberet esse demõ per tale bonum uel finẽ, sed hoc est falsum, ut patet per Philosophum, & Cõ. 3. meta. tex. cõmẽ. 30. consequentia autem patet quia demõ est eorum, quorum est altera cã ex. 2. poster. & patet in simili, quia in separatis a materia non est finis, acquisitus per motum, sed pẽaistẽs motui, ut dicit Philosophus in. 12. meta. & tñ fit demõ per talem unum finem, unde Aris. 12. meta. per talem finẽ demõrat quod est unus princeps. cum dicit. Entia nolunt male disponi, unus ergo princeps, unde etiã Com. 1. phy. cõ. 1. inquit scia diuina demõrat per tres causas. s. formam, efficiens, & finem. ergo eodem modo si in mathematicis esset tale bonũ aut finis demõ fieret per ipsum, quod est

Opio Ioã.

falsum. quare &c. Et ideo ipse aliter rñdet cum dicitur q in mathematicis non est bonum, inquit, q hoc habet duos sensus, nam aut per ly, mathematicis, intelliguntur entia mathematica, & sic est uerum: aut per ly, mathema

Impugna. H

ticis, intelliguntur scientiæ mathematicæ, & sic est falsum, nec ut sic intellexit Philosophus. Sed ista solutio stare non potest, tum quia non est de mente Philosophi, ibi quia infert, quapropter & sophistarum quidã ut Aristippus ipsas pneglexit, in aliĵs. n. artibus, et illiberalibus, ut tectonica, et coriaria eo q melius, uel deterius dici oĩa: mathematicas uo nullã de bonis, & malis facere rationem. ubi patet q loquitur de ipsis sciẽtĵs mathematicis, ut patet consideranti. Amplius solutio Ioannis est irrationabilis, nam in primo de anima. tex. cõ. 1. Vna scia est melior, & honorabilior altera aut ratione obiecti, aut ratione certitudinis demõnis, & . 6. meta. tex. cõ. 2. Honorabilissimam sciam oportet circa honorabilissimum genus esse. Et ideo implicat quod in entibus mathematicis non sit ratio boni, & in scientĵs ista ratio sit. Et cõfirmatur, quia. 5. meta tex. cõ 20. Scia refertur. 3. modo relatiuorum ad scibile. uidelicet per uiã mensurati ad mẽsuram, & ideo impoẽ uideẽ q in obiecto de quo est aliqua scia non sit aliqua bonitas, & tñ in scia mensurata per illud reperiatur. Et ideo salua omnium Doctorum re

Opio ppria

uerentia, dico q illa ppositio non est ũa simplr, nec est de mente Aris. unde authoritatibus. 3. meta. non est adhibenda fides per certitudinem, quia sicut scribit Com. in cõ. 1. illius. 3. Aris. in illo lib. per sermones disputatiuos ad utranq partem exagitat omnes qõnes sciẽ diuinẽ, rationes autem dialecticæ procedunt ex probabilibus, & non ex necessariĵs, unde ratio illa ẽ ex intentione antiquorũ, ppter hoc. n. concludit quapropter & sophistarum quidam, ut Aristippus ipsas pneglexit. uidetur ergo ratio illa adducta fuisse Aristippi, unde illa ratione motus ipsas pneglexit mathematicas artes seu disciplinas, quia in il-

I

lis ut asserebat non erat bonum, neq malum, sicut ĩ aliĵs artibus, unde ut recitat etiam Gale. in lib. de historia Philosophorum, Socrates scias speculatiuas neglexit, tanq inutiles ad uitam humanam, & ideo circa moralia uersatus est, opinatus homini magis esse expediẽs noscere quę sint iusta, aut in iusta quã naturas rerũ perquirere, iuxta illud Aris. in prio primæ philosophiæ. tex. cõ 5. Socrate

Expõ diui Thom.

circa moralia philosophante, & de tota natura nihil. Et sic debet exponi ille locus ut mihi uidetur in quo Sanctus Tho. uidetur defecisse, refert. n. illud ad demõnes quæ fiunt per causas finales, inquit. n. in lectione. 4. super expositione. te. cõ. 3. super hoc loco ppter quod quidam sophistæ, ut Aristippus qui fuit de secta Epicureorũ oĩno neglexit demõnes q fiunt per cãs finales reputãs eas uiles ex hoc q in artibus illiberalibus, siue mechanicis, ut in arte tectonica. i. ædificatoria, & coriaria omniũ rõne assignantur ex hoc quod est aliquid melius, aut deterius: in mathematicis uero q sunt nobilissimæ, & certissimæ

Impugna.

sciæ nulla fit mentio de bonis, & malis. Sed si contextus uerborum textus Aris. inspiciatur potius illud relatiuum in quo dicitur ipsas pneglexit, debet referri ad scias mathematicas de quibus loquutus fuerat in antecedente in plurali numero quam ad demõnem de qua loquutus fuerat solum ĩ numero singulari, nam sic iacet series uerborum. Vnde & in mathematicis per hanc nihil ostenditur cãm, nec est demõ nulla eo q meliꝰ aut deterius, sed nec oĩno nullus talium reminiscitur quapropter & sophistę

Expõ Auer.

quidam, ut Aristippus ipsas pneglexit. Auer. etiã in cõ. 3. ita ea posuit illum locum, sicut beatus Doctor exponit inquit enim. D. d. & ideo quidã sophistarum, & cætera, idest negabant eã. s. cãm finalem esse in omnibus sciẽtĵs, quia non repererunt eã in firmissima sciarũ. s. in mathematicis. Albertus etiam cognomento magnus illam etiam Auer. expõnem sequitur in. 3. suæ meta. tract. 2. cap. 1. quapropter etiam sophistarum quidam ut Aristippus cãm finalem in genere cãrum ponere prętermisit, opinatus est enim omnia naturalia casu causari, sicut & multi aliĵ: in mathematicis autem non uidens eam esse in aliĵs etiã dixit non in eẽ hanc cãm, sed casu fieri ea q fiunt &c. Sed expõni primæ uidetur astipulari translatio Argyropyli, ubi sic iacet, quapropter & in mathematicis nihil omnino per hanc ostenditur cãm, neq ulla prsus ea eo fit demõstratio, quia sic est melius aut deterius, quia nemo mẽtionem ullam oĩno facit. iccirco sophistarũ quidam in ipsa inuehebatur. i. contra mathematica, nam sequitur in cæteris quidem inquiens artibus, & etiam foedidis, ut in ędificandi facultate, atq suendi oĩa dici, quia sic est melius

L Expõ. Cõ.

aut deteriꝰ, mathematicas uero nullam bonorum malorũ quæ curam habere. sed Latini imitati sunt in hoc expõnẽ Cõ. qui exponens translationem Arabicam ubi tex. eius ita iacet, & uñ nullus hominum inuenit istam talem causam in mathematicis sciẽtĵs, unde quidã sophistarũ dimiserunt, & cætera. & ideo Com exponẽs literam errantem alios etiam errare coegit. Aduerte tñ q Cõmẽ. in illo loco dicit unum annotatione dignũ de quo posteriores non considerauerunt, nam super illis uerbis. D. dixit, & in sciẽtĵs mathematicorum. i. quia ista causa non inuenit in mathematicis, ideo non datur in eis in aliqua re qsita cã finalis, neq fit in eis demõ, cuius terminus medius sit ista cã. & super istis ũbis quasi documẽtum apponens imediate subdit. & ipse dixit in tractatu de quo loquitur in principĵs mathematicorum quod ordinatio & cętera, idest ordinatio numerorum, & magnitudinum inuenitur in eis, & indiget hoc perscrutatione. Et est ualde mirãdum p uitam meam, qũo nullus de hoc aliquid perscrutatus sit in quo Auer. nos admonet q locus iste indiget perscrutatione, imo ista ppõ passim allegatur & recipitur tanquam uera apud omnes. uidelicet in mathematicis scientĵs non est bonum neq finis, sed hoc non est de mente Aris. nam in. 13. meta & est locus quem innuit hic Auer. in pallegata authoritate, ita scribit Aris. in fine primi cap. Qm autẽ

M

bonum, & malum alterum, hoc quidem est semper in positione. bonum autem & in imobilibus dicentes nihil dicere mathematicas scientias de bono, aut optimo mẽtiuntur, dicunt. n. & demõrant maxime, non. n. si non noiatum, opera autem & rationes ostendunt non dñt de ipsis, boni autem maxime ostendunt mathematicæ scientiæ, & qũo multorum cã uidetur hic. dico autem pura ordo & determinatur palam quod dicent utiq, & talem cãm eam quę ut bonum cã modo aliquo, magis autem uere in aliĵs de ipsis dicemus. de mathematicis igitur & quod entia sint, & qualiter entia, & qũo non priora, tãta dicta sunt. Cõsideret igitur diligenter qui scire desiderat ne sub imagine temerariæ psumptionis labatur in barathrum ignorantię: nam ut scribit Auer. de Auic. in. 3. cœli & mũdi in cõ. 67. paucitas exercitationis istius uiri in philosophia & bona confidentia in proprio ingenio deduxit ipsum in manifestissimos errores. uides. n. frater mi qũo in multis famosis propositionibus etiam uiri illustres deficiunt quandoq,

Glosa autoris

& Deus sit dator aliĵ. Sed propter reuerentiã authoritatis tãtorum uirorum, glosso illam authoritatem de mẽte etiã Philosophi, & Com. tenendo eam sic q formæ ma

thematicę

A thematicæ absolute consideratæ non hñt bonitatẽ in se, quia bonitas insequitur formã ratione qua est finis, & qa illo modo non considerantur, ideo ut sic abstrahunt a ratione boni, sic dicit Com. in.2.phy.cõ.74. & dicit hoc ut notificet q̃ forma non sequitur naturam materię necessario, ut opinati sunt antiqui naturalium, sed natura inuenit eam ꝓpter hoc q̃ ens sit in sua natura nobilius, et ideo forma quæ sequitur naturam entis non est dicta nobilior ut forma mathematica non.n.dicimus q̃ lineæ exeuntes a centro circuli ad peripheriam sunt æquales, ut circulus sit nobilior, sed hoc contigit naturæ circuli, & ideo nnhilus non inuenitur in formis mathematicis; hoc.n.s.nobilitas non accidit formis nisi ſm quod est finis. & ista authoritas adiuuat opinionem nostram, ubi diximus q̃ bonitas

ADDitio. non est primo entis inquantũ ens. ✠ Nam cum eadem sint subiecto entia mathematica, & naturalia.2.phy.t8. eadem lineę sunt in talibus nõ est ratio finis, & boni nisi ut sunt termini generationis naturalis non ut sunt in intellectu, quia bonũ, & malum sunt in rebus, & quia in mathematicis talia non considerantur nisi ut sunt in abstractione intellectus, ut sic in talibus non est talis bonitas, quę est in re.d.n.Cõmen.12.meta.cõ 36.balneum in aia mouetur ut efficiens, & extra animam mouetur ut finis,

B & quia entia mathematica considerantur, ut sunt in aía, ut autem considerantur a naturali considerantur, ut sunt extra, sic hñt rationem boni, ut sunt extra, & non intra.

Prop.5.39 *Scientiæ speculatiuæ sunt duobus modis, unus numeratur propter exercitiũ, sicut mathematica: alius propter perfectionẽ per quam ipsum est, & est scientia naturalis & diuina.*

SCRIBITVR ꝓpositio ista ab Auer. in prologo suo super libro phy. Scire aũt debes pro declaratione eius q̃ scia in cõi Aristotele teste in pricipio sexti

Scia diuisio. primę ph̃ię, prima sui diuisione diuiditur in actiuam, factiuam, & theoricã, siue speculatiuũ, quod idem est nota, est autem dr̃ia inter agere, & facere ex.6.ethi. Theorica aũt diuiditur prima sui diuisione in tres partes, in naturalem, mathematicã, & diuinã. unde istæ tres sciæ solũmõ sunt speculatiuæ, illarum.n. finis est ueritas, unde plerunq; ueritates nuncupantur, a fine.n. unumquodq; denominare fas est, ut dicit Arist.in.2 de anima. te.cõ.49. unde Auer.1. de anima. cõ. 2.inquit exponens quid Arist. intellexerit ꝑ omnẽ ueritatem ad quam cognitio sciæ de anima uidetur multumꝓficere quod intellexit scias speculatiuas.nam.2. meta.te.cõ.3.theoricæ finis est ueritas, & practicę opus, & ſm sniam Auicẽ.in principio suæ logicæ, sciæ oẽs, aut sunt de rebus q̃ non sunt ex nr̃o arbitrio uel opere, & tales dicũtur speculatiuę, aut sunt de rebus q̃ sunt nr̃a opa,

C & dñt actiuæ. finis primę est scire tm̃, sed finis actiuę nõ est ut sciat tm̃, sed ut sciat quid debet agere & agat, unde Arist.in.2.ethico.cap.2. Sermo in talibus non cõtẽplationis gratia fit, quẽadmodum in cæteris, non.n. ut sciamus quid sit uirtus, nam sic nulla eius foret utilitas, sed ut boni simus perscrutamur. etenim ut ibidẽ ca.4.testatur in uirtutibus scire ipsum parum est aut nihil, ut uero & exercere plurimum, imo totum ualet utpote q̃ ex frequenti actione iustorum modestorum q; prouenìat. res.n tunc iusta, & modesta dicitur qñ talis est qualẽ iustus, & modest⁹ ageret, iustus aũt & modestus non qui hoc agit, sed qui sic agit ut iusti, & modesti agunt bñ igitur dicitur quod qui iusta agendo iustus fit, & modesta modestus, non agendo autem nullus ut bonus fit, nec curare quidem uidetur, sed plerique non ita faciũt, uerum ad ṽba disputationemq; cõuersi putãt se philosophari, atq; ita uiros bonos fieri, ęgrotos imitari qui uerba medicorũ audiunt quidẽ diligenter, faciunt autem nihil ex his q̃ præcepta sunt sibi. ut ergo illorum corporibus non bñ erit qui ita curant, sic nec illorum animis qui ita philosophãtur. Et noluit Auic. ubi supra. q̃ speculatiua dignior est cõparari sciæ ex isto fundamento, quia finis eius est scire tm̃. Tum etiam quia diuisio scientiæ per theoricum, & practicum, uidetur esse diuisio

D æquiuoci analogi in analogata, nomen autem tale absolute prolatũ stat pro nobiliori, declaratũ est autẽ in pœmio metaphysicæ, q̃ sciæ speculatiuæ nobiliores sunt practicis, quia illæ sunt gratia alteri⁹, unde Arist.in.10.ethicorũ. cap.10. In cognitione sciarum speculatiuarum uidetur ponere consistere hominis felicitatem. Et si bñ consideras, scientiæ speculatiuæ cõparantur practicis, & actiuis, sicut causa ad causatum, unde uidemus q̃ multa principia tales accipiunt a speculatiuis scientijs, nam ut scribit Cõ. primo de anima cõ.2. Scia moralis sumit a scientia libri de anima ultimum finem hominis in eo quod est homo, & sciam suæ substantiæ quæ sit. Et similiter medicina quæ est scientia factiua subalternantur ph̃iæ naturali mentio principiorum; naturalis.n.est sanitatis. & ægritudinis prima inuestigare principia. ut testatur Arist.in lib.de sensu, & sensato. hinc est quod ubi desinit physicus, inde incipit medicus. Amplius autem sciæ actiuæ, & artes imitantur, & deriuantur a cognitione sciarum speculatiuarum, sicut declarauit Alex. & Auer. diffuse in prologo suo sup libro phy. ubi de utilitate pertractat, inquit.n. & cum hoc consequitur cognitionem sciæ speculatiuæ de moralitate uirtutum, qm̃ scientes istam sciam quum erunt ſm ordi-

E nem naturalem, oportet eos de necessitate esse uirtuosos in omnibus spectebus uirtutum, moralium & cætera. & primo cœli.cõ.2. scribit. Lex & ars licet sint res uoluntariæ, dum ueræ ponuntur insequuntur naturã & opus ei⁹, regola autem est ut scribit. Com. in.8.phy.cõ.77. nomẽ dictum de aliquibus secundum prius & posterius illud quod per prius participat illud nomen est cũ posterioris, cum igitur Auicen. snia speculatiua sit dignior nole sciæ comparatio eius ad theoricam erit comparatio qualis est causæ ad causatum. Dicamus igitur q̃ cum scientię subalternatæ non ponant in numerum cum subalternantib⁹, quia non nisi accidentali dr̃ia distinguuntur, sicut homo, & homo albus solum tres in genere sciarum speculatiuarum sunt sciæ. uidelicet naturalis, mathematica, et diuina, tum quia sunt de rebus q̃ non pendent ex nr̃o arbitrio, tũ etiam quia finis istarum est notio ueritatis, & non opus. Tres fuere opiones de logica an sit scia.

De logica autem tres fuerunt opiniones. Stoici.n. uoluerunt ph̃iam diuidi in speculatiuam, actiuam, & in organicam. unde logicam dixerunt, neq; speculatiuã, neq; actiuam esse, sed organicam. Academici autem dixerũt logicam in se tm̃ consideratam esse partem ph̃iæ, sed ut est in usu esse instr̃m. Peripatetici aũt utrũq; de logica asseuerant, & quod sit pars ph̃iæ, & est etiam philosophiæ instr̃m. non.n. inconueniẽt idem respectu eiusdem alio, & alio respectu comparatum dici partem, & dici instr̃m: sicut manus alio respectu, & pars est humani corporis, &

F etiam instr̃m, sicut bñ declarauit Boetiu⁹ super Porphyrio, & Auicen. etiam in principio suæ logicę. Dixerunt autem quidam in declaratione propositi Theorematis, q̃ scientiæ mathematicæ non sunt propter hominis finẽ qui est felicitas, sed solum sunt ꝓpter exercitium. nam inquiunt quod antiquitus erant loco dialecticæ. Sed hoc quidem stare non potest, quia Auer. absolute dicit scientias mathematicas esse ꝓpter exercitium, sed naturalem, & diuinam dicit esse propter finem, ꝓpter quem fit istud exercitium, manifeste autẽ patet q̃ tpe Auer. erat iam logica perfecta tradita ab Arist. Amplius non est credendum q̃ Plato, & Hippocrates, & alij sapientes nõ habuerint logicam, nam qũo fuissent scientes sine demr̃atione, & arte demonstrandi? si uerum est q̃ dicitur in diffinitione demonstrationis q̃ est syll's faciens scire. nam licet logica per doctrinam non acquisiuerint scientiam, credẽdum est illos habuisse logicam per inuentionem. Alij dixerunt q̃ pro quanto deseruiunt architectonicis, & machinis. & picturę, ideo dicuntur esse propter exercitium.

Sed hoc stare non potest, quia etiam naturalis deseruit medicinæ, & scientia libri de anima deseruit morali, quæ sunt scientiæ practicæ, similiter scientia na-

[Right margin notes: Opiõ aliorum. — Impugna. — Opio aliorum. — Impugna.]

G turalis confert operit nautarū, nā in.2.meteo. ubi agitur de causis salsedinis maris, declarat q aqua salsa est densior aqua dulci seu insipida, & ideo magis sustinet pōdera q dulcis, unde nauigantes p flumina onustis nauibus periclitantur, & tñ naturalis non dr propter exercitiū. Alij (Mētā pō.) autem dixerunt scias mathematicas esse pp̄ter exercitium memorię, nam ut Inquit Aris. in lib. de memoria, & reminiscentia ordo multum confert ad reminiscētiā. inquit enim quęcunq; ordinationem hñt aliquā sunt magis reminiscibilia, sicut mathematica: q autē praue, grauiter. Sed nec (Cōfutatio.) ista solutio satisfacit cōplete declarationi propositi Theorematis, quia non oñdit qūo hmōi exercitium sit propter finem hominis potiusquā dialectica, & aliæ artes siue potentiæ dictæ. Alij autem dixerunt q sciæ speculatiuæ (Opio alia) conferunt ad felicitatem, sed differenter, naturalis. n. confert pro quāto demr̄at substātias abstractas esse, sed diuina pro quanto illas cōtēplatur, sed scię mathematicæ nullo modo deseruiunt, quia sunt de solis magnitudinib⁹, & numeris. Sed hæc opio stare non potest, quia. 12. meta. (Impugna.) te. cōm. 44. Astrologia confert quo ad numerum orbiū, & intelligentiarum uenandum. Propter hoc igitur reie- (Opio ppria) ctis aliorum sermonibus in hoc loco dicendū puto iuxta ea quæ superius declaraui q sciæ mathematicæ puræ, ut H geometria, & arithmetica non considerant de substantia, sed solum magnitudines, & numeros, sola n. mathematicarum astrologia de substātia theoriam facit, ut scribit Aris. In. 12. primæ p̄hiæ. tex. cō. 44. Et lucidissimus The. in paraphrasi libri primi de anima cap. 9. scribit. Est & genus tertium, siue id affectionem uocar̄ siue accn̄s malis, quod quāquā non potest a corpore naturali euidenter seiungi, Inest tñ in corpore. ut naturale non est quo numero sunt illa, rectum, inflexum, triāgulum, concauum, deuexum. demum in oibus q sibi mathematici contēplātur, naturales affectiones a conspectione sua reijciunt. Solas merasque magnitudines, & nuda atq; inania spatia æstimant: finiendis his, neq; materiam, neq; naturalem qualitatē adiūgūt. Quia autem felicitas humana cōsistit in speculatione nobilissimi entis, oportet q cum substantia sit prior natura cognitione, diffōne, & tp̄e, ut patet. 7. met. tex. cō. 4. de necessitate igitur tale ens est nobilissima substātia, talis autē deos est: unde Aris. loquens de hmōi hois continuatione, 12. meta. te. cō. 39. Deductio aūt qualis optima paruo tp̄e nobis. Sic. n. semper illud est nobis quidē impoſe. q uerba declarantur per Auer. in fine cō. p̄cedētis. uidelicet in cō. 38. inquit. n. Et ex hoc quidem apparet bñ q Aris. opinat̄ q forma hoium in eo quod sunt hoies non est nisi per cōtinuationem eorū cum intellectu qui declarat̄ in libro de aia esse principium agens nos, & mouēs nos, intelligētiæ enim abstractæ in eo quod sunt abstractæ dicunt eē principia eorum quorū sunt pricipia duobus modis, fm quod I sunt mouētes, & fm quod sunt finis. Intelligentia. n. agēs inquantum est abstracta, & est principium nobis necesse est, ut moueat nos fm quod amatū amans, & si ois mot⁹ necesse est continuetur cū eo a quo fit secundum finē, necesse est ut in postremo cōtinuemur cū hoc intellectu abstracto, ita q etimus dependentes a tali principio a q coelum dependet, q̄uis hoc fit in nobis in modico tp̄e, ut dixit Aris. Quia igitur sciæ de substātia considerantes pręcipue sunt scia naturalis, & diuina, alio tñ & alio modo, sicut docet Auer. in. 12. meta. cōmentis. 1. & .1. & .19 Naturalis. n. uia trāsmutationis oñdit primā materiam, & uia motus localis oñdit esse primi motoris qui est abstractu a magnitudine. Diuinus autē p̄suppositis istis declarationibus factis per naturalem Phm, & habitis pro constanti declarat ex consideratione substātiarū inquātū entia, & inquātum substātię sunt quod talis uirtus abstracta a magnitudine est pria forma, & prius finis oium entiū inquātum entia sunt, & ideo Cō. dicit in. 12. meta. cō 44. q per acquisitionē istius scię diuinæ ab hoie homo inuenit̄ in sua ultima p̄fectione essendi, ita q in tali cognitione cōsistit ultimata hominis felicitas, ut uoluit Alpharabius, aut saltem tanquā in dispōne ultimata q est p̄uia ad uerā felicitatem q est secundum Auer. p intellm̄ adeptum, ut tenet K ipse in. 9. meta. cō. ulti. & . 3. de aia cō. 36. Quia igitur felicitas hois non pōt naturaliter homini cōtingere, nisi multis actionibus, ista. n. est conditio istorū inferiorū, & gñabilium q quāto aliquid est nobilius, et perfectius altero, tanto pluribus actionibus coniungitur suo fini, ut scribit Cōmē. in. 2 de cœlo & mū. in cō. 63. Et quia natura i suis operationibus nō facit saltum, nec p̄greditur de extremo ad extremū sine medio, ut dicit sæpe Aris. in libris de natura aialiū. cum entia de quibus intells̄ humanus sciētiam speculatiuā capere pōt sint in triplici dr̄ia. Quædam. n. (Ratio subdiuisionis.) sunt in uno extremo, & talia concernunt materiā secundū esse, & diffōnē. Quædā sunt in alio extremo, q uidelicet abstrahunt a materia, & secundū esse, & secundum diffōnem. Tertium genus entium est illorum q quodāmodo sunt in materia, & quodāmō sunt a materia seiūcta, & talia sunt entia mathematica, & fm aliquos in hoc genere entium est scia de aia, ut uidet̄ in Them. in sua paraphrasi (Opio The.) In principio libri physicæ auscul. inquit. n. ponendo diuisionē sciarum speculatiuarū. Alterū uero genus q in conspectione dūtaxat, & æstimatione rerum sola consistit. Cuiusq; finis est ueritas generali uocabulo spectatiuū cōtemplatiuūq; appellari uoluere. Iterum genus hoc posterius secatur in spēs, nā ea speculatio quę circa res a mate- L ria ñ separatas uersat̄, quæ auxilio sensus, et uisionum ope ipsum intellm̄ pr̄atis perficit, naturalis scia nuncupat̄ ea rōne quod & circa eas res, & in his natura consistere uideatur. Eam autē contēplationē quæ circa res materia oino carentes, & potissimam intells̄ agentis actionē, nec non circa illum actum intellectus uersat̄ pr̄atis, qui una cum intellectu agente conficitur diuinarū rerū sciam, & primā ph̄iam, & metaphysicā uocant, quia. s. post naturalium rerū traditionē instituta illa, & ordinata esse uideat̄. Cæterum ea cognitio cui subiectæ sunt res, partim coniūctæ materiæ, & partim abstractæ mathematica, & scia de aia nuncupatur. Etenim mathematicarum rerū substantiam affinitate quadā, & interstitio utriusq; naturæ ancipitem esse atq; intermediā autumant. Eo q si uśitatē atq; in cōmune spēs naturæ sint expertes, si dimensum ipsum discretionemq; particularem ac sensilē a materia disiungi, atq; auelli nō possint. Idem de anima dr̄, ex sensibus nāq; & imaginationibus atq; illo ipso intellectu potentiæ multum in esse materiæ colligunt, ex agente uero intellu, quē caput animi Aris. oñdit aiunt esse aiam ab omni materia abiunctam, quāuis non idē Alex. uideat̄. Hæc ille. Vbi (Declaratio mētis The.) aduerte non fuisset mentem Themistij sciam de aia esse in numero sciarum mathematicarum, ut intellexerunt uulgares. Sed est constituta in numero illarum sciarum, q considerant res quodāmodo iunctas materiæ, & quodāmodo M a materia seiunctas. quēadmodum. n. entia mathematica in uł̄i considerata abstrahunt a materia, in particulari aūt & secundum esse signatum quod hñt extra aiam a materia diuelli non possunt, ita ut inquit est de anima. Nā quo ad uegetatiuum, sensitiuum, & intellectum potentiæ sciētia de anima uidetur tractare de his quæ multum sunt cōnexa materiæ, sed in illa parte in qua considerat de intellectu agente dicitur considerare de re abiuncta a materia. ita q conuerso modo uidetur esse quātum ad hoc de sciētia de anima, & de scientijs mathematicis, nam ille primo ut uł̄itate spectant, sic sunt expertes materiæ, sed scientia de anima pro maiori sui ambitu res materię innexas contemplatur, & pro minori rem a materia seiunctam. Et ista est uia eius, quam etiam uidetur imitari Boethi⁹ in prima editione super Porphyrio in principio sicut poteris uidere, sed quicquid sit de hoc oportet intellectū ante quàm prouehatur ad intellectionem entium totaliter separatorum a materia, & secundū esse, & secundū rationē p̄exercitari in cognitione istorum entium, quodāmodo in materia, & quodāmō a materia separatorum. Nam credēdum est q ordo sit in intellectu in ipsa cognitione quādo ascē

dit ad

A dit ad suã ultimã perfectionẽ, sicut bñ declarat. Cõ. in. 3. de aïa. in cõ. 46. Sic igitur bñ intelligere potuisti quomõ sciẽ mathematicẽ sunt pp exercitium intellectus, ut antiquitus sciæ mathematicæ dicebantur progymnasmata. i. pexercitamẽta intellectus ,ppter p̃dictam causam, & ista est antiqua snia Platonis in. 6. lib. de republica, & ita exposuit Ammonius super Porphyrio, & est uera expositio in se.

ADDitio. ❧ Et notatione ut alias dixi ꝙ ista authoritas magna est ex intẽtione Platonis qui theoricũ solum in duo diuisit theologicũ, & in physiologicum, mathematicũ autem apud Platonem non est sub theorico, sed sunt ,pgymnasmata, & exercitamenta intellectus modo declarato, sed Arist. 6. primæ phiæ collocauit tertiũ mẽbrum mathematicus, & hoc adde hic.

Naturalis autem & diuina, quia istẽ sciẽ considerant de substãtiis quibus ex mathematicis adminiculatur astrologia, quæ etiã sola inter mathematicas scientias de substantia sempiterna considerat. istæ directẽ sunt propter hominis finem, uel ultimatũ, uel saltem in ratione pœuiæ dispõnis imediate præparantis intellectum ad illius finis consequutionem secundum diuersas opiniones, sicut diximus.

Propõ 90 *Omne agens agit propter finem.*

B PROPOSITIO ista patet inductiue, nam ex. 2. phy. omne agens aut agit per intellectũ, aut agit naturaliter. ibi autẽ Arist. ,pbat tã agẽs naturale q̃ agens a ,pposito agere pp finem, ut patet in. 2. phy a tex. cõ. 75. usq; a tex. cõ. 87. Nota tñ quia est drĩa in numero agentium, quia q̃dam sunt nec̃ia, & q̃dã sunt contingẽtia sicut ista quæ sunt hic. In agentibus nec̃ijs dicim⁹ nos ꝙ ista est dispõ eorũ, ut ipsa non sint pp suã actionem, sed actio eorum sit pp ipsa, & ista necessitas est in rebus æternis. ita scribit Cõ. in. 2. phy. i cõ. 81. ubi aïaduerte ut scribit Auer. in. 2. cœli & mun. cõ. 17 & . 21. & in. 12. meta. cõ. 36 scripue aũt. 2. cœli. tex. cõ. 17. ubi dicit Arist. in litera. dei a.it operatio imortalitas, inquit, nec̃io est, ut actio rei diuinæ sit æternitas, actio. n. rei diuinæ est ipsa, & suũ esse cum non sit pp aliud. Et quia appropriat̃ ab alijs entibus, & distinguit̃ in esse. Cõtingit ꝙ actio ei⁹ quod est suũ esse nõ est nisi ,ppter æternitatẽ. i. æternitatẽ sui eẽ. Actio aũt aliorũ entiũ quæ non sunt æterna non est primo nisi pp eẽ aliorũ entium tñ, quãuis illorũ esse sit pp aliud, v. gra. ꝙ actio hois prima intentione non est ,ppter suũ esse, & ipso eẽ nõ est nisi ,ppter cõplemẽtũ diuisionis hu⁹ esse, sm hoc erit actio huius prima intentione pp aliud secundo ,ppter se, in rebus aũt diuinis est econuerso. s. ꝙ actio eorũ pria intentione est ,ppter suũ esse, & secunda ,ppter aliud, & hoc est quod ponẽdum est, & declarãdum in scia diuinali, unde Arist. 12. meta. tex. cõ. 36. declarat q̃uo intelligẽtia mouet in ratione finis amati, & desiderati, ubi Cõmẽ. mouet q̃õne in cõ. & tãdẽ concludit ꝙ motus intelligẽtiarũ nõ est pp exitum istarum formarum de potentia ad actũ, nõ ita ꝙ illud est pfectio eorũ prima, sed ita ꝙ illud est consequens primã perfectionẽ eorũ, v. gra. qui exercitat̃ ad conseruandã sanitatẽ per aliquã operationẽ alicuius artis, primo intendit ad cõseruãdã sanitatẽ suã, secundo aũt intendit illã operationẽ. in hoc igit̃ consistit sicut uides natura agẽtiũ æternorũ quod ipsa non sunt pp suã actionẽ prima intentione sed econuerso, sed natura agentis corruptibilis primo est ,ppter suã actionẽ, & ,ppter alia, & secũdo ,ppter se. Sed q̃rea cãm ,ppter quid hoc contingat, m si esset quia natura de possib⁹ semper facit quod meli⁹ est, ut dicit Arist. in. 2. cœli. in tex. cõ. 34. & in libris de g̃nõne aïaliũ frequenter, quia natura in istis corruptibilibus ppetuari non potest sm indiuiduũ indidit deus, & natura naturale desideriũ ad conseruandã spẽm, & ideo spẽs est de primaria intentione naturæ, & pp hoc pater naturali desiderio plus amat filiũ, q̃ seipsum, & plus nepotẽ, q̃ filium, hoc est quod dixit Auer. 2. de aïa. cõ. 34. Solicitudo diuina cum non potuerit facere ipsum pmanere sm indiuiduũ misertã est in dãdo ei uirtutẽ qua possit pmanere in spẽ,

D & hoc non est dubiũ. s. ꝙ melius est ei in suo esse, quod habeat istam uirtutem quã si non habeat.

Dubium. Sed tunc contra prẽdicta est difficultas quia si agẽs corruptibile sit ,ppter suã actionem, tunc sequeretur ꝙ ipsa operatio esset finis operantis, & cũ operatio ipsa sit qualitas acciderer cum finis sit nobilior ordinatis ad finem, tunc igitur substantia esset imperfectior accidente, hoc autem non capit intellectus, & hoc est quod multi non intelligunt.

Solutio. Nisi esset, ꝙ hoc sic debet ĩtelligi quod cõplemẽtum rei ex rebus quẽ sunt hic est quãdo actualiter operantur . & sunt in actu secundo. Nam ut inquit lucidissim⁹ Themi. in primo de aïa. cap. 8. illud quidem defendi non potest, ut aliquod ociosum natura creauerit. Est enim cõpertum hoc nihil in natura torpere, nihil feriari, sua in singulis ingenia rebus continere, officia quæq;, & gestiones suas agnoscer̃ agitareq; & quasi pensa persoluere. Vnde Cõ. in. 9. primæ phiæ in cõ. 7. contra loquentes in sua lege, inquit, Moderni autem ponunt unum agens oia entia sine medio. s. deum Et contingit istis, ut nullum ens habeat actionem propriam naturaliter. Et cum entia non habuerint actiones proprias, non habebunt essentias ,pprias. Actiones. n. non diuersant̃ nisi per essentias diuersas. Et ista opinio est ualde extranea a natura hominis. Et qui recipiũt hmõi non hñt cerebrũ habilitatum naturaliter ad bonum. hoc autẽ non dicit lex nostra Christianorum.

E Nam ut inquit beatus Augu. ĩ lib. de libero Arbitrio. Deus res quas cõdidit sic administrat, ut eas ,pprios motus agere sinat. Dico igit̃ ꝙ agẽs etiã corruptibile non dicit̃ esse pp suam operationem principaliter, ita ꝙ ipsa operatio absolute cõsiderata in se sit finis, & perfectio ultimata ipsius agentis pricipalis. Nã ut scribit Arist. in. 7. politicæ. semper deterius est melioris gratia; patet hoc in his. ut inquit, & q̃ sm artem & q̃ sunt secundum naturam, sed est inquantum illa cõiungit ipsum agẽs ent quod est causa finalis eius, quia oïa entia non intendunt per suas operationes nisi, ut assimilentur perfecte nobili ꝙ est deus sm quod in natura eorum est acquirere de assimilatione, ut dicit Cõ. in. 2. cœli. cõ. 64. Sic enim ignis per motum ascensus, & per suam leuitatem unit̃ suo fini; et graue per suum descẽsum, & suam grauitatem consequit̃ finem suum, sic homo etiam per intelligere unitur primo principio quod est felicitas eius. omnia enim participant bonitatem primi per suas operationes sm quod possunt, unde etiã pria mã per nãle desideriũ quod nihil aliud est, ut scribit Com. 1. phy. cõ. 81. nisi motus ille quẽ hẽt mã ad recipiẽdũ formã. Nã mã sm q̃d accidit ei priuatio est ĩnata appetere se assimilari prio pricipio. Et sic oïa agẽtia quæ sunt hic agunt non solum propter suam operationẽ, & propter suos effectus, uerumetiam agunt ,ppter aliquẽ finem qui est causa finalis eorum, & hoc est q̃dã ordine

F seruato Nam ut scribit Arist. in. 8. physico. te. cõ. 15. Nihil inordinatum est eorum quæ natura, & secundum naturã sunt, natura enim causa omnis ordinationis est, & . 3. cœli & mundi. te. cõmen. 24. Ordo propria sensibilium natura est, immo bonum totius uniuersi in ordine consistit, ut patet. 12. meta. tex. cõ. 44. Sic igitur dicimus materiam esse propter formam. 2. physico. te. cõ. 91. Et elementa ,ppter mixta. ut patet. 3. cœli. 67. & mixta propter uegetabilia & uegetabilia propter animalia in quibus est magis ordo, q̃ in uegetabilibus, ut patet secundo physico. te. cõmen. 83. Et animalia ,ppter hominem. Nam ut scribit Cõmenta. in 2. de anima. cõ. 32. Complementum animalium, & finis eorum qui intendebatur in generatione quem cum natura potuit pertingere stetit, est modus animalium habens uirtutem speculatiuam cogitatiuam. i. intelligibilem. Et Arist in secundo de anima. tex. cõmen. 37. Sicut enim intellectus gratia huius facit, eodẽ modo & natura, & hoc est ipsius finis, huiusmodi autem in animalibus anima, & secundum naturam, omnia enim physica corpora animæ instrã sunt sicut animalium sic, & plantarum tanquam gratia animæ existentia. Vnde rationabiliter dictum est aïam quodãmodo esse oïa. Nam est oïa sensibilia p sen-

G

sum, & est oia intelligibilia p intellectum, ut patet. 3. de anima. tex. cõ. 37. Et aduerte q iste ordo pcedit etiã ascẽdendo ad primum principium, nam si ordo reperit in istis generabilibus, & corruptibilibus longe magis, & nobiliori modo reperitur in coelestibus, & abstractis substantijs in quibus neqp casus, neqp malum reperitur, ut scribit Arist. in. 9. primæ philosophiæ. in tex. cõmen. 19. unde Aristote. in. 2. phy. te. cõ. 46. multũ deridet antiquos qui posuerũt casum in corporibus coelestibus, & nõ in istis gñabilib9, & corruptibilibus, & erat merito sicut dicit econtrario fieri. Sic igitur intellexisti quõ omne agẽs siue sit a natura, siue ab intellectu agens agit pp̃ter finem, & intellexisti dĩam inter agentia æterna, & corruptibilia. Est & alia dĩa, nã in corruptibilibus quanto aliquod agẽs fuerit nobilius, tãto pluri actione cõsequit suo fini, secus est i agẽtibus æternis, ita scribit Cõ. in. 2. coeli & mun: in cõ. 63.

Tertia differentia est, quia agens per intellm cognoscit finem, pp̃ter quem agit, quia agit cum cognitione, secus est de agente naturali, quia agit sine cognitione, licet in suum finem ordinet ab intelligentia nõ errante, unde Cõ. 12. meta. cõ. 18. dicit ex snia Themistij q opus naturæ rememoratur ab intelligentia. Et ex hoc eaorit quarta differentia, quia finis pp quem agit agens naturale semper est bonus. Non semper aũt est bonus finis pp quem agit agens cum cognitione, licet appareat bonus, unde Arist.

H

describens finem. in. 2. physicæ auscul. inquit. in tex. cõ. 31. quod autem cuius eã potissimum est, & finis aliorum uoluit esse, differt autem nihil quidem dicere bonum, uel uideri esse bonum. ubi Cõmen. in eo cõ. ponderans hoc inquit. Et dixit hoc ut descriptio sit cõis rebus uoluntarijs, & naturalibus, qm̃ ultimum intentum in rebus uoluntarijs multoties uidetur bonum. Et non est in rei ueritate, intentum uero in rebus naturalibus est bonum uerum, & ratio est illa quã diximus, quia agens naturale licet agat sine cognitione, tñ dirigitur in suum finem ab intelligẽtia non errãte. Nam queãdmodum sagitta tendit in determinatum signum ex directione & ordinatione sagittantis; sic agens naturale in finem sibi p̃fixum disponitur, & dirigitur ab intelligentia. Et quia illa errare non potest, hinc est q talis finis semper est bonum uerum. secus autem est in nobis, nam ratio humana qñqp errat, & ideo non semp bonũ uerum appetimus, pauci. n. dignoscere possunt. Vera bona, atqp illis multum diuersa remota. Erroris nebula, ut dicit Iuuenalis. Est etiam alia dĩa inter agentia in materia, & inter agentia abstracta a materia penes hoc; quia in abstractis idem est q mouet ut finis, & quod mouet ut agens. In istis aũt q sunt in materia diuersificantur, unde Auer. 12. primæ phiæ. cõ. 36. scribit. hæc aũt differunt in nobis. sillud quod mouet nos in loco sm quod est agens, & q mouet nos in loco sm quod est finis, & habet du-

I

plex esse in aia, & extra animã, quod aũt est in aia est, est agens motum, sm uero quod est extra aiam est mouens sm finem, v. gr. qm̃ balneum duplicem habet formam in anima, & extra animam. Et pp̃ter illam. formam q est in aia desideramus aliã formã que est extra aiam. Forma igitur aiæ balnei inquantum est in aia, est agens desiderium, & motum. Secundũ aũt quod est extra aiam est finis motus, & non agens. siquidem igitur forma balnei nõn esset in materia, tunc moueret, & sm agens, & sm finẽ sine aliqua motione contingente, & sic est intelligendum de mouentibus corpora coelestia sm quod sunt finis eorum mouentur ab illis sm desiderium. Et eandem sniam habet in lib. de substantia orbis. in fine primi cap licet et per accidẽs in istis materialibus possit contingere q efficiẽs, & finis coincidant in idem sm diuersas rationes, sicut operatio motiua est finis sanitatis mẽbrorum q sunt instrũ motus, quorum sanitas ad hanc operationem finaliter ordinatur pro quanto uero operatio motiua est cã potens aliq modo alterare nostrũ corpus et conseruare, sic est eã efficiẽs. Sed aduerte q operationes sunt causæ conseruantes non principaliter, & per se. Sed secundario & quasi per accidens. Nam dum membrum mouetur expanditur spiritus, & calor naturalis ad illud, & sic uigoratur. Alias autem

K

differẽtias poteris inuenire si bene consideres, sed istæ sufficiant ad excitandum intellectum. Iuxta hoc intelligere debes q ut inquit lucidissimus Themis. in. 2. de anima. ca. 14. Duplex est id quod sub hoc nomine cuius gratia notari uolumus. Tum id quo itur, tũ id cui itur, & est distinctio Phi in. 2. de anima. te. cõ. 35. & 37. ubi dicitur. Illud autem quod cuius causa fit dupliciter est hoc quidem cuius illud uero cui. Datur autem accõmodatum duplex exemplum per Themistium in moralibus. primo ut dicit finis bifariam dicitur primus ut felicitas habeatur q omnes laboramus, & tendimus. Alter ut nosipsi & sibi quisque cui felicitas optat, & quæritur. Secundum uero exẽplum est in medicina in qua etiam bin9 finis cõspicitur, est enim ibi sanitas tanquam id quo pergitur, & cuius causa adhibitus & accersitus est medicus. Est & ægrotus ut is cui parandã restituẽdaqp est sanitas. Item etiam intelligere debes q in omni agẽte naturali duplex dicitur eẽ finis, & primus quidem est diuina bonitas, & imortalitas, cuius gratia agunt quæcunque agunt secũdum naturam, ut patet. 2. phy. 81. & . 2. de anima. 34. Aliter uero est natura ipsorum entium participantium talem finem, & perfectionem. Et iuxta hanc distinctionem patet tibi limitatio famosæ propositionis quæ solet passim allegari, finis est nobilior ijs quæ sunt ad finẽ, & elicitur ex. 2. phy. tex. cõ. 31. quod autem est cuius causa potissimum & finis aliorum uoluit esse, nam uera est de fine cuius. seu de fine quo itur, non autem est uniuersaliter uera de fine cui, unde ut inquit Commẽ. primus respectus est materiæ ad formam, & corporis ad animam, nam materia est pp̃ter formam tanquam propter finem & non econuerso, ut dicitur. 2. phy. te. cõmen. 91. Secundus autem respectus est animæ, & corporis ad corpus animatum. nam corpus animatum seu compositum ex anima, et corpore est finis cui, respectu animæ, & corporis. manifestum est autem secundum doctrinam Auer. q compositum non est nobilius, neqp perfectius quam sit forma, & ita non est uniuersaliter uera illa propositio de fine cui. Fallit etiam de fine secundario, nam certum est q intelligẽtiæ agunt propter ista inferiora tanquam propter finem, tamen hoc est consecutiue, & secundaria intẽtione, & ideo non sunt illa nobiliora illis, ut patet. 12. meta. cõ. 36. unde locum habet de fine principali. Iuxta hoc intelligis ueritatem alteri9 propositionis famosæ in phĩa, quæ dicit q agẽs naturale agit, ut assimilet sibi passum. non enim est intelligẽdum q illa assimilatio quæ est formaliter relatio sit finis ipsius agẽtis, quandoquidem relatio est debilis entitatis, intantum q quidã reputauerunt prædicamẽtum relationis eẽ de secundo intellectis, ut scribit Commẽ. 12. meta. cõ. 19. Nec intelli-

M

gitur q agẽs agit propter formam generati tanquam pp̃ter finem principalem in quo agẽs assimilatur ipsi genito, nam forma rei generandæ aut est æque nobilis formæ ipsius generantis, sicut contingit in generationibus uniuocis: aut forma illa est minus nobilis, sicut contingit in generationibus a generante æquiuoco, sicut quando sol generat ranam: manifestum est autem quod æque nobile, uel minus nobile non põt eẽ finis principalis agẽtis. nam finis principalis debet eẽ nobilior omnibus ijs quæ sunt ad finem, sed intelligitur isto pacto quod agẽs naturale agit propter formam generandi acquirẽdam tanquam pp̃ter finem sub fine inquantum ordinatur ad saluandam speciem in ordine ad perfectionẽ uniuersi.

In agente naturali duplex est finis.

Limitatio famosæ propositionis.

Limitatio alterius propositionis.

Omne quod corrumpitur a contrario corrumpitur — Propõ. 9

FAMOSA satis est pp̃ositio in philosophia, ut patet. 1. physi. te. cõ. 47. & . 1. coeli & mundi tex. cõ. 20. & est snia Cõ. Auer. in libro de substantia orbis. ca. 1. ubi inquit. Declaratum est igitur quod causa corruptionis entium, & factionis eorum est contrarietas existens in suis formis, & commune subiectum q nullã habet

A bet propriam formam, immediata enim causa est contrarietas, & cõe, subiectũ est cã mediata. Vera est propositio in hñtibus contrariũ, & in his qñ per se corrũpũtur, nã talia pñt corrũpi p accidens ad corruptionẽ subiecti in quo existunt, ut sapor, & color, & tunc nõ oportet ꝙ a suis cõtrarijs talia corrũpanẽ. In carentibus ãt cõtrarietate aliqd corrũpi põt pp absentiã agẽtis, uel producentis seu conseruantis, ut lumẽ in aere corrũpitur, & nõ est dicendũ ꝙ a nullo corrũpatur, nã qd' oĩno nihil est non habet uim aliquã corruptiuã, non entis. n. nullę sunt uirtutes aut differentię. Nec a seipso, quia nihil seipsum corrũpit per se, quẽadmodũ nihil seipsum generat, ut patet. 2. de anima tex. cõ. 47. Nec corrũpiẽ a suo cõtrario, quia aut a cõtrario positiuo, aut a cõtrario priuatiuo. Non sun ga illud est tenebra q̃ est pura priuatio, et per cõsequẽs nullius actiuitatis est. Nec a contrario positiuo quia nihil hoc pacto sibi contrariatur. Nec ab aliquo opposito disperato, qa formę disperatę pñt simul se cõpati in uno & eodẽ subiecto, sicut albedo & dulcedo in lacte. relinquiẽ igiẽ p sufficientẽ diuisionẽ ꝙ corruptio luminis fiat

B pp absentiã producentis, aut conseruantis, pñtia. n. radij solaris in aere cõseruat lumẽ, & iõ ad eius absentiã corrũpitur. Pro quo scire debes ut scribit Com. in. 4. phy. cõ. 129. dubitando contra Aristo. ibi dicentẽ, ꝙ oĩs motus, et transmutatio est in tpe, qũo hoc esse põe nos. n. uidemus trãsmutationes quasdam q̃ fiũt non in tpe, ut illuminatio totius horizontis a sole & totius domus a cãdela, & sicut factio formę rei generatę l actu. existimaẽ. n. ꝙ hoc est aliquod indiuisibilę. sumus. n. inter duo aut cõcedere hãc demonstrationẽ esse uẽm, & dicere sensum peccare in istis rebus, & qd' non cõprehendit tp̃s pp uelocitatẽ earum, aut iste sermo erit particularis. s. qm̃ non est uerus nisi de quibusdã transmutationibus in quibus inuenitur uelocius & tardius. Et soluẽdo dicit, & ad hoc dicemus ꝙ transmutatio dĩ æquiuoce de trãsmutatione quę est p se, & trãsmutatione q̃ non est per se, sed est finis trãsmutationis. finis. n, rei nõ est de natura rei, & quia trãsmutationes q̃ sunt non in tpe sunt fines trãsmutationis, & nõ sunt transmotationes nisi æquiuoce, ergo in oẽ trãsmutatione uera inueniẽ uelocius, & tardius, & oẽ in quo inueniẽ uelocius, & tardius, inuenitur in eo prius & posterius & oẽ in quo inueniẽ prius, et posterius est in tpe. ergo oĩs trãsmutatio est in tpe, siue finis trãsmutatiõis fuerit de genere illius, siue de alio gñe, & hoc declarabitur bene in 6. nam. 6. phy. cõ. 32. fecit prolixam digressionem contra

C expositores q accusauerunt Arist. in illo loco, & ibidem Com. istã solõnem confirmat. Dico igiẽ ꝙ corruptio luminis nõ est uere motus, nec uere trãsmutatio, nã si ita. esset fieret in tpe, sed hoc falsum est, nã quẽadmodũ sua generatio est in instãti, ut patet. 2. de aĩa in tex. com. 70. ubi Arist. arguit cõtra Empedoclẽ opinãtem lumẽ esse corpus, & qd' in tpe multiplicabatur, sed latebat nos pp uelocitatẽ sui motus, inquiens ꝙ iste sermo est extra uerũ, & extra apparẽtiã, possibile est. n. hoc pcipi in breui spatio, sed nõ pcipi de oriẽte ad occidẽtẽ magna est dñia ualde, ita ẽt corruptio luminis fit in instãti, & iõ nõ corrũpitur a cõtrario, quia cõtrario caret, et sic hr̃e posset i tpe p se corrũpi, quia ubi est cõtrarietas ibi est resistẽtia, & ubi est resistẽtia, ibi est successio, ut scribit Cõ. in. 4. phy. cõ. 71. Sed est dubiũ de calore naturali a quo corrũpatẽ in morte aĩalis, nõ. n. sufficit dicere ad hoc, sicut quidam theorici medicinę ausi sunt dicere qd' corrũpiẽ ad corruptionẽ humidi substãtifici, qd' continue exiccatur, & deterius fit & generatur, ut dicunt respectu priora dissoluti. Nã ut asserũt si humidũ ęque perfectũ, aut melius dissoluto posset reparari, tunc uita hominũ posset perpetuari. Et ideo ad corruptionẽ sui subiecti ex quo reparaẽ accidit corruptio eius, sicut est de flamma q̃ desinit esse, cõsumpto oleo, unde Galeñ. in prima particula separatorũ sermonũ dixit, ꝙ natura senum est sicut lucerna extinctioni parata. Hoc quidẽ stare non potest, quia effectus

Dubitatio.

Opi. Theo. de Garbo. in speciali tractatu de reductione humidi.

Impugnatur

D positiuus requirit cãm per se positiuam, licet enim Arist. in. 2. physicæ auscultationis dicat eandẽ esse causam cõtrariorum sm contrarias dispositiones, ut nauta per sui præsentiam est causa salutis nauis, & per sui absentiã est causa submersionis: Tamen adhuc illa absentia cum sit causa priuatiua præexigit, & debet reduci ad aliquã causam positiuã, & sunt uenti aut alia cã quæ submergit istã & ita corruptio olei est flammæ generatio. si igitur flamma corrupta oportet de necessitate ꝙ habeat corrũpens & eodem modo corruptio substãtialis ipsius humidi substantifici est generatio ipsius caloris naturalis (loquor. n. de naturali, ut est corpus calidũ, & non loquor, ut sumiẽ pro qualitate) oportet igitur ꝙ calor naturalis ab aliqua causa positiua corrũpatur. Amplius autẽ solutio istorũ in alio deficit. Nam peccat ratio ipsorum per fallaciam consequentis, licet enim humidum substantificum æque perfectũ, & etiam pfectius naturaliter reparetẽ, quod credo firmiter esse uerum, si Galeno credimus posse fieri corporum reductionẽ, non propter hoc uita hominis esset pperpetuabilis. Tũ quia, ut nouerunt Philosophi, uirtutes materiales sunt fatigabiles, & per consequẽs non posset uirtus ista uniformiter agere, & eodem mõ operari, uel esto

E ad imaginationẽ quod hoc fieret, sicut fingit Auic. in prima Fen primi can. doctrina. 3. cap. 3. de complexionibus ætatum, & generũ, ubi inquit. Amplius, si hæc uirtus infinita foret, & semper permutationem in corpore faceret & eius qd' dissoluitur æqualiter, & uno modo dissolutio non esset, imo semper quotidie augeretur, & corpus dissolutionẽ tolerare non posset, & dissolutio humiditatẽ finiret, quanto magis cum duę res se iuuent ad minorationem faciendã, & retrocedẽdum? Et postquã sic est oportet necessario, ut materia destruaẽ, & calor extinguatur. Quæ quidẽ rõ ẽt innuitur ab Arist. in. 2. de generatione animalium cap. 4. ubi loquiẽ de generatione dentium. Amplius cum sm Philosophos in. 2. cœli, & mundi. text. cõmen. 18. nullum uiolentum perpetuum esse posit, dato ꝙ semper uniformiter humidum repararetur, elemẽta tamẽ in mixto existentia uiolentiã passa qñq; alterarentur adinuicem, & dissoluerentur, ut uadant ad sua loca. uñ Aristo. & Com. in. 2. cœli & mundi. tex. cõ 37. in tertia demonstratione quam adducunt ad probandum ꝙ motus cœli nõ potest esse irregularis, sicut est in animalibus corruptibilibus, quia remissio uniuscuiusq; in talibus pptet impotentiam euenit. impotentia autem præter naturam, etenim in animalibus in potentiæ omnes pręter naturam sunt puta senectus, & decrementum. tota. enim consistentia animalium forte ex talibus constat quæ differunt pro prijs locis, nulla enim partium ipsius habet eã quę ipsius

F regionem. ubi Aue. in cõ. dicit. i. neq; motus cœli potest tardari, & flecti in tempore futuro, flexibilitas enim motus erit in animalibus propter debilitatem, debilitas autẽ est extra naturã, quia cõtingit ꝙ hoc est accidens in animalibus ex prima generatione, & quia cã ꝙ trãsmutatio & corruptio accidat animalibus, ẽ quia generatur ex elementis contrarijs, & cum hæc sint in eia non sunt in locis proprijs, & hoc intendebat per hoc ꝙ corruptio, & transmutatio contingit propter ista duo, quoniã propter contrarietatem transmutãtur adinuicẽ, & quia nõ sunt in suis locis appetunt separationẽ, & reuerti ad sua loca naturalia. Et ideo aliter est dicendum ꝙ calor naturalis corrumpitur ab ipsis membris in quibus dominatur maxima frigiditas tunc temporis, & flãma consumpto oleo corrumpitur a continente immo si bene consideras, sicut continue est alia, & alia flamma, sic continue etiã corrũpitur a continente, & alia generatur, & ista est ueritas.

Solutio propria.

Intelligere diuersificatur secundum diuersitatem rei intellectæ.

Propõ. 91

SOLET allegari ista propositio ex tertio de aĩa. in tex. cõ. 35. ubi Aristo. ponit modũ ꝙ intellectus intelligit circa mathematica dicens. Abstractione autem

G dicta intelligit sicut simum ſm q̄ simum non separate, inquantum autem concauum si aliquod intellexerit sina carne actu, utrūq; intellexit in qua concauum sicut mathematica. et Com. in cō. elicit ibi istam propositionem in ꝓpria forma. Vbi animaduerte q̄ non omnes formę quæ ab intellectu intelliguntur sunt æqualis abstractionis. ubi animaduerte ut dicit Aristo. in sexto primæ philosophię. text. commen. 2. entia naturalia sunt sicut simū, et entia mathematica sunt sicut concauū. nam simum non pōt esse nec intelligi sine materia sensibili, quia simitas est concauitas nasi, nulla. n. alia pars corporis simitatem habere pōt, nisi nasus, & ideo talia accidentia limitantia sibi unum certum determinatū subiectū dicuntur accidētia copulata, & in diffinitione istorum de necessitate ponitur tale subiectum, ut patet. 7. meta. tex. cō. 17. Entia aūt mathematica sunt sicut cōcauum, quia cōcauitas licet sit accidēs superficiei quæ est materia intelligibilis, non tamen limitat sibi aliquod subiectum sensibile determinate, quia indifferenter concauitas esse pōt in naso, & in pede, & in animatis, & in rebus inanimatis. Quęcunq; igitur formę ita esse habent q̄ non pñt esse, nec diffiniri sine materia sensibili sunt appropriatæ naturali, sicut scribit Arist. in loco pręallegato, & Com. in. 2. physi. cō. 18. H sed quęcunq; formę indifferenter considerari possunt, & cum materia sensibili, & abstrahendo a materia sensibili sunt cōas utriq; scientię. s. naturali & mathematicę, sicut sunt magnitudines, & numeri, & accidentia istorum. sed diuersis modis, ut dicit Aris. & Com. in. 2. phy. nā physicus considerat de istis inquātum sunt ultimum seu terminus, physici corpis, sed mathematicus considerat de istis abstrahēdo a corpore physico, & a materia sensibili, uerbi gratia, naturalis considerat de corpore quod est trina dimensio inquantum est ultimum existēs in corpore mobili seu transmutabili, sed geometer considerat de illo inquantum est trina dimensio absolute similiter geometer considerat de superficie inquantum est superficies tantū, naturalis uero inquantum est finis corporis naturalis. nā ut scribit Com. in. 2. phy. cō. 71. non inconuenit dū ens diuiditur ſm considerationem demonstratiuā, ut una natura ingrediatur duas, aut plures artes, ut cōsideratio mathematici, & diuini de numero, & similiter consideratio mathematici, et naturalis in corpore, & linea, & in superficie. Et ut possis bene discernere propositionem naturalē a mathematicā, & quamlibet propositionem propriam alicui scientiæ, manda memorię istam regulam, q̄ propositiones absolute consideratę specificantur a prædicatis & demonstrationes specificant a medijs. unde logici bene dixerunt q̄ prædicatum habet locum formę & subiectum habet locum materię. nam sicut forma est quę dat speciem, & distinctionem rei, ita prædicatum speciem & distinctionem dat propositioni. unde ista ꝓpositio, linea est terrestris, est naturalis, sed ista, linea est longitudo sine latitudine, est mathematica. ista autē, linea est ens, est metaphysicalis, sed ista linea est species, aut indiuiduum aut subiectum, aut prędicatū, omnes istæ sunt logicales. similiter ista, materia est ens, sensibile, est naturalis, sed ista materia est ens, uel materia est substantia, uel materia est ens in potentia, omnes istæ sunt metaphysicales, ut patet expresse per Auer. 2. physi. com. 4. & 21. & 7. metaphy. cō. 5. & 9. & 12. meta. cō. 1. 5. & 29. Vnde non sunt distinguendę istę propositiones, ut quidam ex modernis dicere ausi sunt, uidelicet q̄ ista propositio, materia est ens, debet distingui. nam rōne subiecti est naturalis, & ratione prędicati est diuina. nunquam. n. neq; Arist. neq; Cōmē. ausus est dicere hoc. nā ut patuit una & eadē res materialiter sumpta pōt sub diuersis rationibus formalibus pertinere ad diuersas scientias. Et si dicatur q̄ scientia secatur, quemadmodū, & res, tertio de anima. tex. com. 38. Dico q̄ ista propositio cōiter allegatur extra intentionem Arist. ex illo loco, sicut etiā in multis alijs contingit modernis doctoribus, quibus euenit, ut dicit de Auicē. Aue. in tertio de anima. i. cō. 30. dicit. n. sed illud quod fecit istum hominem errare, & non etiam longo tempore ast, quia moderni dimittunt libros Arist. & considerās libros expositorum. patet enim q̄ Aristo. ibi non uult dicere q̄ scientię diuersificē ad diuersitatem rerum. nam tūc non posset esse una scia q̄ considerare posset de corruptibilibus corporibus, & de ęternis, & tñ hoc est falsum, ut patet de scia naturali q̄ considerat tam de cœlo, quā de alijs corporibus corruptibilibus. similiter scientia diuina de omnibus considerat. sed intentio Aristo. ibi est dicere, q̄ quemadmodum res diuiditur per potentiam, & actum de qua scientia haberi potest, sic & scientia, & ita etiam est de sensu & sensibili. unde ista sunt uerba text. ibi nā in fine. 3ᵒ. proposuerat q̄ sciētia est quodammodo scibilia, sensus autem sensibilia, & declarans hoc in text. sequenti. subdit. Qualiter autem hoc sit oportet inquirere secat igitur scia & sensus in res, q̄ qdā potētia est in ea q̄ sunt potentia, quæ uero actu in ea quę sunt actu, animę autem sensitiuū, & q̄ scire potest potentia hæc sunt, hoc quidem scibile, illud autem sensibile. ubi Com. in cō. scribit, differentiæ entium quibus diuiduntur sunt eædem cum differentijs animę, & sunt potentia, & actus, quēadmodum. n. sensus, & intellectus, aut sunt potentia, aut L actu, ita omne sensibile, & intelligibile, aut est in potentia aut in actu, & cum ita sit, si sensiua fuerit in potentia sensatum erit in potentia, & si fuerit in actu sensatum erit in actu, & similiter est de intellectu cū intelligibili, necesse est, ut uere dicatur q̄ illa pars animæ est illa pars entium. res enim quarum differentię sunt eædē ipsę eædem in illo modo secundum quem habent easdē differentias. intellectus igitur est intellectum, & sensus est sensatum. Sic igitur propositiones simpliciter a prædicatis specificantur. Conclusiones autem quæ demonstrantur specificantur a medijs, quia eadem conclusio potest demōstrari medio naturali, & medio mathematico ut quod terra est rotunda. Similiter eadem conclusio potest demonstrari in naturali scientia & in scientia diuina, sed in scientia metaphysicali uniuersaliori mō, sicut dicit Com. in. 2. meta. cō. sexto. ubi inquit, & cōsideratio uniuersalis in omnibus causis in eo quod sunt causæ est huius scientiæ, & Arist. q̄uis utatur hic demonstrationibus sciæ naturalis, tñ inducit eas uniuersalius, quoniam quanto fuerit demonstratio uniuersalior, tanto magis erit proprior huic scientię: & Aristote. obseruat se in hac intentione. s. inducēdo demonstrationes uniuersales alio modo quā in sciētia naturali, & hæc est causa iterationis illarum demōstrationū in hac scientia. Et ex illa auctoritate patet solutio contra temerarios, qui ausi sunt dicere Aristo. fuisse imperfectū metaphysicū, q̄a tota fere met. Aristo. constat ex demonstrationibus naturalibus, & ideo imitari iubent in metaphy. Auic. cū tñ in nulla scia adeo Auicē. errauerit, sicut scribit Com. de eo in tertio de anima sicut in meta. ut patet. cō. 30. & hoc quia noluit Arist. imitari nisi in dialectica, sed in alijs errauit, & maxime in metaphy. et hoc quia incepit quasi a se. Et fuit eorū alia causa ut mihi uidet, quia plures opiniōes scientię diuinę sunt radices legum, ut dicit Commen. in. 2. meta. cō. 14. sermo Autem Auic. semper inuenitur quasi medius inter Peripateticos, et loquentes, ut dicit idē in secundo physi. cō. 22. & consimile dicit in quarta dispu. in lib. destructionū in solutione. 5. dub. & non aduertunt isti uicinitatem, & ordinem istarum scientiarum adinuicem, cum istę de substantia principaliter considerent, nec aduertunt ad diuersos modos ſm q̄ tales demōstrationes reiterantur in sciētia diuina, nam ad pauca respicientes de facili enunciant.

Reuertamur igitur ad declarationem propositi theorematis, & dicamus q̄ intelligere diuersificatur ſm diuersitatem rei intellectę isto modo, quia non omnia intelligibilia sunt æqualis abstractionis, nam licet omnis sciētia utatur abstractione uniuersalis a singularibus, quia demonstrationes, & diffinitiones sunt uniuersalium, & non singularium;

Margin notes (left): Nō oīs formæ intellectę sunt eq̄lis abstractionis. — Nota — Contra modernos. — Dubium. — Solutio.

Margin letters (left): G — H — I

Margin notes (right): K — L — cōtra temerarios sublizantes. — M

A singularium:tamen aliqua intelligibilia ita se habēt ꝙ nō possunt esse nec intelligi sine materia sensibili.aliqua uero licet ſm esse sint in materia sensibili,diffiniri tñ & abstrahi possunt a materia sensibili,ut sunt entia mathematica:quædam uero abstrahunt utroq; modo,ue sunt substātiæ abstractæ. Et aduerte ꝙ de talibus abstractis substantijs intellectus noster pōt habere diuersas intellectiones attribuendo multa prędicata,quæ tamen multiplicitas nō est ex parte rei intellectæ,sed est ex parte nři modi intelligendi.uñ allegata propositio in talibus locum non habet gl.elicitur ex intentione Auer.12.meta.commē.39.

Diuersificatur etiam intelligere ad diuersitatem rei intellectæ quo ad nobilitatem primo de anima tex.cō.primi, &.2.cœli.cō.60.dicit Cōmen.modicum nobile nobilius est multo ignobili. Diuersificatur etiam intelligere ad diuersitatem rei intellectæ, quantum ad facilitatem, & difficultatem secundo meta.tex.com.1.&.2.de anima.cōmen.92. Diuersificatur etiam quantum ad diuersos modos abstractionis,sicut diximus in principio.

Propō 93

Agens,forma,& finis multoties coincidunt in unum.

B FAMOSA est propositio ex.2.physicæ auscultationis.tex.cō.70.ubi dicitur.Veniunt autem tres in unā multoties,ꝙ quidem enim quid est,et quod cuius cā una est,ꝙ uero unde motus principiū specie eadē est his,homo.n.hoīem generat. Aduerte ꝙ licet Philosophus in physicis hoc asserat,tamen etiam abstractis a materia uerificari pōt hmōi propositio ſm similitudinem quandam,ut dicā. Sed uideamus primo qūo uera est in physicis.intelligitur in actione uniuoca,& de agēte principali,et de fine generationis.fallit autem in generatione æquiuoca,& de agēte instrumentali,& de fine rei generatę. Pro quo scire debes ex.7.primę philosophię,tex.cō.29.& infra.gñatio duplex est ab uniuoco,& est qñ generans & genitū assimilanē in forma,& sunt eiusdē speciei.

Generatio duplex.

sic dicimus ꝙ homo generatur ab hoie,& forma domus in materia ab uniuoco dr̄ fieri a forma domus existēte in anima artificis sine materia.non.n.est de conditionibus agentis formæ,ut sit in materia eiusdē speciei, cū materia in q̄ ait forma,exempli cā, forma agēs respectu lecti est in aīa artificis q̄ differt a materia lecti,ut dicit Auer.in.2.de gene.cap.2. Alia aūt gñō est æquiuoca,& est qñ generans,& genitum sunt diuersarum specierū,& non assimilanē in forma proximi generis,aut speciei,sicut est generatio ranæ a sole.clare aut patet ꝙ agens æquiuocum cum forma q̄ est finis generationis talium non sunt eiusdē speciei. Fallit de agentibus instrumentalibus quia in generatione uniuoca effectus non assimilatur agenti in-

C strumentali,ut clarū est.Fallit in agente uniuersali,& remoto,& per accidens causante,sed locum habet de agente principali propinquo.sic enim ex intentione Alexan. glossat.Aue.duodecimo primæ philosophiæ,istā propositionē in cō.14.ubi scribit ꝙ illa propositio quod simile fit a simili uerificatur tribus cōditionibus.s.ut sit in agēte non instrumēto,& in propinquo non in remoto,& in agente essentialiter non accidentaliter. Intelligitur etiā de fine generationis qui est ipsa forma,non de fine rei generatæ q est ipsa operatio.glossa est Auer.in cō.70.secundi physicorū,finis tamen gñationis,& forma in generabilibus illo modo iam dicto incidunt in idem numero, quia eadem forma numero,alia,& alia ratione concepta finis,& forma dici potest.finis quidem respectu gñonis non respectu generatæ.nā forma hominis nō est finis hominis,sed est finis generationis hominis,& eadem potest dici forma respectu cōpositi.Vnde lucidissimus Themi. in secundo de anima,cap.6.inquit. Nēpe forma tametsi in materia producitur.non tamen ipsi materię forma est, sed eius quod ex duabus facultatibus conditum est.nūq̄ tamen agens,& forma q̄ est finis generationis possunt in mortalibus coincidere in idē numero,quia ut patet secūdo de anima. Nihil seipsum gñat tex.cō.47.in abstractis aūt a materia ista tria coinciduni in idem numero,

D ut in primo principio.nam ut scribit Auer.12.primę philosophię.cō.5.&.6.primum efficiēs,prima forma,& primus finis sunt unum in subiecto,et tria in intētione.unde Auer.ibidem cō.29.in substantia æterna sunt causę quæ ſm similitudinē dnr cū causis generabilibus & corruptibilibus.unde deus sublimis non dr̄ forma informans per formalem inhęrentiam,sicut multi rudes,& profani dicerēt conati sunt.nam hoc nō decet dri celsitudinem.nō enim omnis forma inhæret,sed est forma extrinsecus pficiens,sicut dn̄s est forma serui. Audiant isti Auerr.12.primæ philosophie & Alex.cō.37.ubi inquit,& Alexan.dixit quod dixit hoc ne aliquis existimet quod intendit pfectionē quæ est accidēs in perfecto,perfectionum enim propter quas mouetur perfectum,quædam sunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur ut illud quod mouetur propter sanitatem,& quędam sunt substātię extrinsecæ a re quæ mouetur ad eaa,ut assimiletur eis ut inueniuntur omnea actiones seruorum,qm̄ sunt erga genera intentionum domini sui.igitur dicūtur esse propter dominum & similiter oīa entia cū hoc primo principio. qd clarius dici potuit?

Contra ponentes deū formā informantem.

E Et in lib.destru.destructionū dispu.1.in solutione dub.ulti.inquit.Dicimus nos ꝙ ad hoc rn̄dēdum est uidelicet ꝙnon est impossibile reperiri perfectiones similes dispositionibus quæ separantur a subiecto,sicut nauta a naui,& artifex cū suo instrumento. Et confirmatur.nam alias irrationabilis fuisset petitio. Aristo.in secundo de anima ubi posita generali animę diffinitione dicente,ꝙ anima est actus corporis organici physici potētia uitā habentis,in tex.cō.11.deinde subdit. Amplius autem immanifestum si sit corporis actus anima,sicut nauta nauis,si omnis actus actuat inhærenter. Similiter primum principium non est finis qui per generationē acquiratur,sed est per participationem suę bonitatis oibus entibus cōicatus,ut exigit natura & conditio uniuscuiusq;.

Et similiter etiam est agens ſm similitudinem,ut declarat Commen.4 cœli & mundi.com.1.

Propō 54

Mouens corporeum non mouet nisi motum.

PROPOSITIO uulgata ex.7.q.8.physi.Cōtra quam tñ dubitauit Theophrastus,ut inquit lucidissimus Themi.i erroribus primi de aia.cap.17.ubi inquit,sed resistit huic loco Theophrastus in his libris in quibus tractat locos ab Aristo ante tractatos non codē inquit,mouetur anima motu quo mouet ipsa corpus iudicia cōprehensiones assensiones sunt animæ motus, locales uero sunt corporis prꝑterea neq; retortionē illam uidari sentā necessariā ꝙ,ut eo.s.motu quo corpus mouet eodem moueri animam sit necesse. nā trahitur lignum ab homine non tñ contra homo uidetur trahi ligno. Item

F uapores ui solis in sublime rapti rectis angulis subuolāt, sol ipse uersa uice non rapitur,nec in linea mouetur,sed in orbem & circulum.Hec sunt Theophrasti argumēta cōtra Aristo.in primo de anima.tex.cō.41.ubi arguit contra antiquos dicentes animam per se moueri. Quibus respondet Themi.dicens,solutio est primum demonstret illę iudicia,& assensiones esse motus, hoc nunquam præstabit uniq;,si definitionem motus recipit quā supra nos attulimus motum esse continuum,& attendi cum tempore ex indiuiduis motionibus non componi de potētia ad actum conferri,&dum confertur obiter retinere potentiā quorum ille omniū tanquam uidetur oblitus,ꝙ eo magis mirari subit quod ille edito cōmentatio amplexus est omnia q̄ de motu ab Aristo.conscripta sunt cęterum homines qui lignum trahunt,& sol qui in gyrum torquet, quo motu mouent eodem etiam motu mouentur.mouet adeo & mouētur motu locali,ꝙ si alio motu numero,aut specie mouentur nihil ad rē.nec.n.tenere aliud Arist.uoluit quam ut id quod locali motu mouet, si ꝑpterea qd mouet etiam mouetur,necesse sit etiā ipsum quoq; motu

G locali moueri. Ex qua quidem Themistij dissolutione eli
Glossa sm Themist. citur ista limitatio q in mouentibus corporeis mouens ne
cesse est mouere uel eodem motu, uel diuerso saltim in spe
cie. non enim est necessariũ ut eadẽ specie motus mouẽs
& motum moueãtur, ut patuit in exemplis adductis. Cõ
men. etiam Auer. in eodem loco cõ. 41. in primo de anima
mouet consimilem dubitationem dicens. Et cum quidã
existimauerunt q hæc contradictio est sm rẽ in se dede-
runt dubitationes super Aristo. in hac probatione dicen-
te, q omne corpus non mouet nisi moueaẽ, & dicũt. nos
uidemus hic multa q mouent, & nõ mouenẽ illo modo
motus, ut lapis retitus, qñ cũ calefit mouet paleã motu
locali, tñ ipse non mouetur. Et soluendo Auerro. inquit.
sed iste non est locus istius q̃onis, & sua dissolutio iam
dicta est in. 8. phy. ubi indigebat ponere istã propositio-
nẽ, & est in tex. cõ. 11 si quõ esset propria huic loco contra
dictio esset sm rẽ in se, quia multa uidemus alterare quæ
tñ non alterãtur. sumus igitur inter duo, aut debentes po
nere q contradictio est sm rem in se, & tunc nõ erit ue-
rum nisi in motu locali, quod non sonãt uerba Arist. aut
ponere q contradictio est sm sermonem dicẽtis non sm
Glossa sm Auerro. rem in se &c. Ex quibus uerbis Auer. elicitur ista limita
tio q proposita propositio solum locum habet in motu
H locali. unde. 8. physicę auscultationis ubi est locus proprius
& indigebat ista propositione ad demonstrandũ q in mo
uentibus, & motis localiter est deuenire ad unum primũ
motũ ex se qd moueẽ a motore nõ moto. ponitur ibi ista
propositio in tex. cõ. 35 & Com. sic glosiat illam. nam in
quit, corpus. n. impossibile est, ut moueat in loco sine eo,
q moueatur essentialiter. Propositio igitur est uniuersali
ter uera de motu locali secundum uiam Peripateticorum
quod omne mouens corporeum localiter non mouet nisi
localiter moueatur, quod autem eodem modo motus sm
numerum aut speciẽ moueat, & moueaẽ. hoc nõ est ne-
cessariũ, quia sufficit q sit identitas in gñe tñ. Vñ fallit
allegata propositio in motu alterationis, qa non oẽ corpus
alterans alteratur, nec eadẽ specie, nec sm genus, ut clarũ
est de corpore cœlesti qd alterat alteratione passiua ista
inferiora, & tñ ipsum inalterabile est tali genere altera-
tionis, ut patet in. 2. cœli & mundi, tex. cõ. 20. & in lib de
substantia orbis. nota tñ q licet mouens corporeum in al
terando non est necessarium quod altereẽ, nec eadẽ altera
tione sm speciẽ, aut sm genus, tamen necesse est qd mo-
ueatur aliquo motu diuersũ sm genus, unde cœlũ licet in
Instantia alterando nõ alteretur, tñ mouetur localiter. Sed est in
stantia contra limitationem Auer. nam magnes locali-
ter attrahit ferrum, & tñ non oportet q in tali attractio-
I nẽ magnes localiter moueatur. Nisi esset q sic intelligi
tur dictũ Auer. q oẽ mouens corporeũ localiter immedia
Solutio. te aliquid in mouendo localiter mouetur, modo magnes
immediate non mouet localiter ipsum ferrum, sed mouet
mediante alteratione qua alterat medium per impressio-
nem cuiusdam qualitatis, & medium taliter alteratũ alte
rat ferrum, unde postmodum ferrũ taliter alteratũ mo-
uet se ad magnetem localiter. unde Com. in. 8. phy. com.
35. scribit, & similiter ferrũ est quoquo mõ de numero,
eorũ quę mouentur naturaliter cũ nõ mouetur a magne
te nisi per alterationem quã acquirit mediãte aere, et ma
gnete, & ideo qñ complexio magnetis transmutatur nõ
attrahit sicut accidit qñ confricatur cum alliis ut dicie-
tur. & hoc manifestum est in lapide qui non attrahit pa
leas donec calefiat unde etiam in. 7. phy in cõ. 10. inquit.
Ad hoc autẽ quod quęritur qm̃ plura attrahentia uideo
tur attrahere sine tactu, & sine motu. dicendũ est q hęc
dr̃ attractio æquiuoce. attractio enim in rei ueritate est il
la in qua attrahens moueẽ cũ attractio, & hoc qñ attra-
ctũ ad ipsum nõ fuerit quiescens. necesse enim est, ut mo
tus attrahentis sit uelocior motu attracti, & hoc inueniẽ
in uirtutibus uolũtarijs, et inueniẽ in multis uirtutibus na
turalib⁹ uitalibus, & iõ posita sunt fila in mẽbris aialiũ;
attractio aũt in qua attrahẽs est quiescẽs, & attractũ mouẽ

nõ ẽ attractio in rei ueritate, sed attractũ moueẽ ex se ad K
attrahens, ut pficiat se ut terra moueẽ ad inferius, et ignis
ad supius, & similiter oportet hoc itelligere de motu fer
ri ad magnetem, & nutrimẽti ad membra. uerbi gratia de
motu sanguinis ad superiora corporis, & uniuersaliter nu
trimẽti arborũ ad supiora eorũ, sed est differentia inter ista
& illa q mouenẽ ad locũ propriũ. qm̃ illa mouentur ad
locũ, siue fuerit propinquus siue remotus. nutrimenta ue
ro non mouentur ad nutriendum nisi fuerint in aliqua di
spositione de nutrito, & sic ferrum non mouetur ad ma
gnetem nisi cum fuerit in aliqua qualitate de magnete.
& ideo magnes qñ fricatur cum allio amittit uirturẽ. nã
ferrum tunc non acqrit de lapide in illa dispositione qua
litatẽ p quã innatũ est moueri per se ad lapidem. et hoc
manifestum est in ambra quod attrahit paleam qñ cale-
fit, ergo iste modus motionis si dicatur attractio non in-
tendebatur ab Arist. in hoc nomine attractio cum collo
cetur in his quę mouentur ex se. Ex quibus uerbis colli-
gitur de mente Com. ista limitatio q oẽ mouens corpo
reum localiter mouens aliud corpus in mouẽdo localiter
mouetur ueritatem habet de illis motibus quę fiũt ab ex
trinseco de quibus meminit Arist. in. 7. phy. tex. cõ. 10. de
motibus aũt factis ab intrinseco gñaliter propositio ue L
rificari non põt, sicut est motus ferri ad magnetem, & ua
poris ad solem, & nutrimenti ad nutritum, & hæc sunt q
dici põt. Sed est difficultas de elemento. qd teste Auc.
in. 3. cœli & mundi. cõ. 28. mouet se per accidens mouen
do medium. nam imaginatiue q, sicut nauta per se mouen
do nauim mouet seipsum per accidens, sic elementum mo
uendo per se mediũ mouet seipsum per accidens. unde in-
quit. & quia lapis sicut diximus non diuiditur in motorẽ
& rem motam, ita q utrunq eorũ sit existens in actu, la-
pis enim mouetur a principio quod est in eo accidentali-
ter cum non habeat esse motus nisi per aliud principiũ. nõ
enim est motus lapis nisi sm quod est potẽtia inferius, &
est motor sm q est grauis. Si igitur fuerit motus essentia
liter per se inquantũ est grauis, & iam posuerimus q non
mouetur essentialiter nisi sm q est grauis, ergo est motor
& motus essentialiter eodẽ mõ qd est impossibile, et ideo
non est motus hic essentialiter lapis, neq mouet se essen-
tialiter, & cum ita sit, & omne quod mouet se acciden-
taliter, necesse est ut moueat se, quia essentialiter mo-
uet aliud motum a se. uerbi gratia, quia homo nõ mouet
se accidentaliter in naui, nisi quia mouet nauim essentialẽ
& cum ita sit lapis, igitur nõ mouet essentialiter, nisi aerẽ
in quo est & mouet se sm motũ aeris, sicut de hoie cũ na
ui, & cũ ita sit, aer igitur & aqua sunt necessaria in mo-
tu lapis. Ex hoc elicitur q in motu locali licet omne mo M
uens corporeum localiter immediate mouens aliud p se
motum in mouẽdo localiter moueatur, nõ oportet tñ q
tale semper sit per se motũ, sed sufficit q sit uel per se uel
per accidẽs motum, & hoc additur pp elemẽtum qd li-
cet per se localiter moueat, medium tñ ipsum non est per
se motum a seipso, quia non diuiditur in partẽ per se mo-
uentem. & in partem p se motã, sicut aial qd diuiditur in
duo in actũ, quorũ unum est per se mouens, & est aia, &
aliud est per se motũ & est ipsum corpus, & ideo animal
est motum ex se, & p se, sed elementa non diuiduntur in
duo in actu. nam non diuidũtur nisi in materiã, & formã
Materia aũt cũ sit ens in pura potentia non põt esse subie
ctum motus, quia quod mouetur est in actu. 5. phy. texe.
cõ. 8. Materia aũt prima est primo diuersa ab actu. unde
Auer. ibidem dicit q cum esse primę materię non admi-
scetur actus oino, & ideo elementa dñr mota ex se per ac
cidens, quia dum mouentur de potentia accidentali ha
bent principiũ actiuum intrinsecum sui motus, sed nõ ha
bent principium intrinsecum passiuum, & iõ elementum
a sua forma mouendo p se medium mouet seipsum p acci
dens ad motum mediĩ, et in tali motu forma est q mouet
inquantum forma & mouetur ut est in materia. ut dicit
Com. ibi. & 4. cœli. cõ. 22. & 24. & 25. & in. 8. phy cõ. 32.

A Propõ.95.

Medium est nobilius extremis.

ADVERTE ꝙ ubi est ęquiuocatio ibi est cōfusio. medium est terminus multiplex, & ultra alias acceptiones, de quibus supra locuti fuimus, ꝓ nūc medium est duplex. unum est secūdū magnitudinē, aliud aūt est medium qđ eligitur a natura. (Mediū duplex.) Propositio uera est de medio secundum naturā, non aūt de medio secundum magnitudinem siue secundum situm, glossa est Aristo. & Auer. in. 2. de cœli & mun. tex. cō. 74. ubi Arist. reprehendit opinionē antiquorum probantiū ꝙ mediū mundi est nobilius horizonte nam terminans est nobilius terminato, sed horizon terminat medium mundi. ergo horizon est perfectior, quia proportio terminantis ad terminatū est proportio formæ ad materiam, forma aūt est nobilior materia. & Com. dicit in com. ꝙ Arist. concedit antiquis illas propositiones qđ nobilius debet esse in nobiliori loco, unde. 1. cœli & mū. tex. cō. 22. oēs hoies de dijs hñt existimationē, & oēs eū qui sursum deo locū attribuunt, & barbari, & greci, qcūq; putāt deos palā ut īmortale immortali coaptatū sit, impossibile. n. aliter. & ita tenet etiā 12. meta. tex. cō. 44. sed non concedit ꝙ mediū in magnitudine est nobilius, sed mediū qđ eligit a natura. unde ut inquit, mediū qđ est ſm nobilitatē, & electionē in aīalibus non est mediū in magnitudine, sed est medium in
B substātia. & inquit Cō. ꝙ iste sermo cōtradicit pythagorico sermoni de corde, & sermoni ipsius. dicit. n. ꝙ cor est nobilissimum membrorū. ergo debet habere locū nobilissimū quod est medium corporis, sicut princeps debet habere medium in ciuitate ut habeat regnum ęquale, & est exemplū Aristo. in libro de motibus aīaliū, & subdit. sed tñ uř ꝙ nō est ita de aīali magno. s. de mūdo, sicut de aīali paruo qđ est gñabile, & corruptibile, qm̄ horizon in mūdo est nobilius cētro. horizon. n. est terminans, & centrū est terminatū, ēt entia nobiliora sunt in cęlo quod est nobilissimū locorū, uř ergo ꝙ mediū aīalis generabilis, & corruptibilis est contrariū medio aīalis æterni & propositio quā accipiunt isti. i. antiqui fuit accepta uľr in aīali simpľr. Vbi cōsidera ꝙ plerunq; paralogizat mēs sumēdo aliquas ꝓpositiones q̄ sunt uerę de aīali corruptibili trāsumēs illas ad aīal cœleste, & ē error magnus. nā aīatū fere dē æquiuoce de istis, & de illis, ut dicit Com. in. 2. cœli. cō. 60. aīal. n. corruptibile est aīal ꝑ sensum, sed aīal cœleste de uirtutibus animæ non habet nisi intellectū, & appetitū. 12. meta. cō. 36. & primo cap. de substātia orbis contra Auic. ponentem animam imaginatiuam in cœlo, unde ut excitem intellectū tuū in hoc parum digredi constitui non sine cā, quia multi decipiuntur loquētes uniformiter de illis, & istis. Altera dr̄ia inter ani-
C mal magnū, & paruum est ista, qa aīal cœleste ita se habet quod est secūdū uniuersum aīatū & intelligēs, qa intelligentia non unitur orbi mediante dimensione interminata. nō. n. habet totum neq; partē, secus est de aīali corruptibili colligitur dr̄ia ista ex. 2. cœli com. 3. & ex. 1. c. de substātia orbis. Amplius illę sex dr̄ię positionis dextrū sinistrū, sursum deorsum, ante, & retro, aliter sunt ibi, aliter hic patet ex. 2. cœli cō. 15. Amplius ī aīali cœlesti nō est aliquid quod aīatur ꝑ aīam, nec est aliquid qđ uiuat per uitam, qa oē tale est gñabile, & corruptibile animal. sñia est Auer clara in. 8. meta. cō. 12. ubi dicit, & cum narrauit ꝙ istę substantiæ cœlestes non habēt materiā. s. qa nō sunt cōpositę ex materia & forma, sed ex corpore, & forma alata intelligibili, non ita ꝙ anima sit rea aīata, sicut supple ut est in istis corruptibilibus in quibus forma est tota quiditas, non ita ꝙ illic sit aliquid quod aīatur ꝑ animam, aut uiuat per uitam, sed sunt animata per se, & uiua, oē enim quod uiuit per uitā est gñabile, & corruptibile, & ideo dicit Themistius ꝙ sol, & luna, & stellę, aut sunt formę sine materijs, aut habent materias per æquiuocationem, sicut est dispositio in materia intellectus. Et ex illo loco patet error eorū qui ponunt intelligētiā per formalem inhęrētiā aīare cœlū, cū tñ hic aperte reclamet
D Com. ꝙ ibi nihil animatur per aīam nihilq; uiuit ibi per uitā. Et cō est, quia ut idē dicit in libro de substantia orbis in pr. cap. ubi dicit ꝙ corpus cœleste non indiget in suo esse aīa, qa ipsum est ꝑmanēs ꝑ se, secus āt est dr̄ corpore aīalis corruptibilis, qa tale est fluxibile, & iō indiget aīa aīante qđ uidemus experimēto, cessante. n. anima corpus statim dissoluitur. uñ Aristo. contra antiquos primo de anima inquit, quod uř magis ꝙ aīa continet corpus, q̄ corpus aīam. Pro quo aduerte ꝙ aīa apud sapiētes ꝑcipue arabes dr̄ a formaliter aīando, sicut est aīa uegetatiua, & sensitiua q̄ sunt formę informantes corpus organicū. uñ Aue. in. 2. colliger. ca. 7. loquēdo de uirtutibus aīæ uegetatiuæ inquit. Et in naturali philosophia fuit declaratū de istis quod sunt aīæ, & hoc iō quia ipsę sunt organicę, & qa non sunt uirtutes naturales. Et ex hoc poteris intelligere ēt sermonē Ari. in. 2. de aīa. in tex. cō. 21. ubi inquit. De intellectu aūt & ꝑspectiua potētia nihil adhuc manifestū, sed uř aliud genus aīæ esse, & hoc solū cōtingere separari, sicut ꝑpetuū a corruptibili. ubi Auer. in cō.
E dicit ꝙ rectius est, ut sit non aīa. & Auic. 9. suæ meta. c. 4. loquens de aīa imaginatiua cœli dicit, ꝙ nō est forma separata ab orbe. alioquin esset intelligentia, et hoc non est dubiū in uia Com. qcqd dicāt alij. uñ si intelligentia dr̄ aīa cœli est rōne motus, qa principiū mouēs de rebus mobilibus est sicut aīa de rebus uiuis. 8. phy. cō. 1. & ita dicit seipsum declarando in lib. de substātia orbis ca. 1. ꝙ cœlū nō dē aīatum nisi ꝑꝑ motū localē, & ꝑꝑ appetitū qa dr̄ motū ex se, & appetēs ꝑ se, & neutrū istorū requirit ꝙ intelligētia sit forma inhærens, ut alias diffuse demonstraui. Alia dr̄ia est, qa in aīali cœlesti nō dař materia nisi ꝑꝑ motum localē: sed in animali corruptibili datur materia ꝑꝑ gñationē, & corruptionē, sic dicit Com. in lib. de substantia orbis, & ibi uide qa lōge plures dr̄ias inuenies tū ex parte formæ, tum ex parte materię, tum ex parte accidētium. Reuertamur iterū ad declarationē propositi theorematis, qđ est alia æquiuocatio ex parte medij. nā quędam dr̄ media ꝑ cōpositionē ex extremis, sicut colores medij inter album & nigrū, & quædam dr̄ media per comparationē tm̄, sicut aer, & aqua sunt media inter ignē & terrā. distinctio est Auer. 4. cœli & mun. com. 26 in neutris est uľr uera propositio assumpta. nam uirendo non est perfectior albedine. nam. 10 meta. tex. com. 7 albedo est metrum & mēsura oium colorū, similiter aer & aqua q̄ sunt media ſm comparationem inter ignē q̄ ē leuis simpliciter & terrā quæ ē grauis simpliciter, nō sunt nobiliora igne qui ē formalissimum oium elementorum. Falsa ēt ē propositio in formis recipiētibus intensionē, et remissionem. Fallit ēt ꝓpositio in operationibus ꝑꝑ eandē cām nā extremū intēsius in operatione ē nobilius me-
F dio. Vera āt ē ꝓpositio in moralibus, quia uirtus q̄ ē ī medio duorū extremorū q̄ sunt uitia ē nobilior extremis. ibi n. ueritatē hēt sermo Hesiodi poetę, dicētis, mediū eē plus toto, ut declarauit Plato in tertio libro de legibus.

Propõ.96

Semper existimabitur aliqua species mouens.

FAMOSA est propositio, & scribiť in. 3. physicæ auscultationis. in tex. cō. 17. Aduerte tñ ꝙ Ari. sibimet obuius esse uř. nā in. 5. physicæ auscultationis. tex. cō. 3. inquit species neq; mouet, neq; mouet. & Com. ibidē cō. 5. scribit qui fingit formas moueri non est amplius cū eo loquendū in hac sciētia naturali uidelicet. nā unum eorū quę ponit naturalis ē quod forma non separatur ꝑ se. s. non mutať de materia in materiā ſm ꝙ corpora mutantur de loco ad locū, sed separatio eius a materia est corruptio, ut scribit Auer. 4. phy. cō. 17. Aduerte igitur ꝙ ē duplex formarum genus, q̄dā sunt abstractæ a materię, & q̄dā sunt eductæ de potentia materię, ut patet ꝑ Auer. 1. phy. cō. ult. Dr̄ia tñ magna ualde ē in hoc dupli- (Formarum duplex est genus.) ci gñe formarum, nā in abstractis a materia idē ē quiditas, & essentia. In materialibus āt ista diuersantur, ut pa-

G rei in.7.meta.tex.cō.41. Et in tertio de anima text.cō.9. Et ideo principale agēdi est ipsa forma, sed id qd agit est ipsa essentia subsistēs cōposita & in passione id qd patit est cōpositū, sed principiū qd est sibi ratio patiendi ē materia. uñ Arist. in proœmio met. actus & generationes sunt suppositorū. Et.7. meta. tex. cō.26. & 27. Non gñat forma nec materia, sed synolon.i.congregatum ex materia & forma. Sic igit species rei materialis est principiū mouendi, ut quo non ut qd, sed qd sic mouetur, & mouet est cōpositū ex materia, et forma. Et hoc innuit Cō. ibi in.5. phy. reddēs cām illius dicti quare forma nō mouet neq mouet, & inquit, qm motor, et motū est cōpositū ex materia, & forma. Et declaratū ē in.3. f. phy. q motus est in moto nō in motore. Themistius āt in.5. physi. perscrutans illū locū inquit, q licet nōnulli formę mouere dicantur ut aial anima, & lapidē grauitas, non tñ ab his mouētur illa quatenus procreent. Nec.n. grauitas lapidescentē, & concrescētē uaporē, pgignit ipsa. Alioquin motus in his necessario haberet, q statim reuincitur falsum, qm in rebus motis nō in mouentibus motū esse psuasum est &c. Consistit igitur solutio Themisti in hoc q qn res est in

H pcreari, & gigni nō mouet a sua forma, sed ab ipso gñante, ut patet.8. phy. tex. cō.32. uñ forma q ē terminus motus non mouet neq mouet in illo motu, sed bñ forma q est agens q coincidit in idē spē cū forma q est terminus motus est illa q mouet, & hoc etiā est de intentione Alberti magni ibidē dicentis, q forma in motu rei q tāgitur ad illā formā nō mouet influendo aliquid de moto ipsi materiæ, sicut facit efficiens, licet.n. efficiēs idē specie sit cū forma quæ est finis motus, nunq tñ est idē numero. Et iō forma ut ē finis motus neq mouet neq mouetur proprie loquēdo. Nisi forte uelimus dicere q mouet metaphorice pro quanto mouet intentionē agentis. Nā ut inquit Arist. in.1. de gene. & corru. in tex. com.51. Faciens cā est, uñ principiū motus. Cuius sūt gr̄a non actiuum. nā sanitas nō factiuū est nisi fm metaphorā. Intellectus igitur ppositionis in rebus habentibus formā in materia talis est q oē agens debet habere aliquā formā p quā sit in actu, & p quā agat. frustra.n. esset agēs nisi haberet in se principium alicuius operationis, sed non oportet q sit in actu rei fiendę ita q semp sit eiusdē speciei. Sic.n. oē qd mouet, & agit est in actu loquēdo de uera motione. Nam illud q metaphorice mouet sicut est finis non debet esse in actu. Nā quā primū finis ē in effectu cessat motus. Nam habitibus pfectibus in materia non adhuc generat aliquid, sed iam est primo de gñatione, & corrup. ubi supra & maxime de fine secundario. Vñ hoc est singulare, & peculiare in hoc genere cāę finalis q sit

I ens in potentia cū actuali intentione eius qd mouet. Vñ dicit Auer. in.12. meta. cō.36. Balneū in aīa mouet ut efficiēs, & balneū extra aiam mouet, ut finis, non uult dicere, q forma balnei, præcise ut acquiritur homini m esse realē fm tale esse sit cā mouens, quia finis illo mō non habet rōnē causę, sed est effectus fm esse productus, ab agente, sed uoluit dicere q finis habet mouere in rōne boni amati, et desiderati intentionem agentis, & quia nō hēt bonitatē, et utilitatem respectu fantasiis ut forma balnei habet esse cognitū, sed ut est inexistentia, quia bonum & malū sunt in rebus, & uerū & falsum sunt in anima, sic forma balnei pręcise in esse abstractiuis considerata mouet ut efficiens, quia obiectū mouet intellectū sicut motor mobile ut patet.3. de aia. tex. c.54. Sed forma balnei primo ut apphēditur ab aia, ut habet bonitatē extra acquirendā infirmo debenti accedere ad illud sic mouet in rōne finis, & iste est intellectus Auer. Nota tñ q actio prouenientis a forma duplex est. Quædā est materialis, & tunc forma agēmediātibus qualitatibus existentibus in materia. unde dicit Arist. in lib. de sensu, & sensato ignis non agit inquantum ignis, sed inquantum calidus. Et ratio est, quia actio est merito cōtarietatis. Ignis aūt non habet cōtrarium nisi rōne qua calidus, non ratione

Actio formę duplex.

qua ignis. Alia aūt est actio spiritalis, & in tali actione forma sola est principium agendi. sic dixit dñs Albertus magnus in.2. de anima. in trac.3. cap.6. Verum autem concurrat aliquid aliud in illa actione Auer.2. de aia. cō.60. uisus est dereliquisse sub dubio, tamē sine preiudicio dici pōt q si in actione materiali agēs naturalis tememoratur ab intelligentia non errante, multo magis credendum est in actions spiritali, quæ est longe prestantior. Nam non est opinandum q si esse coloris nobiliori modo est in usu q sit in corpore colorato, q ista diuersitas causetur ab ipsa subiectis, ga ut inquit. Com. in loco pallegato melius est existimare q diuersitas formarū sit causa diuersitatis materierum, q ecōtra. Forma igitur materialis quo sit principium agendi dictum est. Sed forma abstracta a materia per suam essentiam agit fm Peripateticos, & in sua actione nō est fatigabilis, quia nō est cōstituta in eē p subiectum, sed est potius constituens suū subiectū in esse, ut patet per Auer. primo physico. commen.63.

K

Materia est causa pluralitatis siue numeralitatis apud philosophos, & causa conuenientiæ in multitudine numerali est formæ. Propō 12

PROPOSITIO ista in propria forma scribit p Auer. in libro destructio destru. in dispu.1. in solutio.7. dubii, extrahit aūt ex mēte Arist.12. primę philosophię. in tex cō.49. ubi scribit. Quod āt unum cœlū manifestum est, si enim plures essent cœli, ut homines, foret principiū quidem circa unū quodq specie unū, numero uero multa, sed qcunq sunt numero multa multā materiam habent. una n. & radē ratio multorum ut hoīs, socratis uero unus. Quod aūt qd quid erat esse non hēt materiam primā. endelechia enim. unum igitur & ratione, et numero primum mouens immobile ens & motum, ergo semper & continue unum solū, unum ergo solum cœlum L

Dicit aūt Scotus in.7. suę meta. q.13. & in.2. sententiarū dist.3. parte prima, & Ant. And. in.5. suæ meta. q.5. dicūt q cum secundo phy. tex. cō.26. materia & forma opponuntur relatiue, & quia quot modis dr̄ unum oppositorum tot modis dr̄ & reliquum, sicut forma apud Philosophos sumitur duobus modis uidelicet p forma partis quæ est altera pars essentialis cōpositi, sicut anima respectu hominis, et p forma totius sicut humanitas q est idē q quiditas. pariformiter materia sumitur duobus modis, quia quędam est materia quę opponitur formæ partis. et hæc est materia q ē principium essentiale rei constituens rem cum forma, & unum ens per se quædam autem est materia quæ opponitur formæ totius, & ipsi quiditati, & per cōsequēs est extra rōnem qditatis formaliter & hæc est materia quę est dr̄a seu proprietas indiuidualis, & tunc iuxta hmōi distinctionē dicunt Arist. et sequaces intellexisse q ista materia indiuidualis est illa quę cā existit pp quam indiuidua multiplicantur numero in eadē specie, & forma est cā conuenientię. f. forma quæ est quiditas iuxta illud Porphyrii participatione speciei plures hoīes sunt unus homo, & sic glossant oēs auctoritates Aristo. in.5. & .7. primę philosophię, quę uidentur sonare q q numero differunt p materiam differunt, & ita pallegatam Arist. auctoritatē in.12. meta. tex. com.49. de ptio motore glossant, ga deus de se est hic, & singularis, qa natura diuina non est contrahibilis p dr̄as indiuiduales ad plures deos. Sed qcqd sit de principio indiuiduationis de quo feci qōnem prolixam dū essem iunior, qui tñ spectat in declaratione pn̄tis theorematis: Dico salua pace istam glo. esse de mente Arist. & sui Com. Auer. in preallegatis locis. nam Com. in com.49, exponens illam Arist demonstrationē dicit q oē quod est unum, & plura in numero habet materiam, idest omne q est unum in spē, & plura in numero habet materiam, sed iam declaratum est q principium cœli non habet materiā. manifestū est aūt q demū quā ibi in.12. met. cō.41. & in.8. phy. tex. cō.78. & .79. demonstrauit q primus motor non habet materiam Opi Scot.

M

A materiam nō procedit de materia ut opponitur quiditati. Amplius.7.primæ philosophiæ.tex.cō.28.cōtra Platonem inquit. Quare palam quia non oportet quasi exēplum speciem probare.maxime.n.in his exquirerētur formæ nam substātiæ maxime hæ,sed sufficiēs est gñans facere.& speciei cām esse in materia.ola uero iam talis species in his carnibus,& ossibus callias,& sortes,& diuersa quidē pp materiā.diuersa nāq;,idē uero specie.nā indiuiduæ species. Patet aūt manifeste ꝙ materia sumitur pro subiecto generationis,ut tale.n.est forma generans. Et cōfirmatur auctoritate Auer.ibidem cō.28.ubi expresse dicit in calce cōmēti exponens allegata uerba.D.dixit,sed ut generans posuit.i.sed sufficit in generatione,ut in generante sit potentia ad generādū formam sibi similem in materia q̄ est in potentia forma eius.i.quia actio eius nihil aliud est q̄ extrahere illud quod est in potentia ad actū,& erit cā in multiplicatione gñabiliū ab uno gñante multiplicatio materierū in quas agit,& ut ipsum agere in aliud, & ut gñans,& gñatū cū hoc sint idē in forma. Et hoc intendebat cū dixit,ut sit sortes,& callias.i. qm̄ si gñatio esset a formis separatis nō possibile,esset ut illæ formæ essent causæ eius q̄d apparet.s.q̄d gñans, & generatū sunt duo in numero,et unū in forma. Vbi patet clarissime intelligenti q̄d loquuntur de materia ex cuius potētia res extrahiē ab agēte ad actū, tale aūt nō.ē dr̄ia indiuidualis,imo est materia q̄ est subiectum gñationis. Ex hoc igitur loco patet ꝙ expositio istorū nō est de mēte Arist. Dicamus igitur istū esse propositi theorematis intellectū ꝙ cōparando principiū distinctiuum ad principiū assimilatiuū materia s̄m Peripateticos est appropriatū principiū plurificationis,& distinctionis. forma āt est appropriatū principium assimilationis.uñ isto mō intelligiē ēt auctoritas Auer.1.meta.com 40.ubi habet ꝙ dualitas in re ē pp materiā,nō tñ credas,ut multi aīi non tenuerunt materiā cōparatā ad formā respectu indiuidui demonstrati,& suæ unitatis numeralis principalius depēdere ab unitate materię,quā unitate formę.nā materia nō est una numero nisi priuatiue de se ut scribit Aue.12.meta.cō.14.sed ipsum indiuiduum demonstratū est hoc, & unū numero principaliter per suā formam,& ista est unitas positiua,sic.n.scribit ad literā Auer.ubi supra dicēs. Demonstrandum igitur q̄uo unū numero pōt inueniri in pluribus.hoc quidem non intelligitur in eo quod est in actu,in eo autē quod est in potentia dicere est quod est unum in numero,& cōe pluribus,& nō habet dr̄ias, quibus differunt in singulis indiuiduis adinuicē,& qa dr̄iæ indiuiduales absunt,& caret formis qbus inuenitur pluralitas in numero dr̄ esse unū,& qa caret forma qua res dr̄ esse una numero dr̄ eē cōis rebus pluribus in numero, non quia habet formā cōmunem sicut est in gñe.s̄m igiē quod caret dr̄ijs formarū indiuidualium est una numero nō quia habeat formā indiuidualē,qua res diciē esse una numero,& s̄m hoc etiā quod caret forma in actu indiuiduali est cōis pluribus rebus & primo de anima.com.90 dicit manifeste.oē quod est unum,& continuum non est unum p̄ suam materiā,sed per suam formam quod intelligo principaliter ut in q̄ōne de principio indiuiduationis latissime declaraui, & ista ē uia eius,& sui magistri ni fallor. Sed quæ fuit cā ꝙ ista opinio inualuit in uia multorum uirorum iuxta principia peripatetica quod absolute crediderunt multiplicationem a materia principaliter p̄uenire nō a forma,& ꝙ distinctio indiuiduorū in eadem specie principaliter est a materia non a forma fuit ,quia ista multitudo indiuiduorū in eadem specie in solis materialibus reperitur.uñ etiam Com.1.phy.com.6.quasi ab ipsa ueritate coactus dicit ꝙ dr̄iæ aut sunt rerū differentium s̄m formam,aut rerum differentium s̄m quātitatem differentiam per formas nuncupans specificas differentias. Differentiæ uero s̄m quantitatem sunt indiuiduales, nam indiuidua per accidens differre dicuntur & q̄ritas insequitur materiā,ut patet ex libro de substantia orbis,

J

Opi.ppria B

M C

Causa erroris

cap.1.ita etiā dicit in præsenti loco in dispu.1.in solutiōe 7.dubij,ubi habet. Nullū nāq; indiuiduū ab alio indiuiduo distingui debet ab aliqua proprietate nisi p̄ accidēs, immo indiuidua abinuicem distinguunē materia. Quem locū qdam illo modo exposuerunt ꝙ Auerr.istam rationē innuit ibi. Quęcunq; multiplicantur in numero, & uniuntur in forma sunt cōposita ex materia & forma,sed animę separatę nō sunt cōpositę ex materia & forma ergo non sunt multę in numero. Syllogismus est in secunda figura,& accepit maiorē,& tacuit minorem, quia est concessa ab eis,& dicunt ꝙ ibi.nullum aūt indiuiduū q̄d ibi probat maiorem,& dicit.nullū indiuiduum distinguiē ab alio ab aliqua proprietate nisi per accidens.hæc maior prosyllogismi,sed indiuidua distinguūtur materia.igitur distinctio per accidens est per materiam & econtra. est enim ratio in tertia figura,et maior est Aristote.in.2.poste.& minor est manifesta per se,et notant ꝙ sicut materia concurrit ad esse indiuiduorū ita concurrit ad distinctionem,sed qm̄ materia est causa per accidēs indiuidui necessario,tñ forma autē per se est causa indiuidui , ideo distinctio indiuiduorum est per accidens,nō tñ pure, sed per accidens necessarium.declaratum est.n.in.7.meta.ꝙ materia est causa quiditatis indiuiduorum nō per se, sed per accidens,sed tamen necessarium.forma aūt est causa per se totalis essentię,& quiditatis rerū,ideo essentia indiuiduorū est per accidens a materia, & per se a forma.

D

Expō modernorum ex.

Sed iste bonus uir,ut sui moris est, ad pauca respiciens in omnibus de facili enunciat. Primo quidem non aiaduertit ꝙ ille prosyllogismus non est ad maiorem , qa est in tertia figura,& illa maior erat uniuersalis quæ erat syllogizanda,& in prosyllogismo altera p̄missarū erat una indefinita.uñ pp utrāq; causam ex ui prosyllogismi maior primi syllogismi quæ erat uniuersalis non potest concludi.nā licet gratia materię qñ ambæ p̄missæ sunt uniuersales,& minor est in terminis cōuertibilibus,quia ,tūc potest redire ad primam figuram possit sequi conclusio uniuersalis in figura tertię, ut dicit Auer.in.4.phy.com.42.ubi tñ nō sunt sic dispositę nullo pacto sequi potest. Amplius aūt adhuc non habet intentū suū,quia per talem prosyllogismum non concluditur maior rationis,qa maior illius rationis erat ꝙ quæcunque multiplicantur in numero & uniuntur in forma sunt composita ex materia,& forma,sed per mirabilem deductionem tui prosyllogismi,sequitur ꝙ distinctio per materiam est per accidens,aut econtra.qd ad remē Amplius Commenta.in illo prosyllogismo peteret principium,quia arguens contra Algazelem & Auicen.qui posuerunt animas separatas numero differentes accipit in prosyllogismo quod indiuidua distinguūtur per materiam,sed hoc erat ꝙ ab ipsis negabatur, imo dicunt ꝙ animæ illæ per proprietates accidentales distinguuntur. Pręterea. Bone uir q̄uo dicis materiam esse cām essendi,& distinguendi tanquā principium,& cām per accidens respectu indiuidui , cū hoc sit per se notū & manifestum omnibus ēt de nouo inchoantibus philosophari ꝙ materia,& forma sunt principia per se gñationis,qa sunt principia p̄ se rei generatę & remanent in re generata.priuatio aūt est principiū p̄ accidens necessarium,tñ sicut patet in primo physicę auscultationis 1 tex.cō.65.ubi habetur manifestū igitur ꝙ si quidē sunt causæ,& principia eorū q̄ natura sunt. Ex quibus primis sunt,& fiunt non s̄m accidens,sed unumquodq; quidem dicitur s̄m substantiam quod fit ex subiecto & forma.componitur enim musicus homo ex homine,et musico quodammodo,resolues enim rationes in rationes eorū.ubi.Com.dicit ꝙ cum Arist.declarauit ꝙ principia sunt tria forma,& priuatio,& subiectum, incepit notificare quæ eorum sunt per se,& quæ p̄ accidens. Et infra reassumens rationem quā Aristo.intendit in tex.in forma inquit. Et syllogismus componiē sic. Si principia naturalia sunt illa ex quibus generatur gñabile per se & principaliter,& talis ē dispositio formę,& subiecti,

Impugnatio

B

F

G necesse ē, ut oē generabile generef ex fora & subiecto. Dimitit aūt minorē, & cōclusionem quę debet suppleri, quia est syllogismus hypotheticus continuus constructiuus, quem nostri appellant syllogismum condicionalem a positione antecedentis ad positionē consequentis, & ita dicit etiam in seq. tex. & cō. usq; ad. 68. inclusiue. Amplius Com. 5. meta. cō. 23 expresse habet q̄ oē cōpositum est per se, p̄ suā materiā, & p̄ suam formā & non per accidēs ut tu dicis. q̄ūo. n. priuatio distingueretur aliter a materia, si materia est principiū p̄ accidens necessariū tñ, sic enim est de priuatiōe, & ita rediret opinio Platonis qui non distinxit inter materiā & priuationem, ut patet primo physi. 60. & 79. Amplius q̄d dicit iste expositor q̄ materia est causa p̄ accidens essentię, & quiditatis indiuiduorū, & dicit hoc esse declaratū in. 7. meta. est purus error, quia frater mi apud Peripateticos in conceptis cum materia aliud est quod quid est ab eo cuius est quod quid est, ut dicit expresse Philosophus. 7. meta. tex. cō. 41. id est differt essentiā a quiditate. illud. n. quod in talibus diuersificauit essentiā a quiditate est materia ut dicit ēt Com. tertio de anima. cō. 5. in solutione. 3. q. unde refert dicere aliquid esse partem per se essentię, & dicere esse per se partem quiditatis, uel dicere aliquid per se pertinere ad rei essentiā, & illudmet pertinere per se ad rei quiditatem. unde dicunt Peripatetici q̄ materia & forma per se pertinēt ad rei essentiam, q̄a essentia substantiæ compositę per se resultat, & integratur ex ipsis.

H unde a grecis dicuntur synætia. i. concausæ, q̄a simul causant substantiā compositā, & dicuntur partes essentiales eiusdē, sed tamen materia non pertinet ad rei quiditatē p̄ se, quia ipsa neq; quiditas est, nec quiditatem habens, est tamen in se considerata substantia, & natura quędam. nā sola forma a Peripateticis quiditas nuncupatur. ubi Aristo. in. 2. physi. & 7. meta. & 5. & ubiq; appellat eā rōnē & quod quid erat esse rei. Et ne uideamur ista studio cōtradicēdi dicere adducamus uerba Auer. in. 7. primę philosophię cō. 21. ubi inquit. Et solutio est quoniam quiditas hominis est homo uno modo, & non homo alio mō, & est forma hominis, & non est homo, qui est congregatus ex materia & forma. q. d. si homo sumatur pro hominis quiditate, sic forma hominis est homo: sed si homo sumaē pro essentia hominis, sic forma hominis nō ē homo imo homo ut sic est congregatum ex forma, & materia. Et in cō. 34. ibidem confirmans istam sniam expresse dicit. Si igitur hoc nomen substantia dicitur simpliciter de materia substantiæ compositæ ex materia & forma, & de forma eius & de cōposito, tūc forma substantię diceē esse substantia rei cū ipsa declarat essentiam rei. Materia uero dr̄ s̄m considerationem ad substantiam cōpositam ex materia & forma esse pars substantiæ, s̄m cōsiderationem uero ad substantiam declarantē essentiam rei nō dr̄

I esse pars substātiæ, sed esse apparēs deferens formā i suā diffinitionē. uñ in diffinitionibus rerum necessario debet poni materia, nō q̄a sit pars quiditatis, quia ipsa s̄m se est ignota, est. n. pura potentia, sed ponitur tanquam uehiculum deferēs ipsam quiditatem. unde primo de anima. cō. 16. inquit. Qui in diffinitionibus ponit materiā, & dimittit formā diminute accipit, sed qui ponit formam, & dimittit materiā uī dimittere aliquid nō necessarium, sed sed non est ita q̄m forma debet accipi cū dispositionibus

Opi. p̄pria in quibus existit. Dicamus igitur nos q̄ opinio Cō. est ista in illo loco q̄ cōparādo indiuidua quo ad principiū conuenientiæ, & distinctionis seu plurificationis, appropriatæ conuenientia est a forma, & plurificatio, & distinctio, numeralis ē a materia. Philosophi. n. innixi rōni sensate, quod natura nihil frustra facit, euitauerunt multitudinē entium inquantum fieri p̄t. unde Arist. in. 1. physicæ auscultationis. in tex cō. 50. præposuit opinionē Empedoclis ponentis principia finita opinioni Anaxagore, et Democriti ponentium principia infinita, q̄a ubi fieri pōt & saluari possunt apparentia in rebus cū paucitate principiorum longe melius ē q̄ multiplicare illa sine necessitate. ubi inq̄t Cō. in cō. q̄ qui pōt sanare modica actiōe ille agit actione artificiali. Si aūt laborauerit actione maiori superflue aget & otiose, et ita ē de natura sicut de arte. K

Quia igiē uiderūt multitudinē entium in eadem specie in habentibus formam in materia ex sua imperfectione p̄ficisci, q̄a natura non pōt perpetuari s̄m indiuiduū, sed ex diuina solicitudine & misericordia datum fuit, ut alia s̄m speciem perpetuentur, ut dicit Com. in. 2. de anima. com. 34. & est etiā sententia Aristo. in. 2. de gene. & corrup. in tex. cō. 59. ubi habet. Hoc autem rationabiliter contingit: q̄m. n. in omnibus inquimus q̄ melius est desiderate naturam semper melius, est autem esse quam non esse. Esse aūt quod modis dicimus in aliīs dictū est. Hoc autem in omnibus impossibile existere p̄p longe a principio distare reliquo modo compleuit esse deus faciens continuam gñationem, ita enim maxime continuabiē esse, quia proximæ est substantiæ fieri per gñationem. Vbi Com inq̄t, q̄a iam uisum est nobis q̄ natura semper mouetur ad nobilius s̄m q̄ potest in unoquoq;. Et s̄m q̄ potest recipere unumquodq;, & quia ens est nobilius quam non ens, & ens uerum quam non uerum, & s̄m indiuiduum quam secundum speciem. Quāuis impossibile est aliquod ens in istis rebus esse simpliciter nobile p̄p remotionem a prima causa habens essentiā, & nobilitatem, quia deus com- L pleuit diminutionem in istis contingentem hoc mō, s̄m q̄ generatio facta est continua, quare esse potest p̄petuū in istis rebus. Et in primo de cœlo & mūdo cō. 4. q̄ inuenitur ex eis plus quam unum. s. plus quā unū indiuiduū in una specie est diminutum, quia si esset perfectum sufficeret esse unum sicut in mundo, & hec est causa esse indiuiduorum multorum in una specie. s. q̄ p̄pter diminutionem non fuit natura contenta esse unius. Et ideo Philosophi in abstractis a materia in q̄bus tota perfectio naturę potest p̄petuari in uno indiuiduo dixerūt q̄ in talibus nō est nisi unum suppositum in una specie. sic igitur Aue. contra Algazelem & contra Auice. ponentes animas rōnales esse plurificatas in eadem specie, & posse remanere post mortem separatas a materia, & distinctas inq̄t. Nos dicimus quod ponere animas separatas a materia plures in numero est opinio in cōcessa ab omnibus Philosophis, immo est opinio ualde dubitabilis, & reddit causam. Causa enim pluralitatis seu numeralitatis est materia apud Philosophos, & causa conuenientię in multitudine numerali est forma. Sed q̄d possint reperiri res plures in numero una tñ forma sine materia, sic debet stare quia litera iacet secundum materiam, & est mendosa, impossibile est. Et quia Algazel, & Auice. possent arbitrari, & dicere q̄ stat quod aliqua indiuidua in aliqua natura, & specie distinguantur per aliquas proprietates accidentales, & non ratione materiæ. Ideo immediate occur- M rens huic tacite responsioni subnectit. Nullum namque indiuiduum ab alio indiuiduo distingui debet ab aliqua proprietate nisi p̄ accidens, quasi dicat nō est prima indiuiduorum distinctio in eadem specie ex proprietatibus q̄ sunt accidentia. Et ideo subdit, immo indiuidua abinuicem distinguunē materia. Nam de facto Algazel, & Auic. possent dicere q̄ animæ separatæ a corporibus non differunt inter se materia, q̄a sunt per casum separatæ a materia, sed differunt per aliqua accidentia q̄ nō faciunt differre specie, sed numero tātum, & iō Auerro. excludendo istam r̄ñsionem dicit q̄ indiuidua inter se non distinguuntur p̄ accidentia, loquēdo primo & per se, immo prima distinctionis cā in ipsis est materia. modo preexposito comparādo principium distinctionis ad principium assimilationis. Ex quibus clare patet error illorū, qui ad mentem Arist. & Auer. ponunt principium indiuiduationis esse aliquod accidens, ut q̄titas aut aliud cōsimile. Hoc quidem stare non pōē sicut uides ex uerbis præallegate auctoritatis. Amplius hoc expresse est contra ipsum in. 7. prime philosophiæ, com. 2. ubi inquit. In

Contra ponentes aliquod accidens esse principium indiuiduationis.

hoc

A hoc ca. intendit declarare q quiditas indiuidui substātiæ est prior inesse quiditatibus accidentiū, indiuiduū enim substantię quod prius est aliis indiuiduis accidentium, manifestū est p se, & ita dicit infra cō.4.&.47. Et qd ista sit mēs eius, adducamus uerba eius ibidē in solu.8.dubii. ubi dicit. Dicimus nos q Petrus bñ differt a Gulielmo in numero. & sunt unus in forma.s. in aia una. Si aia Petri differt ab aia Guilielmi in numero, sicut psonaliter differunt in numero. Oportet igitur q aia Petri, & Gulielmi essent duę in numero. Et sequeretur ex hoc q aia haberet aiam, & sic aia Petri & Guilielmi essent una, & eadē in forma. Et pluralitas numeralis.s. diuisio sequiē unū in forma rōne materię. Vñ si aia nō admitteretur in corporis diuisione, seu admissiōe, oportebit q qñ separata fuerit a corpore qd sit una, & eadē in oibus. uidelicet in numero quid clarius quā exponere. Aue. p ipsummet Auerroē & iō nō pōt stare opinio illa, ut ipse opinaē cū principiis Peripateticis q uz, duo īdiuidua sine materia numero distingui possint. Ad hoc igit respicientes Philosophi q multiplicatio indiuiduorū in eadē specie nō inuenitur in gñe formarū nisi in formis habentibus esse in materia, ideo dixerunt absolute materiam esse causam pluralitatis seu numeralitatis, quia hoc non insequitur formas inquantum sunt formæ, sed formas q sunt in materia. Si tamen diligens inquisitor compararet materiam & formā quę concurrunt ad constitutionem indiuiduorū in eadē specie, & inter se, & ut constituunt indiuiduū, nō est credendum q materia sit prima cā pluralitatis ipsius formę,

B quia forma non sequitur naturam materiæ sm Aristo. in secundo physi. quia tunc esset a casu. uñ Com. ibidē cō. 71. ubi Arist. intendit probare q natura agit propter finē inquit. Quia ista propositio est maxima, & fundamētum in hac scientia, & in scientia diuina, quia si naturalis non concesserit eam negat principium finale, & negat materiam esse propter formam, ex quo sequitur ipsum negare agens. generans. n. non generat nisi propter aliquid. Et similiter mouens mouet pp aliquid, & cum sequitur forma necessario materiæ naturam, nascitur casu, & sic non erit agēs, & si erit, erit frustra &c. Et infra cō.87. inquit. Et oēs antiqui dicentes cām materialē tantum esse, nituntur ex illa reddere causas formarū, & actionū, opinabatur. n. q formę sequuntur de necessitate naturam materię, & quod diuersitas earum est ex diuersificatione materię. ipse igitur uult destruere hoc, quoniam ipse opinaē econtra. s. q materia sequitur formā, & est uerum dictū Com. nā Arist. ibidem tex. cō. 91. expresse dicit, & utraq physico dicendę sunt causę. magis aūt quæ cuius causa, causa. n. hæc materiæ est, sed non hęc finis, ubi Com. inquit, q oportet naturalem reddere utrāq cām, quia constitutio rerum naturaliū est ex ambobus. s. ex materia, & ex illo pp quod est materia. deinde dixit, sed magis de-

C bet. i. oportet naturalē solicitari magis circa cām finalem eum pp causam finalē sit causa materialis, & non ppter cām materialem est causa finalis. unde etiā Auice. 5. suæ metaphy. dicit materia est materia formæ, sed non est cā formę, licet illū modum dicendi late loquendo Com. admittere uisus est quandoq, & ideo in uia Aristo. & Peripateticorum non teneo primam rationem multitudinis, & plurificationis in forma materiali puenire in forma a materia, sicut supra diffuse declaraui: immo hoc est ex sua propria, & intrinseca ratione, quia ex se plurificabilis est quia distantię entium sunt ualde diuersæ, ut scribit Com. in secundo coeli & mundi. in cōm. 64. unde Auer. in secundo de anima. cō. 60. expresse dicit melius est existimare q diuersitas formæ est causa diuersitatis materię q econuerso, & in primo de aia. cō. 53. dicit q mēbra cerui nō differunt a membris leonis, nisi quia anima differt ab anima. & Auer. libro destructio destru. in disputa. 3. in solu. 12. dubii inquit, quòd sequaces Pythagorę fuerunt quid dicebant quòd pluralitas procedit a materia. ✠ Plato etiam & sequaces fuerunt illius opinionis, ut patet primo physi. text. com. 55. Sic igitur intelligere potuisti

D quomodo apud Philosophos causa pluralitatis est materia, & causa conuenientię est forma, & quomodo forma pendet a materia in hoc, & quomodo non, nā pauci ad hoc pertingere potuerunt.

Diuisibilitas est passio quantitatis. Propō 91

SOLET Extrahi & allegari psens ppositio ex intētione Arist. in. 5. metaphy. cap. de quanto, & est in tex. cō. 18. ubi dicitur. quantū uero dicitur q est diuisibile in ea quæ insunt, quorū utrunq aut singulum unū aliquid, & hoc aliquid natum est esse. Scire debes ne ppter multiplicitatem contingat cōfusio apud intellectū qd partes sunt duplices. subiectiuę, & integrales. Partes subiectiuę sunt quæ sunt sub toto uniuersali p quiditatiue, & in recto prædicatur de ipsis, sicut superius respectu inferioris, & isto modo species sunt partes subiectiuę gñis, & decem genera generalissima sunt partes subiectiuæ entis, & indiuidua respectu speciei. Partes autē integrales sunt duplices, quędam enim sunt quæ integrant totam essentiam substantiæ compositæ, quarū una non potest naturaliter esse sine alia sicut materia, & forma respectu substantię compositę, & hæc alio nomine partes essentiales nuncupantur, & ab Auerro. primo physi. commen. 5. dicuntur partes secundum qualitatem, & de talibus ueritatem nō habet proposita ppositio, quia diuisio in tales partes, siue sint subiectiuę, siue sint integrales hoc

E modo, quemadmodum materia & forma respectu compositi non est hæc diuisio passio insequens quantū in eo quod quātū, diuisi enim totius in partes subiectiuas causatur aut ex differentiis essentialibus, siue sint uniuocæ, siue sint analogæ, siue per differentias quæ accidentaliter faciunt differre, siue sint modi, siue sint differentiæ. Et aduerte bene hic unum q est annotatione dignum quod est alia diuisio entitatiua, & alia quātitatiua. Diuisio entitatiua ex cōtradictione causatur, ut quia, est a, & b, est b, ideo a, & b, sunt duo in entitate distincta, in hoc. n. errauit uehementer Auic. ut inquit Auer. de ipso. in. 4. primę philosophię, in commen. tertio, & in. 8. cō. in. metaphysi. quia opinatus fuit quòd idem esset unum quod est synonymum enti cum uno quod est principium numeri, immo sunt ualde diuersa, unum enim quod est principiū numeri est accidens, & est principium numeri prędicamentalis qui causatur ex diuisione continui, & talis numerus nō ē nisi in rebus materialibus, & in gñabilibus, & corruptibilibus, & incorporalibus tātū. ✠ In hac distinctione de duplici numero, cōcordat etiam Plato ut recitat Themistius in. 1. de aia in expositione tex. 26. ubi inqt. Cum enim incorpoream naturā a quantitate cōtinua remotissimā putarent, utpote quæ nullam molem, aut diffusionē haberet, sed sub discretam cōmode posse cadere uiderent, numerū illi & multitudinē asciscebant

F non omnem, sed quā ueię, et simplices unitates attollerēt. Dixi ueras unitates ac simplices, quia numerus, qui ad incorporea pertinet, non constat ex his unitatibus, q corporali naturę mortalibq tribuuntur. Nullū. n. corpus pfecte unū est, quia distrahi potest subinde in plura, imo infinite secari, quāobrem numerū illum tāquā ex speciebus, & formis collectū formalē seu specificū appellabant Contraq eius gñis numeros ut rerū formas, & species pdicabant, atq huic sniæ uersus ille de pximo cōgruit, Quęq suos retinēt numeros, numero oia cōstant. Alius āt est numerus trāscēdēs, & causatur sm diuinos ex cōtradictiōe, & ptes eius sunt unitates q sunt eadē cū essentiis rerū. Nā unū & ens unā naturam signant, & nō distinguunē nisi ratione uel sm modū, ut dicit Com. in pręalleg. locis nō. n. superaddit unū supra rōnem entis nisi in diuisionē in entitate tantum, ut dicit Com. in libro. destructio destruc. disputa tertia. in solutione 14. dubii, & non est dispositio quæ sit accidens, ut uoluit Auic. Pro quo scire debes q unum quod con-

Marginal notes: Partes sūt duplices. — Partes integrales duplices. — Diuisio duplex. — Numerus duplex. — ADDitio.

G nertitur cũ ente ex hoc q̃d superaddit modũ q̃ est priua-
tio diuisionis, ratione talis modi opponitur multitudini,
& illi nõ opponiẽ ens, & sic unum fit diuisiuũ entis dum
ens diuidiẽ per priuationes, qñ dicimus ꝙ ens diuiditur
per unum & multa. diuisiones.n.entis ut dicit Com.in p̃
dicto loco sunt multiplices, aliq̃ nã.ꝗ sunt ꝑ dr̃ias substã
tiales, sicut dũ diuidiẽ ens ꝑ substãtiã, et accidẽs, quia sub
stãtia & accidẽs sunt de primis differẽtijs entis, ut scribit
Com.2.phy.cõ.4 Aliquę dãtur per relationes, ut qñ di
uiditur ens ꝑ potentiã, & actũ: actus.n. & potẽtia relati
ue opponunẽ, ut patet in.9. primę philosophię, tex.cõ.11.
sunt enim illo mõ dr̃iæ oppositæ, & circuunt oẽ genus.
primo de aĩa cõ.6. Aliq̃ danẽ per priuationes.i.ꝑ priuati-
ue opposita, ut dum diuidiẽ ens ꝑ unum & multa, & ita
intelligis q̃uo unũ inquantũ ſm subiectũ significat eãdẽ
naturam cum ente, est synonymum enti, & conuertiẽ cũ
ente, sed pro quanto addit modum qui est priuatio diui-
sionis in entitate, sic opponitur multitudini, cui nõ oppo
nitur ens ſm propriã rõnem, et sic unũ fit entis diuisiuum
& ita non inconuenit aliquid conuerti cum aliquo, & es
se illius diuisiuũ presertim in transcendentibus. de tali igi
tur diuisione entitatiua quę ex contradictione causatur,
ueritatẽ non habet ꝓposita propositio, quod ista insequa
tur q̃titatẽ in eo q̃d q̃titas. Aliq̃ ãt sunt partes integra
les eiusdẽ rõnis, quarũ q̃libet de se apta nata est esse sine
reliqua diuiso toto, & de tali ueritatẽ hẽt ꝓposita ꝓpõ, et
H sic intelligiẽ ẽt descriptio quãti posita ab Aristo.5.meta.
tex.cõ.18. quãtũ est q̃d diuidiẽ i ea q̃ isunt, quorũ utrũ ꝗ
aut singulum aptum natũ est esse hoc aliquid & unũ ali-
qd. Et quod talis diuisio sit passio ꝑ se primo insequẽs
q̃titatem in eo q̃d quãtitas, ostendo tali ratione. Illa est
prima proprietas alicuius quę cuicunq; cõpetit, cõpetit
rõne eius, sibi aũt non cõpetit ꝑ aliud, sed ista diuisio in
partes integrales eiusdẽ rõnis cuicunq; cõpetit rõne quã
titatis cõpetit, nã si alicui inesset ꝑ propriã rõnẽ maxime
illud est prima materia, sed secundũ Auer.in lib.de substã
tia orbis.c.1. Diuisio non competit huic subiecto nisi ꝑ
quantitatem: unñ coactus fuit Auer. ponere quãtitates in
terminatas p̃cedere formas substãtiales i materia, aliter,
ut inquit, materia non posset simul habere plures formas
Ardua q̃o. coexistentes in ea. Sed est maxima difficultas in philo-
sophia, utrũ materia habeat aliquam diuisionẽ aliã ab il-
la quam habet merito dimensionis interminatę, & argui
tur ad partem affirmatiuam ꝙ sic. Nam in uno pugillo
terrę dr̃ esse plus de materia, quàm i duobus pugillis aq̃,
si uera ẽ s̃nia Ari.in.2.de gñа. & corru.ꝗ ex uno pugillo
terræ gñantur decem pugilli aquæ, sed illud plus non p̃t
sumi ex parte dimensionis quę est ſm quãtitatem, q̃a cla
rũ est quod plus est de quantitate in duobus pugillis aq̃
quam sit in uno terrę, nam est maior extensio quantitatis
igitur oportet ꝙ hoc intelligatur de alia extẽsione quàm
I de extensione quantitatis, sed in casu nõ ẽ dare aliã extẽ
sionẽ nisi primæ materiæ. ergo prima materia habet aliã
extensionem ab illa quã habet a quantitate. Præterea,
Vbi est dare alias, & alias dimensiones, ibi est dare alias,
& alias partes materię, ut clarum est: sed partes materiæ
sunt alię a partibus quãtitatis, quia partes materiæ sunt
substantiæ, partes aũt quantitatis sunt accidentia, substã
tia ãt & accidens sunt entia diuersa, ut clarum est. Sub-
Opi.Scoti. tilis Doctor in.2.sen.dist.3.q.4.in rñsione ad argumẽta
opinionis, & precipue ad s̃cdm inquit. Ad secundã rõnẽ
patet q̃uo ex illa põt concludi per idẽ quod idẽ generet
seipsum, sed ad formã argumenti, dico ꝙ ambæ p̃missæ
sunt false. licet enim alia forma sit in alia materia, non tñ
ꝑꝑ alietatem materię est alia forma, sed sicut entitas for
mæ est prior illa, ita & sua alietas. Similiter alia premissa.
s. quod est alia pars materię ꝑꝑ aliam partem quantita-
tis falsa est, quia siue sit distinctio partium materię in se p̃
ter quantitatem, siue nõ, prior est distinctio partium ma-
terię q̃ quantitatis, quia huius accidentis subiectũ ẽ hoc
aliquid, unñ sequaces eius uolunt aliã partibilitatẽ in par-
tem, & partẽ aliam in partem extra partem. Auer. autem K
Opi.Aue. oppositũ sentire uidetur, q̃a dicit in lib. de substãtia orbis
ꝙ materia non habet diuisionẽ in suis partibus, nisi meri
to quãtitatis, & rõ ut mihi uẽ est illa quã supra adduxi,
q̃a illud q̃d est proprietas aut effectus formalis alicuius
nõ potest esse sine eo cuius est proprietas, siue sine sua cã
sicut esse album quod est effectus formalis albedinis, nõ
potest esse sine albedine: sed habere partes integrales
eiusdẽ rõnis quarũ q̃libet p̃t esse hoc aliqd, & unũ aliqd
est proprietas seu effectus formalis quantitatis inquantũ
quantitas est: igiẽ non põt inueniri sine quãtitate. Quo Solu.
stante patet solutio ad rationes adductas. Ad primam rñ
detur ꝙ in uno pugillo terre dr̃ esse plus de materia quã
in duobus pugillis aq̃, & in uno aq̃ plus est de materia q̃
in duobus pugillis aeris. nã ex uno aq̃ fiunt decem aeris,
non quia materia in actu habeat aliã diuisionem ab illa
quam recipit a quantitate ut imaginatur argumentũ, sed
hoc est solum in potentia tantũ, pro quanto uidelicet ma
teria stans sub uno pugillo terræ est in potẽtia ꝑ trãsmu-
tationẽ substantialẽ ad maiorẽ extensionem quantitatis
quam materia stans sub duobus pugillis aquæ, quando
quidem ex uno pugillo terræ possunt fieri decem aquæ,
& ita dicendũ est de uno pugillo aq̃ respectu duorũ ae-
ris, unde Com. in primo ca. de substantia orbis. scribit, et
hoc totum conuenit sensui, uidetur enim ꝙ forma calidi
tatis qñ agit in aquam incipit aqua augeri, & crescere L
in dimensionibus, & uicinari dimensionibus aeris, cñ igi
tur ꝑuenit ad maximã quãtitatem aq̃, tũc subiectũ eius
denudaẽ a forma aq̃, et quãtitatẽ dimẽsionũ aq̃ ꝓpria, et
recipit formã aeris, & quantitatẽ dimẽsionẽ ꝓpriarũ for
me aeris. Et sĩr facit cõtrariũ forma frigiditatis in aere.
s. ꝙ dimẽsiones aeris nõ cessant diminui donec spoliẽ a
sua forma, & recipiat formã aq̃. Sic igitur patet q̃uo in
uno pugillo terrę est plus de materia quã in duobus pu-
gillis aq̃, q̃d hoc est in potentia intelligẽdũ non actu, ex
hoc aũt non sequiẽ ꝙ materia habeat aliã extensionẽ in
actu ab illa quam recipit a quantitate, quia pariformiter
sequeretur qualitatem quæ extenditur merito quantita-
tis habere aliam extensionem ab illa quam recipit merito Ad s̃cdm
quantitatis, quod est falsum. Ad secundam rationem di
citur ꝙ peccat per fallaciam æquiuocationis, nam mate
riæ cõpetit habere partes subiectiue, quantitati autẽ for-
maliter, unñ bene concedo, ꝙ sub diuersis partibus quanti
tatis sunt diuersæ partes materiæ, tamen materia dicitur
habere partes subiectiue non formaliter loquẽdo de par
tibus integralibus eiusdẽ rationis, quarum quælibet põt
esse sine alia, unde non sunt ibi diuersæ partibilitates qui-
bus aliquid formaliter dicitur esse quantũ atq; partibile,
sed est una tantummodo, & est ipsius quantitatis inquã
tum quantitas est, per eã enim aliquid formaliter dicitur
esse quantum, & diuisibile. Sed replicabis, diuisio partiũ Replica.
materię preintelligitur quantitati. ergo in illo priori mate
ria habet partes, & tamen non per quantitatẽ. Ad hoc M
respondetur ꝙ si argumentũ procedit de partibus subie- Solutio.
ctiuis non est ad propositũ, quia de talibus nõ loquimur
nunc, sed si intelligas de partibus integralibus eiusdẽ rõ-
nis sic negatur assumptũ, & si probaretur quia sicut sub
stantia composita præcedit accidẽtia, & ſm Auer.7.me-
ta.cõ.2. Indiuiduum substantiæ præcedit indiuidua acci-
dentium. ergo partes & distinctio partium substantiæ p̃-
cedit partes, & distinctionem partium accidentium.
Nisi esset ꝙ licet partes materiæ quo ad id q̃d sunt p̃ce
dant quantitatem, quia substantia absolute præcedit q̃
titatem & omne accidens, non tamen præcedunt quo ad
esse diuisum per diuisionem quæ est proprietas q̃titatis
aut effectus formalis eiusdem, sicut licet substantia præ-
cedat qualitatem absolute, non tñ quo ad esse quale qñ
nihil potest esse quale sine qualitate. inquit enim Arist.in
5.meta. ꝙ accidens secundum rationem est toto prius, ut
musicũ homine musico. non enim est ratio tota sine par-
te, nã q; non contingit musicũ esse non existente aliquo
musico.

A Limitationes propositionis. musico. Redeamus igit & dicamus q quantitas est per se primo diuisibilis illo mõ, & sic est eius proprietas, fallit autem de eo quod est diuisibile p accidẽs, sicut est qualitas, & sicut sunt formę, unde Auer. in lib. destruc. destru. disputa. t. in solutione. 16. dubij inquit. Sed id quod dicebat q diuisio non põt diuidere in quãtitabile falsum est absolute, uidelicet q hæc ppõ nõ est uſis, imo deficit in quodã mõ, hoc. n. uerificaẽ in eo q̃d p se diuiditur, sed nõ in eo qđ diuidiẽ per accidẽs. f. id quod diuiditur rõne subiecti diuisibilis p se. f. ut albedo quæ diuiditur rõne subiecti diuisibilis p se rõne corporis, & hoc mõ forma, & alia diuiduntẽ rõne subiectorũ. Intelligitur ẽt propositio q diuisibilitas ẽ merito q̃titatis formaliter, sed subiectiue est merito materię, & hoc uel materiæ quæ est in potẽtia ad esse, sicut est in istis generabilibus, & corruptibilibus, uel materiæ quæ est in potentia ad ubi tm̃, sicut est orbis cęlestis; pręcipue in uia Aue. Intelligiẽ ẽt ppositio ad hoc ut sit uſis uera de diuisione q̃ fit in partes ẽm designationẽ pp corpus cœleste, & pp minima naturalia, quia non semper nõ quantum est diuisibile ẽm actualem separationem. Vel si sic uelis intelligere, hoc erit ẽm nõ repugnantiam, qa cœlo inquantum est quoddam quantum quod possit in ea quæ insunt, quorũ quodlibet aut unũquodq aptum natum est esse hoc aliquid, & unum aliqd diuidi non repugnat, licet repugnet cœlo inquãtũ cœlum, sicut in fis̃ dicit Com. in. 7. phy. cõ. 2. q cęlũ inquantũ corpus põt quiescere, sed non inquantũ cœlum,

B Nota. & sic de minimo naturali dicas consequenter. Animaduerte tñ q plerunq contingit q̃d cũ diuisione q̃titatiua q̃ est totius integralis in partes integrales associatur diuisio totius uniuersalis in partes subiectiuas, pręcipue in homogeneis substantijs, & in hoc contingit intellectũ errare putando nullam esse drñam inter utranq diuisione, sicut quando unum lignum diuiditur in plura ligna et unius lapis i plures lapides, & ẽ error magnus, quia totũ integrale nõ põt in recto formaliter pręd icari de parte integrali sed totum uniuersale bñ pręd icatur formaliter de partibus subiectiuis, & ideo aduerte q licet cõcurrãt diuisio totius integralis in partes integrales, & diuisio totius uniuersalis in partes subiectiuas, sicut contingit in homogeneis tñ nõ sunt unius totius diuisi, quia totum q̃tum diuiditur diuisione quantitatiua. & non pręd icatur de aliqua parte diuidente sic, nec q̃tum heterogeneum de suo diuidẽte. uniuersaliter. n. nulla pars q̃titatiua est totum illud cuius est pars, sed cũ hoc concomitatur quod sunt plura indiuidua habentia idẽ cõe q̃d diuidiẽ in ipsa alia diuisione, & illud cõe non erat illud quantũ q̃d diuidebatur diuisione quantitatiua, est igitur aliud totum

C diuisum hac diuisione & illa, & tamen in easdem partes per accidens, sed formaliter partes alterius rationis respectu huius totius, et illius, quia respectu huius integrales, & respectu illi⁹ subiectiuas, et pp istũ cõcursum duarũ diuisionũ duorũ totorũ i ptes in q̃bus cõcurrit diuersa ratio partis putauerunt aliqui q ista duo tota diuiderẽtur in partes eiusdẽ rationis, et qđ accipiẽ a Philosopho. Dicendum q Philosophus non dicit quantum diuidi in partes eiusdẽ rõnis, sed q̃d ẽ diuisibile i ea q̃ insunt, quorum utrũq uel singulũ est natum esse aliquid, & hoc aliquid in ea quę insunt. inquit, tãquã cõponentia totũ cui insunt. igiẽ nõ sicut in partes subiectiuas quę non sic insunt, quorũ utrũq si diuisio fiat in duo, aut singula si in plura natum est esse aliquid per se. s. existens eo mõ quo eorum, quia inquantum aliquid est pars quantitatiua diuidens, ita per se põt esse sicut totũ diuisum, & hoc contra diuisionem cõpositi in materiã & formã, & hoc aliquid, & hoc contra diuisionẽ generis in species, & si numerus cõponeretur ex diuersis numeris non obstaret rationi numeri inquantũ quãtus q̃d diuidereẽ in numeros alterius rõnis; & eodẽ mõ non obstaret uſi, pota quanto qđ diuideretur in partes alterius rõnis, sicut si cõponeretur ex partibus alterius rõnis si cõponeretur ex bicubito & tricubito quę differunt spẽ, ita ẽt quantitati non obstaret diuisio suñplius in partes eiusdẽ rõnis. concedo igitur de facto q licet totũ non requirat qđ diuidatur in partes alterius rõnis, tñ nõ sequitur eas esse distinctę rõnis, quia inquãtũ sunt partes quãti non sunt alterius rõnis, licet. n. caput, & manus, & cor sunt partes quantitatiuę, & alterius rõnis, nõ tñ sunt ptes alterius rõnis. inquãtũ

D sunt p̃cise ptes quãti. eo ergo mõ quo uerũ ẽ, licet a Philosopho nõ possit accipi q quãtũ diuidaẽ i partes eiusdẽ rõnis oĩno nõ est ad ppositũ, quia non diuidiẽ in partes in quibus includaẽ rõ diuisi, sed in partes q̃ insuerunt diuiso, & hũc rõnem unum nõ illius sed alicuius cõis illi toti, & ipsis. s. diuidentibus: species aũt diuidiẽ in partes eiusdẽ rõnis, quarũ quælibet includit rõnẽ diuisi, & non aliquid aliud alterius rationis commune diuiso, & diuidentibus. ita notabiliter tenuit Subtilis Doctor in secundo sent. dist. 3. q. 4. in illa parte ubi infringit rõnes Aegidij Rom. Discrepat igiẽ a uia cõmuni Scotus i hoc quia dicit q non est de ratiõe quanti diuidi in partes eiusdem rationis propter cãm assignatam sed uia cõis tenet oppositum. Nota hic aliam propositionem, quę solet allegari q idem non potest esse diuisiuum, & diuisiuum respectu eiusdẽ, q ueritatem habet propositio in diuisione ẽm se, fallit autem in diuisione secundum accidens, & præcipue quando accidens diuiditur per accidẽtia, ut dicit Boe. in libro diuisionum. Dicimus nos quod

ADDitio.

E Concordia. Partes integrales duplices. partes integrales quędam sunt alterius rõnis, ut materia, & forma, ut diximus, & tales naturaliter ita se habent, q una naturaliter nõ põt esse sine alia. Aliæ autẽ sunt partes integrales, quę ideo dicuntur eiusdẽ rationis, nõ quia totũ integrale pręd icetur in recto de ipsis, sed pro quãto tales participantes naturã quãtitatis sunt eiusdem rõnis quantum ad hoc q una non põt esse sine alia, & sic intelligit uia cõis, nec hoc Scotus negare põt illud autẽ dictũ est notabile, quod licet in eodem per accidens comungantur diuisio in partes subiectiuas, & in partes integrales, una tñ est distincta ab alia. Aduerte etiã ut scribit Auer. in. 3. cœli, et mũdi. cõ. 7. quod ut etiam supra patuit per nos diuisibilitas qualitatibus, & formis competit p accidens, sed de his, quę sunt per accidens nulla scientia considerat. Tunc igitur est quęstio quõ scientia naturalis se intromittit in hoc dum loquitur de diuisione qualitatum & formarũ. Ad hoc aũt soluit Auer. dicens, dicamus rñdendo q accidentia de quibus artifex cõsiderat q̃dam sunt, q̃ existunt in suo subiecto essentialiter, & primo, ut par, & impar in numero, & quedã existunt sub similitudine ad accidentia existentia in subiecto alterius scię naturaliter, ut arithmeticus cõsiderat de numeris superficialibus & solidis, & cõsiderat geometer de superficiebus, & lineis, & corporibus cõicantibus, & plus de hoc

F est sciæ inferioris cõsideratio tm̃ in accidẽtibus cõiungẽtibus suo subiecto pp subiectũ alterius sciæ, ut prædictũ est & cũ tu inspexeris consideratione naturalis in diuisione continui inuenies ipsam esse in consideratione demonstratam his duobus modis quos diximus. s. modo per assimilationẽ, & modo per causam cum diuisio qualitatis sit similis diuisioni quantitatis, & causa diuisionis earum sit diuisio quantitatis, in eo qđ est quantitas. Vult dicere in hac solu. q̃ uidetur obscura sententia Arist. in primo posteriorum analyticorũ in illo cap. Non est ex alio gñe transcendentem demonstrare, & est tex. cõ. 22. ubi dicitur non est arithmeticã demonstrationem accõmodare in magnitudinibus nisi magnitudines numeri sint. uñ accidentia demonstrabilia sunt in duplici differentia, q̃dã q̃ existunt primo, & essentialiter illi sicut par, & impar est passio primo cõpetens numero inquãtũ numerus est & quedã sunt accidẽtia ẽm similitudinem ad accidentia existentia in subiecto alterius scientiæ, sicut lineæ, & magnitudines, ut sunt numerabiles participant par, & impar, q primo erat numeri inquantum numerus, & ua p oppositũ numerus, ut induit aliquã rationẽ magnitudi-

Dicit etiam Com. 1. de anima cõ 17. qđ accĩntia non abstracta a corpe et cõsequẽtia ipsum si in eo quod trãsmutabile sed i eo qđ est corpus tm̃, & magnitudo & sunt ea, q̃ intellect⁹ intelligit secundum abstractionem a materia, secundum ueritatẽ sunt in

G materia sūt de qb⁹ cōsiderat mathematicus & est intra Arist. ibidē in text ubi patet quod accidentia q̄ fluūt a rōne q̄titatis absolute in quantū q̄titatis sunt, ut sic mathematicę cōsiderationis, & si a natura cōsiderant, tūc magis concrete cōsiderant, ut patet scdo physi text. com 18.

nis habet propria illius.uñ cōsiderat arithmeticus de nu
meris solidis,& superficialibus,cū tñ ista per se primo,&
uere,& essentialiter insequātur magnitudines de quibus
est geometria.ita in proposito uult Com.q diuisibilitas
istis duobus modis demonstratur in philosophia, modo
per assimilationem,& modo per cām.nam qñ demōstra
tur de quantitate,cui primo, & essentialiter cōpetit,tunc
dicitur demonstrari per cām.s.adæquatā.quia est ei pri
mo, & uł competens,sed dum demonstratur de qualita
tibus & formis,tūc demōstratur de illis p assimilationē.
nā qualitates & formę,ut induūt cōnē quanti participāt
diuisibilitatē, quę est proprietas quanti in eo q cōtū iu-
xta illud Arist.in pędicamētis.Quāta superficies fuerit,
tantā albedinem fore dices,& ita uides ex præsenti Aue.
authoritate qualiter diuisibilitas sit passio primo, & es-
sentialiter fluens a quantitate inquantum quantitas est.
si uis autē resolute,& ample uidere naturam quantitatis,
& interminatæ,& terminatę,uide quæ scripsi in libro de
substantia orbis latissime. ꝑ Iuxta hoc intelligit propo
sitionem notabilem,quæ dicit quod totū sequitur par-
tes in magnitudine & paruitate,intelligitur.n.de parti
bus ſm quantitatē,& non ſm qualitatem, & quia par
tes ſm quantitatem sunt duplices,uidelicet in poten-
tia & in actu,propositio locum habet de partibus in
actu, & sunt quæ actu sunt in toto,et in quas totum
potest diuidi in actu,ita q ut dicit Themist.1.physi.su
per.36.possunt seorsum esse a toto,& a seinuicem. huic
tario est Arist.& Com.1.physi.tex.commen.36.

H

Propō 99

Intellectus abstrahit a materia.

NE SIT Cōfusio in hoc,scire debes q itellectus
apud Peripateticos sumiē multis modis,& ſm q
scribit Com.in.3.de anima.cō.20. sumiē quatuor

Intellectus q̄tuor modis sumit.

modis. Primo nāq; modo dicitur de intellectu materia-
li.i.de intellectu possibili,de quo Ari.locutus est in prin
cipio.3.de aia,in tex.cō.5.& dixit quod est omnia fieri,
& q nullā habet naturā nisi q possibilis est uocatus aūt
intellectus,pro tanto autē dicitur materialis siue hylea-
lis,quia cū sit quoddā ens, & non est forma materialis,
nec cōpositū ex materia,& forma,nec etiā est prima ma
teria,quia alia est receptio primę materię,& alia est rece
ptio intellectus possibilis.nā ut scribit Com.in.3.de ani-
ma.com.5.in principio.Diffinitio intellectus materialis
est illud qd est in potentia omnes intentiones formarum
materialium uniuersaliū,et non est in actu aliquod entiū
anteq̄ intelligat illud, & cū ista sit diffinitio intellectus
materialis,manifestū est q differt apud ipsum a pria ma
teria in hoc,quod iste est in potētia oēs intētiones forma
rū uniuersaliū materialiū,prima autē materia est in potē-
tia omnes istæ formę sensibiles non cognoscens,neq; cō
prehendens, & cā propter quā ista natura est distinguēs
& cognoscens prima autem materia , neq; distinguens,
neq; cognoscens est,qa prima materia recipit formas di
uersas.s.indiuiduales, & istas.i.materialiter signatas pp
instantiā de sensibus,intellectus āt recipit formas uniuer
sales.unde nō est opinandū,ut inquit ipse in eodem.3.cō.
28 q materia sit cā receptionis simpliciter,sed est cā re-
ceptionis transmutabilis.s.receptionis huius indiuidua-
lis uñ necesse est,ut illud quod non recipit receptione in
diuiduali non sit materiale ullo modo,& pp hoc ut dicit
Com.in solu.tertię.q.cō.5.Intellectus iste possibilis est
quartum genus entium.nā quemadmodum esse sensibile
diuiditur in materiam,& formā,sic esse intelligibile diui
ditur in duo.s.in aliquod simile formæ,& in aliquod si-
mile materię,& ideo iste intellectus diciē materialis,quia
est materia intelligiblium uniuersaliter .& abstracte reci
piens. Secundo modo sumitur intellectus pro intelle-
ctu agente,ut patet tertio de anima tex.com.17. Nā sicut
intellectus possibilis est omnia fieri,& est omnia mō si-
militudinis & receptionis.i.fit oia recipiēdo similitudi-
nes omnium.in hoc.n.discrepat Arist.ab Empedocle,&

seq̄acibus qui ponebant animam realiter ex oībus esse
compositā,quia omnia cognoscit,& cognitio apud eos
erat per assimilationē cognoscentis ad cognitū.unde cū
Empedocles principia materialia omnium quatuor ele-
menta posuerit sine dubio uoluit ex eisdem animam esse
compositam,dum metrice sic de anima scripsit.
Terra,uis terras,uis humida percipit undas,
Aether ab æthere sentitur,ab ignibus ignis.

K

Sed & hi q ex uno duntaxat elemento animam fabrican
tur eius quoq; qualitatem solū tribuunt animæ. Heracli
tus caliditatem,quæ igni conueniat.Hippon humidita-
tem,quæ aquę sit propria,ut patet in erratis primi de ani
ma.tex.cō.35.&.36.Arist aūt uoluit animā nullam reali
ter habere naturam ex istis formis quas recipit,sed esse in
potētia ad oēs.uñ intellectus est tanq̄ tabula rasa in qua
nihil est depictū.3.de aia.tex.cō.14.& uoluit similitudi-
nes rerū recipi ī anima.unde tex.com.38.lapis non est in
anima;sed species lapidis.ita igitur oportuit intellectum
agentem esse omnia facere.unde officiū eius est transfer-
re res de ordine in ordinē,& facere de potētia intellecta
actu intellecta.nā cū phantasmata seu,mō,loquēdi Aue.
intentiones imaginatę cū sint potētia intellectæ,quia nō
possunt mouere intellectū possibilē qui immaterialis est
nisi fiant actu intellectæ,iō opus fuit ponere intellectū
agentē.nā.3.de anima.cō.18.in calce commē.si darentur

L

uniuersalia extra animam sicut posuit Plato,tūc nō opus
esset ponere intellectū agentē,quia ipsa essent actu intel
lecta,& abstracta a materia,et conditionibus materię,et
per cōsequēs de se sine aliquo extrinseco motore possent
mouere intellectū possibilē ad intellectionē. Tertio mo
do sumitur intellectus apud Peripateticos pro intellectu
in habitu.i.pro intellectu speculatiuo,& iste intellectus
ſm Theophrastū,& Themistiū cōstat ex intellectu agē
te,& possibili,ut imponit sibi Auer.in cō.5.in.3.de anima
sed ſm Auer.concurrunt ultra intellectū agentem,& pos
sibilem intētiones imaginatę,& iō secundū Aue. intelle
ctus speculatiuus ex parte qua depēdet a phātasmatibus
quoquo mō est gñabilis,& corruptibilis,et quoquo mō
est æternus.nā secundū indiuiduū est generabilis & cor-
ruptibilis,sed secūdū spēm ē ęternus. Quarto et ultimo
mō sumiē intellectus pro uirtute imaginatiua siue cogita
tiua,& de hoc loquutus est Arist.in.3.de anima.tex. cō.
20.dum dixit q intellectus passiuus corrūpitur , & sine
hoc nihil intelligit aīa. Vlterius scire debes q materia
apud Philosophos multifaria sumiē.nam ut scribit Auer.
in fini libri de substātia orbis.Materia hēt gradus & po
tentia habet gradus.nā infimus gradus materiæ in rebus
corporalibus est prima materia, quę de se est substantia

Materia multipliciter dicitur.

q̄dā,& natura q̄ non est forma,nec formā habens , nec
ulēm,nec particularē,nec priuationē aliquam sibi ppriā
sed est in potētia ad oēs formas substantiales,& acciden

M

tales,& hęc dr prima materia,& primū hyle,& est sub-
stantia simplex.Alia āt est materia cōposita,& ista non
est natura sed naturatū,aut habens naturam.uñ Com.1.
physi.ubi Aristo.ponit diffinitionē primę materię dicēs.
Dico āt materiā primū subiectū uniuscuiq; ex quo fit ali-
quid cum insit nō secundum accidens,pōdera na ly pri-
mum,subiectum dixit,hoc enim secūdum subiectū,& pri.
mum conueniūt in hoc quod gñatum inuenit ex eis per,
se,& differunt in hoc quod primū est in potentia,& secū
dum in actu,aut mō medio inter potētiā & actum,sicut
est dispositio in illo qd gñatur ex pluribus uno subiecto
uñ tale appellaē materia secūda. Materia ēt apud Phi-
losophos triplex est,alterationis tm̄,cōpositionis tm̄, al-
terationis & cōpositionis simul.exēplū primi,ut humo-
res respectu membrorū,exēplū secundi,ut literę respectu
syllabarū,exēplū tertii,ut elementa respectu mixti, quia
mixtio est miscibiliū alteratorū,& nō corruptorū unio.
ista distinctio de triplici materia habeē i.2.phy.ausculta
tionis in cō.& tex.31. Materia etiā q̄ est in supremo gra
du in rebus corporalibus ē materia ī actu,& ista rectiua,

dicitur

A dicit subiectũ q materia, & est orbis coelestis, ita scribit Cõ. in .2. ca. de substãtia orbis dicẽs; sed quia natura corporis est alia a natura aiæ, quia est cõpositũ, et necesse est mouẽs, & motũ esse diuersa, necesse est cõsiderare de natura illius corporis, et quia declaratũ est hoc corp⁹ eẽ ingenerabile & incorruptibile apparet quod est necesse, ut sit corp⁹ simplex nõ cõpositũ ex materia & forã, & quia est demõstratum indiuiduũ, & ens demõstratũ in actu, et habẽs unam figuram in actu, & omnia ista sunt in corpore g materiam, & in materia propter formam, necesse est, ut hoc corpus coeleste sit materia aialium coelestium, q mouẽtur circulariter ex se, & ut sit perfectius modis cæteris materiæ, non.n. est in eo de potentijs nisi tm̃ potentia in loco, & ex motu locali nobilissimus oĩum .s. circularis, intelligo autem orbẽ seclusa intelligentia esse nobiliorem, & perfectiorem inter omnes modos materiæ inuentæ in naturis corporalibus, non aũt simplr̃; quia ut supra patuit intellectus possibilis est materia in genere entium intelligibilium. manifeste autem patet q comparando esse intelligibile ad eẽ corporeum est longe pstantius hoc q illud. Materia etiam apud Phos alia sensibilis, alia intelligibilis, ut colligiẽ ex 7. meta. tex. cõ. 35. & etiã in .8. meta. tex. cõ. 16. Materia aũt ẽ intelligibilis sm aliquos est ipsa substantia, & ab ista non dicuntur abstrahere sciæ mathematicæ, quia ut aiunt posterius non potest abstrahi a priori, & quia sciæ mathematicæ sunt circa magnitudines, & numeros q sunt accidentia, q sunt posteriora substantia ut patet. 7. meta. tex. cõ. 4. ideo dicunt q a substantia sciæ mathematicæ non abstrahunt, & sic glossant. Sed ista opio, ut supra dictũ fuit, nõn est de mente Aris. & Peripateticorũ, quia ipse uoluit in .12. primæ philię ex scientijs mathematicis astrologiã solam de substantia theoriam facere, inquãtum se intromittit de substantia æterna, q est corpus coeleste. Et ideo dicimus materiam intelligibilem esse ipsam quantitatem, siue sit continua, siue sit discreta, ut abstrahit ab omnibus q̃ualitatibus sensibilibus, q fluunt a natura, quæ est principium motus, & quietis. Materia autem sensibilis sunt hmõi qualitates, q fluunt a natura q est principium motus, quia non est credendum q mathematicus nullas qualitates consideret nã patet q cõsiderat pprietates insequentes naturam sui subiecti, arithmeticus. n. cõsiderat par, & impar, q sunt passiones numeri, & geometer considerat rectum, & curuum, & magnum, & paruum, immo etiam locum, & tactum, ut patet. 1. de gñone & corrupt. tex. cõ. 44. ubi Cõm. inquit, locus est inseparabilis a corporibus mathematicis, siue fuerint abstracta, ut aliqui dicunt in sermone & in esse, siue fuerint abstracta in sermone tm̃, cum corpus non sit in loco nisi per suas dimensiones non per accidentia aliorum pdicamentorum. Similr̃ etiam non dicitur abstrahere a qualitatibus sensibilibus, quia nullo modo possit loqui, & intromittere se de illis, quia ut scribit Cõm. in .2. phy. auscul. in cõ. 71. dum ens diuiditur sm considerationem demõratiuam ingreditur una natura duas artes. nam certum est q licet motus sit qualitas sensibilis fluens a natura, q est principiũ motus, tñ de motu potest considerare mathematicus cõsideratione sibi propria, & alio modo quã considerat naturalis, & hoc expresse testaẽ Auer. in .1. coeli cõ. 32. ubi dicit q in motibus circularibus, etsi contrarietas inueniri non possit sm physicam considerationem, tñ sm mathematicã illud nõ inconueniẽ imaginando duos motus circulares super eosdem polos ad diuersas partes; sicut etiam testaẽ .12. meta. cõ. 47. Similr̃ etiam rarum & densum sm Auer. 1. physicæ auscul. cõ. 49. solum cõprehenduntur in corporibus sensibilibus naturalibus, sed magnũ & paruũ cõprehẽduntur in corporibus naturalib⁹, & mathematicis, & tñ Auer. 4. physicę auscul. cõ. 71. scribit quod ita est de subtilitate, et spissitudine, sicut est de diuisione lineæ & superficiei, q̃m quẽadmodũ linea sm q linea potest diuidi in infinitum, quod est impolĩe, sm q est linea terrestris aut ignea: ita de subtilitate potest intelligi pcessus in infinitũ ex sua natura .s. sm q est subtilitas simplr̃, non sm q est subtilitas corporis mobilis, & sm hæc ppositio posita est falsa possibilis, secũdũ q sunt posita, & ex falso possi non sequiẽ falsum ĩposĩe, & hoc mõ declarationis utiẽ multoties Arist. & etiã Plato. Vnde aiaduerte q illud dictũ sic dẽt intelligi q mathematic⁹ abstrahit a q̃litatib⁹ sensibilib⁹, quia uidelicet cõsiderat suũ subiectũ qđ est magnitudo, & numerus sm rõnẽ abstrahẽtẽ ab illa rõne, q est pricipiũ q̃litatũ sensibilium quod est natura, tñ non inconueniẽ q qualitates aliquæ sensibiles possint modo intelligibili in scientijs mathematicis considerari. sicut. n. naturalis entia intelligibilia sciarum mathematicarum sensibiliter speculatur, sic entia sensibilia naturalia possunt modo intelligibili considerari in scientijs mathematicis, saltem in aliquibus, hoc non est impolĩe propter prædictam cãm, quia unamet res sub diuersis rõnibus formalibus potest pertinere ad diuersos artifices. & imorari in hoc est superfluum, sed multos nebulones udi errare tpe meo in istis. Aduerte etiam q materia dupl̃r adhuc sumiẽ apud Peripateticos, prio modo pro materia, quę est subiectum motus: secundo modo pro materia, q est substans uli, & dñia est inter utranque, quia materia primo mõ est pars rei, & non pdicaẽ de re, alia aũt est idẽ quod ipsa res. singulũ. n. nõ est aliud a suimet substantia, & talis materia est idem quod ipsum singulare demõratum quod substat uli. quod est idem ipsi & pdicatur de illo. unde sic sumitur materia. 1. coeli & mun. tex. cõ. 92. ubi dr̃, qui dicit coelum dicit formã, & qui dicit hoc coelum dicit materiam. Vlterius scire debes q reperiuntur in nobis quatuor abstractiones in uirtutibus cõprehensiuis, ut bene notauit Auic. in .6. naturalium. sectione. 1. cap. 2. & dñs Albertus cognomẽto Magnus in .2. de aĩa. tract. 3. cap. 4. Primus gradus abstractionis, & infimus est dum abstrahiẽ, & separatur forma a materia, sed non a pñtia materiæ nec ab eius appendicibus, & hoc facit ℣tus apphẽsiua deforis, q est sensus nã simulacra rerum, & spẽs sine materia recipiuntur in sensibus dicente Aris. in .2. de anima. in tex. cõ. 121. sensum susceptiuum esse spẽrum sine materia, ut cera anuli sine ferro, et auro recipit figurã, accipit. n. aureum aut æneum signum, sed non inquantũ aurum aut ęs. silr̃ autem & sensus uniuscuiusq ab habẽte colorem aut humorem, aut sonum patitur, sed non inquantum unumquodq illorũ dr̃. Sed inquãtum hmõi est, & sm rationem, ubi Cõmen. dicit, intentio coloris est alia a colore, & dixit sm q est in hac dispõne, & intẽtione obseruando se ab intentionibus quas recipit intellectus, illæ enim sunt ules, istæ autẽ sunt particulares, & est loc⁹ apertus cõntra negantes spẽs intelligibiles. Secundus grad⁹ abstractionis est q separetur a materia, & a pñtia materię, sed non ab appendicibus siue conditionibus materiæ, & hanc apprehensionem facit imaginatiua potentia, quę etiam singularibus non psentibus retinet formas sensibilium, sed non denudat eas a materiæ appendicibus. Dico autem appendices materiæ conditiones, & proprietates quas habet subiectum formæ quod est in tali, uel in tali materia. ℣. gra talis mẽbrorũ situs, uel talis color faciei, uel talis ætas, uel talis figura capitis, uel talis locus generationis, hæc. n. sunt q̃dam indiuiduãtia formã, q sic sunt in uno indiuiduo unius spẽi q non sunt in alio. Et hac apprehensione forte non pñtem imaginamur crispũ & album, & senem uel iuuenem, & cum longis digitis, uel breuibus, quorum nullum accidit ei inquantum est hõ. Tertius autem gradus abstractionis quo accipimus non tm̃ sensibilia, sed quasdam intentiones, q non imprimunẽ sensibus, sed tñ sine sensibus nunq̃ nobis inotescunt, sicut est esse socialem, & amicum, & delectabilem in conuictu, & affabilem, & his contraria, quę quidem cum sensibus accepimus. Et tñ eorum nullum sensibus imprimitur, & tale est q accipimus hunc esse filium Cleonis, & esse agnum uel hominem. Alium autem esse lupum, uel leonem secundum quod substantiales formæ mediantibus sensibilibus, & non separatæ ab ipsis apprehenduntur. & iste gradus

Opio aliquorũ de materia intelligibili.

B

Impugna.

Opi. appria

C

D

Quomodo intelligitur mathematicũ abstrahere a qualitatibus sensibilibus.

E

H

Quatuor grad⁹ sunt abstractionis.

F

G nunquã est sine estimatione, & collatione, & iste gradus est uirtutis æstimatiuæ in brutis, & cogitatiuæ, in hoibus, quæ a Philosophis appellaĩ intellc̃e particularis, quia particulariter discurrit, & q̃a imẽdiate ministrat intellectui: unde Diuus Tho. in. 2. de anima. in sectione. 13. in expõne tex. 63. ponendo drĩam inter æstimatiuam, & cogitatiuã, quod cogitatiua hois apprehendit indiuiduum, ut existẽs sub natura cõi quod cõtingit ei inquãtum uniẽ intellectiue in eodẽ subiecto. Vnde cognoscit hunc hoiem, put est hic hõ, & hoc lignum prout est hoc lignũ: æstimatiua aũt in brutis non apprehendit aliquod indiuiduum ſm quod est sub natura cõi, sed solũ ſm quod est terminus, aut principium alicu⁹ actionis, uel passionis, sicut ouis cognoscit agnum hunc non inquantum est hic agnus, sed inquantũ est lactabilis. Et hanc herbã inquãtum est eius cibus. Vnde alia indiuidua ad quę non se extendit eius actio aut passio nullo modo apprehendit sua æstimatiua naturalis. Naturalis aũt estimatiua datur aialibus, ut per eam aialia ordinentur in actiones ꝓprias uel passiones prosequendas, uel fugiendas, & hoc etiam est de mente Cõ. in lib. de sensu, & sensato circa finem ubi dicit proprietas aũt cõprehẽsionis istorum sensuum in aialibus nõ est eadem in oibus; homo. n. cõprehendit drĩas rerum & intentiones earum proprias, q̃ sunt in re sensata quasi medullã de fructu. In aiali autem bruto cõprehendunt ea, q̃ sunt extra, q̃ sunt quasi cortices fructuum, & signum eius est quod bruta nõ mouentur a sensibilibus, sicut hõ mouetur, hõ. n. mouetur apud cantum quod non faciunt bruta. Et siliter mouetur hõ a picturis, & figuris motu quo non mouentur bruta, & siliter de modis saporis, & odoris. Quartus modus abstractionis, & ultimus est gradus qui apprehendit quiditates rerum denudatas ab oibus appendicibus materiæ, nec accipit ipsas cum sensibilibus intentionibus, sed potius simplices, & separatas ab iis, & ista apprehensio solius est intellectus, sicut est intellc̃s hois per hoc q̃ conuenit oĩ homini, uel intellectiuæ substantiæ. Vlterius scire debes q̃ abstrahere apud Phos sumitur bifariam. Nã primo mõ idẽ est quod transferre rem de ordine in ordinem, & facere de potentia intellectis actu intellecta & hoc fit absq; comprehensione uirtutis abstrahentis, & sic abstrahere est operatio intellectus agentis uirtute cuius obiectum relocatum in phantasmate causat in esse obiectiuo in specie intelligibili, q̃ est effectus intellectus agentis, & phantasmatis. sicut. n. sol, & hõ generant hoiem, & unum concurrit tanq̃ agens principale, & reliquum tanquã eã particularis, q̃ autẽ spẽs illa uñr representet, h bet ab intellectu agẽte, sed quod representet naturã hois & non leonis, hoc est pro quanto illa spẽs intelligibilis dependet a phãtasmate hominis, & non a phantasmate leonis in uirtute cogitatiua.

I Vnde Auer. in. 3. de aĩa. in cõmen. 30. uult ꝓpter uerba Aristo. in tex. ubi habet q̃ nequaquã sine phantasmate intelligit anima quod intellecta uñra sunt colligata cũ intentionibus imaginatis, & corrupta per corruptionẽ earum; & isto modo intellectus agens abstrahendo a phantasmatibus non cognoscit, sed ista actio ꝓuenit ab eo naturaliter, quia uult Cõm. 1. de anima. cõ. 19. q̃ intellectus agẽs non cognoscit aliquid eorum, q̃ sunt hic, & fuit etiã sñia Themistij; & Aris. in 3. de anima. Alio modo abstrahere est apprehendere ex his, q̃ sunt coniuncta in esse aliquid, non apprehenso reliquo. Et tale est operatio intellc̃s possis qui, ut inquit Cõmen. in. 12 primę phię, aptus est diuidere adunata in esse, indiuisum. n. & apprehensio formaliter attribuunt nobis per intellc̃m possim, ille. n. est pars per quã intelligit aĩa. i nos hñtes aiam illo intelligimus, ut glossat Them. & Cõmen. in principio tertij de anima. Vlteri⁹ scire debes q̃ abstractio duplex est ſm Phos. una ſm rationem diffinitiuam, ſm quã dicimus q̃ aliqua abstrahũt a materia sensibili ſm rationẽ tñ, ut mathematica aliqua, neq; ſm rationem, neq; secundum esse, ut physica, aliqua utroq; mõ ut metaphysica. Alia uero est abstractio uñis a particulari, & ista est cõis oĩbus scientijs. His stantibus

Abstrahere duplicater.

Declaratio theorematis.

accedamus ad declarationem propositi theorematis q̃ intellectus particularis. i. uirtus cogitatiua abstrahit a materia, ut clarum est, & patuit, & pñtia materię, & appendicibus materiæ, sed non abstrahit a materia, prout materia idem est quod subiectum uñe, quia particulariter discurrit quãticunq; ut dictum sine possit intelligere indiuiduum; inquãtum stat sub natura cõi propter eã coniungi in eodem supposito cũ intellectu, ut uoluit beatus Thom. Intellectus etiam agens dicẽ abstrahere a materia mõ prædicto, quia transfert obiectum de esse sensibilium et particularium ad esse intelligibilium & uñium. Intellc̃s etiam possis dr̃ abstrahere a materia in intelligẽdo non a materia, q̃ est subiectum motus, uñr. n. hoc uerum non est. Nam qñ intellect⁹ posse intelligit hoiem, nõ potest ipse in sua intellectione a carnibus, & ossibus, sicut dicit expresse Aristo. in. 7. primæ phię. tex. cõ. 37. & 39. Vbi dicitur q̃ hois spẽs semper in carnibus apparet, & ossibus, & talib⁹ partibus, ubi Cõm. inquit cõm. 37. Impoĩe est. n. hoiem intelligere sine carne, & ossibus. Formæ aũt mathematicæ, quę inueniuntur in pluribus una materia intelliguntur abstractæ a materijs: & intendebat q̃ intellc̃s cõprehendit diuisionem inter formas, & materias facile, quia abstrahit eas in imaginatione a materia: in naturalibus uero difficile, q̃a non potest abstrahere eas in imaginatione a materia. Et ex hoc loco patet, q̃ non ois abstractio est intellc̃s agẽtis, & q̃ ista abstractio, q̃. est cum apprehensione est intellc̃s possis opus, & nihil aliud est quã in imaginatione, i. in apprehensione apprehendere ex his, q̃ sunt coniuncta in re. unum non apprehenso reliquo, & de tali abstractione uerificatur dictum Aris. in. 2. phy. tex. cõ. 18. dicentis. Abstrahentium nõ est mẽdacium. nã loquimur de abstractione, q̃ est simplicium apprehẽsio, q̃ dicit formatio apud Arabes, & est prima operatio intellectua in qua non cadit error formaliter loquendo. licet igitur intellect⁹ possibilis abstrahat a materia subiecta motui in mathematicis, non tñ hoc est uñr uerum, ut patuit. unde Cõmẽ. dicit cõ. 30. secũ primi meta. Quiditates naturales non possunt intelligi sine sensu & motu, sicut possunt intelligi quiditates mathematicorũ: semper eñ intellc̃s possis dicitur in quacunq; sciẽtia abstrahere a materia. i. a singularibus quia scia est uniuersalium, & sensus singularium. 2. de anima. te. cõ. 60. intellectus. n. possis intelligit uñe per se, & singulare mediante sensu, ut dicit Cõmẽ. in. 3. de anima. cõ. 0. De alijs etiã abstractionibus satis diximus in illo theoremate, quo declaratur quõ diuersificatur intelligere ad diuersitatem rei intellectæ, ideo non repeto.

K

L

Posteriora generatione sunt priora perfectione. Propõ 100

M ALLEGARI Plerunq; solet ista ꝓpositio: & scribitur in. 9. primæ phiæ in te. cõ. 15 ubi dicit. Quę gñone posteriora, spẽ & substantia sunt priora, ut uir puero, & hõ spermate. Scire debes q̃ prius, & posterius sunt drĩæ contrariæ ꝑ quas diuiditur ordo, ut scribit Cõmen. 1. phy. cõ 41. Ordo. n. est respectu primi positi, aut intellecti, ut dicit idem. 5. meta. cõ. 16. q̃ pro tanto suspicor dictum fuisse, quia ordo aut est ſm rem, aut ſm rationem semper cum priori, & posteriori est. unde Arist. in ꝑdicamentis ista ratione probat quantitates põne carentes hr̃e ordinem, quia hñt prius & posterius. Quantum autem spectat ad declarationem pñtis propõnis, ordo naturæ est duplex. Quidã est ſm uiam generationis: Et quidam ſm uiã perfectionis. unde Aris. 5. meta. in ca. de priori, prioritatem gñonis appellat prioritatẽ secundum tp̃s. Talia autem inquit priora secundum tp̃s esse dñr, uel quia sunt remotiora ab ipso nunc, quod est instans pñs, ut in factis, quẽadmodum dicim⁹ Troica bella priora fuisse Medis, quia sunt remotiora a pñti nunc. Alia aũt dñr priora secũdum tp̃s, propterea quia sunt ꝓpinquiora tali nunc, ut in futuris, sic. n. antiquitus priores dicebantur ludi Iouis ludis Apollinis. Et sic nos dicimus prius esse festiuitatem natiuitatis Dñi, quam sit festiuitas Epiphaniæ. Tali.

Ordo naturæ ẽ duplex

A prioritate gñonis materia ꝓcedit formã, & sensus tactus ꝓcedit sensum uisus unde Cõmẽ. in.2. de generatione & corrup. in cõ.7. dicit super ꝟbis Aris. ibi i tex. ubi dicitur, quãuis prior uisus tactu, quapropter & subiectum etiam prius, ubi uult obiectũ uisus esse pri⁹ obiecto tactus, sicut uisus est prior tactu, dicit Cõmẽ. & non debet aliquis dicere q contrarietas, q̃ est in uisu est prior contrarietate tactus, non.n. q̃rim⁹ in hoc loco prioritatẽ secũdum finem, & formam, sed secũdum subiectum, & materiam, quæ est prioritas secundum naturã, prioritate autem perfectionis forma est prior materia, ut patet.7.meta.tex. cõ.7. Et uisus tactu. unde Aris. dicit in ꝓœmio met. q istum sensum maxime diligimus, quia plures dñas rerum nobis demõstrat. sil̃r ex modo suæ imutationis qui spũalior est modo quo imutatur tactus, & aliĩ, & est lõge aliĩs ꝑfectior, ut patet in.2. de aĩa. in te. cõ.115. & .116 unde Cõm. in eodẽ loco cõ.77. inquit. q Aris uisus est ordinare considerationem de uirtutibus sensus secũdum nobilitatem non secundum naturam. Et ideo ꝓposuit sermonem de uisu aliĩs sensibus, deinde de auditu, & de odoratu. Et infra cõ.101. inquit cum cõpleuit sermonem de olfactu, & sensu gustus, & illud quod debet consequi numerum secũdum ordinẽ qui incepit a meliori, & ꝓcedit ad magis necessarium incepit loqui de eo. Auic. aũt. in. 6. naturalium loquens de

B sensibus incepit a tactu, deinde de gustu, olfactu, auditu, & postremo de uisu, quia uoluit obseruare ordinẽ secundum naturam, qui est uia gñonis. Et debes scire pro intellectione propositi theorematis, q ueritatẽ habet de his, q̃ generantur, ut quod, non ut quo, & hoc ideo apposuũt alii qui ꝑꝑ opinionẽ Cõmẽ tenentis formã esse perfectiorem cõposito. cũ tñ compositũ sit posterius gñone forma. nã ut inquiunt, Omne cõpositum est posteri⁹ partibus componentibus, & per consequens forma est prior gñone cõposito, & non est imperfectior cõposito, quia non gñaŕ, ut quod, sed ut quo. ad excludendam igitur istã obiectionem apposuerunt istã limitationem. Sed ista opio & glossa stare non potest, quia illud quod per accñs generaŕ dicitur posterius generari illo quod dicitur generari per se. nã ut scribit Aris in.a. physicæ auscul. in cõ.66. Nihil secundum accñs prius est his, q̃ sunt per se; sic.n. ibi probat q cã per accñs non est prior per se, sed forma per accidẽs generatur, & cõpositum est quod per se generaŕ. text⁹ est Aris. in.7. meta. tex. cõ.26. quemadmodum nec subiectũ es inquã ipsum, sic sphærã, nisi ſm accidens facit, quia ænea sphæra est, & illud facit. nã hoc aliquod facere ex totaliter subiecto hoc facere est, dico autem quia æs rotũdum facere est non rotundum, aut sphærã facere, sed alterum aliquid aut spẽm hanc in alia. nã si facit ex aliquo facit alio, hoc.n. subĩciebatur, ut facere æneã sphæram, hoc autem ita quia ex hoc est ea, hoc facit quod est sphæra, si igitur & hoc facit ipsum, palam quia sil̃r faciet, & ibunt

C gñones in infinitum. ubi clarissime patet q illud quod ꝑ se fit, & ꝑ se generatur est cõpositum ex materia & forã, quia dicitur ibidem in tex.27. semper diuisibile esse oportet id quod fit, & hoc quidem hoc, & hoc hoc. i. in duo, quorum unum est materia, & reliquum est forma, & ideo si forma ꝑ se fieret, gñones protenderentur in infinitum, sicut dicitur. quia si agens faceret ꝑ se formã oporteret q illam ageret ex materia & forma, & sic illam aliam formam ex forma & materia, & ita hoc abibit in infinitum. & Cõmen. in calce cõ 23. in eodẽ.7. meta inquit, & hoc inuenitur in sermone Aristo. in capite sequẽti, in quo declarat dñam inter formã et materiam, & dat ꝓpõnẽ in eo q uult declarare quod forma nec est gñabilis, nec corruptibilis nisi ꝑ accidens, & sil̃r est de materia, & quod generabile, & corruptibile in rei ueritate est indiuiduum cõpositum ex forma, & materia, & ideo ista opinio male dicit in concedendo formam prius generari composito, & ideo. cogitur ad illam limitationem, qñ quidem cõpositũ est illud quod primo generatur, quia ꝑ se generatur sicut diximus. Ad rationem autem partis aduersæ qua cogebatur illud dicere ex hoc, uidelicet, quia cõpositum ꝓsupponit partes cõponentes, respondeẽ quod ut supra ex uerbis Auer. dicebam eliciendo duplicem esse ordinem unũ ſm rem, & alium ſm rõnem, tunc dico q cõpositũ ex materia, & forma, ꝓsupponit materiam, & formam non tã q̃dub in actu secũdum rem ꝓcedentia ipsum esse cõpositi, quia non alia gñone gñaŕ forma ab illa qua gñaŕ cõpositum, imo est una & eadem secũdum rem qua compositũ per se primo in re dr̃ generari, & forma eadem gñone dicitur gñari ꝑ accidens sed cõpositum dr̃ præsupponeŕ partes cõponentes secũdum rõnem, & hoc pulchre elicio ex ꝟbis Cõ. in.7. meta. in te. cõ.27. ubi Aris. dicit in tex. oportet.n. diuisibile esse semper quod fit, & eẽ hoc quidẽ hoc, & hoc, hoc dicit cum declaratum sit quod in forma simplici non est generatio nec materia habet gñonem, necesse est, ut omne gñatum sit diuisibile in duas partes ratione non actu in materiã. s. & in formã, & Arist. in.2. phy. te. cõ.12. dicit formã non esse ens separabile, sed aut secundum rationem, ubi Cõmẽ. dicit q non separatur in esse a materia, ita q possit esse sine materia, sed est separabilis a materia secũdum diffinitionem tñ. materia autẽ differt a forma, sed nonquã denudatur a forma. imo cum separaŕ a forma induit aliam, qm̃ si denudareŕ ab oib⁹ formis. s.

E prima materia, tunc quod non est in actu esset in actu. unde multi sunt qui credũt q gñones naturales similes sint gñonib⁹ artificialibus, q̃ constant ex rebus adunatis per contactum & ligamentum. ubi generatio totius ꝓsupponit partes cõponentes, ut generatio nauis ꝓsupponit tabulas, & clauos, & generatio domus ꝓsupponit ligna, & lapides, & cæmentum, & ualde errãt. unde Auer. inquit.12. meta. cõ.18. Imaginatio sup creationes formarum induxit hoies dicere formas esse, & datorem esse formarum. Et ꝓpter hoc etiam patet q Scotus in.7. suæ meta. q.10. & Anto. And. in eodem loco q.4. in solone primæ rationis, & q.9. non satis, ut uidetur congrue dixerunt opinantes quod in cõposito forma habet duplex esse. s. esse ꝓprium, & eẽ cõicatum sibi a cõposito, & tunc dicunt q forma ꝑ esse proprium est prior cõposito, & est ens ꝑ se, aliud aũt esse est eẽ existẽtiæ quo cõpositum est ens ꝑ se, & tali esse forma est ꝑ accidẽs sicut pars ꝑ esse totius, & ita ad esse cõpositi generatur forma per accñs, quia existit ad existẽtiam cõpositi, tale.n. eẽ est per se compositi & formæ est ꝑ accñs, sed forma secundum proprium eẽ est ens per se, & est prior ut sic ipso cõposito. Sed ista opio nõ potest stare, quia non oportet multiplicare entia sine necessitate, quia omne esse secundum Peripateticos est a forma in rebus creatis. unde Phi illud sic describunt, eẽ est existentia formę in materia, ut inquit Boe. in lib. de unitate, & uno. Nec ualet, q illud ueritatem habet de eẽ specifico, & nõ de eẽ indiuiduali. nã Aris. in.2. de anima. te. cõ.2. dicit forã est per quam est hoc aliquid & infra. tex. cõ.7. unum.n. et eẽ cũ multipliciter dicantur quod ꝓprie est act⁹ est, ubi

F Cõmen. inquit, hæc noia ens & unum licet dicantur pluribus modis, tamẽ prima ꝑfectio in istis. s. forma est magis digna, ut habeat hoc nomẽ. s. unum & ens q̃ illud qđ est congregatum ex materia & forma, congregatum.n. non dicitur unum nisi ꝑ unitatem existentem in forma, & si materia, & forma essent in cõposito existẽtia in actu, tũc cõpositum non diceretur unum nisi sicut dicit in rebus, q̃ sunt unum secũdum contactum & ligamẽtum, modo aũt quia materia non differt a forma in cõposito nisi potẽtia, & cõpositũ non est in actu ens nisi ꝑ formam, tunc compositum non dẽ unũ nisi quia sua forma est una, & The. ibidem dicit, sicut res a forma habet ut sit, ita a forma habet ut sit unum. Et ꝑꝑ hoc uidetur mihi iuxta fundamẽta Aris. & euitando multitudinem entium, ubi necẽia non est inquantum est posse quod unomet esse dẽ esse cõpositum, & dr̃ esse materia in cõposito exñs & ipsamet forã, tamen tale eẽ est formæ per essentiam. nam quod uere est actus est, quia eẽ nihil aliud est nisi existẽtia formæ in cõposito. unde non est opinãdum q forma existit ad existẽ-

Marginal notes (left): Opio aliorum. — Impugna.

Marginal notes (right): Istã opionẽ inueni post lõgũ tpʃ in Simplicio. prio cœli. & Alex. in lib priorũ. I principio a stipulaŕ ei' dũ dicit q modus abstractionis mathemati cus I phib⁹ cast.⁹ Iesus uit Philoso pho natura li, & id la⁹ dre diuisã ei itellim de tur. — Opio Scoti & Anto. Andr. — Impugna. — Põ ꝓpia.

G tiam cōpositi, imo magis cōpositum existit pp formam, dicimus.n.cōpositum esse in actu p formā et non ecōtra. Existere igitur cōpetit cōposito p participationem. unde uerius est forma quā cōpositū, quia pp quod unūquodq; tale, & illud magis.est, ex.1.poster. & ita non oportet imaginari tria esse in cōposito, unum pprium formæ, aliud pprium materiæ, & aliud composito quod cōicat utrique. nā licet sit alia entitas, q̄ est materia, & alia sit entitas, q̄ est forma, tñ non est aliud esse materiæ, & aliud esse formę, & aliud cōpositi, imo unum est esse oium istorū, sed formæ est p essentiā ipsum esse, quia forma non alio est, sed cōpositū, & materia hñt esse a forma. Sed dicea quō igitur cōiter dici solet q forma gñatur per accidēs, & tñ.7. phy.ii.generatio p se terminatur ad formam, & hoc ut patet fuit in causa quod deduxit istos uiros, et multos alios, ut dicam quod aliud est esse propriū formę, & aliud est eē cōpositi, & quod forma fm eē pprium est terminus per se gñonis, partialis tñ, sed cōpositum fm esse pprium est terminus p se totalis, & illo modo forma quo ad esse quod cōicat sibi a cōposito dr̄ generari p accidens, & oēs fere currunt ex modernis doctoribus cum illa solone, & salua oium reuerentia, quia non est nobis etiā præclusa uia ad speculandum, isti multiplicant entia sine necessitate, ut supra dixi. Dico igitur q aliud est considerare gñonē fm rationē, & aliud est considerare inquātum ipsa mediante aliquid in effectu, & in re ipsa terminat actionē agentis nec uideatur tibi mirū hoc, quia intellus inat⁹ est diuidere, quæ sunt adunata in eē, q̄ tñ natura non pōt sicut diuidi materiā a forma, ut dicit Cōmē. 12. primæ phiæ.cō.39.&.14. primo igitur modo, quia motus & terminus motus sunt idē, & non differunt nisi sicut uia, & terminus uiæ, aut sicut imperfectū a perfecto.1.phy.cō.9. sic forma est termin⁹ per se gñonis, & isto modo motus & mutationes sumunt spēm, & distinctionē a terminis, & hoc modo cōsiderant in.5 phy. ubi ponitur distinctio inter motum, & mutationem, tum ex terminis, tum etiā ex subiectis, ut patet in te. cō.7.&.8.ibidem.in tali aūt consideratione non considerat intellus an forma in re extra habeat terminare p gñonē actionem agentis trāsmutantis ipsum subiectū, sed abstrahit ab hoc. Sed considerādo generationē, ut per eā extra aliquid accipit primo esse ab agente mediante forma, sic cōpositū est illud quod in tale eē per se generatur, & forma illo mō non dicitur generari nisi p accidens. unde Cō. in.7.primæ phiæ.cō.26 scribit, & est snia Aris.ut supra dictum est in illo tex. q agens non facit aliquid unū in aliq̄ uno, v.gra. formā in subiecto, qm̄ manifestum est quod facit ex alio aliud, non aliud in alio, facit.n. ex materia formatum non in materia formam, refert igitur dicere formā esse p se terminū gñonis, & dicere formā per se generari. prima est uera, & secunda est falsa. nā aliquid cōnotat generari quod non cōnotat generatio. Sicut dicit The. in.3.phy. q licet sit eadem distātia ab Athenis Thebas, & econtra, non tñ est idem distare hinc inde. Et īmorare super hoc, et noli ex abrupto iudicarē, nam fm diuersa esse, seu secūdum diuersos modos considerandi opposita pñt de eodem uerificari. materia n. prima negatione cognoscitur ab intellectu.10.meta.tex.cō.24. & tñ in esse reali nō potest esse cum priuatione oium formarum, quia quod nō est in actu eēt in actu, sistr finis, ut est in intentione agētis est cā mouens agentem, & ut est in re est effectus terminans actionē agentis. sic pariformiter noli de distinctione nr̄a mirari. Reuertimur igitur unde diuertimus, & dicamus q in his, q̄ sunt eiusdem generis, & sunt adinuicē ordinata, q̄ sunt posteriora gñone sunt perfectiora. nam duplex est pcessus naturę, quidam est profectus & gñonis, quidam aūt est pcessus defectus, & imperfectionis. nam mot⁹ solis in obliquo circulo est cā gñonis, & corruptionis, et æquale est tps gñonis, & corrup. q̄ fit fm naturam, unde tps, & uita uniuscuiusq; habet numerū, & hæc determinant, omnium.n.est ordo, ut patet in.2.de gñone, & corrupt.te.cō.56.&.57. Et Cō.ibi.cō.57. inqt, q tps iuuētutis est æquale tpi senectutis, tñ diuerso et opposito mō procedit natura in uia gñonis, & opposito mō in uia corruptionis. Nā in uia gñonis, q̄ est uia ad formā, & ad essē pcedit de imperfectiori ad pfectius. unde dicit Cō.in.1. met.cō.17. Materia prima ex formis quas recipit nullam habet formā omnino, neq; ulem, neq; particularē, sed primo recipit formā ulem Et postea mediante forma uli recipit formas alias usq; ad indiuiduales. Et Aris.in.2.de generatione aialium, inquit.cap.3. q homo prius uiuit uita plantæ, deinde uita bruti, postremo uiuit uita hois. In uia uero corruptionis & defectus, q̄ est uia ducens ad nō esse est conuerso modo, quia ibi est a pfectiori ad imperfecti⁹, sic in simili dixit Cōmē.in.3.phy. cō.60. q ire ad augmētum est ire ad formā, & ad esse. Sed diminutio est ire ad nihil cuius cā est materia. In his igitur, q̄ sunt eiusdē generis posteriora gñone sunt pfectiora, fallit aūt in his, quæ sunt diuersorum pdicamentorum. Nā accidentia sunt posteriora gñone substantia, & tñ non sunt pfectiora. Fallit etiam in his, q̄ sunt in diuersis subiectis. Nā mēbra reliqua sunt posteriora corde uia gñonis, quia primum membrum, ut dicit Hippocr. in lib. de natura fœtus, & Aris.in lib de partibus, & de gñone aialium, quod formaē a uirtute informatiua est cor, & est primū quod uiuit, & ultimū quod moritur. Et tñ est authoritate Aris. principalissimū, & perfectissimum oium mēbrorum, & hoc ideo contingit, quia alia est portio materiæ, q̄ recipit formam cordis, & alia, q̄ recipit formā hepatis, siue istæ formæ sint substantiales, siue accidentales non sit nobis curæ de hoc. Aut dic q cor non ordinatur ad reliqua, sicut ad finem, ideo non est imperfectius.

Omne ens omni enti cōparatum, aut est idē, aut diuersum, aut æquale, aut inæquale, aut simile, aut dissimile.

FAMOSA est propositio apud Latinos in scia diuina multū exagitata, sed quo ad sui primā partem inuenit expresse apud Aris.in.10.primæ phiæ.in tex. cō.12. ubi scribit Aristo. Oē nanq; aut diuersum, aut idem quodcunq; ens. Sed duę reliquæ ppōnes expresse non habentur ab Aris.ibi, sed in.3.meta.tex.cō.2. Dicit Cōmen. omne ens omni enti cōparatū, aut est idem, aut diuersum, aut simile, aut dissimile, aut contrarium, aut nō contrariū. Sed a modernis doctoribus eliciūtur a simili. Vnde Ant. Trōbeta clarissimus in scientia diuina, & magister meus maxime mihi pcipuus, & uenerādus in.q.de diuisione entis isto modo declarat illas ppōnes in ultimo argumēto, omne ens aut idem, aut diuersum, & ex consequenti simile, aut dissimile, ęquale aut inęquale. Nam unumquodq; ens est quid, & quale, & quantum. Est.n. quid p quanto habet aliquā quiditatem uel essentiā: est quale qualitate essentiali mō quo actus, & forma dr̄ esse qualitas ad modum loquendi Aris.5.meta.cap. de quali, ubi uult q dr̄ia essentialis est q̄dā qualitas, quia est actus essentialis, & cum unumquodq; ens sit in actu aliquo mō, sic est quale. Est etiam quantum fm Aris. pro quanto habet aliquē ordinem in entibus ad primum ens simplr, fm quem ordinē dr̄ esse quantum. Et ita oē ens inquantum quid ad aliud cōparatum, est idem, uel diuersum. Inquātum quale est simile, aut dissimile. Inquātum quantum & hñs quātitatē, est æquale, uel inęquale, qm̄ idētitas, & diuersitas immediate fundantur super essentiam rei. Similitudo, uel dissimilitudo super qualitatem: æqualitas, uel inæqualitas super quantitatē. Sed quia teste Aris.in.1.ethi.cap.7. p defensione ueritatis, etiā propria impugnare oportere, pserti phos magis forsan existimandum est. Nam cū ambo sint amici pium est ueritatē in honore pferre. Videē mihi salua pace non esse de mente Aris. Omne ens omni enti comparatum esse ęquale, aut inęquale, nec omni enti omne ens cōparatum esse simile, uel dissimile. Tum quia non omne ens de se quātum est, nec omne de se quale, uel actus est. Et ne laboremus in ęquiuoco primo uidēdum est de prio, an omne ens sit quātum. Sequaces Scoticæ doctrinę RR

Margin notes (left): Clareris. — Opinio de pri. cōsideratione. — H — I — ADDitio. — Ita q posteriora sint priora.

Margin notes (right): K — Secundum distinctionem. — L — Propō. 10. — Opinio Ant. Trombeta — M — Impugnat.

A authoritatē Augustini in libro de Trinitate asserentis: In his, q̄ non mole magna sunt idem est maius esse quod melius esse, & est in.7.de Trinitate ca.8. uolūt quod duplex est quātitas, molis uidelicet, & uirtutis: quātitas molis est in rebus corporalibus sm̄ quam aliquid extenditur. Quātitas uirtutis est quātitas pfectionalis. & sic etiā dicūt de finitate, & infinitate, q̄dā est in quantitate molis, & quædam in quātitate uirtutis. Et licet Auer. l.8.phy.in cō.79. in solōne secundæ qōnis uideaf negare istā distinctionē. Dicit.n.ad secundam autem qōnē qua q̄rif, ut quid si posuerimus actionem infinitā in corpore sequif, q̄ motus sit in non tpe. Et non sequitur si posuerimus actionē infinitā esse potentiæ non in corpore, sic rn̄dentes dicim⁹, q̄ si posuerimus actionē propriā esse corporis ppriam, sequif q̄ insit ei potentia infinita. Si aūt posuerimus alicuius nō corporis, tunc potentia illius non pōt dici finita, aut infinita. Finitum.n.et infinitum solum de corporibus dici possunt, & sic sola actio ipsius dicetur infinita, si autem potentiam infinitam posueris in corpore, sequetur quod motio ei⁹ sit in non tpe, quod est impoſe. Si autem illā posueris non in corpore. Tunc non dicetur, neq̧ finitum, neq̧ infinitum eo quod non est in corpore, non ergo sequitur q̄ sit mouens non in tpe. Cū in his non pōt intelligi una potentia maior alia eo quod non sunt in corpore potentiæ, maius
B enim & minus solius est quantitatis. Vnde si dixerim⁹ potentias esse in corporibus, tunc actio earum erit proportionalis. s. quod proportio potentiæ motiuæ ad potentiā motiuam est sicut proportio uelocitatis mot⁹ ad uelocitatē, ī rn̄sibus autē non in corpore non ē pportio, cum pportio est solum magnitudini ad magnitudinem, uel eorum, q̄ insunt magnitudinis eo quod insunt ei. Et hæc manifesta sunt per se. Ex qua authoritate clarissime patet q̄ mai⁹, & minus, & finitum, & infinitum, siſr proportio nō inueniūtur talia nisi in rebus corporeis. Nihilominus Auer. ab ipsa tandē ueritate coactus retractauit se in 2. cœli & mundi.in cō.71. Et in.2.cap. de substātia orbis. ubi inquit, q̄d qui non possunt distinguere finitum in qualitate seu uigore a finito in quantitate & in tpe, accidit eis ista pplexio. Et ibi & eoā. 2.cœli.cō.38.&.39.dicit q̄ infinitas uigoris cōpetit formis inquātum formę. Ita q̄ nulla forma, siue sit materialis, siue sit abstracta a materia sm̄ ipsum est infinitæ uigoris, unde q̄libet forma inquātum forma est uigoris finiti, sed dr̄a est, quia forā materiales sunt finitæ motionis in tpe, sed formæ īmateriales sunt infinitæ motionis in tpe. unde ad literam.2.cœli.ubi Aris. probat motū cœli esse terminatum te.cō.39. obiicit Cōmē. & occurrit tacitæ obiectioni dicens. Et non debet aliquis contradicere huic inductioni in dicēdo q̄ hoc nō est nisi in potētiis finitis materialibus. Vos aūt dicitis q̄ potentia motoris
C cœli est infinita, qm̄ nos non intendimus per infinitum nisi infinitatem motionis. i. q̄ motio eorum non cessat. Infinitas aūt intensionis ut illic non sit proportio inter potentiam motoris, & moti, impoſe est in formis, inquantum sunt formę. Et præterea etiam ratione probari pōt quod detur magnitudo profectionis, et uigoris. Nā Aristo.in.5. primæ pħiæ in cap.de pfecto. & est tex.cō. 21. Et uirtus est q̄dam perfectio, unumquodq̧.n. tunc perfectum, & substantia oīs tunc perfecta qñ sm̄ spēm propriæ uirtutis nulla defecerit pars eius sm̄ naturam magnitudinis. Patet autem q̄ uſr loquitur de omni substantia, non.n. credendum est perfecti rationem solum in corporalibus reb⁹ saluari, posse cum longe magis perfecta sint entia incorporea, sicut dicit Aris.in.2.cœli & mundi.in tex.cōm.36.ubi arguit per locum a minori ad mai⁹, q̄ si cœlum quod est corpus est simplex & ingenitum, & incorruptibile, multo magis mouens rationabile est esse tale. primum.n. primi et simplex simplicis, & incorruptibile, & ingenitum incorruptibilis, & ingeniti motiuum. Qm̄ igitur quod mouet nō transmutatur corpus existens, neq̧ utiq̧ mouens transmutabitur incorpora exñs. Amplius non negaret Pħus spēs entium esse inæquales in pfectione, cum ipse dicit, species

D entium eē sicut numerus, quod etiam dicebat Plato, ut patet.8.meta.tex.cō.10. Siſr Indiuidua spērum dicunt Pħi esse æqualia in pfectione essentiali, quia in illis non est hoc prius, & illud posteri⁹.3.meta.te.cō 11. Et ideo sine dubio datur ista distinctio apud Pħos, tñ non teneo omne ens de intentione Pħi formaliter esse quantum ex se, & p propriam rationem mouet me ratio, & authoritas. nam materia de se nullam magnitudinem perfectionis ex se formaliter habet, sed si quam habet est a forma, quis perfectio & nobilitas, ut dixi in pprio theoremate, & bonitas sunt passiones. i. cōpetētes enti in actu q̄ten⁹ in actu, & q̄a cū substantia materię nō pmiscef actus oīno, ut dicit Auer. 1. phy.cō.8. ideo materia de se imperfecta est, & ideo appetit formam sicut turpe bonum, & fœmina marem, & hoc uidetur sensisse Aris.in.1 phy. tex.cō.81. Existente quodā diuino & optimo, &c. Vbi Cō.in cō.dicit. Et quia priuatio accidit materiæ de necessitate, et est hic perfectio diuina maxima cui oīa entia appetunt assimilari, & ex quā appetunt acquirere sm̄ q̄ natura eorū pōt recipere, dicimus nos q̄ materia sm̄ q̄ accidit ei priuatio est innata appetere se assimilari primo principio sm̄ q̄ pōt, hoc est appeteē receptionē formæ. Videtur igitur materiam in tm̄ participare magnitudinem diuinæ perfectionis, inquantum recipit formam quæ est participatio q̄dam diuinæ bonitatis,
B & pulchritudinis. Confirmatur etiam authoritate Auer. in.2.physicæ auscul.cō.74.ubi Aris.in tex. ibi expresse dicit nobilitatem esse a forma, inquit. Et dixit hoc ut notificet q̄ forma non sequitur naturā materię necio ut opinati sunt antiqui naturalistæ Sed natura inuenit eā propter hoc, quod ens sit in sua natura nobilius Et ideo forma q̄ sequitur naturam entis non est dicta nobilior ut forma mathematica, non.n. dicimus q̄ lineæ exeuntes a centro circuli ad peripheriā sunt æquales, ut circul⁹ sit nobilior: sed hoc contingit naturæ circuli. Et ideo nobilius non inuenitur in formis mathematicis, hoc.n.s. nobilitas non accidit formis nisi sm̄ q̄ sunt finis. Dinim etiam tenent relationes originis in diuinis non esse formaliter quātas, quia neque formaliter sunt finitę, nec formaliter sunt infinitæ, ut tenet Subtilis Doc.in.5.q.quolibetorū. Siſr teneo non omne ens formaliter eē sīle, uel dissīle alicui, quia non omne ens formaliter est actus, aut hñs actum p propriam rōnē. unde materia prima de se est primo diuersa ab omni actu, & ab omni qualitate tā substantiali q̄ accidentali. Nā.7. primæ philosophiæ. materia non est quid nec quale, nec quātum, nec uſr est aliquid eorum quibus ens est determinatum, ut patet in tex.cō.8. Dico igitur q̄ Philosophus bene dixit uidens uſr oē ens omni enti cōparatiuū eē idē uel diuersum formaliter, ideo dixit illud quot modis dicif diuersum in.5. primæ philosophiæ requiratur. Sed limitatio & intelis completus ppositæ ppōnis talis est, omne
Limitatio ppōnis.
F ens omni enti cōparatum, aut est idem, aut diuersum, aut est identitas, aut diuersitas. quia identitas pprie loquēdo non dicif idem nec diuersum. sed est quo aliquid dicitur esse idem, & siſr diuersitas est q̄ aliquid dr̄ diuersum, sed diuersitas non est diuersum. Auicē. dicit q̄ relatio non refertur, sed est principium referendi pro quanto relatione relatiuum dr̄ referri. unde inquit melius dr̄ q̄ relatio non refertur, q̄s dicere quod refertur seipsa. Aliq̄ aūt sub aliis uerbis glossant q̄ oē ens omni enti cōparatū, aut est idē, aut diuersum, aut ęquale, aut inęquale, aut simile, aut dissimile, aut inhęrens, aut non inhęrens, & consimiles ppositiones sic hñt limitari, uidelicet, quod sunt ueræ, aut formaliter, aut denoīatiue, uel ut quo. quia regula est apud sapientes q̄ qñ aliqua sunt q̄rum alterum est tale denoīatiue, aliud aūt est tale formaliter semper stans debet esse in.2. & fuit antiqua ppō Platonis dicentis, omne ens per participationem debeē reduci ad ens p essentiam, cui consentit Aris.in.2. primæ philosophiæ. in te.cō.4. dicēs unūquodq̧ est maxime tale p quod aliis inest uniuocatio, & Auer. in lib. destruct. destruct. in dispu.6. in solutio.6. dubii expresse dicit, q̄ denoīatio rei hñtis aliquid īperfectę

G est respectu denoiationis rei hñtis illud perfecte. Et ratio est quã assignat Boe.in.3.de philosophica consolatione, p̃fectione, inquit, sublata, unde aliud imperfectum extiterit ne fingi quidem potest. Sola nãq; diminutione p̃fecti imperfectum esse perhibetur, & p̃p istã cãm dixit Auer. in eo etiã loco loquens de Deo, si Philosophi posuerũt quidditatem nudã a subiecto, est ergo necẽo a denoiationibus denudata, non.n. põt esse subiectum denoiationũ nisi cõposita fuerit ex natura actus. ergo prima cã est quidditas absoluta, & oĩa alia entia a p̃dicta quidditate quidditatẽ habent. unde etiam fm theologos uerius dicitur Deus quod sit bonitas q̃ bonus, & sapiẽtia q̃ sapiẽs, & entitas q̃ ens, & hoc plerunq; confirmat antiqua theologia beati Dionysii in libris de diuinis nominib⁹, & de mystica theologia.

A priuatione ad habitum impossibilis est regressus.

Propõ .21. ALLEGATA & diuulgata authoritas q̃ scribitur ab Arist.in p̃dicamẽtis in sermone de oppositis ueritatem habet de priuatione q̃ priuat potentiam: fallit de priuatione priuante actum. nam uidemus q̃ somnus cũ sit priuatio uigiliæ põt fieri transitus a somno ad uigiliam, quia est priuans actum uigilãdi non potentiam, sic quis in tenebris constitutus est priuatus actu uidẽdi,

a & tñ adueniente luce transit ad uidendum lucem, sed a cęcitate non põt fieri transitus ad uidere, quia nedum priuat actum, uerumetiã & potentiam. Fallit etiã propositio de priuatione q̃ nõ inest subiecto mediante forma fm aliquã. nã si aer nunquã fuisset lucidus esset tenebrosus, & tñ a te

H nebris posset trãsmutari ad lucẽ, & si pos̃e uel impos̃e materia prima nunquã formã habuisset esset in hoc casu priuata forma, & ab illa posset transmutari ad formam, sed uera est de priuatione q̃ in est subiecto mediante forma sicut est de morte respectu uitæ, & sicut de cęcitate respectu uisus, a tali.n. priuatione non põt imediate fieri regressus nisi p longas, & uarias trãsmutationes, sed a priuatione primo mõ sumpta imediate põt fieri trãsitus ad formã. Habet etiam ueritatẽ p̃põ de forma q̃ ordine quodam hñt fieri circa idem subiectum inter quas non est reciprocatio imediate, sicut est de forma uini, & aceti, ut patet.8.meta.tex.cõ.14. & de forma uiui, & mortui, & illo mõ a priuatione formæ in ipsam formã non potest fieri regressus. aliæ autem sunt formę inter quas nata est fieri trãsmutatio mutua, sicut de albo in nigrum, & de calido in frigidum, & in talibus p naturam potest fieri regressus a priuatione formæ in ipsam formã, sicut circa aerẽ põt esse uicissitudo circa lumen, & tenebras, & in aĩa uitii, & uirtutis.

Dña inter naturalia, & artificialia. Aduerte tñ q̃ dña est inter res natura cõstantes, & inter res factas ab arte. nã i reb⁹ ab arte cõstitutis, q̃rũ forma ex põne rerũ existẽtiũ in actu p contactũ resultat, pos̃e est idẽ numero reparari p̃sq̃ fuit dissolutũ, ut eadẽ numero nauis ex eisdem tabulis, & clauis reparari potest postquam

I fuit dissoluta. hoc autẽ in rebus naturalibus cõtingere nõ potest fm naturam, ut idem numero cõpositum postquã corruptũ fuit redeat. unde Arist in.2. de gñone, & corrupt. tex. cõ. ultimo inquit, quorum quidẽ igitur incorruptibilis substantia mota, manifestum q̃m & numero eadem erũt. motus n. sequitur quod mouetur: quorum aũt non, sed corruptibilis, necesse spẽ numero aũt non reuerti. ubi Auer. in cõ. dicit. dicamus ergo q̃ oĩs substantia indiuidua mouens incorruptibilis necẽo reuertitur fm idem indiuiduum, corruptibilia autem impos̃e est ut reuertãtur nisi fm spẽm, v.gra. aer gñabit ab aqua, & aqua ab aere non, quod indiuiduum illius aquę corruptæ reuertatur per se, quãuis materia esset eadem, & agens idem, q̃m si idem agens ex eadem materia faceret lateres, & postea corrũperet eõs, ut faceret alios posterius, manifestum est q̃ differt primum a p̃cedentibus. Et ex illo loco patet non recte sentire illos

Cõtra ponẽtes idem numero naturaliter redire. qui ponunt naturaliter aliqua eadem numero redire posse ex corruptibilibus. dicunt.n. materia exñte eadẽ, & agẽte eodem effectus erit idem p̃pter authoritatẽ Phi in.8.me. tex.cõ.11. & .12. ubi non assignat diuersitatem effectus nisi propter diuersitatẽ efficientis uel materiæ, sed pos̃e est idẽ efficiens esse & eandem materiam respectu secundo p̃ducti q̃ erant respectu primo p̃ducti, ergo pos̃e est secundo

K productum esse idem cum primo producto. Minor p̃bat, quia si frequenter in corruptione fiat dispersio, uel diuisio materiæ, tñ pos̃e est oppositum in multis casibus, puta si includatur ignis intra urinale, & ibi corrumpatur in aerem, deinde ex illo aerẽ generetur ignis per reflexionem radiorum solarium, uel aliter materia inclusa erit eadem cõsimiliter si ex solido generatur solidum, ubi p̃ se forma geniti põt sequi formam corrupti: sequitur q̃ qua ratione tota materia p̃fuit sub forma corrupti, pari rõne tota materia suberit sub forma generandi. Et est ratio Ricardi, & opio quam etiam insequitur Scot⁹ in 4.sen.dist.43.q.3. qua q̃rit utrũ

Improbatio. natura possit esse cã actiua resurrectionis. Sed manifeste patet per p̃dictam Auer. authoritatem q̃ ratio illa peccat per fallaciam consequentis, quia ad identitatem numeralem effectus reparandi non sufficit identitas materiæ, & identitas agentis. uerum etiã requiritur identitas potẽtię, sicut ipse fatetur in.12.meta.cõ.11. ubi dicit si materia fuerit una, & generans unum, & potentia una, tunc illud quod fit erit unum. subiectum.n. cum fuerit unũ, & potentia existens in eo fuerit una & agens unũ, tunc nulla erit cã multitudinis: modo ad p̃teritũ, & corruptũ nõ est potẽtia. unde Arist.in.6.ethi.cap.5. approbat dictum Agathonis asserentis hoc solũ priuatum esse deũ ingenita facere q̃ facta sunt. Nõ est igitur sic in corruptione substãtiali indiuiduorum a natura factorum, sicut est in aliquibus factis per ar

L tem. ubi dissolutio fit in aliqua actu existentia, & eorũ forma nihil aliud est nisi cõpositio rerum q̃ erant diuisæ, nã cõpositum ex materia, et forma licet diuidat in duo fm rationem, uidelicet in materiã & formã, q̃ forma est aliud fm rationẽ a materia, quia alia est utriusq; diffõ non tñ diuidi potest fm naturam in duo in actu, quia in corruptione substantiali in corruptio cõposita forma corrompiẽ, & materia induit aliã formã separatio.n. formę a materia est corruptio eius, loquendo de formis constituẽtis in esse per subiectũ, ita notabiliter dicit Auer.7. primę phĩę. cõ.17. ubi super ũbis Arist.in tex. dicentis. Oportebit semper diuisibile esse quod fit, & esse hoc quidẽ hoc, & hoc hoc, inquit, necesse est ut omne gñatum sit diuisibile in duas partes ratione, non actu, in materiã.s. & in formã. & .3. cœli & mũ. cõ.31. scribit, ponens documentum circa diffõnẽ elementi ibi positam q̃ erat de elemento corporeoq; dic. Sit itaq; elementum corporũ ad quod alia corpora diuidũtur intus ens sit potentia aut actu, hoc.n. utro mõ se habet dubitabile, ipsum aũt indiuisibile: est io altera spẽ. Dicit, & debes scire quod hęc elementa de quib⁹ perscrutatur, sunt alia ab illis de quibus perscrutatus fuit in.1.physi. ibi.n. declarauit elementa uĩa corporum simplicium, & cõpositorum.s. primã materiam, & formam. Hic autẽ de

M clarare intendit elementa corporum compositorum tñ, q̃ ęquiuoce dicuntur elementa cũ illis, q̃m cum cõpositũ diuiditur non existunt in actu. forma.n. corrũpitur & materia induit aliã formã. Sed tunc ex hac dña inter elemẽ

Obiectio. ta uĩa q̃ sunt priamã, & forã q̃ nõ sunt corpora & elñta q̃ sunt corpa posita p Auer. isurgit dubiũ, qa dicã q̃ licet in corruptiõe substãtiali alicuius indiuidui cõpositi ex illis primis elementis q̃ sunt incorporea, puta dum aer corrumpitur non possit idem numero per naturã restitui, quia non dissoluitur in elementa remanentia in actu, quia forma corrũpitur & materia induit aliam formã, tñ dicam q̃ in corruptione mixti quod dissoluitur in quatuor elementa quæ sunt actu, uidetur q̃ istud potest idem numero reparari, quia pos̃e est q̃ remaneat idem agens quod uniuit illa ad mixtionẽ, & est eadem materia, quia elementa sunt materia mixtorũ corporũ, ut clarum est. Ad hoc r̃ndet

Solutio. q̃ si mixtio nihil aliud esset nisi iuxtapositio miscibilium, casus pos̃e esset. Sed ista opio fuit reprobata per Arist. in fine primi libri de gñone et corrup. in te.cõ.86. non enim, inquit, cõposito, & mixtio idem. nam tunc non quælibet

pars

A pars mixti mixta esset, quia nõ eadem posset esse rõ toti⁹ & partis. Amplius aũt mixtio non esset secundũ crasim, & secundum rei naturam, sed ad sensum tm̃, & idẽ huic, quidem mixtum si non acute quis uidet, lynceo autẽ non mixtum uidebitur, sed quia mixtio est miscibilium alteratorum unio in tali mixtione ex alteratione miscibiliũ resultat in materia qdã forma superaddita elemẽtis, et est ipsa forma substantialis mixti q̃ in eius corruptione corrumpitur, licet elementa ex quibus mixtum cõponebaẽ tã p̃ ex materia ꝓxima remaneãt in actu. et ideo dicit Cõ. in 2. de gñone et corrupt. te. cõ. 48. ꝙ mixtioni opponiẽ dissolutio, et generationi corruptio. unde diffõ illa data i primo de generatione et corrup. uidelicet generatio est transmutatio totius in totum nullo sensibili remanente ut subiecto, præcipue ueritatem habet de simplicibus corporib⁹. unde liber ille appellatur ab Aris. plerunq; de elemẽtis, ut patet in. 2. de aia. in tex. cõ. 117 in qua unum generatur ex uno, sed non habet locum in gñone in qua unum gñatur ex pluribus. Si igitur forma mixti remaneret in actu post mixti dissolutionẽ, sicut remanent elementa utiq; mixtum idem numero reparari posset. unde Aris. in. 1. de aia. in tex. cõ. 41. ubi arguit contra antiquos qui dicebant aĩam esse ꝑ seipsam mouentem, ꝙ si aĩa posset egredi a corpore, tũc pariformiter posset naturaliter remigrare ad corpus, et ita contingeret resurgere mortua aĩalium, q̃ ratio præcipue uim habet contra Democritum, et cõtra oẽa qui asserebãt aĩam esse aquã aut ignem, et esse in corpore tanq̃ in uase, et sicut locatum in loco, ut dicit ibi Themi. in cap. 17. Et

B ita patet reuertende ignis ille in urinali de nouo genit⁹ nõ est idẽ numero cũ corrupto, licet materia sit eadẽ, et agẽa sit idem, nec est eadẽ numero flãma in lucerna ardente licet uideatur, sed continue alia, et alia numero qua est eadem ꝑ æquiualentiam generatur et continue corrumpitur a continente. unde nec Aris. in. 8. meta. dixit, sed bñ dixit ꝙ ubi materia fuit altera, et agens alterum, et quod factũ est alterum, sed non dixit affirmatiuã oppositam, quod si agens sit idem, et materia sit eadem quod effectus est idẽ. ista. n. ꝓpõ sic præcise intellecta uera non est, ut. d. expresse Cõ. In cõ. ult. 2. de gñone et corrupt. ut supra allegaui, sed licet illa ꝓpõne utatur Aris. in. 12. meta. in te. cõ. 11. contra Anaxa. ad hoiem arguendo, tñ in se si uera esse debet, oportet ꝙ suppleatur ut eam limitat ibi Cõm. uidelicet si agens est idem, et materia eadem et eadem potentia, tunc effectus erit idem. q̃rere igitur cãm quare corruptum idẽ numero naturaliter redire non põt, est q̃rere quare ad præteritum non est potentia, et ꝑꝑ hoc Aris. cito se expediuit de hoc in. 2. de gñatione et corrup ꝙ in his quorum substantia eadem remanet pñt reuerti eadẽ numero, quia motus sequitur motũ, ut idem sol numero est qui occidit nobis et qui oritur, sed quorum substantia non remanet non reuertuntur eadem numero, sed eadẽ spẽ, quare quia. nam

C quia corruptum est corruptum, ideo non potest nõ fuisse corruptum et ideo non potest reuerti idem numero. non. n. est potentia præteritorum, et hoc est ꝙ multos fatigauit.

Omnis potentia passiua est contradictionis.

DIVVLGATA nimis est ꝓpõ, et scribiẽ in. 9. primæ phĩę. te. cõ. 17. ubi dicit tex. Est aũt nihil potentia sempiternum. ratio ꝟo hęc oĩs potẽtia simul contradictionis est, et ut uidetur in eodem tex. cõ. dicere Aris. habet ueritatem de potentia passiua q̃ est in gñabilibus et corruptibilibus. nã inquit ꝙ semꝑ agit sol, et astra, et totum cœlum. non est autẽ timendum, ne qñ stent q̃d timent qui de natura, neq; laborant hęc agentia, non. n. inest potentia contradictionis ipsis ut corruptibilibus motus. nam substantia materia et potentia non actu eos causa huius. Pro quo aĩaduerte quod ut scribit Cõ. in lib. de substantia orbis. cap. ult. potentia habet gradus, et materia habet gradus. imperfectissimus modus potẽtię est ille qui reperitur in prima materia q̃ est potẽtia ad esse. in substantia. n. primæ materię non est ꝑmixtus act⁹ oĩno, ut dicit Cõ. in. 5. phy. cõ. 8. unde ista est illa q̃ est ad utrũlibet. nã materia prima est ꝑ quã res põt esse, & non esse uniformiter & æqualiter, ut patet. 7. meta. te. cõ. 22. & Cõ. in. 2. phy. cõ. 48. ꝙ in potentĳs actiuis naturaliter agentib⁹ nõ est contingens æquale, qm̃ natura eius est natura materiæ non natura formæ, qm̃ pria materia sicut dicit est parata ad recipienda duo contraria æqualiter, & ideo receptio utriusq; contrariorum est ei naturalis. & ibidem dicit, ꝙ cum dicimus ꝙ potentia primæ materię est ęqualis potentię ad non esse intendimus ꝙ duo contraria inueniuntur in ea in tꝑibus ęqualibus oppositis ut pluuiam eẽ, & non esse æqualiter, sed hoc in hyeme, & hoc in æstate, & causarum agentium alternatio hæc duo cõtingẽtia æqualiter est necesse in tꝑibus æqualibus, quia ut inquit Aris. in. 2. de gñone & corrup. in te. cõ. 56. motus solis in obliq̃ circulo est cã generationis & corrup. & tꝑs gñonis & corrup. ꝟm naturã æquale est, sed actio talium agentium in cãtia est in maiori parte, & sunt corpora cœlestia, & ideo sunt cãæ eorum q̃ sunt, & non sunt æqualiter, & in calce illius cõ. 48. epilogando dicit. Apparet igitur ex hoc ꝙ contingens æqualiter non inuenitur in potentĳs agentibus ꝑ se, sed in potentĳs passiuis, & earum in eis quarum ꝑparatio ad receptionem duorum contrariorum est ęqualis, siue sit aĩa, siue non aĩa, in potentĳs autem passiuis q̃ dignius recipiunt alterum contrariorũ q̃ reliquũ non est contingentia æqualiter, & tñ contingens æqualiter reperitur in passione non in actione. Ex quo loco daẽ ista distinctio ꝟm Peripateticos ꝙ potentiæ passiuæ sunt duplices, q̃dam recipiunt duo contraria æqualiter. q̃dam uero dignius recipiunt alterum contrariorum. & uidetur fuisse sñia Aris. in ꝑdicamentis. in cap. de substãtia. ubi dicit, ꝙ ꝓprium maxime substãtiæ esse uidetur ꝙ cum unum, & idem sit numero contrariorum susceptibile esse cum ꝑmutatione, q̃d ut glossat Boethius ibi intelligitur nisi alterum contrariorum a natura insit, ut igni calor & niui candor. & est sñia eiusdem Aris. ibidẽ in sermone de oppositis. ubi dicit, quorum uero aliquid est medium nunquã necessitas est omni susceptibili in esse alterum, neq;. n. necesse esse omni susceptibili candidum, uel nigrum esse, neq; frigidum, neq; calidum, horum. n. medium aliquid nihil ꝓhibet esse, horum enim erat aliquid medium, quorum non erat necium alterum inesse susceptibili præter illa subiecta quibus naturaliter unum inest, ut igni calidum esse susceptibili, & niui candidum. Propõ igitur assumpta q̃ dicit ꝙ oĩs potẽtia passiua simul contradictionis est locum habet in gñabilibus, & corruptibilibus, præcipue de potentia passiua primæ materiæ, & de illis potentĳs passiuis, quia præparatio est ęqualiter ad recipiendum duo cõtraria, siue sint in aĩa, siue non, ut dicit Cõ. in cõ. pręallegato secũdi phy. Glossat istã propõnem ad id quod mõ dixi aĩaduertens Auer. in. 2. cap. de substantia orbis, in principio. ubi proponit ꝙ corpus cœleste non est cõpositum ex materia & forma, sicut generabilia, & corruptibilia cõponuẽ. nulla. n. est potentia in eo oĩo. oẽ. n. in quo est potentia non est potentia nisi ad duo contradictoria. s. potẽtia q̃ est in substãtia. uult igitur potentiam passiuã q̃ est ad substantia siue modo loquendi eius in alĳs locis potentiã illã quę est ad esse, illam esse ad duo contradictoria ad excludendam potentiam q̃ est ad ubi. nam cœlum est in potentia ad ubi, & illa potentia non est potẽtia passiua q̃ recipiat duo cõtraria æqualiter, quia non est timendum cœlum quiescere. Sed si ꝓpter hoc fuit illud enuntiatum per Auer. tũc insurgit maxima difficultas in uia eius, nã. 12. meta. cõ. 41. expresse scribit, ꝙ qm̃ corp⁹ cœleste ex se mouetur, & oẽ quod ex se mouetur possibile est, ut quiescat ex se, ex quibus uerbis clarissime patet ꝙ potentia ad ubi quę est in corpore cœlesti uidetur esse potentia contradictionis. & ibidem expresse dicit ꝙ in cœlo nulla alia est possibilitas nisi ut quiescat, immo sequaces doctrinæ Scoticæ uniuersaliter uolunt istam ꝓpõnem uerã esse, ꝙ omnis potentia passiua, siue sit ad substãtiã, siue sit ad accidentia quod

Left margin notes: ...studio ad ...al Scoti. — ...p8, 103

Right margin: D — Potẽtię passiuę duplices. — E — F — Ardua difficultas in uia Auer.

G potentia contradictionis, & pp hoc Scotus coactus fuit
Opi. Scoti. ponere subiectum respectu ppriæ passionis non solũ con
currere in genere cãæ materialis uerũ est q̃q̃ mõ in gener̃
cãæ efficientis, quia dicit q̃ ppria passio pullulat a prin-
cipijs subiecti, alias ppria passio contingenter, & non ne-
cessario inesset ipsi subiecto. Sed tñ illud non est necium,
Contra Sco. quia ex. 2. phy. te. cõ. 70. mã & efficiens non coincidunt
in idẽ, quia est primo diuersa ab alijs causis. nunc autẽ sub
iectũ respectu ppriæ passionis concurrit ut materia, ut pa
tet. 4 primæ philosophiæ p Auer. cõ. 2. ubi habet q̃ substã
tia respectu accidentium non est cã nec secundum agens,
neq; secũdum finem, sed quia est materia eorum, & cõsti-
tuuntur p illã, nec pp hoc sequitur q̃ ipsum subiectũ re-
spectu ppriæ passionis sit in potentia contradictionis. Et
rõ est, quia in tali subiecto sunt inductę dispõnes ab agen
te quibus pparatũ subiectum de necessitate ita limitatur
& coarctatur, ut stet sub illa q̃ nullo modo stare põt sine
illa, & hoc est quod dixit. 3. cœli & mũdi cõ. 28. q̃ agens
quãuis dat de forma, tm̃ dat de accñtib⁹ concomitanti-
bus formã mediãte tñ forma. unde etiã uidemus q̃ in ge-
neratione simpliciũ in qua unũ gñatur ex uno, & fit trans
mutatio totius in totum nullo sensibili remanente ut sub
iecto, licet materia de se corrupta forma sit indifferẽs ad
quãlibet formã, tñ limitatur pp pñtiã agentis dispõnẽtis
ipsam ad receptionẽ formæ quod ita recipit hãc formam
H quod nõ aliã, ut scribit Cõ. in fine primi libri phy. cõ. 81.
ubi dicit q̃ appetitus naturalis est in materia ad recipien-
Sol. ad dif- dum oẽs formas, recipit igitur eas alternatim qñ forma
ficultatem. agens est pñs. Ad difficultatem igitur motã memini me
alias soluisse illã contradictionem in concordãtijs Auer.
et diffuse dixi de hoc in cõmentarijs meis sup. 12. meta. in
expõne cõ. 41. Pro nũc igitur paucis me absoluo q̃ orbis
cœlestis inquãtum considerat̃ in natura ppria, ut est cor-
pus quoddã simplex non cõpositũ ex materia, & forma,
sic est indifferens tã ad motũ, q̃ etiã ad quietẽ. unde mo-
tus cœli dependet in suo eẽ ab ipso motore, & ideo ex na
tura ppria, & p intrinsecã, & formalẽ sui rationem est ens
poſe, quia habet contrariũ ipsa quietẽ. nã motui inquãtũ
motus est contrariat̃ quies, sed ppetuat̃ ab ipso motore, &
pp hoc cœlũ, ut stat sub motor̃ non est in potentia cõtra-
dictionis admoueri, et non moueri, quia motor eius nõ est
de uirtutibus q̃ pñt agere, & non agere, nec est de uirtuti
bus in quibus est contingentia ad utrũlibet, quia radix ei⁹
est materia, ut dicit Arist. 7. meta. 53. & Cõ. ex p̃ste. 2. phy.
ADDitio. cõ. 48. ❁ Aut dic. q̃ oĩs potentia passiua inquãtũ passi
ua ad contradictionis, sed potentia passiua q̃ est in pria
materia est contradictionis respectu esse simplr̃: potẽtia
aũt passiua in orbe est cõtradictionis ẽm esse secundum
quid puta ad ubi, & licet Arist. 9. meta. 17. uideat̃ dicere
q̃ ibi nõ est potentia cõtradictionis. rñdet̃ q̃ loquit̃ cõ
ditionate, ut patet quia dic. ut incorruptibilib⁹, quia nõ
I est ibi materia q̃ est cã laboris q̃ est materia q̃ est substã
tia non actu, sed potentia. Et utraq; potentia in se ui non
est pparata est cõtradictionis, sed fallit utrobiq; ubi po
tentia est præparata, ut de igne & subiecto, & de orbe,
ut stat sub forma sua.

ppõ 104. *Omne compositum ex duobus extremis, si unũ reperitur p se sine altero, etiam alterum erit sine altero.*

ELICITVR ista ppõ ex. 8. physicæ auscul. ĩ te.
cõ. 37. & repetitur in. 12. priæ phĩę. in tex. cõ. 35 ubi
Arist. demr̃at q̃ datur mouens non motum, quia mo
tor medius siue instr̃alis cõponitur ex mouente, & moto,
tanquã ex duobus extremis oppositis, sed unũ extremum
quod est motum reperitur in rerum natura separatũ ab al-
tero, quia datur aliquid quod ita est motũ quod nihil mo
uet. ergo dabitur aliquis motor qui ita mouet quod nullo
modo mouebitur. Glossatur aũt & limitat̃ p Auer. pña
ppõ in pallegatis cõmentis de extremis, q̃rum utrunq;
existit p se. Inquit. n. in. 8. phy. cõ. 37. qm̃ cũ aliquid fue-
rit cõpositũ ex duobus oppositis, q̃rũ utrunq; existit p se

K & alterum eorũ fuerit separatum a reliquo, necesse est ut
reliquum sit separatum. v. g. si terra & aqua sint coniun-
cta in mixto & utraq; earũ existit p se. s. q̃ neutrũ est ne-
cessariũ in esse alterius, & aqua fuerit abstracta a terra in
aliquo loco, necesse est ut terra sit abstracta ab aqua i ali
quo loco sunt. n. duo extrema & mediũ. cũ igitur alterum
extremum fuerit, necesse est ut aliud sit. & sic est de. 1. mo
tore cũ medijs, & postremo moto. & 12. priæ phĩæ cõ. 35
inquit. q̃ ista ratio q̃ fuit adducta in ultimo phy. est fun-
data super duas ppõnes, quarũ una est q̃ oẽ cõpositũ ex
duobus, q̃rũ alterum põt esse p se, poẽ erit etiã alterũ esse
per se, nisi cõpõ sit substantiæ & accñtis, v. g. ydromel
quia cõponitur ex aqua & melle, & mel inuenit̃ p se, ne
Contra moder- cesse ut aqua inueniat̃ p se. Et aduerte unũ contra moder
nos. nos tenentes quãlibet intelligentiã esse formã formaliter
dantẽ esse p actualẽ inhærentiã suo orbi, & ita dicũt etiã
de primo motore. nã iste locus in. 8. phy. te. cõ. 7. Manife
ste est cõtra istã opiniõẽ quia Auer. in cõ. habet q̃ ppriũ
primi motoris est, ut non solũ sit prius eo quod est post se-
cũdum diffõnẽ, uerũ etiam ẽm esse cõtrario dispõni ĩ mo
tore p quẽ mouentur mota ex se. s. gñabilia & corruptibi
lia, nã aĩal corruptibile licet sit motũ ex se, tñ aĩa q̃ est pri
L mus motor in illo distiguitur a moto secũdum diffõnem,
quia alia est essentia aĩæ, alia corporis, sicut alia et alia est
utriusq; diffõ. nã sicut diffõnis identitas arguit eãdẽ formã
& naturã, ut dicit Cõ. in. 1. cœli. cõ. 19. ita diffõnũ diuersi-
tas arguit naturas diuersas: tñ aĩa in aĩali corruptibili non
est distincta secũdum esse a corpore, quia est forma inhæ
rens corpori. primus aũt motor in corpore cœlesti debet
esse utroq; mõ separatus a corpore, & secũdum diffõnem
& etiã secũdum esse, quia habet suã actualẽ exñtiã p se,
& separatã ab orbe, quia non inhæret orbi. Et confirmat̃
Aliaduerte circa hoc ... quia parum infra in eodẽ cõ. Auer. occurrit tacitæ obie-
ctioni q̃ dari posset, & inquit. Et non sufficit tñ hac de-
claratione q̃ primus motor sit separatus in eẽ, qm̃ p õt ali
quis dicere, licet sit separatus in esse tñ est mixtus cum eo
quod mouetur tali mixtione q̃ non põt euadere qui mo-
ueatur cũ motu moti, sicut si aliquis dixerit q̃ elementa
nunquã inueniuntur nisi mixta. cũ igr̃ fuerit positũ pro-
prium postremi, & est ipsum esse separatum a motore: tũc
uerificabitur ppriũ primi principij secũdum q̃ est motor,
Et adde q. ... & principium. s. q̃ non mouetur, unde licet primus motor
sit forma, non tñ est forma inhærens. refert enim multum
dicere formã perficere, & dicere formã inhærere, sicut do
minus est forma serui pficiens ipsum extrinsece, sed nõ est
forma inhærens 12. meta. cõ. 37. Sic igitur omne cõpoli-
tum ex duobus extremis oppositis, si unum eorũ põt esse
sine reliquo, contingit alterũ esse sine altero. ubi tale cõpo
M situ non fuerit ex substantia & accidente, quia licet sub-
stantia possit eẽ sine accñte, accñs tñ nõ põt p se naliter
esse sine substãtia. & ista est glossa eius secundũ Auerroẽ.

Propositio. Per se la... parata. *Actus & potentia sunt differentiæ quæ contingunt omnibus prædicamentis & sunt ualde oppositæ.*

Tres modi diuisionis. PROPOSITIO ista satis allegata, & est Auer.
in. 1. de aĩa cõ. 6. Aduerte q̃ ut refert Cõ. in. 7. primæ
philosophiæ. in pœmio. Tres sunt diuisiones entis pri
mæ, q̃rũ diuisione diuidit̃ tota pria phĩa, & sunt diuisiõ es
entis extra aĩam. nã Arist. ubi in. 1. meta. tex cõ. 13. & 14. di-
uisit ens in aĩa, & extra aĩam, & in ens p se, & in ens p ac
cidens in. 6. exclusit a consideratione sciæ diuinæ ens per
accñs, quia nõ habet cãs terminatas p quas cõtingit pos-
se haberi sciam de scipso, & abiecta sua cõsideratione ens
in aĩa, quia est ens diminutũ, & ideo diuidit illud in sub-
stãtiã & accidens, & p potentiã & actum, & per unũ &
multa. diuisio aũt entis p potẽtiã & actũ est prima inter
diuisiones entis q̃ dant̃ per relationes seu p relatiue oppo
sita, & sunt diuisiones entis realis. quia oẽ ens extra aĩam,
aut est substãtia, aut accñs, aut est potentia, aut actu, aut
est unũ aut multa. & hoc etiã est de intentione Arist. in. 9.
primæ phĩę in principio. ubi diuidit ens diuisum in decem
pdicamenta

A p̄dicamenta p potētiā & actū. inquit.n, q̄m uero dr̄ ens, hoc quidē eo quod quid, aut quātitas, aut qualitas: aliud ſm potentiā & actū, & ſm opus. Vbi aīaduerte q̄ potētia & actus dn̄t dr̄ię analogæ, ſicut ens a plerisq; Ab Auer. nuncupat̄ genus analogū dictū ſm pri⁹ & poſterius. a formalizantibus nūcupāt ue modi. Vnde aduerte q̄ ſunt primo diuerſæ, ſicut materia eſt primo diuerſa a forma, potētia.n. ut dicit Cōmen. 12. primę ph̄ię cō. 26. reducit̄ ad materiā, & actus ad formā et contingunt oībus p̄dicamētis, quia ſunt principia oīum p̄dicamētorum & ſunt diuerſa in diuerſis p̄dicamentis. unde. 12. meta. Ariſ. poſtq̄ perſcrutatus fuit, utrū eadē dicant̄ eſſe principia oīum p̄dicamētorum, uel diuerſa: tandē concludit q̄ licet principia remota ſint eadē, quia principia ſubſtātię ſunt principia oīum. materia.n. ſubiecta cū forma cā eſt eorū q̄ fiunt ſicut mr̄, ut patet. 1. phyſicæ auſcul. tex. cō. 80. tñ pricipia p̄pria & p̄xima ſunt diuerſa in diuerſis p̄dicamentis. potentia n. et actus q̄ ſunt principia p̄dicamenti ſubſtātiæ ſunt ſubſtantiæ, & quæ ſunt pricipia quantitatis ſunt quantitates, & quæ ſunt principia qualitatis ſunt qualitates, & ſic de ſingulis. hoc dicit Cōmē. expreſſe et Ariſ. te. cō. 22. & 26. & ſic principia oīum p̄dicamētorum ſunt eadē analogia, & non ſunt eadē ſimplr̄ & oīb⁹ modis. Et ex hoc aduerte q̄ res q̄ in p̄dicamento ponunt̄ ſunt q̄n̄q; in potentia, & q̄n̄q; in actu, nā ſi ens diuiſum in decē p̄dicamenta diuiditur in principio. 9. meta. p potentiā & actū, ſequit̄ q̄ rea ſempiternæ q̄ nunquā fuerunt in potentia ante actū, quia in eis non differt poſſe ab eſſe, ut patet. 3. phy. 32. &

B 9. meta. te. cō. 17. non ſunt igitur in p̄dicamēto, & eſt doctrina antiquorū, & Cōmē. in. 2. cœli & mū. In cō. 49. & ſuper Porphyrio in cap. de ſpē. & 5. meta. te. cō. 17. & eſt in cap. de p̄tāte ubi dicit̄, horum.n. dictorū terminorū eſſe dicimus, & quod p̄tāte eſt dicibile, & quod actu. i. unuſquiſq; terminus ex his q̄ ſignificant decē p̄dicamēta aliquid dr̄ eſſe in potentia, & aliquid dr̄ eſſe in actu, & eſt clara etiā ſnīa Philoſophi & Cōmē. 12. meta. te. cōm. 26. Sunt aūt potentia & act⁹ ualde oppoſitæ dr̄ię inter ea q̄ relatiue opponunt̄. nā actus & potentia relatiue opponūtur, ut patet. 9. meta. tex. cō. 11. Aduerte igit̄ q̄ cum potētia, & actus diuidant ens extra aīam, talis potentia q̄ eſt dr̄ia entis non eſt potentia logica a qua aliquid denoīatur poſſe, q̄ potentia cauſat̄ ex habitudine terminorū inquantum illi termini inuicē non repugnant, & ſm hoc aliquid dr̄ poſſe eſſe uerum, uel non poſſe eē uerum. De tali enim poſſi logico tractat Ph̄us in lib. priorū. ſed talis potentia dicit aliquid ex natura rei quod dicit ordinē ad actū. & tale poſſe phyſice, uel realiter ſumptū denoīatiue dr̄ a potentia actiua q̄ eſt principium tranſmutādi aliud inquantū aliud, uel a potentia paſſiua q̄ eſt principiū tranſmutandi ab aliquo inquātū aliud. Et aduerte etiā q̄ apud ſapientes arabes potentia differt ab aptitudine, quia potētia reſpicit duo contraria æqualiter, ſed aptitudo alterū tm̄. ſententia eſt Auicē. in. 6. naturalium ſectione. 4. ca. 1. & in lib. de uiribus cordis. ca 3. unde ut inquit quilibet hō pōt triſtari & gaudere, ſed non quilibet habet aptitudinē ad gaudium nec quilibet habet aptitudinē ad triſtitiam.

Potentia differt ab aptitudine

C Quod autem moderni dixerunt in. 1. de aīa. in expōne cōm. 6. q̄ actus & potentia conſtituunt oīa p̄dicamenta, & non diuidunt ens, & quod non inconuenit dr̄iam conſtituere aliquid & nihil diuidere eſt figmentū uix fictū. nā Ariſto. in principio. 9. primæ ph̄ię diuidit ens diuiſum in decem p̄dicamenta, p potentiā & actum, & Cō. ita exordit̄ in principio cō. 1. Quia ens ſm q̄ ens diuidit̄ eſſentialiter in potentiā & actū, & iſta ars habet cōſiderare de ente ſimplr̄, & de generibus, & dr̄ijs in quas diuiditur eſſentialiter: incepit hic loqui de ſpēbus potentię & act⁹, ut declaret ſubſtātiam eorū, & contradicat dicentibus potentiā nō eē in entibus, & in p̄œmio ſuper. 7. primæ philoſophię inquit. Iſta ſciā diuiditur in tres partes. prima eſt de diuiſione entis in ſubſtātiam & accn̄s. ſecūda de diuiſione entia in potentiam & actū. tertia eſt de diuiſione entis p unū & multa. Nec ualet ratio ſua qua dicit̄ q̄ oīs diuiſio p dr̄ias fit modos fit ab aliquo uno unā naturam importāte, nō ens non dicit unam materiā, ut dicit Cō. 10. meta. cō. 8. nā ęquiuocatio decipit ipſum. Genus.n. & dr̄ia apud Peripateticos, & in uia Auer. p̄ſertim, bifariā ſumuntur, q̄n̄q;.n. ſumuntur p genere, & dr̄ia uniuoce dictis, & q̄n̄q; ſumunt̄ p his q̄ dn̄t ſm prius & poſterius. unde ſup uerbis Ariſ. in 5. meta. tex. cō. 4. dicētis. Nā cui dr̄ia ineſt, & gen⁹ ſequit̄, ſed cui genus, non oīno dr̄ia. oīum aūt cōe eſt elementum eſſe cuiuslibet q̄ primo ineſt cuiq;. inquit Cōmen. & cā in hoc q̄ genera ḡn̄aliſſima ſunt magis elemēta q̄ alia genera, eſt, quia ſunt ſimpliciora. alia.n. hn̄t dr̄iam, & quod habet dr̄iam habet genus, & non oē quod habet gen⁹ habet dr̄iam, & hoc intendebat dū dixit, & oē quod habet genus non habet dr̄iam, genera.n. ḡn̄aliſſima non hn̄t genus niſi genus dictū multiplr̄, & conſimilis diſtinctio elicitur ex. 4. primæ philoſophiæ. cō. 2. & in. 1 de aīa cō. 7. Et aduerte q̄ iſta eſt una inter alias dr̄ias inter genus analogum, & genus uniuocū, quia genus uniuocū dicit, aut unā naturā cōem ſuis ſpēbus, ſm ponentes formas eē multiplicatas ad multiplicationem p̄dicatorum quidditatiuorum, ita q̄ quot ſunt p̄dicata quiditatiua tot ſunt formæ: & aut dicit unū cōceptum realē obiectū cōem, & diſtinctū a conceptibus ſuarū ſpērū, & uniuoce dictū de illis, et tale prius p̄intelligitur eſſe diuiſum p dr̄ias oppoſitas cōdiuidentes ipſum, quā intelligatur eſſe in ſuis ſpēbus, ſed non ita eſt de genere analogo quod dr̄ ſm prius & poſterius, imo ens ſine medio diuiditur in ſubſtātiā & accidēs,

E ut dicit Cō 10. met. cō. 8. ubi habet q̄ eſſentię, & quidditates p̄dicamentorū ſunt diuerſæ, & non eſt in eis aliquid cōe, ita q̄ unum & ens ſint tanquā genus, q̄m ſi ita eſſet, tunc hoc nomen unū non ſignaret illud quod ſignificat in p̄dicamento ſubſtātiæ, aut qualitatis. aut quātitatis prima ſignatione & ſine medio, ſed ſignificaret quēadmodū hoc nomen genus ſignificat ſpēs mediāte aliq̄ cōi, ita etiā ens īmediate diuiditur p actū & potētiā, & p unum, & multa, ita q̄ ut alias declaraui ſunt plures diuiſiones entis primæ, & q̄libet eſt prima in ſuo ordine, quia non ſunt eiuſdē generis, nec eiuſdem tōnis. ſicut.n. inquit Porphyrius q̄ ſunt decem genera ḡn̄aliſſima tāquā decem rerum p̄ma pricipia, q̄dlibet.n. eſt primū in ſuo ordine dn̄t aūt ut ſupra dictū eſt act⁹, & potētia dr̄iæ ualde oppoſitæ, quia ſunt primo diuerſa, quia potentia eſt extra actū, & actus extra potentiā. Non aūt ſunt ualde oppoſitæ ſimplr̄, quia oppō maxima eſt cōtradictio in qua nō medium, ſed inter potentiā & actum datur actus medius permixtus ex extremis ut patet. 3. phy. cō. 14. ADDitio.

Perfectū eſt quod tale alterum quale ipſum efficere poteſt. Propō. 106

QVARTO meteororū ſcribit̄ iſta p̄pō te. cō. 19. Vera eſt p̄pō ubi alterū ſit̄ factibile eſt quod addit̄ p̄p deū, cū non poſſit facere aliū deū, quia non eſt factibilis alter. Fallit etiā p̄pō ſecūdū aliq̄s ubi p̄ductū requirit cām ęquiuocā. unde q̄ angelus non poſſit generare aliū angelum, ut aiunt hoc eſt p̄fectionis. Fallit etiā in uniuocis q̄n̄ eſt aliquid in potentia paſſiua tm̄, unde lapis durus quantūcunq; perfectus non pōt alium ſimilem generare, quia ſolūmō habet potentiā paſſiuā ad reſiſtendum, durū.n. eſt q̄ reſiſtit diuidenti. Mihi aūt uidet̄ p̄pō illa in uia Peripateticorū p̄cipue hr̄e ueritatē in aīalibus & plantis q̄ ſunt hic. Nā Ariſ. ibi loquitur de ſeminibus, ut patet intuenti u̇ba tex. & iuxta hoc Ariſ. dixit in. 2. de aīa. te. cō. 34. Naturaliſſimum opus uiuentium eſt q̄cūq; p̄fecta & nō orbata, aut ḡn̄onē ſpōtaneā hn̄tia facere tale alterū q̄le ipſum, aīal quidē aīal plāta u̇o plātā. unde p̄ptie in hn̄tib⁹ uitā ḡn̄atiuā ueritatem habet. Opinio propria

Finis eſt cauſa cauſarum. Propō. 107

EX Secundo phy. 31. Vbi dicitur q̄ ānē eſt cuius cā potiſſimū eſt, & finis aliorū uolnit eſſe. Dixi ſupra multifariam ſumi finem, hic u̇o ſumit̄ proprie pro ſ̄

G ne principali, quia ille est qui mouet ipsum agens. Intelligitur tñ propō respectu formæ, & ipsius esse. Fallit autē respectu priuationis. Nā priuatio & non esse ipsius effectus magis dependet ab agente, aut a defectu agētis quā a fine. Vnde monstra q̄ sunt priuationes dispōnum naturalium, & uīr corruptiones non pñt fieri sine agente, & corrūpente, & tñ sunt ꝑter finem. unde Aris. 2. physi. tex. cō. 23. dicit poetā derisione apposuisse dicere hunc finē, cuius quidem cā facta est. Ad esse igitur positiuū ꝑcipua cā est causa finis, quia illa necessitat agens, & agens formam, & forma materiam. unde respectu corruptionis nō est aliquis finis in se, sed ut inde aliud generetur, & tñ illa corruptio non fit sine corrumpente.

ppō 108. *Cœlum nihil ꝓhibet ut sit materia, sed ꝓhibet ut sit forma.*

AVERROIS est ꝓpō in. 2. primę philosophiæ cōm 17. placuit mihi speculari de hoc, quia multi grauiter errant in uia Auer. Ideo altius exordiēdū est. Substantia duplex. Scias ꝙ substātia est duplex, transcendens, & limitata. unde ista distō necīa est apud Peripateticos qui uolūt genus generum ꝓdicamenti substantiæ esse corpus cōpositū ex materia & forma, ut tenuit Cō. super Porphyrio in cap. de spē. & in. 2. cœli. cō. 49. Et theologi nr̄i etiā tenentes Deū non esse in ꝓdicamento substantiæ hñt cōcedere huiōi diuisionē. Talis aūt substantia analoga dr̄ de materia, forā, & de cōposito ex materia & forma. H Et ſm doctrinā Auer. 7. primæ phīæ, prius dr̄ de forma, deinde de cōposito, postremo uero de materia, licet aliqui uelint ꝙ prius dicatur de cōposito, sicut supra diximus. Materia multiplex. Aduertē tñ ꝙ unūquodq; istorū trium analogatorū subdiuidit̄. Nā materia alia est in rebus sensibilib⁹, & alia est in reb⁹ spiritalibus seu intellectualibus. Materia intellectualium substantiarum est intellēs materialis qui poīs est uocatus. ita scribit ad literā Cōmē. in. 3. de aīa in cō. 5. in solutione 3. q. sicut aliud est eē sensibile, & aliud est eē intellectuale. & esse sensibile diuidit̄ in duo. s. in materiā & formam, sic esse intellectuale in duo consimilia diuiditur. Materia aūt quæ est in sensibilibus, & corporalibus substantījs grad⁹ habet sicut potētia qua substātiat̄ ipsa materia habet gradus. nā infimus & imperfectissimus gradus in talibus est materia prima cū sit substantia cui non est admixtus act⁹ oino. 5. phy. cō. 8. Vnde Auer. in. 1. cap. de substātia orbis loquēs de prima materia dixit, ꝙ substātiat̄ per posse, ita ꝙ potentia est drīa substantialis eius, quia est in potētia oia siue sint formæ substātiales, siue sint accidentia, & ista dicitur esse in potentia ad esse, quia recipit formā substātialem a qua ꝓfluit esse rei ꝑ trāsmutationē substātialem. supremus aūt & ꝑfectissimus gradus materię in talibus est orbis qui seclusa intelligentia non est forma, nec est compositum ex materia, & forma. Sed dicitur materia. in actu quia est in potentia ad ubi. I inter aut ista duo extrema sunt multa media quæ reducuntur ad genus causæ materialis. sic enim elementa sunt materia mixtorum, & humores sunt materia respectu membrorum, & mēbra consimilia sunt materia organicorū. Materia & subiectum differunt. Et scias ꝙ differētia est apud Peripateticos iter materiā & subiectum. Nā materia dr̄ respectu alicuius quod nondum est, sed esse pōt & fieri pōt. unde Auer. 7. primæ philosophiæ. cō. 37. inquit. Forma est q̄ cum fuerit erit res. materia autē cū fuerit non erit res. unde æs ex quo pōt fieri Mercurius dr̄ materia Mercurīj. Subiectum aūt dicit̄ respectu formæ iā inductæ. unde æs in quo impressa est forma Mercurīj dr̄ subiectū respū ei⁹. & hoc longe ante Auer. edocuit lucidissim⁹ The. in. 1. physicę auscul. i aurea digressione de potentia, & priuatione materiæ. inquit. n. utrūq; tñ nomē. s. materiæ & subiecti, ex ħs uocibus est q̄ referunt̄ ad aliud. nā & materia dr̄ alicuius materia, & subiectū alicui subiectum, sed cū materia alicuius capit̄, tunc cū potētia priuatio neq;. i. Dē. n materia earum rerum esse q̄ factæ aut ortę nondum sunt. Cū uero accipitur ꝓ subiecto, tunc cum priuatione non est. Nihil. n. prohibet materiā alicui formę subiectum esse, illud aūt qui pōt esse materia. K Cuius continendi ptātē amisit. quapropter æs eatenus dum sine forā ulla est, recte dixeris materiā statuæ: postea ṽo quā iam est formatū iam in Apolline, aut in Mercurio factum fusumq;, non materiā amplius recte sed subiectum appellaueris. hui⁹ rei signo est illud qđ idem hoc est subiectū & ꝑmanens, alias alīo rerum materia efficit̄. Quēadmodū enim Boe. inquit. Mā qualitatibus informata non ampli⁹ materia remanet. nā ſm se informis est & spēbus oibus caret, sed adhibitis qualitatibus materia abit in subiectis.

Forma duplex. Debes pręterea scire, ꝙ forma etiam duplex est, quędam est separata a materia, & quędam est materialis, ut scribit Cōmē. 1. phy. cō. ulti. Forma materialis nūcupat̄ ab Auer. constituta in esse ꝑ subiectum, quia est educta de potētia materiæ, & est cohęrens materiæ ſm ipsum mediantib⁹ dimensionibus interminatis, & recipit totū, et partē ad diuisionem materiæ. Quēadmodū dicit Aristo. de albedine in ꝓdicamentis, ꝙ quanta fuerit superficies tantam albedinem fore dices. Formæ uero abstractę a materia non cohęrent materię mediantibus dimensionibus, ut dicit Cō. in. 2. cœli & mū. cō. 3. & in. 1. cap. de substantia orbis. & istæ dñr constituentes sua subiecta in esse, ut patet. 1. phy. cō. 63. Cōpositum duplex. Sīr cōpositum qđ est substantia est duplex. quoddā quod cōponitur ex materia prima & forma materiali. L quoddā uero ex materia in actu & forā abstracta, & sic cœlū pro aggregato sumptū dr̄ esse q̄dā substātia cōposita ex duabus naturis, sicut gñabilia & corruptibilia corpora cōponunt̄, ut dicit Auer in principio libri de substātia orbis, tñ ut inquit, Phī cōpōnē inuenerūt in gñabilibus substātījs cognouerunt ꝑ transmutationē substātialē. Alteratio. n. contrariorū inuicē coegit oēs credere, ꝙ oia corpora sunt cōposita, & non simplicia, & quod in eis sunt aliqua plura uno et maxime prima corpora. s. quatuor elementa, ut asserit Cōmē. 1. phy. cō. 5. unde ꝑ hoc patet solutio ad obiectiones illorū qui asserunt Auer. sibi contradicere in hoc q̄sito, q̄a dicūt ꝙ qñq; dicit cœlū eē cōpositū ex duab⁹ naturis. Et qñq; dicit cœlū esse corpus simplex non cōpositū, patet ꝙ æquiuocatio decipit istos. cœlū. n. sumitur tribus modis, ut dicit Aris. & Cō. in. 1. de cœlo & mū. in tex. cō. 96. Vnde qñ cœlū apud Auer. dr̄ esse cōpositū ex duabus naturis sumit̄ pro toto aggregato ex orbe & intelligentia: & orbis est una natura q̄ dicit̄ materia in actu, et altera est intelligentia, q̄ est forma abstracta in esse. Sed qñ dicit cœlū esse simplex, tunc sumit cœlum ꝓ orbe tm̄. nā orbis seclusa intelligētia est q̄dā subā simplex non cōposita ex materia & forma. neq; forma, sicut Grego. Arimineñsis, et Burlęus, & multi alīj ausi sunt dicere in uia eius, quod quidem stare non potest, sicut expresse testatur Cōmen. in præsenti theoremate. Dicit enim ꝙ nihil prohibet, ut cœlū sit materia, sed prohibet ut sit forma nam formæ est mouere non moueri, & quia orbis est ille qui mouetur. M nā intelligentia nullo modo mouetur neq; per se, neq; per accidens. Et quia materiæ est moueri & pati, ut patet. in. 2. de gñone & corrupt. tex. cō. 53. Vnde nunquā inuentum est in doctrina Aris. & Auer. orbem formam fuisse simplīr appellatum. unde. 8 primæ philosophiæ tex. cō. 12. i naturalibus autē quidē, sempiternis aūt substantījs alia ratio. forsan. n. q̄dā non hñt materiā, aut non talem, sed solum ſm locum mobile. Et in. 12. priæ philosophię. tex cō. 10. inquit. Quare materiā habuerunt, oia uero materiā hñt q̄cunq; transmutantur, sed altā & sempiternorum. Quæcunq; non gñabilia, mobilia aūt latione, uerū non gñabilē hñt, sed unde & quo. Quomodo coelū dicitur forma. Quia tñ corpus cœleste est terminans corpora mūdi huius inferioris, terminās aūt est nobilior terminato. 2. cœli cō. 74. q̄a ꝓportio terminantis, ad terminatum est, sicut ꝓportio foræ ad materiam. Forma autem est nobilior materia, sīr q̄ia cœlum continet ista inferiora. nā 1. meteo. in pricipio inquit Philosophus. Oportet autem mūdum istum inferiorem superioribus lationibus eē continuum, ut oia eius uirtus inde gubernet̄. respectus autē continentis est respect⁹

formæ

A formæ ad materiam. 4. cœli. tex. cõ. 23. Vnde Aris. in. 2. de gñone & corrupt. tex. cõ. 50. inquit. Solus autem & maxime est spẽs ignis, quia innatus est ferri ad terminũ. unum quodq; autem innatum est ferri in sui ipsius regionem, forma. n. & spẽs in terminis omniũ. Et ulr, ut inquit Cõ. in. 3. de aia. cõ. 36. respectus perfectionis ad imperfectio est respectus formæ ad materiam. Quia igitur cœlum respectu istorum inferiorum habet habitudinem terminantis, & cõtinentis, & simplr est perfectius, sicut imortale & incorruptibile mortali, & corruptibili præstantius est, ut patet. 8. physicæ auscul. tex. cõ. 75. pp istas cãa cœlum a Philosophis dicitur esse tãquã forma respectu istorum, non quod orbis seclusa substantia intelligentiæ sit uere substantia, quæ sit forma, imo est materia in actu, q nihil aliud est nisi corporeitas substantialis subiecta trinæ dimensioni, nõ composita ex materia & forma, neque pura forma, sed est materia in actu. & ut inquit Cõmen. 8 meta. cõ. 12. Et in lib. de substantia orbis in cap. 2. rectius dr subiectum, quã materia. Nã nomen subiecti dicit aliquid in actu sicut supra patuit, & quia subiectum motus est in actu. 5. phy. tex. cõ. 8. quia orbis est in quo recipit motus, ideo rectius dicitur subiectum, quia est in actu, & non est in potentia ad esse, sed ad ubi tm. Nomen autem materiæ sonat fm usitationem aliquid, ex quo potest aliquid fieri, & dici aliqd in potentia ad esse, ideo absolute & stricte loquendo cœlum pro orbe sumptum rectius dr subiectum q materia. et hoc uoluit dicere Auer. in. 2. cap. de substantia orbis sub uerbis obscuris dum dixit. Corpus aut cœleste est quasi

B materia istius formæ abstractæ, & est materia exñs in actu. Et ideo non assimilatur materiæ nisi in hoc tñ, quia est materia fixa, ad recipiendũ formã, & ideo dignius dicitur subiectum q materia. Materia. n. quæ est hic dicitur materia, quia est in potentia forma in ea fixa, & dr subiectum, quia fixa est formæ, & fit cõpositum ex materia & forma. Vbi aiaduerte, q in materia ptia, q inuenit in generabilibus, & corruptibilibus, inueniuntur duæ cõditiones. Prima est, quia forma materialis educitur de potẽtia materiæ. & sic materia dicitur eẽ in potentia forma in ea fixa, aut sigiut habet alia litera, quia forma materialis taliter est fixa materiæ, quod est constituta in esse per illam, ita q est extensa ad extensionem eius. Alia uero conditio est, quia stat subiecta formæ, & pficitur per formam. Prima conditio non est in orbe, quia intelligentia non est ex potentia orbis educta ad actum. Sed secunda cõditio bñ inuenit, quia orbis est subiectũ recipiens formam, tanquã perficientem, sed nõ inhærentem, ut quidã male opinãtur, & sic rectius dicitur subiectum. & in ista est mens Cõmẽ. & ut inquit subtilis Doctor in. 2. senten. dist. 14. solus ipse Auer. uisus est in hoc habuisse mẽtẽ Aris. & ita est sine cõtrouersia.

In materia duæ sunt cõditiones

C Propõ 109

Scientia secatur quemadmodum & res.

FREQVENTER allegat ista ppositio, & scribitur In. 3. de aia. te. cõ. 38. & sicut superius incidentaliter dixi solet allegari extra ppositum, & intẽtionẽ Aris. non. n. fuit mens Philosophi, q sciæ secantur, ad diuersitatẽ scibilium absolute. hoc. n. falsum est. nã. 2. phy. tex. cõ. 18. Æ dem sunt lineæ naturales, & mathematicæ. & Cõmen. 2. phy. cõ. 71 inquit. Cũ ens diuiditur, fm considerationem demonstratiuã intrabit una natura in duas artes, ut consideratio mathematici, & diuini de numero, & consideratio naturalis, & mathematici, de corpore superficie, & linea. Sensus igitur ppõnis illi ? tex. patet. nã ibi dr q sicut res diuidit per potentiã & actum, sic scia & sensus, ubi Auer. in cõ. pulchre ponderans hoc reddit cãm dicens, q res quatum diuæ sunt, eędem ipsæ sunt eędem in illo modo, & in quẽ hñt easdem diũas. unde si sensus fuerit in potentia, & sensatum erit in potentia, & si in actu etiam in actu, & sic de intellectu, et intellecto. unde eodẽ actu, quo sensibile actu, sentitur eodem sensus actu sentit et eodem sensus actu sentit, & eodẽ actu, quo intellectus intelligit eodem obiectum intellm intelligitur. Sic

enim dicit Phs in. 2. de aia. in tex. cõ. 141. quod un⁹ & idẽ est actus sensibilis & sensitiui, sicut in simili. 3. phy. te. cõ. 20. dr unus & idem est actus motiui & mobilis, sic etiam sentire debes, quod unus et idẽ est actus intelligibilis & intellectus, concomitantur igitur & idẽtificantur mõ prædicto scia, & res scita quo ad actum & potẽtiam, & hoc formaliter loquendo. Habet ueritatem etiam propõ ista de scientia nřa, quia de illa loquitur Aris. in. 3. de aia. Fallit aũt de scia Dei, & intelligentiarum, quia scia in deo, & intelligẽtiis non diuiditur fm diuisionem, q datur per potentiam & actum, nec per usũ, & particulare, sicut dicit Cõmen. 12. meta. cõ. 51. sed scia in intelligentiis, diuiditur fm diuersitatem scientium. scia. n. Dei de entibus est tali modo, quasi nulla aliarum intelligentiarum particeps esse potest, quia entia ut pdiximus nihil diuersum sunt a scia Dei, ut in illa continentur, & nullibi ens simplr omnibus modis est idẽ cũ intellu scientis, sicut in primo principio. D

Potentia quæ potest in maius potest in minus. Propõ 110

GLOSSATVR ppositio & ueritatẽ habet in potentiis actiuis, fallit in passiuis. Potẽtię autẽ actiuæ differunt a potentiis passiuis, ut scribit Cõmẽ. in 3. de aia. cõ. 4. nã uirtutes passiuæ sunt mobiles ab eo cui attribuuntur, actiuæ aũt mouent illud cui attribuuntur. i. respectu obiecti. & est intentio Philosophi in. 9. primę philosophię. in tex. cõ. 2. ubi inquit. Potentia passiua est principium transmutandi, ab alio inquantum aliud, & potentia actiua est principium transmutandi aliud inquantum aliud. unde sensus cum sint de uirtutib⁹ passiuis, ut est sententia Philosophi in. 2. de aia. tex. cõ. 51. ubi dicitur. Sensus autem in ipso moueri & pati aliquid accidit, & Cõ. in cõ. dicit q primum considerandum de sensu est utrũ. s. sic numeratus in uirtutib⁹ actiuis, aut passiuis, & cum posuit ipsum esse in genere uirtutum passiuarum dedit cãm istius existimationis quod sensus sit fm passionem, quia existimatur, q sensus alterantur a sensibilibus, aliquo mõ alterationis. In uirtutibus aũt sensitiuis allegata ppõ ueritatẽ non habet, uidelicet q si patitur a maiori quod patiat a minori, sed habet se cõuerso mõ, quia in talibus, q potest pati a minori potest a maiori. colligitur hoc expresse ex menta Philosophi in. 1. cœli & mũ. tex. cõ. 116. & 117. Similiter alia ppositio famosa q dicit, quicquid põt potẽtia inferior, potest etiam superior, ueritatẽ habet in potentiis actiuis, & in potẽtiis existibus in materia. Fallit aũt propositio ista in uirtutibus passiuis, & in potẽtiis abstractis a materia, nã potentia cœli, q est prior natura, & pfectione elementorum, potentia non põt q ? quicquid põt elementa. sitr apud tenentes in uirtutibus sensitiuis interioribus, qd alterius uirtutis est recipere, & alterius retinere, quia uirtutes tales sunt organicę, & in talib⁹ receptio fit p humidũ, & retentio per siccum, uirtus imaginatiua est superior sensu cõi, & tñ non potest id quod potest sensus cõis, quia sensus cõis iudicat, & cõponit, & diuidit, & hoc non facit uirtus imaginatiua. In potentiis etiã abstractis a materia fallit ista propositio. nã itellus polis intelligit ea quæ sunt hic, puta singularia et priuationes, & tñ intells agens, qui est pstantior intellectu poli nihil intelligit eorũ quæ sunt hic, ut dicit Cõ in. 3. de aia. in cõ. 19. Et Themi. ibidẽ cap. 45. ubi inquit, super expõ. tex cõ. 25. ubi Aris. uult q intellectus possibilis intelligit priuationes, & non intellectus agens, quia est qñq; in potentia, & quandoque in actu. Inquit pro hinc, siquis intellectus est ab omni potẽtia exolutus liberq; is neq; malum, neq; priuationem intelligit, qualis exterior intellectus uidetur idest agens, & eo amplius cã rerum princeps. i. Deus. & Auer. in. 3. de aia. cõ. 36. inquit. Ex eis cõprehendentibus q non sunt admixta materię quod cõprehẽdit minus perfectũ, nec esse est ut cõprehendat perfectius, sed non econtrario. Sitr etiã in potentiis actiuis, in quibus tenet illa ppõ, quicquid potest potentia inferior potest superior, intelligitur exclusiue, quia ad oẽm effectum ad quem concurrit cã inferior con B F

G currit superior, sed non intelligitur q superior possit cāre, non concurrente cū inferiore, sicut sol & hō generāt hominem, & tñ sol non posset causare hoiem non concurrente hoie. Et aduerte q causa & potētia superior nobiliori mō concurrit quā potētia inferior. unde uegetatiuū est in sensitiuo, sicut trigonū in tetragono, ex. 2. de aia, & uegetatiuum in aialibus uegetat, auget, & generat aial. in plantis aūt uegetat, & auget, & generat plātā. Nota. Et nota quod ista ppositio, quod potentia primo mouēs est nobilior potentia secundo mouente, & ultimo moto, q colligit ex intentione Phi in. 8. de physico auditu. tex. cō. 38. & est auctoris libri de causis dicentis, q cā prima plus influit quā cā secunda, et per consequens est nobilior, ueritatē habet, ubi secundum mouens recipit uirtutem & influentiā motiuam a primo mouente. Sed qñ non recipit ueritatem, non habet. Nam certum est, q in uirtutibus interioribus primū mouens est sensus cōis, & ultimum motum est uirtus memorialis, & tñ uirtus memorialis est magis spiritualis inter oēs uirtutes sensitiuas, teste Auer. in. 3. de aia. in cō. 6.

Propo. IIII. *Si nō eēnt substātiæ abstractæ, physica eēt prima philosophia.*

ELICITVR ista propō ex. 6. meta. tex. cō. 3. ubi dicit Arist. Si quidem ergo non est aliqua altera substantia pter natura consistentes, physica utiq. erit de prima scia. Magna est altercatio circa hoc apud diuinos. Ant. Trōb. opinio. Antonius Trōbeta excellens in scia diuina, & pceptor H meus uenerādus in spāli quadā sua qōne, de hoc isto mō deducit istam consequentiam, & cōiter omnes sic deducere consueuerunt. Inquit. n. q stante casu, quod non sint substantiæ nisi natura consistentes, tunc metaphysica non esset distincta a naturali, quia istæ sciæ distinguunt penes modū diffiniendi diuersum, qui insequitur distinctionem obiectorum formalium. nā modus diffiniendi metaphysicus oīno abstrahit a materia, quia sicut ens quod prīo cōsiderat, ita & quodlibet inquantum ens non includit materiam, & addit quod ideo metaphysica abstrahit a materia sensibili, quia considerat aliquid, quod est simplr abstractum secūdum esse, sicut sunt substantiæ abstractæ. Alia autem abstracta sm considerationem considerantur ppter ista q sunt abstracta sm esse, & ideo ubi tm̄ eēt substantia naturalis non esset aliqua substantia abstracta sm eē, ergo nō oporteret ponere sciam aliquā quæ abstractius consideraret quā naturalis, q licet posset considerare ens, & alias quiditates abstrahendo a motu, & quātitate. ista tñ scia seu consideratio non pertineret ad aliquā sciam priorem physica, quia stante isto nulla esset scia, q consideraret de ente priori simplr, quia prima entia essent naturalia, & ita consideratio de quiditate, mō abstractio pertineret ad eādem sciam ad quā spectat consideratio modo non abstracto. s. in ordine ad motū, & alias passiones na- I turales, & sic physica esset prima scia, & pria phia. Obiectio Sed tunc obijcit contra se, quia illo casu stante adhuc conceptus entis abstractus a substantia naturali pertineret ad Solutio. aliam sciam, quia esset abstractior conceptu proprij obiecti. Ad quod duplr rñdet. prima rñsio est, q ad hoc qd conceptus abstractior non egrediatur limites sciæ, duo requiruntur. Primum q non sit cōior conceptu pprij obiecti. Secundum q non abstrahat tanta abstractione, quod sit abstractus ab ordine essentiali, & habitudine ad subiectum primum, quod signanter dr propter mathematicā, quæ in illo casu esset distincta a physica, quia abstraheret quantitatem ab ordine essentiali, & attributione ad materiam sensibilem, ita in casu pdicto scia naturalis consideraret ens, & quodlibet transcendens dūmodo non circūscriberet ipsum ab ordine essentiali eius ad subiectum pri- Impugna. mū. Sed salua pace ista dicta sunt mihi dubia. Primum quidem in quo dicit, quod in illo casu phia naturalis eēt prima phia, quia nulla esset de ente simplr priori nō apparet uerum eē, quia licet naturalis consideret de substantia, quæ est ens simplr prius accidente natura, cognitione, diffinitione, & tpe, ut patet in. 7. priæ philosophiæ. te. cō. 4. Mathematica autē est de quātitate, tñ prioritas sciæ & K distinctio, ut patet in. 6. meta. tex. cō. 2. attenditur penes altum, & altum abstractionis modum, & diuersum modū diffiniendi. mō maior, & altior abstractio est in scientijs mathematicis, quā sit in naturalibus. Nā entia mathematica sunt sicut cōcauū, & naturalia sunt sicut simū. hñt. n. se naturalia per additionem ad mathematica, & ex consequenti stante illa distinctione data per Philosophū in. 6. meta. penes diuersum diffiniendi modum in casu illo quo non essent aliæ substantiæ, nisi natura subsistentes mathematica adhuc, & si de quantitatibus, sit esset naturalia prior naturali. Et confirmatur quia etiam de facto itacontingit, q sciæ mathematicæ sunt mediæ inter naturales & diuinas. nā sm Peripateticos sunt ppter exercitium, & non ppter finem hoia ultimum, ut dicit Cōmen. in suo pologo super lib. phy. quia intells hois postquā uenatus est cognitionem entium naturalium concernētium materiā, tā sm esse, quā etiā sm diffinitionem, anteq proueniat ad aliud extremum, ui delicet ad notitiā entium separatorū a materia utroq mō opus est ipsum pexercitari in cognitione scibilium, medio modo se hñtium, uidelicet q quo modo sunt in materia, & quoquo modo abstrahunt a materia, sicut sunt entia mathematica, & secundum aliquos in hoc ordine est scia de aia etiam. licet. n. Aris. dicat in principio L libri de anima, q una scia excedit aliam, uel ex parte obiecti, uel ex certitudine demonis: illud locum habet loquēdo quantum ad nobilitatem obiecti. nā ut ipsemet Arist. fatetur. 6. meta. in tex. cō. 2. honorabilissimā sciam oportet circa honorabilissimum genus eē. unde bñ cōcederem in illo casu argumenti, quod scia naturalis esset nobilior ex parte obiecti, quam sint sciæ mathematicæ, & non tñ propter hoc scia naturalis esset prior quo ad modum formalem abstractionis penes quem sciæ distinguunt. Nec uideat tibi mirum hoc, quia in simili Cōmen. dicit in. 1. de anima, cō. 1. artes non differunt abinuicē, nisi altero duorum istorum modorum. s. aut cōfirmatione demonis, aut nobilitate subiecti, aut utroq v. gra. qm̄ geometria excedit astrologiā, per confirmationem demonis. astrologia autem excedit illā per nobilitatē subiecti. Amplius mihi est qualiter illo casu stante mathematica esset distincta a physica, & notitia entis inquantum ens nō esset disticta. Vnde arguo sic. non minus esset abstractus conceptus entis cōis naturalibus, & mathematicis, quā cōceptus quātitatis ut patet, sed per se scia de quātitate illo casu stante esset distincta a naturali, ergo & scia de ente inquantum ens esset distincta. Nec uidet ualere rō, q adducitur contra hoc, qua dr q conceptus entis non esset abstrahibilis. hoc. n. est uoluntarie dictum, quia per casum non magis concerneret materiā sensibilem ens inquātum ens quam M quantitas, q est imediata affectio insequēs materiam sm Peripateticos. Et quod deinde dicit in solutione illa ad argumentum non satisfacit, quia etiam ita de facto cōtingit quod naturalis. nunc etiam considerat de ente & substantia, ut ista cōtrahunt ad habitudinē essentialē sui subiecti, quia licet ista materia est ens, sic considerationis metaphysicalis, tñ ista materia est ens, mobile, uel ens sensibile est naturalis considerationis, ut patet. 12. primæ phiæ. 5. & 6. cōmentis. & 7. meta. cō. 9. unde casu illo stante dicerem, q de ente etiā consideraret mathematicus, & de substantia etiā per habitudinē ad rationē formalem sui subiecti maxime, quia ipse tenet cum Scoto substātiam corporeā esse subiectū mathematicarum sciarū. Alia solō quā Scoti... ponit pfatus Doct. est ista, si metaphysicus inquit considerat quiditates rerū solū in uli, si ex casu essent tm̄ quiditates naturales non essent quiditates ules, & abstractæ, quæ essent cōes alijs a substantijs naturalibus, quia ex posito, si nullū aliud ens esset, tunc physica haberet considerare omnium quiditates, & ita metaphysica non esset prior scia naturali. unde arguit sic. si metaphysica in illo casu esset prior naturali, aut ergo consideraret quiditates ules abstractas, aut particulares non secundum, quia illas

non

A Impugna. nõ cõſiderat nec uſes,cũ p casum ille non eſſent,q̃a oẽs eſſent naturales, Sed iſta ſolo ſecunda patitur ẽt maniſeſtã inſtantiã,quia in illo caſu nõ uideo qũo ſolũ q̃uiditates naturales ſolũmõ eſſent,q̃a adhuc remanerent q̃ditates mathamaticę,uñ ex illa deductiõe ſeq̃ uř,nõ ſolũ philoſophiã naturalẽ eſſe primã,imo oẽm ſciam,& hoc nõ uř eſſe uerũ,nã licet in illo caſu intellectus humanus non hẽret cognitionẽ abſtractorũ ſm eſſe,poſſet tñ adhuc habere cognitionẽ naturalẽ,& mathematicã,nã intellectus innatus ẽ diuidere cõiũcta in eſſe,ut dicit Cõ. in.12.meta.cõ.39.uñ adhuc alia eſſet rõ lineæ in q̃tũ linea eſt & alia eſſet rõ lineę terreſtris,ut manifeſtũ eſt,uñ nõ uideo qũo in illo caſu naturalis ſcia oẽm quiditatem cõſideraret,nã aut hoc eſſet in uniuerſali,aut in particulari nõ ſm,q̃a mathematicę quiditates ptinerẽt ad mathematicum,nã Com.in.1.phyſi.cõ.ulti.habet.q̄ ſi ſcia naturalis nõ demõſtraret iſtud genus entiũ abſtractorũ eſſe,tunc nõ eſſet niſi ſcia naturalis,& doctrinalis, manifeſtũ eſt ãt q̄ per ſciam doctrinalẽ non intelligunt Peripatetici,niſi ſcias mathematicas , nec in uñ, q̃a modus abſtrahẽdi non eſſet illo caſu ſtãte magis abſtractus quẽ conueniret naturali potius,q̃ mathematico , imo adhuc abſtractior eſſet ille q eſſet mathematici,nã caſu quo metaphyſica non eſſet poſſet remanere naturalis,& mathe-

B matica p Auer.in conſequentia eius iam adducta ex cõ. ult.primi phy.Manifeſtũ eſt ãt q̄ modus abſtrahẽdi mathematici eſſet abſtractior,& altior q̃ ille q eſſet reſpe-

Opi.aliorũ. ctu naturalis,& ſic ſecũda ſolo ſtare nõ põt,ut patet clare intelligenti. Aliĳ ãt conterranei nři dixerunt q̃d caſu illo ſtante ſi conceptus aliquis abſtraherer a materia ſenſibili & intelligibili,adhuc ille conceptus includeret materiã,& pertineret per cõſequens ad naturalẽ philoſophiam,quia philoſophia naturalis eſt prior mathematica & eſt ſolutio magiſtri Franciſci Netitoneuſis concurrẽ-

Impugna. tis preceptoris mei. Hoc quidẽ ẽt non uidetur poſſe ſtare quia ſi ille cõceptus eſt abſtractus ab utraq; materia ſenſibili & intelligibili quã igitur materiam includit,aut naturalem,aut intelligibilẽ?ſi naturalẽ,quare etiam non in-

Opi.ppria telligibilẽ,ſi ab utraq; abſtractus eſt ? Preterea.Si abſtractus eſt qũo illã includit?ſi neutrũ includit,& eſt dare tertiã materiã indifferentẽ utriq;,tũc ille cõceptus erit alterius artificis diſtincti a naturali,& a mathematico. Et pp hoc poſt longã perſcrutationem circa hoc uiſum eſt mihi dicere,ſalua ſemper reuerentia aliorum aliter ſentientiũ,q̄ & ſi conſequentia illa abſolute proferri uideatur ibi ab Ariſt.tñ ad hoiem deduci habet,antiqui.n.opinabanť q̄ ens ſenſibile,& ens inquantũ ens cõuerterenť & per conſequens in uia eorũ ſequiť ineuitabiliter,q̄ ſcia

C cõſiderans de ſubſtãtia ſenſibili ſit pria philoſophia. Iſti enim antiq̃ contra quos deducitur hic ſermo,non cognouerũt genꝰ entiũ abſtractorũ,uñ apud eos iſta cõuertunť ens inq̃tũ ſenſibile,et ens,inq̃tũ ens et opinabanť q̄ prima entia,& primę ſubſtantię ſunt ſenſibiles. Vñ adduco ſuper hoc teſtem Ariſt.in.4.primę philoſophię.in tex. cõmẽ.7.ubi inquit. Vñ nullus particulař intendentiũ nititur dicere aliquid de eis,ſi uera aut nõ,nec geometer,nec arithmeticus,niſi phyſicorũ quidã merito facientes, hoc ſoli nãq; putantur de tota natura intendere & de ente.

De iſtis etiã loquutus fuit Ariſt.in principio.4.de phyſico auditu.dũ dixit,ea nãq; q̃ ſunt oẽs opinanť alicubi eſſe,uñ iſti exiſtimabãt oẽ ens in loco eſſe & p cõſequẽs non erat apud illos aliud genus entiũ niſi ſenſibilium ſm rem. Et de iſtis ẽt loquitur Ariſt.in.4.meta.in tex.com. 22.ubi inquit.Huius aũt opiniõis cã eſt,quia de entibus quidẽ ueritatẽ intendebãt,entia aũt putauerunt ſenſibilia ſolũ. Et de iſtis etiã loquitur Ariſto.in.1.primæ philoſophiæ.in tex.com.18. ubi Com.in com.expreſſe dicit quõd multi homines reputant ſcientiam naturalẽ, & diuinam eſſe eandem ſcientiam. Et ideo Commen. primo phyſi.com.ulti.animaduertens ad hoc quod modo dixi inquit.ſi hic uidelicet in ſcientia naturali nõ demõſtraretur iſte modus entiũ.ſ.ſeparabiliũ , non eſſet niſi ſcientia

D naturalis &doctrinalis,& iõ antiqui naturales exiſtimauerunt q̃d ſcia naturalis eſt prior oibus ſcientĳs,dicentes q̃d ſubiecta eius ſunt priora oibus entibus.Et quia uerũ atteſtař ſibi,& eſt ſibi conſonũ ex oi parte,ut dicit Ariſ. in.1.ethi.ca.8.ſic ni fallor deductio iſta,& Ari.& Auer.

Opi aliorũ intelligi habet. Nã q̄ aliqui uolẽtes iſtam cõſequentiam Aue.cõ.ult.deducere dicũt,ſic dẽre deduci,ſi metaphyſica poſſet pbare ſubſtãtias abſtractas eſſe,illud nõ poſſet eſſe niſi p motũ:ſed ois ſcia pbans p motũ aliquid eſt naturalis:igiť metaphyſica eſſet ſcia naturalis,& per cõſequens nõ ſunt niſi duæ ſciæ.ſ.naturalis,& doctrinalis.

Impugna. Hoc quidẽ ſtare nõ põt,nã multa pbat naturalis p media meta.ſicut q̃ñ diſputat in.1.phy.cõtra antiquos negãtes principia cognitionis,& eẽ ſcię naturalis inducẽs habitũ meta.& tñ nõ pp hoc ſcia naturalis eſt meta.ſilr metaphyſicus multa demõſtrat p media naturalia licet uniuerſaliori mõ,ut patet p Auer.in.2.primæ philoſophię.ĩ cõ.6.ubi Ari demonſtrat q̄ in cauſis efficiẽtibus, & mouẽtibus nõ eſt pceſſus in infinitũ,nã tota illa demõſtratio principaliter inniť medio naturali,quia totã illã tõnẽ ptractat cũ motu,uñ inquit ibi Cõ.q̃d cõſideratio uľis in oibus cauſis,in eo q̃d ſunt cãæ,eſt huius ſciæ,& Ari.q̃uis utať hic demonſtrationibus ſcientiæ naturalis,tñ in-

E ducit eas uľius,q̃m q̃to demonſtratio fuerit uľior,tanto magis erit pprior huic ſcientię,& Ariſ.ſe obſeruat in hac intentione.ſ.in inducẽdo demonſtrationes uľes,alio mõ quã in ſcia naturali,& hęc eſt cã in iteratione illatũ demonſtrationũ in hac ſcia,& idro non ualet dictũ iſtorũ q̄ ſi meta.demonſtraret ſubſtãtias abſtractas, cum hoc non poſſet facere,niſi p motũ tanq̃ p mediũ,iõ ſcia diuina eſſet naturalis,patet q̃d eſt fallacia a ſm quid ad ſimpliciter,licet.n.diuinus in illo caſu induens habitũ naturalis diceret quo ad illud eſſe naturalis,tñ ſimpliciter nõ ſequitur q̄ ſcientia naturalis,& diuina ſunt eadem ſimpliciter. Amplius,ſi rõ illa ualeret pariformiter ſequeretur,q̄ ſi ſcię mathematicæ demonſtrarent ſubſtãtias abſtractas eſſe,cũ hoc non poſsit fieri niſi per motũ,& cũ ois ſcientia demonſtrans aliquid per motũ ſit ſciẽtia naturalis,tunc igiť ſcientię mathematicæ eſſent naturalis& ita ſtante illa forma arguendi ſequiť q̄ ſi hoc genus entiũ ſeparatorũ a materia non demõſtrať in ſcia naturali, tunc nulla alia ſcia remaneret niſi naturalis contra Aue.

Euaſio. forte dices hoc nõ põt dici de mathematicis,quia illę nõ conſiderant de ſubſtantĳs. Contra,ſaltẽ ſequiť de Aſtro-

Solutio. logia quę ſola ex mathematicis de ſubſtantia ſempiterna theoriam facit ut dicit Ariſto.in.12.primæ philoſophiæ,

F tex.com.44. Amplius eſto q̄ nulla prorſus ex mathematicis ſcientĳs de ſubſtantia conſideraret,adhuc tñ illa conſequentia eſſet neceſſaria maxime ſm taliter opinantes,licet tam antecedens q̃ conſequens ſint impoſsibilia uidelicet ſi ſcientię mathematicæ demonſtrarent ſubſtantias abſtractas eſſe,tũc ſcientiæ illæ demonſtrarent hoc per motum,ſicut ſi lapis uolat lapis habet alas.conſequẽtia iſta eſt neceſſaria ,ut dicit Auer.7.phyſi.com.2.& ita in uirtute iſtius deductiõis Com.non hẽret intentũ ſuũ. Moderniores aũt aliter illã conſequentiã Auer.deducũt

Deductio modernorũ. preſupponentes unum q̃d conceptus entis ſit indifferens abſtractis,& non abſtractis,& q̃d abſtracta ſunt in duplici dñia uidelicet,p eſſentiã ut Deus, & intelligentiæ,et per indifferentiam ut conceptus entis ſubſtãtiæ unius boni,& ueri,& id genus q̃ trãſcẽdẽtia cõiter nuncupanť & tũc dicunt q̄ ſi ens abſtractũ p eſſentiã nõ eſſet,tũc nec p cõſequens ens abſtractũ p indifferẽtiã eſſet,ſicut ſi rõnale non eſſet,non eſſet aial q̃d eſt indifferens rationali, & irrationali,& ita ſi entia abſtracta non eſſent uidelicet ſubſtãtię ſeparatæ,tunc non eſſet ens abſtractũ p indñiã cũ conſideratio iſtius principaliter ordinať ad illam quę ẽ de abſtractio p eſſentiã , & ita prima philoſophia non eſſet,& ſic non remanerẽt niſi duæ ſcientiæ ſolũmodo ui-

Impugna. delicet naturali,& mathematica. Sed nec iſta deductio

G stare pōt in uia Com. quia ipse non dicit si entia abstracta nō essent, nō eēnt nisi naturalis & mathematica, ita q̄ arguat a destructione subīri sciē ad destructiōē misciē nā ex illo medio ēt sequerenē destructio aliarū sciarum, nā si substātię abstractę non eēnt, nō eēnt ēt naturalea, nec entia mathematica essent. Et pterea istę sciē ēt ordinanē ad primā philosophiā, q̄ ē ultima uia doctrinæ, licet si prior uia naturę ut dicit Com. in. 6. primæ philosophię. cō. 3. & in. 7. meta. cō. 39. & Auic. in prima Fen, primi doct. t. i. c. de subiectis medicinę, inquit, pricipia sciētiarū particularū, tanq̄ credita recipiunē, & in alijs sciētijs, q̄ sunt fm ordinē añ eas ratiocinanē, & ita fit donec principia nlum sciētiarū ad philosophiā primā, q̄ metaphysica nūcuparur, eleuērur. Amplius in illo casu uidetur, q̄ si per impossibile entia abstracta non essent, & posset, ut isti dicunt, intellectus intelligere sine implicatione contradictionis remanere duas scientias. s. naturalē & mathematicā, dico q̄ adhuc daretur tertia sciētia distincta ab istis, qa a cōceptu entis sensibilis cōcernētis materiā fm esse & rōnē, & a conceptu entis concernētis materiā solū fm esse, non aūt fm rōnem, posset abstrahi cōceptus entis inquantum ens, quē ego dicā in illo casu eē indifferentē utriq̄, sicut ī exēplo. q̄ ipsi adducūt, esto q̄d non esset homo in rerum natura, non implicaret contradictionem abstrahere ab equo, & asino conceptū animalis. Et confirmaē, quia teste Porphyrio destructis dif
H ferentijs diuisiuis, & speciebus cōstitutis per illas, nō est implicatio contradictionis apud intellectū remanere cōceptum gñis. a pari ego dicerem, q̄ & si substantię separatę non essent adhuc sine implicatione contradictionis conceptus entis abstrahi posset a naturalibus, et a mathematicis entibus. Et cōfirmatur, qa intellectus fm Aue. 12. primæ philosophiæ cō. 39. innatus est diuidere cōiuncta in esse i modo remanentibus duabus scientijs solū naturali & mathematica, patet q̄ cōceptus entis q̄ditatiūe includereē in utroq̄, & esset in plus, & magis cōmunis, q̄ unusq̄sq̄ illorum, & patet q̄d cōtēplatio de isto cōceptu cōi, & de ppríetatibus eius, nō magis esset naturalis q̄ mathematicæ disciplinę. & ita uideē seq̄, q̄d esset alia scia. Et ideo relictis aliorū deductionib⁹, uideē mihi, q̄d

Op. ppria. Diūō sciarum specu-latiuarum.

tatio Auerr. isto mō deducaē. Pro quo suppono q̄d sciæ speculatiuę distinguunē inter se penes triplicē abstractionis modū, q̄ ē penes diffinitionē. nā q̄dā abstrahit a materia secūdū esse & rationē & de his est scia diuina. q̄dā uero abstrahit fm rōnē tātū, & nō fm eē, & de ijs est mathematica, q̄dā uero neq̄ fm esse, neq̄ fm rōnē abstrahit a materia sensibili, sed utitur sola abstractione uls a singularibus, qua abstractiōē etiā utunē aliē sciē, & talis est scia naturalis, nam. 1. de aia. tex. c. 16. naturalis diffinit p materiā, & dialectic⁹ p formā, cū igiē met. sit de abstra
I ctis utroq̄ modo, & principalissimū subiectū eius sine substātiæ separatæ, scia autē cuius subiectū latet nos haberi nō pōt sine cognitione eius. & qa substantiæ abstractæ, in nulla scia fm ipsum demōstrari pñr, nisi in scia naturali, qa nullum mediū efficax est, nisi uia motus. ideo si in scientia naturali, tale genus entium separatorum a materia nobis nō innotesceret uia motus, tūc nō possemus habere distinctam cognitionem sciæ diuinæ, qñquidē lateret nos subiectū eius principalissimū maxime, quo ad illam partē ubi scia diuina, agit de abstractis substantijs & ita non remanerent nisi duæ sciē. s. naturalis & mathematica, oīs. n. scia, ut ipse dicit præsupponit suū subiectū esse, aut qa est notū de se, aut quia sumitur tanq̄ notum ab alia scia in qua fuit, demōstratū, in casu āt nr̄o cū substātię sepatæ, q̄ sunt subiecta sciē diuine, ut ip̄e dicit Cō. ultio primi phy. cū nō sint notæ de se, nec ī alia scia possint demōstrari eē nisi ī scia nāli, pp cām assignatā. seq̄ē ergo q̄d si in scia nāli, nō demōstrātur ī nulla demōstrāē & ita lateret nos, & ita duas solū scias habere possemus s. naturalē & mathematicā saltem distincte & pfecte in

Obiectio.

suo proprio gñe, nā tō Auer. a signo uē procedere. Et si

K arguas, saltē meta. posset remanere, quo ad illam partem in qua agit de substantijs sensibilibus, quia argumēta adducta per nos contra alias deductiones pōt reflecti contra nos. Et ad hoc concedo totū fm istā rōnē, & in-

Solo ph.

tentio eius est, quod si substantiæ abstractæ non demonstrantur esse in scientia naturali, tunc non essent nisi scia naturalis & mathematica. s. pfecte distinctæ in pprio genere, metaphy. autem non esset quo ad nobiliorem sui partem, & est illa in qua de abstractis intelligentijs pertractat. Aut aliter dici debet, & melius iudicio meo, q̄d

Sola s.

Auer. hic per alia uerba facit illam eandē consequentiam q̄ facit Aristo. in sexto primæ philosophiæ, quæ est ad hominem, ut prædiximus uidelicet q̄d si non essent aliæ substantiæ nisi natura consistentes, tunc physica esset prima philosophia, ita Com. dicit in simili si in scientia naturali nō demōstrareē illud genus entiū separabiliū esse, qa talia non sunt, ut opinabantur antiqui, tūc nō essent nisi duæ scientiæ. s. naturalis & doctrinalis, ita q̄d deductio Auer. est ad hominē qualis erat deductio Arist. & quod ita debeat intelligi snia eius, adducamus uerba eius completa. inquit. n. ī cō. allegato, uidelicet in ultio primaphysi. & totū hoc est contrarium eius quod existimauit Auic. qm̄ si hic non demonstraē istæ modus entium. s. separabilium esse, non esset nisi scientia naturalis, & doctrinalis. & subdit immediate, & ideo antiqui naturales existimabant quod scientia naturalis est prior omnibus scientijs, dicentes quod subiecta eius sunt priora oībus entibus, manifestū est aūt quod taliter colligimus in conclusiōē sicut seminauimus in pncipijs, et ita uidetur quod an
L tecedens illud sit ad hoiem, ex quo sequiē illud cōsequēs & ista ē una de pncipuis causis erroris cōtingentibus expositoribus qa multa sunt q̄ Arist. deducit ex datis ab aduersarijs, & ipsi uolunt illa simplr sustinere, ac si ex principijs Arist. sequerenē. & hoc accidit, qa dimittunt text. Aristote. & inspiciunt expositores, sicut dicit in simili de Auic. Com. in. 3. de anima. cō. 30.

Actio agentis nihil aliud est quam extrahere rem de potentia ad actum.

Propō xx

FAMOSA nimis est propositio, & formalr scribitur ab Auer. in libro destru. destru. in dispu. 2. in solu, quinti dubij & . 7. meta. cō. 28. & . 12. meta. 18. & . 44 cō. Aduerte ne equiuocatio sit cā, cōfusionis primo coeli. tto. & . 7. metaphy. cō. 36. quod actio q̄nq̄, sumiē uere, & q̄nq̄ sumitur fm similitudinem, & trāsumptiue, & ita etiā passio dupliciter sumitur colligiē ista distinctio ab

Actio dupl.

Auer. 4. coeli & mundi com. primo. ubi scribit res æternę nō habēt agēs nisi fm similitudinē, neq̄ habent ex quatuor causis nisi formalē & finalē, & si habuerint aliquid quasi agens non erit nisi instrum est forma illi, & conseruans ipsum, & . 12. meta. cō. 29. scribit consimilē sentētiā
M dicens in substantia æterna inueniunē causæ q̄ p similitudinem dñr causæ cum causis generabilibus & corruptibilibus, & in tertio de anima cō. 5. in prima parte digressionis, ubi recitat opinio. Theophrasti, & Themistij auctoritate eorū colligiē ibidē ista distinctio, quia dicebāt q̄d isti tres intellectus agens & recipiens, & intellectus speculatiuus sunt idem subiecto, ut dicit etiam. 3. de aia. cō. 20. ex mente ipsorū, & quia intellectus speculatiuus resultabat ex intellectu agente, ut tangit intellectū materialem, cum recipiens sit eternū, & agēs æternum, necesse est, ut factum sit eternum, & quia opinati sunt hoc cōtingit, ut in rei ueritate non sit intellectus agens, neq̄ factum, cū agens & factum non intelligantur nisi cū generatione, & tpe, aut dicat ne quod dicere hoc agēs, & hoc factum non est nisi fm similitudinē, ecce q̄uo de mente Theophrasti, & Themistij colligitur ista distinctio. Actio proprie dicta est in rebus corporalibus tm̄, & est duplex. Quædā est corruptiua, & ista fit merito contrarietatis, & fit per qualitates alteratiuas quæ sunt quatuor primæ qualitates. s. caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas,

Actio ppria dupl.

tas,

A tas, quarum duę. ſ. calliditas, & frigiditas dñt actiuæ, & duæ reliqua. ſ. humiditas, & ſiccitas dicuntur paſsiuæ, nõ quia ille nullo mõ patiantẽ dictę ſunt actiuę. Nec iſtę ga nullo mõ agãt dictę ſunt paſſiue, ſed hoc ẽ ĩ reſpectu mixti gñandi, dicit. n. Aue. ĩ principio. 4 meteoro. cõ. 1. in ſua paraphraſi. Debes ſcire q̃d nõ dẽmus dubitare in hoc q̃d diximus q̃d humiditas & ſiccitas ſunt paſsiua, & frigus, et calor actiua, qm̃ iuenimus illas quaslibet agere ſibi ſiña, ſiccũ. n. gñat ſiccũ, et humidũ humidũ ſicut facit calidũ calidũ, & frigidũ gñat frigidũ, qm̃ hæc p̃dicta ꝓpoſitio de paſsiuis, & actiuis nõ cõſiderabaẽ niſi in cõparacione actionis indiuiduorũ mixtorũ, & paſsiuorũ nõ in ſe, in hac. n. mixtiõe fuit inuẽtũ ꝙ calor, & frigus ſunt quæ cõiungunt, & applicant elemẽta rerũ ad ſeinuicem & admiſcẽt quouſq; gñetur ex illis elemẽtis res noua, et fuit humidũ inuentũ cũ quo recipit res paſsionẽ caloris, & frigoris, & mixtionis, & ſiccitas cũ qua recipiẽ incorporatio, & ſtatio in ſe, & ita igiẽ illa fuerunt cõparata ad actionẽ, & iſta ad paſsionẽ. & ſic dẽt iacere, ga lr̃a ẽ corrupta cõiter in illo loco, & bñ dicit, & ẽ ex mẽte philoſophi ibidẽ in tex. cõ. a. inqt. n. Eſt ãt ſimplex & naturalis gñatio ꝑmutatio ab his uirtutibus cũ hẽant cõnẽ, ex ſubiecta materia unicuiq; naturę, hę ãt ſunt dictæ uirtutes paſsiuę, gñant ãt calidũ, et frigidũ obtinẽtia materiã.

B Et aduerte, ꝙ loquẽdo, de tali actiõe ſolæ iſtæ quatuor qualitates ſm Peripateticos effectrices dictę ſunt, ga ſolũ alterãdo ſubiectũ ad aliã ſpẽm trãſire faciunt, acuitas gdẽ incidit tẽ ſibi approximatã, ſed non alterat eius naturã, ne ꝗ; durities ita põt alterare, q̃d ſibi ꝓximũ eſt, ut ad aliã ſpẽm trãſire faciat ſubſtãtiã eorũ q̃ ſibi ꝓxima ſunt.

Et aduerte ẽt ꝙ aliter ẽr dici p̃t, qua te caliditas & frigiditas dictæ ſunt actiue humiditas, & ſiccitas, paſſiue, uidelicet ĩ reſpectu ad ſenſum tactus cuius ſunt obiecta, nã reſpectu tactus illæ ſunt magis actiuæ, q̃ paſsiuæ, ita ſcribit Aue. in. 2. colliget in. c. 31. de accidẽtibus ſupuenientibus uirtuti ſenſibili. Aduerte tñ, ꝙ ex actiuis caliditas eſt maioris actiuitatis, q̃; friditas, nã frigus ẽ ſicut caloris priuatio. 1. de gñatio. & corrup. cõ. 18. & ex paſsiuis ſiccitas eſt magis paſsiua, q̃ humiditas, & iõ Gal. inquit q̃d ex dyſcraſijs ſimplicibus nulla eſt deterior, quã ſicca & ex cõpoſitis frigida, & ſicca. dyſcraſia. n. humida facile curatẽ, ut patet in. 7. inge. ſani. c. 10. & in eodẽ libro. c. 5. dicit. licet oẽs iſtę qualitates inter ſe ſunt actiuæ, & paſſiuę, magis tñ ſunt paſsiuę humiditas, & ſiccitas, q̃ actiuæ, caliditas ãt & frigiditas ſunt minus paſsiuę, & iõ dicunt Medici, ꝙ dyſcraſię quæ ſunt ſm calidũ, & frigidũ ſunt facile curabiles, ſed ſunt difficile curabiles, dyſcraſię ſm humidũ & ſiccũ. Et aduerte, q̃d de tali actiõe loquitur Ariſt. in. 1. de genẽ. & corrup. dũ ponit dr̃iam iter mouens, & agẽs, quia oẽ agens eſt mouens, & non econtra,

C quia actio talis fit cũ abiectione cõtrarij, & ẽ corruptiua ut patet ibi in tex. cõ. 41. & infra. Actio ãt & paſsio alia

M eſt ꝑfectiua, q̃ de intẽtione paſsionis nõ hẽt niſi receptionẽ tm̃, ut dicit Com. in. 3. de anima. cõ. 2. & iſto mõ dicẽ ibi ꝙ ſentire, & intelligere eſt quoddã pati. Et eſt iſta diſtinctio de mẽte Philoſophi in. 2. de aĩa. in tex. cõ. 57. ubi dr̃. Nõ eſt aũt ſimplex ipſum pati, ſed aliud quidẽ corruptio q̃dã a contrario, aliud aũt ſalus magis eius ꝙ potẽtia ab eo qđ eſt actu, & . 3. de aĩa. tex. cõ. 28. idem dicitur.

Limitatio dicti contra- [illegible] famoſa- [illegible] ꝓpõnẽ. Aduerte tñ ꝙ actio, & metaphorice dicta propꝛijſsime ſumpta eſt in abſtractis ſubſtantijs, inq̃tũ. n. Deus intelligit ꝑ intelligere cauſat, quia ſcia Dei eſt cã entiũ. 12. meta. cõ. 51. ſic dr̃, agẽs quia non agit ꝑ qualitates alteratiuas, ſicut uerũ agas corporale, qđ agit alterãdo paſſum.

Et aduerte ꝙ multa uerificantẽ, de uero, q̃ nõ uerificãtur de agente ſm ſimilitudinẽ, ſicut ſupra ẽt tetigimus. nã ſolet frequẽter dici ꝙ agẽs aſsimilat ſibi paſſum, hoc gdẽ dictũ uerificari habet ſolum in uere agẽtibus, quæ agũt ꝑ qualitates actiuas, & paſsiuas trãſmutantes materiam & ꝓparãtes eã, & remouẽdo cõtrariũ ab ipſa, de talibus quidẽ ueritatẽ hẽt qđ aſsimilãt ſibi paſſum. ſed fallit ꝓpoſitio de agente quod agit per ſuam formam, & agit per eſſentiam ſine præparatione materiæ, & tranſmutatione ad illam formam, ſicut inquit Albertus re, & noie magnus, ſicut gñatur forma in ſpeculo abſq; hoc ꝙ ſuperficies ſpeculi remoueatẽ a ſua planitię uel a natura uitri, et iſto mõ etiam ſenſibilia generãt ſpecies ſuas in organis, & ueritatem habet de agente uniuoco, & de agente ꝑ ſe agẽte, & non ꝑ accidẽs, & de agente propinquo, non remoto, & de agẽte principali, & non inſtrumẽtali, ut inqt Cõ. 12 met. cõ. 24. Et de tali ẽt agente ueritatẽ hẽt alia ꝓpoſitio famoſa, q̃ dicit ꝙ agens & paſſum in principio ſunt cõtraria. & in fine ſunt ſimilia, ut patet in. 1. de. de genera. & corrup. in tex. cõ 50. & in. 2. de aĩa tex. cõ. 45. de nutrimẽto, & nutribili. Et de tali agente, ueritatẽ ẽt hẽt famoſa ꝓpoſitio, ut ſupra dixi, ꝙ una actio ſequiẽ unum agens, ſic limitat Cõ. illã ꝓpoſitionẽ. 12. meta. cõ. 44. dicens contra Aui. qui opinabaẽ, ꝙ in intelligentijs erat actio & cõſequutio. ſe inqt. ſed ille ſermo ẽ imaginabilis, nõ. n. ẽ illic cõſequutio neq; actio, ita qđ dicamus, quod una actio conſequiẽ unũ agẽs, tm̃. n. illic ẽ cã, & cauſatũ ſm qđ intellectũ eſt cã intelligẽtis. Similiter alia ꝓpoſitio famoſa, q̃ dicit, agente & paſſo debite approximatis ſtatim ꝓuenit actio de tali uero agente uerificatẽ, concurrentibus tñ ſex cõditionibus poſitis ꝑ ſubtilẽ Doctorem

E in. 9. ſuæ met. q. 14. in rñſione ad ſcđm. et ꝑ Ant. And ſequacẽ ad literã. in eodẽ. 9. q. 1. in rñſione ad ſcđm principale inquit. n. Scotus qđ nõ oportet ſemꝑ actiuo, et paſſiuo approximatis, ut ſemꝑ ſequatẽ actio, quia hoc tangebat argumentũ, nã habito termino nõ agit, nõ habito ẽt impediri põt ne agat ꝑ uirtutẽ contrariã fortiorẽ. Si ẽt non eſt tota cã actiua, ſed aliud cũ ipſo, ſi illud aliud nõ ad ſit, non agit. Si etiã non hẽt in qđ uel circa, ꝙ agat, non agit. Si iterum alia actio naturalr̃ p̃ſupponaẽ ſine illa non poſita non aget. Si tandẽ eſt liberũ ex ſe potẽs non agere, uno iſtorũ ſex modorum põt ſaluari de quocunq; motiuo cur nõ ſemꝑ moueat. Exemplũ primi, graue qñ eſt in centro nõ mouet ſe, quia habitibus p̃ñtibus in materia ceſſat motus. ut dicĩ in. 1. de gene. & corrupt. tex. cõmẽ. 55. Exemplũ ſecundi, aqua bulliens præſente igne calefaciẽte non frigefacit ſe, ga tenet cũ Auic. ꝙ elementa p̃ñt ab intrinſeco alterari ſm Auer. exemplum accommodatũ eſt, ꝙ aqua bulliens p̃ñte igne ſufficienter calefaciente non infrigidaẽ ab aere. Exemplũ tertij, in potentijs cognitiuis tenendo ꝙ obiectũ una cũ potẽtia cõcurrat ad cauſandum actũ, talis potẽtia ſine obiecto non poſſet agere. Exemplum quarti, et quinti ubi uidelicet aliqua actio naturalr̃ p̃ſupponiẽ ſuę actioni, illa non poſita non aget, & non ſic circa aliquid eſt, ut nihil intelligens nihil uult ex eo qđ actus uoluntatis naturaliter præſuponit actum intellectus. nã ut ſcribit Aue. 12. prime philoſophiæ. text. cõ. 39. deſideriũ inſequiẽ cognitionẽ, ſicut

F umbra inſequiẽ corpus. & ſm beatum Auguſtinũ inuiſa diligere poſſumus, incognita nequaq̃. Exẽplũ ſexti, ubi uidelicet agens ſic liberũ eſt, ut ſi intellectus oñderit aliquid uoluntati põt illud non uelle ꝑꝑ ſui libertatem. Et ego addo etiã aliam conditionem ꝙ requiritur debita cõmenſuratio agentis ad paſſum, ut colligi poteſt manifeſte ex ſecunda particula problematũ, problemate. 12. De tali ẽt agẽte uere, & proprie dicto intelligitur propoſitio alia famoſa, quæ dicit ꝙ agens prius agit in partem propinquam q̃; in partem remotam quæ uera eſt, uel eadem actione, uel diuerſa, nam ut inquit Auer. 1. cœli. cõ. 42. ex ſnĩa Themiſtij contra Alexan. rete patitur a piſce qui ſtupefacit manũ piſcatoris, q̃uis non patiatur paſsione ſimili paſsionis manus. Gloſſant etiam aliqui ꝙ non eſt uera in formis reſpectiuis. nam ſm tenentes ꝙ relatio dicit aliquã realitatẽ diſtinctã a ſuo fundamẽto, p̃t ſic aliqua relatio acqrit duobus in duobus extremis exiſtẽtibus abſque hoc ꝙ iſta acquiratur alicui intermedio, ut ſi Sortes ſit albus Romæ, & Plato generetur albus Pariſiis, acquiretur utrique ſimul abſque hoc quod aliquid exiſtens

Limitatio alterius ꝓpoſitionis famoſæ.

G in medio fiat simile. Glossatur autem ista propositio de agēte qd' est corpus solidum, quia de corpore orbiculari sicut est corpus solare, et lunare, propositio ista fallit, quia ex.17. perspectiuæ talia plus agunt in remotū, q̄ in ppinquū. Itē requirit̄ q agēs sit uniforme p totū, quia luna quādo nō est fm totū illuminata, nō ita agit pars illuminata, quēadmodū pars nō illuminata. Itē requiritur, qd' sit seducta rarefactio, & cōdēsatio pp sophisticas captiones fieri solutas, si.n.eēt unū corp' uniformiter calidū, ut quatuor, & fieret rarefactio, plus ageret in remotū, quā in ppinquum, ubi scire debes qd' rarefactio & condēsatio uariāt actionē agētis quātū ad modū agēdi. scribit enim Auer.2.cœli & mūdi.cōmen.42. qd' cū duo corpora tangūt aliud & fuerit unū eorū pfundius altero, necesse est, ut actio pfundioris, & spissioris in corpus qd' tāgit sit maior, quāuis supficies eius qua tangit ipsum sit æqualis supficiei, qua tāgit ipsum illud qd' ē minoris pfūditatis quā potētia diuidit̄ fm diuisionē corpis, & sitr cū duo corpora fuerint æqualia. & alterū eorū fuerit dēsius alio necesse ē, ut dēsius sit fortioris actiōis. Itē fallit ēt propō de agēte, qd' agit aliqd' actū mediāte actiōe reflexa, nā uidemus quod sol, cū non calefaciat lumine incptum lumen reflectitur, talis calefactio magis fit in partibus remotioribus, quā in partibus proximioribus, ut clarū est. Vbi aduerte q ut inquit Aue.in.2.cœli.& mundi.cō.42 & in.2.c.de substātia orbis. corpora cœlestia non agunt nisi luminis, & motu, & sic sunt cā caloris, iñ est diuersitas, nā corpora.q̄ calefiunt a cœlo mediante motu, q̄to sunt propinquiora orbi, tanto magis calefiunt, & quāto

H sunt distantiora, tanto minus caliditate participāt. scribit enim. Com.2.cœli.cō.94. Propinquitas motus cœli largitur caliditatē, raritatem, leuitatem, & motum, & remotio largitur frigiditatem, densitatem, grauitatem, & quietem. & rō est, quia cœlum mediante motu attritionem causando est causa caloris, ut dicit Arist.in.2.cœli.text. cō.42. & i.1.meteo. sed caliditas causata a cœlo mediante lumine conuerso mō se habet, qa quanto corpora sunt remotiora a corpore cœlesti, tanto magis incalescunt, & ratio est, quia lumen non calefacit nisi inqtū reflectitur, tales aūt reflexiones in partibus superioribus sunt magis dispersę, quā sunt in partibus distantioribus & inferioribus, & ita differenter motus, & lumen sunt cā caloris, uñ ignis ratione propinquitatis motus cœli est calidior aere, & propter eandē cām suprema pars aeris calidior est aliĳs partibus. Item ad hoc illa ppositio uera sit, requirit̄ quod mediū sit dispositū, & aptum natū recipere illam actionē, sicut diximus de pisce, q mediāte rete stupefacit manum piscatoris, & ipsum non stupefit, qa non est aptū stupefieri cū careat sensu. Item sol & coniunctiones stellarum generant mineras in uentre terræ, & non in aere, nec in supficie terræ, pp eandem cām. nō.n.ois cā, q̄ cor

I pori aduenit i ipsum operat̄, imo p̄ter hōc tria sunt necessaria, fortitudo.s. suæ uirtutis agētis, & fortitudo uirtutis corpis p̄paratiue, & potētas permittēdi unū tāgere aliud tāto tpe, ut in tali quale illud possit puenire operatio in aliud sicut dixit Princeps in.1.Fen prima, doctrina.2.c.1. De tali etiam agente per trāsmutationē ueritatem habet illa alia famosa propositio in uia Auer. pręsertim, q̄ inscribit̄ in.7. primę philosophiæ.cō.31. uidelicet q idem est agens disponēs materiam & inducēs formā, quę q̄uo ueritatem habeat infra dicam in loco proprio. Et de tali agente uero intelligitur alia famosa propositio quod oē agens cōicans in materia cum passo in agendo repatitur, ut dr̄ in prio de gene. & corrup.tex.cō.43. Intelligitur aūt de cōicantibus in eadem materia, unde corporea cęlestia alterant ista inferiora, sed non alterantur quia non cōicant in eadem materia, non enim est de conditionibus agentis formę, ut sit in materia, quæ sit eiusdē speciei cum materia in quàm agit forma exempli causa, forma agens respectu lecti est in anima artificis, quæ differt a materia lecti.7.meta.tex.cō.29. & est etiam sententia

Limitatio alterius propositionis.

Auer.in.2.de generatione animaliū.cā.2. ubi agit an sperma sit animatum, & habet ueritatem in actione reali, fallit enim in actione spirituali. Intelligit̄ ēt quod non eadē actione reali, fallit.n.in actione spirituali. Intelligit̄ enī quod nō eadē actione repatiat̄ qd qua agit, sed opposita nam ignis calefaciendo aquā non recalefit, imo infrigidatur, licet ut dicit Cō.2.de aia.cō.n.ç. Vulgus non absolute nocet ignē qui infrigidatur sit propter admixtionē corporū frigidorum. Itē requiritur q sit in debita distantia, quia uirtutes naturaliter agentes sunt terminatę. Itē fm aliquos requiritur, q uirtus actiua in resistēdo nō sit fortior potentia passiua in eeagendo, licet de hoc sit dubium. Et sic intelligitur ēt alia propositio famosa, quæ dicit q agens p continuationem, & frequentiam actionis debilitatur, uerū est agente quod in agēdo repatitur, quia tale habet contrariū, & ex consequēti est uirtus materialis, & fatigabilis, sed de agēte qd nō repatit̄ in agendo, falsa est ppositio, & instantia est de lumine, & in moralibus, & de intellectu, in talibus.n.per frequentiā actionis intendit̄, & pficit̄ ipsum agens, quia talis actio est pfectiua & non corruptiua, & si q̄n q̄ ibi concurrit debilitas, ē p accidēs, ut patet de sensu respectu excellentis sensibilis, ubi cū actione spirituali cōiungitur actio realis corrumpens cōplexionē, & harmoniam organi, aut hoc pōt esse accidētaliter p q̄ operatio alicuius uirtutis nō fatigabilis in se depēdet ab operare uirtutis fatigabilis, sicut est de intellectu, uñ Com.in.3.de aia.in cō.7. occurrens

L tacitę obiectioni, q̄ posset fieri, cōtra demōstrationē Aristo. ibi inductā. inquit, & nō oportet obĳcere huic argumēto, ex eo qd accidit in intellectu ds trāsmutatione pp trāsmutationē uirtutū imagiatiōis et maxīe cogitatiuę, i intellectu.n.existimat̄ accidere fatigatio hoc mō, & nō est ita nisi accidētaliter, uirt'.n. cogitatiua, & rememoratiua non sunt nisi in loco uirtutis sensibilis, & ideo non indigetur sis nisi in absentia sensibilis, & omnes iuuant se ad præsentandū imaginē rei sensibilis, ut aspiciat eā uirtus rationalis abstracta, & s atrahat intētionē uēm & postea recipiat eā.i cōprehendat eam. Et eodē mō alia propositio, q̄ solet sępe allegari, uidelicet qū sunt duo agentia, quorū unū est fortius, & alterū debilius, fortius citius producit suū, effectū quā debilius, uera est de agētibus per abiectionem contrarĳ, quia ubi est contrarietas, ibi est resistentia, & ubi est resistētia, ibi est successio, ut dicit Cō. in.4. physicæ auscultationis.in cō.71. Fallit aūt in agentibus sine contrarĳ abiectione, sicut patet de duobus corporibus luminosis, quorū unū fit intēsius altero, utrumq; .n.in instanti illuminat, licet lumē productum a potētiori sit intensius lumine pducto a debiliori, & multas cōsimiles inuenies in philosophia de hmōi ppositionibus, q̄ ueritatem hñt de ueris agētibus q̄ tñ uerę non sunt de agētibus fm similitudinem & metaphoricę, sed hę sufficiant ad excitandū intellectum pro nunc. Redeamus igit̄ ad

M declarationē principalis pposi, et dicamus q actio agētis apud Philosophos nihil aliud est quam extrahere rē, q̄ est in potentia ad actū, talis.n. propositio procedit de uero agente quod agit mediāte uero motu, & cū trāsmutationis subiecti in quo forma est in potentia, & uirtute actionis agentis extrahit̄ ad actū, & ideo dixit Com.in 12.primę philosophiæ.in.cō.18. quod nisi esset potentia non esset agens, inqt.n. Si aliquis dixerit q̄uo agens agit priuationes, dicemus sicut facit inuenire.i.esse, & est extrahere illud qd' est in potentia ad actū. gñatū.n.in actu est corruptū in potentia, & ois potentia nō exit in actū nisi pp extrahens qd' est in actu. si igitur potentia nō esset ens, non esset agens, omnino, & si agens non esset, nihil esset hic oino in actu, & in cō.44. eiusdē.12. inqt contra Auic. mos ē qui iam est inter Modernos in dicendo, qd' a tali motore prouenit talis motor, aut cōsequit̄, aut p̄cedit, aut a talia uerba non uere intelligunt̄ de istis principis abstractis, oia.n. ista sunt dispositiones agentium sufficientibus.i.p contactū non uere, sup ista dr̄ de abstractis

Limitatio alterius propositionis.

Limitatio alterius propositionis.

A stractis propter rõnem, quã immediate subnectit dicens, ab agente.n.nihil ꝓuenit, ut diximus nisi extrahere illud qd est in potentia ad actũ, sed ilhc.i.in abstractis principiis non est potentia, uñ neq; agens, tñ.n.illic est intellectus, & intellectũ, & perficiens, & ꝑfectũ, uñ negat ibi esse uerũ agens, & proprie, & hoc sequebaẽ occulte ad modũ dicendi Aui. de ꝓductione intelligentiarñ sicut la

ADDitio. te diximus superius. licet Auic. ad hoc nõ animaduerterit ut late etiã exposui in.12.metaphysi. locũ illũ. ✠ Istam imaginationẽ Arist. sequiẽ ꝑclarissimus poetarñ Maro, ingr.n. Quærit pars semina flammę Abstrusa in uenis silicis, qd nihil aliud innuit nisi formã ignis ĩ silice ꝑtãte latere, & non dari ab idea nec a datore formã ut Pla. & Auic. suspicanẽ. Sed dices, quid est formã extrahi de potẽtia ad actũ ab ipso agente. nam multi sunt hoc tpe philosophãtes, qui solũ de uocibus disputant nihil tñ intelligunt, sunt.n. ut inquit Arist. in 2.phy. auscultationis. sicut cæci de coloribus disputãtes, qui de noĩbus rõnẽ hñt, nihil tñ intelligunt. nõ est credendũ, qđ forma latitet in materia, & qđ agens extrahat illã ad actũ sicut qñ aliquẽ per crines ex aliq̃ loco latitante, & infimo reuocamus ad eminentiorẽ locũ. ista.n. fuit imaginatio Anaxagoræ ponẽtis q̃dlibet esse in quolibet, & est iste error ꝓueniens ex imaginatione, qua opinanẽ formã

B esse illã, quę per se primo terminat in esse reali actionem agẽtis, & est cã multorum errorꝫ ista credulitas, uñ dicit Com. 12 meta. cõ.18. uersus finẽ, imaginatio sup creationes formarũ induxit hoies dicere formas esse, & datorẽ esse formarũ, & iduxit loquẽtes trium legũ, q̃ hodie sunt dicere aliquid fieri ex nihilo, & hoc quidẽ non est uerum de lege nostra, qcquid ipsę dicat. uñ fuit ista sine dubio opinio Aristo. in.7.met. contra Platonẽ ꝙ illud quod ꝑ se fit, & quod per se generaẽ est cõpositũ ex materia & forma, & forma nõ dr̃ fieri nisi ꝑ accidẽs, quia fit ad generationẽ illius q̃d per se fit, & est ipsum cõpositum. ingt.n. in tex. cõ.26. dando exemplum in generatiõibus rerum artificialiũ iuxta suum morẽ semꝑ a notioribus manuducendo intellectũ nostrũ ad ignotiora, quod quemadmodũ nec subiectũ ęs inquã ipsum, sic nec sphęrã, nisi secundum accidens facit, quia ænea sphęra est, & illam facit, & Aue. in commẽ. habet ꝙ agens nõ facit aliquid unum in aliquo uno, uerbi gratia formã in subiecto, qm̃ manifestũ ẽ, quod si facit, facit ex alio aliud, nõ aliud in alio facit.n. ex materia formatũ, nõ in materia formã. Di

Quid sit extrahere de potẽtia ad actum. eo igitur q̃d agẽs extrahere aliquod de potentia ad actũ nihil aliud est nisi facere cõpositum in actu existẽtię esse quod erat in potentia subiectiua materię. uñ forma ꝑ se non fit, sed ideo dr̃ extrahi de potentia ad actũ, qa materia q̃ erat in potentia ad formam actu fit sub forma gñato cõposito, uñ agens in generando cõpositũ essentiali

C dependentia dependet a subiecto in quod agit quod est in potentia, sic dicitur, dẽ extrahere aliquid de potentia ad actum, uñ Com. in.12. primę philosophię. cõ.18. dicit. Tertia aũt opinio est Arist. ꝙ agens non facit nisi compositum ex materia & forma, & hoc fit mouendo materiam, & trãsmutãdo eã, donec exeat de ea illud quod est potentia in ea ad illã formã in actu. nã si potentia nõ esset, agens non esset, ut ipse dicit in eodem Com.18.12.meta. quia frustra est agens qđ caret ꝓpria operatione, & si operatio eius est extrahere aliquid de potẽtia ad actum, ubi nõ esset potentia nõ esset actio, & ubi nõ ẽ actio, ibi etiam non esset agens, nã.9.meta. cõ. tex. scribit Aue. cũ entia non habuerint actiones proprias non habebunt essentias proprias, actiones enim non diuersantur, nisi per essentias diuersas. & lucidissimus Themi. in.1. de aĩa. idẽ sentit. inquit enim quod natura non permittit entia feria ei. Deus enim & natura nihil frustra faciunt. 1. cœli text. cõ.32. & 3. de aĩa. tex. cõ.45. Et confirmaẽ, quia potẽtia actiua diffinitur ꝑ passiuam, & passiua ꝑ actiuam, ut patet. 9. primę philosophię. tex. cõ. 5. & 16 si non esset potẽtia passiua, nec actiua esset & ꝑꝑ hoc Cõmẽ. uult ꝙ oẽs

D formę sunt in potẽtia passiua primę materiæ, & sunt in potentia actiua primi motoris. 12. meta. cõ.18. & cõ.24. inquit. quod forma primi mouentis aliquo modo est oĩa formæ. Et propter hoc Com. idem habet in.8. physi. cõ. 4. contra Sarracenos dicentes aliquid posse generari ex nihilo, dicens, & innituntur ad confirmandũ hoc ex hoc, ꝙ mos est dicere, qđ subiectũ esse necessarium agenti. s. subiectum ex quo fit generatio, est diminutio agentis, & omnia ista sunt existimationes uulgares ualde sufficientes ſm cursum ſm quẽ nutriuntur hoies in eis, non ſm sermones sufficientes. agens enim non posse agere aliquid impossibile non dicitur esse diminutio, sed dicere ipsum facere aliquod impossibile, & posse facere est deceptio. & propter hoc iuxta fundamenta iacta in philosophia Arist. tenuit Com. ꝙ quicquid est possibile ex parte agentis, est possibile ex parte passi, & econuerso, qr q̃d senserit de hoc Alex. & post ipsum Aui. sicut patet. in.2. physi. com.48. & in.8 physic. com.79. & .12. meta. com. 41. iuxta hanc sequitur illa.

Agens extrahens aliquid de potentia ad actum non largitur multitudinem sed perfectionem. Propõ 113

E FAMOSA satis, & diuulgata authoritas, & extrahitur in propria forma per Auer ex tex. cõ.15. & .16. ex. 8. primę philosophiæ, & sub aliis uerbis eãdẽ pręcẽdentibus ferme sñiam scribitur per eundẽ in.12. primæ philosophiæ. cõ.18. agens apud Aristo. non est congregans inter duo in rei ueritate, sed extrahẽs illud quod est in potentia ad actum, & quasi congregat inter potentiã & actum. s. inter materiam & formã, secundum quod extrahit potentiam ad actum, non destruendo subiectũ recipiens potentiam, & efficiuntur in composito duo. s. materia & forma. Ex quo loco clare patet q̃ntum deuiant a ueritate, qui allegatam propositionẽ exponunt de potentia obiectiua, nã expsse dicit hic nõ destruendo subiectũ recipiens eã, ubi patet quod loquitur de potentia subiectiua. Amplius Cõ.5. met. cõ.14. declarat quõ in lapide est forma mercurii in potentia & in actu, potentia quidem quia habet naturã recipiendi formã mercurii, actu uero quia recipit illã. unde mirũ est quõ aliqui ausi sunt ponere ex mente Com. potentiam obiectiuã distinctam realiter a subiectiua imitantes in hoc uiã Henrici de Gãdauo, & Scoti, & non animaduertunt ꝙ principia Aue. sunt primo diuersa a principiis illorũ, nã illi coacti sunt ad illud, quia tenẽt sicut rei ueritas est, & lex nostra credit quod aliquid est possibile ex parte agentis, quod nõ est in potentia subiectiua alicuius subiecti, sicut mundus & prima materia ante sui creationem, & ideo forma mũdi, & entitas primę materiæ in illo casu, ut respiciebãt potentiã actiuã Dei in rõne termini terminãtis actionẽ ipsius creatoris, dicebanẽ esse in potentia obiectiua, qa ens Contra ponentes potẽtiã obiectiuã secundũ Auer.

F in potẽtia obiectiua non est subiectũ actionis, uel transmutationis, sed terminus, uñ primũ potẽtiale. i. Prima materia, licet in nullis sit potentia subiectiua, tñ añ mundi creationem primũ potentiale erat in potentia obiectiua respectu creatoris. quia igiẽ ista ſm Theologos separanẽ in esse, ꝑꝑ hoc igitur coacti sunt ad illam distinctionem: sed Peripatetici negantes creationem, & asserentes quod quicquid est pos̃e ex parte agentis est pos̃e ex parte subiecti, quia possibilitas uere non est secundũ ipsos nisi in rebus materialibus, ista non separanẽ in re, sed sola rõne, ut alias diffuse declaraui in concordãtiis Aue. Dico igitur ꝙ iste est sensus ꝓpositi theorematis, ꝙ agẽs uerum quod uidelicet agit per uerã actionẽ, & transmutationẽ extrahendo aliquid de potentia subiecti ad actũ existendi non largiẽ multitudinem, propterea quia agens apud Arist. non est congregans apud duo in rei ueritate, ita ꝙ alia sit in res in potentia, & alia sit res in actu. uñ Arist. in 8. primę philosophiæ in tex. cõ.16. dicit. ꝙ ista fuit cã erroris antiquorum quęrentiũ cãm, quõ ex materia, & forma fiat unum dicens cã uero quia potentię, & actus quę Limitatio theorematis.

G runt unum faciens, & differentiam, est autẽ ut dictum est & ultia materia, & forma idẽ, & hæc potẽtia hæc actu, inquirebant.n.antiqui qd sit q̃d puniat potẽtiã cũ actu ac si opus esset ibi esse aliq̃d gluten, & uinculũ quo mediante debent uniri inuicem, sicut est in rebus q̃ ſm actũ sunt separatę, ut est in artificialibus, sed Ari.inquit, q̃d huius non oportet q̃rere aliquã cãm isto mõ, quia ultima materia quę est, uidelicet appropriata ad aliquã formã, & ipsa forma sunt idem, aliud enim est sicut potentia, & aliud sicut actus, & ex actu, & potẽtia suis rõnibus itrinsecis per se unũ fieri habet, & ita non oportet illa mediãte aliquo uinculo uniri, ut resultet p se unũ. sic igiť eadẽ numero res, q̃ erat prius in potẽtia est postea in actu, nõ n.alius nũc ẽ Antichristus i potẽtia ab illo q erit i actu, sed largiť pfectionẽ, qa res actu existẽs hẽt pfectius eẽ seipsa dũ erat in potentia, uñ Ari.in.9.primę philosophię.i tex. cõ.7.ingr.uenit aũt actus nomẽ qui ad entelechiam cõpositus, & ad alia ex motibus maxime uř actus maxime motus esse quapropter & nõ existẽtibus nõ assignãt moueri, alias ãt quasdã categorias, puta intellectualia, & cõcupiscibilia esse non entia mota uero non, hoc aũt qa nõ entia actu, erunt actu. Nõ entiũ.n.q̃dã potẽtia sunt. Nõ sunt autẽ qa nõ entelechia sunt. ubi Auer.in com.ait entia quæ non sunt extra animam non dicuntur esse simpliciter, sed dicũtur esse in anima cogitatiua, aut aia appetitiua, sed nõ dñr entia, sicut dñr res mobiles. Manifestũ ẽ aũt q entia in aia sunt entia diminuta, & imperfecta, ut patet ex.6.primę philosophię.tex.Com.8.uñ ens perfectum est ens existens extra aiam.

H Dubium. Sed tunc est difficultas, qa certũ est q ens extra aiam est q̃d diuiditur p decẽ pdicamẽta, & p potentiã, & actũ, & p unũ & multa, qa Arist.in.6.primæ philosophiæ abiecit a sua cõsideratione ens p accidẽs, & ens in aia, illud qa non habet cãs terminatas, & istud qa erat ens diminutum. Et tale ens extra aiam diuidiť illa triplici diuisiõe. iuxta q̃ diuidiť pria philosophia in tres partes, ut dicit Com.in procemio.7.met. Et tunc uř q oẽ ens extra animã sit, uel substãtia, uel accidens, uel in potentia, uel in actu, uel unũ uel multa, & ita ens in potẽtia non est in aia tantũ, ut uř asserere Aris. & Cõ.in prefatis auctoritatibus.9.met.

Solutio. Nisi eẽt q ens i aia ẽ terminus multiplex. Ens in aia multiplex ẽ. Nã aliquid pt dici ens i aia qa depẽdet solũ in esse et conseruari ab opere aię, & non hẽt aliq̃d esse ex natura rei, sicut uacuum, et chimera. Aliud ãt dř ens in aia, quia non habet esse in effectu, sed tñ põt esse, & hinc est q sub aliis uerbis alii dicunt q ens rõnis aliud est subiectiue, quia est in rõne ut in subiecto, ut species intelligibilis actus intelligendi, & habitus itellectuales. Alio mõ aliquid dř ens rõnis obiectiue, sicut uña q̃ relucent in spẽ intelligibili, q̃ nõ sunt in rõne nisi sicut cognitum in cognoscẽte, & in esse abstractionis, quia quiditas lapidis relucens in specie intelligibili lapidis non est in intellectu inhærenter, & sicut forma in subiecto, quia forma existens illo modo in subiecto denominat subiectum,

I & sic intellectus diceretur lapideus, aut asininus, si forma lapidis, & alię illo mõ essent i intellectu sunt igiť in esse abstractionis, & sunt sicut cognitũ in cognoscente.

Quod ens rõnis distinguitur contra ens extra aiam. Tertio mõ ens rõnis sumitur pro cõparatione passiua, qua unũ obiectũ cognitũ cõparať ad aliud obiectũ cognitũ, & istud ultimũ est illud q̃d distinguiť cõtra ens extra aiam, q̃d descendit in decẽ pdicamẽta, & q̃d diuidiť p potẽtiã & actũ, sic dicit Doctor subtilis in.4 sententiarũ.dist.1.q.ii. Qñ igitur Arist.in.9.primæ philosophiæ, inquit, q̃d entia in potẽtia sunt in aia concupiscibili, uel cogitatiua primis duobus modis sumpsit, non ãt ultimo mõ. & ille ultimus modus entis in aia seu rõnis, est qui abiicit a consideratione scientię diuinę, sicut diximus ẽe in Cõmẽtariis nostris sup formalitatibus. Sic igitur intelligitur, qũo agẽs cũ trãsmutatione extrahendo aliquid de potentia ad actũ, nõ largiť multitudinẽ, quia nõ facit id q erat potẽtia eẽ diuersum ab eo q̃d fuit in actu, sed largiť pfectionẽ, qa esse actualis existentię est eẽ simpliciter sed esse in potẽtia est esse ſm quid, uñ ens in potentia nõ ens dici põt, ut expresse dicit Arist.in.9.met.in loco pręallegato. K

Dubium. Quod si quis instet in contrariũ nã ens diuidiť p potẽtiã, & actum mõ diuisum pdicatur de cõdiuidentibus. igiť ens in potẽtia erit ens sicut ens in actu

Solutio. Nisi esset q̃d ppositio illa famosa ueritatẽ habet i pdicatis uniuocis, fallit aũt in analogis, qa terminus analogus simpliciter dř de uno, de alio uero dř ſm qd, aut aliquo mõ sicut ens respectu substantię, & accidentis. Nã.7.primæ philosophię.tex.cõ.2. accidentia dñr entia eo, quia taliter entis, ubi Com.in princip cõ.inquit. q cũ declarauit qd hoc nomẽ ens significat substantiã & accidentia substantiæ, quæ sunt nouem predicamenta intendit declarare, quod hoc nomen ens principaliter, & simplr significat pdicamentũ substantiæ secundario, & determinate.s.relatiue ad substãtiã alia pdicamenta accidẽtium, q̃ non dñr esse, nisi quia accidunt enti qd est ens p se.s. substantię. Ita in pposito ens simplr dř de ente in actu, quia illud est prius natura. Nã.9.primę philosophiæ.tex.cõ.13.oi tali.s.ente in potentia prior est actus ratione, & substantia. De ente ãt in potentia ipsum ens dř cũ additione, quia ens in potentia est ens in potentia. Et sic patet declaratio propositi theorematis.

Idem est agens disponens materiam, & inducens formam. Propõ 24

SCRIBITVR ista ppositio formaliter ab Aue. in 7 primę philosophię. in cõ.31. In illa ardua digressione, & diu agitata ab antiquis Patribus philosophiæ s.a Platone, & ab Arist.de positione & necessitate idearũ. L Inquit.n.beatus Augu.in libr.83. quæstionum.q.46. Non est uerisimile, aut nullos sapientes fuisse añ Platonem, aut res quas Plato ideas uocauit non intellexisse. Siquidẽ in eis tanta uis cõstituiť, ut nisi illis intellectis sapiens esse non possit. Beatus Aug. Inter precipuas autem causas quę mouerunt Platonẽ ad ponendũ ideas duæ præcipue ponuntur ab Arist.in.7.primæ philosophiæ. una fuit pter sciam. nã cũ istæ res q̃ sunt hic sint gñabiles, & corruptibi. & de talibus non sit scientia, iõ posuit ipsas ideas separatas ab ipsis singularibus. Alia ãt cã fuit propter gñationem. Arist.ãt.in.7.met.tex.cõ.16.usq ad tex.cõ.21. inclusiue ostẽdit, q non sunt necessariæ pp saluãdã sciam. Deinde ostendit a tex.cõ.22.usq ad tex.cõ.32.inclusiue q non prosunt ad gñonẽ, inquit.n in cõ.32.intendit in hoc cap.declarare qm̃ formæ Platonis nihil prosunt ad gñationem, qm̃ cũ destruxit eas non prodesse in scia si concesserimus eas esse, uult etiam in hoc capitulo destruere eas non prodesse ad gñationem.

Pria rõ p ponendis ideis. Quæstiones autem multæ & difficiles, ut inquit Com.in digressione contingunt circa hoc. nã si illud qd est in potentia, non exit de potentia ad actũ nisi ab aliquo ente in actu eiusdem generis, aut speciei. aut eiusdem speciei. Et nos uidemus plures plãtas & plura aialia gñari sine semine absq hoc qd hic appareat aliquod agens sĩle, uel ſm genus, uel secundum speciem, oportet dare aliquod agens separatũ, q sit eiusdẽ speciei, uel generis cum talibus rebus generatis. M uñ ista reputať esse maior ratio Platonis, ut hẽt Cõ.i cõ.31.

Scda rõ. Scda rõ ad idẽ ãt ista psupponẽdo unũ qd ẽ uerũ in se q q̃libet forma subalis est forma superaddita formis cõplexionibus, hoc ẽ dictu est forma realiter distincta qualitatibus, & complexione resultante, ex qualitatibus elementorũ. complexio.n. sicut dicit Princeps in prima Fen primi canonis doctrina.3.cap.1.est qualitas quæ ex actione adinuicem, & passione contrariarum qualitatũ in elementis repertarum, quorũ partes ad tantam paruitatem redactæ fuer, ut cuiusq earũ pluriũ contangat plurimũ alterius, puenit. unde in elementis forma substantialis est superaddita qualitatibus primis ut forma grauitatis substantialis in grauibus & forma leuitatis in leuibus & eodem modo in mixtis forma substãtialis mixti est superaddita forma ipsis miscibilibus. nã ut scribiť ibidem in tex. cõ.69. in cõpositis p se ex cõgregato fit aliquid additũ

aliud

A aliud a componentibus. unde caro non est terra, & ignis, tunc de istis formis substantialibus, dum generantur a quo generantur. nam aut generantur ab aliquo extrinseco eiusdem generis, & speciei cum ipsis, aut generãtur ab aliqua forma separata, sed non uidetur primum posse dari, quia ea generata a semine non uidentur generari ab aliq̃ eiusdem generis uel speciei, quia semen nõ est animatũ quod uidetur esse proximum. generans igitur datur idea separata, quæ dat huiusmodi anima istis ex semine generatis, ita q̃ prima ratio procedit de generatis ex putri materia, secũda uero de generatis ex coitu, & fundamentum utrius rationis est cõmune utriq; & est q̃ omne ens in potẽtia nõ deducitur ad actum nisi ab aliquo ente in actu eiusdẽ generis, aut speciei cum ipso. Vnde confirmando secundam rationem inquit Cõmẽ. q̃ hoc non solum appatet in non generabilibus ex semine, uerumetiam & in generabilibus, quia semen non est animatum nisi in potentia non actu, et omne quod est in potẽtia indiget aliquo in actu quod sit eiusdem generis uel speciei, & ita tandem tam in istis quã in illis deuenire oportet ad generans abstractum a materia. Et quia amplius posset dicere q̃ aĩa fit a cõplexione. inquit, q̃ hoc dici non potest nisi imitando opinionẽ eorum qui posuerunt animam esse complexionem. Sed hoc est reprobatum in tertio de anima. cõ. 5. contra Alex. ubi inquit, & magis inopinabile de opinione Alexandri est hoc quod dixit, q̃ primę præparationes ad intellecta, & ad alias postremas perfectiones de anima sunt res perfectę a complexione non uirtutes factę ab extrinseco motore, ut est famosum ex opinione Aris. & omnium Peripateticorum. Ista enim opinio in uirtutibus animæ comprehensiuis, si est secundum quod nos intelleximus, est falsa.

B A substantia enim elementorum, & a natura eorum non potest fieri uirtus distinguens, aut comprehẽsiua, quoniam si esset possibile, ut a natura eorum & sine extrinseco motore fierent tales uirtutes, tunc esset possibile, ut postrema perfectio, quæ est intellectus esset aliquod factum a substantia eorum, ut color, & sapor fiunt. Et ista opinio est similis opinioni negantium causas agentes, & non concedentium nisi causas materiales tantum, & sunt illi qui dicunt casum. & propter hoc Cõmẽ. non dignatus est in illa digressione argumentari contra illam opinionem dicentem animam fieri a complexione, quia est forma complexionalis, nam alibi fuerat diffusus sermo contra illam opinionem, & ut inquit Alexan. probatis in uno loco possumus uti tanq̃ suppositis in alio loco.

Opin Aui. Adductis illis rationibus Cõmẽ. adducit sententias posteriorum in doctrina Aris. Et prima fuit opinio Auicen. qui propter illas rõnes dixit, quod omnes formæ uiuentium, siue sint plantæ, siue animalia, & omnes formæ corporum cõsimilium partiũ, scilicet formę substãtiales mixtorum, immo etiam omnes

C formæ substantiales elementorum sunt a quadam substantia separata, quæ ab Aris. nuncupatur intellectus agẽs. & Auicẽ. uult quod non solum iste intellectus agens ponitur propter omnia facere, quo ad esse intelligibile, imo etiam quo ad omnia facere, quo ad esse sensibile, & dicebatur colcodea, & dator formarum. Et hic aiaduerte incidenter unum contra modernos somniantes in uia Auer. intellectum agentem esse Deum, quia Cõmen. uult quod Auic. datorem formarum appellabat illud quod Philosophi in uia Aris. dicunt intellectum agentem. Patet autem quod colcodea Auicẽnę erat intelligentia decimi ordinis, & nõ erat Deus. Vnde Auicẽ. fundabat suam positionem super hoc, quod in hoc mundo inferiori nõ sunt qualitates actiuæ trãsmutabiles, nisi quatuor qualitates primę. unde formæ materiales non sunt actiuæ, & ideo forma substantialis ignis non est actiua, sed caliditas eius. ignis enim ut dicit Aris. in libro de sensu & sensato, non agit inquantum ignis, sed inquantum calidus. unde ut inquit Cõmẽ. quæstio illa uir fundatur super propositiones, quarum prima est, quod omne quod est in potentia, non exit de potentia ad actum, nisi ab aliquo agente quod est eiusdem generis uel speciei cum ipso. Dicitur autem notabiliter, hnc sub disiunctione, quia uniuocatio in generationib⁹ uidetur attẽdi uel penes genus, sicut est de generatiõe muli, qui fit ab equo, & asino, uel penes speciem, sicut homo fit ab homine.

D Altera propositio est, quod formæ substantiales materiales non sunt actiuæ, neq; passiuæ essentialiter quod ꝓ tanto dicitur ad differentiam formarum immaterialiũ, q̃ sunt principia eorum quorum sunt principia duobus modis, & sm agens, & secundum finem. unde scribit Auer. 12. meta. com. 36. Si quidem forma balnei non esset in materia, tunc moueret & sm agens, & secundum finem. Dicitur autem notabiliter essentialiter, quia formæ materiales bene agunt, & patiuntur per suas qualitates. Vñ Aristo. dicit in libro de sensu & sensato, ignis non agit inquã tum ignis, sed agit inquantum calidus. quod pro tãto dixit, ni fallor, quia actio proprie sumpta est motio contrarietatis, ut patet in. 1. de gene. & corrup. tex. cõ. 50. & igni inquantum ignis nihil est contrarium, quia substantiæ nihil contrariatur, tñ ignis est contrarius, atq; ꝓ eo mõ quo contingit substantiam substãtiæ contrariã esse, ut dicit Arist. in. 2. de gene. & corrup. in tex. cõ. 49. quia ut ipse ibidẽ tex. cõ 24. oĩa elementa contrarietatẽ habent ad inuicem, quia differentiæ, cõtrariæ sunt. i. rõne suarũ qualitatũ, q̃ sunt differentiæ, aut uere substãtiales, ut uoluit Alexander ut sibi imponit Com. 5. phy. cõ. 10. aut circũloquutiue, ut tenuit Auer. ubi supra. & in. 8. metaph. cõ. 5. ideo formæ materiales non dicuntur actiuæ, aut passiuæ essentialiter, sed si agunt & patiunt hoc erit per accidens rõne suarum qualitatũ. Et licet Comẽ. sit in parte argumentatiua, & infra non declarat quomodo hoc sit intelligendum, ideo ne iterum redeã ad istum locum. Prop. 123.

E Animaduerte quod ista propositio nõ est absolute intelligenda, quod formæ materiales nõ sunt actiuę, neq; passiuæ essentialiter, & quod actiuæ, & passiuę sunt primæ qualitates, imo formę substãtiales materiales sunt magis actiuæ, quã primæ qualitates essentialiter, ad bonum intellectum, quia certũ est, quod omnis actio facta ex congregato duorũ diuersorũ, necesse est ut alterum duorum sit quasi materia & instrumẽtũ, & aliud sit quasi forma & agens, sicut clare testatur Auer. in. 3. de anima in com. 36. & elicitur etiam de intẽtiõe Philosophi, in. 2. de aĩa. in tex. commen. 24. Igitur omnis actio proueniens a formis substãtialibus elemẽtorũ, & suis q̃litatib⁹, siue sint alteratiue siue sint locales motiue oportet attribuatur alteri tãquã formæ & agenti, alteri uero tanquam materiæ & instrumento. manifestũ est autem quod semper respectus imperfectioris ad perfectius est respectu materiæ ad formã aut instrumẽti ad agẽs, sicut dicit Com. in eodẽ com. 36. tertij de anima & in. 2 de anima. tex. cõ. 24. Manifestum est aũt quod forma substantialis est nobilior qualitatibus. 7. meta. tex. com. 4. Prop. 124.

F Quod confirmatur primo in motu locali forma substantialis elementi concurrit, tanquã causa agens principalis, ex diffinitione naturæ posita in secundo physi. tex. cõ. 3. in qua dicit, natura est principiũ motus, & quietis eius, in quo est primum, & per se, & nõ sm accidens. ubi dicit quod est primum, idest principale & non instrumentale principiũ. Quod confirmatur clare auctoritate Auer. in primo cœli & mundi. in tex. com. 17. ubi Arist. in tex. diffinit graue, & leue dicens. Graue quidẽ igitur sit q̃d ferri natum est ad medium. Leue autẽ q̃d a medio. ubi Auer. ponit documentum, & inquit, & intelligendum est ex descriptione grauis, & leuis naturam, q̃ inata est ad mouẽdum ad mediũ, uel a medio. s. habitũ & formam, ex qua procedit hæc operatio, & si hoc nomen grauitas, & leuitas non dicuntur uulgariter nisi de accidente. ubi euidenter appet de mẽte Auer. formas sub. ales grauium & leuium, esse principium principaliter causans motum localẽ, quia ut ipse inquit in. 2. phy. com. primo, q̃ licet nõ inueniatur corpus simplex quod alteretur ex se, inuenitur tamen quod moueatur in loco ex se, & est sine dubio mens eius quod elementa habent principiũ in- Propositio. 125.

G trinsecum actiuum motus localis, non tamen passiuum, secus autem est in motu alterationis, ut est uidere in tertio cœli.in com.28 & in pluribus alijs locis. Similiter et est in alijs motibus prouenientibus a formis mediantibus qualitatibus alteratiuis. nam si ignis calefaciendo aquam conuertit aquam in sui naturam non est dubium, quod forma ignis generantis concurrit ut agens, & caliditas ut instrumentum, & ita etiam est in alijs formis perfectioribus, sicut sunt formæ mixtorum, & sicut est anima plantarum, & animalium. unde Arist. increpat Empedoclem ponentem motum augmenti prouenire in uiuentibus a uirtute elementali ignea, sed uult quod ignis, et calor concurrant, ut concausa, & ut instrumentum, sed anima concurrit tanquam agens principale, ut patet in.2. de anima.tex.cõ.41. Si igitur propositio proposita locum habet, sic est intelligenda, quod formæ materiales nõ sunt actiuæ, aut passiuæ essẽtialiter, sed qualitatea primæ sũt actiuæ & passiuæ, hoc est intelligẽdum, quo ad esse principium immediatum agendi & patiendi. nam esse isto modo principium actionis, & passionis in istis generabilibus, et corruptibilibus ptinet ad causam instrumentariã, aut organicam, & non ad causam principalem. nam formæ quæ sunt hic, non agunt per suam essentiam, sicut formæ abstractæ a materia, sed requirunt Instrumentum ad

H hoc quod ab eis emanet propria operatio, sed intelligentia si mouet cœlum, mouet per sciam suam, quæ est idem cum essentia sua, & quia ut diximus actio proprie est mediante contrarietatis, & formæ elementales nõ sunt contrariæ per se, sed per suas qualitates, & si tene de ista propositione apud Peripateticos. Reuertamur unde discessimus, & quia Auicen. obedieistis propositionibus, ideo credit omnes formas esse ab intelligentia agente, quam uocat datorem formarum. & Themistius etiam uidetur esse eiusdem quasi opinionis, unde istam opinionem Themistij paucis pertransit hic, sed si uis diffuse uidere eam, uide in com.18.12.meta. & nos ibi loquuti fuimus plene de hoc. in hoc uero loco dicit Themestius in sua paraphrasi de anima, qui liber dicitur esse sextus naturalium in ordine secundum Arabes. in hoc enim concordat cum Auicen. Auer. ut est uidere in principio libri meteororum ab ipso. Vult igitur quod Themistius dixerit, quod anima non solum est illud quod est omnes formæ intelligibiles, & sensibiles spiritaliter, iuxta illud Arist. in tertio de anima.tex.cõmẽ.38. anima est quodãmodo omnia quia est sensibilia per sensum, & est intelligibilia per intellectum, uerũetiam est illud quod ponit omnes formas in materijs, et creat eas precipue autem, ut inquit Cõmen. 12. primæ philosophiæ cõmen.11. motus fuit ad ponendum huiusmodi animam abstractã uniuersalem propter animalia quæ generantur sine semine. unde hæc sunt uer-

I ba eius in primo de anima. in ca 24. Animam itaque illam mundi unicam atque uniuersalem, quę corporibus præbet siue animam dicere, siue uitam malis. quæ nihil aliud est, quãuis quædam uitalis generabilisque per omnem naturam inuecta, clarissime asserũt ea animalia, quæ ortu spõtali de materia putri proueniũt, ea ex tali excrementorũ, & sordiũ mixtione, aut tali ortu spirant uiuis cum mouentur, ut in Aegypto mures, & in nostro cęlo uermes, & locustæ, & quæ huius generis plurima &c. Demum Auer. ponit unam aliam rationem pro Auicen. quia uidemus ignem generari a motu. Non est autem dicẽdum quod motus generat substantiam, ergo forma ignis dat a datore formarum separato, & est super isto fundamento, quod omne quod fit, uel fit ab aliquo eiusdem generis, uel ab aliquo eiusdem speciei. Motus autem & forma substantialis ignis, neque sunt eiusdem generis, neque sunt eiusdem speciei. Auer. uero tandem ponit uiam Aristo. in hoc quod formæ materiales sunt generantes formas materiales. & in hoc uidet qualiter propositio prima sumpta p Auicẽ. falsa erat, quod formæ materiales nõ sunt actiuæ, neque passiuæ essentialiter, imo qualibet forma inquantum forma

Opinio Arist. & Auer.

Forma per se actiua est.

K est per se actiua, formæ enim est agere, & mouere, sed moueri & pati alterius principij sunt, ut dicit Philosophus in secundo de generatione & corruptione in tex.cõ.50. Bene uerum est quod formæ materiales sunt passiuæ p accidẽs. Vnde Cõmen. tertio cœli cõmen.28. Forma elementi inquantum forma, mouet, sed ut est forma in materia mouetur, & ideo formæ abstractæ a materia sunt solum per se agentes, & nullo modo patiẽtes, neque essentialiter, neque accidẽtaliter, quia essentialr̃ pati repugnat formis inquãtũ sunt formæ, sed nec accidẽtaliter, quia sunt abstractæ a materia, quæ est origo prima passionis cum transmutatione. & in hoc est differentia ut patet nono primæ philosophiæ cõmen.2. Et ideo Cõmentator tenet cum Aristo. quod in animalibus, & plantis genitis, ex semine generantia semina sunt quæ dant seminibus uirtutes informatiuas & corpora cœlestia. Sed in genitis sponte, ut illis, quæ ex putri materia gignuntur tales uirtutes dantur a calore solis, & stellarum. Et uult Auer. quod huiusmodi uirtutes assimilantur arti, & intellectui. arti quidem, quia ars nihil aliud est quã forma rei artificialis existens in anima artificis, quę est pricipiũ factiuũ formę artificialis in materia. Vñ Aristo. 7. met. tex. cõ. 23. Quare modo quodam accidit ex sanitate sanitatem fieri, & domũ ex domo, sine materia materiam habẽt. medicinalis enim est, & ædificatiua species sanitatis, & domus. Sic etiã istę uirtutes infor-

Virtutes informatiuæ assimilantur arti & intellectui.

L matiuæ inquantũ sunt generãtes similia illis, a quibus data sunt semina assimilantur arti. Assimilantur autem intellectui, in hoc quod non agunt per instrumentum corporale, quod est intelligendum ex parte subiecti, nõ sunt enĩ uirtutes organicę, ut potentia uisiua, & auditiua, tamẽ bene operãtur per calorem adõmẽsuratum, qui est uiuificus. Et in hoc est differẽtia inter istas uirtutes dictas informatiuas a Medicis, & inter uirtutes naturales, quia uirtutes naturales nõ agũt actiõe intellectus operatiui.i. practici, sicut uirtus informatiua, quæ assimilabat intellectui, hoc quod nõ agit p organum, tanquã per subiectum & instrumentũ, sed uirtutes naturales habent membra propria, ut prima digestio stomachũ, & secũda hepar, & sic de alijs, sed uirtus informatiua nõ agit p membrum proprium. Sed in hoc est difficultas, quia secũdũ Aristo. in.16. de animalibus. Cor est primũ quod uiuit, & ultimum quod moritur, ergo uirtus informatiua, mediãte corde producit reliqua membra, & ita uidetur quod agit mediãte aliquo mẽbro. Nisi esset quod licet cor presupponatur generationi omniũ aliorũ membrorum, tamẽ uirtus informatiua est quæ est principiũ productiuũ oium membrorũ. unde nõ p cor ut per organum in quo sit talis uirtus, ut uisiua uirtus in oculo generat alia, quia tunc cor esset etiam mediũ in generando seipsum. Et propter hoc Galenus dubitauit de hac uirtute, an esset Deus, aut nõ. Etenim ut scribit idem Auer. in libro destructio destructio. in disputatiõe tertia, in solutione.18. dubij inquit. sed entia inferiora et seminicẽ generabilia, quæ animata sunt, indigent de alio principio ratione animæ, quod dictam animam det, & etiam formam.

Differentia inter uirtutes informatiuas, & naturales.

Difficultas

Solutio.

M Et Galenus nuncupat eam uirtutẽ formatiuã, & aliqui sapientes dicunt, quod ipsa uirtus est separatum principium. Quidam uero istorũ, dicunt quod est intellectus. Quidã dicunt quod est aia, Quidam dicunt quod est corpus super cœleste. Et quidã dicũt, quod nõ est aliud nisi Deus. Et ideo dubitauit Galenus utrũ agẽs hãc actionẽ, sit ipsemet Deus aut aliud. Sed inquit Auer. in eadem digressione septima, quod talis uirtus informatiua agit per calorem existentẽ in semine, tanquam per instrumentũ nõ tanquã per organũ in quo sit, sicut uirtus in subiecto proprio et forma in materia, & sicut aia est i calore naturali. Nã ut habet Auer. in com.73. super.e. cãticę canticorum Auic. calor naturalis est subiectum animæ, ut est notum ex scia naturali. Nam Arist. in libro de morte & uita, describẽs generationẽ uiuẽtibus accõmodatã, dixit gñõ est prima participatio animæ in calido naturali, & uita est eius permansio, nam extinctio caloris innati mors est. Vnde Galenus fa-

A tis cōgrue uitā senum cōparauit in prima particula separatorū sermonū lucernæ, quæ est extinctioni parata. Vnde quidā ex hoc tenuerunt calorē nālem, & spiritū esse formaliter animatum tñ tenēdo aliam uiam, quæ magis placet, possumus glossare, q̄ gñō est prima participatio animæ a corpore organico disposito per calidum naturale, quia in diffinitione aiæ dicitur, q̄ est actus corporis organici physici potētia uitā habētis. Sed talia uirtus informatiua est in calido, quod ē in semine sicut intelligentia in cœlo, & ē sicut motor in mobili. & in instrūmento & ille est locus, ut uides clare cōtra Chimęriçantes i uia Auer. qui tenent intelligentiam esse formā per formalem inhęrentiā perficiētem ipsum orbem. Et postea cōuertit se cōtra illos qui opinati sunt istam uirtutem esse intelligētiam separatam, siue sit Deus, siue idea, siue anima mūdi, siue colcodea. ex demōstratione Arist. contra Pla. qui uult q̄ forma non generat per se, quia tunc gñō esset nō a materia. consequēs est impossibile, quia in oī generatione oportet subijci aliquod subiectum, quod dicitur generari, & deferre ipsam transmutationē ut late demōstratū est in. 1. physi. cum hoc quod est cōcessum ab oībus, quia oēs qui de natura loquuti sunt, in hoc cōuenerunt, q̄ ex nihilo nihil fit, ut dicitur in primo phy. tex. cō. 34. Consequentia autē deducitur, quia si generans sit forma separata, ergo in generando nō dependet a materia. & si sic est igitur producit sibi simile omnio, & ita nō opus esset ponere materiā. nā omne mixtū cum materia fit a mixto cū materia. Amplius materia si ē necessaria in generatione

B per se est, qa est pars generati, sed materia nō est pars formæ. igitur si forma per se gñaretur nō opus esset ponere materiā. & propter hoc concludit Cō. q̄ generans est illud quod transmutat materiā extrahendo id quod est in potentia ad actum, & qa trāsmutatio fit per qualitates alteratiuas, necesse est quod tale alterans sit corpus, nam declaratū est in. 7. phy. tex. cō. 12. q̄ alterans, & alteratū debent esse simul, & debent se contangere. contactus autem est eorum quorū ultima sunt simul. 5. physi. tex. cō. 22. & alia sunt corpora physice loquendo.

Ratio. Et quia aliquis pro Pla. & Auic. dicere posset, q̄ aliud est agens q̄

Cōfutatio. disponit subiectū formæ, & aliud ē quod generat formā, sicut de facto isti ponunt. Contra hoc arguit Auer. quia si aliud est generās subiectū formæ i. disponens subiectū ad recipiendū formā, & aliud est generās formā, tunc subiectum & sua forma essent duo in actu. consequens est impossibile, quia cum ex subiecto, & forma fiat p̄ se unū oportet q̄ unum sit in potentia, & aliud sit in actu, ut dicit. 8. meta. tex. cō. 15. & 16. ex duobus eni entibus ī actu nō fit per se unum. Consequentia aūt sic deducitur, quia actio disponentis subiectum terminatur ad aliquod ens in actu, & similiter actio generantis formā terminatur p̄

C se ad aliquod in actu. Si igitur aliud est disponens subiectum, & aliud generās formā. Forma igitur ac suū subiectū sunt duo ī actu, & ita patet sequela, et ppter hoc subdit Auer. ostēdēdo imposibilitatem cōsequentis. in quo inferebatur, q̄ subiectū formæ, & sua forma sunt duo in actu, quod subiectū formæ nō habet esse supple in actu nisi p̄ formam, unde Com. loquēs de prima materia, quę est subiectum omnium formarum, in. 2. physi. cōmē. 12. infert, q̄ si esset per se in actu sine omni forma, tūc quod non esset in actu, esset in actu, quod implica manifestam contradictionē. Et pp̄ hoc subdit, quòd actio agētis nō pendet de subiecto, nisi quia pendet de forma, quia agēa transmutans subiectum non trāsmutat ipsum, nisi ppter formam, ut dicitur in secūdo physi. forma enim est finis generationis, & illa est quæ mouet intentionem agentis & ideo actio agentis nō pendet a forma, supple tu, sine subiecto, ita quòd intēdit generate formā per se sine materia subsistentē, quia hoc est impossibile, nec pēdet etiā a subiecto, per se sine forma. Et pp̄ hoc dicitur in. 7. me. tex. cō. 23. & 26. quòd illud quod per se fit ē cōpositū ex materia & forma. Adducit etiam aliam rationem in de-

D claratione p̄sentis theorematis, quòd si aliud est generās subiectum formæ, & aliud est generās formam, tūc unū actum, sm quòd est unum actum generaretur a duobus agētibus, quod est impossibile, æque imediate intelligas, quia non incōuenit, imo est necessarium, q̄ idē effectus per se producatur a duobus agentibus, quorū unum est per se causa uniuersalis, et aliud per se est causa particularis, homo enim gñatur ab homine, & a sole, ut patet in. 2. physi. tex. com. 26. & 12. primæ philosophiæ. tex. cō. 13. nā idē agens particulare sufficit ad utrūq̄. Si igitur tu separas, quia aliud p̄ te disponit, & aliud generat, ergo idē actum per se est a duobus agentibus proximis. Vltimo Auer. innuit in calce cōmenti aliam rationem, quia aliqs soluere posset, iam factam rationem, q̄ agens particulare est qd' disponit, & uniuersale separatū est, quod generat inquit. Hoc stare non potest, quia illud nō potest generare aliquid materiale, quia est incorporeum, & non potest alterare materiam, per qualitates alteratiuas, qa tale necessario est corpus. Amplius est effectus genitus ē particularis, ergo generans debet esse particulare, quia ex 2. physi. text. com. 38. effectuum particularsū causæ sunt particulares, & uniuersalium causæ sunt uniuersales. ubi Com. in com. dicebat, & dixit hoc præsetuādo se a Pla. opiniōe. uidelicet. q̄ uniuersalia sunt causæ particularsū, Vltimo in calce digressionis ostendit quod mouit Arist. in ponendo mouens separatum a materia, & dicit q̄ fuit factio uirtutum intelligentium, quia uirtutes intellectuales apud ipsum sunt non mixtę cū materia, uñ necesse est,

E ut nē non mixtum cum materia generetur quoquo mō a non mixto cum materia simpliciter, quemadmodum est necesse, ut omne mixtum cum materia generetur a mixto cum materia.

Expositio Grego Arimi. & Io. de Gādauo. Quem locum Gregorius Ariminensis in secundo sententiarum distinctione prima. q. i. articu. 1. in responsione ad argumenta, ita exponit q̄ Com. non loquitur de uirtutibus intellectualibus quæ sunt intelligentię, sed loquitur de uirtutibus intelligibilibus quæ sunt intellecta uniuersalia, & intentiones uniuersales abstractæ a materia, & conditiōibus materiæ, propter quarum factionem in nobis coactus fuit Aristo. imponēdo intellectum agentem, & ita exposuit Ioannes de Ianduno in. 7. suæ metaph. q. 19.

Cōfutatio. Sed ista expositio nō quadrat uerbis Cō. quia loquitur de uirtutibus intelligentibus, quia dicit q̄ mouit Aristo. in ponendo mouens separatum a materia fuit factio uirtutum intelligentium, quia uirtutes intellectuales sunt non mixtæ, modo si Cō. per hæc uerba intellexisset species intelligibiles. & uniuersalia relucentia in eis non dixisset uirtutum intelligentium, sed intelligibiliū neq̄ dixisset uirtutes itellectuales sed uirtutes itellectas. nam in scientia humana non potest dici q̄ res intellecta sit intelligens propter ipsam animā intellectiuā esse infimā in genere abstractum ubi scientia est qualitas, & de

F nouo secūdū Peripateticos fit in nobis, quia intellectua a principio in nobis est ueluti tabula rasa in qua nihil est depictū, ut dicitur in tertio de aia. tex. com. 14.

Positio ppria. Ideo aliter dicendū est q̄ ut alias in cōsimili materia diximus supra in uia Arist. est duplex generatio, una proprie dicta quæ

Generatio dupliciter. est actus generabilis inquantum generabile est, & ista requirit de necessitate subiectum quod uere dicitur generari, ut dicit Auer 1. physicæ auscultationis. text. com. 60. quia motus est in moto, & denominat ipsum & requirit priuationem, & relationem præuiam quæ fit in tempore & istum modum generationis intendit Aristo. remouere a cœlo, ut scribit Commen. in primo de cœlo et mundo. in text. com. 20. Alia uero est generatio secundum similitudinem, & dicitur quoquo modo generatio, & rectius dicitur productio qua in æternis causa secundum naturā & non secundum tempus præcedit causatum, & ita dicimus nos iuxta uiam istius uiri q̄ in æternis est causa, & causatum secundum q̄ intellectum est causa intelligētis, & ista non requirit subiectum, neq̄ tempus, neque priuationem, & quia omnes uirtutes itelligētes sunt cau-

G fata ab æterno prima in triplici genere causę huiusmodi res fuit in causa quę mouit Arist. ad ponendū mouens separatum a materia, quia oē non mixtum cum materia, necesse est, ut generetur quoquo mō a non mixto cū materia, ubi manifeste patet q̧ uniuersaliter loquitur, & etiam dicit quoquo mō, quia in abstractis a materia non dicitē aliquid generari simpliciter, quia generatio simpliciter dicta non est nisi in rebus materialibus gñabilibus, & corruptibilibus, & ista est mēs Auer. sine dubio. Ex his igitē patent rōnes adductę p̱ Auer. in illa digressione.3t.cō.in 7.primæ philosophiæ, quem publice hoc anno Neapoli legere non potui propter imminentem epidemiæ suspicionem, & male mihi successisset, nisi ut ille nunquam satis laudatus poeta, & orator, Italiæ & tempestatis nostrę decus Petrus Grauina mihi consuluisset, cui semper, & ob singularem doctrinam, & morum probitatem secundum

Rōnes Sco. cōtra Auer. doricam harmoniam, ut inquit diuus Plato, connexus ero & obnoxius. Sed redeamus ad rem nostram mens Arist. sm Auerroicam doctrinam est quod idem est agēs disponens materiam, & inducens formam propter rationes factas. Sed contra Auer. rationes insurgit Subtilis doctor in.7.suę meta.q.11. Inquit enim q̧ prima ratio Cōmenta. nulla est, nec probat consequentiam, uidelicet, q̧ si forma separata esset generans formam, tūc generaret sibi simile, quia omne agens quantum est de se producit sibi simile, quia ut inquit, instantia est in promptu. nam actio primæ causę minus dependet a materia q̄ actio alicuius ideę si

H esset, sed primum non potest semper producere sibi simile, sed producit materiam sicut formā, & similiter compositum, quia quicquid potest causa inferior potest & superior, sed inferior potest generare cōpositum, ergo & superior. Item consequentia assumpta non ualet, q̧ qa agens non est in materia, ideo non dependet actio a materia qa omne agens citra primum requirit materiam in quā agat, & tñ aliquod est agens imateriale præter primum. Item contra secundā rationē ista propō uidetē impossibilis, imateriale non potest transmutare materiam, & hoc p̱p̱ quatuor. Primo quia ex ipsa sequitur impo͞e.s. q̧ prima causa non potest transmutare materiam, quia nullum agens separatum est iī ai materiale, sicut prima causa. Item secundo impo͞e est aliquid transmutare aliud per medium nisi transmutet medium. Sed Cō. in fine illius cōmenti dicit quod forma separata potest transmutare materiā mediante corpore cœlesti. ergo potest transmutare illud corpus medium, alias procederet in infinitum, quia ultimū transmutatum transmutatur ab aliquo transmutante, & illud est materiale, & deuenies ad aliquod transmutans nō corpus, quod transmutet corpus imediate. Itē tertio de dictis ꝓpriis sequitur oppositum dicti sui, quia dicit q̧ cor-

I pora cœlestia in illis quæ generantur per putrefactionem dant illis aliquid loco seminum, sed corpora cœlestia sunt formæ, ita q̧ non est ibi materia receptiua formę substantialis secundum ipsum in lib. de substantia orbis, ergo sola forma potest transmutare materiā. Item quarto transmutans transmutat inquantum est in actu. o. meta. & inquātum tale accidit sibi habere principium potentiale, ergo accidit transmutanti habere materiam, & esse cōpositum. Item contra aliud quod tangit excludendo responsionē per unitatem cōpositi. dicit. n. q̧ subiectum & forma sunt duo in actu, & quod unum actu esset a duobus agentibꝰ, hæc sunt opposita, quia si subiectum, & forma sunt duo, tunc non sunt unum actu, sed duo actu. Item ex eodem affirmato, & negato non sequitur idem. Item q̧ ratio non ualet in se, quia materia est a deo, quia in generabilis, & tamen forma est a generante particulari, ergo subiectū & forma sunt duo in actu non ualet, quia tota materia est in potentia, & actus adueniens facit unum actu. Itē alia ratio non ualet quando infert q̧ unum actu est a duobus agentibus. probatio q̧ cōclusio sit necessaria, aliquia unꝰ effectus est ab agente particulari, & quicquid est causa particulari est ab omnibus causis uſbus ordinatis, & ue-

K rius quam ab isto particulari. & illud uoluit Plato, ut imponitur sibi, tamen quod esset a duobus agentibus æque primo, & æque immediatis, hoc esset impossibile, sed isto modo non potest inferre cōtra Platonem, quia disponnēs, & inducens sunt agentia ordinata. Sustinēdo uiā Auer.

Defensio Auer. ad primum Scoti respondetur q̧ quicquid imediate fit a non mixto cum materia est non mixtum cum materia, sicut intelligentiæ, sed ista quę sunt hic dependent a deo mediantibus corporibus celestibus, et cōseruantur in esse. unde Auer. probauit ex intentione Arist. nullum nouum a uoluntate antiqua imediate posse prouenire. mixta igitur cōposita ex materia, & forma immediate a prima causa secūdum Peripateticos non proueniunt. De prima autem materia id quod adducitur non est ad propositum, tum quia materia non dependet a deo in esse secūdum se, sed ut stat sub forma, sic enim participat esse, & bonitatem primi: tū etiam quia dato q̧ materia immediate cum sit æterna dependet in esse quo ad suam essentiā a deo, tamen ipsa nō est composita ex materia & forma, quia materiæ non est materia, tunc enim generationes procederentur in infinitum si forma per se fieret, ut dicit Arist. & Com. in.7.meta. tex.cō.26.&.27.& idem iudicium est de materia si per se

Dubium. generaretur, quia diuisibile semper esse oportet id quod per se fit, & per se generatur, ut ibidem dicitur, Sed tunc in hac solutione esset dubium. nam si materia immediate ab æterno producitur, tunc cum quicquid procedit immediate a causa prima perfectum sit. materia igitur secūdum se esset ens perfectum, quod est contra omnes sapientes.

Solutio L Ad hoc respondetur q̧ propositio illa ueritatem habet de eo, q̧ sic procedit a causa prima quod conducit ad esse entia ad maximam Dei similitudinem sicut est intelligentia, tñ id qđ p̄cedit ab ipso immediate, sic ut sit subiectum, & fundamentum omnium stat imperfectum esse, sicut est prima materia. nam distātię entium in hoc sunt ualde diuersę, omnia enim a primo principio habent esse, & uiuere sibi cōicatum. tamen his clarius, his uero obscuriꝰ. sic dixit in hoc longe ante nos magnus Albertus in primo physicorū tractatu ultimo, capite decimotertio. Ad aliud de consequentia illa quam dicit non ualere, respondetur q̧ agens immateriale bene præsupponit materiam dum comparatur ad effectus materiales in quos agit mediantibus corporibus cœlestibus. Vnde Auer. in.8.physi. cōmen. quarto contra loquentes sarracenos in sua lege inquit, & nituntur ad confirmandum hoc ex hoc q̧ non est dicere quod subiectum esse necessarium agenti, scilicet subiectum, ex quo fit generatio est diminutio agentis. Et omnia ista sunt existimationes uulgares ualde sufficientes secundum cursum, secundum quem nutriuntur homines in eis, non secundum sermones sufficientes. agens enim non posse agere aliquod impossibile non dicitur esse diminutio, sed dicere ipsum facere aliquod impossibile,

M & posse facere, est deceptio. sed si forma per se fieret ab agente separato immediate, oporteret illam esse aliquid immateriale, immateriales enim substantiæ, ut sunt uirtutes intellectuales siue illæ, quæ immediate ab agente abstracto producuntur, ut dicit Commentator de mente Philosophi. Ad illa quatuor, quę deducit contra secundum rationem respondetur per ordinem tenendo conclusionem de mente Aristote. & Commenta. Auer. q̧ immateriale non potest immediate agere aliquod materiale, ut tenuit etiam in octauo physicorum. in commen. decimoquinto. Ad illud quod dicit de prima causa totum concedunt Peripatetici, quia posuerunt essentialem dependentiam istorum a prima causa mediantibus corporibus cœlestibus. Vnde Philosophus primo meteororum in principio dicit, oportet mundum istum inferiorem superioribus lationibus esse continuum, ut omnis eius uirtus inde gubernetur. Ad secundum bene concedunt Philosophi quod intelligentia potest immediate mouere corpus cœleste, sed hoc non est transmutare aliquid substantialiter, quia motus cœli est æter-

pus,

A nus, & in corpe cœlesti non est alteratio passiua, nec augmentatio, nec diminutio, nec generatio, neq; corruptio. Peripatetici igitur tenuerunt q aliquid ſm substantiam transmutabile immediate a substãtia immateriali trãsmutari non põt, quia talis alteratio est per contactum, & cõtactus est corporum. Ad tertium in quo reducit Auerro. ad contradictionem ex dictis proprijs probando, q forma aliqua sine materia põt transmutare materiam, quia corpus cœleste seclusa intelligentia est q̃dam forma sine materia, & tale largitur animalibus ex putrefactione generatis aliquam uirtutem loco uirtutis, q̃ est in semine. R̃ñdetur, ut in proprio theoremate declarauimus aperte de mente Auer. q orbis cœlestis in uia eius non est forma sine materia, quia oĩa forma sine materia apud Peripateticos est intelligẽtia abstracta. unde ut supra diximus multi magnæ authoritatis uiri decepti sunt in hoc, credentes in uia Arist. & Aue. q cum cœlũ seclusa intelligentia nõ sit compositum ex materia, & forma, nec est prima materia, quia talis est in potentia ad esse. Igitur per locũ a sufficienti diuisione orbis ille est forma. Sed locus consequentis decepit eos, & etiam æquiuocatio. Nam substãtia, quæ diuiditur in materiam, & formã, & in substantiã cõpositam ex materia & forma est analoga, & quodlibet analogatũ ex illis tribus hẽt membra analogata etiã sub eo in quæ diuiditur. unde materia habet gradus, sicut B potentia habet gradus, ut dicit Auer. in fine libri de substantia orbis, dicimus igitur nos q cœlum seclusa intelligentia, licet non sit substantia composita ex materia, & forma, nec sit forma abstracta a materia, nec forma materialis est, tamen materia non prima, sed materia in actu. unde est in supremo gradu perfectionis debito materijs, ut dicit Commenta. in secundo capite de substantia orbis, & hoc ſm rẽ nihil aliud est nisi corporeitas, ut ipse dicit in libro destructionum. i. una substantia simplex subiecta trinæ dimensioni cui competit esse subiectũ motus circularis. uñ Com. 9. primæ philosophiæ. com. 17. in qt. nihil phibet, ut cœlũ sit materia, sed prohibet, ut sit forma. Ad quartum cõceditur, q transmutans non trãsmutat nisi in quantum est in actu, quia semper existimabitur aliqua species mouens, ut dicitur in. 3. physi. in tex. commen. 17. Sed quãdo dicitur quod accidit sibi, ut sic quod habeat principium potentiale. Ad hoc respõdetur, q si loquamur de transmutante ad aliquid nouum necessario requirit principium potentiale, merito cuius sit talis trãsmutatio, quia non potest fieri sine alteratione præuia, & alteratio requirit contactum, & contactus est merito quantitatis, quæ requirit subiectum quod sit in potentia susceptiua respectu talis quantitatis licet igitur materia sit principium potentiale in ratione agendi est, tum C cõditio necessario requisita ad actionem. Ad aliud quod tãgit excludendo r̃ñsionẽ, quia dicit opposita, qa si subiectum & forma sunt duo in actu, tunc non erunt unum. Respondetur quòd quælibet positio impossibilis implicat opposita, & ideo ex illa r̃ñsione dicente, quod aliud ẽ agens disponẽs materiã & aliud est agens inducens formam, sequitur q sit unũ in actu, sicut de facto est quod generatur est per se unum in actu, & quia terminatur actio cuiuslibet agentis semper ad aliquid actu. sic igitur sequitur q sunt duo actu, si aliud est quod disponit, & Obiectio. aliud est quod inducit formam, & ita unum, & nõ unũ & ita patet ad sequens. Ad aliud de instantia de materia prima, quæ est a deo, & forma ab agente. Dico q ista instantia non militat contra Auer. quia materia non est a Deo per transmutationem. Ad ultimum nõ negat Cõmenta. quod idem effectus in actu possit per se esse a pluribus causis ordinatis, quarum una sit particularis, & alia uniuersalis. sciebat enim quod sol, & homo generant hominem, tamẽ ex hypothesi data per aduersarium in responsiõe sequitur quod a duabus causis immediatis eiusdem ordinis aliquid producatur, ut supra deduximus.

Limitatio propositionis. Reuertamur igitur, & dicamus q proposita ppositio ab Auer. quæ dicit q idem est agens disponens materiam, et D inducens formam, ueritatẽ habet in transmutatione substantiali a natura facta, & intelligitur respectu immediate disponentis materiam, stat autem disponere materiam alterando materiam, & tñ natura introducet formã substantialem, licet enim multæ sint differentiæ inter naturã, & artem, quas pro nunc nolo prosequi, tñ una est ista ex illis, quia ars non potest producere immediate formam substãtialẽ, quia omnes formæ introductæ ab arte sunt accidentia, ut patet ex. 2. phy. com. 13. uñ Auer. inquit. in. 12. primæ philosophiæ. com. 18. Ars nihil facit in corpore nisi in extremitatibus tantũ, natura uero in ipso corpore toto unde si ars alchymiæ uera est, non est credendum, q forma substantialis auri, aut argenti inducatur principaliter ab arte, sed ars solum applicat actiua passiuis, & uirtutes & qualitates naturale sunt illę quæ uirtute naturæ inducunt formã. nam non est dubium q aliqua inchoatiuæ possunt proficisci ab arte & completiuę inducuntur a natura sicut segetes. Vñ Auer. in. 2. physi. com. 77. reprehendit Alex. opinantem q pluuia non esset propter segetes, quia messes sunt ab arte. nã inquit q natura cõplet multa quæ sunt per artem, & ars multa quæ sunt per naturã, & sapientes medici, ut Auic. in. 5. cañ. & Auer. in singulari tractatu de theriaca, fatentur, q in theriaca fermentata resultat ex actione miscibilium quædam forma substantialis distincta, & superaddita miscibilibus, per quã operatur tot diuersos, & mirabiles effectus. uñ sicut ars multa perficit quæ natura non põt, ut dicit Aristo. in. 2. phy. E tex com. 79. sic etiam natura perficit illa quæ ars non potest. non inconuenit igitur artem disponere a remotis materiam, & natura est illa demum quæ immediate disponit & inducit. Vnde propositio illa famosa, gaudeant alchymistæ, quia una species non potest transmutari in aliam per artem, non est uera apud sapientes, quia non est species quæ conuertitur in speciem per artem substantialiter, sed est materia stans sub una forma, & expoliatur ab illa, & induit aliam ſm prædictum modũ. Fallit autem proposita propõ in artificialibus, quia una ars potest disponere materiam, & alia ars inducit formam, sicut patet in. 2. physic. in tex. com. 24. & in. 1. ethicorũ capi. 1. Et si contra determinata arguatur, quia tunc ex non substantia fieret substantia, quia si disponens & inducẽs est idẽ cum dispositio sit qualitas a qualitate igitur inducetur substantia. Respõdetur q propositio illa sic intelligitur, ex Solutio. non substantia non fit substantia cõstitutiue. quia partes constituentes substantiam debent esse substantiæ. uñ propositio illa ueritatem habet ut ly ex, dicit habitudinem causæ materialis. Fallit etiam in accidentibus, quia lux disponit medium, & color inducit speciem.

Eiusdem est actus cuius est potentia. Propõ. 19.

F SCRIBITVR Ista propositio ab Aristo. in libro de somno & uigilia. glossant formalizantes de potẽtia, & actu quæ sunt differentiæ, aut modi diuidẽtes ipsum ens, quæ secundum ipsos sunt potentia obiectiua, & actus entitatiuus. Sed quicquid sit de ista potentia obiectiua, de qua alias diffuse dixi, intellectus tamẽ Aristo. non uideẽ esse talis ut ipsi asserunt, ppterea quia Aristo. ibi probat q quemadmodum actus sentiendi est in composito, ita & potentia sentiendi est in composito, & est consequenti eiusdem subiectiue est potentia cuius est actus. Inquit enim Aristo. in. 1. de anima. text. commẽ. 64 Dicere autem irasci animam simile est, ac si aliquis dicat eam texere, uel ædificare. Melius autem est fortassis non dicere animam misereri, aut addiscere, aut intelligere, sed hominem anima. Et eodem modo potest uerificari etiam ad bonum sensum quod eiusdẽ obiectiue est potentia cuius est actus. nam idem est obiectum potentiæ, & actus, alioquin potentiæ non distinguerẽtur per actus, & actus per obiecta contra Philosophum in. 2. de anima. tex. commento trigesimotertio. & eodem modo propositio illa

G Arist. in. 9. primæ philosophiæ. tex. cō. 13. Potentia & actus sunt eiusdem generis, ſm ipsos ueritatē habet de potentia obiectiua, & actu existentiæ, immo talia sunt eadem nedum genere & specie, uerumetiam et numero. unde damnant Diuum Thomā qui posuit potentias animæ esse qualitates, & accidētia, quia actus sunt qualitates, fundans se super hac propositione dicente q eiusdem generis est potentia & actus. nā stat potētiā subiectiuā esse in gñe substantię, & actū esse in genere qualitatis. similiter pōt contingere q potētia susceptiua sit in pdicamēto quātitatis, & actus susceptus sit in prædicamēto qualitatis, sicut superficies respectu coloris, & sine dubio illa opinio sancti Thomę nō est uſr uera nec credēdū ipsum simpſr & uſr hoc sensisse. Sed uidit Arist. in. 12. metaphy. determinasse q principia oīum prædicamentorum ſm analogiā sunt eadē, & sunt potentia & actus, & quod principia proxima sunt diuersa. & remota sunt eadem.

Propō 116 *Omne æternum caret potentia.*

PROPOSITIO Est satis allegata, & extrahit in propria forma ab Arist. in. 9. primæ philosophiæ tex. cō. 17. ubi dr̄. Est aūt nihil potentia sempiternū, intelligitur de æternis quæ sunt actus & formæ. nā prima materia substantiatur per posse, ita q potētia est dīa substantialis materię similiter orbis cœlestis qui est materia in actu est in potentia ad ubi licet non sit in potētia passiua contradictionis in substantia per quā res pōt esse, & non esse talis. n potentia est in rebus gñabilibus, & corruptibilibus q̄ sunt hic, & in nullo æterno inuenitur.
H Aduerte tñ q informis æternis citra primam, licet nō sit potētia realis, quia in æternis aliīs a prima materia, & orbe non differt posse ab esse, tñ bñ in talibus pōt esse aliquis modus potentiæ logicę, ut alias declaraui in cōcordantiīs Auer. in. 3. de anima. Dixi aūt notabiliter aliīs a prima materia, & ab orbe, qa materia prius est in potentia ad aliquā formā. quā actu sit sub illa forma, & i orbe in quo est potētia ad ubi pars cœli, que est in oriēte prius est in potentia, ut sit in occidente, q̄ quod actu sit illic. sed in intelligentiīs excepto intellectu possibili potētia ibi physice loquēdo non differt ab actu, quia oēm perfectionem quam pōt habere quælibet intelligentia ab æterno ſm Philosophos habet illam, tñ loquendo de potentia logica, quæ nihil reale ponit, sed solum est non repugnatiua, sic in intelligentiīs citra primam reperitur potētia, ut dicit Com. in. 3. de anima in cō. 5. in solutiōe tertię quæstionis, quia intelligentiæ Saturni inquātum ens nō repugnat quod sit perfectior, q̄ sit. sicut talpa inquantū animal pōt uidere. i. sibi non repugnat, quia tunc uisio repugnaret cuilibet animali, sola autem prima intelligentia
I est liberata ab omni potentia. quia nullum ens est simpliciter perfectum nisi primū principium, ut dicit Commē. in. 5. metaphy. in capite de perfecto. dixi autē notabiliter excipiendo intellectum possibilem ſm Peripateticos, qa ut scribit Arist. in tertio de anima. in com. 14. Intellectus possibilis est tanquam tabula rasa, in qua nihil est depictum. unde intellectus speculatiuus ſm Auer. comparatus ad indiuiduum est generabilis, & corruptibilis, licet ſm spēm sit æternus, ut scribit in tertio de anima. commen. 5. & 20. & hoc fuit ex sui imperfectione, quia infimum obtinet locū in genere abstractorum entium, ut ipse dicit ibidem. com 29. Et ex hoc patet quantum deuiāt
Cōtra modernos. moderni sententia de mente Arist. & Com. nostrum scire esse reminisci, ut asserebat Plato, cum tamen Auer. apertissime illi opinioni manifesta, & aperta uoce in plerisq; locis reclamet. uideant isti queso Auer. in paraphrasi sua super libro Posteriorum analyticorum com. 2. ubi occurrit tacite obiectioni, quia aliquis posset credere quod ita est de scientia respectu intellectus, sicut est de sensatione respectu sensus, ubi illud met sentiri pōt a nobis quod fuit prius sensatū inquit igit, nec est anticipatio scientia præcedentis in scia discipuli, sicut sensibilium priorum in re ad sensibilia secunda in tpe alio, & illud est quia iā sentimus q̄d sensimus prius, & cum sentimus illud secūdo scimus q est illud quod iā sensimus prius, qm̄ si esset dispositio scientię acquisitę p doctrinā cum scientia præcedēte hęc dispositio, esset necesse ut sit disciplina recordatio, deducit ergo ad illud tanq̄ ad impossibile, & isti dicunt, hoc esset de mente eius quod ipse reputat impossibile.
K Amplius Arist. in. 1. primę philosophiæ. text. cō. 49. postquam in præcedenti dixerat tex. ois disciplina fit in nobis ex præcognitis, aut omnibus, aut quibusdam, aut per demonstrationem, aut per diffinitionē, oportet. n. ex quibus est diffinitio præscire, & esse nota, & similiter & q per inductionem dicit, at uero si existit connaturalis, mirū, quō latemus hñtes potissimā sciarum. ubi Aue. in cō. inquit. dicere formas esse contingit ex eo, ut oēs scientiæ sint notę a nobis in natura, qm̄ si hic sunt formę ad quas intellectus aspicit sicut sensus aspicit ad sensibilia, & cōprehensio sensibilium est naturalis in nobis, cum nō acquiritur ex cognitione antecedenti, necesse est ut intellecta sint naturalia in nobis, non ut quędam sint naturalia, quędam aūt accepta per doctrinā. Et idē habet Arist. in calce secūdi libri posteriorum, analyticorū. in illo capite, de principiīs autem quō fiunt cognita, infert. n. contra Platonem, si quidem igitur habemus ipsos. s. habitus principiorum inconueniens est, contingit. n. & certiores habentes cognitiones, demōstratione latere, ubi Com. in com. ultimo illius libri super istis uerbis Ari. ita scribit, & principium considerationis est ut inquiramus primo utrū hi intellectus primi, qui sunt formę, & habitus proueniant
L nobis a principio nostræ inuētionis, sed nos sumus quasi obliuiscamur eorū, & non memores, aut sunt innouati in nobis postquam non fuerunt, sed quo prouenit nobis ex principio rei & nos sumus obliti eorum ex hoc sequitur res repugnans, & est ut simus adepti scientias uehementis prouentionis, & certioris quam demonstrationis sciæ & sumus obliti earum. Amplius Com. in. 7. primę philosophię. in. com. 58. expresse dicit iuxta text. ubi Aristo. contra Platonem inquit. q̄uis utiq; si non uideremus astra nō minus existimo forent substātię sempiternæ post ea quas nos uidemus. inquit, & necesse est, ut essentię rerum intelligibilium sint existentes, licet nō intelligantur & intendit q manifestū est q̄d queadmodum sensibilia nō sunt sensata in actu donec sentiātur, ita est de intelligibilibus. ex quibus uerbis infert Cō. dicens, & ſm hoc sequitur ex opinione Arist. ut intelligibilia sint noua, & ſm opinionem dicentium formę sunt eterna. quid clarius in hac re potuit dici in ponendo differentiam inter Platonem ponentem ideas, & Aristotelem negantem illas de ipsa intellectione, & scientia? Amplius. 7. physic. text.
M commen. 20. ubi Aristo probat q non est alteratio in parte intellectiua anima animę. Commentator. in commento inquit, q Aristoteles totū quod dicit ibi est de intētione Platonis, qui assimilabat animam intellectiuam ebrio infirmis, & pueris, in quibus sedatis passionibus reuertūtur ad pristinam cognitionem in calce prolixi documenti, inquit Auerro. q hæc non est opinio Aristotelis, sed intendebat demonstrare uim istius opinionis, ut cū homo illa signa sciuerit habebit p impossibili, ut sit alterata in sua substantia, & nō remanebit ei cognitio nisi īter duas alias intentiones de quibus predixerat. Amplius Commenta. & Aristo. in. 2. de anima. text. commenta. quinto. expresse ponūt quòd anima est actus corporis sicut sciētia. ubi Commentator inquit, quòd hoc est simile scientiæ in sciente, in tempore in quo non studet, & non est simile esse ignorantiæ in non sciente, igitur ignorantia negationis non solum negat actum, uerumetiam & habitū. non est igitur scientia nobiscum congenita de mente Peripateticorum. Amplius Auerroes reprehendit Themistium, & Theophrastum in tertio de anima. commento quinto, & commen. uigesimo, qui posuerunt intellectum speculatiuum esse simpliciter, & omnibus modis æter-

num

A num, quia apud eos constabat solummodo ex intellectu agente & possibili, q sunt æterni, & qñ causę sunt æternæ causatum, & cõstitutũ ex illis est æternũ. Sed Auer. accusat eos de insufficiẽtia quia non sufficienter assignauerunt oẽs cãs intellectus speculatiui, quia apud Arist. ultra intellectum agentem, & intellectũ materialẽ seu possibilẽ cõcurrit ad integritatẽ intellectus speculatiui alia causa, & sunt intentiones imaginatę, quandoquidem ſm Philosophum oportet intelligentem phantasmata speculari. tertio de anima. tex. com. 39. & ideo ſm Auer. doctrinam intellectus speculatiuus secundum speciem licet sit æternus, tamen secundum indiuiduum est generabilis, & corruptibilis. Nam intellecta uniuersalia, sunt colligata cum intentionibus imaginatis, & corrumpuntur per corruptionem earum, & immorari in hoc amplius est superfluum.

Frustra est illa potentia quæ non reducitur ad actum.

Propõ. 17

FAMOSA Et uulgata satis est istius ꝓpositionis auctoritas, & ratio eius est, quia ut inquit Aristo. in 1. cœli & mundi. tex. c6. 32. Deus & natura nihil frustra faciũt, & idẽ asseuerat in 3. de anima in tex. com. 45. ubi Arist. si igitur natura nihil facit frustra neq deficit in necessarijs nisi in orbatis, & imperfectis in quibus est impedimentum proueniens a materia, aut ex debilitate agẽtis ea quibus contingit eam peccare naturã, ut est sexta

B

digitus in manu. Secundum aliquos isto mõ glossatur ista propositio uera est propositio qñ illa potentia principaliter ordinatur ad illum actum, ad quem dicitur esse in potentia. Si uero non respicit illum principaliter nõ oportet q sit frustra talis potentia si ad actũ non deducatur, uerbi gratia, esto q quãtitas cœli esset in potentia ad actum diuisionis si nunquã reducatur ad actũ non est frustra, quia istud possibile quod est quantitas cœli non ordinatur principaliter ad diuisionẽ per suã potentiam quę plura respicit, sed magis ad disponendum ipsum cœlum ipsi intelligentiæ, ad hoc q possit recipere mediante ipsa qualitates suę naturę cõuenientes, & suis proprijs operationibus ad quas principaliter ordinaẽ, & ideo licet nõ reducaẽ ad actum diuisionis propter hoc non dicitur frustra eius potentia, & eodẽ modo est de potentis diuisiõis in minimis rerũ naturalium. Nam. 1. physicę auscultationis datur minima caro. ut patet tex. com. 36. nã licet potentia diuisionis in talibus non reducatur ad actum, quia non datur minus minimo quod sit naturaliter dispositũ, cũ illa potentia in quantitate non est frustra, quia eius potentia quæ plura respicit non principaliter ordinatur ad hoc, sed potius ad disponendũ materiã ipsi formę ad hoc

Herueil si mitatio in eradatio de materia cœli.

C

q subiectũ, cuius est possit recipere dispositiones conuenientes suæ naturę ꝓ suis proprijs operationibus ad quas principaliter ordinaẽ, & ista sunt quæ cõiter dici solent circa hoc. Nobis aũt aliter apparet dicere distinguentes iuxta nostram consuetudinem de multiplicitate potentię nam alia physica, alia logica, & physica, alia actiua, alia passiua. Dicimus igitur q potẽtia physica siue realis q̃cunq fuerit, uel actiua, uel passiua frustrari non põt. uñ qcquid est possibile ex parte agentis est possibile ex parte passi, & econtra, ut dicit Com. in 1. cœli, & mundi cõ. 124 Et ratio est, quia potentia actiua diffinitur per passiuam, & passiua per actiuã, & cum hoc fundamento trãsit Aristo. in 1. de anima in tex. com. 17. ad probãdum dari intellectum agentem, qa in omni natura in qua datur unum quod est omnia fieri est dare etiam unum quod est omnia facere, & cum hoc fundamento transiuit etiam Com. in 12. primæ philosophiæ, in commen. 18. ad dicendum q oẽs formę sunt in potentia, in prima materia, & sunt in actu in primo motore, & quod sit impossibile dari potentiam passiuam realiter loquendo, quæ non reducatur ad actum. Patet authoritate Auer. in primo cœli, & mundi. in com. 20. ubi loquens de prima materia. Inquit. n. in materia non est potentia nisi apud separationẽ eius a forma. Si igitur substantia materiæ est in potentia

Op. ppria

D

& fuerit aliqua materia cuius potẽtia nunq̃ exit in actũ ista potentia est ociosa, & superflua, & si nõ esset generatio, & corruptio non staret operatio istius uirtutis. s. potẽtiæ, & cætera. Similiter Arist. in 2. cœli. tex. cõ. 50. inqt q si natura dedisset astris uirtutẽ motus progressiui, utique dedisset sibi instrumenta, nihil. n. ut cõtingit facit natura. Et ex hoc aduerte quantũ errant in uia Arist. q ponunt animã ſm omnes sui potestates esse in qualibet parte corporis: ita q potentia uisiua non solũ est in oculis, uerum etiã in pedibus sed in pedibus illa potentia nõ potest exire ad actũ, quia deficiunt sibi in illa parte dispositiones necessariæ ad uidendũ. Dicit. n. Arist. in 2. de anima in tex. com. 82. q non ubiq audit animal, neq ubiq penetrat aer. non enim ubiq habet aerẽm mouenda pars & animatũ, sicut pupilla humidũ. Sed ista opinio ex iam dictis stare non potest, quia si natura dat alicui potentiã ad aliquã operationem, dat sibi etiã omnia instrumenta, & dispositiones necessario concurrentes ad illã operationem, quia natura non deficit in necessarijs, nec abundat in superfluis, qa nihil frustra facit nisi fuerit impedita sicut in imperfectis, & orbatis, ut dicit Aristo. in tertio de anima. tex. commen. 45. Similiter etiã ex hoc patet q̃ errũ deuient a uia Aristo. qui tenent de mẽte eius in corporibus cœlestibus esse materiã eiusdẽ rõnis cum materia generabilium & corruptibilium, & quod ibi ideo nõ est corruptio quia non est priuatio, neque contrarietas, hoc quidem stare non potest, quia quæcunque sunt eiusdem rationis habent eandem diffinitionem. primo cœli. commen. 39. & quæ habẽt eandem diffinitionem habent eandem formam, & quæ habent eandem formam habẽt eãdem actionem, sic enim probat Arist. primo cœli, & mũdi. text. commen. 72. quòd si essent plures mundi terræ essent eiusdem rationis & haberent easdem operationes, ita quòd sicut ista terra tendit ad medium mundi, pariformiter & illa Similiter etiam potentia actiua agentis frustrari non potest in natura quod non exeat in propriam operationem. unde Commen. reprehendit sarracenos loquẽtes suæ legis, qui propterea loquentes dicuntur ab Auer. quia ponunt aliquas positiones sine ratione, sic inquit ipse in tertio metaphysi. in commen. decimoquinto. ubi exponit dicens. Et intendit per loquentes in diuinis loquentes sermonem extra intellectum hominis. Dicebant igiẽ in sua lege quod est unũ agens omnia sine medio. s. deus, & cõtingit istis, ut inquit nono primæ philosophiæ. commen. 7. ut nullum ens habeat actionem propriam naturaliter, & cum entia non habuerint actiones proprias non habebunt essentias proprias, actiones enim non diuersantur nisi per essentias diuersas. Et ista opinio est ualde extranea a natura hominis, & qui recipiunt huiusmodi non habent cerebrum naturaliter habilitatum ad bonum. Et in. 12. primæ philosophiæ. com. 18. loquens de eisdem ꝓpe finem commenti. inquit. Et cum loquentes nostræ legis opinabantur quod agens agit creando formam ex nihilo, & nullum huiusmodi agens uiderunt hic, dixerunt unum agens omnia sine medio, & quòd actio istius agẽtis transit in uno instanti in actiones contrarias, & conuenientes. & infinitas, ita quòd negant ignem comburere, & aquam humectare, & dicunt omnia ista indigere creatione. Sed corpus, non creat corpus, & tandem dicit quòd error istorum est manifestus. Reuertamur igitur quòd omnis potentia realis, siue actiua, siue passiua, necesse est quod reducatur ad actũ alias frustrabitur. Sed dices, nonne materia habet in potẽtia passiua multas formas quas nunquam recipiet respectu indiuiduorũ aliãs, sequeretur quod omnia quæcunque eueniunt de necessitate euenient contra Arist. in libro de interpretatione, & etiam contra ueritatem. nam ut inquit Com. in secundo physicorum commento. 48. in calce commenti sermo dicens quod omnia ex necessitate eueniunt est sermo fal-

Contra eos qui uolunt aliam scilicet eius esse totas suas esse in omni parte corporis.

E

Quid per loquentes Auer. intelligat.

F

Dubium.

G fas,& in metaphy.contradicit illi & in.2.de gen.& cor tup.in tex.cõ.64.inquit,quod aũt nunc dicere, quia futurum est nihil prohibet non fieri,futurus.n. incedere quia non incedet. Nisi esset q̃ non inconueniẽ aliquã potentiam sm indiuiduum frustrari,quia natura in agendo potest impediri,scribit enim Aristo.in libro de somno & uigilia in illo capite,in quo agit de diuinatione quæ fit sm quietem quod multa consulta bene quæ fieri expediebat dissoluta sunt propter alias digniores inchoationes. oino.n.oẽ non fit q̃d futurũ erat,de indiuiduis igit̃ quæ nõ sunt de principali intẽtiõe naturę nihil ꝓhibet aliquã frustrari potentiã,sed impossibile illud est sm spẽm quã primo natura intendit,loquẽdo aũt de potẽtia logica, q̃ nihil reale ponit nõ incõuenit illã nõ reduci ad actũ, sm .n.talẽ potentiã dicimus talpã posse uidere,q̃ tñ in talpa nunq̃ reducetur ad actũ,ut clarũ est. Sed est una difficultas contra prædicta,quia certum est q̃d continuũ est diuisibile in infinitũ,& tñ illa potentia nunq̃ reducetur ad actum,quæ tñ potentia physica est,ut patet.6.physi. &.3.coeli & mun.&.3.phy.cõ.60. Nisi esset q̃d ut scribit Arist.& Auer in.1.de genera.& corrup.in text.cõ.9. q̃d oẽ quidẽ igitur corpus sensibile diuisibile esse sm q̃dcunq; signũ, & indiuisibile nõ est inconueniẽs, hoc.n.in ptãte,hoc aũt entelechia existit,ubi Aue.in cõ.dicit q̃d sicut non sequit̃,q̃ cũ homo sit receptibilis omnium sciatũ,ut recipiat eas insimul,quod.n.dr̃ de aliquo diuisim non sequitur,ut semper dicatur coniunctim . unde est ibi simultas potentię , sed non est potentia simultatis. uide

H et si placet ꝑ hoc dñm Albertum.in.3.physico. in expositione tex.com.58. Sed remanet adhuc una difficultas de coelo,quia sm Auer.in.12.primæ philosophiæ. cõ.41. in coelo nõ est possibilitas,nisi ut quiescat,sed ista possibilitas nunq̃ reducetur ad actum,quia inquit Arist in.9. primę philosophię in tex.cõ.17. nõ est timendũ coelum quiescere. Nisi esset q̃ potẽtia illa qua coelũ põt quiescere est infinitũ corpus non infinitũ coelum, sic scribit Auer, septimo physicę auscultationis.cõ 2.uñ ratio quæ mouit Auer.ad dicendũ illud est ista,in coelo non est potentia,ut corrumpat̃,quia nõ habet contrariũ,est igit̃ ꝑmanens ꝑ se,& per suã substãtiã,motus aũt impossibile est ut sit permanens per suam substantiã cũ habeat contrarium ipsam quietem.& sic etiam motus infinitum motus habet cõtrariũ,non aũt quilibet motus habet contrariũ, q̃a motui circulari nihil est cõtrariũ physice loquẽdo, ut patet in.1.coeli,& mundi.in tex.cõ.32.& sic dicimus potentiã illã logicã esse.quẽadmodũ dicimus q̃ talpa infinitum talpa põt uidere. Aut aliter dici põt q̃ loquẽdo de potentia,quæ est ad aliquod accidens quod totaliter de

I pendet ab extrinseca cã efficiente non est necessarium,& hoc quia,ut inquit Com.motus coeli est ens possibile de se,sed perpetuatur ab alio in substantijs autem secus est, ut in proprio Theoremate declarauimus.

Solutio. Nõ inconueniens potẽtiã secũdũ indiuidua frustrari. Natura primo specie intendit in diuiduã.n. quod sint entia p accidẽs,& accidẽs intẽduntur.

Dubium

Solutio.

Dubium.

Solutio.

Propõ.1

Omne ens,aut est substantia,aut accidens.

VERA EST Propositio de ente extra aĩam, quale est quod diuiditur in substantiã , & accidens uñ omne ens extra aĩam,ut est in existentia reali aut est substantia,aut est accidens,fallit aũt de aliquo, ut habet esse in cõprehensione,quia obiectũ uñ relucẽs in speciei intelligibili,lapis.n.non est in anima,sed species lapidis non est in intellectu,ut accidens,& ut forma inhærens in subiecto,quia forma existens inhærenter in subiecto denominat subiectũ& ita equi quiditas si illo modo esset in intellectu,tunc intellectus denominaretur equinus,nec etiam est in intellectu tanq̃ substantia. Arist.n. non reputat q̃ intellecta uña sunt substantiæ, sed notiones declarantes substantias rerum sicut testatur Com.in 2.meta.in cõ.45.Similiter etiã Arist.in prædicamentis dicit.q̃ non esse in subiecto non est proprium substãtiæ sicut esse in subiecto non est ꝓpriũ accidenti,q̃a competit differentia,& tñ drĩa non est uere accidens.uide igit̃ q̃ aliubi intellectus inuenit medium,ubi natura non põt hr̃e

K medium sicut dicimus in simili q̃ multa diuidit intellectus,q̃ natura nõ p̃t separare,et multa connectit rõ,quę non põt coniungere natura,ut scribit Com.in.primę philosophię cõ.39.& iõ aduerte q̃ nõ est necessariũ q̃d idẽ sit iudiciũ de rõnibus q̃bus res intelliguntur,& de rebus intellectis.uñ cõceptus magnitudinis nõ est magnitudo neq; diuisibilis est sicut est magnitudo,sed est notio , aut rõ magnitudinis,& illa rõ in indiuisibili consistit, simpliciũ.n.intelligentia,ut inquit Arist.in.3 de anima.in text. cõ.21.in indiuisibili consistit rõne,& tñ q̃libet magnitudo diuisibilis est similiter rõ,& forma domus existens in anima artificis sine materia est,& incorporea ẽ,& tñ domus extra est quid materiam hñs,ut clare testat̃ Arist.in 7.primæ philosophiæ.tex.cõ.23.& ut tu possis bñ intelligere hoc q̃ñ inter substantiam,& accidens datur medium sm rõnem,licet non sm naturam,dabo tibi aliũ modum.aduerte q̃ opus est distinctiõe,ubi est multiplicitas ne sit confusio apud intellectũ,accidens.n.q̃ñq; diuidit̃ contra substantiam,& sic continet nouem prædicamenta accidentiũ,q̃ñq; autem sumitur accidẽs,prout est unũ ex quatuor prædicatis positis ab Arist.in topicis , seu ut est quintum uñe positũ a Porphyrio,et isto mõ idẽ ẽ q̃d prædicatũ significans accidentalẽ habitudinẽ prędicati ad subiectum,& isto modo accidens non est cõe ad nouem gene.nam si accidens secundo mõ sumptũ esset idẽ cum accidente primo modo sumpto , quod uidelicet est cõe ad nouem genera accidentium,tunc cum accidens se

L cundo modo.contradiuidatur contra genus. & speciem, tunc igitur sequeretur q̃ in nouem prædicamentis accidentiũ non esset inuenire genera,& species,quod est falsum.in omni.n.genere est inuenire quid,ut dicitur in primo topicorũ capite 7.& sic accidens non diuidit̃ contra substantiam,sed contra substantiale seu essentiale prædicatum,& isto modo inter substãtiam & accidens.i.inter substãtiale & accidẽtale p̃dicatũ dat̃ mediũ,puta ꝓpriũ q̃d fluit ex principijs spẽi,sed accidẽs per accidens fluit ex principijs indiuidui. unde stat aliquid quod est sm rẽ substantia esse propinquius modis accidentis.unde differentia,quę sm rem est in prædicamento substantiæ quo ad modum uicina est accidenti,quia prędicatur per modũ adiacẽtis,& informantis aliud,uñ p̃dicat̃ in quale.uñ Arist.in.5.primę philosophię,in capite de quali inter alias acceptiones qualis ponit etiam drĩam substantialem.inquit.n.in tex.cõ.19.quale dr̃ uno modo differentia substantiæ,ut quale quid homo animal,quia bipes , sed & equus quadrupes,ubi Com.in com. dicit q̃ non intendit de speciebus q̃titatis,& qualitatis sm quod sunt prędicamẽta,sed solũmõ intẽdit numerare intentiones quas significãt hæ dictiones quantitas,& qualitas,& ideo in

M cepit a qualitate q̃ est substantia,& similiter aliquid q̃d reponitur in prædicamentis accidentium sm rem potest esse uicinum modo substantiæ,quia prædicari in quid est modus prædicandi per modum per se stantis,& quia genera,& species in prædicamentis accidentium reperiunt̃, quia in omni genere est reperire,q̃d sic talia licet sm rem sint accidentia,tñ quantum ad modum assimilantur, & uicinantur substantiæ.unde non incõuenit aliquid sm rẽ existens substantia uicinari accidenti quantum ad modũ & econtra etiã de accidentibus similiter dicatur. Et q̃a loquimur de substantia & accidente placet nobis hic apponere nonnullas propositiones de accidente quod diuiditur contra substantiam circa quas multi errãt quarum prima est,accidens non transit de subiecto in subiectum. uerum est de subiecto inhæsionis,quia nulla forma est ꝑ se mobiles:fallit sm uiam ponẽtium qualitates symbolas esse easdem ingenito,& incorrupto de subiecto denominationis. Similiter alia propositio,unius accidentis unum est subiectum,fallit in his quorũ unũ est pars alterius q̃d dico ꝓpter quantitates interminatas,quę sunt in materia & terminatas quæ sunt in cõposito , & materia est pars

Accidens sumitur dupliciter.

Nota.

compositi

A cōpositi, & ideo utriq; cōpetit quantitas interminata, differenter tñ. Silr subiectum accñtis est in actu, & subiectū formę substantialis est in potentia, uera est ppō ista & est dr̃ta posita per Auer. in. 2. de aia. cō. 4. de accñtibus terminatis, glossa est ex mente Auer. in. 1. cap. de substantia orbis. unde Cōmē. in. 2. de aia. cō. 4. dicit æquiuoce dicitur forma esse in subiecto, & accñs esse in subiecto. subiectū enim accñtis est corpus cōpositum ex materia, et forma, & est aliquid existens in actu, & non indigens in suo esse accñte, subiectum autem formæ non habet esse in actu secundum quod est subiectum nisi per formã, & indiget forma, ut sit in actu, & maxime primum subiectum.

Dubium. Sed tūc est difficultas in uia eius de accidentib⁹ interminatis quæ sunt accidentia, quæ fundantur in ente in potentia sicut forma substantialis, quæ igitur erit dr̃ia inter formã substantialem penes eē in subiecto, & talia accñtia. Nisi esset q̃ ex forma substantiali, & materia fit unū per se, sed ex materia & accidentibus interminatis non fit unum per se uide etiam pro hoc cō. 65. tertio phy. unde etiã clare Auer. in. 7. primę p̃hiæ. cō 17. in calce cō. ubi expresse dicit. q̃d ex subiecto, & accidente non fit unum per se in actu sicut ex generē & dr̃ia. Silr ppositio, q̃ dicit q̃ accñs quod est in parte non denoīat totum, uera est ppō de illis accñtib⁹, quæ ex natura rei non determinant sibi aliquã partem determinatam. nã in talibus, quæ determinant sibi aliquam partem, falsa est ppositio sicut simitas nasũm, & crispitudo capillos, & glaucedo oculos. unde in hoc nulla est differentia, siue illa pars sit nobilis, uel ignobilis, notabiliter autem apposui ex natura rei, quia licet æthiopa sit albus sm̃

B dentes, non tñ dicitur absolute albus, quia non per se ex natura rei hoc habuit, sed accidit sibi. Silr propositio famosa q̃ dicit q̃ illud quod est accidens uni alteri non pōt eē substãtia, uera est in uniuocis, fallit in æquiuoce dictis, quia scia in nobis est qualitas, & in deo est substãtia, sciētia autem ęquiuoce dicitur de scia dei, & nr̃a, ut dicit Cō. 12. metaphy. cō. 51. & silr propositio famosa q̃ allegari solet ex. 5. primæ p̃hiæ. te. cō. 14. si accidens accidenti accideret in infinitũ ire necesse est, uera est in his, q̃ accidēt aliter insunt: fallit autem in his, quę per se insunt. multa n. accidentia per se insunt numero pari, & numero impari, quæ sunt finita & terminata.

Propō 109 *Nulla latitudo subito acquiritur, aut deperditur.*

FAMOSA est apud sophistas, et calculatores propositio, sed si uera est tenet in latitudinibus intensibilibus & remissibilibus acquisibilibus per uerum motum: fallit autem in latitudinibus formarum, q̃ in indiuisibili, & in aliqua relatione consistunt, & in his q̃ per subitam acquirūtur mutationem, certum est. n. q̃ materia stãs sub forma hominis est in aliqua pportione perfectior ma

C teria stante sub forma asini. sit igitur quod in dupla, tunc pbo q̃ ista latitudo perfectionalis sit subito acquisita quia in hoc instãti materia ista sub forma hominis generati est in duplo perfectior materia stante sub forma asini, & imediate ante hoc non fuit, quia imediate ante hoc illa materia, quę in hoc instanti stat sub forma hoīs nō erat sub forma hominis. unde hoc non inconuenit, quia per subitam mutationem acquisita est talis latitudo pfectionis sicut & forma, & non per uerum motum. Amplius sm̃ doctrinam Cōmē. in lib. de substãtia orbis, cap. 1. Quantitas terminata in eodē instanti tpis inducitur sicut forma, quia licet talis quãtitas sit posterior forma sm̃ esse tñ non est posterior sm̃ tp̃s, & non est dubiū q̃ illa quãtitas est aliqua latitudo, posset tñ dici iuxta uiã Cōmē. q̃ ratione alterationis p̃uię quę p̃cedit istas subitas mutationes q̃ sunt fines motus, & non possunt esse sine motu, sic nō subito deperdunt, sic in simili soluit ipse. 6. phy. cō. 32. & 4. physi. cō. 129. & sic etiam intelligere debes aliam ppōnē famosam q̃ in hoc cōsimili casu allegari solet, uidelicet, q̃d non fit transitus de extremo ad extremū nisi per mediū, & colligitur ex. 5. phy. te. cō. 22. ex medij diffōne medium est in quod mutat mutans prius q̃ in extremum sicut diximus

D in pprio theoremate, de hoc tñ addo unū quod hoc maxime ueritatē habet ubi subiectum debet transire, sed q̃n non debet non oportet. nã ex prima mixtione elementorum pōt aliquid generari nigrum, aut album, quod tñ nō transit per alios colores medio, sed q̃n isti colores generato iam subiecto debent per se acquiri illi subiecto, tūc est uerum q̃ illud non potest transire de uno extremo cōtrario ad aliud nisi pertranseat per aliquod mediū ubi aiaduerte super hoc illud quod Cō. inquit in. 2 de aia. in cō. 105. dicens Albedo non transfertur ad nigredinē, uel ecōtrario nisi mediante aliquo colore medio, in aliquo, igitur transfertur mediante charopo, & in aliquo mediãte chiano. non. n. est necē̃ium, ut trãslatio in extremis sit super oia media, & aduerte q̃ hoc habet ueritatem de medio transitiua non de medio sm̃ formam uidelicet, q̃ trãsiens ab extremo ad extremū debet trãsire per medium, alioquin materia non posset recipere formã hominis nisi reciperet formam asini, quia inter formam menstrui & formam hoīs, forma asini, & multæ aliæ formæ sunt mediæ sm̃ formã,

Cōtra calculatores. quia sunt perfectiores menstruo, & imperfectiores forma hominis, & tñ non sunt media transitus. Silr etiam solet glossari alia ppositio uulgata apud calculatores q̃ dicit, q̃ a pportione maioris inęqualitatis prouenit actio, & q̃ quilibet excessus sufficit ad mouendum. quod ueritatē habet in uero motu in quo est contrarietas, & actio, & reactio, non autem habet locum in actione spiritali q̃ est alteratio perfectiua, quia datur minimum uisibile ex libro de

E sensu & sensato nobis tñ apparet dicere circa hmōi ppositiones quod illa non est physice loquē do uīr uera quod quilibet excessus, & q̃libet proportio maioris inæqualitatis sufficiat ad mouendum, sed est uera de motu imaginario sm̃ mathematicã considerationē, cui⁹ fundamēta sunt propōnes fundatæ super imaginatione, ut scribit Auer. in tertio phy. cō. 60. nã sm̃ Aristo. in. 2. de aia. cō. & tex. 41. Omnium natura constãtiū determinatus est numerus magnitudinis, & augmenti, uirtus. n. quęlibet actiua, aut passiua requirit in operatione sibi ppria hēe per se quantitatē terminatam, & qualitatem terminatã, sicut scribit Auer. in paraphrasi super. 2. de gñone aialium. in illo capite quo agitur q̃ō foetus augeatur in utero, & est etiam sententia eiusdē in. 6. phy. cō. 91. ubi dicit. q̃ actio cuiuslibet entis perficit per quantitatem, & qualitatem terminatã, sicut est

Cā erroris dispō in entibus artificialibus. Et aduerte, & bñ manda memoriæ q̃ ista est una de præcipuis causis erroris cōtingentibus latinis doctoribus, & præcipue modernis, quia imiscent ppōnes mathematicas ad inferendas conclusiones naturales, cum tñ Auer. dicat in. 2. cœli & mun. in cō. 59. q̃ demr̃ones naturales nō sunt innatæ poni i hac scia, uidelicet in naturali, & ratio est, quia demr̃ones naturales

F debent esse ex causis naturalib⁹, ut ipsemet scribit in. 4. cœli. cō. 20. medium. n. debet esse in eadem pximitate cū extremis, ut dicit Aris. 1. poster. unde Aristo. in hoc plerunq; dãnat antiquos, & pręcipue Platonē, quia reddebat cãs intelligibiles, id est mathematicas respectu effectuum sensibilium Amor. n. geometriæ, & magistri fuerunt duæ causę erroris Platonis in naturalibus. 3. cœli. tex. cō. 60.

Propō 110 *Mouens & motum debent esse simul.*

ALLEGATA Authoritas, & probata diffuse per Ph̃m in. 7. physicæ auscul. in tex. cō. 10. & infra intelligitur de uero motu, & non de motu æquiuoco. distinctio patuit supra, & elicitur ex. 8. phy. cō. 40. Veritatem autem habet ppositio istã de mouente in genere causæ efficientis, fallit autem de mouente in genere causæ finalis, p̃cipue in gñabilibus & corruptibilibus in quibus aliud est mouens, ut finis: & aliud est mouens, ut efficiens, ut dicit Auer. in. 1. capite libri de substantia orbis. glossa autem est eiusdē Aris. in. 7. phy. te. cō. 9. ubi inquit, primum quidem igitur mouens non sicut quod est cuius causa, sed unde est principiū motus est simul cū eo quod

G mouetur,licet Cō.ꝓꝑ prauam trāslationē aliter exponat
illum locum.cā.n.finalis non mouet nisi mataphorice, ut
scribit Arist.in.1. de gñone & corrupt.in tex. cō.15.est.n.
faciens cā,ut unde principium motus,cuius autem gratia
non actiuum. nam sanitas non factiuum est nisi ſm meta-
phoram.uera aūt est propō de motore imediate mouente
ꝓpter instantiam de motu elementorum de potentia acci-
dentali qua mouentur in principio a remouēte prohibēs,
& etiam ad excludendam instātiam de motu ꝓiectorum.
& aduerte ꝙ uera est ꝓpositio in motu locali quod pars
mouens potest contingere ꝙ non sit distincta ſm locū,&
subiectum a moto,sed in motu alterationis, licet mouens
& motum sint simul ſm contactum nullo pacto,tñ pñt
esse simul ſm subiectum, quia forma existens in subiecto
non alterat nec agit in subiectum suum in quo est.testatur
hoc hecticus qui non sentit febrem suam. unde in uera al
teratione passiua alteratio,& alteratum debent esse distin
cta loco & subiecto.tex. est expressus in.1.de gñone, &
corrup.te.cō.78.& quia de motu loquimur uolo inserere
declarationem multarum ꝓpōnum de motu. Solet dici ꝙ
diuersi motus specie sunt a diuersis motoribus ſm spēm.
quę ꝓpositio absolute falsa est,quia idem calor mouet ad
substantiam quantitatem,& qualitatem,motus.n.non re-
ponitur in spē,uel in genere ex mouente, sed ex termino,
H sed si propositio illa alicubi uera est tenet de mouente qđ
est efficiens,& cum hoc est forma & spēs.nā.2.phy.tex.
cō.70. tres causæ plerunq; ueniunt in unum, sic.n.calor
mouens ad calorem dat spēm calefactioni, ubi aduerte ꝙ
ex hoc patet error aliquorum asserentium naturalitatem
in effectu esse a cā efficiente solum, quod quidem falsum
est,quia ab efficiente nihil aliud fit nisi quod transmutať
materia ad ipsam formam, sed ab illo non habet quod na
turalis sit,uel non sit,sed requiriť de necessitate ꝙ sit apti-
tudo materiæ ad ipsam formam.unde formæ artificiales
uiolenter inducuntur ab agente extrinseco propter mate-
riam non habere aptitudinem ad illas.7. meta.cō.29.&
considera quia inuenies aliquā gñonem esse naturalē, li-
cet sit causata ab agente ꝑ uiolentiā,sicut generatio ignis
ex collisione lapidis cum ferro causatur. Propositio etiā
famosa quæ dicit idem est subiectum motus , & termini
motus uera est de termino intrinseco non de termino ex-
trinseco motus. nā generatio substātialis est terminus ex-
trinsecus alterationis,ut dicit Cō.6.phy.cō.32.& tñ sub-
iectum gñonis est materia,quæ est ens in potētia,& sub-
iectum alterationis est ens in actu.s.ipsum cōpositum,sic
enim Arist.ex subiectis posuit drīam inter motum & gene
rationem.te.cō.8.in.5.phy.nam quod generatur nō est,et
quod mouetur est. Vbi manda memoriæ ꝙ hoc est uerū
de subiectis ꝓximis,tñ noli existimare ꝙ subiectum alte-
rationis sit aliud a subiecto gñonis substantialis,sicut no
tabiliter monuit nos Auer.in.1.de gñone et corrup.in cō.
I 1 ubi sic scribit in calce cō & non debet aliquis dicere ꝙ
subiectum in alteratione aliud est a subiecto in substātia,
qm̄ quō contingeret,ut subiecto in substantia ablato, ut
subiectum in alteratione auferatur,subiectum.n.alteratio-
nis non est ei subiectum,nisi etiam inquātum est subiectū
in substantia,& ideo istud quod Arist.dedit in alteratione,
dedit etiam in substantia. Propositio etiam ex.8.phy.te.
cō.31.allegari solita omne quod per se mouetur a motore
extrinseco corporeo non mouetur nisi a motore moto,ue
ra est,si ille motor extrīsecus habeat in se per motū quod
dico ꝓpter elementum ꝙ per se mouet medium,tñ ipsum
est per accidens motum ad motū medij sicut nauta in na-
ui,& ratio est,quia elementum non habet partem intrinse
cam in actu quæ possit per se moueri.unde teste Auer.i.4.
phy.cō.71. elementa posita in uacuo nō possent moueri,
quia non diuiduntur in partem per se mouentē,& partem
per se motam,& aduerte in talibus corporibus simplici-
bus dum mouentur de potentia accidentali seu uiolenta
idem numero est subiectum quod est in potentia ad motū
cum eo quod actu mouebitur,ita ꝙ potentia & act⁹ sunt

in eodem numero subiecto,sed dum mouentur de potētia K
essentiali in alio subiecto est potentia, & in alio est actus,
v̄.gra.si ignis generandus ex oleo debet moueri superius
de potentia essentiali talis potentia fundatur in oleo ex q
a generante debet trāsmutari, & moueri ignis sursum,sed
motus ſm actum erit in igne , quia generans dans formā
dat accñtia concomitantia formam ; mediante tñ forma.
unde propositio famosa,q̄ dicit ꝙ forma existens in subie
cto non agit in subiectum suum fallit in motu locali, &
fallit in motu spirituali,uera est de actione alteratiua quæ
fit cum abiectione contrarij de distinctione illa, & diffe-
rentia de duplici potentia, uide clare Auer. in.8.phy.cō.
4.contra Ioā. grāmaticū. Propositio etiam quę allegari
solet ex primo de aīa.te.cō.40 quod naturaliter mouetur
uiolenter mouetur locum habet, ut glossat ibi Cōmen. in
motu recto,fallit autem de motu circulari.nā cœlum na-
turaliter mouetur motu circulari,et tñ nullo modo potest
moueri uiolenter.Ita etiam glossat Cōmē.illam ꝓpōnē in
2.cœli & mū. in cō.84. ubi aiaduerte ꝙ oēs etiam hmōi
propōnes,uidelicet, omne corpus sensibile habet ubi, &
omne corpus sensibile habet locum naturalē, & innatura
lem,& locus partis naturalis est idem numero cum loco
totius nēs hmōi propōnes hñt ueritatem in mobilib⁹ mo
tu recto , & in motibus qui sunt ex se non ab extrinseco, L
falsæ autem sunt in cœlestibus.glossa est Cōmē.3. physi.
cō.48. Sīt ꝓpō illa corpora simplicia mota sunt cōtraria
uera est de his q̄ mouentur motu recto,glossa est Auer.8.
phy.cō.49.& eodē modo est intelligenda ꝓpō dicens ꝙ
motus naturalis intenditur in fine in mobilibus motu re-
cto,natura.n.fere æquoce dr̄ de generabilibus,& de cor-
poribus cœlestibus q̄ mouentur circulariter,ut patet pri-
mo cœli cō.5. Propositio etiam famosa q̄ dicit mot⁹ est
ab imobili.& solet allegari ex libro de motibus aialiū. &
etiam ex.3.de aīa.te.cō.55.ueritatem habet, ut inquit dñs
Alber.in.4.phy.in digressione super te.cō.43.in motu ani
mæ,& intelligentię, fallit autem in motu naturali, quia
motus ille non procedit ab imobili,sed a generante bene,
tñ talis motus terminatur ad imobile quod est locus eius,
sed secundum istam glossam Alberti uidetur ꝙ illa intelli
gitur in genere causæ efficientis , ita ꝙ cā efficiens motus
sit imobilis. Et ista non uidetur fuisse snīa Arist.in lib. de
motibus aialium,& etiam in.3.de aīa.imo uidetur ꝙ hoc
sit in genere causæ materialis,quia in omni motu requiriť
aliquid fixum,& imobile circa ꝙ figatur motus.unde ibi
dem Arist.inducit authoritatem Homeri dicētis ꝙ oēs dīj
nō possent terram a suo loco extrahere,quia in motu cœ-
li requiritur aliquod fixum , nam ultima sphæra locatur
per centrum,& Cōmē.in.8.phy.cō.84.expresse dicit su-
per uerbis Arist.ibi dicentis necesse est aut in medio,aut in
circulo esse,hæc.n.pricipia sunt,hæc.n.duo sunt principia
totius secundum quod totum est sphæricum, mediū qui- M
dem est principium secūdum quod super ipsum est mot⁹,
circunferentia uero quia ex illa est ſtutium mot⁹,& decla
ratum est in lib. de motibus aialium secundum locū, qm̄
omne quod mouetur habet corpus quiescens circa ꝙ uol
uitur,& ꝙ uirtus quiescentis det esse firmior uirtute illius
quod mouetur,& si aliter esset totum expelleretur existen
tia.ergo mundi huius his duab⁹ uirtutibus perficitur.s.uir
tute quietis,& uirtute mouendi q̄ est contraria illi,& ī ue
ritate si inspiciatur ꝓcessus Arist.in illo lib. & in.3 de aīa.
te.cō.55.ista est mens eius sine dubio,quod in omni motu
requiritur aliquod fixum circa ꝙ uersetur & appodietur
motus. Propositio etiam famosa q̄ dicit , ꝙ omne quod
mouetur ad omnem drīam positionis est aiatum sic limi-
tari debet, & suppleri. uidelicet aut est instrm̄ deseruiens
aiæ,pręcipue apud tenentes calorem naturalem,& spiritū
non esse formaliter aiatum,cum tñ moueatur ad omnem
drīam pōnis ab anima,& secundum quod exigūt animæ
uirtutes,& operationes,ꝙ sic etiam glossari solet ꝓposi-
tio Phi.in.7.phy.te.cō.10.ubi enumerat motū uertiginis
inter motus uiolentos,uera est ꝓpositio si talis motus cō

A paratus fuerit ad motorem qui est natura, fallit autem ꝓpositio si cōparetur ad motorem qui est aia, nā aia est supra naturam, & intell's supra aiam, & deus supra intell'm, unde aia ad diuersos potentiam habet motus, & dr̄as motuum. Propositio etiā famosa q̄ dicit, ꝙ omne quod mouetur partim est in termino a quo, et partim in termino ad quem, uera est in ueris motibus, fallit in mutationib⁹ subditis, & instantaneis, & si ubi uera esse debet, tunc oportet assumere nomine motus totum aggregatum, ex motu uero ꝓpreuio, & ex subita mutatione q̄quidem tales instantaneæ mutationes sunt fines motuum, & finis rei non inueniri potest sine re cuius est finis, glossa est Auer. in. 6. physicorum cōmen. 32.

ppõ. 121. *Natura determinatur ad unum.*

EXTRAHITVR ista propositio ex. 9. priꝫ philosophiæ. te. cō. 3. ubi Arist. ponit dr̄am inter potentias rōnales, et irrōnales, nā potētiæ rōnales sunt ad opposita irrationales autem sunt ad unum, & intelligitur de potentijs actiuis, quia ut ibi scribit Auer. in. 2. phy. cō. 48. non datur contingens ad utrūliber in potentijs actiuis naturalibus, quia natura eius est natura materiæ. Non intelligitur aūt propositio ꝙ natura determinetur ad unum producibile, sed ad unum modum producendi, quia uide licet non est principium indeterminatum respectu oppositorum sicut est uoluntas, ubi aduerte ꝙ ratio allegat ibi quare potentiæ rationales sint ad opposita, quia eadē est scia contrariorum, ubi Auer. reddit cām dicens. iuxta tex.

B quare agens rationale agit duo contraria, & est, quia agit per sciam, & quia scit duo contraria, ideo agit duo contraria, quia scia contrariorum est una. Et ex hoc nota ꝙ aliqui glossant istā propōnē isto mō ꝙ scia cōtrariorum est una subiectiue, quia intell's est subiectum oium sciarū. Sed ex ꝑfata authoritate Arist. & Auer. elicitur ꝙ una est scia de contrarijs obiectiue, quia contraria sunt obiecta a considerāda ab una, & eadem scia, sicut. n. unus est uisus albi & nigri, & lucis & tenebræ, & idem auditus soni, & silentij. 2. de aia. tex. cō. 1 = o. et. 144. Sicut una est scia sanitatis, & ægritudinis, & una est scia uirtutis, & uitij, & illa propositio habet ueritatē de uere contrarijs. Nā est instantia, substātia. n. corporalis quiditatiue ꝑtinet ad naturalē, sed incorporea ad diuinum. ✠ Aduerte etiam ꝙ scia contrariorum est una isto mō, sed est dr̄a inter dialecticam, & rhetoricā, & inter alias scias, quia illę sunt cōtrariorū uniformiter, & æqualiter, sed aliæ sciæ spiritales sunt unius contrariorum ꝑ se, & alterius ꝑ accidens aut consecutiue, ut medicina principaliter est scia sanitatis, ægritudinis uero secundario, & consecutiue, & scia moralis principaliter est uirtutis, uitij uero per accidēs. ita dicit Alexan. in. 2. topicorum.

Una scientia contrariorū est.

ADDitio.

C

Propositio 122. *Nihil agit ultra suam speciem.*

VAGATVR ꝑ scholas ista propō, sed est falsa, si absolute intelligatur, miscibilia. n. in mixto agunt ad actum mixti qui est pręter actum miscibiliū, ut patet ex. 7. primæ phiæ. te. cō. ultimi ubi dicit, ꝙ caro non est ignis, & terra, ex primo, & 2. de gñone, & corrupt. Si uero intelligatur de actione simplicium, adhuc est falsa, quia simplicia non semper agunt in simplici uirtute. Sed q̄nq; agunt in uirtute sua & in uirtute cœli, & in uirtute animę, ut patet in. 2. de aia. te. cō. 41. contra Empedoclem, iam autē supra diximus ꝙ actio alicuius q̄n ipsum sit instrumentum spē uariari pōt a sua ꝓpria actione, quā agit tāquā agens pricipale. Licet igitur simplicia in uirtute ꝓpria agētia nō agāt ultra ꝓpriā spēm, q̄n tñ agūt in uirtute superioris gentia cuius ipsa sunt instra, tunc ultra ꝓpriā spēm aguot, limitari autem pōt ꝓpositio famosa isto mō quod uera est de agentibus in uirtute propria. unde uirtus informatiua existens in semine, licet nō sit aiata in actu ꝓducit inde aiatum, quia est istrm rememoratum ab aiato, uidelicet a cœlo. Fallit etiā in accītibus eadē rōne, quia idem est agens dispōnēs materiam, & inducens formam, sed non uirtute ꝓpria, ut diximus, quia agit sicut instr̄m. Fallit in agente ꝑ accidens, & a casu, uide pro his. 7. primæ phiæ. cō. 31. Vbi scribit, ꝙ omne mixtum cum materia fit a mixto cum materia, per hoc datur intelligi ꝙ propō tenet de agente propinquo, & ꝑ se agente, unde in. 12. primæ phię. cō. 24. istas tres conditiones ex mente Alexan. ubi scribit Cōmē. ꝙ ista propō cōuenienti sit a conuenienti uerificatur tribus cōditionib⁹. s. ut sit in agente non instr̄o. Et in propinquo non remoto. Et in agente essentialiter non accītaliter. Aduerte tamē unū annotatione dignū ꝙ agens debile q̄n agit in materiam passibiliorem magis, & manifestius agit, q̄ si ageret agens fortius in materiam difficilis passibilitatis, ut scribit Auer. super. 2. de gñone aialium. Et consimilē sniam habet in. 2. meteo. cap. 2. ubi agit de uentis, inquit. n. Non est impōsē ut agens debile faciat in unomet loco actionem maiorem actione agentis fortis, et hoc ꝑp diuersitatem subiecti in dispositione seu præparatione.

D

Propō. 123. *Scientia quælibet speculatiua, aut est naturalis, aut mathematica, aut diuina.*

SCRIBITVR in. 6 primæ phiæ. te. cō. 2. glossatū per Auer. de scientijs cogitatiuis. 9. meta. cō. ult. et 3. de aia. cō. 36. nā sciailla q̄ s̄m fictionē eius habet ꝑ intell'm adeptum, currit alio cursu, & ex hoc soluit quoddam argumentum fieri solitum contra Ph̄m de insufficiētia sciarum, q̄nquidem cognitio quiditatiua intelligētiarum s̄m proprias rationes est quoddā scibile: ergo ꝑtinet ad aliquā sciam. nō ad naturalem, neq; ad mathematicam sicut patet, nec ad sciam diuinā traditā a Ph̄is, qa in hac scia nō cognoscunē quiditates intelligentiarū sub ꝓpriis cōceptib⁹, sed sub cōceptib⁹ trāscēdētib⁹ diceret. n. Auer. ad hoc argumentum ꝙ talis contēplatio quiditatiua illo modo pertinet ad metaphysicā sub rationib⁹ trāscēdentibus, uel sub aliquo conceptu aggregato ex talibus, sed cognitio ipsarum in propria forma non pertinet ad aliquam sciam ex his q̄ acquiruntur per discursum, sed habet alio modo, uidelicet per intell'm adeptum, & ita non oportet ponere quartum genus sciæ speculatiuæ, & sic soluit argumentū, quod Scotus reputat Achillē in prima. q. primi metaphy. s̄m Theologos aūt nr̄os in ꝓlogo primi sniæ dicitur, ꝙ illa diuisio sciæ posita ꝑ Philosophū. in. 6. primę philosophię locum habet de scientijs humanitus inuētis. nam ultra illas oportet ponere unam supernaturaliter inspiratam, & ista est sacra Theologia.

E

Propō. 124. *Sensus non decipitur circa proprium obiectum.*

ALLEGARI solet sępe ex. 2. de aia. te. cō. 63. Vbi aduerte ꝙ Auer. ibidē glossat illā propōnem isto mō, uidelicet ꝙ sensus i maiori parte circa sensibile proprium non errat. Themi. aūt ibidem ponit tres conditiones in. 2. de aia. cap. 21. & est super expōne t. cō. 63. inquit ꝓpria. s. sensibilia sunt quę a ceteris sensibus dignosci non pñt, & circa q̄ nec temeritas, nec hallucinatio sensuum cadit, si natura integre incorruptecq; iudicet, nec cā sit q̄ extrinsecus obstrepat, nec positura obsistat, nec intercapedo aut recessus officiat. falli. n. aspect⁹ nequit circa rem uisibilem, si mūdus & probus oculus habeatur, si serenum sit, si interstitio iusto colores abscesserint. uult ergo quod circa sensibile proprium in debita distantia approximatū stante puritate organi, et debita mediū dispōne non contingit sensum errare. in hoc autem appatet manifesta dr̄a inter sensum, & intell'm, quia intell's circa communia non decipitur, sed magis circa propria, sensus autē se habet opposito modo.

F

Propō. 125. *Semper honorabilius est agēs patiēte, et principiū materia.*

SCRIBITVR & allegari solet frequenter ex. 3. de aia. tc. cō. 19. ubi Arist. cōparat intell'm agentē intellectui materiali. Glossari aūt cōsueuit de passo corte-

G spōdēte ipsi agēti, q̄a nō oportet absolute q̄dlibet agēs no bilius eē q̄libet passo. nā certū ē q̄ sensitiuæ aīæ ỷtutes sunt passiuę ut patet in. 2. de aīa te. cō. 51. ỷtutes aūt aīę nutritiuę, sunt actiuæ, nō tñ dicimus illas eē nobiliores simpliciter uirtutibus sensitiuis. Vnde Aris. quia iam ꝓbauerat q̄ in omni natura in qua est unum quod est oīa fieri, oportet dare alterum quod est oīa facere, & tale quod est oīa facere quod correspondet illi quod est oīa fieri oportet q̄d sit ꝓstantius illo. & ita in natura aīę, quia ut inquit Com. ibi in cō. quia aīa est unum entium naturalium, & scīa de aīa est naturalis, & datur ibi intells̄ poss̄ qui est oīa fieri, oportet q̄ etiā detur intells̄ qui est oīa facere, & talis est ꝓstantior intellectu poss̄. & sim̄r quia materia pria est omnes formæ materiales in potentia, oportet q̄ sint in actu in primo motore, ut dr̄. 12. metaphy. cō. 18. & ille est lōge ꝓstantior materia ut patet. Vbi aīaduerte q̄ semper in bona cōparatione cętera debent esse paria, excepto illo in q̄ est cōparatio. nō. n. quælibet potentia actiua debet comparari cuilibet passiuæ, sed sibi corrn̄ denti. danť. n. materię ꝓpriæ, sicut & formę, nō. n. quodlibet ex quolibet fieri pōt, sed determinatum ex determinato. sic. n. in sim̄ glossatur famosa ꝓpō Philosophi in. 8. phy. te. cō. 71. æternū & incorruptibile est prius natura, & tpe, & pfectione generabili, & corruptibili, ueritatem. n. cæteris paribus continet, uidelicet cōparando actum ad actum, & potentiam

H ad potentiam, non cōparando potentiam ad actum. nam prima materia est æterna, & forma est gn̄abilis, & corruptibilis, & tñ forma est ꝓstantior materia, ut patet in. 7. primæ philosophiæ. in tex. cō. 7. & 2. phy. cō. 4. et sim̄r glossatur alia famosa ꝓpositio q̄ solet allegari ex. 3. de aīa cō. 36 & ex. 2. de aīa te. cō. 24. uidelicet q̄n aliqua duo concurrunt ad constitutionē alicuius tertij, q̄rū unum se habet ut materia, & aliud ut forma: quod se habet ut forma est perfectius eo quod se habet ut materia, uera est si sunt eiusdē ordinis, puta si ambo fuerint substantię, aut ambo fuerint accidentia, sed ubi sunt diuersorum ordinum non tenet. nā certum est quod obiectum in scīa se habet ut materia, & modus considerandi se habet ut forma. nā idem obiectū ꝭm materiam sub diuersis modis considerādi, & sub diuersis abstractionibus potest spectare ad diuersas scīas, ut dicit Cōmen. in. 2. phy. cō. 71. & tñ perfectio scīæ magis attenditur circa nobilitatē obiecti, q̄ circa modū considerādi. Inquit. n. Aris. in lib. 1. de partibus aīalium cap. 5. q̄ melius est habere topicam cognitionem de substantijs separatis a materia, q̄ demr̄atiuam de istis materialib⁹, & dat exēplum de pulchra muliere, q̄ longe magis delectat pulcherrimam inspicere mulierem, q̄ alterius oīa pertractare mēbra. & ita etiā sentit Auer. in. 2. cœli et mū. in cō. 60. ubi habet demr̄onibus inductis de illis q̄ōnib⁹, quod quāuis nō sint demr̄ones pfectæ fidei, tñ quia subiectum earum est ualde nobile sunt nobiliores illis. modicū. n. nobile nobilius est multo ignobili.

I Dubium. Sed tunc est difficultas q̄a tūc sequereť q̄ sensibile esset ꝓstantius sensu, quia agit in sensum & est agens ꝓportionatum corrn̄dens sensui.

Solutio. Nisi esset q̄ non inconuenit idem respectu eiusdem sub uno respectu esse ꝓstantius illo, quod tñ simpl'r deinde est imperfectius, sicut brutum ratione qua sanum est ꝓstantius homine ratione qua æger, & ut inquit sapiens Salomo, melior est canis uiuus leone mortuo: ita pariformiter si sensus cōpareretur sensibili ratione qua recipit spēm, & moueť ab obiecto sub illo respectu quo patitur sensus & obiectum agit est imperfectior sensibili, tñ absolute sensus est nobilior sensibili, quia pfectissima operatio eius excellit pfectissimam operationem sensibilis, et hoc a signo arguēdo.

Virtutes sensitiuæ nō sunt pure passiuæ. Et aīaduerte hic unum annotatione dignum quod nō est credendum q̄ uirtutes sensitiuæ sint pure passiuę, ita q̄ nullo modo agant, nā licet sensus particularis, quia materialis est hn̄s particulare proprium sensibile materialiter obiectum extra, maxime per se patiť a sensibili. & minime agit, & ideo dicunt q̄ sensus maxime in patiēdo pficitur, aliquid tñ agit. cum. n. ab obiecto patitur in recipiēdo cō

K uertit se super ipsum in cognoscendo ipsum, sicut patet in uisu, & auditu ex hoc, q̄ quāuis obiectum per spēm suam agit imprimendo se organo, ex hoc non uidet, & audit homo nisi uis uisiua, uel auditiua ad percipiēdum obiectum per motum spēi se conuertat ad obiectum, ꝭm q̄ dicit Philosoph⁹ in lib. de sensu & sensato, q̄ ad alta fortiter intēti delata sub oculis non uidemus. Nec potes dicere q̄ talis recipiendo uidet, licet interiori uirtute non iudicat, q̄m & si dormienti apertis oculis lux esset ꝓsens ipsa organo imprimeretur, & tñ nihil uideret, quia uis particularis uisus ligata est, & tñ patitur, cuius signum q̄ magno splendorī oculis impresso ui passionis excitatur, & tūc primo uidet. quod etiam patet in dormientibus qui non audiūt paruos sonos etiam auribus impressos, & cū magno strepitu excitantur, & fuit snīa solennis doctoris Henrici de Gandauo in quolibeto secundo. q. 6. & uidetur mihi quòd ista etiā fuerit mens Auer. nā in 2. de aīa. in cōm. 149. inquit quòd Aris. opinatur q̄ sensuum quidam sunt in cap. relationis, et quidam sunt in cap. actionis, & passionis p se, & accidit eis relatio, & in cō. 44. scribit clarius declarando istā sententiam ponens documentum sup uerbis Aris. ibi in tex. dicentis q̄ auditus est aliqua ꝓportio, & non dixit ꝓportio simpliciter, quia existimatur q̄ ista proportio quāuis sit in capitulo relationis, tamen est proportio agens, & proportiones in eo q̄ proportiones non sunt agentes, sed

L in eo q̄ qualitates, sensus igiť numeratur in relatione uno modo, & in qualitate alio modo, & sic intelligitur.

Quęcunq; eadē generatione generantur & eadem corruptione corrumpuntur sunt eadem realiter. Propositio 126.

EX quarto primę philosophiæ. tex. cō. 3. allegari solet, habet tñ sic limitari de illis q̄ ęque primo generantur, alias sequeretur q̄ quātitas, & substantia, & propria passio, & subiectū essent una res, quod tñ cōiter non teneri solet. Vnde aīaduerte q̄ ista propositio locum non habet de his q̄ simul tempore generantur, uerum etiā quæ generantur simul secundum naturę ordinem, unde licet substantia & quantitas terminata simul tempore generantur, & corrumpiť, tñ non sunt simul natura, quia per Auer. in illo libro de substātia orbis, quantitas terminata aduenit posterius non tempore, sed secundum esse, id est secundum naturā substātiæ compositę.

Dubium. Sed tunc est maxima difficultas contra istam glossam. nam tūc probatio Aris. ibi non procederet de ente, & uno. nam unitas est passio entis. & per consequens non simul natura generať passio, & subiectum.

Solutio. Ad hoc ego dico salua pace aliter sentientium. nam scio q̄ uiri magni oppositum tenent q̄ non fuit de mente Aris. & sui Cōmen. Auer. q̄ unitas sit passio entis, sicut late disputaui in cōmentis meis super. 7. primę phīæ, & super formalitatibus, nec reperitur locus in do-

M Contra ponentes q̄ unitas sit passio entis. ctrina Aris. & Auer. ubi dicatur q̄ unum sit passio entis, licet Auic. dicat illud. unde ubiq; locorum uniformiter uidetur Aris. loqui de ente & uno, & ne uideamur ista gratis dicere, Aris. in. 4. primæ philosophiæ. in tex. cō. 3. dicit q̄ ens & unum significant eandem naturam, sed non ꝭm eandem rationem, sicut principium & causa quæ dicunt eandem naturam, sed ratio principij est negatiua, quia dicit negationē essendi ab alio, quia principio non daľ pri⁹, quia de ratione pricipij est primum esse, ut dicit Aris. in. 5. meta. Ratio autē causæ est positiua, quia est ab illa aliud esse. causa. n. est ad cuius esse sequitur aliud, ita pariformiter unum non ponit supra ens aliquā naturam, aut ꝓprietatem positiuam, ut tenuit Auicē. & Scotus, sed ut dicit Auer. in lib. destruct. destruct. in disp. 3. in solone. 14. dub. non debet intelligi de unitate entis nisi significatio priuatiua. & ita etiam dicit 4. meta. cō. 3. Ampli⁹ in codē tex. cō. 3. Aris. expresse dicit q̄ substantia uniuscuiusq; rei est una, sicut & ens. & Auer. ibi in cō. dicit, q̄ unaquęq; substantia est, una essentialiter, ubi uniformiter comparantur ens & unum ad unumquodq;. Et confirmatur quia Cō.

A arguit contra Auicen. ponentem ens, & unũ esse dispõnes accidentales superadditas essentiæ, & eodem medio concludit q quẽadmodum unaquæq; res per se est ens, etiã per se est una, quia aliter ut deducit esset processus in infinitum. Patet autem q nisi esset eadem persenas in utraq; præmissa argumentum eius esset sophisticũ, & in quatuor terminis. Amplius ibidem Aris. tex. cõ. quinto habet q unius inquantum unum, & entis inquãtum ens eędẽ secũdum se sunt passiones. Amplius. 10. meta. tex. cõ. 6. habet q ens, & unum æqualiter dicuntur de omnibus, & idem habet in tex. cõ. 7. & in tex. cõm. 8. dicit q æqualiter assequuntur categorias ens, & unum, uidelicet q sicut ens diuiditur in decem prædicamenta, sic & unum. & Cõmen. in cõ dicit q unum diuiditur in decem prędicamenta, & dicitur multipliciter sicut & ens. unde sicut ens est genus analogum ad decem prædicamẽta, eodem modo & unũ. unde sicut est pdicatio superioris de inferiori quando ens prędicatur de decem prædicamentis, ita etiam est de uno. nam substantia uniuscuiusq; rei est una essentialiter sicut est ens, ut dicit expresse Philosophus, & Cõmen. 4. meta. tex. cõ. 3. & ideo non possum non mirari de Ioãne Scoto, & de sequacibus & de multis aliĳs uiris illustribus tenentibus unum esse passionem entis, & prædicari de ipso, & de inferioribus ad ens in secundo modo dicendi per se, & id quod fuit in causa quare deuenerit ad illam opinionẽ, quia isti in scientia diuina imitati sunt Auicẽ. & Auer. tertio de anima. cõ. 30. dicit q nullibi ita errauit Auicẽ. sicut in meta. Auicen. autem ut scribit Auer 4. primæ philoso-

B phię. cõ. 3. & 10. meta. cõ. 8. multipliciter errauit circa hoc, primo enim opinatus est q ens & unum dicunt accidẽtia superaddita essentię, & causa erroris fuit, quia non distinxit inter ens quod est tanquam genus, & inter ens quod significat uerum. ens enim quod significat uerum est accidens, & ens quod significat genus significat unũquodq; decem prædicamentorum multipliciter. ut de. 5. meta. cõ. decimoquarto scribit Auer. debes scire q hoc nomen ens quod significat essentiam rei, est aliud ab ente quod significat uerum: Et ideo capolicores diuersantur in quęsito simplici, scilicet dicere utrum aliquid est in secundo topicorum, uel utrum collocetur in quæstionibus accidentis aut generis, qui enim intelligit de ente illud quod est commune decem prædicamentis dicit q collocatur in quæstionibus generis, & qui intelligit de ente illud quod intelligitur de uero, dicit q collocatur in quæstionibus accidentis, & in libro destructio destruct. in solutione tertĳ dubĳ inquit. nomen entis dicitur duplex. uidelicet dicitur de uero, & de opposito priuationis, & hoc est quod diuiditur ad decem prædicamenta, & est eis tanquam genus.

Alius error Auic. fuit quod credidit q unum quod est synonymum enti est idem cum illo quod est principium

C numeri, & quãtitatis, & quia tale unum numeratur in accidentibus, existimauit q unum quod significat omnia prædicamenta est accidens. Scotus autẽ in aliquibus concordat cum Auicen. & in aliquibus discrepat. nam quia tenet unum esse passionem entis & dicere aliquam rationem positiuam ex natura rei conuertibilem cum ente, in hoc discrepat ab Auer. & tenet cum Auicen. Discrepat autem ab Auic. & concordat cum Auer. quia apud ipsum, & suos sequaces non est idem unum quod conuertitur cũ ente, & quod est principium quantitatis, & numeri, neq; tenet q ens, & unum sint dispositiones accidentales superadditæ essentiæ. ut tenuit Auic. Tu autem animaduerte, & considera quia multę sunt uiæ istis temporibus multum remotæ a ueritate, & a syncera philosophia Aris. & unusquisq; confidit in proprio ingenio. mihi autem satis fuerit excitare intellectus nobiles ad perscrutationem ueritatis, quia non decet Philosophum esse addictum alicui uiæ, et dimittere rationem. isti. n. rectius Philodoxi nũcupanť, q̃ Philosophi. semper aurea illa Platonis in Phœdone sñia mihi in similib9 casibus occurrit. Nullum inquit malũ maius hoib9 cõtingere põt, quã si rõnes odio habuerint.

Intellectus & intellectum & intellectio sunt idem in abstractis a materia. D Propositio. 127.

FAMOSA est authoritas, & solet allegari ex tertio de anima. tex. cõmen. 19. ubi Aristote. loquens de intellectu agente inquit. idem autem est secundum actum scientia rei, & consimile habetur ibidem in tex. cõmen. 27. uera tamen est propositio in intelligentiĳs quæ in intelligendo nullo modo dependent a corpore, nec ut a subiecto, nec ut ab obiecto. unde præsens propositio ueritatem non habet de intellectu nostro possibili, qui in intelligendo dependet phantasmatibus, siquidem oportet intelligentem phantasmata speculari, ut dicitur in tertio de anima tex. cõmen. trigesimo, & trigesimonono. glossa est Auer. in eodem cõmen. decimonono super hoc. inquit enim, & innuit ut reputo aliquid proprium intellectus agenti in hoc in quo differt a materiali, scilicet q in intelligentia agente scientia in actu eadem est cũ scito, & non est sic in intellectu materiali, cũ suum intellectum est res quæ non est in se intellectus. consimilem sententiam habet Commen. in. 12. metaphy. cõmen. trigesimonono, ubi inquit, intellectus & intellectum, & intelligens reducuntur in unum, & non differunt nisi secum respectum dispositionum. intellectus enim inquantum intelligit intellectũ dicitur intellectum, & inquantum intelligit per se, idest per suam essentiam dicitur q intellectio per se est ipse intellectus econtrario illi quod intelligit per aliud. & hoc

E ut reputo, addit Cõmen. propter intellectum possibilem qui intelligit per aliud idest per species aliorum, ut patet tertio de anima. tex. cõmen. octauo. ex cognitione enim aliorum deuenit in sui cognitionem, & hic iterum expresse patet q scientia nostra non est idem cum substantia intellectus nostri, cuius oppositum quidam tenuerunt. consimilem sententiam habet clare Commen. in libro destructio destructionum in disputa. 5. in solutione secundi dubĳ. ubi inquit, ipsi scilicet Philosophi opinati sunt q formæ sunt in scientes prout consistunt in materia, & si forte inueniretur aliquid in materia non consistens, manifestũ est q est pura scientia, & hoc patefit apud eos omni ratione. ipsi enim reperierunt formas naturales aliquo modo separatas a materia, & sunt pura scientia & intellect9, & intellectus nõ est aliud in essentia a forma rerum a materia separatarum. Vnde postquam res quæ de ipsarum naturis non separantur, sic se habent, quanto magis illæ quæ de natura earum continue separantur, digniores sunt quæ sint purus intellectus & pura scientia, & quia rerum intelligibilia eadem sunt q rerum ueritates, & intellectus non est aliud nisi comprehensio intelligibilium, erit in nobis intellectus, & intelligibile unum & idem inquantum est intelligibile, & nulla est ibi differentia nisi inquantum intelligibilia sunt rerum intelligibilia quæ de earum natu-

F ra non sunt intellectus, immo fiunt intellectus prout intellectus separat dictas formas a materĳs ipsarum, & propter hoc intellectus noster, et intelligibile non sunt unum, & idem omnimode. Et aduerte q licet in omnibus intelligentĳs citra intellectum possibilem secundum Peripateticos, ista propositio uera sit, nullibi tamen simpliciter uerificatur sicut in intellectu Dei, sicut glossat Commenta. 12. primæ philosophiæ cõmen. quinquagesimoprimo. Et ratio est, quia in solo primo quiditas, & essentia sunt eadem simpliciter & omnibus modis, quia ipse est solus ens per essentiam, & est quiditas absoluta, & alia entia quiditatem habent, ut dicit Auer. in disputa. 6. in solutio. sexti dub. in libro. destructionum.

Non quodlibet agit in quodlibet, sed determinatum in determinatum. Propositio. 128.

FAMOSA est propositio, & solet allegari ex primo physicę auscultationis tex. cõ. quadragesimotertio & est una de suppõnibus concessis in scia nãli, &

G de numero illarum propositionum quæ indigent modicu la innuitione, unde inductione & exemplo sensato persuaderi potest, & placuit mihi in hoc loco ponere plures ex huiusmodi propositionibus quę sunt principia, & suppositiones concesse in sciẽtia naturali Et sunt hęc, uidelicet,

Suppōnes q.ss in scia natu ali.

Motum esse, multitudinem entium esse.
Primo physicorum.tex.cō.8.
Naturam esse, & naturæ diffinitio.
Secundo physicorum.tex.cō.3.& tex.cō.6.
Omnia aut quædam moueri quæcunq; natura constant.
Primo physicorum.tex.commẽ.tt.
Ex nihilo nihil fieri.
Primo physicorum.tex.cō.32.
Plures formas naturales esse in materia.
Cōmenta.2.phy.cō.21.ex fundamentis, quæ ponit naturalis est q plures formæ naturales sunt in materia. & est etiam sentẽtia Aris.in 6.primæ philosophię.tex.cō.primi. ubi habet Physica est circa substãtiam, quę fm rationem ut fm magis non separabilem solum. & ut ponderat ibi Cōmen.ly secundum magis ponitur propter intellectum. eadem etiam sententia habetur.t.cœli.tex cō. primi.de natura scientia fere plurima est de corporibus, & cętera.
Formas non mutari de materia in materiam.
Quarto physicorum.cō.17.unum enim eorum quæ ponit naturalis est q forma non separatur per se.&non mutatur de materia in materiam fm q corpora mutantur de loco in locum, sed separatio eius a materia est corruptio.idẽ habet.5.phy.cō.9.manifestũ est q albedo est forma quiescẽs

H per se imobilis, & qui fingit ipsam moueri non est loquẽdum cum eo in hac scientia.
Naturam agere propter finem.
Cōmentator.2.physicorum.cō.74.hoc est maximũ fundamentum huius scientiæ.
Formas specificas habere proprias materias.
Cōmentator.8.physi.cō.46. &.2.meta.cō.tt. cōtra Aui. & colligitur hoc ex mẽte Aris.in.10. primæ philosophię. tex.cō.25.ubi habetur q si mas & fœmina specie differerent non possent ex eodem spermate generari.ubi.Cōmẽ. inquit, & ideo materia maris & fœminæ est una uer.
Naturam nihil frustra facere.
Primo cœli.tex.cō 32.&.3.de anima.tex.cō.45.
Naturam de possibilibus facere quod melius est.
Secũdo cœli & mũ.tex.cō.34.& in libris de aialib' sępe.
Naturam non facere saltum, idest de extremo ad extremũ sine medio pertransire.
Nono de natura animalium.

Sed reuertamur ad declaratione propositę ppositionis, quæ, & si demonstratione non indiget, tñ aliqua inuitione declarari potest, & ni fallor opinio Empedoclis metri

I ce scribentis hoc uoluit dum protulit litem, & amicitiam esse principia rerũ natura constantiũ.nam ut inquit. Aris. in primo cœli & mundi in tex.cō.22. Non enim semel aut bis, sed infinities oportet putare easdem opiniones peruenisse ad nos, & primo meteororũ hoc idem asseuerat omnia natura constantia excepto deo quod erat cœlum fm Empedoclem, constabant lite, & amicitia, ut ascribit Aristo stibi in.3.primæ philosophię. in tex.cō.15. & habuit ni fallor bonum intellectum.nam inductiue consideranti in singulis quæ sunt hic patebit esse quasdam proprietates currentes inter entia. dotauit.n.ut inquit Plato res natura proprietatibus, elementa enim numeris ligata sunt ut uoluit Plato, & fm etiam Aris.mentem sunt in certo ordine, & mensura constituta.nam ex uno pugillo terræ fiunt decem aquæ, & sic deinceps de aere respectu ignis, & consistunt in determinato ordine, quia ordo est natura sensibilium.natura.n.est cã ordinationis, ut dicitur in.8. physi. tex.cō.15.& in.t.cœli et mũdi.tex.cō.24.unde nō in qlibet locata situ elementa saluari possent, ut clare patet.

ADDitio. { q Virusq; actus habet minimum tempus ad non exce dere.2.cœli.tex.cō.19.quæ dignitas inductione persuadetur ibi unum quod quatum est opus est gratia operis

K { secundo cœli.17.est.n.dignitas.ut dicit Simplicius. Currunt etiam pprietates in mineralibus, & lapidibus p quas mirabiles effectus perficiuntur.nã magnes attrahit ferrũ, & non attrahit lapidem.sifr reubarbarum sepultum in milio, & cassiam in arena, & fructus in melle conseruari diu cernimus aurum etiam, ut inquit Auer.5. colliget cap.24. dum patitur ab igne, & tñ in uentre struthionis inuenitur notabiliter diminui, & nullus est qui dicat hoc prouenire, quia caliditas eius sit maior caliditate ignis, sed est ppter proprietatem currẽtẽ inter ea. sanguis hirci destruit adamantem, non autem alios lapides.lapis smaragdus coitu dissoluitur, ut dicit magnus Alber.in lib. de mineralib' & lapidibus experimento fuisse cōprobatum in Rege Vngariæ, & hoc non contingit alijs lapidibus, sanguis etiã hirci destruit lapidem in renibus genitum, & tñ ista pprietas non est in sanguine humano. Vnde authoritate Hermętis, mineralibus, & uegetabilibus insunt proprietates quę si ab hominibus essent cognitæ possent homines operari quicquid per magi.as conficitur artes. Et solertissim' naturæ imitator Aris in primo de partib' animaliom. cap.5. dicit nullam rem adeo utilem, & paruã esse in natura qua non liceat inspectare aliquid diuinum, & admiratione dignum descendamus parumper ad animalia napellus coturnicibus est cibus, hominibus uero est uenenosa medicina, helleborus turdis cibus est, hominibus uero nequaq; & ita est etiã de qualitatibus manifestis.inquit enim Princeps in prima Feu primi, doc.tertia cap.t.de cōplexionibus, quapropter una medicina plerumq; est frigida humani corporis cōparatione, & cōparatione corporis scorpionis calida, & humani corporis cōparatione calida, & frigida cōparatione corporis serpentis: immo illud mirabilius contingit q homini sano aliquid potest esse uenenũ, & tñ laboranti potest esse salutaris medicina. & hoc uoluit dicere Empedocles nam Poetæ ut inquit doctissim' Petrus noster Grauina, plerunq; ueritates physicas poeticis figmentis, & metaphoris tegere consueuerunt.

L

Sapiens cum cognouerit naturam iustitiæ existentem in substantia rerum, tunc ueniet similari illi naturæ, & acquirere illam formam.

Propositio.29.

ALEXANDRI & Auer.sententia est in præfatione primi libri physicæ auscultationis, iustitia ut scribit Aris.in.5.ethi.alia cōmutatiua, alia uero distributiua. In hoc autem est differentia, quia cōmutatiua consistit in æqualitate quæ est secundum arithmeticam proportionem, ut si do tibi centum, teneris restituere præcise centum.sed distributiua cōsistit in æqualitate quæ est secundum geometricam proportionem, quemadmodum in ciuitatibus bene legibus gubernatis qualis est proportio personæ ad personam, talis debet esse proportio dignitatis ad dignitatem, & magistratus ad magistratum, & donec isto modo uiuitur bene se habet ciuitas: sed quando hoc non seruatur, tunc sunt rixę & contentiones. in substantia rerum reperiuntur ista distributiua iustitia quæ a deo originem duxit. Inquit Aris.t.cœli & mundi.tex.cō.100. A primo quidem principio cōmunicatum est esse, & uiuere omnibus, his quidem clarius, his uero obscurius. & Auer.in secundo cœli & mundi.cōmen.sexagesimoquarto inquit, quod distantiæ entium in hoc sunt ualdę diuersę. Non enim credendum est intelligentias in eodem ordine perfectionis esse collocatas, sed est ibi magna latitudo, & distantia, & hoc est diuinus Dionysius Pauli qui magnus in sacris eloquijs fuit fidelis discipulus asseuerat in libro de cœlesti hierarchia, sic etiam corpora cœlestia adinuicem maxima sunt colligata concordia, & iustitiæ uinculo connexa intantum q Philosophus in libro de aialibus, & Cōmentator in libro de substantia orbis dicunt, q Luna inter orbes est sicut terra inter elementa. & quã bene Seuerinus Boethius illam iustitiam contemplatur in libro quarto de philosophica consolatione Metro.6.

Iustitia l du plici ẽ dfia

M

ADDitio. Et a natura ut patet.2. cœli.te.cō. ad equus & facit et dincta.